P

PariksaPath

રિઝનિંગ · સંપૂર્ણ માર્ગદર્શિકા

રિઝનિંગ (Reasoning) સંપૂર્ણ માર્ગદર્શિકા

📚 દરેક પ્રકરણ ઊંડાણથી — પદ્ધતિ, ઉકેલેલા ઉદાહરણ, ઝડપી ટ્રિક અને બધી પરીક્ષાના જૂના પ્રશ્નો (PYQ) ઉકેલ સાથે

GPSC · GSSSB CCE · તલાટી · કોન્સ્ટેબલ · PSI · બિન સચિવાલય · ગ્રામ સેવક માટે

🌐 pariksapath.in

📲 t.me/PariksaPathOfficial · 100% ફ્રી, ગુજરાતીમાં

પ્રસ્તાવના

પ્રિય વિદ્યાર્થી મિત્રો, 🙏

PariksaPath પર તમારું હાર્દિક સ્વાગત છે!

PariksaPath એ ગુજરાતના સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના વિદ્યાર્થીઓ માટે બનેલું platform છે — જ્યાં તમને **100% ફ્રી**, **ગુજરાતીમાં** અને **ઉચ્ચ ગુણવત્તાની** તૈયારી સામગ્રી મળે છે. GPSC · GSSSB · તલાટી · પોલીસ · GSRTC · CCE · TET-TAT જેવી પરીક્ષાઓ માટે:

- 📝 **મોક ટેસ્ટ** — અસલ પરીક્ષા જેવા, જવાબ ને સમજૂતી સાથે
- 📚 **વાંચન સામગ્રી** — આ ગાઇડ જેવી વિગતવાર, ઉદાહરણ સાથે
- 🗞️ **રોજનું કરન્ટ અફેર્સ** — ગુજરાતીમાં
- 📄 **જૂનાં પેપર (PYQ)** — જવાબ સાથે

અમારો એક જ ધ્યેય છે — **પૈસાના અભાવે કોઈ વિદ્યાર્થીની તૈયારી ન અટકે.** એટલે આ બધું ફ્રી છે, ને હંમેશાં ફ્રી રહેશે.

❤️ તમે અમને કેવી રીતે મદદ કરી શકો?

આ સામગ્રી ઉપયોગી લાગે તો એને **તમારા મિત્રો, classmates ને WhatsApp/Telegram ગ્રુપમાં share કરો.** તમારો એક share કોઈ બીજા જરૂરિયાતમંદ વિદ્યાર્થી સુધી આ મફત સામગ્રી પહોંચાડશે. જેટલું વધારે share થશે, એટલા વધારે વિદ્યાર્થીઓ સુધી પહોંચશે — અને એ જ અમારી સાચી કમાણી છે.

🌐 **pariksapath.in** · 📲 **t.me/PariksaPathOfficial**

ચાલો, સાથે મળીને તૈયારી કરીએ — મહેનત તમારી, સાથ અમારો! 💪

— PariksaPath ટીમ

અનુક્રમણિકા

1 કોડિંગ-ડિકોડિંગ (Coding-Decoding)

2 રક્ત સંબંધ (Blood Relations)

3 દિશા અને અંતર (Direction Sense)

4 અક્ષર અને શ્રેણી (Letter & Alphanumeric Series)

5 સાદૃશ્ય (Analogy)

6 વર્ગીકરણ (Classification / અલગ શોધો)

7 ક્રમ અને સ્થાન (Order & Ranking)

8 બેઠક વ્યવસ્થા (Seating Arrangement)

9 ન્યાયવાક્ય (Syllogism)

10 વેન આકૃતિ (Venn Diagram)

11 ઘડિયાળ અને કેલેન્ડર (Clock & Calendar)

12 અસમાનતા (Inequality)

13 વિધાન અને નિષ્કર્ષ (Statement & Conclusion)

14 કોયડા (Puzzles)

15 ગાણિતિક ક્રિયાઓ (Mathematical Operations)

16 સંખ્યા-શ્રેણી અને ખૂટતી સંખ્યા (Number Series & Missing Number)

17 અરીસા-પ્રતિબિંબ અને અ-મૌખિક તર્ક (Mirror, Water Image & Non-verbal)

18 ઘન અને પાસા (Cube & Dice)

19 તાર્કિક ક્રમ — શબ્દોની અર્થપૂર્ણ ગોઠવણી (Logical Sequence of Words)

20 માહિતી પર્યાપ્તતા (Data Sufficiency)

1 કોડિંગ-ડિકોડિંગ (Coding-Decoding)

Coding-Decoding એટલે કોઈ શબ્દ, અક્ષર કે સંખ્યાને એક ખાસ નિયમ (pattern) પ્રમાણે છુપા સ્વરૂપમાં લખવું (coding) અને એ જ નિયમ ઊલટાવીને પાછું ઉકેલવું (decoding). આ વિષયમાં ભાષાનું જ્ઞાન જરૂરી નથી — ફક્ત pattern પકડવાનો હોય છે. GPSC, GSSSB CCE, તલાટી, કોન્સ્ટેબલ, PSI, બિન સચિવાલય, ગ્રામ સેવક — લગભગ દરેક પરીક્ષામાં આમાંથી 2 થી 5 પ્રશ્ન પાક્કા આવે છે. એક વાર નિયમ સમજાઈ જાય પછી દરેક પ્રશ્ન માત્ર 15 થી 30 સેકન્ડમાં ઉકેલી શકાય — એટલે આ time-saver અને score-booster બંને છે.

આ વિષય શા માટે મહત્ત્વનો છે?

દરેક સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના Reasoning વિભાગમાં Coding-Decoding એક નિશ્ચિત જગ્યા ધરાવે છે. ગણિત જેવી લાંબી ગણતરી નથી, માત્ર pattern ઓળખવાનો છે — એટલે પૂરા marks મેળવવાની તક સૌથી વધારે આ વિષયમાં છે.

પ્રશ્નોમાં મુખ્યત્વે છ પ્રકાર પૂછાય છે: (1) અક્ષર કોડિંગ, (2) સંખ્યા કોડિંગ, (3) અવેજી (substitution) કોડિંગ, (4) શરતી/મેટ્રિક્સ કોડિંગ, (5) ભાષા-ઉકેલ (jumbled language), અને (6) ઊલટા/વિરુદ્ધ-અક્ષર કોડિંગ. દરેક પ્રકાર નીચે ઊંડાણથી, અનેક ઉકેલેલા ઉદાહરણ સાથે સમજાવ્યો છે — પછી બધી પરીક્ષાના જૂના પ્રશ્નો (PYQ) અને ત્રણ સ્તરની પ્રેક્ટિસ આપી છે.

સૌથી પહેલા આટલું મોઢે કરી લો (પાયો)

- અંગ્રેજી મૂળાક્ષરનો આગળથી ક્રમ: A=1, B=2, C=3 ... Z=26.
- પાછળથી ક્રમ: Z=1, Y=2 ... A=26. ઝડપી નિયમ: પાછળનો ક્રમ = 27 − આગળનો ક્રમ.
- EJOTY ટ્રિક: E=5, J=10, O=15, T=20, Y=25 (દર પાંચમો અક્ષર). કોઈ પણ અક્ષરનો ક્રમ આની નજીકથી ગણી શકાય — દા.ત. R એ T(20) થી 2 પાછળ એટલે 18.
- વિરુદ્ધ-અક્ષર જોડ (બંનેના ક્રમનો સરવાળો હંમેશા 27): A↔Z, B↔Y, C↔X, D↔W, E↔V, F↔U, G↔T, H↔S, I↔R, J↔Q, K↔P, L↔O, M↔N.

મૂળાક્ષર સ્થાન કોષ્ટક (પાયાનો સંદર્ભ)

નીચેનું કોષ્ટક આખા વિષયનો પાયો છે. શરૂઆતમાં EJOTY ટ્રિકથી ગણતરી કરો; થોડી પ્રેક્ટિસ પછી દરેક અક્ષરનો ક્રમ આપોઆપ યાદ રહી જશે.

દરેક અક્ષરનો આગળથી અને પાછળથી ક્રમ

અક્ષર	આગળથી	પાછળથી	અક્ષર	આગળથી	પાછળથી
A	1	26	N	14	13
B	2	25	O	15	12
C	3	24	P	16	11
D	4	23	Q	17	10
E	5	22	R	18	9
F	6	21	S	19	8
G	7	20	T	20	7
H	8	19	U	21	6
I	9	18	V	22	5
J	10	17	W	23	4
K	11	16	X	24	3
L	12	15	Y	25	2
M	13	14	Z	26	1

ટૂંકી રીતો — વિરુદ્ધ-અક્ષર શોધવાની 2-લાઈન રીત + બીજી યુક્તિઓ

પરીક્ષામાં સૌથી વધારે સમય 'વિરુદ્ધ-અક્ષર (opposite)' શોધવામાં જાય છે. નીચેની '2-લાઈન રીત' એક વાર કાગળ પર લખી લો, પછી કોઈ પણ અક્ષરનો opposite ગણ્યા વગર સીધો મળી જશે — આ સૌથી સહેલી રીત છે.

- પગલું 1: ઉપરની લાઇનમાં ડાબેથી જમણે A થી M સુધી લખો (કુલ 13 અક્ષર).
- પગલું 2: નીચેની લાઇનમાં M ની બરાબર નીચે N મૂકો, અને ત્યાંથી જમણેથી ડાબે N, O, P ... Z સુધી લખો.
- પગલું 3: હવે કોઈ પણ અક્ષરની બરાબર ઉપર કે નીચે જે અક્ષર આવે — એ જ એનો opposite! (A↕Z, B↕Y, C↕X ... M↕N).
- આ રીતે A ની સામે Z, G ની સામે T એમ આખી જોડી તરત મળે — સરવાળો હંમેશા 27 થાય એ યાદ રાખવાની પણ જરૂર નહીં.

2-લાઇન વિરુદ્ધ-અક્ષર ચાર્ટ — ઉપર-નીચે જે અક્ષર આવે એ એકબીજાના opposite

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
Z	Y	X	W	V	U	T	S	R	Q	P	O	N

બીજી ઝડપી યુક્તિઓ (પરીક્ષામાં સમય બચાવે)

- ક્રમ ઝડપથી શોધો: EJOTY યાદ રાખો — E=5, J=10, O=15, T=20, Y=25; સાથે A=1, M=13, N=14, Z=26. કોઈ પણ અક્ષર આ landmark ની નજીકથી ગણો (દા.ત. R = T(20) થી 2 પાછળ = 18).
- opposite નો બીજો રસ્તો (આંકડાથી): 27 − અક્ષરનો ક્રમ = opposite નો ક્રમ. દા.ત. G=7 → 27−7=20 → T.
- મોટો shift દેખાય તો ઊલટી દિશામાં ગણો: +25 એટલે −1, +24 એટલે −2; +13 અને −13 સરખા જ. આથી ગણતરી અડધી થઈ જાય.
- સંખ્યા-કોડ ઓળખવાની રીત: કોડમાં જેટલા આંકડા હોય તેટલા જ અક્ષર શબ્દમાં હોય → સ્થાન-આધારિત; ફક્ત એક જ આંકડો હોય → સરવાળો કે ગુણાકાર.
- સ્વર (vowel) ના ક્રમ મોઢે રાખો: A=1, E=5, I=9, O=15, U=21 — શરતી (conditional) પ્રશ્નોમાં 'સ્વરથી શરૂ થાય તો...' તરત તપાસાય.
- છેલ્લે સૌથી અગત્યની રીત: પ્રશ્ન ઉકેલતા પહેલા 2 સેકન્ડ pattern ઓળખો (shift / સંખ્યા / opposite / ઊલટું) — મૂળ શબ્દ ને કોડના પહેલા અક્ષરનો સંબંધ જુઓ, અડધું કામ ત્યાં જ થઈ જાય.

પ્રકાર 1 — અક્ષર કોડિંગ (Letter Coding / Shifting)

આ સૌથી સામાન્ય પ્રકાર છે. અહીં મૂળ શબ્દના દરેક અક્ષરને એક નિયમ પ્રમાણે બીજા અક્ષરમાં બદલવામાં આવે છે. નિયમ સામાન્ય રીતે 'આગળ કે પાછળ કેટલા અક્ષર ખસવું' એ હોય છે.

ચાર પેટા-પ્રકાર ધ્યાનમાં રાખો: (a) સ્થિર આગળ-shift — બધા અક્ષર સરખા +n ખસે; (b) સ્થિર પાછળ-shift — બધા −n ખસે; (c) વધતો-ઘટતો shift — પહેલો +1, બીજો +2, ત્રીજો +3... એમ shift બદલાય; (d) opposite/અરીસા shift — એ પ્રકાર 6 માં અલગ સમજાવ્યો છે.

પદ્ધતિ: મૂળ શબ્દ અને તેનો code ઉપર-નીચે લખો, દરેક અક્ષરનો ક્રમ-તફાવત કાઢો. તફાવત બધે સરખો હોય તો સ્થિર shift; તફાવત 1,2,3... વધે તો વધતો shift. ધ્યાન રાખો — A પહેલાં પાછળ ખસેડવાનું આવે તો વર્તુળાકાર (circular) ગણો, એટલે A ની પાછળ Z આવે; એ જ રીતે Z પછી આગળ A આવે.

ઉદાહરણ 1 **(સ્થિર +1) જો FRIEND ને GSJFOE લખાય, તો MOTHER કેવી રીતે લખાશે?**

1. દરેક અક્ષર +1 ખસ્યો છે: F→G, R→S, I→J, E→F, N→O, D→E. એટલે shift = +1.
2. એ જ +1 MOTHER પર: M→N, O→P, T→U, H→I, E→F, R→S.

✅ જવાબ: **NPUIFS**

ઉદાહરણ 2 **(સ્થિર +2) જો TEACHER ને VGCEJGT લખાય, તો CHILDREN કેવી રીતે લખાશે?**

1. shift તપાસો: T→V, E→G, A→C — દરેક અક્ષર +2.
2. CHILDREN પર +2: C→E, H→J, I→K, L→N, D→F, R→T, E→G, N→P.

✅ જવાબ: **EJKNFTGP**

ઉદાહરણ 3 **(સ્થિર −1, વર્તુળાકાર) જો DOG ને CNF લખાય, તો CAT કેવી રીતે લખાશે?**

1. shift તપાસો: D→C, O→N, G→F — દરેક અક્ષર −1.
2. CAT પર −1: C→B, A→Z (A ની પાછળ Z — વર્તુળાકાર), T→S.

✅ જવાબ: **BZS**

ઉદાહરણ 4 **(સ્થિર +3) જો CAT ને FDW લખાય, તો DOG કેવી રીતે લખાશે?**

1. shift તપાસો: C→F, A→D, T→W — દરેક અક્ષર +3.
2. DOG પર +3: D→G, O→R, G→J.

✅ જવાબ: **GRJ**

ઉદાહરણ 5 **(વધતો shift +1,+2,+3) જો CAR ને DCU લખાય, તો BAT કેવી રીતે લખાશે?**

1. તફાવત તપાસો: C→D (+1), A→C (+2), R→U (+3). shift વધે છે: +1, +2, +3.
2. BAT પર એ જ ક્રમ: B+1=C, A+2=C, T+3=W.

✅ જવાબ: **CCW**

ટ્રિક

- પહેલા બે-ત્રણ અક્ષરનો તફાવત જુઓ — સરખો હોય તો સ્થિર shift, વધતો હોય તો increasing shift.
- shift +25 દેખાય તો એને −1 સમજો (વર્તુળાકાર); +24 એટલે −2... આમ મોટા shift ને ઊલટી દિશામાં ગણવાથી ઝડપ વધે.

પ્રકાર 2 — સંખ્યા કોડિંગ (Number Coding)

અહીં અક્ષરની જગ્યાએ સંખ્યા આવે છે. પાંચ રીત સામાન્ય છે: (a) સ્થાન-આધારિત — અક્ષરની જગ્યાએ તેનો આગળથી ક્રમ; (b) ઊલટું સ્થાન — પાછળથી ક્રમ (A=26...); (c) સરવાળા-આધારિત — શબ્દના બધા અક્ષરોના ક્રમનો સરવાળો એક જ સંખ્યા; (d) operation-આધારિત — સરવાળા/ગુણાકાર પર ×, +, − જેવી ક્રિયા; (e) ગુણાકાર — અક્ષરોના ક્રમનો ગુણાકાર.

પદ્ધતિ: પહેલા તપાસો કે સંખ્યા દરેક અક્ષર માટે અલગ-અલગ છે કે આખા શબ્દ માટે એક જ. અલગ-અલગ હોય → સ્થાન-આધારિત (દરેક અક્ષરનો ક્રમ સરખાવો). એક જ સંખ્યા હોય → સરવાળો/ગુણાકાર/operation તપાસો.

ઉદાહરણ 1 **(સ્થાન-આધારિત) જો A=1, B=2 ... પ્રમાણે MAN = 13-1-14 લખાય, તો DOG = ?**

1. દરેક અક્ષરની જગ્યાએ તેનો આગળથી ક્રમ મૂકો.
2. D=4, O=15, G=7.

✅ જવાબ: **4-15-7**

ઉદાહરણ 2 **(સરવાળા-આધારિત) જો CAT = 24 હોય, તો DOG = ?**

1. CAT = C(3) + A(1) + T(20) = 24 — એટલે અક્ષરોના ક્રમનો સરવાળો.
2. DOG = D(4) + O(15) + G(7) = 26.

✅ જવાબ: **26**

ઉદાહરણ 3 **(operation: સરવાળો × 2) જો AB = 6 અને BC = 10 હોય, તો CD = ?**

1. AB = (A+B)×2 = (1+2)×2 = 6. BC = (B+C)×2 = (2+3)×2 = 10. નિયમ = (બંને ક્રમનો સરવાળો) × 2.
2. CD = (C+D)×2 = (3+4)×2 = 14.

✅ જવાબ: **14**

ઉદાહરણ 4 **(ઊલટું સ્થાન) જો A=26, B=25 ... Z=1 પ્રમાણે કોડ હોય, તો CAB = ?**

1. ઊલટો ક્રમ = 27 − આગળનો ક્રમ.
2. C = 27−3 = 24, A = 27−1 = 26, B = 27−2 = 25.

✅ જવાબ: **24-26-25**

ઉદાહરણ 5 **(ગુણાકાર) જો CAB = 6 હોય, તો BAD = ?**

1. CAB = C(3) × A(1) × B(2) = 6 — અક્ષરોના ક્રમનો ગુણાકાર.
2. BAD = B(2) × A(1) × D(4) = 8.

✅ જવાબ: **8**

પ્રકાર 3 — અવેજી કોડિંગ (Substitution / શબ્દ-બદલી)

આમાં અમુક શબ્દોને બીજા શબ્દના નામે ઓળખવામાં આવે છે — 'X ને Y કહેવાય' એવી રચના. જવાબ હંમેશા બે પગલાંમાં મળે: પહેલા વિચારો કે પૂછેલી વસ્તુ 'વાસ્તવમાં શું છે', પછી જુઓ કે 'એને અહીં શું કહેવાય છે'.

બીજી રચના 'અદલબદલ' (interchange) ની હોય — જેમ કે 'જો લાલ ને લીલો અને લીલો ને લાલ કહેવાય તો...'. અહીં પણ પહેલા વાસ્તવિક રંગ/વસ્તુ વિચારો, પછી substitution લાગુ કરો. ઉતાવળમાં સીધો જવાબ ન આપો — એ જ સૌથી મોટી ભૂલ છે.

ઉદાહરણ 1 **(સાંકળ) જો 'આકાશ' ને 'દરિયો', 'દરિયો' ને 'પાણી', 'પાણી' ને 'હવા', 'હવા' ને 'ધરતી' કહેવાય — તો માછલી ક્યાં રહે?**

1. માછલી ખરેખર 'પાણી'માં રહે છે.
2. પણ અહીં 'પાણી' ને 'હવા' કહેવાય છે — એટલે જવાબ 'હવા'.

✅ જવાબ: **હવા**

ઉદાહરણ 2 **(અદલબદલ) જો 'લાલ' ને 'લીલો' અને 'લીલો' ને 'લાલ' કહેવાય, તો પાકાં ટમેટાંનો રંગ શું કહેવાય?**

1. પાકાં ટમેટાં ખરેખર 'લાલ' હોય.
2. અહીં 'લાલ' ને 'લીલો' કહેવાય — એટલે જવાબ 'લીલો'.

✅ જવાબ: **લીલો**

ઉદાહરણ 3 **(વસ્તુ-બદલી) જો 'ખુરશી' ને 'ટેબલ', 'ટેબલ' ને 'પલંગ', 'પલંગ' ને 'ખુરશી' કહેવાય — તો માણસ સૂવા માટે શું વાપરે?**

1. માણસ સૂવા માટે ખરેખર 'પલંગ' વાપરે.
2. અહીં 'પલંગ' ને 'ખુરશી' કહેવાય — એટલે જવાબ 'ખુરશી'.

✅ જવાબ: **ખુરશી**

પ્રકાર 4 — શરતી / મેટ્રિક્સ કોડિંગ (Conditional Coding)

GPSC અને PSI માં આ પ્રકાર અઘરો ગણાય. અક્ષર/સંખ્યા-કોડ આપેલા હોય અને સાથે અમુક શરત (condition) આપી હોય — જેમ કે 'જો શબ્દ સ્વર (vowel) થી શરૂ થાય તો પહેલો અને છેલ્લો કોડ અદલબદલ કરો'.

પદ્ધતિ: (1) પહેલા શરત ભૂલીને સીધો કોડ લખો, (2) શબ્દ કઈ-કઈ શરતમાં બંધ બેસે છે તે તપાસો, (3) જે શરત લાગુ પડે તે ક્રમમાં ફેરફાર કરો. એક કરતાં વધારે શરત લાગુ પડે તો આપેલા ક્રમમાં એક પછી એક લાગુ કરો.

સામાન્ય શરતો: પહેલો/છેલ્લો અક્ષર સ્વર હોય તો swap; શબ્દના બંને છેડા consonant હોય તો આખો કોડ ઊલટો; પહેલો અક્ષર સ્વર હોય તો કોડમાં +1; છેલ્લો consonant હોય તો −1 — આવી શરતો વારંવાર આવે છે.

ઉદાહરણ 1 **કોડ: A=5, B=3, C=9, D=1, E=7. શરત: જો શબ્દ સ્વર (vowel) થી શરૂ થાય તો પહેલો અને છેલ્લો કોડ અદલબદલ કરો. તો 'ACE' નો કોડ?**

1. સીધો કોડ: A=5, C=9, E=7 → 5-9-7.
2. 'ACE' સ્વર 'A' થી શરૂ થાય છે — એટલે પહેલો અને છેલ્લો અદલબદલ: 7-9-5.

✅ જવાબ: **795**

ઉદાહરણ 2 **કોડ: P=2, R=8, T=4, M=6, S=9. શરત: જો શબ્દ બંને છેડે consonant હોય તો આખો કોડ ઊલટો લખો. તો 'PRT' નો કોડ?**

1. સીધો કોડ: P=2, R=8, T=4 → 2-8-4.
2. 'PRT' ના બંને છેડા (P અને T) consonant છે — એટલે કોડ ઊલટો: 4-8-2.

✅ જવાબ: **482**

ઉદાહરણ 3 **કોડ: A=1, M=3, T=5, R=7. શરત (i) જો પહેલો અક્ષર સ્વર હોય તો પહેલા કોડમાં +1; (ii) જો છેલ્લો અક્ષર consonant હોય તો છેલ્લા કોડમાં −1. તો 'ARM' નો કોડ?**

1. સીધો કોડ: A=1, R=7, M=3 → 1-7-3.
2. પહેલો અક્ષર A સ્વર છે → પહેલા કોડમાં +1 → 2. છેલ્લો અક્ષર M consonant છે → છેલ્લા કોડમાં −1 → 2.
3. પરિણામ: 2-7-2.

✅ જવાબ: **272**

પ્રકાર 5 — ભાષા-ઉકેલ (Decode the Language / Jumbled)

આમાં code-ભાષાનાં થોડાં વાક્ય અને તેમના અર્થ આપેલા હોય. પદ્ધતિ: બે વાક્યમાં જે શબ્દ સામાન્ય (common) હોય, એ બંને વાક્યમાં જે code પણ સામાન્ય હોય તે એ શબ્દનો code છે. એક-એક common જોડી શોધી બધા શબ્દના code કાઢો.

ખૂબ અગત્યનું: codes નો ક્રમ (word order) અહીં જરૂરી નથી — દરેક વાક્યને શબ્દોના 'set' તરીકે જુઓ અને બે set વચ્ચે common element સરખાવો. છેલ્લે જે વાક્યમાં એક જ અજાણ્યો શબ્દ બચે, એનો code આપોઆપ મળી જાય.

ઉદાહરણ 1 **'pit na som' = 'she is good', 'na ho dom' = 'he is bad', 'som ho lin' = 'good and bad'. તો 'good' નો code કયો?**

1. વાક્ય 1 અને 2 માં common શબ્દ 'is'; બંનેમાં common code 'na' → is = na.
2. વાક્ય 2 અને 3 માં common શબ્દ 'bad'; બંનેમાં common code 'ho' → bad = ho.
3. વાક્ય 1 અને 3 માં common શબ્દ 'good'; બંનેમાં common code 'som' → good = som.

✅ જવાબ: **som**

ઉદાહરણ 2 **'la pa' = 'eat food', 'pa ti' = 'food good'. તો 'eat' નો code કયો?**

1. બંને વાક્યમાં common શબ્દ 'food'; બંનેમાં common code 'pa' → food = pa.
2. વાક્ય 1 માં બાકી રહેલ શબ્દ 'eat' = 'la'.

✅ જવાબ: **la**

ઉદાહરણ 3 **'pa re lo' = 'she is smart', 're mi tu' = 'is he tall', 'lo tu ja' = 'smart tall girl'. તો 'tall' નો code કયો?**

1. વાક્ય 1 અને 2 માં common 'is' → code 're'.
2. વાક્ય 1 અને 3 માં common 'smart' → code 'lo'.
3. વાક્ય 2 અને 3 માં common 'tall' → code 'tu'.

✅ જવાબ: **tu**

પ્રકાર 6 — ઊલટા / વિરુદ્ધ-અક્ષર કોડિંગ (Reverse & Opposite)

ત્રણ પેટા-પ્રકાર છે: (1) ઊલટો શબ્દ — અક્ષરો છેલ્લેથી પહેલા લખવા (INDIA → AIDNI); (2) વિરુદ્ધ-અક્ષર — દરેક અક્ષરની જગ્યાએ તેનો opposite (A↔Z, B↔Y...); (3) combo — પહેલા shift કે opposite, પછી ઊલટું — બે ક્રિયા સાથે.

opposite ઝડપથી શોધવા 27 માંથી અક્ષરનો ક્રમ બાદ કરો, અથવા જોડ યાદ રાખો. combo પ્રકારમાં code ને મૂળ સાથે સરખાવી પહેલા કઈ ક્રિયા થઈ (shift/opposite) અને પછી reverse થયું કે નહીં તે નક્કી કરો.

ઉદાહરણ 1 **(ઊલટો શબ્દ) જો INDIA ને AIDNI લખાય, તો DELHI = ?**

1. INDIA ના અક્ષરો ઊલટા ક્રમે: A-I-D-N-I.
2. DELHI ઊલટું: I-H-L-E-D.

✅ જવાબ: **IHLED**

ઉદાહરણ 2 **(વિરુદ્ધ-અક્ષર) જો CAB ને XZY લખાય, તો DOG = ?**

1. દરેક અક્ષરનો opposite (સરવાળો 27): C↔X, A↔Z, B↔Y.
2. DOG નો opposite: D↔W (4+23), O↔L (15+12), G↔T (7+20).

✅ જવાબ: **WLT**

ઉદાહરણ 3 **(વિરુદ્ધ શબ્દ) 'SUN' નો વિરુદ્ધ-અક્ષર શબ્દ શું થાય?**

1. S↔H (19+8=27), U↔F (21+6=27), N↔M (14+13=27).

✅ જવાબ: **HFM**

ઉદાહરણ 4 **(combo: +1 પછી ઊલટું) જો CAT ને UBD લખાય, તો DOG = ?**

1. CAT પર પહેલા +1: C→D, A→B, T→U → DBU. પછી ઊલટું: U-B-D.
2. DOG પર એ જ: +1 → EPH, પછી ઊલટું → H-P-E.

✅ જવાબ: **HPE**

⚡ ઝડપી સારાંશ — કયો પ્રકાર કેવી રીતે ઓળખવો

- Code માં અક્ષર જ હોય ને shift દેખાય → પ્રકાર 1 (Letter Coding).
- Code માં સંખ્યા હોય → સ્થાન / સરવાળો / ગુણાકાર / operation તપાસો (પ્રકાર 2).
- 'X ને Y કહેવાય' એવી રચના → અવેજી (પ્રકાર 3).
- કોડ સાથે 'જો... તો...' શરત → શરતી (પ્રકાર 4).
- આખા વાક્યનો અર્થ આપેલો → ભાષા-ઉકેલ, common શબ્દ ↔ common code (પ્રકાર 5).
- અક્ષર ઊલટા કે opposite → પ્રકાર 6.

⚠️ સામાન્ય ભૂલો (આટલું ધ્યાન રાખો)

પરીક્ષામાં મોટાભાગની ભૂલો આ ચાર કારણે થાય છે — એને ટાળશો તો marks ગુમાવશો નહીં.

આ ભૂલો ન કરો

- shift ગણતી વખતે વર્તુળાકાર (A ની પાછળ Z, Z પછી A) ભૂલી જવું — સૌથી સામાન્ય ભૂલ.
- સંખ્યા કોડિંગમાં 'સ્થાન' ને 'સરવાળો' વચ્ચે ગૂંચવાવું — પહેલા તપાસો સંખ્યા દરેક અક્ષર માટે અલગ છે કે આખા શબ્દ માટે એક જ.
- ભાષા-ઉકેલમાં શબ્દોના ક્રમ સાથે મેળ કરવાનો પ્રયત્ન — ફક્ત common શબ્દ ને common code ની જોડી શોધો.
- અવેજીમાં સીધો જવાબ આપી દેવો — હંમેશા બે પગલાં કરો: 'વાસ્તવમાં શું' પછી 'એને અહીં શું કહેવાય'.

📄 વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

AMC જુનિયર ક્લાર્ક 2024

1 **જો કોઈ એક સાંકેતિક ભાષામાં ARMY નો કોડ BTPC હોય તો POLICE શબ્દનો કોડ શું થાય?**

(A) QQOMHK | (B) QROMHK | (C) QPMJDF | (D) આપેલ પૈકી એકપણ નહિ

✓ **જવાબ:** (A) QQOMHK

BMC હેડ ક્લાર્ક 2023

2 **જો અંગ્રેજ મૂળાક્ષરોને ઊંધા ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવે એટલે કે Z = 1, Y = 2, ... A = 26 તો તે મુજબ નીચેનામાંથી કયો વિકલ્પ એક પ્રખ્યાત વૈજ્ઞાનિકનું નામ બનશે ?**

(A) 16 - 26 - 15 - 26 - 3 | (B) 24 - 6 - 9 - 22 - 18 | **(C) 22 - 18 - 13 - 8 - 7 - 22 - 13 - 22** | (D) 13 - 22 - 4 - 7 - 12 - 13

✓ **જવાબ:** (C) 22 - 18 - 13 - 8 - 7 - 22 - 13 - 22

GMC લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

3 **કોઈ ચોક્કસ કોડ ભાષામાં "NOISE" ને 59141519 તરીકે લખવામાં આવે છે. તે જ ભાષામાં "DORMANT" ને કઈ રીતે લખાશે ?**

(A) 141314151820 | (B) 141314151922 | (C) 182614151820 | (D) 141317151920

✓ **જવાબ:** (A) 141314151820

GMC મલ્ટીપર્પઝ હેલ્થ વર્કર (MPHW) 2025

4 ચોક્કસ કોડ ભાષામાં "MOSQUE" ને 92 અને "TEMPLE" ને 111 તરીકે લખવામાં આવે છે. તે જ ભાષામાં "CHURCH" કેવી રીતે લખાશે ?

(A) 125 (B) 128 (C) 118 **(D) 121**

✓ **જવાબ:** (D) 121

GPSSB મદદનીશ ઈજનેર (સિવિલ) 2022

5 જો આંખને હાથ કહેવામાં આવે, હાથને મોં, મોં ને કાન અને કાનને નાક કહેવામાં આવે અને નાકને જીભ કહેવામાં આવે તો કોના દ્વારા સાંભળી શકાય ?

(A) આંખ (B) મોં **(C) નાક** (D) કાન

✓ **જવાબ:** (C) નાક

GPSSB નાયબ હિસાબનીશ 2021

6 જો રસોઈયાને બટલર કહેવામાં આવે, બટલરને મેનેજર, મેનેજરને શિક્ષક, શિક્ષક ને કારકૂન અને કારકૂનને આચાર્ય કહેવામાં આવે તો વર્ગમાં ભણાવશે કોણ ?

(A) મેનેજર (B) શિક્ષક (C) રસોઈયો **(D) કારકૂન**

✓ **જવાબ:** (D) કારકૂન

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી 2022

7 જો A = 26, SUN = 27 હોય તો CAT = __?

(A) 58 (B) 24 (C) 27 **(D) 57**

✓ **જવાબ:** (D) 57

GPSSB ફિમેલ હેલ્થ વર્કર (FHW) 2022

8 એક સાંકેતિક ભાષામાં LUTE ને MUTE, FATE ને GATE તરીકે લખવામાં આવતું હોય તો તે સાંકેતિક ભાષામાં BLUE કેવી રીતે લખાય ?

(A) CLUE (B) GLUE (C) FLUE (D) SLUE

✓ **જવાબ:** (A) CLUE

GPSSB જુનિયર ફાર્માસિસ્ટ 2021

9 એક સાંકેતિક ભાષામાં "ROAST" ને જો "PQYUR" તરીકે દર્શાવવામાં આવે તો તેમાં "SLOPPY" કેવી રીતે દર્શાવાય ?

(A) RANNMQ (B) MRNAQN (C) NRMNQA **(D) QNMRNA**

✓ **જવાબ:** (D) QNMRNA

GPSSB Lab Technician 2022

10 જો હીરાને સોનુ કહેવામાં આવે, સોનાને ચાંદી, ચાંદીને મોતી અને મોતીને નીલમણિ કહેવામાં આવે તો સૌથી સસ્તુ કયું કહેવાય ?

(A) મોતી | **(B) હીરો** | (C) ચાંદી | (D) સોનુ

✓ **જવાબ:** (B) હીરો

GPSSB મુખ્ય સેવિકા 2018

11 નીચે આપેલા મૂળાક્ષરો અને આંકડાની જોડના આધારે વિકલ્પમાં આપેલ ક્યા આંકડાઓમાંથી અર્થપૂર્ણ શબ્દ બનશે ? **P N O A C L M I 1 2 3 4 5 6 7 8**

(A) 5, 3, 7, 1, 6, 4, 8, 2 | **(B) 7, 1, 8, 5, 6, 2, 4, 3** | (C) 2, 7, 8, 6, 4, 3, 1, 5 | (D) 4, 7, 5, 2, 6, 8, 1, 3

✓ **જવાબ:** (B) 7, 1, 8, 5, 6, 2, 4, 3

GPSSB સંશોધન મદદનીશ 2018

12 એક સાંકેતિક પરીભાષામાં "**NOIDA**" ને "**39658**" તરીકે લખવામાં આવે તો તે ભાષામાં "**INDIA**" કેવી રીતે લખાય ?

(A) 63569 | (B) 65368 | (C) 36568 | **(D) 63568**

✓ **જવાબ:** (D) 63568

GPSSB સમાજ કલ્યાણ નિરીક્ષક 2018

13 એક સાંકેતિક ભાષામાં જો '**RED**' ને '**6720**' તરીકે લખવામાં આવે તો તે ભાષામાં '**GREEN**' કેવી રીતે લખાય ?

(A) 16717209 | (B) 9207716 | (C) 1677199 | **(D) 1677209**

✓ **જવાબ:** (D) 1677209

GPSSB સમાજ કલ્યાણ નિરીક્ષક 2021

14 વાલમ એટલે **PQR**, ગામડી એટલે **SRT** હોય તો લગામ એટલે શું થાય ?

(A) QST | (B) PSR | (C) SRQ | **(D) QSR**

✓ **જવાબ:** (D) QSR

GPSSB સ્ટાફ નર્સ 2022

15 એક સાંકેતીક ભાષામાં જો **BAT = 23** હોય અને **CAT = 24** હોય તો તેમાં **BALL = ?** કહેવાય ?

(A) 28 | (B) 32 | (C) 120 | **(D) 27**

✓ **જવાબ:** (D) 27

GSRTC કંડક્ટર 2018

16 જો "LOINESS" ને "★?#@ϕ$$" તરીકે અને "MEN" ને "↑ϕ@" તરીકે ઓળખવામાં આવે તો "MISSION"ને કઇ રીતે ઓળખી શકાય ?

**(A) ↑#$$#?@** | (B) #↑$?★ϕ@ | (C) ↑#$★?ϕ@ | (D) ↑$#?★ϕ@

✓ **જવાબ:** (A) ↑#$$#?@

GSSSB બિન સચિવાલય ક્લાર્ક 2016

17 જો ABCD માં A→Z, 1→26 મુજબ હોય અને AHMEDABAD = -7 તથા PALANPUR = 5 હોય તો SURENDRANAGAR = ___

(A) -37 | (B) 78 | (C) 69 | **(D) -47**

✓ **જવાબ:** (D) -47

GSSSB બિન સચિવાલય ક્લાર્ક 2019

18 જો ABCD માં A = 26, SUN = 27 હોય તો CAT = ...

(A) 24 | (B) 27 | **(C) 57** | (D) 58

✓ **જવાબ:** (C) 57

GSSSB સિનિયર ક્લાર્ક 2016

19 ABCD માં (A → Z = 26 → 1) મુજબ જોતાં A = S, F = X અને K = T હોય તો G = ...

(A) Q | (B) P | (C) N | **(D) Y**

✓ **જવાબ:** (D) Y

GSSSB સિનિયર ક્લાર્ક 2017

20 જો GLARE શબ્દને 67810 કોડ નંબર દ્વારા દર્શાવવામાં આવે અને MONSOON શબ્દને 2395339 કોડ દ્વારા દર્શાવવામાં આવે તો RANSOM શબ્દને કયા કોડ દ્વારા દર્શાવી શકાય?

(A) 183952 | (B) 189352 | **(C) 189532** | (D) 198532

✓ **જવાબ:** (C) 189532

GSSSB સબ એકાઉન્ટન્ટ 2021

21 જો ABCDમાં A=26, SUN=27 હોય, તો CAT = ___.

(A) 24 | (B) 27 | (C) 57 | **(D) 58**

✓ **જવાબ:** (D) 58

GSSSB સબ એકાઉન્ટન્ટ / સબ ઓડિટર 2017

22 ABCD માં (A→Z = 1→26) પ્રમાણે જોતાં K=A, Q = G, U = B હોય તો S = ...

(A) X | **(B) I** | (C) K | (D) C

✓ **જવાબ:** (B) I

GSSSB સબ ઈન્સ્પેક્ટર 2022

23 જો 'MOBILE' નું કોડિંગ 'NPCJMF' તરીકે કરવામાં આવે તો 'COMPUTER' નું કોડિંગ નીચે પૈકી શું થશે?

(A) DPNQVUFS | (B) CPNQVUFS | (C) DPNQUUFS | (D) DRNQVUFS

✓ **જવાબ:** (A) DPNQVUFS

ગુજરાત હાઈકોર્ટ આસિસ્ટન્ટ / કેશિયર 2023

24 In a certain code MOUSE is written as PRUQC. How is SHIFT written in that code ?

(A) VJIDR | **(B) VKIDR** | (C) RKIVD | (D) VIKRD

✓ **જવાબ:** (B) VKIDR

ગુજરાત હાઈકોર્ટ આસિસ્ટન્ટ લાઈબ્રેરિયન 2023

25 If DICTIONARY is written as 1234256789, then ORDINARY is written as ___

(A) 59126789 | (B) 58126789 | (C) 57326789 | **(D) 56126789**

✓ **જવાબ:** (D) 56126789

ગુજરાત હાઈકોર્ટ પટાવાળા (Peon) 2023

26 જો DELHI = 73541 અને CALCUTTA = 82589662 હોય તો CALICUT બરાબર કેટલા થાય ?

(A) 5278013 | (B) 5279431 | **(C) 8251896** | (D) 8543691

✓ **જવાબ:** (C) 8251896

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

27 NEST

(A) 21,76,77,76 | (B) 33,86,88,86 | (C) 14,67,66,67 | **(D) 02,56,55,59**

✓ **જવાબ:** (D) 02,56,55,59

RMC જુનિયર ક્લાર્ક 2025

28 જે રીતે NEAR → EARN તે રીતે GOAL → ?

(A) ALOG | **(B) OALG** | (C) OAGL | (D) LAOG

✓ જવાબ: (B) OALG

SEB HMAT (મુખ્ય શિક્ષક) 2022

29 જો CALCUTTA એટલે DBMDVUUB હોય તો TIGER એટલે ..... થાય.

(A) UJFHS | (B) SFHJU | **(C) UJHFS** | (D) JUFHS

✓ જવાબ: (C) UJHFS

SEB TAT (માધ્યમિક) — સામાન્ય 2018

30 કોઈ ચોક્કસ સંજ્ઞામાં CANDLE ને FDQGOH લખાતું હોય તો MINUTE ને કઈ રીતે લખાય ?

(A) HOGQDF | (B) DLECAN | (C) LPXQHD | **(D) PLQXWH**

✓ જવાબ: (D) PLQXWH

SEB TET-1 (પ્રાથમિક શિક્ષક) 2023

31 જો SISTER = 535301, UNCLE = 84670 અને BOY = 129 હોય, તો RUSTIC બરાબર શું થાય ?

(A) 633185 | **(B) 185336** | (C) 363815 | (D) 581363

✓ જવાબ: (B) 185336

SEB TET-2 (ગણિત-વિજ્ઞાન) 2023

32 જો સાંકેતિક ભાષામાં '256' નો અર્થ 'You are good', 367 નો અર્થ We are good અને 358 નો અર્થ good and bad તો નીચેનામાંથી and નો કોડ શું થશે ?

(A) 2 | (B) 5 | **(C) 8** | (D) 3

✓ જવાબ: (C) 8

VMC જુનિયર ક્લાર્ક 2023

33 એક સાંકેતિક ભાષામાં, CAT-57 અને SOME-56 તો MATHS ની કિંમત કેટલી થશે?

(A) 77 | (B) 70 | (C) 55 | **(D) 74**

✓ જવાબ: (D) 74

GMC મલ્ટીપર્પઝ હેલ્થ વર્કર (MPHW) 2025

34 યોક્કસ કોડ ભાષામાં "AROUND" ને "52182412144" તરીકે કોડ કરવામાં આવે છે અને "FIX" ને "63624" તરીકે કોડ કરવામાં આવે છે. તે જ ભાષામાં "PLASTIC" કેવી રીતે કોડેડ થશે ?

(A) 1612522021363 (B) 1812521920383 (C) 1612261920183 **(D) 1612521920363**

✓ **જવાબ:** (D) 1612521920363

GPSSB મુખ્ય સેવિકા 2018

35 એક સાંકેતિક ભાષામાં જો 'O' ને 'E' તરીકે લખવામાં આવતું હોય અને A ને C, M ને I, S ને O, N ને P, E ને M, I ને A, P ને N, C ને S તરીકે લખવામાં આવતું હોય તો તે ભાષામાં COMPANIES કેવી રીતે લખાય ?

(A) SEINCPAMO (B) SEINCPMIO (C) SMINCPAMO (D) SEIACPAMO

✓ **જવાબ:** (A) SEINCPAMO

GPSSB સમાજ કલ્યાણ નિરીક્ષક 2021

36 જો ABODE માટે સંજ્ઞા EDOBA હોય તો APEX માટેની સંજ્ઞા કઈ હોય ?

(A) XEAP (B) XPEA **(C) XEPA** (D) XEPB

✓ **જવાબ:** (C) XEPA

GSSSB બિન સચિવાલય ક્લાર્ક 2016

37 યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો. Bucket : Actvbdjldfsu :: Bonus : ___

(A) Acmnmotvrt (B) Sunob (C) Acnpmotvrt (D) Acmnmoturt

✓ **જવાબ:** (A) Acmnmotvrt

ગુજરાત હાઈકોર્ટ આસિસ્ટન્ટ લાઈબ્રેરિયન 2023

38 In a certain code language, RUSTICATE is written as QTTUIDBSD. How would STATISTIC be written in that code?

(A) RSBUJTUHB (B) RSBUITUHB (C) RSBUIRSJD (D) TUBUITUMB

✓ **જવાબ:** (A) RSBUJTUHB

ગુજરાત હાઈકોર્ટ પટાવાળા (Peon) 2023

39 જો LINKનો KILN અર્થ હોય તો PINKનો અર્થ શું થાય ?

(A) IPNK (B) KINP **(C) KIPN** (D) NIKP

✓ **જવાબ:** (C) KIPN

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

40 **FAITH**

(A) 43,42,41,78,79 | (B) 31,34,23,76,79 | (C) 24,31,10,59,57 | **(D) 12,20,40,68,65**

✓ **જવાબ:** (D) 12,20,40,68,65

RMC જુનિયર ક્લાર્ક 2025

41 **એક સાંકેતિક ભાષામાં 12 ને 50 સાથે સાંકળવામાં આવે છે તે જ સાંકેતિક ભાષામાં 19 ને 78 સાથે સાંકળવામાં આવે છે તો 15 ને શેની સાથે સાંકળવામાં આવે ?**

(A) 62 | (B) 48 | (C) 56 | (D) 58

✓ **જવાબ:** (A) 62

SEB TET-1 (પ્રાથમિક શિક્ષક) 2023

42 **જો CHILDREN ને બદલે EJKNFTGP લખાય તો TEACHER ને સાંકેતિક ભાષામાં શું લખાય ?**

(A) VGCEJTG | **(B) VGCEJGT** | (C) VGCJEGT | (D) VGCGEJT

✓ **જવાબ:** (B) VGCEJGT

ગુજરાત હાઈકોર્ટ આસિસ્ટન્ટ લાઈબ્રેરિયન 2023

43 **If E = 5, PEN = 35, then PAGE = ?**

(A) 27 | (B) 28 | **(C) 29** | (D) 36

✓ **જવાબ:** (C) 29

ગુજરાત હાઈકોર્ટ પટાવાળા (Peon) 2023

44 **જો AHMEDABAD = BINFEBCBE તો BARODA = ?**

(A) CBSPEB | (B) DBRTFB | (C) CBQNEB | (D) CDTPFD

✓ **જવાબ:** (A) CBSPEB

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

45 **FINE**

(A) 31,32,33,82 | (B) 24,19,21,78 | (C) 12,10,13,67 | **(D) 00,04,02,56**

✓ **જવાબ:** (D) 00,04,02,56

RMC જુનિયર ક્લાર્ક 2025

46 **એક સાંકેતિક ભાષામાં ટેબલને 'ખુરશી', ખુરશીને 'બ્લેક બોર્ડ', બ્લેક બોર્ડને 'ચોક', ચોકને 'ડસ્ટર' અને ડસ્ટરને 'શિક્ષક' કહેવાતો હોય તો, શિક્ષક શેના ઉપર લખીને ભણાવતા હોય ?**

(A) 'ખુરશી' | (B) 'ડસ્ટર' | **(C) 'ચોક'** | (D) 'બ્લેક બોર્ડ'

✓ **જવાબ:** (C) 'ચોક'

ગુજરાત હાઈકોર્ટ આસિસ્ટન્ટ લાઈબ્રેરિયન 2023

47 **If clock is called television, television is called radio, radio is called oven, oven is called grinder and grinder is called iron, in what will a lady bake?**

(A) Radio | **(B) Grinder** | (C) Iron | (D) Oven

✓ **જવાબ:** (B) Grinder

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

48 **HEAT**

(A) 79,53,20,87 | **(B) 65,56,13,57** | (C) 57,56,01,59 | (D) 29,85,34,93

✓ **જવાબ:** (B) 65,56,13,57

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

49 **BOTH**

(A) 88,30,85,86 | **(B) 75,22,76,79** | (C) 69,67,68,59 | (D) 58,02,68,65

✓ **જવાબ:** (B) 75,22,76,79

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 **સંકેત-ભાષામાં જો 'CAT' ને 'DBU' લખવામાં આવે, તો 'DOG' ને કેવી રીતે લખાશે?**

(A) EPH | (B) FQI | (C) DOG | (D) GRJ

ઉકેલ: દરેક અક્ષર +1 shift. 'DOG' પર +1 → EPH.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 **સંકેત-ભાષામાં 'MOON' એ 'OQQP' તરીકે લખાય છે; તો 'STAR' શું તરીકે લખાશે?**

(A) VWDU | (B) TUBS | (C) WXEV | **(D) UVCT**

ઉકેલ: દરેક અક્ષર +2 shift. 'STAR' પર +2 → UVCT.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **'HELP' → 'FCJN' હોય, તો 'FOOD' → ?**

(A) CLLA | (B) FOOD | **(C) DMMB** | (D) ENNC

ઉકેલ: દરેક અક્ષર -2 shift. 'FOOD' પર -2 → DMMB.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **કોઈ ગુપ્ત લિપિમાં 'PAPER' ને 'QBQFS' તરીકે લખવામાં આવે છે. 'SHEET' કેવી રીતે લખાશે?**

(A) VKHHW | **(B) TIFFU** | (C) UJGGV | (D) SHEET

ઉકેલ: દરેક અક્ષર +1 shift. 'SHEET' પર +1 → TIFFU.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **દરેક અક્ષરને તેના ક્રમ (A=1...Z=26) થી બદલી સરવાળો કરાય છે. તો 'WORD' નો કોડ કેટલો થાય?**

(A) 60 | (B) 61 | (C) 59 | (D) 62

ઉકેલ: W(23) + O(15) + R(18) + D(4) = 60.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **દરેક અક્ષરને તેના ક્રમ (A=1...Z=26) થી બદલી સરવાળો કરાય છે. તો 'INDIA' નો કોડ કેટલો થાય?**

(A) 38 | (B) 36 | (C) 39 | **(D) 37**

ઉકેલ: I(9) + N(14) + D(4) + I(9) + A(1) = 37.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **સંકેત-ભાષામાં દરેક અક્ષર તેના ક્રમ (A=1, B=2 ...) થી લખાય છે. તો 'DOG' નો કોડ શું થાય?**

(A) 4-15-6 | (B) 3-15-7 | **(C) 4-15-7** | (D) 5-15-7

ઉકેલ: દરેક અક્ષરનો ક્રમ → 4-15-7.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **કોઈ ગુપ્ત લિપિમાં 'DAY' ને 'WZB' તરીકે લખવામાં આવે છે. 'SUN' કેવી રીતે લખાશે?**

(A) JHO | **(B) HFM** | (C) IGN | (D) GEL

ઉકેલ: દરેક અક્ષરનો opposite (સરવાળો 27). 'SUN' → HFM.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **જો 'WIN' નો કોડ 'DRM' હોય, તો 'TOP' નો કોડ શું થશે?**

(A) GLK | (B) HML | (C) FKJ | (D) INM

ઉકેલ: દરેક અક્ષરનો opposite (સરવાળો 27). 'TOP' → GLK.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **એક કોડ-ભાષામાં 'MANGO' = 'OGNAM'. તો એ જ ભાષામાં 'APPLE' = ?**

(A) FMQQB | (B) ELPAP | (C) DKOOZ | **(D) ELPPA**

ઉકેલ: અક્ષરો ઊલટા ક્રમે: APPLE → ELPPA.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **જો 'લાલ' ને 'વાદળી', 'વાદળી' ને 'લીલો', 'લીલો' ને 'પીળો' કહેવાય, તો ઘાસનો રંગ શું કહેવાય?**

(A) પીળો | (B) લીલો | (C) વાદળી | (D) લાલ

ઉકેલ: ઘાસ લીલો; લીલો ને પીળો કહેવાય → પીળો.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **સંકેત-ભાષામાં 'mit dox' = 'good boy', 'dox tan' = 'boy runs'. તો 'good' નો code કયો?**

(A) mit | (B) dox | (C) tan | (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: common 'boy'=dox → 'good'=mit.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **કોડ: A=5, B=3, C=9, D=1, E=7. શરત: શબ્દ સ્વરથી શરૂ થાય તો પહેલો-છેલ્લો કોડ swap. 'ACE' = ?**

(A) 795 | (B) 597 | (C) 957 | (D) 579

ઉકેલ: સીધો 5-9-7; A સ્વર → swap → 7-9-5.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **જો અંકોને અક્ષરમાં બદલીએ (1=A, 2=B...), તો '3-1-20' નો અર્થ શું થાય?**

(A) CAT | (B) BAT | (C) CAR | (D) DOG

ઉકેલ: 3=C, 1=A, 20=T → CAT.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **એક કોડ-ભાષામાં 'SUN' = 'TVO'. તો એ જ ભાષામાં 'MOON' = ?**

(A) OQQP | (B) MOON | (C) PRRQ | **(D) NPPO**

ઉકેલ: દરેક અક્ષર +1 shift. 'MOON' પર +1 → NPPO.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **સંકેત-ભાષામાં જો 'FISH' ને 'EHRG' લખવામાં આવે, તો 'BIRD' ને કેવી રીતે લખાશે?**

(A) ZGPB | (B) CJSE | **(C) AHQC** | (D) BIRD

ઉકેલ: દરેક અક્ષર -1 shift. 'BIRD' પર -1 → AHQC.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **સંકેત-ભાષામાં 'KING' એ 'NLQJ' તરીકે લખાય છે; તો 'LORD' શું તરીકે લખાશે?**

(A) QTWI | **(B) ORUG** | (C) PSVH | (D) NQTF

ઉકેલ: દરેક અક્ષર +3 shift. 'LORD' પર +3 → ORUG.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **'RANK' → 'UDQN' હોય, તો 'FILE' → ?**

(A) ILOH | (B) JMPI | (C) HKNG | (D) KNQJ

ઉકેલ: દરેક અક્ષર +3 shift. 'FILE' પર +3 → ILOH.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **દરેક અક્ષરને તેના ક્રમ (A=1...Z=26) થી બદલી સરવાળો કરાય છે. તો 'TIME' નો કોડ કેટલો થાય?**

(A) 48 | (B) 46 | (C) 49 | **(D) 47**

ઉકેલ: T(20) + I(9) + M(13) + E(5) = 47.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **દરેક અક્ષરને તેના ક્રમ (A=1...Z=26) થી બદલી સરવાળો કરાય છે. તો 'ROUTE' નો કોડ કેટલો થાય?**

(A) 78 | (B) 81 | **(C) 79** | (D) 80

ઉકેલ: R(18) + O(15) + U(21) + T(20) + E(5) = 79.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **સંકેત-ભાષામાં દરેક અક્ષર તેના ક્રમ (A=1, B=2 ...) થી લખાય છે. તો 'CAB' નો કોડ શું થાય?**

(A) 2-1-2 | **(B) 3-1-2** | (C) 4-1-2 | (D) 3-1-1

ઉકેલ: દરેક અક્ષરનો ક્રમ → 3-1-2.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **'BOX' → 'YLC' હોય, તો 'CAT' → ?**

(A) XZG | (B) YAH | (C) WYF | (D) ZBI

ઉકેલ: દરેક અક્ષરનો opposite (સરવાળો 27). 'CAT' → XZG.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **કોઈ ગુપ્ત લિપિમાં 'BUS' ને 'YFH' તરીકે લખવામાં આવે છે. 'VAN' કેવી રીતે લખાશે?**

(A) FAN | (B) DYL | (C) GBO | **(D) EZM**

ઉકેલ: દરેક અક્ષરનો opposite (સરવાળો 27). 'VAN' → EZM.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **સંકેત-ભાષામાં 'AB' = 6 અને 'BC' = 10 હોય, તો 'CD' = ?**

(A) 14 (B) 12 (C) 16 (D) 18

ઉકેલ: (બંને ક્રમનો સરવાળો)×2. CD = (3+4)×2 = 14.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **જો 'સોમવાર' ને 'મંગળવાર' અને 'મંગળવાર' ને 'બુધવાર' કહેવાય, તો સોમવાર પછીના દિવસને શું કહેવાય?**

(A) બુધવાર (B) મંગળવાર (C) ગુરુવાર (D) સોમવાર

ઉકેલ: સોમવાર પછી મંગળવાર; મંગળવાર ને બુધવાર કહેવાય → બુધવાર.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **સંકેત-ભાષામાં 'ze fu' = 'white shirt', 'fu ka' = 'shirt nice'. તો 'white' નો code કયો?**

(A) ze (B) fu (C) ka (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: common 'shirt'=fu → 'white'=ze.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **કોડ: P=2, R=8, T=4, M=6, S=9. શરત: બંને છેડે consonant હોય તો કોડ ઊલટો. 'PRT' = ?**

(A) 482 (B) 284 (C) 824 (D) 428

ઉકેલ: સીધો 2-8-4; બંને છેડા consonant → 4-8-2.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **જો 'FACE' નો કોડ 'IDFH' હોય, તો 'BALL' નો કોડ શું થશે?**

(A) DCNN (B) GFQQ **(C) EDOO** (D) FEPP

ઉકેલ: દરેક અક્ષર +3 shift. 'BALL' પર +3 → EDOO.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **એક કોડ-ભાષામાં 'BOOK' = 'CPPL'. તો એ જ ભાષામાં 'WORD' = ?**

(A) ZRUG **(B) XPSE** (C) YQTF (D) WORD

ઉકેલ: દરેક અક્ષર +1 shift. 'WORD' પર +1 → XPSE.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **સંકેત-ભાષામાં જો 'ROAD' ને 'SPBE' લખવામાં આવે, તો 'PATH' ને કેવી રીતે લખાશે?**

(A) QBUI (B) RCVJ (C) PATH (D) SDWK

ઉકેલ: દરેક અક્ષર +1 shift. 'PATH' પર +1 → QBUI.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **સંકેત-ભાષામાં 'TAX' એ 'UBY' તરીકે લખાય છે; તો 'AUDIT' શું તરીકે લખાશે?**

(A) CWFKV | (B) AUDIT | (C) DXGLW | **(D) BVEJU**

ઉકેલ: દરેક અક્ષર +1 shift. 'AUDIT' પર +1 → BVEJU.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **દરેક અક્ષરને તેના ક્રમ (A=1...Z=26) થી બદલી સરવાળો કરાય છે. તો 'GOLD' નો કોડ કેટલો થાય?**

(A) 37 | (B) 40 | **(C) 38** | (D) 39

ઉકેલ: G(7) + O(15) + L(12) + D(4) = 38.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

33 **દરેક અક્ષરને તેના ક્રમ (A=1...Z=26) થી બદલી સરવાળો કરાય છે. તો 'EXAM' નો કોડ કેટલો થાય?**

(A) 45 | **(B) 43** | (C) 44 | (D) 42

ઉકેલ: E(5) + X(24) + A(1) + M(13) = 43.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

34 **સંકેત-ભાષામાં દરેક અક્ષર તેના ક્રમ (A=1, B=2 ...) થી લખાય છે. તો 'PEN' નો કોડ શું થાય?**

(A) 16-5-14 | (B) 17-5-14 | (C) 16-5-13 | (D) 15-5-14

ઉકેલ: દરેક અક્ષરનો ક્રમ → 16-5-14.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

35 **સંકેત-ભાષામાં 'MAP' એ 'NZK' તરીકે લખાય છે; તો 'RED' શું તરીકે લખાશે?**

(A) JWX | (B) HUV | (C) KXY | **(D) IVW**

ઉકેલ: દરેક અક્ષરનો opposite (સરવાળો 27). 'RED' → IVW.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

36 **'TIGER' → 'REGIT' હોય, તો 'HORSE' → ?**

(A) ESRHO | (B) DRQNG | **(C) ESROH** | (D) FTSPI

ઉકેલ: અક્ષરો ઊલટા ક્રમે: HORSE → ESROH.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

37 **સંકેત-ભાષામાં 'CD' = 7 અને 'EF' = 11 હોય, તો 'GH' = ?**

(A) 15 | (B) 13 | (C) 17 | (D) 14

ઉકેલ: બંને ક્રમનો સરવાળો. GH = 7+8 = 15.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

38 **જો 'આકાશ' ને 'દરિયો', 'દરિયો' ને 'પાણી' કહેવાય, તો પક્ષી ક્યાં ઊડે?**

(A) દરિયો (B) આકાશ (C) પાણી (D) વાદળ

ઉકેલ: પક્ષી આકાશમાં ઊડે; આકાશ ને દરિયો કહેવાય → દરિયો.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

39 **સંકેત-ભાષામાં 'la pa' = 'eat food', 'pa ti' = 'food good'. તો 'eat' નો code કયો?**

(A) la (B) pa (C) ti (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: common 'food'=pa → 'eat'=la.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

40 **કોડ: A=1, M=3, T=5, R=7. શરત (i) પહેલો સ્વર→પહેલા કોડમાં +1; (ii) છેલ્લો consonant→છેલ્લા કોડમાં −1. 'ARM' = ?**

(A) 272 (B) 173 (C) 271 (D) 373

ઉકેલ: 1-7-3; A સ્વર→2; M consonant→2 → 2-7-2.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

41 **કોઈ ગુપ્ત લિપિમાં 'LION' ને 'NKQP' તરીકે લખવામાં આવે છે. 'TIGER' કેવી રીતે લખાશે?**

(A) XMKIV **(B) VKIGT** (C) WLJHU (D) UJHFS

ઉકેલ: દરેક અક્ષર +2 shift. 'TIGER' પર +2 → VKIGT.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

42 **જો 'COLD' નો કોડ 'EQNF' હોય, તો 'WARM' નો કોડ શું થશે?**

(A) YCTO (B) ZDUP (C) XBSN (D) AEVQ

ઉકેલ: દરેક અક્ષર +2 shift. 'WARM' પર +2 → YCTO.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

43 **એક કોડ-ભાષામાં 'BLUE' = 'AKTD'. તો એ જ ભાષામાં 'GOLD' = ?**

(A) GOLD (B) EMJB (C) HPME **(D) FNKC**

ઉકેલ: દરેક અક્ષર -1 shift. 'GOLD' પર -1 → FNKC.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

44 **સંકેત-ભાષામાં જો 'CLASS' ને 'ENCUU' લખવામાં આવે, તો 'TEACH' ને કેવી રીતે લખાશે?**

(A) UFBDI (B) XIEGL **(C) VGCEJ** (D) WHDFK

ઉકેલ: દરેક અક્ષર +2 shift. 'TEACH' પર +2 → VGCEJ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

45 **દરેક અક્ષરને તેના ક્રમ (A=1...Z=26) થી બદલી સરવાળો કરાય છે. તો 'FEAR' નો કોડ કેટલો થાય?**

(A) 32 | **(B) 30** | (C) 31 | (D) 29

ઉકેલ: F(6) + E(5) + A(1) + R(18) = 30.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

46 **દરેક અક્ષરને તેના ક્રમ (A=1...Z=26) થી બદલી સરવાળો કરાય છે. તો 'ORDER' નો કોડ કેટલો થાય?**

(A) 60 | (B) 61 | (C) 59 | (D) 62

ઉકેલ: O(15) + R(18) + D(4) + E(5) + R(18) = 60.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

47 **સંકેત-ભાષામાં દરેક અક્ષર તેના ક્રમ (A=1, B=2 ...) થી લખાય છે. તો 'TICKET' નો કોડ શું થાય?**

(A) 21-9-3-11-5-20 | (B) 20-9-3-11-5-19 | (C) 19-9-3-11-5-20 | **(D) 20-9-3-11-5-20**

ઉકેલ: દરેક અક્ષરનો ક્રમ → 20-9-3-11-5-20.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

48 **સંકેત-ભાષામાં જો 'SUN' ને 'HFM' લખવામાં આવે, તો 'MOON' ને કેવી રીતે લખાશે?**

(A) MKKL | (B) PNNO | **(C) NLLM** | (D) OMMN

ઉકેલ: દરેક અક્ષરનો opposite (સરવાળો 27). 'MOON' → NLLM.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

49 **સંકેત-ભાષામાં 'INDIA' એ 'AIDNI' તરીકે લખાય છે; તો 'DELHI' શું તરીકે લખાશે?**

(A) HGKDC | **(B) IHLED** | (C) JIMFE | (D) IHLDE

ઉકેલ: અક્ષરો ઊલટા ક્રમે: DELHI → IHLED.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

50 **સંકેત-ભાષામાં A=2, B=4, C=6, D=8 ... હોય, તો 'CAB' નો કોડ = ?**

(A) 6-2-4 | (B) 3-1-2 | (C) 6-4-2 | (D) 5-2-4

ઉકેલ: દરેક અક્ષરનો ક્રમ × 2: C=6, A=2, B=4.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

51 **જો 'દૂધ' ને 'પાણી' અને 'પાણી' ને 'દહીં' કહેવાય, તો ગાય શું આપે?**

(A) પાણી | (B) દૂધ | (C) દહીં | (D) છાશ

ઉકેલ: ગાય દૂધ આપે; દૂધ ને પાણી કહેવાય → પાણી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

52 **સંકેત-ભાષામાં 'sun ray' = 'hot day', 'ray bok' = 'day night'. તો 'hot' નો code કયો?**

(A) sun | (B) ray | (C) bok | (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: common 'day'=ray → 'hot'=sun.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

53 **સંકેત-ભાષામાં 'ROSE' = 6821, 'CHAIR' = 73456, 'PREACH' = 961473 હોય, તો 'SEARCH' = ?**

(A) 214673 | (B) 216473 | (C) 215673 | (D) 214763

ઉકેલ: R=6,O=8,S=2,E=1,C=7,H=3,A=4,I=5,P=9 → 214673.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

54 **'NAME' → 'MZLD' હોય, તો 'GAME' → ?**

(A) FZLD | (B) GAME | (C) EYKC | (D) HBNF

ઉકેલ: દરેક અક્ષર -1 shift. 'GAME' પર -1 → FZLD.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

55 **કોઈ ગુપ્ત લિપિમાં 'RICE' ને 'SJDF' તરીકે લખવામાં આવે છે. 'WHEAT' કેવી રીતે લખાશે?**

(A) YJGCV | (B) WHEAT | (C) ZKHDW | **(D) XIFBU**

ઉકેલ: દરેક અક્ષર +1 shift. 'WHEAT' પર +1 → XIFBU.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

56 **જો 'BUS' નો કોડ 'DWU' હોય, તો 'FARE' નો કોડ શું થશે?**

(A) GBSF | (B) JEVI | **(C) HCTG** | (D) IDUH

ઉકેલ: દરેક અક્ષર +2 shift. 'FARE' પર +2 → HCTG.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

57 **એક કોડ-ભાષામાં 'BOOK' = 'ANNJ'. તો એ જ ભાષામાં 'PAGE' = ?**

(A) QBHF | **(B) OZFD** | (C) PAGE | (D) NYEC

ઉકેલ: દરેક અક્ષર -1 shift. 'PAGE' પર -1 → OZFD.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

58 **દરેક અક્ષરને તેના ક્રમ (A=1...Z=26) થી બદલી સરવાળો કરાય છે. તો 'BOOK' નો કોડ કેટલો થાય?**

(A) 43 | (B) 44 | (C) 42 | (D) 45

ઉકેલ: B(2) + O(15) + O(15) + K(11) = 43.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

59 **દરેક અક્ષરને તેના ક્રમ (A=1...Z=26) થી બદલી સરવાળો કરાય છે. તો 'STATE' નો કોડ કેટલો થાય?**

(A) 66 | (B) 64 | (C) 67 | **(D) 65**

ઉકેલ: S(19) + T(20) + A(1) + T(20) + E(5) = 65.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

60 **જો 'CAB' નો કોડ 'XZY' હોય, તો 'DOG' નો કોડ શું થશે?**

(A) VKS | (B) YNV | **(C) WLT** | (D) XMU

ઉકેલ: દરેક અક્ષરનો opposite (સરવાળો 27). 'DOG' → WLT.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

61 **એક કોડ-ભાષામાં 'CAT' = 'XZG'. તો એ જ ભાષામાં 'BIG' = ?**

(A) ATV | **(B) YRT** | (C) ZSU | (D) XQS

ઉકેલ: દરેક અક્ષરનો opposite (સરવાળો 27). 'BIG' → YRT.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

62 **સંકેત-ભાષામાં જો 'WORLD' ને 'DLROW' લખવામાં આવે, તો 'EARTH' ને કેવી રીતે લખાશે?**

(A) HTRAE | (B) IUSBF | (C) HTREA | (D) GSQZD

ઉકેલ: અક્ષરો ઊલટા ક્રમે: EARTH → HTRAE.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

63 **સંકેત-ભાષામાં 9=1, 8=2, 7=3 ... (10 − સંખ્યા) હોય, તો 4 = ?**

(A) 6 | (B) 5 | (C) 4 | (D) 7

ઉકેલ: 10 − 4 = 6.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

64 **જો 'ખુરશી' ને 'ટેબલ', 'ટેબલ' ને 'પલંગ', 'પલંગ' ને 'ખુરશી' કહેવાય, તો માણસ સૂવા માટે શું વાપરે?**

(A) ખુરશી | (B) ટેબલ | (C) પલંગ | (D) જમીન

ઉકેલ: સૂવા પલંગ; પલંગ ને ખુરશી કહેવાય → ખુરશી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

65 **સંકેત-ભાષામાં 'pit na som' = 'she is good', 'na ho dom' = 'he is bad', 'som ho lin' = 'good and bad'. તો 'good' = ?**

(A) som | (B) na | (C) ho | (D) pit

ઉકેલ: is=na, bad=ho → good=som.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

66 **સંકેત-ભાષામાં 'TIGER' = 86345 અને 'RAT' = 518 હોય, તો 'GATE' = ?**

(A) 3184 (B) 3148 (C) 1384 (D) 3814

ઉકેલ: T=8,I=6,G=3,E=4,R=5,A=1 → 3-1-8-4.

✏️ જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

🟢 સરળ (Easy) 20 પ્રશ્ન

1. જો 'FOUR' નો કોડ 'GPVS' હોય, તો 'FIVE' નો કોડ શું થશે?

(A) FIVE (B) ILYH (C) GJWF (D) HKXG

2. કોઈ ગુપ્ત લિપિમાં 'PEN' ને 'QFO' તરીકે લખવામાં આવે છે. 'DOG' કેવી રીતે લખાશે?

(A) GRJ (B) EPH (C) FQI (D) DOG

3. 'RUN' → 'SVO' હોય, તો 'JUMP' → ?

(A) KVNQ (B) LWOR (C) JUMP (D) MXPS

4. સંકેત-ભાષામાં 'DOG' એ 'CNF' તરીકે લખાય છે; તો 'CAT' શું તરીકે લખાશે?

(A) CAT (B) AYR (C) DBU (D) BZS

5. સંકેત-ભાષામાં જો 'BOOK' ને 'CPPL' લખવામાં આવે, તો 'PAGE' ને કેવી રીતે લખાશે?

(A) PAGE (B) SDJH (C) QBHF (D) RCIG

6. એક કોડ-ભાષામાં 'MILK' = 'NJML'. તો એ જ ભાષામાં 'SOAP' = ?

(A) VRDS (B) TPBQ (C) UQCR (D) SOAP

7. જો 'TREE' નો કોડ 'USFF' હોય, તો 'LEAF' નો કોડ શું થશે?

(A) MFBG (B) NGCH (C) LEAF (D) OHDI

8. કોઈ ગુપ્ત લિપિમાં 'DESK' ને 'CDRJ' તરીકે લખવામાં આવે છે. 'BOOK' કેવી રીતે લખાશે?

(A) BOOK (B) ZMMI (C) CPPL (D) ANNJ

9. 'STAR' → 'TUBS' હોય, તો 'MOON' → ?

(A) MOON (B) PRRQ (C) NPPO (D) OQQP

10. સંકેત-ભાષામાં જો 'RAT' = 39 હોય, તો 'SUN' = ?

(A) 56 (B) 54 (C) 55 (D) 53

11. સંકેત-ભાષામાં જો 'RAT' = 39 હોય, તો 'CAT' = ?

(A) 24 (B) 25 (C) 23 (D) 26

12. સંકેત-ભાષામાં જો 'RAT' = 39 હોય, તો 'DOG' = ?

(A) 27 (B) 25 (C) 28 (D) 26

13. સંકેત-ભાષામાં જો 'RAT' = 39 હોય, તો 'TEA' = ?

(A) 25 (B) 28 (C) 26 (D) 27

14. સંકેત-ભાષામાં જો 'RAT' = 39 હોય, તો 'SKY' = ?

(A) 57 (B) 55 (C) 56 (D) 54

15. સંકેત-ભાષામાં જો 'MAN' = '13-1-14' હોય, તો 'DOG' નો કોડ = ?

(A) 4-15-7 (B) 5-15-7 (C) 4-15-6 (D) 3-15-7

16. સંકેત-ભાષામાં જો 'MAN' = '13-1-14' હોય, તો 'BAD' નો કોડ = ?

(A) 3-1-4 (B) 2-1-3 (C) 1-1-4 (D) 2-1-4

17. સંકેત-ભાષામાં જો 'MAN' = '13-1-14' હોય, તો 'CAR' નો કોડ = ?

(A) 3-1-17 (B) 2-1-18 (C) 3-1-18 (D) 4-1-18

18. સંકેત-ભાષામાં 'INDIA' એ 'AIDNI' તરીકે લખાય છે; તો 'MORNING' શું તરીકે લખાશે?

(A) FMHMQNL (B) GNINROM (C) HOJOSPN (D) GNINRMO

19. સંકેત-ભાષામાં જો 'INDIA' ને 'AIDNI' લખવામાં આવે, તો 'WATER' ને કેવી રીતે લખાશે?

(A) RETAW (B) SFUBX (C) RETWA (D) QDSZV

20. એક કોડ-ભાષામાં 'INDIA' = 'AIDNI'. તો એ જ ભાષામાં 'GARDEN' = ?

(A) OFESBH (B) NEDRGA (C) MDCQZF (D) NEDRAG

🟠 મધ્યમ (Medium) 20 પ્રશ્ન

21. જો 'LAMP' નો કોડ 'NCOR' હોય, તો 'DESK' નો કોડ શું થશે?

(A) EFTL (B) HIWO (C) FGUM (D) GHVN

22. કોઈ ગુપ્ત લિપિમાં 'CAT' ને 'ECV' તરીકે લખવામાં આવે છે. 'DOG' કેવી રીતે લખાશે?

(A) HSK (B) FQI (C) GRJ (D) EPH

23. 'RING' → 'ULQJ' હોય, તો 'BELL' → ?

(A) EHOO (B) FIPP (C) DGNN (D) GJQQ

24. સંકેત-ભાષામાં 'FROG' એ 'HTQI' તરીકે લખાય છે; તો 'BIRD' શું તરીકે લખાશે?

(A) ELUG (B) CJSE (C) FMVH (D) DKTF

25. સંકેત-ભાષામાં જો 'MOON' ને 'PRRQ' લખવામાં આવે, તો 'STAR' ને કેવી રીતે લખાશે?

(A) UVCT (B) XYFW (C) VWDU (D) WXEV

26. એક કોડ-ભાષામાં 'PLAN' = 'NJYL'. તો એ જ ભાષામાં 'WORK' = ?

(A) WORK (B) UMPI (C) VNQJ (D) TLOH

27. જો 'TOP' નો કોડ 'UPQ' હોય, તો 'BIG' નો કોડ શું થશે?

(A) CJH (B) DKI (C) BIG (D) ELJ

28. કોઈ ગુપ્ત લિપિમાં 'CAB' ને 'XZY' તરીકે લખવામાં આવે છે. 'RAT' કેવી રીતે લખાશે?

(A) JAH (B) HYF (C) KBI (D) IZG

29. 'DAY' → 'WZB' હોય, તો 'SUN' → ?

(A) GEL (B) JHO (C) HFM (D) IGN

30. સંકેત-ભાષામાં 'MAP' એ 'NZK' તરીકે લખાય છે; તો 'CAT' શું તરીકે લખાશે?

(A) ZBI (B) XZG (C) YAH (D) WYF

31. સંકેત-ભાષામાં જો 'RED' ને 'IVW' લખવામાં આવે, તો 'SKY' ને કેવી રીતે લખાશે?

(A) HPB (B) IQC (C) GOA (D) JRD

32. એક કોડ-ભાષામાં 'GOD' = 'TLW'. તો એ જ ભાષામાં 'CAT' = ?

(A) YAH (B) WYF (C) ZBI (D) XZG

33. જો 'TIGER' નો કોડ 'REGIT' હોય, તો 'BHARAT' નો કોડ શું થશે?

(A) TARABH (B) SZQZGA (C) TARAHB (D) UBSBIC

34. કોઈ ગુપ્ત લિપિમાં 'TIGER' ને 'REGIT' તરીકે લખવામાં આવે છે. 'OCEAN' કેવી રીતે લખાશે?

(A) MZDBN (B) NAECO (C) OBFDP (D) NAEOC

35. 'TIGER' → 'REGIT' હોય, તો 'PLANET' → ?

(A) TENALP (B) UFOBMQ (C) TENAPL (D) SDMZKO

36. સંકેત-ભાષામાં 'AB' = 6, 'BC' = 10 હોય, તો 'DE' = ?

(A) 18 (B) 16 (C) 20 (D) 14

37. સંકેત-ભાષામાં 'AB' = 6, 'CD' = 14 હોય, તો 'EF' = ?

(A) 22 (B) 20 (C) 24 (D) 18

38. સંકેત-ભાષામાં 'mit so' = 'good day', 'so ti' = 'day end'. તો 'good' = ?

(A) mit (B) so (C) ti (D) નક્કી ન થાય

39. સંકેત-ભાષામાં 'to ka' = 'red car', 'ka mi' = 'car fast'. તો 'red' = ?

(A) to (B) ka (C) mi (D) નક્કી ન થાય

40. સંકેત-ભાષામાં જો 'RED' = 27 હોય, તો 'SUN' = ?

(A) 54 (B) 52 (C) 48 (D) 50

અઘરા (Hard) 20 પ્રશ્ન

41. સંકેત-ભાષામાં જો 'CAR' ને 'DCU' લખવામાં આવે, તો 'BAT' = ?

(A) CCW (B) CCX (C) DCW (D) CDW

42. સંકેત-ભાષામાં જો 'CAR' ને 'DCU' લખવામાં આવે, તો 'SUN' = ?

(A) TWQ (B) TVQ (C) UWQ (D) TWP

43. સંકેત-ભાષામાં જો 'CAT' ને 'GZX' લખવામાં આવે, તો 'DOG' = ?

(A) TLW (B) WLT (C) TLV (D) TKW

44. સંકેત-ભાષામાં જો 'CAT' ને 'GZX' લખવામાં આવે, તો 'SUN' = ?

(A) MFH (B) HFM (C) MFG (D) NFH

45. સંકેત-ભાષામાં જો 'CAT' ને 'VCE' લખવામાં આવે, તો 'DOG' = ?

(A) IQF (B) FQI (C) IQG (D) HQF

46. સંકેત-ભાષામાં જો 'CAT' ને 'UBD' લખવામાં આવે, તો 'DOG' = ?

(A) HPE (B) EPH (C) HPF (D) GPE

47. કોડમાં P=2, R=8, T=4 છે. શરત: જો શબ્દના બંને છેડે consonant હોય તો કોડ ઊલટો લખાય. તો 'PRT' નો કોડ = ?

(A) 482 (B) 284 (C) 824 (D) 428

48. કોડમાં A=5, B=3, C=9, D=1, E=7 છે. શરત: જો શબ્દ સ્વરથી શરૂ થાય તો પહેલો-છેલ્લો કોડ અદલબદલ થાય. તો 'EAD' નો કોડ = ?

(A) 157 (B) 751 (C) 175 (D) 517

49. સંકેત-ભાષામાં 'TIGER' = 86345 અને 'RAT' = 518 હોય, તો 'GATE' = ?

(A) 3184 (B) 3148 (C) 1384 (D) 3814

50. સંકેત-ભાષામાં 'ROSE' = 6821 અને 'CHAIR' = 73456 હોય, તો 'RICH' = ?

(A) 6573 (B) 6537 (C) 5673 (D) 6753

51. સંકેત-ભાષામાં 'pa re lo' = 'she is smart', 're mi tu' = 'is he tall', 'lo tu ja' = 'smart tall girl'. તો 'tall' નો code = ?

(A) tu (B) lo (C) re (D) ja

52. સંકેત-ભાષામાં 'x y z' = 'I like apples', 'z p q' = 'apples are red', 'q r s' = 'red big house'. તો 'red' નો code = ?

(A) q (B) z (C) p (D) r

53. સંકેત-ભાષામાં જો 'AB' = '26-25' હોય, તો 'CAB' = ?

(A) 24-26-25 (B) 24-25-26 (C) 3-1-2 (D) 23-25-24

54. સંકેત-ભાષામાં જો 'AB' = '26-25' હોય, તો 'DOG' = ?

(A) 23-12-20 (B) 23-15-7 (C) 4-15-7 (D) 22-12-20

55. સંકેત-ભાષામાં જો 'FACE' ને 'IDFH' લખવામાં આવે, તો 'DESK' = ?

(A) GHVN (B) GHVM (C) FHVN (D) GIVN

56. સંકેત-ભાષામાં 'CAB' = 6 અને 'ACE' = 15 હોય, તો 'BAD' = ?

(A) 8 (B) 6 (C) 10 (D) 12

57. સંકેત-ભાષામાં 'ka lo' = 'big tree', 'lo mi' = 'tree green'. તો 'big' નો code = ?

(A) ka (B) lo (C) mi (D) નક્કી ન થાય

58. સંકેત-ભાષામાં જો 'DOG' ને 'CMD' લખવામાં આવે, તો 'CAT' = ?

(A) BYQ (B) BZQ (C) BYR (D) AYQ

59. ⭐ સંકેત-ભાષામાં જો 'CALM' ને 'DYOI' લખવામાં આવે, તો 'MIND' = ?

(A) NGQZ (B) NGQA (C) MGQZ (D) NHQZ

60. ⭐ સંકેત-ભાષામાં જો 'LIGHT' ને 'GSTRO' લખવામાં આવે, તો 'WORLD' = ?

(A) WOILD (B) WOLID (C) DLIOW (D) VOILD

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **C**	2. **B**	3. **A**	4. **D**	5. **C**	6. **B**	7. **A**	8. **D**	9. **C**	10. **B**	11. **A**
12. **D**	13. **C**	14. **B**	15. **A**	16. **D**	17. **C**	18. **B**	19. **A**	20. **D**	21. **C**	22. **B**
23. **A**	24. **D**	25. **C**	26. **B**	27. **A**	28. **D**	29. **C**	30. **B**	31. **A**	32. **D**	33. **C**
34. **B**	35. **A**	36. **A**	37. **A**	38. **A**	39. **A**	40. **A**	41. **A**	42. **A**	43. **A**	44. **A**
45. **A**	46. **A**	47. **A**	48. **A**	49. **A**	50. **A**	51. **A**	52. **A**	53. **A**	54. **A**	55. **A**
56. **A**	57. **A**	58. **A**	59. **A**	60. **A**						

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (C) — +1 shift

2. જવાબ (B) — +1 shift

3. જવાબ (A) — +1 shift

4. જવાબ (D) — -1 shift

5. જવાબ (C) — +1 shift

6. જવાબ (B) — +1 shift

7. જવાબ (A) — +1 shift

8. જવાબ (D) — -1 shift

9. જવાબ (C) — +1 shift

10. જવાબ (B) — અક્ષરોના ક્રમનો સરવાળો = 54

11. જવાબ (A) — અક્ષરોના ક્રમનો સરવાળો = 24

12. જવાબ (D) — અક્ષરોના ક્રમનો સરવાળો = 26

13. જવાબ (C) — અક્ષરોના ક્રમનો સરવાળો = 26

14. જવાબ (B) — અક્ષરોના ક્રમનો સરવાળો = 55

15. જવાબ (A) — દરેક અક્ષરનો ક્રમ (A=1, B=2 ...)

16. જવાબ (D) — દરેક અક્ષરનો ક્રમ (A=1, B=2 ...)

17. જવાબ (C) — દરેક અક્ષરનો ક્રમ (A=1, B=2 ...)

18. જવાબ (B) — ઊલટો ક્રમ

19. જવાબ (A) — ઊલટો ક્રમ

20. જવાબ (D) — ઊલટો ક્રમ

21. જવાબ (C) — +2 shift

22. જવાબ (B) — +2 shift

23. જવાબ (A) — +3 shift

24. જવાબ (D) — +2 shift

25. જવાબ (C) — +3 shift

26. જવાબ (B) — -2 shift

27. જવાબ (A) — +1 shift

28. જવાબ (D) — opposite (27−ક્રમ)

29. જવાબ (C) — opposite (27−ક્રમ)

30. જવાબ (B) — opposite (27−ક્રમ)

31. જવાબ (A) — opposite (27−ક્રમ)

32. જવાબ (D) — opposite (27−ક્રમ)

33. જવાબ (C) — ઊલટો ક્રમ

34. જવાબ (B) — ઊલટો ક્રમ

35. જવાબ (A) — ઊલટો ક્રમ

36. જવાબ (A) — (બંને ક્રમનો સરવાળો)×2 → (4+5)×2 = 18

37. જવાબ (A) — (બંને ક્રમનો સરવાળો)×2 → (5+6)×2 = 22

38. જવાબ (A) — common 'day'=so → good=mit

39. જવાબ (A) — common 'car'=ka → red=to

40. જવાબ (A) — અક્ષરોના ક્રમનો સરવાળો: S19+U21+N14 = 54

41. જવાબ (A) — વધતો shift +1,+2,+3: B+1=C, A+2=C, T+3=W

42. જવાબ (A) — વધતો shift +1,+2,+3: S+1=T, U+2=W, N+3=Q

43. જવાબ (A) — વિરુદ્ધ-અક્ષર પછી ઊલટું: opposite DOG=WLT → ઊલટું TLW

44. જવાબ (A) — વિરુદ્ધ-અક્ષર પછી ઊલટું: opposite SUN=HFM → ઊલટું MFH

45. જવાબ (A) — +2 shift પછી ઊલટું: DOG+2=FQI → ઊલટું IQF

46. જવાબ (A) — +1 shift પછી ઊલટું: DOG+1=EPH → ઊલટું HPE

47. જવાબ (A) — સીધો 2-8-4; બંને છેSI consonant → ઊલટું 482

48. જવાબ (A) — સીધો 7-5-1; E સ્વર → swap → 1-5-7

49. જવાબ (A) — T8,I6,G3,E4,R5,A1 → GATE = 3184

50. જવાબ (A) — R=6,I=5,C=7,H=3 → 6573

51. જવાબ (A) — is=re, smart=lo → tall=tu

52. જવાબ (A) — apples=z → red=q

53. જવાબ (A) — ઊલટું સ્થાન (27−ક્રમ): C24, A26, B25

54. જવાબ (A) — ઊલટું સ્થાન (27−ક્રમ): D23, O12, G20

55. જવાબ (A) — +3 shift: D→G, E→H, S→V, K→N

56. જવાબ (A) — ગુણાકાર (ACE=1×3×5=15 એ સાબિત કરે): BAD = 2×1×4 = 8

57. જવાબ (A) — common 'tree'=lo → big=ka

58. જવાબ (A) — ઘટતો shift −1,−2,−3: C−1=B, A−2=Y, T−3=Q

59. જવાબ (A) — પહેલા shift નો પ્રકાર ઓળખો: અહીં shift ન સ્થિર છે, ન સાદો વધતો — એ વારાફરતી દિશા બદલતો વધતો shift છે: પહેલો અક્ષર +1, બીજો −2, ત્રીજો +3, ચોથો −4. ચકાસો: C(3)+1=D(4) ✓, A(1)−2 → વર્તુળાકાર Y(25) ✓ (1−2=−1 → A પાછળ Z, એની પાછળ Y), L(12)+3=O(15) ✓, M(13)−4=I(9) ✓. હવે એ જ +1,−2,+3,−4 ક્રમ 'MIND' પર: M(13)+1=N(14), I(9)−2=G(7), N(14)+3=Q(17), D(4)−4=0 → વર્તુળાકાર Z(26). એટલે જવાબ NGQZ. (યાવી — એક પણ અક્ષર સ્થિર shift થી મેળ ન ખાય ત્યારે વારાફરતી +/− વધતો shift તપાસવો, અને A/D જેવા શરૂઆતના અક્ષરે વર્તુળાકાર ગણવો.)

60. જવાબ (A) — કોડમાં બે ક્રિયા સાથે થઈ છે — એ ઓળખવી જ આ પ્રશ્નની ચાવી છે. પહેલી ક્રિયા: દરેક અક્ષરનો વિરુદ્ધ-અક્ષર (સરવાળો 27) — L↔O, I↔R, G↔T, H↔S, T↔G એટલે 'LIGHT' → 'ORTSG'. બીજી ક્રિયા: એ આખા પરિણામને ઊલટું લખવું → 'ORTSG' ઊલટું = 'GSTRO' ✓ (આપેલા કોડ સાથે મેળ). હવે એ જ બે પગલાં 'WORLD' પર: વિરુદ્ધ-અક્ષર → W↔D, O↔L, R↔I, L↔O, D↔W એટલે 'DLIOW'; પછી ઊલટું → 'WOILD'. નોંધ: 'DLIOW' એ ફક્ત પહેલું પગલું છે (છટકું વિકલ્પ) — ઊલટું કરવાનું ભૂલવું નહીં, એટલે સાચો જવાબ WOILD.

2 રક્ત સંબંધ (Blood Relations)

રક્ત સંબંધ એટલે કુટુંબના સભ્યો વચ્ચેના સંબંધ ઓળખવાનો વિષય. અહીં આપેલી માહિતી પરથી 'કોણ કોનું શું થાય' એ શોધવાનું હોય છે. GPSC, GSSSB CCE, તલાટી, કોન્સ્ટેબલ, PSI, બિન સચિવાલય જેવી દરેક પરીક્ષામાં આમાંથી 2 થી 4 પ્રશ્ન પાક્કા આવે છે. એક વાર સંબંધ-શબ્દભંડોળ અને કુટુંબ-વૃક્ષ દોરવાની રીત આવડી જાય, પછી મોટાભાગના પ્રશ્ન 30 સેકન્ડમાં ઉકેલી શકાય.

આ વિષય શા માટે મહત્ત્વનો છે?

રક્ત સંબંધના પ્રશ્નોમાં લાંબી ગણતરી નથી — ફક્ત સંબંધ સ્પષ્ટ રીતે સમજવાનો અને એક નાનું કુટુંબ-વૃક્ષ (family tree) મનમાં કે કાગળ પર દોરવાનું છે. એક વાર પદ્ધતિ આવડી જાય, પછી દરેક પ્રશ્નમાં પૂરા marks મળે.

પ્રશ્નોમાં મુખ્યત્વે પાંચ પ્રકાર પૂછાય છે: (1) સીધો સંબંધ (direct), (2) સંબંધ-સાંકળ / કુટુંબ-વૃક્ષ (chain), (3) એક-વ્યક્તિ સંબંધ ('ફોટામાં દર્શાવેલ વ્યક્તિ'), (4) કોડેડ સંબંધ (+, −, ×, ÷ symbols), અને (5) પેઢી-આધારિત (generation). દરેક પ્રકાર નીચે ઊંડાણથી, ઉકેલેલા ઉદાહરણ સાથે સમજાવ્યો છે — પછી જૂના પ્રશ્નો (PYQ) અને ત્રણ સ્તરની પ્રેક્ટિસ આપી છે.

સૌથી પહેલા આટલું મગજમાં બેસાડી લો (પાયો)

- પુરુષ માટે '+' અને સ્ત્રી માટે '−' એમ ચિહ્ન વાપરી કાગળ પર નાનું વૃક્ષ દોરો — ભૂલ ઘટશે.
- એક જ પેઢી (generation) ના સભ્યો — પતિ-પત્ની, ભાઈ-બહેન — એક જ આડી લાઈનમાં મૂકો.
- ઉપર-નીચે પેઢી દર્શાવો: દાદા-દાદી સૌથી ઉપર, માતા-પિતા વચ્ચે, સંતાન નીચે.
- વાક્ય છેલ્લેથી પહેલા તરફ ઉકેલો: 'A ની માતાનો ભાઈ' — પહેલા A ની માતા શોધો, પછી તેનો ભાઈ.
- જાતિ (gender) ધારી ન લો — 'ડોક્ટર', 'એન્જિનિયર', 'શિક્ષક' જેવા શબ્દ સ્ત્રી પણ હોઈ શકે; પ્રશ્નમાં સ્પષ્ટ ન હોય તો ધારણા ન કરો.

સંબંધ-શબ્દભંડોળ (પિતૃ-પક્ષ અને માતૃ-પક્ષ)

પ્રશ્ન ઉકેલતા પહેલા સંબંધના ચોક્કસ ગુજરાતી શબ્દ આવડવા જરૂરી છે. પિતૃ-પક્ષ એટલે પિતા તરફના સગાં, માતૃ-પક્ષ એટલે માતા તરફના સગાં. નીચેનું કોષ્ટક યાદ રાખો — અડધાથી વધારે પ્રશ્ન ફક્ત આ શબ્દો જાણવાથી ઉકેલાઈ જાય છે.

ખાસ ધ્યાન: પિતાનો ભાઈ 'કાકા', પણ માતાનો ભાઈ 'મામા'. પિતાની બહેન 'ફોઈ', પણ માતાની બહેન 'માસી'. આ ચાર શબ્દ વચ્ચે ગૂંચવાવાથી મોટાભાગની ભૂલ થાય છે.

મુખ્ય સંબંધ-શબ્દો

સંબંધ (વર્ણન)	પુરુષ	સ્ત્રી
માતા-પિતા	પિતા	માતા
સંતાન	પુત્ર / દીકરો	પુત્રી / દીકરી
પિતાનાં માતા-પિતા	દાદા	દાદી
માતાનાં માતા-પિતા	નાના	નાની
પિતાનો ભાઈ / બહેન	કાકા	ફોઈ
માતાનો ભાઈ / બહેન	મામા	માસી
ભાઈ-બહેન	ભાઈ	બહેન
પતિ-પત્ની	પતિ	પત્ની
પુત્ર/પુત્રીનો જીવનસાથી	જમાઈ	પુત્રવધૂ
પતિ/પત્નીનો ભાઈ	દિયર / સાળો	—
ભાઈ-બહેનનું સંતાન	ભત્રીજો / ભાણેજ	ભત્રીજી / ભાણેજી
સંતાનનું સંતાન	પૌત્ર / દૌહિત્ર	પૌત્રી / દૌહિત્રી

પેઢી (Generation) ની સમજ

દરેક કુટુંબમાં અલગ-અલગ પેઢી હોય છે. પ્રશ્ન ઉકેલતી વખતે કોણ કઈ પેઢીમાં છે એ નક્કી કરવાથી ગૂંચ ઊકલે છે. સામાન્ય રીતે ત્રણ-ચાર પેઢી ધ્યાનમાં રાખવી પડે છે.

પેઢીને નંબર આપો: દાદા-દાદી/નાના-નાની = પેઢી 1 (સૌથી ઉપર), માતા-પિતા/કાકા/મામા/ફોઇ/માસી = પેઢી 2, પોતે/ભાઇ/બહેન/પિતરાઇ = પેઢી 3, પોતાનાં સંતાન = પેઢી 4. એક જ પેઢીના સભ્યો વચ્ચે 'ભાઈ-બહેન / પતિ-પત્ની' જેવા સંબંધ હોય; ઉપર-નીચેની પેઢી વચ્ચે 'માતા-પિતા / સંતાન' જેવા સંબંધ હોય.

ઉદાહરણ 1 **A એ B નો પિતા છે અને B એ C નો પિતા છે, તો A એ C નો કોણ થાય?**

1. A પેઢી 1, B પેઢી 2, C પેઢી 3 — પેઢી-તફાવત (A અને C) = 2.
2. A પુરુષ છે અને બે પેઢી ઉપર છે → A એ C નો દાદા થાય.

✅ જવાબ: **દાદા**

પેઢી નક્કી કરવાની સહેલી રીત

- પ્રશ્નમાં દરેક વ્યક્તિને એક પેઢી-નંબર આપો (1 = સૌથી મોટી પેઢી).
- 'ભાઈ', 'બહેન', 'પતિ', 'પત્ની', 'સાળો', 'દિયર' = એ જ પેઢી (નંબર બદલાય નહીં).
- 'પિતા', 'માતા', 'કાકા', 'મામા' તરફ જાવ = પેઢી-નંબર 1 ઘટે (ઉપર જાવ).
- 'પુત્ર', 'પુત્રી', 'ભત્રીજો' તરફ જાવ = પેઢી-નંબર 1 વધે (નીચે જાવ).
- બે વ્યક્તિ વચ્ચે પેઢી-તફાવત 0 હોય તો સંબંધ આડો (ભાઈ/બહેન વગેરે), 1 હોય તો માતા/પિતા-સંતાન, 2 હોય તો દાદા/દાદી-પૌત્ર.

પ્રકાર 1 — સીધો સંબંધ (Direct Relation)

આ સૌથી સહેલો પ્રકાર છે. એક જ વાક્યમાં બે-ત્રણ સંબંધ આપેલા હોય અને છેલ્લે પૂછે કે 'X એ Y નો કોણ થાય'. વાક્યને છેલ્લેથી પહેલા તરફ (right to left) ઉકેલવાથી જવાબ ઝડપથી મળે.

પદ્ધતિ: 'A ની માતાના ભાઈ' જેવી લાંબી કડી હોય ત્યારે અંદરથી શરૂ કરો — પહેલા 'A ની માતા' નક્કી કરો, એ વ્યક્તિને M કહો, પછી 'M નો ભાઈ' એટલે A નો મામા. એક-એક ડગલું ધીમે ભરો, ઉતાવળ ન કરો.

ઉદાહરણ 1 **Rohan ની માતાના એકમાત્ર ભાઈની પત્ની, Rohan ની કોણ થાય?**

1. Rohan ની માતાનો ભાઈ = Rohan નો મામા.
2. મામાની પત્ની = Rohan ની મામી.

✅ જવાબ: **મામી**

ઉદાહરણ 2 **Sita ના પિતાની એકમાત્ર બહેન, Sita ની કોણ થાય?**

1. પિતાની બહેન = ફોઇ.
2. એટલે Sita ની ફોઇ.

✅ જવાબ: **ફોઇ**

ઉદાહરણ 3 **Amit ના પુત્રની પત્ની, Amit ની કોણ થાય?**

1. Amit નો પુત્ર = એક પેઢી નીચે, પુરુષ.
2. પુત્રની પત્ની = Amit ની પુત્રવધૂ.

✅ જવાબ: **પુત્રવધૂ**

ઉદાહરણ 4 **Meena ની માતાની માતા, Meena ની કોણ થાય?**

1. Meena ની માતા = એક પેઢી ઉપર.
2. માતાની માતા = બે પેઢી ઉપર, સ્ત્રી = Meena ની નાની.

✅ જવાબ: **નાની**

પ્રકાર 2 — સંબંધ-સાંકળ અને કુટુંબ-વૃક્ષ (Family Tree Puzzle)

આમાં ઘણાં વાક્ય આપેલાં હોય — 'P એ Q નો પતિ', 'Q એ R ની માતા' એમ — અને એ બધાં પરથી આખું કુટુંબ-વૃક્ષ બનાવી પ્રશ્નનો જવાબ આપવાનો હોય. આ પ્રકાર થોડો લાંબો, પણ વૃક્ષ દોરવાથી સહેલો બની જાય.

પદ્ધતિ: (1) પુરુષ માટે '+' અને સ્ત્રી માટે '−' લખો; (2) પતિ-પત્નીને '=' થી જોડો અને એક જ આડી લાઇનમાં મૂકો; (3) માતા-પિતાથી સંતાન તરફ નીચે ઊભી લાઇન દોરો; (4) ભાઇ-બહેનને એક જ આડી લાઇનમાં મૂકો. વૃક્ષ પૂરું થયા પછી પ્રશ્ન વાંચો — જવાબ સ્પષ્ટ દેખાશે.

ઉદાહરણ 1 **P એ Q નો પતિ છે. Q એ R ની માતા છે. R એ S નો ભાઇ છે. તો P એ S નો કોણ થાય?**

1. P (+) = Q (−) પતિ-પત્ની; એમનાં સંતાન R અને S.
2. P એ R અને S બંનેનો પિતા છે, એટલે P એ S નો પિતા.

✅ જવાબ: **પિતા**

ઉદાહરણ 2 **A એ B ની બહેન છે. B એ C નો પુત્ર છે. C એ D ની પત્ની છે. તો D એ A નો કોણ થાય?**

1. A અને B ભાઇ-બહેન; બંને C નાં સંતાન. C (−) = D પતિ-પત્ની, એટલે D પુરુષ અને A નો પિતા.
2. D એ A નો પિતા થાય.

✅ જવાબ: **પિતા**

ઉદાહરણ 3 **X એ Y ની પત્ની છે. Z એ X ની એકમાત્ર પુત્રી છે. W એ Z નો પુત્ર છે. તો Y એ W નો કોણ થાય?**

1. X (−) = Y (+) પતિ-પત્ની; Z એમની પુત્રી. W એ Z નો પુત્ર, એટલે W બે પેઢી નીચે.
2. Y પુરુષ અને W થી બે પેઢી ઉપર = W નો નાના (માતા Z તરફથી).

✅ જવાબ: **નાના**

ઉદાહરણ 4 **M એ N નો ભાઇ છે. O એ N નો પિતા છે. P એ O નો પિતા છે. તો P એ M નો કોણ થાય?**

1. M અને N ભાઇ-ભાઇ; O એમનો પિતા; P એ O નો પિતા.
2. P એ M થી બે પેઢી ઉપર, પુરુષ = M નો દાદા.

✅ જવાબ: **દાદા**

પ્રકાર 3 — એક-વ્યક્તિ સંબંધ ('ફોટામાં દર્શાવેલ વ્યક્તિ')

આ પ્રકાર પરીક્ષામાં ખૂબ વારંવાર આવે છે અને ગૂંચવણભર્યો ગણાય. એક માણસ (કે સ્ત્રી) ફોટો જોઇને કહે છે — 'એના પિતા મારા પિતાના પુત્ર છે' — અને પૂછે છે કે ફોટામાં કોણ છે. અહીં બોલનાર વ્યક્તિના દૃષ્ટિકોણથી વિચારવાનું છે.

પદ્ધતિ: વાક્યને છેલ્લેથી શરૂ કરો અને બોલનારને કેન્દ્રમાં રાખો. 'મારા પિતાનો પુત્ર' = (જો બોલનાર પુરુષ હોય અને બીજો કોઇ ભાઇ ન કહ્યો હોય તો) એ પોતે જ, અથવા એનો ભાઇ. પછી આગળ વધો. એક-એક કડી ધીમે ઉકેલો અને ખાસ ધ્યાન રાખો કે બોલનાર પુરુષ છે કે સ્ત્રી.

મહત્ત્વનો નિયમ: 'મારા પિતાનો એકમાત્ર પુત્ર' અને બોલનાર પુરુષ → એ પોતે જ. 'મારા પિતાનો એકમાત્ર પુત્ર' અને બોલનાર સ્ત્રી → એનો ભાઇ. આ ભેદ ધ્યાનમાં રાખવો.

ઉદાહરણ 1 **એક પુરુષે ફોટો બતાવી કહ્યું, 'આ વ્યક્તિના પિતા મારા પિતાના એકમાત્ર પુત્ર છે.' ફોટામાંની વ્યક્તિ બોલનારની કોણ થાય?**

1. 'મારા પિતાનો એકમાત્ર પુત્ર' અને બોલનાર પુરુષ → એ પોતે (બોલનાર પોતે).
2. એટલે ફોટામાંની વ્યક્તિના પિતા = બોલનાર પોતે → ફોટામાંની વ્યક્તિ બોલનારનું સંતાન (પુત્ર કે પુત્રી). વિકલ્પમાં પુત્ર/પુત્રી પૈકી જે હોય તે; અહીં 'સંતાન' = પુત્ર.

✅ જવાબ: **પુત્ર**

ઉદાહરણ 2 **એક સ્ત્રીએ ફોટો બતાવી કહ્યું, 'આ વ્યક્તિ મારી માતાના એકમાત્ર પુત્રની પત્ની છે.' ફોટામાંની વ્યક્તિ બોલનારની કોણ થાય?**

1. 'મારી માતાનો એકમાત્ર પુત્ર' અને બોલનાર સ્ત્રી → એનો ભાઈ.
2. ભાઈની પત્ની = ભાભી. એટલે ફોટામાંની વ્યક્તિ બોલનારની ભાભી.

✅ જવાબ: **ભાભી**

ઉદાહરણ 3 **એક પુરુષે ફોટો બતાવી કહ્યું, 'આ વ્યક્તિ મારા દાદાના એકમાત્ર પુત્રનો પુત્ર છે.' જો બોલનારને કોઈ ભાઈ-બહેન ન હોય, તો ફોટામાંની વ્યક્તિ કોણ?**

1. 'મારા દાદાનો એકમાત્ર પુત્ર' = બોલનારના પિતા.
2. પિતાનો પુત્ર અને બોલનારને ભાઈ-બહેન નથી → એ પોતે જ. ફોટામાંની વ્યક્તિ = બોલનાર પોતે.

✅ જવાબ: **પોતે (બોલનાર)**

પ્રકાર 4 — કોડેડ સંબંધ (Coded / Symbol Relations)

આમાં સંબંધ ચિહ્નો (symbols) થી દર્શાવાય છે. જેમ કે 'A + B' એટલે 'A એ B નો પિતા', 'A − B' એટલે 'A એ B ની માતા', 'A × B' એટલે 'A એ B નો ભાઈ', 'A ÷ B' એટલે 'A એ B ની બહેન'. પ્રશ્નમાં આ ચિહ્નોની વ્યાખ્યા આપેલી હોય — પહેલા એ ધ્યાનથી વાંચો.

પદ્ધતિ: આખી અભિવ્યક્તિ ડાબેથી જમણે વાંચો, દરેક ચિહ્નને એના સંબંધમાં બદલો, અને નાનું વૃક્ષ બનાવો. 'P + Q − R' એટલે 'P એ Q નો પિતા' અને 'Q એ R ની માતા' → P એ R નો દાદા. ચિહ્નોની વ્યાખ્યા દરેક પ્રશ્નમાં બદલાઈ શકે, એટલે યાદ રાખવાને બદલે દર વખતે વ્યાખ્યા તપાસો.

ઉદાહરણ 1 **જો 'A + B' = 'A એ B નો પિતા', 'A − B' = 'A એ B ની માતા', 'A × B' = 'A એ B નો ભાઈ' હોય, તો 'P + Q × R' માં P એ R નો કોણ થાય?**

1. Q × R → Q એ R નો ભાઈ (Q અને R એક જ પેઢી).
2. P + Q → P એ Q નો પિતા; Q અને R ભાઈ-ભાઈ હોવાથી P એ R નો પણ પિતા.

✅ જવાબ: **પિતા**

ઉદાહરણ 2 **જો 'A + B' = 'A એ B નો પિતા', 'A − B' = 'A એ B ની માતા', 'A ÷ B' = 'A એ B ની બહેન' હોય, તો 'M − N + O' માં M એ O નો કોણ થાય?**

1. N + O → N એ O નો પિતા.
2. M − N → M એ N ની માતા; N એ O નો પિતા હોવાથી M એ O ની દાદી.

✅ જવાબ: **દાદી**

ઉદાહરણ 3 **જો 'A × B' = 'A એ B નો પુત્ર', 'A − B' = 'A એ B ની પત્ની' હોય, તો 'P × Q − R' માં R એ P નો કોણ થાય?**

1. Q − R → Q એ R ની પત્ની, એટલે R એ Q નો પતિ.
2. P × Q → P એ Q નો પુત્ર; Q ની માતા, R પિતા → R એ P નો પિતા.

✅ જવાબ: **પિતા**

ઉદાહરણ 4 **જો 'A + B' = 'A એ B નો ભાઈ', 'A − B' = 'A એ B નો પિતા', 'A × B' = 'A એ B ની બહેન' હોય, તો 'X − Y + Z' માં X એ Z નો કોણ થાય?**

1. Y + Z → Y એ Z નો ભાઈ (એક જ પેઢી).
2. X − Y → X એ Y નો પિતા; Y અને Z ભાઈ-ભાઈ હોવાથી X એ Z નો પણ પિતા.

✅ જવાબ: **પિતા**

પ્રકાર 5 — પેઢી-આધારિત અને મિશ્ર પ્રશ્નો (Generation-based & Mixed)

આ પ્રકારમાં ઘણી પેઢી અને ઘણા સભ્યો સામેલ હોય — દાદા, પિતા, કાકા, પિતરાઈ વગેરે. પ્રશ્ન ઉકેલવા પેઢી-નંબર પદ્ધતિ (પ્રકાર: પેઢીની સમજ) સૌથી અસરકારક છે. દરેક વ્યક્તિને પેઢી-નંબર આપો, પછી બે વ્યક્તિ વચ્ચેનો સંબંધ પેઢી-તફાવત અને જાતિ પરથી નક્કી કરો.

મિશ્ર પ્રશ્નોમાં ઘણી વાર બે વ્યક્તિ વચ્ચે સંબંધ 'નક્કી ન થાય' એવો વિકલ્પ સાચો હોય — ખાસ કરીને જ્યારે કોઈની જાતિ આપેલી ન હોય. એટલે ધારણા ન કરો; માહિતી અધૂરી હોય તો 'નક્કી ન થાય' તપાસો.

ઉદાહરણ 1 **A એ B ની પુત્રી છે. B એ C નો પુત્ર છે. C એ D નો પિતા છે. D એ A ની માતા છે. તો B એ D નો કોણ થાય?**

1. C એ B અને D બંનેનો પિતા (C નો પુત્ર B; C એ D નો પિતા) → B અને D ભાઈ-બહેન.
2. D સ્ત્રી (A ની માતા); B એ D નો ભાઈ.

✅ જવાબ: **ભાઈ**

ઉદાહરણ 2 **P એ Q નો પિતા છે. Q એ R નો ભાઈ છે. R એ S ની પુત્રી છે. S એ T ની પત્ની છે. તો T એ Q નો કોણ થાય?**

1. Q અને R ભાઈ-બહેન; R એ S ની પુત્રી → S એ Q ની પણ માતા. S (−) = T પતિ-પત્ની → T એ Q નો પિતા.
2. પણ P એ Q નો પિતા પણ કહ્યો છે — બંને એક જ વ્યક્તિ (P = T) ધારી શકાય; પ્રશ્ન મુજબ T એ Q નો પિતા.

✅ જવાબ: **પિતા**

ઉદાહરણ 3 **M ની એકમાત્ર બહેન N છે. N ની માતા O છે. O ના પતિ P છે. P નો પિતા Q છે. તો Q એ M નો કોણ થાય?**

1. M અને N ભાઈ-બહેન; O એમની માતા; P (O નો પતિ) એમનો પિતા.
2. Q એ P નો પિતા → Q એ M થી બે પેઢી ઉપર, પુરુષ = M નો દાદા.

✅ જવાબ: **દાદા**

⚡ ટૂંકી રીતો — રક્ત સંબંધ

નીચેની ટૂંકી રીતો યાદ રાખશો તો મોટાભાગના પ્રશ્ન ઝડપથી અને ભૂલ વગર ઉકેલાશે.

ઝડપી યુક્તિઓ (પરીક્ષામાં સમય બચાવે)

- હંમેશા નાનું વૃક્ષ દોરો: પુરુષ '+', સ્ત્રી '−', પતિ-પત્ની '=' થી જોડો, સંતાન નીચે — મનમાં ગણવા કરતાં કાગળ પર દોરવાથી ભૂલ ઘટે.
- વાક્ય છેલ્લેથી પહેલા તરફ ઉકેલો: 'A ની માતાના ભાઈની પત્ની' → પહેલા માતા, પછી ભાઈ (મામા), પછી પત્ની (મામી).
- ચાર શબ્દ ગૂંચવો નહીં: પિતાનો ભાઈ = કાકા, માતાનો ભાઈ = મામા, પિતાની બહેન = ફોઈ, માતાની બહેન = માસી.
- પેઢી-તફાવત નિયમ: તફાવત 0 = ભાઈ/બહેન/પતિ/પત્ની; 1 = માતા/પિતા-સંતાન; 2 = દાદા/દાદી/નાના/નાની-પૌત્ર.
- 'એકમાત્ર પુત્ર' અને બોલનાર પુરુષ = પોતે; બોલનાર સ્ત્રી = એનો ભાઈ — એક-વ્યક્તિ પ્રશ્નોમાં આ ચાવી છે.
- જાતિ આપેલી ન હોય તો ધારણા ન કરો — 'નક્કી ન થાય' વિકલ્પ ઘણી વાર સાચો હોય છે.

⚠️ સામાન્ય ભૂલો (આટલું ધ્યાન રાખો)

પરીક્ષામાં મોટાભાગની ભૂલો આ કારણોસર થાય છે — એને ટાળશો તો marks ગુમાવશો નહીં.

આ ભૂલો ન કરો

- કાકા-મામા અને ફોઈ-માસી વચ્ચે ગૂંચવાવું — પિતા-પક્ષ કે માતા-પક્ષ પહેલા નક્કી કરો.
- જાતિ ધારી લેવી — 'ડોક્ટર', 'એન્જિનિયર', 'મેનેજર' જેવા શબ્દ સ્ત્રી પણ હોઈ શકે.
- એક-વ્યક્તિ પ્રશ્નમાં બોલનારના દૃષ્ટિકોણ ભૂલી જવો — હંમેશા બોલનારને કેન્દ્રમાં રાખો.
- કોડેડ પ્રશ્નમાં ચિહ્નોની વ્યાખ્યા યાદથી લખવી — દરેક પ્રશ્નમાં વ્યાખ્યા ફરી તપાસો, એ બદલાઈ શકે છે.
- ઉતાવળમાં આખું વાક્ય વાંચ્યા વગર જવાબ આપવો — છેલ્લી કડી પણ ધ્યાનથી વાંચો.

વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

AMC જુનિયર ક્લાર્ક 2024

1 **A, B, C, D અને E એક જ પરિવારના લોકો છે. A એ B ની બહેન છે. B એ C ની પુત્રી છે. E એ D નો પિતા છે. D એ A નો ભાઈ હોય તો E નો C સાથે શું સંબંધ હશે?**

(A) ભાઈ | **(B) પતિ** | (C) પુત્ર | (D) નક્કી થઈ શકે નહિ

✓ **જવાબ:** (B) પતિ

BMC જુનિયર ક્લાર્ક 2026

2 **? એકમાત્ર પુત્ર છે, D એ B ની માતા છે, જે Q ની પુત્રવધુ છે. તો B એ D ને શું થાય ?**

(A) ? | (B) પૌત્રી | **(C) ?** | (D) નિશ્ચિતપણે ના કહી શકાય

✓ **જવાબ:** (A) ?

GPSSB મદદનીશ ઇજનેર (સિવિલ) 2022

3 **એક વ્યક્તિ તરફ નિર્દેશ કરીને એક પુરુષ એક સ્ત્રીને જણાવે છે કે "તેના મમ્મીએ તમારા પિતાના એકના એક દિકરી છે. તો તે સ્ત્રીનો એ વ્યક્તિ સાથે કયો સબંધ હશે ?"**

(A) દિકરી | (B) બહેન | **(C) માતા** | (D) પત્ની

✓ **જવાબ:** (C) માતા

GPSSB મદદનીશ ઈજનેર (સિવિલ) 2025

4 એક યોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, 'A + B' નો અર્થ 'A એ B ની માતા છે' 'A – B' નો અર્થ 'A એ B નો ભાઈ છે' 'A x B' નો અર્થ 'A એ B ની પત્ની છે' 'A % B' નો અર્થ 'A એ B ના પિતા છે' 'A # B' નો અર્થ 'A એ B ની પુત્રી છે' ઉપરોક્તના આધારે, જો 'Rb % Yc + Gz - Tp' હોય તો Rb એ Tp સાથે કેવી રીતે સંબંધિત છે?

(A) પુત્રીનો પુત્ર | (B) પુત્રની પુત્રી | (C) પિતાની માતા | **(D) માતાના પિતા**

✓ **જવાબ:** (D) માતાના પિતા

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી (ખેતી) 2025

5 એક યોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, A + B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની માતા છે' A - B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો ભાઈ છે' A x B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પત્ની છે' A % B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ના પિતા છે' ઉપરોક્તના આધારે, જો 'રિતિકા - દીપ + વર્ષા x તુષાર % કવિતા' હોય, તો રિતિકાનો કવિતા સાથે શું સંબંધ છે?

(A) માતાની માતાનો ભાઈ | (B) માતાની માતાના પિતા | (C) માતાના પિતાના ભાઈ | (D) માતાના પિતાના પિતા

✓ **જવાબ:** (A) માતાની માતાનો ભાઈ

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી (સહકાર) 2025

6 એક યોક્કસ કોડ ભાષામાં, A + B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની માતા છે', A – B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો ભાઈ છે', A x B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પત્ની છે', અને A ÷ B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ના પિતા છે'. ઉપરોક્તના આધારે, જો 'L + M x N ÷ O' હોય, તો L નો O સાથે શું સંબંધ છે?

(A) માતાની માતા (નાની) | (B) માતા | (C) બહેન | (D) પિતાની માતા (દાદી)

✓ **જવાબ:** (A) માતાની માતા (નાની)

GPSSB ફિમેલ હેલ્થ વર્કર (FHW) 2025

7 એક યોક્કસ કોડ ભાષામાં, A ≠ B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ના પિતા છે', A ^ B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો ભાઈ છે', A: B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો પુત્ર છે', A * B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પત્ની છે' ઉપરોક્તના આધારે, જો 'D * E : Q ≠ R ^ S' હોય, તો D નો S સાથે શું સંબંધ છે?

(A) પત્ની | (B) માતા | (C) પિતાની બહેન | **(D) ભાઈની પત્ની**

✓ **જવાબ:** (D) ભાઈની પત્ની

GPSSB ગ્રામ સેવક 2025

8 એક યોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, 'A + B' નો અર્થ 'A એ B ની માતા છે' 'A – B' નો અર્થ 'A એ B નો ભાઈ છે' 'A x B' નો અર્થ 'A એ B ની પત્ની છે' 'A % B' નો અર્થ 'A એ B ના પિતા છે' 'A # B' નો અર્થ 'A એ B ની પુત્રી છે' ઉપરોક્તના આધારે, જો 'Vg # Tu – Gp # Nb' હોય તો Vg નો Nb સાથે શું સંબંધ છે?

(A) ભાઈનો પુત્ર | **(B) પુત્રની પુત્રી** | (C) પિતાની બહેન | (D) પિતાની માતા

✓ **જવાબ:** (B) પુત્રની પુત્રી

GPSSB જુનિયર ક્લાર્ક 2026

9 એક યોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, A + B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ના પિતા છે' A - B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો પતિ છે' A × B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની બહેન છે' A ÷ B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની માતા છે' ઉપરોક્તના આધારે, જો 'N - R ÷ K + J × C' હોય તો N નો C સાથે શું સંબંધ છે?

(A) ભાઈ | (B) પિતા | (C) માતાના પિતા | **(D) પિતાના પિતા**

✓ **જવાબ:** (D) પિતાના પિતા

GPSSB જુનિયર ફાર્માસિસ્ટ 2025

10 H એ R ના પિતા છે. N ના લગ્ન H સાથે થયા છે. C એ R ની બહેન છે, તો N નો C સાથે શું સંબંધ છે?

(A) પુત્રી | **(B) માતા** | (C) ભાઈ | (D) પિતા

✓ **જવાબ:** (B) માતા

GPSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

11 એક યોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, 'A + B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની માતા છે' 'A – B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો ભાઈ છે' 'A x B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પત્નીી છે' 'A % B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ના પિતા છે' 'A # B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પુત્રી છે' ઉપરોક્તના આધારે, જો 'Hx – Pk # Lg % Cb' હોય તો Hx એ Cb સાથે કેવી રીતે સંબંધિત છે?

(A) બહેન | (B) પિતા | (C) પુત્ર | **(D) ભાઈ**

✓ **જવાબ:** (D) ભાઈ

GPSSB મલ્ટીપર્પઝ હેલ્થ વર્કર (MPHW) 2025

12 એક યોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, A + B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની માતા છે', A - B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો ભાઈ છે', A x B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પત્નીી છે', A % B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ના પિતા છે'. ઉપરોક્તના આધારે, જો 'હર્ષ + ગણેશ x કાજલ % સ્નેહા - જોય' હોય, તો હર્ષ એ જોય સાથે કેવી રીતે સંબંધિત છે?

(A) માતાની માતા | (B) માતાની બહેન | (C) પિતાના માતા | (D) પિતાના બહેન

✓ **જવાબ:** (A) માતાની માતા

GPSSB મુખ્ય સેવિકા 2018

13 કેતનને બતાવીને નમ્રતા કહે છે કે તે મારા પિતાના એકમાત્ર દીકરાનો દીકરો છે, તો કેતનના માતા અને નમ્રતાને કયો સંબંધ થશે ?

(A) બહેન/ફઈબા | **(B) નણંદ/ભાભી** | (C) પત્ની/પત્નીજી | (D) કાકીમામી

✓ **જવાબ:** (B) નણંદ/ભાભી

GPSSB મુખ્ય સેવિકા 2025

14 એક યોક્કસ કોડ ભાષામાં, A + B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની બહેન છે', A - B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો ભાઈ છે', A x B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પત્નીી છે', અને A % B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ના પિતા છે'. ઉપરોક્તના આધારે, જો 'હર્ષિત x રાહુલ % અંકિત + હિતેશ - રોહિત' હોય, તો હર્ષિતનો રોહિત સાથે શું સંબંધ છે?

(A) માતા | (B) બહેન | (C) પુત્રી | (D) પત્નીી

✓ **જવાબ:** (A) માતા

GPSSB નાયબ ચિટનીસ 2025

15 એક યોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, A + B નો અર્થ 'A એ B ની માતા છે', A – B નો અર્થ 'A એ B નો ભાઈ છે', A x B નો અર્થ 'A એ B ની પત્ની છે', A ÷ B નો અર્થ 'A એ B ના પિતા છે'. ઉપરોક્ત માહિતીના આધારે, જો 'M + N ÷ O – P × Q' હોય, તો M એ Q સાથે કઈ રીતે સંબંધિત છે?

(A) પત્નીના પિતાના પિતા | **(B) પત્નીના પિતાની માતા** | (C) પિતાના પિતાની માતા | (D) પતિના પિતાની માતા

✓ **જવાબ:** (B) પત્નીના પિતાની માતા

GPSSB સંશોધન મદદનીશ 2025

16 એક યોક્કસ કોડ ભાષામાં, A * B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની બહેન છે' A + B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો ભાઇ છે' A $ B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પત્નીી છે' A @ B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ના પિતા છે' ઉપરોક્તના આધારે, જો 'V + F * K $ E @ Z' હોય, તો V નો Z સાથે શું સંબંધ છે?

(A) માતાનો ભાઈ | (B) માતાના પિતા | (C) માતા | (D) પત્નીી

✓ **જવાબ:** (A) માતાનો ભાઈ

GPSSB સ્ટાફ નર્સ 2025

17 એક યોક્કસ કોડ ભાષામાં, A + B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની માતા છે' A – B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો ભાઈ છે' A × B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પત્નીી છે' A ÷ B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ના પિતા છે' ઉપરોક્તના આધારે, જો K × L – M ÷ N હોય, તો K નો N સાથે શું સંબંધ છે?

(A) પિતાના ભાઈની પત્નીી | (B) ભાઈની પત્નીી | (C) માતાની બહેનનો પતિ | (D) બહેનનો પતિ

✓ **જવાબ:** (A) પિતાના ભાઈની પત્નીી

GPSSB આંકડા મદદનીશ 2025

18 એક યોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, A + B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો પુત્ર છે' A - B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો ભાઈ છે' A x B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પત્નીી છે' A ÷ B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ના પિતા છે' ઉપરોક્ત માહિતીના આધારે, જો 'B÷U-NxC+H' હોય, તો B એ H સાથે કઈ રીતે સંબંધિત છે?

(A) પુત્રની પત્નીીના પિતા | (B) પુત્રની પત્નીીનો ભાઈ | (C) પુત્ર | (D) પતિ

✓ **જવાબ:** (A) પુત્રની પત્નીીના પિતા

GPSSB તલાટી કમ મંત્રી 2025

19 એક ચોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, A + B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની માતા છે', A – B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો ભાઈ છે', A x B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પત્નીી છે' અને A ÷ B નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ના પિતા છે'. ઉપરોક્તના આધારે, જો 'M x N ÷ O - P + Q' હોય તો M નો Q સાથે શું સંબંધ છે?

(A) માતાની માતા | (B) પિતાની માતા | (C) બહેનની પુત્રી | (D) પુત્રીની બહેન

✓ **જવાબ:** (A) માતાની માતા

GPSSB ટ્રેસર 2025

20 G એ L ની માતા છે. L એ Q ની બહેન છે. R એ Y ના પિતા છે. Y એ Q નો પુત્ર છે. G એ Y સાથે કઈ રીતે સંબંધિત છે?

(A) માતાની માતા | (B) માતાની બહેન | (C) બહેન | (D) માતા

✓ **જવાબ:** (A) માતાની માતા

GSRTC કંડક્ટર 2017

21 માતા-પિતાને છ પુત્રો છે અને દરેક પુત્રની એક જ બહેન છે. તો આ પરિવારમાં કેટલા સદસ્ય થયા?

(A) 6 | (B) 7 | **(C) 9** | (D) 8

✓ **જવાબ:** (C) 9

GSRTC કંડક્ટર (Series B) 2024

22 વત્સલ તે પ્રતિકનો પરિચય પોતાના પિતાની પત્નીના એક માત્ર ભાઈની પત્નીના પુત્રવધુના પતિ તરીકે કરાવે છે. તે પ્રતિક સાથે કેવી રીતે સંબંધ ધરાવે છે ?

(A) પિતરાઈ ભાઈ | **(B) પુત્ર** | (C) સસરા | (D) જમાઈ

✓ **જવાબ:** (B) પુત્ર

GSRTC કંડક્ટર (Series C) 2024

23 વત્સલ તે પ્રતિકનો પરિચય પોતાના પિતાની પત્નીના એક માત્ર ભાઈની પત્નીના પુત્રવધુના પતિ તરીકે કરાવે છે. તો વત્સલ તે પ્રતિક સાથે કેવી રીતે સંબંધ ધરાવે છે ?

(A) પિતરાઈ ભાઈ | (B) પુત્ર | **(C) સસરા** | (D) જમાઈ

✓ **જવાબ:** (C) સસરા

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

24 In a certain code language, A + B means 'A is the sister of B', A – B means 'A is the brother of B', A x B means 'A is the father of B' and A ÷ B means 'A is the mother of B'. How is P related to T if 'P x Q ÷ R – S + T'?

(A) Mother's father | (B) Father's father | (C) Father | (D) Father's brother

✓ **જવાબ:** (A) Mother's father

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

25 એક યોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, 'A + B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પુત્રી છે', 'A – B' નો અર્થ થાય છે કે'A એ B નો ભાઈ છે', 'A × B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પત્ની છે' અને 'A ÷ B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ના પિતા છે'. જો 'C x V – H + J ÷ L' હોય, તો C એ L સાથે કેવી રીતે સંબંધિત છે?

(A) ભાઈની પત્ની | (B) ભાઈની પુત્રી | (C) પત્ની | (D) પુત્રી

✓ **જવાબ:** (A) ભાઈની પત્ની

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

26 A is the father of H. H is brother of E. E is the mother of N. N is the brother of M. How is A related to M?

(A) Mother's father | (B) Mother's brother | (C) Father | (D) Brother

✓ **જવાબ:** (A) Mother's father

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

27 એક યોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, 'A ~ B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પત્નીી છે', 'A ¥ B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ના પિતા છે', 'A = B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો ભાઈ છે' અને 'A ÷ B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પુત્રી છે'. જો 'W ¥ F = G ÷ H' હોય, તો W એ H સાથે કેવી રીતે સંબંધિત છે?

(A) ભાઈ | **(B) પતિ** | (C) પિતા | (D) પુત્ર

✓ **જવાબ:** (B) પતિ

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

28 In a certain code language, 'A + B' means 'A is the daughter of B', 'A @ B' means 'A is the brother of B', 'A # B' means 'A is the wife of B' and 'A ÷ B' means 'A is the father of B'. How is M related to G if 'M + I ÷ N @ B # G'?

(A) Wife's sister | (B) Wife's mother | (C) Wife | (D) Sister

✓ **જવાબ:** (A) Wife's sister

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

29 S is the sister of C. C is the son of A. A is the father of L. L is the daughter of F. How is S related to F?

(A) Sister | (B) Mother | **(C) Daughter** | (D) Wife

✓ **જવાબ:** (C) Daughter

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

30 યોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, 'A ≠ B' નો અર્થ 'A એ B નો ભાઇ છે', 'A # B' નો અર્થ 'A એ B નો પિતા છે', 'A ≤ B' નો અર્થ 'A એ B ની પત્ની છે' અને 'A % B' નો અર્થ 'A એ B ની માતા છે'. જો 'W # A ≠ R ≤ N' હોય તો W નો N સાથે શું સંબંધ છે?

(A) પત્ની | **(B) પત્નીના પિતા** | (C) પિતા | (D) માતાના પિતા

✓ **જવાબ:** (B) પત્નીના પિતા

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

31 **In a certain code language, T+ R means 'T is the mother of R' T – R means 'T is the brother of R' T × R means 'T is the wife of R' T ÷ R means 'T is the father of R' Based on the above, how is T related to U if T × R ÷ S – U?**

(A) Mother (B) Sister (C) Father (D) Daughter

✓ **જવાબ:** (A) Mother

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

32 **In a certain code language, A+ B means 'A is the mother of B' A – B means 'A is the brother of B' A x B means 'A is the wife of B' A % B means ' A is the father of B' A # B means ' A is the daughter of B' Based on the above, how is N related to S if 'N % L - Z # P # Q x S' ?**

(A) Wife's brother **(B) Daughter's husband** (C) Father (D) Wife's father

✓ **જવાબ:** (B) Daughter's husband

GSSSB સબ ઈન્સ્ટ્રક્ટર 2022

33 **સુરેશે એક છોકરાના ફોટોગ્રાફ તરફ આંગળી ચીંધીને કહ્યુ કે 'તે મારી માતાના એક માત્ર દીકરાનો દીકરો છે.' તો તે છોકરો સુરેશનો શું થાય?**

(A) ભાઇ (B) કાકા (C) પિતરાઇ **(D) પુત્ર**

✓ **જવાબ:** (D) પુત્ર

ગુજરાત હાઈકોર્ટ આસિસ્ટન્ટ / કેશિયર 2023

34 **Pointing to a lady in the photograph, Shalini said, 'Her son's father is the son-in-law of my mother'. How is Shalini related to the lady ?**

(A) Aunt **(B) Sister** (C) Mother (D) Cousin

✓ **જવાબ:** (B) Sister

ગુજરાત હાઈકોર્ટ આસિસ્ટન્ટ લાઈબ્રેરિયન 2023

35 **If X is the brother of the son of Y's son, how is X related to Y?**

(A) Grandson (B) Son (C) Brother (D) Uncle

✓ **જવાબ:** (A) Grandson

ગુજરાત હાઈકોર્ટ નાયબ વિભાગીય અધિકારી (Dy.SO) 2021

36 **X and Y are brothers. X is the father of Z, W is the only son of Y and is married to U. How is U related to Z?**

(A) Sister-in-law (B) Mother (C) Daughter (D) Mother-in-law

✓ **જવાબ:** (A) Sister-in-law

ગુજરાત હાઈકોર્ટ પટાવાળા (Peon) 2023

37 P, Qનો ભાઈ છે. R, Qની માતા છે. S, Rના પતિ છે. T, Sની માતા છે, તો Pનો T સાથેનો સંબંધ શું થાય ?

(A) પૌત્ર | (B) પ્રપૌત્ર | (C) પૌત્રી | (D) દાદી

✓ **જવાબ:** (A) પૌત્ર

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

38 એક ફોટામાં દેખાતા પુરુષ તરફ જોઈ પૂજાએ કહ્યું , "તેના પિતાના પિતા મારી માતાના વેવાઈ છે." તો તે પુરુષ અને પૂજા કયા સંબંધથી જોડાયેલાં છે?

(A) કાકા-ભત્રીજી | (B) પિતા-પુત્રી | (C) જમાઈ-સાસુ | **(D) ઉપરોક્ત પૈકી કોઈ નહિ.**

✓ **જવાબ:** (D) ઉપરોક્ત પૈકી કોઈ નહિ.

RMC જુનિયર ક્લાર્ક 2021

39 એક પુરૂષના ફોટાની સામે જોઈને રમેશ બોલ્યો, ''આની મા મારા પિતાના દીકરાની પત્ની છે. મારે તો નથી કોઈ ભાઈ કે નથી કોઈ બહેન.'' તો રમેશ કોના ફોટાને જોઈ રહ્યો હશે ?

(A) તેના કાકાના | **(B) તેના પુત્રના** | (C) તેના પિતરાઈના | (D) તેના ભત્રીજાના

✓ **જવાબ:** (B) તેના પુત્રના

SEB TAT (માધ્યમિક) — સામાન્ય 2018

40 એક વ્યક્તિ તરફ આંગળી ચીંધતાં આશાએ કહ્યું, "આ માણસ મારી બહેનના ભાઇના પિતાનો એકનો એક પુત્ર છે." આ વ્યક્તિ આશાનો શું સગો થતો હશે ?

(A) મામા | (B) માતા | **(C) ભાઈ** | (D) એકપણ નહિ

✓ **જવાબ:** (C) ભાઈ

VMC જુનિયર ક્લાર્ક 2023

41 એક સ્ત્રી તરફ જોઈ અનિલે કહ્યું, 'તે જેની પુત્રી છે, એ મારી માતાના પતિની માતા છે.' તો તે સ્ત્રી અનિલની કોણ હશે?

(A) માસી | **(B) ફોઈ** | (C) બહેન | (D) માતા

✓ **જવાબ:** (B) ફોઈ

GPSSB જુનિયર ક્લાર્ક 2026

42 R એ S નો પતિ છે. S એ L ની માતા છે. L એ K નો ભાઈ છે. K એ T ના પિતા છે. તો R ને T સાથે શું સંબંધ છે?

(A) પિતાનો ભાઈ | **(B) પિતાના પિતા** | (C) માતાનો ભાઈ | (D) પુત્ર

✓ **જવાબ:** (B) પિતાના પિતા

GPSSB નાયબ ચિટનીસ 2025

43 **N એ C ના પિતા છે. L એ N ની પત્ની છે. C એ E ની પત્ની છે. F એ L નો પુત્ર છે, તો F અને E વચ્ચે શું સંબંધ છે?**

(A) પત્નીની માતા | **(B) પત્નીનો ભાઈ** | (C) માતાનો ભાઈ | (D) પતિની બહેન

✓ **જવાબ:** (B) પત્નીનો ભાઈ

GPSSB તલાટી કમ મંત્રી 2025

44 **F એ G નો પુત્ર છે. G એ H ની પુત્રી છે. H એ I ની માતા છે. I એ J ના પિતા છે. F નો J સાથે શું સંબંધ છે?**

(A) પિતાની બહેનનો પુત્ર | (B) બહેનના પિતાનો પુત્ર | (C) પિતાની બહેનની પુત્રી | (D) પિતાના પુત્રનો પુત્ર

✓ **જવાબ:** (A) પિતાની બહેનનો પુત્ર

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

45 **In a certain code language, A + B means 'A is the wife of B', A – B means 'A is the brother of B', A x B means 'A is the mother of B' and A ÷ B means 'A is the sister of B'. How is P related to T if 'P x Q ÷ R – S + T'?**

(A) Wife's mother | (B) Father's mother | (C) Mother's mother | (D) Sister

✓ **જવાબ:** (A) Wife's mother

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

46 **એક ચોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, 'A + B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો પુત્ર છે', 'A – B' નો અર્થ થાય છે કે'A એ B નો ભાઈ છે', 'A × B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પત્ની છે' અને 'A ÷ B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ના પિતા છે'. જો 'C – V + H x J ÷ L' હોય, તો C એ L સાથે કેવી રીતે સંબંધિત છે?**

(A) ભાઈ | (B) પિતા | (C) પતિ | (D) પુત્ર

✓ **જવાબ:** (A) ભાઈ

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

47 **In a certain code language, 'A # B' means 'A is the son of B', 'A % B' means 'A is the brother of B', 'A – B' means 'A is the wife of B' and 'A @ B' means 'A is the father of B'. How is C related to U if 'C – O # M @ B % U'?**

(A) Brother's wife | (B) Brother's daughter | (C) Mother | (D) Wife

✓ **જવાબ:** (A) Brother's wife

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

48 **એક ચોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, 'A ~ B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો પુત્ર છે', 'A ¥ B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ના પિતા છે', 'A = B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો ભાઈ છે' અને 'A ÷ B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પત્નીી છે'. જો 'W = X ÷ G ¥ H' હોય, તો W એ H સાથે કેવી રીતે સંબંધિત છે?**

(A) પિતા | (B) ભાઈ | **(C) માતાનો ભાઈ** | (D) માતાના પિતા

✓ **જવાબ:** (C) માતાનો ભાઈ

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

49 **In a certain code language, 'A + B' means 'A is the daughter of B', 'A @ B' means 'A is the brother of B', 'A # B' means 'A is the wife of B' and 'A ÷ B' means 'A is the father of B'. How is M related to G if 'M @ I + N ÷ B # G'?**

(A) Wife's brother (B) Wife's father (C) Brother (D) Father

✓ **જવાબ:** (A) Wife's brother

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

50 **S is the father of C. C is the sister of A. A is the son of L. L is the daughter of F. How is S related to F?**

(A) Son's wife **(B) Daughter's husband** (C) Daughter's daughter's husband (D) Son's wife's sister

✓ **જવાબ:** (B) Daughter's husband

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

51 **એક યોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, 'A ≠ B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો ભાઈ છે' 'A # B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ના પિતા છે' 'A ≤ B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પત્ની છે' 'A % B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો પુત્ર છે' તો ઉપર આપેલ માહિતીને આધારે, જો 'W % A ≤ R ≠ N' હોય, તો W નો N સાથે કયો સંબંધ છે?**

(A) પુત્ર (B) ભાઈ (C) પિતા **(D) ભાઈનો પુત્ર**

✓ **જવાબ:** (D) ભાઈનો પુત્ર

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

52 **In a certain code language, A + B means 'A is the son of B' A − B means 'A is the brother of B' A @ B means 'A is the wife of B' A % B means 'A is the father of B' Based on the above, how is M related to G if 'M − I + N % B @ G'?**

(A) Wife's brother (B) Wife's father (C) Father (D) Brother

✓ **જવાબ:** (A) Wife's brother

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

53 **In a certain code language, A+ B means 'A is the mother of B' A – B means 'A is the brother of B' A x B means 'A is the wife of B' A % B means ' A is the father of B' A # B means ' A is the daughter of B' Based on the above, how is Z related to P if 'Z # G x N % R % E # P' ?**

(A) Son's daughter (B) Brother's wife **(C) Husband's sister** (D) Husband's mother

✓ **જવાબ:** (C) Husband's sister

ગુજરાત હાઈકોર્ટ પટાવાળા (Peon) 2023

54 એક પરિવારમાં એક પુરૂષ અને તેની પત્ની, તેમનાં ચાર દીકરા અને તેમની પત્નીઓ રહે છે. દરેક દીકરાને ત્રણ દીકરા અને એક દીકરી હોય તો, સમગ્ર કુટુંબમાં પુરૂષ સભ્યોની સંખ્યા જણાવો.

(A) 4 | (B) 8 | (C) 12 | **(D) 17**

✓ **જવાબ:** (D) 17

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

55 **In a certain code language, A + B means 'A is the father of B', A – B means 'A is the wife of B', A x B means 'A is the daughter of B' and A ÷ B means 'A is the son of B'. How is P related to T if 'P x Q ÷ R – S + T'?**

(A) Sister | (B) Daughter | **(C) Brother's daughter** | (D) Father's sister

✓ **જવાબ:** (C) Brother's daughter

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

56 **C એ V ની પત્ની છે. V એ H ના પિતા છે. H એ J ની બહેન છે. J એ L નો ભાઇ છે. તો C એ L સાથે કેવી રીતે સંબંધિત છે?**

(A) માતા | (B) બહેન | (C) પત્ની | (D) પુત્રી

✓ **જવાબ:** (A) માતા

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

57 **In a certain code language, 'A # B' means 'A is the son of B', 'A % B' means 'A is the brother of B', 'A - B' means 'A is the wife of B' and 'A @ B' means 'A is the father of B'. How is C related to U if 'C % O # M @ B - U'?**

(A) Wife's brother | (B) Wife's father | (C) Brother | (D) Father

✓ **જવાબ:** (A) Wife's brother

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

58 **W એ O ની બહેન છે. O એ R ની પત્નીી છે. R એ D ના પિતા છે. તો W એ D સાથે કેવી રીતે સંબંધિત છે?**

(A) માતા | **(B) માતાની બહેન** | (C) બહેન | (D) પત્નીીની બહેન

✓ **જવાબ:** (B) માતાની બહેન

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

59 **In a certain code language, 'A + B' means 'A is the daughter of B', 'A @ B' means 'A is the brother of B', 'A # B' means 'A is the wife of B' and 'A ÷ B' means 'A is the father of B'. How is M related to G if 'M @ I + N # B ÷ G'?**

(A) Father | **(B) Brother** | (C) Son | (D) Husband

✓ **જવાબ:** (B) Brother

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

60 **B is the mother of C. C is the father of D. D is the son of E. E is the daughter of F. How is B related to F?**

(A) Daughter's husband's mother | (B) Daughter's husband's sister | (C) Husband's mother | (D) Husband's sister

✓ **જવાબ:** (A) Daughter's husband's mother

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

61 **P એ Q ની પુત્રી છે. Q એ H ના પિતા છે. H એ I ની પત્ની છે. P નો I સાથે શું સંબંધ છે?**

(A) બહેન | (B) માતાની બહેન | (C) પિતાની બહેન | **(D) પત્નીની બહેન**

✓ **જવાબ:** (D) પત્નીની બહેન

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

62 **In a certain code language, A + B means 'A is the son of B' A − B means 'A is the brother of B' A @ B means 'A is the wife of B' A % B means 'A is the father of B' Based on the above, how is M related to G if 'M − I + N @ B % G'?**

(A) Father | **(B) Brother** | (C) Son | (D) Husband

✓ **જવાબ:** (B) Brother

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

63 **In a certain code language, A+ B means 'A is the mother of B' A – B means 'A is the brother of B' A x B means 'A is the wife of B' A % B means ' A is the father of B' A # B means ' A is the daughter of B' Based on the above, how is R related to E if 'R + G # L % Z + E x Q' ?**

(A) Brother's wife | **(B) Mother's mother** | (C) Wife's mother | (D) Sister's daughter

✓ **જવાબ:** (B) Mother's mother

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

64 **એક યોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, 'A + B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની બહેન છે', 'A – B' નો અર્થ થાય છે કે'A એ B નો ભાઈ છે', 'A × B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પત્ની છે' અને 'A ÷ B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ના પિતા છે'. જો 'S – D + F x H ÷ K' હોય, તો S એ K સાથે કેવી રીતે સંબંધિત છે?**

(A) માતાનો ભાઈ | (B) માતાના પિતા | (C) પિતાનો ભાઈ | (D) પિતાના પિતા

✓ **જવાબ:** (A) માતાનો ભાઈ

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

65 **In a certain code language, 'A + B' means 'A is the son of B', 'A – B' means 'A is the sister of B', 'A × B' means 'A is the wife of B' and 'A ÷ B' means 'A is the father of B'. How is S related to H if 'S – D + F × G ÷ H'?**

(A) Sister | (B) Mother | (C) Wife | (D) Daughter

✓ **જવાબ:** (A) Sister

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

66 **એક યોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, 'A ≤ B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની માતા છે', 'A ≠ B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની પત્ની છે', 'A ₹ B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B નો ભાઈ છે' અને 'A ! B' નો અર્થ થાય છે કે 'A એ B ની બહેન છે'. જો 'W ≤ R ! L ₹ D' હોય, તો W એ D સાથે કેવી રીતે સંબંધિત છે?**

(A) બહેન | (B) પત્ની | (C) પુત્રી | **(D) માતા**

✓ **જવાબ:** (D) માતા

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

67 **In a certain code language, A ! B means 'A is the daughter of B', A * B means 'A is the brother of B', A ? B means 'A is the father of B', and A # B means 'A is the wife of B'. How is G related to S if 'G ? I # F * T ! S'?**

(A) Son's wife's sister | **(B) Son's wife's father** | (C) Son's wife's mother | (D) Son's wife's brother

✓ **જવાબ:** (B) Son's wife's father

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

68 **In a certain code language, A + B means 'A is the wife of B', A – B means 'A is the father of B', A x B means 'A is the brother of B', A ÷ B means ' A is the mother of B'. Based on the above, how is K related to H if 'G ÷ H+ I x J – K ÷ L'?**

(A) Husband's brother's daughter | (B) Husband's brother's son | (C) Husband's brother's wife | (D) Husband's sister

✓ **જવાબ:** (A) Husband's brother's daughter

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

69 **યોક્કસ સાંકેતિક ભાષામાં, 'A ¥ B' નો અર્થ 'A એ B ની પત્ની છે', 'A √ B' નો અર્થ 'A એ B નો પિતા છે', 'A ! B' નો અર્થ 'A એ B ની પુત્રી છે' અને 'A ~ B' નો અર્થ 'A એ B ની માતા છે'. જો 'D ! E √ T ~ P' હોય તો D નો P સાથે શું સંબંધ છે?**

(A) માતા | (B) બહેન | **(C) માતાની બહેન** | (D) પત્નીની બહેન

✓ **જવાબ:** (C) માતાની બહેન

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

70 **In a certain code language, A + B means 'A is the son of B' A − B means 'A is the sister of B' A × B means 'A is the wife of B' A ÷ B means 'A is the father of B' Based on the above, how is S related to H if 'S − D + F ÷ G × H'?**

(A) Wife's sister | (B) Wife's mother | (C) Sister | (D) Mother

✓ **જવાબ:** (A) Wife's sister

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

71 **In a certain code language, A+ B means 'A is the mother of B' A – B means 'A is the brother of B' A x B means 'A is the wife of B' A % B means ' A is the father of B' A # B means ' A is the daughter of B' Based on the above, how is Q related to K if 'R - G # Q x N % P - L x K' ?**

(A) Brother's wife | (B) Mother | **(C) Wife's mother** | (D) Sister

✓ **જવાબ:** (C) Wife's mother

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 **Rohan ની માતાના એકમાત્ર ભાઈની પત્ની, Rohan ની કોણ થાય?**

(A) ફોઇ | **(B) મામી** | (C) માસી | (D) કાકી

ઉકેલ: માતાનો ભાઈ = મામા; મામાની પત્ની = મામી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 **Sita ના પિતાની એકમાત્ર બહેન, Sita ની કોણ થાય?**

(A) માસી | (B) મામી | **(C) ફોઇ** | (D) નાની

ઉકેલ: પિતાની બહેન = ફોઇ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **A એ B નો પિતા છે અને B એ C નો પિતા છે. તો A એ C નો કોણ થાય?**

(A) પિતા | **(B) દાદા** | (C) કાકા | (D) ભાઈ

ઉકેલ: A બે પેઢી ઉપર, પુરુષ → દાદા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **Meena ની માતાની માતા, Meena ની કોણ થાય?**

(A) દાદી | **(B) નાની** | (C) માસી | (D) ફોઇ

ઉકેલ: માતાની માતા = નાની.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **P એ Q નો પતિ છે. Q એ R ની માતા છે. R એ S નો ભાઈ છે. તો P એ S નો કોણ થાય?**

(A) કાકા | (B) ભાઈ | **(C) પિતા** | (D) દાદા

ઉકેલ: P અને Q પતિ-પત્ની; R અને S એમનાં સંતાન → P એ S નો પિતા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **Amit ના પુત્રની પત્ની, Amit ની કોણ થાય?**

(A) પુત્રી | **(B) પુત્રવધૂ** | (C) ભાભી | (D) બહેન

ઉકેલ: પુત્રની પત્ની = પુત્રવધૂ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **એક પુરુષે ફોટો બતાવી કહ્યું, 'આ વ્યક્તિ મારા પિતાના એકમાત્ર પુત્રની પત્ની છે.' ફોટામાંની વ્યક્તિ બોલનારની કોણ થાય?**

(A) બહેન | **(B) પત્ની** | (C) માતા | (D) પુત્રી

ઉકેલ: 'મારા પિતાનો એકમાત્ર પુત્ર' અને બોલનાર પુરુષ → પોતે; પોતાની પત્ની.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **જો 'A + B' = 'A એ B નો પિતા', 'A × B' = 'A એ B નો ભાઈ' હોય, તો 'P + Q × R' માં P એ R નો કોણ થાય?**

(A) ભાઈ | (B) દાદા | **(C) પિતા** | (D) કાકા

ઉકેલ: Q અને R ભાઈ; P એ Q નો પિતા → P એ R નો પણ પિતા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **A એ B ની બહેન છે. B એ C નો પુત્ર છે. C એ D ની પત્ની છે. તો D એ A નો કોણ થાય?**

(A) ભાઈ | **(B) પિતા** | (C) કાકા | (D) દાદા

ઉકેલ: A અને B સંતાન; C માતા, D પિતા → D એ A નો પિતા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **X એ Y ની પત્ની છે. Z એ X ની એકમાત્ર પુત્રી છે. W એ Z નો પુત્ર છે. તો Y એ W નો કોણ થાય?**

(A) દાદા | **(B) નાના** | (C) પિતા | (D) કાકા

ઉકેલ: Y એ Z (W ની માતા) નો પિતા → W નો નાના.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **M એ N નો ભાઈ છે. O એ N નો પિતા છે. P એ O નો પિતા છે. તો P એ M નો કોણ થાય?**

(A) પિતા | **(B) દાદા** | (C) કાકા | (D) મામા

ઉકેલ: P બે પેઢી ઉપર, પુરુષ → M નો દાદા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **એક સ્ત્રીએ ફોટો બતાવી કહ્યું, 'આ વ્યક્તિ મારી માતાના એકમાત્ર પુત્રની પત્ની છે.' ફોટામાંની વ્યક્તિ બોલનારની કોણ થાય?**

(A) માતા | **(B) ભાભી** | (C) બહેન | (D) પુત્રી

ઉકેલ: 'મારી માતાનો એકમાત્ર પુત્ર' અને બોલનાર સ્ત્રી → એનો ભાઈ; ભાઈની પત્ની = ભાભી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **જો 'A − B' = 'A એ B ની માતા', 'A + B' = 'A એ B નો પિતા' હોય, તો 'M − N + O' માં M એ O નો કોણ થાય?**

(A) માતા | **(B) દાદી** | (C) નાની | (D) ફોઈ

ઉકેલ: N એ O નો પિતા; M એ N ની માતા → M એ O ની દાદી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **Karan ની માતાના ભાઈનો પુત્ર, Karan નો કોણ થાય?**

(A) ભાઈ (મામાનો પુત્ર) | (B) કાકા | (C) ભત્રીજો | (D) ભાણેજ

ઉકેલ: માતાનો ભાઈ = મામા; મામાનો પુત્ર = પિતરાઈ ભાઈ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **Lata ના પતિના પિતા, Lata ના કોણ થાય?**

(A) પિતા | **(B) સસરા** | (C) દાદા | (D) મામા

ઉકેલ: પતિના પિતા = સસરા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **જો 'A × B' = 'A એ B નો પુત્ર', 'A − B' = 'A એ B ની પત્ની' હોય, તો 'P × Q − R' માં R એ P નો કોણ થાય?**

(A) ભાઈ | **(B) પિતા** | (C) કાકા | (D) દાદા

ઉકેલ: Q એ R ની પત્ની → R એ Q નો પતિ; P એ Q નો પુત્ર → R એ P નો પિતા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **A એ B ની માતા છે. B એ C ની બહેન છે. C એ D નો પિતા છે. તો A એ D ની કોણ થાય?**

(A) માતા | **(B) દાદી** | (C) ફોઈ | (D) નાની

ઉકેલ: B અને C ભાઈ-બહેન; A એ બંનેની માતા; C એ D નો પિતા → A એ D ની દાદી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **Suresh એ Mahesh નો એકમાત્ર પુત્ર છે. Mahesh ની પત્ની Geeta છે. તો Geeta એ Suresh ની કોણ થાય?**

(A) બહેન | **(B) માતા** | (C) માસી | (D) ફોઈ

ઉકેલ: Mahesh એ Suresh નો પિતા; Mahesh ની પત્ની Geeta → Suresh ની માતા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **એક પુરુષે ફોટો બતાવી કહ્યું, 'આ વ્યક્તિના પિતા મારા પિતાના એકમાત્ર પુત્ર છે.' ફોટામાંની વ્યક્તિ બોલનારની કોણ થાય?**

(A) ભાઈ | **(B) પુત્ર** | (C) પિતા | (D) ભત્રીજો

ઉકેલ: 'મારા પિતાનો એકમાત્ર પુત્ર' અને બોલનાર પુરુષ → પોતે; એટલે ફોટામાંની વ્યક્તિ બોલનારનું સંતાન → પુત્ર.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **Ramesh એ Sunita નો ભાઈ છે. Sunita એ Anil ની માતા છે. તો Ramesh એ Anil નો કોણ થાય?**

(A) પિતા | **(B) મામા** | (C) કાકા | (D) દાદા

ઉકેલ: Ramesh એ Anil ની માતા (Sunita) નો ભાઈ → Anil નો મામા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **Deepak ની એકમાત્ર બહેનનો પતિ, Deepak નો કોણ થાય?**

(A) સાળો | (B) જમાઈ | **(C) બનેવી** | (D) દિયર

ઉકેલ: બહેનનો પતિ = બનેવી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **P એ Q ની પુત્રી છે. Q એ R નો પુત્ર છે. તો R એ P નો કોણ થાય?**

(A) પિતા | **(B) દાદા** | (C) નાના | (D) કાકા

ઉકેલ: Q એ P નો પિતા; R એ Q નો પિતા → R એ P નો દાદા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **A ની માતા B ની એકમાત્ર પુત્રી છે. B ના પતિ C છે. તો C એ A નો કોણ થાય?**

(A) પિતા | (B) દાદા | **(C) નાના** | (D) મામા

ઉકેલ: A ની માતા એ B ની પુત્રી; B અને C પતિ-પત્ની → C એ A નો નાના.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **જો 'A + B' = 'A એ B નો ભાઈ', 'A − B' = 'A એ B નો પિતા' હોય, તો 'X − Y + Z' માં X એ Z નો કોણ થાય?**

(A) ભાઈ | **(B) પિતા** | (C) દાદા | (D) કાકા

ઉકેલ: Y એ Z નો ભાઈ; X એ Y નો પિતા → X એ Z નો પણ પિતા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **Nita એ Ravi ની પુત્રી છે. Ravi એ Sohan નો એકમાત્ર પુત્ર છે. તો Sohan એ Nita નો કોણ થાય?**

(A) પિતા | **(B) દાદા** | (C) નાના | (D) કાકા

ઉકેલ: Ravi એ Nita નો પિતા; Sohan એ Ravi નો પિતા → Nita નો દાદા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **Kiran ના પિતાની માતા, Kiran ની કોણ થાય?**

(A) નાની | **(B) દાદી** | (C) ફોઈ | (D) માસી

ઉકેલ: પિતાની માતા = દાદી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **A એ B ની પત્ની છે. C એ B નો પિતા છે. D એ C નો પિતા છે. તો D એ A નો કોણ થાય?**

(A) સસરા | **(B) દાદાસસરા** | (C) પિતા | (D) નાના

ઉકેલ: C એ A નો સસરા (પતિના પિતા); D એ C નો પિતા → A નો દાદાસસરા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **A એ B ની એકમાત્ર પુત્રી છે. C એ B ની માતા છે. D એ C નો પતિ છે. તો D એ A નો કોણ થાય?**

(A) દાદા | (B) પિતા | **(C) નાના** | (D) મામા

ઉકેલ: C એ B ની માતા, D એ C નો પતિ → D એ B નો પિતા; A એ B ની પુત્રી → D એ A નો નાના.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **જો 'A ÷ B' = 'A એ B ની બહેન', 'A + B' = 'A એ B નો પિતા' હોય, તો 'M + N ÷ O' માં M એ O નો કોણ થાય?**

(A) પિતા | (B) દાદા | (C) કાકા | (D) ભાઈ

ઉકેલ: N એ O ની બહેન (એક પેઢી); M એ N નો પિતા → M એ O નો પણ પિતા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **A એ B નો ભાઈ છે. B એ C નો પુત્ર છે. D એ C ની માતા છે. તો D એ A ની કોણ થાય?**

(A) માતા | **(B) દાદી** | (C) ફોઈ | (D) નાની

ઉકેલ: A અને B ભાઈ; C એમના પિતા; D એ C ની માતા → A ની દાદી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **Manish ની પત્નીની એકમાત્ર બહેન, Manish ની કોણ થાય?**

(A) ભાભી | **(B) સાળી** | (C) નણંદ | (D) ભત્રીજી

ઉકેલ: પત્નીની બહેન = સાળી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **P એ Q ની માતા છે. R એ P નો પતિ છે. S એ R નો ભાઈ છે. તો S એ Q નો કોણ થાય?**

(A) મામા | **(B) કાકા** | (C) પિતા | (D) દાદા

ઉકેલ: R એ Q નો પિતા; S એ R નો ભાઈ → પિતાનો ભાઈ = કાકા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

33 **એક છોકરીએ કહ્યું, 'આ છોકરો મારી માતાની એકમાત્ર પુત્રીનો પુત્ર છે.' તો છોકરો બોલનારનો કોણ થાય?**

(A) ભાઈ | **(B) પુત્ર** | (C) ભત્રીજો | (D) ભાણેજ

ઉકેલ: 'મારી માતાની એકમાત્ર પુત્રી' અને બોલનાર છોકરી → પોતે; પોતાનો પુત્ર → પુત્ર.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

34 **A એ B ની પુત્રી છે. B એ C નો પુત્ર છે. C એ D નો પિતા છે. D એ A ની માતા છે. તો B એ D નો કોણ થાય?**

(A) પિતા | **(B) ભાઈ** | (C) પતિ | (D) કાકા

ઉકેલ: C એ B અને D બંનેનો પિતા → B અને D ભાઈ-બહેન; D સ્ત્રી → B એ D નો ભાઈ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

35 **Tina ના ભાઈનો પુત્ર, Tina નો કોણ થાય?**

(A) પુત્ર | **(B) ભત્રીજો** | (C) ભાણેજ | (D) પૌત્ર

ઉકેલ: ભાઈનો પુત્ર = ભત્રીજો.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

36 **જો 'A × B' = 'A એ B નો પુત્ર', 'A + B' = 'A એ B નો પિતા' હોય, તો 'P × Q + R' માં P એ R નો કોણ થાય?**

(A) ભાઈ | (B) પિતા | (C) પુત્ર | (D) દાદા

ઉકેલ: Q એ R નો પિતા; P એ Q નો પુત્ર → P અને R બંને Q નાં સંતાન → P એ R નો ભાઈ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

37 **Vijay ની માતા, Anand ની બહેન છે. તો Anand એ Vijay નો કોણ થાય?**

(A) કાકા | **(B) મામા** | (C) પિતા | (D) દાદા

ઉકેલ: Anand એ Vijay ની માતાનો ભાઈ → મામા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

38 **M ની એકમાત્ર બહેન N છે. N ની માતા O છે. O ના પતિ P છે. P નો પિતા Q છે. તો Q એ M નો કોણ થાય?**

(A) પિતા | **(B) દાદા** | (C) નાના | (D) કાકા

ઉકેલ: P એ M નો પિતા; Q એ P નો પિતા → M નો દાદા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

39 **Sonal ના પિતાની પત્ની, Sonal ની કોણ થાય? (Sonal સાવકી નથી)**

(A) ફોઈ | **(B) માતા** | (C) માસી | (D) દાદી

ઉકેલ: પિતાની પત્ની = માતા.

🖍️ જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

🟢 સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. Amar ના પિતાનો પિતા, Amar નો કોણ થાય?
(A) નાના (B) દાદા (C) કાકા (D) મામા

2. Riya ની માતાની બહેન, Riya ની કોણ થાય?
(A) ફોઈ (B) માસી (C) મામી (D) કાકી

3. Karan ના ભાઈની પત્ની, Karan ની કોણ થાય?
(A) બહેન (B) ભાભી (C) નણંદ (D) સાળી

4. Sneha ના પુત્રની પુત્રી, Sneha ની કોણ થાય?
(A) પુત્રી (B) પૌત્રી (C) ભત્રીજી (D) ભાણેજી

5. Hardik ની પત્નીના પિતા, Hardik ના કોણ થાય?
(A) પિતા (B) સસરા (C) મામા (D) દાદા

6. Mira ના પિતાનો ભાઈ, Mira નો કોણ થાય?
(A) મામા (B) કાકા (C) નાના (D) દાદા

7. Jay ની માતાનો પિતા, Jay નો કોણ થાય?
(A) દાદા (B) નાના (C) કાકા (D) મામા

8. Pooja ની બહેનનો પુત્ર, Pooja નો કોણ થાય?
(A) પુત્ર (B) ભાણેજ (C) ભત્રીજો (D) પૌત્ર

9. Nikhil ની પુત્રીનો પતિ, Nikhil નો કોણ થાય?
(A) પુત્ર (B) જમાઈ (C) બનેવી (D) દિયર

10. Gita ના પતિની માતા, Gita ની કોણ થાય?
(A) માતા (B) સાસુ (C) દાદી (D) નણંદ

11. Vivek ના પિતાની બહેન, Vivek ની કોણ થાય?
(A) માસી (B) ફોઈ (C) મામી (D) કાકી

12. Anita ની માતાનો ભાઈ, Anita નો કોણ થાય?
(A) કાકા (B) મામા (C) દાદા (D) નાના

🟠 મધ્યમ (Medium) 12 પ્રશ્ન

13. A એ B નો પિતા છે. B એ C ની માતા છે. તો A એ C નો કોણ થાય?
(A) પિતા (B) નાના (C) દાદા (D) મામા

14. Ramesh ની માતાના એકમાત્ર ભાઈનો પુત્ર, Ramesh નો કોણ થાય?
(A) કાકા (B) પિતરાઈ ભાઈ (મામાનો પુત્ર) (C) ભત્રીજો (D) ભાણેજ

15. P એ Q ની પત્ની છે. R એ Q નો ભાઈ છે. તો R એ P નો કોણ થાય?
(A) દિયર (B) પિતા (C) પુત્ર (D) સસરા

16. A એ B ની પુત્રી છે. B એ C ની પત્ની છે. તો C એ A નો કોણ થાય?
(A) પિતા (B) દાદા (C) ભાઈ (D) કાકા

17. જો 'X + Y' = 'X એ Y નો પિતા', 'X − Y' = 'X એ Y ની માતા' હોય, તો 'A + B − C' માં A એ C નો કોણ થાય?
(A) પિતા (B) દાદા (C) નાના (D) કાકા

18. Sita નો એકમાત્ર ભાઈ Mohan છે. Mohan ની પુત્રી Rina છે. તો Rina એ Sita ની કોણ થાય?
(A) પુત્રી (B) ભત્રીજી (C) ભાણેજી (D) પૌત્રી

19. એક પુરુષે ફોટો બતાવી કહ્યું, 'આ વ્યક્તિ મારી માતાની એકમાત્ર પુત્રીની માતા છે.' તો ફોટામાંની વ્યક્તિ બોલનારની કોણ થાય?
(A) બહેન (B) માતા (C) પત્ની (D) પુત્રી

20. A એ B ની માતા છે. C એ B ની પુત્રી છે. તો A એ C ની કોણ થાય?
(A) માતા (B) દાદી (C) નાની (D) માસી

21. Anil ની એકમાત્ર બહેનનો પતિ, Anil નો કોણ થાય?

(A) સાળો (B) બનેવી (C) દિયર (D) જમાઈ

22. P એ Q નો પુત્ર છે. Q એ R નો ભાઈ છે. R એ S ની પુત્રી છે. તો S એ P નો કોણ થાય?

(A) પિતા (B) દાદા/નાના (C) કાકા (D) મામા

23. Meena ની પુત્રીની માતા, Meena ની કોણ થાય?

(A) બહેન (B) પોતે (Meena) (C) માતા (D) દાદી

24. જો 'A × B' = 'A એ B નો ભાઈ', 'A − B' = 'A એ B ની માતા' હોય, તો 'P − Q × R' માં P એ R નો કોણ થાય?

(A) માતા (B) દાદી (C) ફોઈ (D) બહેન

અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

25. A એ B નો પિતા છે. B એ C નો પિતા છે. C એ D નો ભાઈ છે. D એ E ની માતા છે. તો E એ A નો કોણ થાય?

(A) પૌત્ર/પૌત્રી (B) પ્રપૌત્ર/પ્રપૌત્રી (C) પુત્ર/પુત્રી (D) ભાઈ/બહેન

26. P એ Q ની એકમાત્ર પુત્રી છે. Q એ R ની પત્ની છે. R એ S નો એકમાત્ર પુત્ર છે. S એ T નો પિતા છે. તો T એ P નો કોણ થાય? (P અને T અલગ)

(A) પિતા (B) કાકા/ફોઈ (C) ભાઈ/બહેન (D) દાદા

27. A એ B ની બહેન છે. B એ C નો ભાઈ છે. C એ D નો પુત્ર છે. D એ E ની પુત્રી છે. તો E એ A નો કોણ થાય?

(A) પિતા (B) દાદા (C) નાના (D) મામા

28. જો 'A + B' = 'A એ B નો પિતા', 'A − B' = 'A એ B ની પત્ની', 'A × B' = 'A એ B નો પુત્ર' હોય, તો 'P − Q + R + S' માં P એ S ની કોણ થાય?

(A) માતા (B) દાદી (C) નાની (D) નક્કી ન થાય

29. Ravi ની માતા, Suresh ની એકમાત્ર પુત્રી છે. Suresh ની પત્ની Kamla છે. તો Kamla એ Ravi ની કોણ થાય?

(A) દાદી (B) નાની (C) માસી (D) ફોઈ

30. એક સ્ત્રીએ પુરુષ તરફ ઇશારો કરી કહ્યું, 'એની માતા મારી માતાની એકમાત્ર પુત્રી છે.' તો એ પુરુષ બોલનારનો કોણ થાય?

(A) ભાઈ (B) પુત્ર (C) પિતા (D) ભત્રીજો

31. P એ Q નો ભાઈ છે. R એ Q ની માતા છે. S એ R નો પિતા છે. T એ S નો પુત્ર છે. તો T એ P નો કોણ થાય? (T એ R નો ભાઈ)

(A) પિતા (B) મામા (C) કાકા (D) દાદા

32. જો 'A − B' = 'A એ B ની માતા', 'A + B' = 'A એ B નો ભાઈ', 'A × B' = 'A એ B નો પિતા' હોય, તો 'M − N + O × P' માં M એ P ની કોણ થાય?

(A) દાદી (B) નાની (C) માતા (D) નક્કી ન થાય

33. A એ B ની પત્ની છે. C એ A નો ભાઈ છે. D એ C નો પુત્ર છે. E એ D ની બહેન છે. તો E એ B ની કોણ થાય?

(A) ભત્રીજી (B) ભાણેજી (C) પુત્રી (D) નક્કી ન થાય

34. Q ની એકમાત્ર પુત્રી P છે. P ની માતા R છે. R નો ભાઈ S છે. S નો પિતા T છે. તો T એ P નો કોણ થાય?

(A) દાદા (B) નાના (C) પિતા (D) મામા

35. જો 'A @ B' = 'A એ B નો પિતા', 'A # B' = 'A એ B ની પુત્રી', 'A & B' = 'A એ B નો પતિ' હોય, તો 'P # Q @ R' માં P એ R ની કોણ થાય?

(A) બહેન (B) ફોઈ (C) માતા (D) પુત્રી

36. A એ B નો પુત્ર છે. B એ C ની પુત્રી છે. C એ D ની પત્ની છે. D એ E નો પિતા છે. તો E એ A નો કોણ થાય? (E અને B ભાઈ-બહેન)

(A) મામા/માસી (B) કાકા/ફોઈ (C) ભાઈ/બહેન (D) પિતા

37. ⭐ જો 'A + B' = 'A એ B નો પિતા', 'A − B' = 'A એ B ની માતા', 'A × B' = 'A એ B નો પુત્ર', 'A ÷ B' = 'A એ B ની પુત્રી' હોય, તો 'P + Q ÷ R − S' માં P એ S નો કોણ થાય?

(A) પિતા (B) દાદા (C) કાકા (D) માતા

38. ⭐ P એ Q ની માતા છે. Q એ R ની એકમાત્ર પુત્રી છે. R એ S ની પત્ની છે. T એ Q નો પુત્ર છે. તો P એ T ની કોણ થાય?

(A) નાની (B) દાદી (C) માતા (D) માસી

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **B**	2. **B**	3. **B**	4. **B**	5. **B**	6. **B**	7. **B**	8. **B**	9. **B**	10. **B**	11. **B**
12. **B**	13. **B**	14. **B**	15. **A**	16. **A**	17. **B**	18. **B**	19. **B**	20. **C**	21. **B**	22. **B**
23. **B**	24. **A**	25. **B**	26. **B**	27. **C**	28. **B**	29. **B**	30. **B**	31. **B**	32. **A**	33. **B**
34. **B**	35. **A**	36. **A**	37. **A**	38. **A**						

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (B) — પિતાનો પિતા = દાદા.

2. જવાબ (B) — માતાની બહેન = માસી.

3. જવાબ (B) — ભાઈની પત્ની = ભાભી.

4. જવાબ (B) — પુત્રની પુત્રી = પૌત્રી.

5. જવાબ (B) — પત્નીના પિતા = સસરા.

6. જવાબ (B) — પિતાનો ભાઈ = કાકા.

7. જવાબ (B) — માતાનો પિતા = નાના.

8. જવાબ (B) — બહેનનો પુત્ર = ભાણેજ.

9. જવાબ (B) — પુત્રીનો પતિ = જમાઈ.

10. જવાબ (B) — પતિની માતા = સાસુ.

11. જવાબ (B) — પિતાની બહેન = ફોઈ.

12. જવાબ (B) — માતાનો ભાઈ = મામા.

13. જવાબ (B) — B એ C ની માતા; A એ B નો પિતા → A એ C નો નાના.

14. જવાબ (B) — માતાનો ભાઈ = મામા; મામાનો પુત્ર = પિતરાઈ ભાઈ.

15. જવાબ (A) — R એ P ના પતિનો ભાઈ → દિયર.

16. જવાબ (A) — B (માતા) ના પતિ C → A નો પિતા.

17. જવાબ (B) — B એ C ની માતા; A એ B નો પિતા → A એ C નો દાદા.

18. જવાબ (B) — ભાઈની પુત્રી = ભત્રીજી.

19. જવાબ (B) — 'મારી માતાની એકમાત્ર પુત્રી' એટલે બોલનારની બહેન; એ બહેનની માતા = બોલનારની માતા.

20. જવાબ (C) — B એ C ની માતા; A એ B ની માતા → A એ C ની નાની.

21. જવાબ (B) — બહેનનો પતિ = બનેવી.

22. જવાબ (B) — Q અને R ભાઈ-બહેન; S એ Q નો માતા/પિતા → P (Q નો પુત્ર) થી બે પેઢી ઉપર = દાદા/નાના.

23. જવાબ (B) — પુત્રીની માતા એ પોતે જ → Meena પોતે.

24. જવાબ (A) — Q એ R નો ભાઈ (એક પેઢી); P એ Q ની માતા → P એ R ની પણ માતા.

25. જવાબ (B) — A (પેઢી 1) → B (પેઢી 2) → C અને D ભાઈ-બહેન (પેઢી 3) → E એ D નું સંતાન (પેઢી 4). A અને E વચ્ચે પેઢી-તફાવત 3 → E એ A નું પ્રપૌત્ર/પ્રપૌત્રી.

26. જવાબ (B) — R અને T બંને S નાં સંતાન → ભાઈ-બહેન; P એ R ની પુત્રી → T એ P નો કાકા (પુરુષ હોય) કે ફોઈ (સ્ત્રી હોય).

27. જવાબ (C) — A, B, C ભાઈ-બહેન; D એમની માતા; E એ D નો પિતા → A થી બે પેઢી ઉપર, માતૃ-પક્ષ = નાના.

28. જવાબ (B) — ડાબેથી જમણે: R + S → R એ S નો પિતા; Q + R → Q એ R નો પિતા, એટલે Q એ S નો દાદા; P − Q → P એ Q ની પત્ની, એટલે P એ S ની દાદી.

29. જવાબ (B) — Ravi ની માતા એ Suresh-Kamla ની પુત્રી → Kamla એ Ravi ની માતાની માતા = નાની.

30. જવાબ (B) — 'મારી માતાની એકમાત્ર પુત્રી' અને બોલનાર સ્ત્રી → પોતે; એ પુરુષની માતા = બોલનાર પોતે → એ પુરુષ બોલનારનો પુત્ર.

31. જવાબ (B) — R એ P ની માતા; S એ R નો પિતા; T એ R નો ભાઈ (S નો પુત્ર) → T એ P ની માતાનો ભાઈ = મામા.

32. જવાબ (A) — ડાબેથી જમણે: M − N → M એ N ની માતા; N + O → N એ O નો ભાઈ, એટલે M એ O ની પણ માતા; O × P → O એ P નો પિતા. તેથી M એ P ના પિતા (O) ની માતા → M એ P ની દાદી.

33. જવાબ (B) — C એ A નો ભાઈ; B (A નો પતિ) માટે C એ સાળો; D અને E એ C નાં સંતાન → E એ A-B ની ભાણેજી (પત્નીના ભાઈની પુત્રી).

34. જવાબ (B) — R એ P ની માતા; S એ R નો ભાઈ; T એ S નો પિતા → T એ R નો પણ પિતા → P (R ની પુત્રી) નો નાના.

35. જવાબ (A) — Q @ R → Q એ R નો પિતા; P # Q → P એ Q ની પુત્રી → P અને R બંને Q નાં સંતાન → P એ R ની બહેન.

36. જવાબ (A) — B એ A ની માતા; C-D એ B નાં માતા-પિતા; E એ B નું ભાઈ/બહેન (D નું સંતાન) → E એ A ની માતાનો ભાઈ/બહેન = મામા (પુરુષ) કે માસી (સ્ત્રી).

37. જવાબ (A) — ડાબેથી જમણે, એક-એક ચિહ્ન ઉકેલીને નાનું વૃક્ષ બનાવો. (1) P + Q → P એ Q નો પિતા. (2) Q ÷ R → Q એ R ની પુત્રી, એટલે R એ Q નો માતા-પિતા પૈકી એક; Q નો પિતા તો P છે, માટે R એ Q ની માતા = P ની પત્ની. (3) R − S → R એ S ની માતા, એટલે S એ R નું સંતાન; પણ R એ Q ની પણ માતા છે → Q અને S ભાઈ-બહેન, એક જ માતા-પિતા (R અને P). આથી P એ S નો પણ પિતા થાય. ચાવી — R બે વાર આવે છે (Q ની માતા અને S ની માતા), એ સહિયારી કડી ઓળખીને P અને S ને જોડવા; S ની જાતિ આપી ન હોવા છતાં 'પિતા' જવાબ બદલાતો નથી.

38. જવાબ (A) — આ પ્રશ્નની ચાવી એ ઓળખવામાં છે કે બે અલગ નામ ખરેખર એક જ વ્યક્તિ છે. 'Q એ R ની એકમાત્ર પુત્રી' અને 'R એ S ની પત્ની' → R સ્ત્રી છે અને Q ની માતા-પિતા પૈકી એક, એટલે R એ Q ની માતા. પણ વાક્ય કહે છે 'P એ Q ની માતા' — એક વ્યક્તિને એક જ માતા હોય, માટે P = R (બંને એક જ વ્યક્તિ). હવે T એ Q નો પુત્ર, અને P એ Q ની માતા → P એ T ની માતાની માતા = નાની (માતૃ-પક્ષ હોવાથી દાદી નહીં). ઉતાવળમાં P અને R ને અલગ ગણીને 'નક્કી ન થાય' ધારી લેવાય — એ જ છટકું છે.

3 દિશા અને અંતર (Direction Sense)

Direction Sense એટલે કોઈ વ્યક્તિ કે વસ્તુ કઈ દિશામાં, કેટલા અંતરે અને કયા ખૂણે છે એ શોધવાનું. પ્રશ્નમાં વ્યક્તિ ચાલે છે, વળે છે, પાછી ફરે છે — અને છેલ્લે પૂછાય છે કે 'એ શરૂઆતના સ્થાનથી કઈ દિશામાં અને કેટલા અંતરે છે?' આ વિષય ભાષા પર નહીં, પણ આકૃતિ (diagram) દોરવા પર આધારિત છે. એક નાનો કાગળ પર ચોકડી (+) દોરી, ઉપર N, નીચે S, જમણે E, ડાબે W લખી દો — પછી દરેક પગલું દોરતા જાઓ, જવાબ આપોઆપ દેખાશે. GPSC, GSSSB CCE, તલાટી, કોન્સ્ટેબલ, PSI, બિન સચિવાલય — દરેક પરીક્ષામાં આમાંથી 2 થી 4 પ્રશ્ન પાક્કા આવે છે. ચોખ્ખું અંતર શોધવા Pythagoras ($a^2 + b^2 = c^2$) અને દિશા-વળાંક માટે ડાબે/જમણે નિયમ — બસ આટલું આવડે તો પૂરા marks.

આ વિષય શા માટે મહત્ત્વનો છે અને કેવી રીતે વાંચવો

Direction Sense એ Reasoning નો સૌથી 'visual' (દૃશ્ય) વિષય છે. અહીં ગોખવાનું ઓછું અને સમજવાનું વધારે છે. એક વાર 8 દિશા અને વળાંકનો નિયમ પાક્કો થઈ જાય, પછી દરેક પ્રશ્ન 20 થી 40 સેકન્ડમાં ઉકેલાય.

આખા પ્રકરણમાં ક્રમશઃ આટલું શીખીશું: (1) 8 દિશા — N, S, E, W અને ખૂણાની NE, NW, SE, SW; (2) ડાબે/જમણે વળાંકથી નવી દિશા કેવી રીતે મળે; (3) ઘડિયાળ પ્રમાણે (clockwise) અને ઊલટું (anticlockwise) ફરવું; (4) સૂર્ય અને પડછાયા (shadow) પરથી દિશા; (5) ચોખ્ખું સ્થાનાંતર (net displacement) અને Pythagoras થી અંતર; (6) અનેક વળાંક પછી અંતિમ દિશા.

દરેક વિભાગમાં પહેલા સમજૂતી, પછી ઉકેલેલા ઉદાહરણ આપ્યા છે. છેલ્લે બધી પરીક્ષાના જૂના પ્રશ્નો (PYQ) અને ત્રણ સ્તરની પ્રેક્ટિસ આપી છે. એક નિયમ આખા પ્રકરણમાં યાદ રાખો — પ્રશ્ન વાંચતા સાથે જ આકૃતિ દોરો, મનમાં ગણવાનો પ્રયત્ન ન કરો.

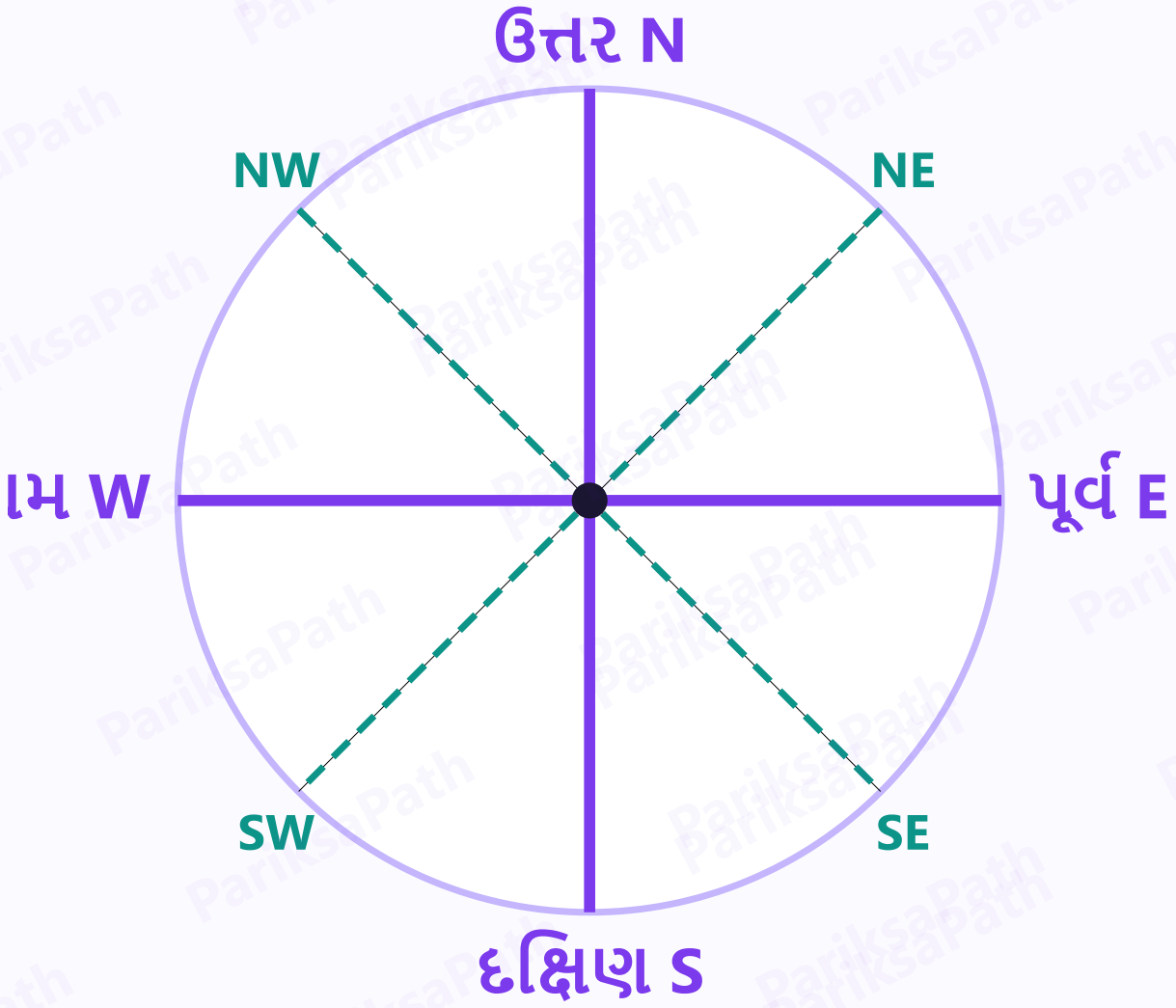

આઠ મુખ્ય દિશાઓ — N/E/S/W અને વચ્ચેની NE/SE/SW/NW.

સૌથી પહેલા આટલું મોઢે કરી લો (પાયો)

- નકશા પ્રમાણે: ઉપર = ઉત્તર (North, N), નીચે = દક્ષિણ (South, S), જમણે = પૂર્વ (East, E), ડાબે = પશ્ચિમ (West, W).
- ઘડિયાળના કાંટા પ્રમાણે ક્રમ: N → E → S → W → પાછા N. (ઉત્તરથી શરૂ કરી જમણી તરફ ફરો.)
- ખૂણાની ચાર દિશા: NE (ઉત્તર-પૂર્વ), SE (દક્ષિણ-પૂર્વ), SW (દક્ષિણ-પશ્ચિમ), NW (ઉત્તર-પશ્ચિમ) — હંમેશા બે મુખ્ય દિશાની વચ્ચે.
- સામસામેની દિશા (opposite): N ↔ S, E ↔ W, NE ↔ SW, NW ↔ SE.
- સૂર્ય સવારે પૂર્વમાં ઊગે અને સાંજે પશ્ચિમમાં આથમે — એટલે પડછાયો સવારે પશ્ચિમ તરફ અને સાંજે પૂર્વ તરફ પડે.

વિભાગ 1 — આઠ દિશા (8 Directions)

દિશા કુલ આઠ છે: ચાર મુખ્ય (cardinal) — ઉત્તર (N), પૂર્વ (E), દક્ષિણ (S), પશ્ચિમ (W); અને ચાર ખૂણાની (ordinal) — દરેક બે મુખ્ય દિશાની બરાબર વચ્ચે. ઉત્તર અને પૂર્વની વચ્ચે NE, પૂર્વ અને દક્ષિણની વચ્ચે SE, દક્ષિણ અને પશ્ચિમની વચ્ચે SW, પશ્ચિમ અને ઉત્તરની વચ્ચે NW.

આકૃતિ દોરવાની રીત: કાગળ પર એક '+' દોરો. ઉપરના છેડે N, નીચે S, જમણે E, ડાબે W લખો. પછી ચાર ખૂણામાં NE (ઉપર-જમણે), SE (નીચે-જમણે), SW (નીચે-ડાબે), NW (ઉપર-ડાબે) લખો. આ આઠ-દિશાનો હોકાયંત્ર (compass) દરેક પ્રશ્ન માટેનો આધાર છે.

દરેક બે પાસપાસેની દિશા વચ્ચે 45°નો ખૂણો હોય છે, અને બે મુખ્ય દિશા (દા.ત. N અને E) વચ્ચે 90°. સામસામેની દિશા વચ્ચે 180°.

આઠ દિશા અને તેમની સામેની (opposite) દિશા

દિશા	પૂરું નામ	સામેની દિશા
N	ઉત્તર (North)	S (દક્ષિણ)
E	પૂર્વ (East)	W (પશ્ચિમ)
S	દક્ષિણ (South)	N (ઉત્તર)
W	પશ્ચિમ (West)	E (પૂર્વ)
NE	ઉત્તર-પૂર્વ	SW (દક્ષિણ-પશ્ચિમ)
SE	દક્ષિણ-પૂર્વ	NW (ઉત્તર-પશ્ચિમ)
SW	દક્ષિણ-પશ્ચિમ	NE (ઉત્તર-પૂર્વ)
NW	ઉત્તર-પશ્ચિમ	SE (દક્ષિણ-પૂર્વ)

ઉદાહરણ 1 **ઉત્તર (N) અને પૂર્વ (E) ની બરાબર વચ્ચેની દિશા કઈ કહેવાય?**

1. N અને E બે મુખ્ય દિશા છે; એમની વચ્ચેનો ખૂણો 90° છે.
2. બંનેની બરાબર વચ્ચે (45°) ની દિશા એ ખૂણાની દિશા NE (ઉત્તર-પૂર્વ) કહેવાય.

✅ જવાબ: **NE (ઉત્તર-પૂર્વ)**

ઉદાહરણ 2 **જો કોઈ વ્યક્તિ ઉત્તર (N) તરફ મોં રાખીને ઊભી હોય, તો તેની બરાબર પાછળ કઈ દિશા આવે?**

1. મોં N તરફ છે, એટલે પીઠ (પાછળ) એની સામેની દિશા તરફ હોય.
2. N ની સામેની દિશા S (દક્ષિણ) છે.

✅ જવાબ: **દક્ષિણ (S)**

ઉદાહરણ 3 **SW (દક્ષિણ-પશ્ચિમ) ની બરાબર સામેની દિશા કઈ છે?**

1. ખૂણાની દિશાની સામેની દિશા પણ ખૂણાની જ હોય.
2. SW ની સામે NE (ઉત્તર-પૂર્વ) આવે.

✅ જવાબ: **NE (ઉત્તર-પૂર્વ)**

વિભાગ 2 — ડાબે / જમણે વળાંક (Left & Right Turn)

પ્રશ્નોમાં વ્યક્તિ ચાલતા-ચાલતા 'ડાબે વળે' કે 'જમણે વળે' — ત્યારે એની નવી દિશા શોધવાની હોય. નિયમ સમજવા માટે કલ્પના કરો કે તમે પોતે એ વ્યક્તિ છો અને જે દિશામાં મોં છે ત્યાં ચાલી રહ્યા છો.

જમણે વળાંક (right turn) એટલે ઘડિયાળના કાંટાની દિશામાં 90° ફરવું: N → E → S → W → N. ડાબે વળાંક (left turn) એટલે ઘડિયાળથી ઊલટું 90° ફરવું: N → W → S → E → N.

ઝડપી રીત: જે દિશા તરફ મોં છે એને યાદ રાખો. 'જમણે' એટલે ઘડિયાળ-ક્રમમાં આગળની દિશા, 'ડાબે' એટલે ઘડિયાળથી ઊલટી દિશા. દરેક વળાંક પછી નવી દિશા જ આગળના વળાંક માટેનો આધાર બને — એટલે ક્રમશઃ એક પછી એક વળાંક લાગુ કરો.

મોં જે દિશામાં હોય તે પ્રમાણે વળાંક પછીની નવી દિશા

મોં (વર્તમાન)	જમણે વળ્યા પછી	ડાબે વળ્યા પછી
ઉત્તર (N)	પૂર્વ (E)	પશ્ચિમ (W)
પૂર્વ (E)	દક્ષિણ (S)	ઉત્તર (N)
દક્ષિણ (S)	પશ્ચિમ (W)	પૂર્વ (E)

મોં (વર્તમાન)	જમણે વળ્યા પછી	ડાબે વળ્યા પછી
પશ્ચિમ (W)	ઉત્તર (N)	દક્ષિણ (S)

ઉદાહરણ 1 **એક વ્યક્તિ ઉત્તર (N) તરફ ચાલે છે. એ જમણે વળે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?**

1. મોં N તરફ છે; જમણે વળાંક એટલે ઘડિયાળ-ક્રમમાં 90° ફરવું.
2. N → E. એટલે હવે મોં પૂર્વ (E) તરફ છે.

✅ જવાબ: **પૂર્વ (E)**

ઉદાહરણ 2 **એક વ્યક્તિ પૂર્વ (E) તરફ ચાલે છે. એ પહેલા જમણે વળે, પછી ફરી જમણે વળે. હવે મોં કઈ દિશામાં છે?**

1. મોં E. પહેલો જમણો વળાંક: E → S.
2. બીજો જમણો વળાંક: S → W. એટલે હવે મોં પશ્ચિમ (W) તરફ છે (બે જમણા વળાંક = 180° = સામેની દિશા).

✅ જવાબ: **પશ્ચિમ (W)**

ઉદાહરણ 3 **એક વ્યક્તિ દક્ષિણ (S) તરફ ચાલે છે. એ ડાબે વળે છે. હવે મોં કઈ દિશામાં છે?**

1. મોં S; ડાબે વળાંક એટલે ઘડિયાળથી ઊલટું 90° ફરવું.
2. S → E. એટલે હવે મોં પૂર્વ (E) તરફ છે.

✅ જવાબ: **પૂર્વ (E)**

ઉદાહરણ 4 **એક વ્યક્તિ પશ્ચિમ (W) તરફ ચાલે છે. પહેલા ડાબે વળે, પછી જમણે વળે. હવે મોં કઈ દિશામાં છે?**

1. મોં W. ડાબો વળાંક: W → S.
2. જમણો વળાંક: S → W. એટલે હવે ફરી પશ્ચિમ (W) — ડાબે-જમણે એકબીજાને રદ કરે છે.

✅ જવાબ: **પશ્ચિમ (W)**

ટ્રિક — વળાંક

- જમણે = ઘડિયાળ-ક્રમ (N→E→S→W), ડાબે = ઊલટું (N→W→S→E).
- બે જમણા કે બે ડાબા વળાંક = 180° = બરાબર સામેની દિશા.
- એક ડાબો + એક જમણો વળાંક (કે ઊલટું) = દિશા બદલાય નહીં.

વિભાગ 3 — ઘડિયાળ-દિશા (Clockwise & Anticlockwise)

કેટલાક પ્રશ્નોમાં વ્યક્તિ 'ઘડિયાળના કાંટાની દિશામાં (clockwise)' કે 'ઘડિયાળથી ઊલટી દિશામાં (anticlockwise)' અમુક ડિગ્રી ફરે છે. clockwise એટલે 12 → 3 → 6 → 9 તરફ, એટલે કે દિશા N → E → S → W. anticlockwise એટલે એનાથી ઊલટું: N → W → S → E.

ડિગ્રીને દિશામાં ફેરવવાનો નિયમ સહેલો છે: દર 90° = એક દિશા-પગલું. 90° clockwise = જમણો વળાંક. 180° = બરાબર સામેની દિશા (clockwise કે anticlockwise બંને એક જ પરિણામ આપે). 270° clockwise = 90° anticlockwise (બંને સરખા), અને 270° anticlockwise = 90° clockwise.

પદ્ધતિ: પહેલા વર્તમાન દિશા લખો, પછી ડિગ્રીને 90 વડે ભાગીને કેટલા પગલાં ફરવાનું છે તે કાઢો, અને દિશા clockwise હોય તો N→E→S→W ક્રમમાં અને anticlockwise હોય તો N→W→S→E ક્રમમાં તેટલા પગલાં ખસો.

ડિગ્રી → દિશા-પગલાં

ખૂણો	clockwise (જમણી તરફ)	anticlockwise (ડાબી તરફ)
90°	1 પગલું (N→E)	1 પગલું (N→W)

ખૂણો	clockwise (જમણી તરફ)	anticlockwise (ડાબી તરફ)
180°	2 પગલાં (સામેની દિશા)	2 પગલાં (સામેની દિશા)
270°	3 પગલાં (= 90° anticlockwise)	3 પગલાં (= 90° clockwise)
360°	પૂરું ચક્કર (દિશા બદલાય નહીં)	પૂરું ચક્કર (દિશા બદલાય નહીં)

ઉદાહરણ 1 **એક વ્યક્તિનું મોં ઉત્તર (N) તરફ છે. એ ઘડિયાળના કાંટાની દિશામાં (clockwise) 90° ફરે છે. હવે મોં કઈ દિશામાં છે?**

1. clockwise ક્રમ: N → E → S → W.
2. 90° = 1 પગલું. N થી એક પગલું clockwise = E. એટલે મોં પૂર્વ (E).

✅ જવાબ: **પૂર્વ (E)**

ઉદાહરણ 2 **એક વ્યક્તિનું મોં પૂર્વ (E) તરફ છે. એ ઘડિયાળથી ઊલટી દિશામાં (anticlockwise) 90° ફરે છે. હવે મોં કઈ દિશામાં છે?**

1. anticlockwise ક્રમ: N → W → S → E → N.
2. E થી 90° anticlockwise = 1 પગલું પાછળ આ ક્રમમાં = N. એટલે મોં ઉત્તર (N).

✅ જવાબ: **ઉત્તર (N)**

ઉદાહરણ 3 **એક વ્યક્તિનું મોં દક્ષિણ (S) તરફ છે. એ clockwise 270° ફરે છે. હવે મોં કઈ દિશામાં છે?**

1. 270° clockwise = 90° anticlockwise (બંને સરખા).
2. S થી 90° anticlockwise (ક્રમ N→W→S→E પ્રમાણે S નું પાછળનું પગલું) = W. એટલે મોં પશ્ચિમ (W).

✅ જવાબ: **પશ્ચિમ (W)**

વિભાગ 4 — સૂર્ય અને પડછાયો (Sun & Shadow)

આ પ્રકારના પ્રશ્નોમાં સૂર્યના સ્થાન કે પડછાયાની દિશા આપીને દિશા શોધવાની હોય. પાયાનો નિયમ યાદ રાખો — સૂર્ય સવારે પૂર્વમાં ઊગે અને સાંજે પશ્ચિમમાં આથમે.

પડછાયો હંમેશા સૂર્યથી વિરુદ્ધ દિશામાં પડે છે (કારણ કે વસ્તુ પ્રકાશને રોકે ત્યારે પાછળની બાજુ છાંયો બને). એટલે સવારે જ્યારે સૂર્ય પૂર્વમાં હોય, ત્યારે પડછાયો પશ્ચિમ તરફ પડે; અને સાંજે જ્યારે સૂર્ય પશ્ચિમમાં હોય, ત્યારે પડછાયો પૂર્વ તરફ પડે.

બપોરે (12 વાગ્યે આશરે) સૂર્ય માથા પર હોય ત્યારે પડછાયો લગભગ ન હોય — એટલે પ્રશ્નોમાં સામાન્ય રીતે 'સવાર' કે 'સાંજ'નો સંદર્ભ આપીને જ પૂછાય. પદ્ધતિ: પહેલા સમય (સવાર/સાંજ) જુઓ, સૂર્યની દિશા નક્કી કરો, પછી પડછાયો એની બરાબર સામેની દિશામાં મૂકો — અને એ પ્રમાણે વ્યક્તિના મોં/પીઠની દિશા ગણો.

સમય પ્રમાણે સૂર્ય અને પડછાયાની દિશા

સમય	સૂર્યની દિશા	પડછાયાની દિશા
સવાર (sunrise)	પૂર્વ (E)	પશ્ચિમ (W)
સાંજ (sunset)	પશ્ચિમ (W)	પૂર્વ (E)

ઉદાહરણ 1 **સવારના સમયે રમેશ સૂર્ય તરફ મોં રાખીને ઊભો છે. તેનો પડછાયો કઈ દિશામાં પડશે?**

1. સવારે સૂર્ય પૂર્વમાં હોય — એટલે રમેશનું મોં પૂર્વ તરફ છે.
2. પડછાયો સૂર્યથી વિરુદ્ધ દિશામાં, એટલે વ્યક્તિની પાછળ પડે — એટલે પશ્ચિમ (W) તરફ.

✅ જવાબ: **પશ્ચિમ (W)**

ઉદાહરણ 2 **સાંજના સમયે એક છોકરો સૂર્ય તરફ મોં રાખીને ઊભો છે. તેનો પડછાયો કઈ દિશામાં પડશે?**

1. સાંજે સૂર્ય પશ્ચિમમાં હોય — એટલે છોકરાનું મોં પશ્ચિમ તરફ છે.
2. પડછાયો વ્યક્તિની પાછળ (સૂર્યથી વિરુદ્ધ) પડે — એટલે પૂર્વ (E) તરફ.

✅ જવાબ: **પૂર્વ (E)**

ઉદાહરણ 3 **જો કોઈ વ્યક્તિનો પડછાયો સવારે બરાબર તેની જમણી બાજુ પડે, તો તેનું મોં કઈ દિશામાં છે?**

1. સવારે પડછાયો હંમેશા પશ્ચિમ તરફ પડે છે.
2. પડછાયો વ્યક્તિની જમણી બાજુ છે, એટલે જમણી બાજુ = પશ્ચિમ.
3. જમણી બાજુ પશ્ચિમ હોય ત્યારે મોં દક્ષિણ તરફ હોય (દક્ષિણ તરફ મોં હોય તો ડાબે પૂર્વ, જમણે પશ્ચિમ).

✅ જવાબ: **દક્ષિણ (S)**

ટ્રિક — પડછાયો

- પડછાયો = સૂર્યથી હંમેશા વિરુદ્ધ દિશા.
- સવાર → સૂર્ય પૂર્વ, પડછાયો પશ્ચિમ. સાંજ → સૂર્ય પશ્ચિમ, પડછાયો પૂર્વ.
- 'મોં સૂર્ય તરફ' હોય તો પડછાયો બરાબર પાછળ (વ્યક્તિની પીઠ તરફ) પડે.

વિભાગ 5 — યોખ્ખું સ્થાનાંતર અને અંતર (Net Displacement & Distance)

વ્યક્તિ જુદી-જુદી દિશામાં ચાલે ત્યારે 'કુલ ચાલેલું અંતર' અને 'શરૂઆતના સ્થાનથી યોખ્ખું અંતર (net/straight-line distance)' બે અલગ વાત છે. પ્રશ્નમાં મોટેભાગે યોખ્ખું (સીધી રેખામાં) અંતર પૂછાય.

જો બધી હિલચાલ એક જ રેખા (ઉત્તર-દક્ષિણ અથવા પૂર્વ-પશ્ચિમ) પર હોય, તો સામસામેની દિશાનાં અંતર બાદ કરો અને એક જ દિશાનાં અંતર ઉમેરો. દા.ત. 5 km ઉત્તર પછી 3 km દક્ષિણ = યોખ્ખું 2 km ઉત્તર.

જો હિલચાલ બે કાટખૂણે (perpendicular) દિશામાં હોય — એક ઉત્તર/દક્ષિણ અને બીજી પૂર્વ/પશ્ચિમ — તો યોખ્ખું અંતર Pythagoras પ્રમેયથી મળે: $c^2 = a^2 + b^2$, જ્યાં a = ઉત્તર-દક્ષિણનું યોખ્ખું અંતર અને b = પૂર્વ-પશ્ચિમનું યોખ્ખું અંતર. યાદ રાખવા જેવી જોડ: 3-4-5, 6-8-10, 5-12-13, 8-15-17, 9-12-15 — આ Pythagoras-ત્રિપુટી (triplet) પ્રશ્નોમાં વારંવાર આવે.

પદ્ધતિ: (1) આકૃતિ દોરો, (2) ઉત્તર-દક્ષિણનું યોખ્ખું અંતર કાઢો, (3) પૂર્વ-પશ્ચિમનું યોખ્ખું અંતર કાઢો, (4) જો બંને હોય તો Pythagoras લગાવો, (5) દિશા જોવા માટે અંતિમ બિંદુ શરૂઆતના બિંદુથી કયા ખૂણે છે તે જુઓ.

$$\text{સીધું અંતર} = \sqrt{(4^2 + 3^2)} = \sqrt{25} = 5$$

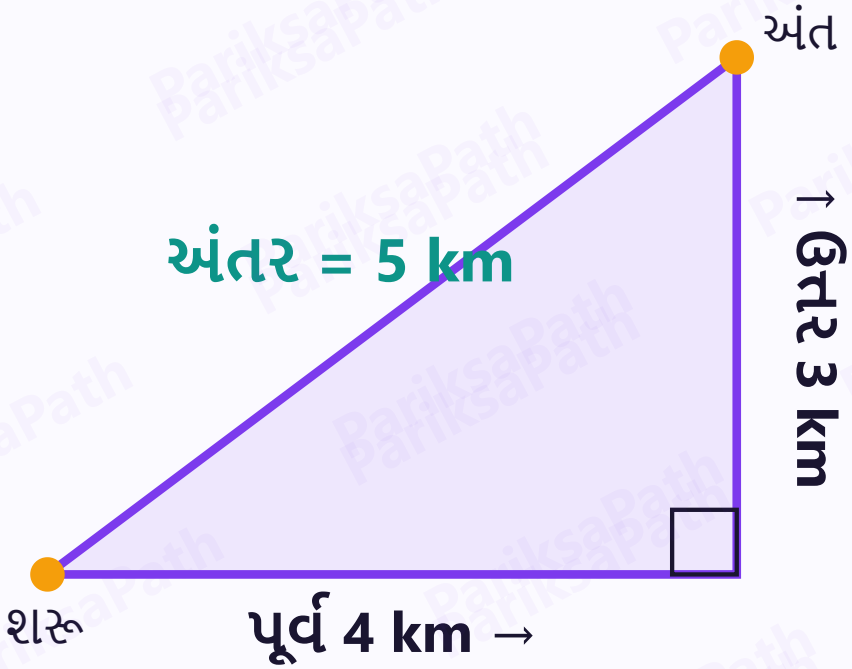

યોગ્ય અંતર પાયથાગોરસથી: √(આડું² + ઊભું²).

ઉદાહરણ 1 **એક વ્યક્તિ 4 km ઉત્તર ચાલે, પછી 3 km પૂર્વ ચાલે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?**

1. ઉત્તર-દક્ષિણ યોગ્યું = 4 km (ઉત્તર). પૂર્વ-પશ્ચિમ યોગ્યું = 3 km (પૂર્વ).
2. બંને કાટખૂણે છે, એટલે Pythagoras: $c^2 = 4^2 + 3^2 = 16 + 9 = 25$.
3. $c = \sqrt{25} = 5$ km.

✅ જવાબ: **5 km**

ઉદાહરણ 2 **એક વ્યક્તિ 6 km દક્ષિણ ચાલે, પછી 8 km પશ્ચિમ ચાલે. શરૂઆતના સ્થાનથી યોગ્યું અંતર કેટલું?**

1. દક્ષિણ = 6 km, પશ્ચિમ = 8 km — બંને કાટખૂણે.
2. Pythagoras: $c^2 = 6^2 + 8^2 = 36 + 64 = 100$.
3. $c = \sqrt{100} = 10$ km.

✅ જવાબ: **10 km**

ઉદાહરણ 3 **એક વ્યક્તિ 10 km ઉત્તર ચાલે, પછી 4 km દક્ષિણ ચાલે, પછી 3 km પૂર્વ ચાલે. શરૂઆતના સ્થાનથી યોગ્યું અંતર કેટલું?**

1. ઉત્તર-દક્ષિણ યોગ્યું = 10 − 4 = 6 km (ઉત્તર).
2. પૂર્વ-પશ્ચિમ યોગ્યું = 3 km (પૂર્વ).
3. Pythagoras... અહીં 6 અને 3 છે: ઊભી રેખા 6, આડી 3. ફરી ગણીએ — જો જવાબ સરસ ન આવે તો, અહીં 6-8-10 ત્રિપુટી નથી. $c^2 = 6^2 + 3^2 = 36 + 9 = 45$, $c = \sqrt{45} = 3\sqrt{5}$ km.

✅ જવાબ: **$3\sqrt{5}$ km (≈ 6.7 km)**

ઉદાહરણ 4 **એક વ્યક્તિ 5 km પૂર્વ ચાલે, પછી 12 km ઉત્તર ચાલે. શરૂઆતના સ્થાનથી ચોખ્ખું અંતર કેટલું?**

1. પૂર્વ = 5 km, ઉત્તર = 12 km — બંને કાટખૂણે.
2. Pythagoras: $c^2 = 5^2 + 12^2 = 25 + 144 = 169$.
3. $c = \sqrt{169} = 13$ km (5-12-13 ત્રિપુટી).

✅ જવાબ: **13 km**

Pythagoras-ત્રિપુટી મોઢે રાખો

- 3-4-5 અને એના ગુણાંક: 6-8-10, 9-12-15, 12-16-20.
- 5-12-13, 8-15-17, 7-24-25, 20-21-29 — આ પણ વારંવાર આવે.
- પ્રશ્નમાં બે કાટખૂણે અંતર દેખાય તો પહેલા તપાસો કે એ કોઈ જાણીતી ત્રિપુટી છે કે નહીં — હોય તો ગણ્યા વગર જવાબ મળે.

વિભાગ 6 — દિશા શોધવી (કયા ખૂણે છે?)

ઘણા પ્રશ્નોમાં ફક્ત અંતર નહીં, પણ 'અંતિમ બિંદુ શરૂઆતના બિંદુથી કઈ દિશામાં છે' એ પૂછાય. અહીં આકૃતિ દોરવી ફરજિયાત છે.

નિયમ: અંતિમ બિંદુ શરૂઆતના બિંદુથી જમણી તરફ હોય તો પૂર્વ, ડાબી તરફ હોય તો પશ્ચિમ; ઉપર હોય તો ઉત્તર, નીચે હોય તો દક્ષિણ. જો બંને (ઊભી અને આડી) ખસ્યો હોય તો ખૂણાની દિશા આવે — દા.ત. ઉપર-જમણે = ઉત્તર-પૂર્વ (NE).

મહત્ત્વનું: 'A બિંદુ B થી કઈ દિશામાં છે' એ પૂછે ત્યારે B ને કેન્દ્રમાં મૂકો અને ત્યાંથી A તરફ જુઓ. 'B બિંદુ A થી કઈ દિશામાં' પૂછે તો બરાબર સામેની દિશા આવે — એટલે કોણ કોનાથી પૂછ્યું છે એ ધ્યાનથી વાંચો.

ઉદાહરણ 1 **એક વ્યક્તિ બિંદુ A થી 5 km ઉત્તર ચાલીને બિંદુ B પર પહોંચે, પછી 5 km પૂર્વ ચાલીને બિંદુ C પર પહોંચે. C બિંદુ A થી કઈ દિશામાં છે?**

1. A થી B ઉપર (ઉત્તર), B થી C જમણે (પૂર્વ).
2. એટલે C એ A થી ઉપર અને જમણે, એટલે ઉત્તર-પૂર્વ (NE) તરફ છે.

✅ જવાબ: **ઉત્તર-પૂર્વ (NE)**

ઉદાહરણ 2 **P બિંદુ Q ની પૂર્વમાં છે. તો Q બિંદુ P થી કઈ દિશામાં છે?**

1. P એ Q ની પૂર્વમાં છે, એટલે P, Q ની જમણી બાજુ.
2. ઊલટું જોઈએ તો Q એ P ની ડાબી બાજુ, એટલે Q એ P થી પશ્ચિમ (W) તરફ છે.

✅ જવાબ: **પશ્ચિમ (W)**

ઉદાહરણ 3 **એક વ્યક્તિ 3 km દક્ષિણ ચાલે, પછી 3 km પશ્ચિમ ચાલે. અંતિમ બિંદુ શરૂઆતના બિંદુથી કઈ દિશામાં છે?**

1. શરૂઆતથી નીચે (દક્ષિણ) અને ડાબે (પશ્ચિમ) ગયા.
2. નીચે-ડાબે = દક્ષિણ-પશ્ચિમ (SW).

✅ જવાબ: **દક્ષિણ-પશ્ચિમ (SW)**

વિભાગ 7 — અનેક વળાંક પછી અંતિમ દિશા અને અંતર (Combined)

પરીક્ષાના અઘરા પ્રશ્નોમાં વ્યક્તિ ચાર-પાંચ વાર ચાલે, વચ્ચે-વચ્ચે ડાબે/જમણે વળે. અહીં બે વસ્તુ સાથે સંભાળવાની છે — દરેક વળાંક પછી દિશા બદલાય, અને દરેક પગલે અંતર ઉમેરાય.

પદ્ધતિ: (1) શરૂઆતની દિશા નક્કી કરો (સામાન્ય રીતે ઉત્તર), (2) દરેક વળાંક પછી નવી દિશા કાઢો (ડાબે/જમણે નિયમથી), (3) આકૃતિમાં દરેક પગલું દોરો, (4) અંતે ઉત્તર-દક્ષિણ અને પૂર્વ-પશ્ચિમનું ચોખ્ખું અંતર કાઢી Pythagoras લગાવો.

ધ્યાન રાખો કે દરેક નવો વળાંક અગાઉની 'નવી' દિશા પર લાગુ થાય છે, મૂળ ઉત્તર પર નહીં — આ સૌથી સામાન્ય ભૂલ છે. એક પગલે એક જ વાત બદલો, ઉતાવળ ન કરો.

ઉદાહરણ 1 **એક વ્યક્તિ ઉત્તર તરફ 4 km ચાલે, જમણે વળીને 3 km ચાલે, ફરી જમણે વળીને 4 km ચાલે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?**

1. ઉત્તર 4 km. જમણે વળ્યા → પૂર્વ, 3 km. ફરી જમણે વળ્યા → દક્ષિણ, 4 km.
2. ઉત્તર-દક્ષિણ યોખ્ખું = 4 (ઉત્તર) − 4 (દક્ષિણ) = 0. પૂર્વ-પશ્ચિમ યોખ્ખું = 3 (પૂર્વ).
3. ઊભી દિશા 0 છે, એટલે યોખ્ખું અંતર = 3 km (ફક્ત પૂર્વ તરફ).

✅ જવાબ: **3 km**

ઉદાહરણ 2 **એક વ્યક્તિ ઉત્તર તરફ 10 km ચાલે, જમણે વળીને 6 km ચાલે, ફરી જમણે વળીને 10 km ચાલે, ફરી જમણે વળીને 2 km ચાલે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?**

1. ઉત્તર 10. જમણે → પૂર્વ 6. જમણે → દક્ષિણ 10. જમણે → પશ્ચિમ 2.
2. ઉત્તર-દક્ષિણ યોખ્ખું = 10 − 10 = 0. પૂર્વ-પશ્ચિમ યોખ્ખું = 6 − 2 = 4 km (પૂર્વ).
3. ઊભી દિશા 0, એટલે યોખ્ખું અંતર = 4 km.

✅ જવાબ: **4 km**

ઉદાહરણ 3 **એક વ્યક્તિ પૂર્વ તરફ 3 km ચાલે, ડાબે વળીને 4 km ચાલે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કઈ દિશામાં અને કેટલા અંતરે છે?**

1. પૂર્વ 3 km. ડાબે વળ્યા (પૂર્વ → ઉત્તર), પછી ઉત્તર 4 km.
2. પૂર્વ-પશ્ચિમ યોખ્ખું = 3 (પૂર્વ), ઉત્તર-દક્ષિણ યોખ્ખું = 4 (ઉત્તર) — બંને કાટખૂણે.
3. Pythagoras: $\sqrt{(3^2 + 4^2)} = \sqrt{25} = 5$ km. દિશા: ઉપર-જમણે = ઉત્તર-પૂર્વ (NE).

✅ જવાબ: **5 km, ઉત્તર-પૂર્વ (NE)**

⚡ ટૂંકી રીતો — દિશા (Direction Shortcuts)

નીચેની 6 ટૂંકી રીતો પરીક્ષામાં સૌથી વધારે સમય બચાવે છે. એક વાર આત્મસાત્ કરી લો, પછી દરેક પ્રશ્ન અડધા સમયમાં ઉકેલાશે.

⚡ 6 ગોલ્ડન શોર્ટકટ

- આકૃતિ દોરો — હંમેશા: પ્રશ્ન વાંચતા સાથે જ કાગળ પર '+' દોરી N/S/E/W લખો અને દરેક પગલું દોરો. મનમાં ગણવાનો પ્રયત્ન સૌથી મોટી ભૂલ છે.
- ડાબે/જમણે નિયમ: જમણે = ઘડિયાળ-ક્રમ (N→E→S→W), ડાબે = ઊલટું (N→W→S→E). બે જમણા કે બે ડાબા = સામેની દિશા.
- Pythagoras: બે કાટખૂણે અંતર હોય તો યોખ્ખું અંતર = $\sqrt{(a^2+b^2)}$. ત્રિપુટી 3-4-5, 5-12-13, 8-15-17 મોઢે રાખો — ગણ્યા વગર જવાબ મળે.
- યોખ્ખું અંતર: એક જ રેખા પર સામસામેની દિશાનાં અંતર બાદ કરો, એક જ દિશાનાં ઉમેરો. પછી જ Pythagoras.
- પડછાયો નિયમ: પડછાયો = સૂર્યથી વિરુદ્ધ દિશા. સવાર → સૂર્ય પૂર્વ, પડછાયો પશ્ચિમ; સાંજ → સૂર્ય પશ્ચિમ, પડછાયો પૂર્વ.
- દિશા-ખૂણો: અંતિમ બિંદુ ઉપર-જમણે = NE, નીચે-જમણે = SE, નીચે-ડાબે = SW, ઉપર-ડાબે = NW. 'A, B થી કઈ દિશામાં' એ ધ્યાનથી વાંચો — ઊલટું પૂછ્યું હોય તો સામેની દિશા.

⚠️ સામાન્ય ભૂલો (આટલું ધ્યાન રાખો)

Direction Sense માં મોટાભાગની ભૂલો ઉતાવળ અને આકૃતિ ન દોરવાથી થાય છે. નીચેની ભૂલો ટાળશો તો સહેલા marks ગુમાવશો નહીં.

આ ભૂલો ન કરો

- વળાંક નવી દિશા પર નહીં પણ મૂળ ઉત્તર પર લાગુ કરી દેવો — દરેક વળાંક 'વર્તમાન' દિશા પર જ લાગુ થાય.
- ડાબે અને જમણે ગૂંચવી નાખવા — જમણે = ઘડિયાળ-ક્રમ, ડાબે = ઊલટું, એ બે વાર ચકાસો.
- 'કુલ ચાલેલું અંતર' અને 'ચોખ્ખું (સીધી રેખામાં) અંતર' એક માની લેવા — પ્રશ્ન શું પૂછે છે એ ધ્યાનથી વાંચો.
- 'A, B થી કઈ દિશામાં છે' એમાં દિશા ઊલટાવવાનું ભૂલવું — જે બિંદુથી પૂછ્યું હોય એને કેન્દ્રમાં મૂકો.
- પડછાયાની દિશા સૂર્યની જ દિશામાં મૂકવી — પડછાયો હંમેશા સૂર્યથી વિરુદ્ધ બાજુ પડે.

વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

BMC જુનિયર ક્લાર્ક 2026

1 **સીમા 30 મીટર ઉત્તરે ચાલે છે, પછી તે જમણી વળે છે અને 30 મીટર ચાલે છે, પછી તે જમણી વળે છે અને 55 મીટર ચાલે છે. પછી તે ડાબે વળે છે અને 20 મીટર ચાલે છે પછી તે ફરીથી ડાબે વળે છે અને 25 મીટર ચાલે છે તો તેના મૂળસ્થાનથી કેટલા મીટર દૂર છે ?**

(A) 50 મીટર | (B) 45 મીટર | (C) 66 મીટર | **(D) 55 મીટર**

✓ **જવાબ:** (D) 55 મીટર

GPSSB નાયબ ચિટનીસ 2016

2 **નીચેનામાંથી કયું વિધાન સાચું નથી ?**

(A) ઉત્તર દિશા અને પશ્ચિમ દિશાની વચ્ચે વાયવ્ય દિશા આવે. | (B) ઉત્તર દિશા અને પૂર્વ દિશાની વચ્ચે ઈશાન દિશા આવે. | (C) પૂર્વ દિશા અને દક્ષિણ દિશા વચ્ચે અગ્નિ દિશા આવે. | **(D) પશ્ચિમ દિશા અને દક્ષિણ દિશા વચ્ચે અગ્નિ દિશા આવે.**

✓ **જવાબ:** (D) પશ્ચિમ દિશા અને દક્ષિણ દિશા વચ્ચે અગ્નિ દિશા આવે.

GPSSB સમાજ કલ્યાણ નિરીક્ષક 2021

3 **સૂર્યોદય વખતે રાહુલ સૂર્ય સામે મોં રહે તેમ શિર્ષાસન કરે છે. તો તેનો જમણો હાથ કઈ દિશામાં હશે ?**

(A) ઉત્તર | (B) દક્ષિણ | (C) પૂર્વ | (D) પશ્ચિમ

✓ **જવાબ:** (A) ઉત્તર

ગુજરાત હાઈકોર્ટ પટાવાળા (Peon) 2023

4 **દિનેશ 5 કિ.મી. દક્ષિણ દિશા તરફ ચાલે છે, તે પછી તે પોતાની જમણી બાજુ વળી 10 કિ.મી. ચાલે છે. પછી તે પોતાની ડાબી તરફ વળી 5 કિ.મી. ચાલે છે. પછી તે પૂર્વ તરફ 10 કિ.મી. ચાલે છે. તો તે પોતાનાં પ્રારંભિક બિંદુથી કઈ દિશામાં હશે ?**

(A) પૂર્વ | **(B) પશ્ચિમ** | (C) દક્ષિણ | (D) ઉત્તર

✓ **જવાબ:** (B) પશ્ચિમ

ગુજરાત હાઇકોર્ટ સિસ્ટમ ઓફિસર 2021

5 **Four branches of a company are located at M, N, O and P. M is North of N at a distance of 4km. P is South of O at a distance of 3km. N is South East of O by 5km. What is the approximate distance between M and P in km?**

(A) 6.74 (B) 4.46 (C) 7.55 (D) 5.65

✓ **જવાબ:** (A) 6.74

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

6 **X એ Qને સાપેક્ષ કઈ દિશામાં છે?**

(A) ઉત્તર-પૂર્વ (B) દક્ષિણ-પૂર્વ (C) ઉત્તર **(D) ઉત્તર-પશ્ચિમ**

✓ **જવાબ:** (D) ઉત્તર-પશ્ચિમ

SEB TAT (ઉ.મા.) — English 2023

7 **વ્યક્તિ A પૂર્વ દિશામાં 6 મીટર ચાલે છે ત્યાંથી ઉત્તર દિશામાં 8 મીટર ચાલે છે. ત્યાંથી નૈઋત્ય દિશામાં 12 મીટર ચાલે છે તો વ્યક્તિ મૂળબિંદુથી કેટલો દૂર હશે ?**

(A) 10 મીટર (B) 2 મીટર (C) 26 મીટર **(D) 4 મીટર**

✓ **જવાબ:** (D) 4 મીટર

SEB TAT (ઉ.મા.) — ગુજરાતી 2023

8 **એક વ્યક્તિ પૂર્વ દિશા તરફ મોં રાખીને ઊભો છે. તે 90⁰ ના ખૂણે ઘડિયાળના કાંટાની વિરુદ્ધ દિશામાં ફરે છે. ફરી પાછો ઘડિયાળા કાંટાની દિશામાં 45⁰ ફરે છે. ત્યાંથી પાછો ઘડિયાળના કાંટાની દિશામાં 180⁰ ફરે છે. ત્યાર બાદ ઘડિયાળનાં કાંટાની વિરુદ્ધ દિશામાં 270⁰ ફરે છે. તો હવે તે કઈ દિશામાં મોં રાખીને ઊભો હશે ?**

(A) ઉત્તર – પશ્ચિમ (B) પશ્ચિમ – દક્ષિણ (C) દક્ષિણ – પૂર્વ **(D) ઉત્તર – પૂર્વ**

✓ **જવાબ:** (D) ઉત્તર – પૂર્વ

SEB TAT (ઉ.મા.) — ગણિત 2023

9 **એક વ્યક્તિ પૂર્વ દિશા તરફ મોં રાખીને ઊભો છે. તે 90⁰ ના ખૂણે ઘડિયાળના કાંટાની વિરુદ્ધ દિશામાં ફરે છે. ફરી પાછો ઘડિયાળા કાંટાની દિશામાં 45⁰ ફરે છે. ત્યાંથી પાછો ઘડિયાળનાં કાંટાની દિશામાં 180⁰ ફરે છે. ત્યાર બાદ ઘડિયાળનાં કાંટાની વિરુદ્ધ દિશામાં 270⁰ ફરે છે. તો હવે તે કઈ દિશામાં મોં રાખીને ઊભો હશે ?**

(A) ઉત્તર - પશ્ચિમ (B) પશ્ચિમ - દક્ષિણ (C) દક્ષિણ - પૂર્વ (D) ઉત્તર - પૂર્વ

✓ **જવાબ:** (A) ઉત્તર - પશ્ચિમ

SEB TAT (માધ્યમિક) — સામાન્ય 2018

10 રમેશ ઉત્તર-પશ્ચિમ દિશા તરફ મોં રાખીને ઊભો છે. તે ઘડિયાળની દિશામાં 90° ફરે છે. એ પછી ઘડિયાળના કાંટાની વિરુદ્ધ દિશામાં 180° ફરે છે. આ જ દિશામાં ફરીથી 90° ફરે છે. હવે તેનું મોં કઈ દિશામાં હશે ?

(A) દક્ષિણ પૂર્વ | (B) દક્ષિણ | (C) પશ્ચિમ | **(D) દક્ષિણ-પશ્ચિમ**

✓ **જવાબ:** (D) દક્ષિણ-પશ્ચિમ

SEB TET-2 (ગણિત-વિજ્ઞાન) 2023

11 એક બાળક તેના પિતાને શોધે છે. જમણી બાજુ વળતા પહેલાં તે પૂર્વમાં 90 મી. ચાલે છે. ફરી જમણી બાજુ વળી તે 20 મી. ચાલે છે. જમણી બાજુ ફરી તે 30 મી. ચાલે છે. જ્યાં તેના કાકાનું ઘર છે ત્યાં પણ તેના પિતા નથી. ત્યાર બાદ તે ઉત્તર તરફ 100 મી. ચાલે છે. જ્યાંથી તેના પિતા તેને એક શેરીમાં મળે છે. તો તે બાળકને પોતાના પિતા પ્રસ્થાન બિંદુથી કેટલા મી. દૂરથી મળ્યા ?

(A) 90 મી. | **(B) 100 મી.** | (C) 260 મી. | (D) 140 મી.

✓ **જવાબ:** (B) 100 મી.

VMC જુનિયર ક્લાર્ક 2023

12 એક વ્યક્તિ પોતાના ઘરેથી પૂર્વ દિશામાં 25 કિ.મી. ચાલે છે ત્યાર પછી તે દક્ષિણ દિશામાં 15 કિ.મી. ચાલે છે. ત્યારબાદ તે પશ્ચિમ દિશામાં 25 કિ.મી. ચાલે છે તો હવે તે પોતાના ઘરેથી કેટલા કિ.મી દૂર હશે?

(A) 15 કિ.મી. | (B) 35 કિ.મી. | (C) 10 કિ.મી. | (D) 25 કિ.મી.

✓ **જવાબ:** (A) 15 કિ.મી.

BMC જુનિયર ક્લાર્ક 2026

13 પંકજ ઉત્તર દિશામાં 10 મીટરની મુસાફરી કરે છે, તે જમણી તરફ વળે ? ? ? ? મીટરની મુસાફરી કરે છે. ફરીથી તે જમણી તરફ વળે છે અને 25 મીટરની મુસાફરી કરે છે. અંતે તે ડાબી તરફ વળે છે ? ? ? ? મીટરની મુસાફરી કરે છે. પંકજ તેના મૂળ સ્થાનથી કઈ દિશામાં અને કેટલો દૂર છે ?

(A) 35 મીટર, પૂર્વ | (B) 10 મીટર, પશ્ચિમ | (C) 25 મીટર, પૂર્વ | (D) આપેલ પૈકી એકપણ નહીં.

✓ **જવાબ:** ?

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

14 W અને V વચ્ચે લઘુત્તમ કેટલું અંતર છે?

(A) 13 મીટર | (B) 15 મીટર | (C) 11 મીટર | (D) 9 મીટર

✓ **જવાબ:** (A) 13 મીટર

SEB TAT (ઉ.મા.) — English 2023

15 એક વ્યક્તિ પૂર્વ દિશા તરફ મોં રાખીને ઊભો છે. તે 90° ના ખૂણે ઘડિયાળના કાંટાની વિરુદ્ધ દિશામાં ફરે છે. ફરી પાછો ઘડિયાળા કાંટાની દિશામાં 45° ફરે છે. ત્યાંથી પાછો ઘડિયાળના કાંટાની દિશામાં 180° ફરે છે. ત્યાર બાદ ઘડિયાળનાં કાંટાની વિરુદ્ધ દિશામાં 270° ફરે છે. તો હવે તે કઈ દિશામાં મોં રાખીને ઊભો હશે ?

(A) ઉત્તર – પશ્ચિમ | (B) પશ્ચિમ – દક્ષિણ | (C) દક્ષિણ – પૂર્વ | (D) ઉત્તર – પૂર્વ

✓ **જવાબ:** (A) ઉત્તર – પશ્ચિમ

SEB TAT (ઉ.મા.) — ગુજરાતી 2023

16 મહેશનું મોઢું પૂર્વદિશામાં છે તે હવે 180° ક્લોક વાઈઝ ફરે છે ત્યાર બાદ 90° એન્ટી ક્લોક વાઈઝ ફરે છે. તો હવે તેનું મોઢું કઈ દિશામાં હશે ?

(A) પૂર્વ | (B) દક્ષિણ | **(C) ઉત્તર** | (D) પશ્ચિમ

✓ **જવાબ:** (C) ઉત્તર

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

17 S એ Wને સાપેક્ષ કઈ દિશામાં છે?

(A) ઉત્તર-પૂર્વ | **(B) દક્ષિણ-પૂર્વ** | (C) દક્ષિણ-પશ્ચિમ | (D) ઉત્તર-પશ્ચિમ

✓ **જવાબ:** (B) દક્ષિણ-પૂર્વ

SEB TAT (ઉ.મા.) — English 2023

18 મહેશનું મોઢું પૂર્વદિશામાં છે તે હવે 180° ક્લૉક વાઈઝ ફરે છે ત્યાર બાદ 90° એન્ટી ક્લૉક વાઈઝ ફરે છે. તો હવે તેનું મોઢું કઈ દિશામાં હશે ?

(A) પૂર્વ | (B) દક્ષિણ | **(C) ઉત્તર** | (D) પશ્ચિમ

✓ **જવાબ:** (C) ઉત્તર

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 એક વ્યક્તિ ઉત્તર તરફ મોં રાખીને ઊભી છે. જો એ જમણી તરફ વળે, તો હવે એનું મોં કઈ દિશામાં હશે?

(A) પૂર્વ | (B) પશ્ચિમ | (C) દક્ષિણ | (D) ઉત્તર

ઉકેલ: જમણો વળાંક = ઘડિયાળ-ક્રમમાં 90°. N → E. એટલે મોં પૂર્વ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 એક વ્યક્તિ દક્ષિણ તરફ મોં રાખીને ઊભી છે. એ ડાબી તરફ વળે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં હશે?

(A) પૂર્વ | (B) પશ્ચિમ | (C) ઉત્તર | (D) દક્ષિણ

ઉકેલ: ડાબો વળાંક = ઘડિયાળથી ઊલટું 90°. S → E. એટલે મોં પૂર્વ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **એક વ્યક્તિ પૂર્વ તરફ ચાલે છે. એ પહેલા જમણે વળે છે, પછી ફરી જમણે વળે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?**

(A) ઉત્તર | (B) દક્ષિણ | (C) પૂર્વ | **(D) પશ્ચિમ**

ઉકેલ: E → (જમણે) S → (જમણે) W. બે જમણા વળાંક = 180° = સામેની દિશા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **એક વ્યક્તિ 4 km ઉત્તર ચાલે છે, પછી 3 km પૂર્વ ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?**

(A) 5 km | (B) 7 km | (C) 1 km | (D) 6 km

ઉકેલ: Pythagoras: $\sqrt{(4^2 + 3^2)} = \sqrt{25} = 5$ km.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **એક વ્યક્તિ 6 km દક્ષિણ ચાલે છે, પછી 8 km પશ્ચિમ ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?**

(A) 14 km | **(B) 10 km** | (C) 12 km | (D) 2 km

ઉકેલ: Pythagoras: $\sqrt{(6^2 + 8^2)} = \sqrt{100} = 10$ km.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **એક વ્યક્તિ ઉત્તર તરફ ચાલે છે. એ ડાબે વળે છે, પછી ફરી ડાબે વળે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?**

(A) પૂર્વ | (B) પશ્ચિમ | (C) ઉત્તર | **(D) દક્ષિણ**

ઉકેલ: N → (ડાબે) W → (ડાબે) S. બે ડાબા વળાંક = સામેની દિશા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **સવારના સમયે રમેશ સૂર્ય તરફ મોં રાખીને ઊભો છે. તેનો પડછાયો કઈ દિશામાં પડશે?**

(A) પૂર્વ | **(B) પશ્ચિમ** | (C) ઉત્તર | (D) દક્ષિણ

ઉકેલ: સવારે સૂર્ય પૂર્વમાં; પડછાયો વ્યક્તિની પાછળ (વિરુદ્ધ) એટલે પશ્ચિમ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **સાંજના સમયે એક છોકરો સૂર્ય તરફ મોં રાખીને ઊભો છે. તેનો પડછાયો કઈ દિશામાં પડશે?**

(A) પૂર્વ | (B) પશ્ચિમ | (C) ઉત્તર | (D) દક્ષિણ

ઉકેલ: સાંજે સૂર્ય પશ્ચિમમાં; પડછાયો વ્યક્તિની પાછળ એટલે પૂર્વ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **એક વ્યક્તિ 5 km પૂર્વ ચાલે છે, પછી 12 km ઉત્તર ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?**

(A) 17 km | **(B) 13 km** | (C) 7 km | (D) 15 km

ઉકેલ: Pythagoras: $\sqrt{(5^2 + 12^2)} = \sqrt{169} = 13$ km.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **એક વ્યક્તિ 10 km ઉત્તર ચાલે છે, પછી 4 km દક્ષિણ ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે અને કઈ દિશામાં છે?**

(A) 6 km ઉત્તર | (B) 14 km ઉત્તર | (C) 6 km દક્ષિણ | (D) 4 km ઉત્તર

ઉકેલ: એક જ રેખા પર: 10 − 4 = 6 km, ઉત્તર તરફ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **એક વ્યક્તિ પૂર્વ તરફ મોં રાખીને ઊભી છે. એ ઘડિયાળથી ઊલટી દિશામાં (anticlockwise) 90° ફરે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?**

(A) ઉત્તર | (B) દક્ષિણ | (C) પશ્ચિમ | (D) પૂર્વ

ઉકેલ: anticlockwise ક્રમ N→W→S→E. E થી 90° anticlockwise = N.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **એક વ્યક્તિ ઉત્તર તરફ 4 km ચાલે છે, જમણે વળીને 3 km ચાલે છે, ફરી જમણે વળીને 4 km ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?**

(A) 3 km | (B) 11 km | (C) 5 km | (D) 4 km

ઉકેલ: ઉત્તર 4, પૂર્વ 3, દક્ષિણ 4. ઉત્તર-દક્ષિણ = 0; પૂર્વ = 3 km.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **એક વ્યક્તિ બિંદુ A થી 5 km ઉત્તર ચાલીને B પર પહોંચે છે, પછી 5 km પૂર્વ ચાલીને C પર પહોંચે છે. C બિંદુ A થી કઈ દિશામાં છે?**

(A) ઉત્તર-પૂર્વ (NE) | (B) દક્ષિણ-પૂર્વ (SE) | (C) ઉત્તર-પશ્ચિમ (NW) | (D) દક્ષિણ-પશ્ચિમ (SW)

ઉકેલ: C એ A થી ઉપર (ઉત્તર) અને જમણે (પૂર્વ) — એટલે NE.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **P બિંદુ Q ની પૂર્વમાં છે. તો Q બિંદુ P થી કઈ દિશામાં છે?**

(A) પૂર્વ | **(B) પશ્ચિમ** | (C) ઉત્તર | (D) દક્ષિણ

ઉકેલ: P, Q ની પૂર્વમાં (જમણે). ઊલટું: Q એ P થી પશ્ચિમ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **એક વ્યક્તિ 3 km દક્ષિણ ચાલે છે, પછી 4 km પૂર્વ ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?**

(A) 5 km | (B) 7 km | (C) 1 km | (D) 6 km

ઉકેલ: Pythagoras: $\sqrt{(3^2 + 4^2)} = \sqrt{25} = 5$ km.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **એક વ્યક્તિ દક્ષિણ તરફ મોં રાખીને ઊભી છે. એ ઘડિયાળના કાંટાની દિશામાં (clockwise) 90° ફરે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?**

(A) પૂર્વ | **(B) પશ્ચિમ** | (C) ઉત્તર | (D) દક્ષિણ

ઉકેલ: clockwise ક્રમ N→E→S→W. S થી 90° clockwise = W.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **એક વ્યક્તિ પૂર્વ તરફ 3 km ચાલે છે, ડાબે વળીને 4 km ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?**

(A) 5 km | (B) 7 km | (C) 1 km | (D) 4 km

ઉકેલ: પૂર્વ 3, ડાબે વળ્યા (→ ઉત્તર) 4. $\sqrt{(3^2+4^2)} = 5$ km.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **ઉત્તર (N) અને પશ્ચિમ (W) ની બરાબર વચ્ચેની દિશા કઈ કહેવાય?**

(A) ઉત્તર-પશ્ચિમ (NW) | (B) ઉત્તર-પૂર્વ (NE) | (C) દક્ષિણ-પશ્ચિમ (SW) | (D) દક્ષિણ-પૂર્વ (SE)

ઉકેલ: N અને W ની વચ્ચેની ખૂણાની દિશા = NW.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **એક વ્યક્તિ ઉત્તર તરફ મોં રાખીને ઊભી છે. એ 180° ફરે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?**

(A) દક્ષિણ | (B) પૂર્વ | (C) પશ્ચિમ | (D) ઉત્તર

ઉકેલ: 180° = બરાબર સામેની દિશા. N ની સામે S.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **SE (દક્ષિણ-પૂર્વ) ની બરાબર સામેની દિશા કઈ છે?**

(A) ઉત્તર-પશ્ચિમ (NW) | (B) ઉત્તર-પૂર્વ (NE) | (C) દક્ષિણ-પશ્ચિમ (SW) | (D) ઉત્તર (N)

ઉકેલ: SE ની સામેની ખૂણાની દિશા = NW.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **એક બસ ડેપોથી 8 km ઉત્તર જાય છે, પછી 6 km પૂર્વ જાય છે. ડેપોથી બસ કેટલા સીધા અંતરે છે?**

(A) 10 km | (B) 14 km | (C) 12 km | (D) 2 km

ઉકેલ: $\sqrt{(8^2 + 6^2)} = \sqrt{100} = 10$ km.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **એક વ્યક્તિ પશ્ચિમ તરફ ચાલે છે. એ પહેલા ડાબે વળે છે, પછી જમણે વળે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?**

(A) પશ્ચિમ | (B) પૂર્વ | (C) ઉત્તર | (D) દક્ષિણ

ઉકેલ: W → (ડાબે) S → (જમણે) W. ડાબે+જમણે એકબીજાને રદ કરે, દિશા એ જ રહે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **એક વ્યક્તિ 12 km પૂર્વ ચાલે છે, પછી 5 km દક્ષિણ ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?**

(A) 13 km (B) 17 km (C) 7 km (D) 11 km

ઉકેલ: $\sqrt{(12^2 + 5^2)} = \sqrt{169} = 13$ km (5-12-13 ત્રિપુટી).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **એક વ્યક્તિ ઉત્તર તરફ મોં રાખીને ઊભી છે. એ ઘડિયાળથી ઊલટી દિશામાં (anticlockwise) 270° ફરે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?**

(A) પૂર્વ (B) પશ્ચિમ (C) દક્ષિણ (D) ઉત્તર

ઉકેલ: 270° anticlockwise = 90° clockwise. N થી 90° clockwise = E.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **એક વ્યક્તિ ઘરથી 3 km ઉત્તર, પછી 4 km પૂર્વ, પછી 3 km દક્ષિણ ચાલે છે. એ ઘરથી કેટલા અંતરે છે?**

(A) 4 km (B) 10 km (C) 5 km (D) 7 km

ઉકેલ: ઉત્તર-દક્ષિણ = 3 − 3 = 0; પૂર્વ = 4 km. યોગ્યું = 4 km.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **એક વ્યક્તિ બિંદુ A થી 6 km પશ્ચિમ ચાલીને B પર પહોંચે છે, પછી 8 km દક્ષિણ ચાલીને C પર પહોંચે છે. C બિંદુ A થી કઈ દિશામાં છે?**

(A) દક્ષિણ-પશ્ચિમ (SW) (B) ઉત્તર-પૂર્વ (NE) (C) દક્ષિણ-પૂર્વ (SE) (D) ઉત્તર-પશ્ચિમ (NW)

ઉકેલ: C એ A થી ડાબે (પશ્ચિમ) અને નીચે (દક્ષિણ) — એટલે SW.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **એક વ્યક્તિ ઉત્તર તરફ 7 km ચાલે છે, જમણે વળીને 4 km ચાલે છે, ફરી જમણે વળીને 7 km ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?**

(A) 4 km (B) 18 km (C) 11 km (D) 7 km

ઉકેલ: ઉત્તર 7, પૂર્વ 4, દક્ષિણ 7. ઉત્તર-દક્ષિણ = 0; પૂર્વ = 4 km.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **એક વ્યક્તિ પશ્ચિમ તરફ મોં રાખીને ઊભી છે. એ જમણે વળે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?**

(A) ઉત્તર (B) દક્ષિણ (C) પૂર્વ (D) પશ્ચિમ

ઉકેલ: જમણો વળાંક ઘડિયાળ-ક્રમ. W → N.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **એક વ્યક્તિ 9 km દક્ષિણ ચાલે છે, પછી 12 km પૂર્વ ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?**

(A) 15 km (B) 21 km (C) 3 km (D) 18 km

ઉકેલ: $\sqrt{(9^2 + 12^2)} = \sqrt{225} = 15$ km (9-12-15 ત્રિપુટી).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **સવારના સમયે એક માણસનો પડછાયો બરાબર તેની ડાબી બાજુ પડે છે. તો તેનું મોં કઈ દિશામાં છે?**

(A) ઉત્તર (B) દક્ષિણ (C) પૂર્વ (D) પશ્ચિમ

ઉકેલ: સવારે પડછાયો પશ્ચિમ તરફ. ડાબી બાજુ = પશ્ચિમ. ઉત્તર તરફ મોં હોય ત્યારે ડાબી બાજુ પશ્ચિમ થાય → મોં ઉત્તર.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **એક વ્યક્તિ 20 km ઉત્તર ચાલે છે, પછી 15 km પૂર્વ ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?**

(A) 25 km (B) 35 km (C) 5 km (D) 30 km

ઉકેલ: $\sqrt{(20^2 + 15^2)} = \sqrt{625} = 25$ km (8-15-17 ની જેમ 15-20-25 ત્રિપુટી).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **એક વ્યક્તિ ઉત્તર-પૂર્વ (NE) તરફ મોં રાખીને ઊભી છે. એ ઘડિયાળના કાંટાની દિશામાં 90° ફરે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?**

(A) દક્ષિણ-પૂર્વ (SE) (B) ઉત્તર-પશ્ચિમ (NW) (C) દક્ષિણ-પશ્ચિમ (SW) (D) ઉત્તર-પૂર્વ (NE)

ઉકેલ: ખૂણાની દિશા પણ clockwise ક્રમ NE→SE→SW→NW. NE થી 90° clockwise = SE.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

33 **એક વ્યક્તિ બિંદુ A થી 4 km ઉત્તર, પછી 3 km પૂર્વ, પછી 8 km દક્ષિણ ચાલે છે. એ A થી કેટલા સીધા અંતરે છે?**

(A) 5 km (B) 7 km (C) 15 km (D) 9 km

ઉકેલ: ઉત્તર-દક્ષિણ = 4 − 8 = 4 km દક્ષિણ; પૂર્વ = 3 km. $\sqrt{(4^2+3^2)} = 5$ km.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

34 **એક વ્યક્તિ પૂર્વ તરફ મોં રાખીને ઊભી છે. એ પહેલા જમણે, પછી જમણે, પછી ડાબે વળે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?**

(A) દક્ષિણ (B) પશ્ચિમ (C) ઉત્તર (D) પૂર્વ

ઉકેલ: E → (જમણે) S → (જમણે) W → (ડાબે) S. એટલે મોં દક્ષિણ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

35 **એક વ્યક્તિ ઘરથી 8 km પશ્ચિમ ચાલે છે, પછી 6 km ઉત્તર ચાલે છે. એ ઘરથી કેટલા સીધા અંતરે છે?**

(A) 10 km (B) 14 km (C) 2 km (D) 12 km

ઉકેલ: $\sqrt{(8^2 + 6^2)} = \sqrt{100} = 10$ km.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

36 **બપોર પછી (સાંજ તરફ) એક માણસનો પડછાયો બરાબર તેની જમણી બાજુ પડે છે. તો તેનું મોં કઈ દિશામાં છે?**

(A) ઉત્તર (B) દક્ષિણ (C) પૂર્વ (D) પશ્ચિમ

ઉકેલ: સાંજે પડછાયો પૂર્વ તરફ. જમણી બાજુ = પૂર્વ. ઉત્તર તરફ મોં હોય ત્યારે જમણી બાજુ પૂર્વ થાય → મોં ઉત્તર.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

37 **એક વ્યક્તિ ઉત્તર તરફ 5 km ચાલે છે, પછી જમણે વળીને 5 km ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કઈ દિશામાં છે?**

(A) ઉત્તર-પૂર્વ (NE) (B) દક્ષિણ-પૂર્વ (SE) (C) ઉત્તર-પશ્ચિમ (NW) (D) દક્ષિણ-પશ્ચિમ (SW)

ઉકેલ: ઉત્તર 5, જમણે વળ્યે પૂર્વ 5. અંતિમ બિંદુ ઉપર-જમણે = NE.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

38 **એક વ્યક્તિ 15 km ઉત્તર ચાલે છે, પછી 8 km પૂર્વ ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા સીધા અંતરે છે?**

(A) 17 km (B) 23 km (C) 7 km (D) 19 km

ઉકેલ: $\sqrt{(15^2 + 8^2)} = \sqrt{289} = 17$ km (8-15-17 ત્રિપુટી).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

39 **એક વ્યક્તિ દક્ષિણ તરફ મોં રાખીને ઊભી છે. એ 360° ફરે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?**

(A) દક્ષિણ (B) ઉત્તર (C) પૂર્વ (D) પશ્ચિમ

ઉકેલ: 360° = પૂરું ચક્કર; દિશા બદલાય નહીં. મોં દક્ષિણ જ રહે.

✏️ જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

🟢 સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. એક વ્યક્તિ પૂર્વ તરફ મોં રાખીને ઊભી છે. એ જમણે વળે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?

(A) દક્ષિણ (B) ઉત્તર (C) પશ્ચિમ (D) પૂર્વ

2. ઉત્તર (N) ની બરાબર સામેની દિશા કઈ છે?

(A) દક્ષિણ (B) પૂર્વ (C) પશ્ચિમ (D) ઉત્તર-પૂર્વ

3. દક્ષિણ (S) અને પૂર્વ (E) ની બરાબર વચ્ચેની ખૂણાની દિશા કઈ કહેવાય?

(A) દક્ષિણ-પૂર્વ (SE) (B) ઉત્તર-પૂર્વ (NE) (C) દક્ષિણ-પશ્ચિમ (SW) (D) ઉત્તર-પશ્ચિમ (NW)

4. એક વ્યક્તિ 6 km પૂર્વ ચાલે છે, પછી 8 km ઉત્તર ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?

(A) 10 km (B) 14 km (C) 2 km (D) 12 km

5. સાંજના સમયે સૂર્ય કઈ દિશામાં આથમે છે?

(A) પશ્ચિમ (B) પૂર્વ (C) ઉત્તર (D) દક્ષિણ

6. એક વ્યક્તિ ઉત્તર તરફ મોં રાખીને ઊભી છે. એ જમણે વળે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?

(A) પૂર્વ (B) પશ્ચિમ (C) દક્ષિણ (D) ઉત્તર

7. એક વ્યક્તિ 9 km દક્ષિણ ચાલે છે, પછી 5 km ઉત્તર ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી ચોખ્ખું કેટલા અંતરે છે?

(A) 4 km (B) 14 km (C) 5 km (D) 9 km

8. એક વ્યક્તિનું મોં પશ્ચિમ તરફ છે. એ 180° ફરે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?

(A) પૂર્વ (B) પશ્ચિમ (C) ઉત્તર (D) દક્ષિણ

9. NW (ઉત્તર-પશ્ચિમ) ની બરાબર સામેની દિશા કઈ છે?

(A) દક્ષિણ-પૂર્વ (SE) (B) ઉત્તર-પૂર્વ (NE) (C) દક્ષિણ-પશ્ચિમ (SW) (D) ઉત્તર (N)

10. સવારના સમયે એક માણસ સૂર્ય તરફ મોં રાખીને ઊભો છે. તેનો પડછાયો કઈ દિશામાં પડશે?

(A) પશ્ચિમ (B) પૂર્વ (C) ઉત્તર (D) દક્ષિણ

11. એક વ્યક્તિ 5 km ઉત્તર ચાલે છે, પછી 12 km પૂર્વ ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?

(A) 13 km (B) 17 km (C) 7 km (D) 15 km

12. એક વ્યક્તિનું મોં પૂર્વ તરફ છે. એ ઘડિયાળના કાંટાની દિશામાં (clockwise) 90° ફરે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?

(A) દક્ષિણ (B) ઉત્તર (C) પશ્ચિમ (D) પૂર્વ

🟠 મધ્યમ (Medium) 12 પ્રશ્ન

13. એક વ્યક્તિ દક્ષિણ તરફ ચાલે છે. એ પહેલા જમણે, પછી ફરી જમણે વળે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?

(A) ઉત્તર (B) દક્ષિણ (C) પૂર્વ (D) પશ્ચિમ

14. એક વ્યક્તિ 8 km ઉત્તર ચાલે છે, પછી 15 km પૂર્વ ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?

(A) 17 km (B) 23 km (C) 7 km (D) 21 km

15. એક વ્યક્તિ બિંદુ A થી 6 km દક્ષિણ ચાલીને B, પછી 6 km પૂર્વ ચાલીને C પર પહોંચે છે. C બિંદુ A થી કઈ દિશામાં છે?

(A) દક્ષિણ-પૂર્વ (SE) (B) ઉત્તર-પૂર્વ (NE) (C) દક્ષિણ-પશ્ચિમ (SW) (D) ઉત્તર-પશ્ચિમ (NW)

16. એક વ્યક્તિ ઉત્તર તરફ 5 km ચાલે છે, જમણે વળીને 9 km ચાલે છે, ફરી જમણે વળીને 5 km ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?

(A) 9 km (B) 19 km (C) 5 km (D) 14 km

17. એક વ્યક્તિનું મોં ઉત્તર તરફ છે. એ ઘડિયાળથી ઊલટી દિશામાં (anticlockwise) 90° ફરે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?

(A) પશ્ચિમ (B) પૂર્વ (C) દક્ષિણ (D) ઉત્તર

18. P બિંદુ Q ની દક્ષિણમાં છે. તો Q બિંદુ P થી કઈ દિશામાં છે?

(A) ઉત્તર (B) દક્ષિણ (C) પૂર્વ (D) પશ્ચિમ

19. એક વ્યક્તિ 12 km પશ્ચિમ ચાલે છે, પછી 9 km દક્ષિણ ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?

(A) 15 km (B) 21 km (C) 3 km (D) 18 km

20. એક વ્યક્તિ પૂર્વ તરફ ચાલે છે. એ પહેલા ડાબે, પછી જમણે વળે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?

(A) પૂર્વ (B) પશ્ચિમ (C) ઉત્તર (D) દક્ષિણ

21. સાંજના સમયે એક માણસનો પડછાયો બરાબર તેની પાછળ પડે છે. તેનું મોં કઈ દિશામાં છે?

(A) પશ્ચિમ (B) પૂર્વ (C) ઉત્તર (D) દક્ષિણ

22. એક વ્યક્તિનું મોં દક્ષિણ તરફ છે. એ ઘડિયાળના કાંટાની દિશામાં (clockwise) 270° ફરે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?

(A) પૂર્વ (B) પશ્ચિમ (C) ઉત્તર (D) દક્ષિણ

23. એક વ્યક્તિ ઘરથી 5 km પૂર્વ, પછી 6 km ઉત્તર, પછી 5 km પશ્ચિમ ચાલે છે. ઘરથી ચોખ્ખું અંતર કેટલું?

(A) 6 km (B) 16 km (C) 5 km (D) 11 km

24. એક વ્યક્તિનું મોં SW (દક્ષિણ-પશ્ચિમ) તરફ છે. એ ઘડિયાળના કાંટાની દિશામાં 90° ફરે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?

(A) ઉત્તર-પશ્ચિમ (NW) (B) ઉત્તર-પૂર્વ (NE) (C) દક્ષિણ-પૂર્વ (SE) (D) દક્ષિણ-પશ્ચિમ (SW)

અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

25. એક વ્યક્તિ બિંદુ A થી 3 km ઉત્તર, પછી 4 km પૂર્વ, પછી 9 km દક્ષિણ ચાલે છે. એ A થી કેટલા સીધા અંતરે છે?

(A) 7.2 km (B) 5 km (C) 16 km (D) 10 km

26. એક વ્યક્તિ ઉત્તર તરફ 12 km, જમણે વળીને 7 km, ફરી જમણે વળીને 12 km, ફરી જમણે વળીને 3 km ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?

(A) 4 km (B) 10 km (C) 24 km (D) 7 km

27. એક વ્યક્તિ પૂર્વ તરફ 5 km, ડાબે વળીને 6 km, ફરી ડાબે વળીને 5 km ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે અને કઈ દિશામાં છે?

(A) 6 km ઉત્તર (B) 6 km દક્ષિણ (C) 16 km ઉત્તર (D) 10 km પૂર્વ

28. એક વ્યક્તિ બિંદુ A થી 8 km પશ્ચિમ, પછી 6 km ઉત્તર, પછી 8 km પૂર્વ ચાલે છે. એ A થી કેટલા અંતરે અને કઈ દિશામાં છે?

(A) 6 km ઉત્તર (B) 6 km દક્ષિણ (C) 8 km પશ્ચિમ (D) 10 km ઉત્તર

29. એક વ્યક્તિનું મોં ઉત્તર તરફ છે. એ ક્રમશઃ જમણે, જમણે, ડાબે, ડાબે વળે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?

(A) ઉત્તર (B) દક્ષિણ (C) પૂર્વ (D) પશ્ચિમ

30. એક વ્યક્તિ 7 km દક્ષિણ, 4 km પૂર્વ, 7 km ઉત્તર, 1 km પૂર્વ ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે છે?

(A) 5 km (B) 3 km (C) 19 km (D) 9 km

31. એક વ્યક્તિ બિંદુ A થી 9 km ઉત્તર, પછી 12 km પૂર્વ ચાલીને B પર પહોંચે છે. B એ A થી કેટલા અંતરે અને કઈ દિશામાં છે?

(A) 15 km, ઉત્તર-પૂર્વ (NE) (B) 21 km, ઉત્તર-પૂર્વ (NE) (C) 15 km, દક્ષિણ-પૂર્વ (SE) (D) 13 km, ઉત્તર-પૂર્વ (NE)

32. બે મિત્ર એક જ બિંદુથી શરૂ કરે છે: એક 12 km ઉત્તર જાય, બીજો 5 km પૂર્વ જાય. હવે બંને વચ્ચે સીધું અંતર કેટલું?

(A) 13 km (B) 17 km (C) 7 km (D) 11 km

33. એક વ્યક્તિનું મોં NE (ઉત્તર-પૂર્વ) તરફ છે. એ ઘડિયાળથી ઊલટી દિશામાં (anticlockwise) 90° ફરે છે. હવે એનું મોં કઈ દિશામાં છે?

(A) ઉત્તર-પશ્ચિમ (NW) (B) દક્ષિણ-પૂર્વ (SE) (C) દક્ષિણ-પશ્ચિમ (SW) (D) ઉત્તર-પૂર્વ (NE)

34. એક વ્યક્તિ ઘરથી 4 km ઉત્તર, 4 km પૂર્વ, 4 km દક્ષિણ, 4 km પશ્ચિમ ચાલે છે. ઘરથી કેટલા અંતરે છે?

(A) 0 km (B) 4 km (C) 8 km (D) 16 km

35. એક વ્યક્તિ બિંદુ A થી 6 km પૂર્વ ચાલીને B, પછી જમણે વળીને 8 km ચાલીને C, પછી જમણે વળીને 6 km ચાલીને D પર પહોંચે છે. D એ A થી કઈ દિશામાં છે?

(A) દક્ષિણ (B) ઉત્તર (C) પૂર્વ (D) પશ્ચિમ

36. એક વ્યક્તિ 24 km ઉત્તર, પછી 7 km પૂર્વ ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે અને કઈ દિશામાં છે?

(A) 25 km, ઉત્તર-પૂર્વ (NE) (B) 31 km, ઉત્તર-પૂર્વ (NE)
(C) 25 km, ઉત્તર-પશ્ચિમ (NW) (D) 17 km, ઉત્તર-પૂર્વ (NE)

37. ⭐ એક વ્યક્તિ ઉત્તર તરફ મોં રાખીને 17 km ચાલે છે, જમણે વળીને 7 km, ફરી જમણે વળીને 5 km, ફરી જમણે વળીને 2 km ચાલે છે. એ શરૂઆતના સ્થાનથી કેટલા અંતરે અને કઈ દિશામાં છે?

(A) 13 km, ઉત્તર-પૂર્વ (NE) (B) 17 km, ઉત્તર-પૂર્વ (NE)
(C) 13 km, દક્ષિણ-પૂર્વ (SE) (D) 5 km, પૂર્વ (E)

38. ⭐ વહેલી સવારે એક વ્યક્તિનો પડછાયો બરાબર તેની ડાબી બાજુ પડે છે. હવે એ ઘડિયાળના કાંટાની દિશામાં (clockwise) 45° ફરે છે. ફર્યા પછી તેનું મોં કઈ દિશામાં છે?

(A) ઉત્તર-પૂર્વ (NE) (B) ઉત્તર-પશ્ચિમ (NW) (C) પૂર્વ (E)
(D) દક્ષિણ-પૂર્વ (SE)

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **A**	2. **A**	3. **A**	4. **A**	5. **A**	6. **A**	7. **A**	8. **A**	9. **A**	10. **A**	11. **A**
12. **A**	13. **A**	14. **A**	15. **A**	16. **A**	17. **A**	18. **A**	19. **A**	20. **A**	21. **A**	22. **A**
23. **A**	24. **A**	25. **A**	26. **A**	27. **A**	28. **A**	29. **A**	30. **A**	31. **A**	32. **A**	33. **A**
34. **A**	35. **A**	36. **A**	37. **A**	38. **A**						

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (A) — જમણો વળાંક = ઘડિયાળ-ક્રમ N→E→S→W. E થી જમણે = S.

2. જવાબ (A) — N ની સામેની દિશા હંમેશા S (દક્ષિણ).

3. જવાબ (A) — S અને E ની વચ્ચેની ખૂણાની દિશા = SE.

4. જવાબ (A) — Pythagoras: $\sqrt{(6^2 + 8^2)} = \sqrt{100} = 10$ km (6-8-10 ત્રિપુટી).

5. જવાબ (A) — સૂર્ય સવારે પૂર્વમાં ઊગે અને સાંજે પશ્ચિમમાં આથમે.

6. જવાબ (A) — જમણો વળાંક = ઘડિયાળ-ક્રમ. N → E.

7. જવાબ (A) — એક જ રેખા પર: 9 − 5 = 4 km (દક્ષિણ તરફ).

8. જવાબ (A) — 180° = બરાબર સામેની દિશા. W ની સામે E.

9. જવાબ (A) — NW ની સામેની ખૂણાની દિશા = SE.

10. જવાબ (A) — સવારે સૂર્ય પૂર્વમાં; પડછાયો વ્યક્તિની પાછળ (વિરુદ્ધ) એટલે પશ્ચિમ.

11. જવાબ (A) — Pythagoras: $\sqrt{(5^2 + 12^2)} = \sqrt{169} = 13$ km (5-12-13 ત્રિપુટી).

12. જવાબ (A) — clockwise ક્રમ N→E→S→W. E થી 90° clockwise = S.

13. જવાબ (A) — S → (જમણે) W → (જમણે) N. બે જમણા વળાંક = 180° = સામેની દિશા.

14. જવાબ (A) — Pythagoras: $\sqrt{(8^2 + 15^2)} = \sqrt{289} = 17$ km (8-15-17 ત્રિપુટી).

15. જવાબ (A) — C એ A થી નીચે (દક્ષિણ) અને જમણે (પૂર્વ) — એટલે SE.

16. જવાબ (A) — ઉત્તર 5, પૂર્વ 9, દક્ષિણ 5. ઉત્તર-દક્ષિણ = 0; પૂર્વ = 9 km.

17. જવાબ (A) — anticlockwise ક્રમ N→W→S→E. N થી 90° anticlockwise = W.

18. જવાબ (A) — P, Q ની દક્ષિણમાં (નીચે). ઊલટું: Q એ P થી ઉત્તર.

19. જવાબ (A) — Pythagoras: $\sqrt{(12^2 + 9^2)} = \sqrt{225} = 15$ km (9-12-15 ત્રિપુટી).

20. જવાબ (A) — E → (ડાબે) N → (જમણે) E. ડાબે+જમણે એકબીજાને રદ કરે, દિશા એ જ રહે.

21. જવાબ (A) — સાંજે પડછાયો પૂર્વ તરફ પડે. પડછાયો પાછળ હોય તો મોં તેની વિરુદ્ધ, એટલે પશ્ચિમ (સૂર્ય તરફ).

22. જવાબ (A) — 270° clockwise = 90° anticlockwise. S થી 90° anticlockwise (ક્રમ N→W→S→E) = E.

23. જવાબ (A) — પૂર્વ-પશ્ચિમ = 5 − 5 = 0; ઉત્તર = 6 km. યોખ્ખું = 6 km.

24. જવાબ (A) — ખૂણાની દિશા clockwise ક્રમ NE→SE→SW→NW. SW થી 90° clockwise = NW.

25. જવાબ (A) — ઉત્તર-દક્ષિણ = 3 − 9 = 6 km દક્ષિણ; પૂર્વ = 4 km. $\sqrt{(6^2 + 4^2)} = \sqrt{52} \approx 7.2$ km.

26. જવાબ (A) — ઉત્તર 12, પૂર્વ 7, દક્ષિણ 12, પશ્ચિમ 3. ઉત્તર-દક્ષિણ = 0; પૂર્વ-પશ્ચિમ = 7 − 3 = 4 km.

27. જવાબ (A) — પૂર્વ 5, ડાબે → ઉત્તર 6, ડાબે → પશ્ચિમ 5. પૂર્વ-પશ્ચિમ = 0; ઉત્તર = 6 km.

28. જવાબ (A) — પૂર્વ-પશ્ચિમ = 8 − 8 = 0; ઉત્તર = 6 km. યોખ્ખું = 6 km ઉત્તર.

29. જવાબ (A) — N → (જમણે) E → (જમણે) S → (ડાબે) E → (ડાબે) N. અંતે મોં ઉત્તર.

30. જવાબ (A) — ઉત્તર-દક્ષિણ = 7 − 7 = 0; પૂર્વ = 4 + 1 = 5 km. યોખ્ખું = 5 km.

31. જવાબ (A) — $\sqrt{(9^2 + 12^2)} = \sqrt{225} = 15$ km (9-12-15 ત્રિપુટી). B એ A થી ઉપર-જમણે = NE.

32. જવાબ (A) — બે કાટખૂણે દિશા: $\sqrt{(12^2 + 5^2)} = \sqrt{169} = 13$ km (5-12-13 ત્રિપુટી).

33. જવાબ (A) — anticlockwise ક્રમ NE→NW→SW→SE. NE થી 90° anticlockwise = NW.

34. જવાબ (A) — ઉત્તર-દક્ષિણ = 4 − 4 = 0; પૂર્વ-પશ્ચિમ = 4 − 4 = 0. વ્યક્તિ ઘરે પાછી પહોંચે, અંતર = 0 km.

35. જવાબ (A) — પૂર્વ 6, જમણે → દક્ષિણ 8, જમણે → પશ્ચિમ 6. પૂર્વ-પશ્ચિમ = 0; દક્ષિણ = 8 km. એટલે D એ A થી દક્ષિણ.

36. જવાબ (A) — $\sqrt{(24^2 + 7^2)} = \sqrt{625} = 25$ km (7-24-25 ત્રિપુટી). અંતિમ બિંદુ ઉપર-જમણે = NE.

37. જવાબ (A) — દરેક વળાંક 'વર્તમાન' દિશા પર લાગુ કરી પગલાં લખો: મોં ઉત્તર → 17 km ઉત્તર. જમણે વળ્યા (N→E) → 7 km પૂર્વ. ફરી જમણે (E→S) → 5 km દક્ષિણ. ફરી જમણે (S→W) → 2 km પશ્ચિમ. હવે બે અક્ષ અલગ ગણો: ઉત્તર-દક્ષિણ યોખ્ખું = 17 − 5 = 12 km (ઉત્તર); પૂર્વ-પશ્ચિમ યોખ્ખું = 7 − 2 = 5 km (પૂર્વ). બંને કાટખૂણે હોવાથી Pythagoras: $\sqrt{(12^2 + 5^2)} = \sqrt{(144+25)} = \sqrt{169} = 13$ km (5-12-13 ત્રિપુટી). અંતિમ બિંદુ શરૂઆતથી ઉપર (ઉત્તર) અને જમણે (પૂર્વ) → દિશા ઉત્તર-પૂર્વ (NE). યાદી — '17 km' એ ફક્ત પહેલું પગલું છે, યોખ્ખું અંતર નહીં; અને ત્રિપુટી ઓળખવાથી ગણતરી વગર 13 મળે.

38. જવાબ (A) — બે પગલે ઉકેલો. પગલું 1 — મોં શોધો: વહેલી સવારે સૂર્ય પૂર્વમાં હોય, એટલે પડછાયો હંમેશા પશ્ચિમ તરફ પડે. પડછાયો વ્યક્તિની ડાબી બાજુ છે → એની ડાબી બાજુ = પશ્ચિમ. જેની ડાબી બાજુ પશ્ચિમ હોય તે ઉત્તર તરફ મોં રાખે છે (ઉત્તર તરફ મોં હોય ત્યારે ડાબે પશ્ચિમ, જમણે પૂર્વ). પગલું 2 — 45° clockwise ફેરવો: 8-દિશા ઘડિયાળ-ક્રમ N→NE→E→SE→S→SW→W→NW. ઉત્તર (N) થી 45° clockwise = એક ખૂણા-પગલું = ઉત્તર-પૂર્વ (NE). યાદી — પહેલા પડછાયા પરથી મોં નક્કી કરવું, પછી ખૂણાની દિશા માટે 45° = એક પગલું ગણવું.

4 અક્ષર અને શ્રેણી (Letter & Alphanumeric Series)

Letter & Alphanumeric Series એટલે અક્ષર, અંક અને ચિહ્નોની એવી હારમાળા જે કોઈ ચોક્કસ નિયમ (pattern) પ્રમાણે આગળ વધે છે — અને આપણે એ નિયમ ઓળખીને ખૂટતો કે આગળનો પદ શોધવાનો હોય છે. અહીં માત્ર અંગ્રેજી મૂળાક્ષરનો ક્રમ (A=1, B=2 ... Z=26) અને થોડી નજર પકડવાની આવડત જોઈએ. GPSC, GSSSB CCE, તલાટી, કોન્સ્ટેબલ, PSI, બિન સચિવાલય, ગ્રામ સેવક — દરેક પરીક્ષાના Reasoning વિભાગમાં આમાંથી 2 થી 4 પ્રશ્ન પાક્કા આવે છે. શુદ્ધ સંખ્યા-શ્રેણી (number series) અલગ પ્રકરણ છે; આ પ્રકરણમાં આપણે ફક્ત અક્ષર-શ્રેણી અને અલ્ફાન્યૂમેરિક (અક્ષર + અંક + ચિહ્ન) શ્રેણી પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીશું. એક વાર નિયમ સમજાઈ જાય પછી દરેક પ્રશ્ન 20 થી 40 સેકન્ડમાં ઉકેલી શકાય — એટલે આ score-booster વિષય છે.

આ વિષય શા માટે મહત્ત્વનો છે?

Letter Series એ Reasoning નો સૌથી predictable વિષય છે — pattern પકડાઈ ગયો કે જવાબ સીધો મળી જાય, કોઈ લાંબી ગણતરી નહીં. એક અક્ષરથી બીજા અક્ષર સુધીનો 'કૂદકો' (gap) જોવાનો, એ gap કેવી રીતે બદલાય છે તે સમજવાનું — બસ આટલું જ.

પ્રશ્નોમાં મુખ્યત્વે છ પ્રકાર પૂછાય છે: (1) અક્ષર-શ્રેણી (+1/+2/skip pattern), (2) સતત (continuous) pattern શ્રેણી, (3) ખૂટતો પદ (missing term), (4) અલ્ફાન્યૂમેરિક શ્રેણી — અક્ષર+અંક+ચિહ્ન ભેળાં, જેમાં ગણતરી (count) અને Nth પદ શોધવાનો, (5) અક્ષર-જૂથ (letter group) pattern, અને (6) બે હારમાળા સાથે ચાલતી (alternate / two-line) શ્રેણી. દરેક પ્રકાર નીચે ઊંડાણથી, અનેક ઉકેલેલા ઉદાહરણ સાથે સમજાવ્યો છે — પછી બધી પરીક્ષાના જૂના પ્રશ્નો (PYQ) અને ત્રણ સ્તરની પ્રેક્ટિસ આપી છે.

સૌથી પહેલા આટલું મોઢે કરી લો (પાયો)

- અંગ્રેજી મૂળાક્ષરનો આગળથી ક્રમ: A=1, B=2, C=3 ... Z=26.
- પાછળથી ક્રમ: Z=1, Y=2 ... A=26. ઝડપી નિયમ: પાછળનો ક્રમ = 27 − આગળનો ક્રમ.
- EJOTY ટ્રિક: E=5, J=10, O=15, T=20, Y=25 (દર પાંચમો અક્ષર). કોઈ પણ અક્ષરનો ક્રમ આની નજીકથી ગણી શકાય — દા.ત. R એ T(20) થી 2 પાછળ એટલે 18.
- શ્રેણીમાં બે પાસેપાસેના અક્ષર વચ્ચેનો 'કૂદકો' (gap) એ જ આખો pattern છે — પહેલા એ gap કાઢો, પછી જુઓ એ gap સ્થિર છે કે વધે/ઘટે છે.

મૂળાક્ષર સ્થાન કોષ્ટક (પાયાનો સંદર્ભ)

નીચેનું કોષ્ટક આખા પ્રકરણનો પાયો છે. શ્રેણીના દરેક પ્રશ્નમાં અક્ષરનો ક્રમ જોઈશે જ — શરૂઆતમાં EJOTY ટ્રિકથી ગણતરી કરો; થોડી પ્રેક્ટિસ પછી દરેક અક્ષરનો ક્રમ આપોઆપ યાદ રહી જશે.

દરેક અક્ષરનો આગળથી અને પાછળથી ક્રમ

અક્ષર	આગળથી	પાછળથી	અક્ષર	આગળથી	પાછળથી
A	1	26	N	14	13
B	2	25	O	15	12
C	3	24	P	16	11
D	4	23	Q	17	10
E	5	22	R	18	9
F	6	21	S	19	8
G	7	20	T	20	7
H	8	19	U	21	6
I	9	18	V	22	5
J	10	17	W	23	4
K	11	16	X	24	3

અક્ષર	આગળથી	પાછળથી	અક્ષર	આગળથી	પાછળથી
L	12	15	Y	25	2
M	13	14	Z	26	1

પ્રકાર 1 — અક્ષર-શ્રેણી (Letter Series: +1 / +2 / skip pattern)

આ સૌથી પાયાનો પ્રકાર છે. અહીં અક્ષરોની એક હારમાળા આપેલી હોય (દા.ત. A, C, E, G, ...) અને એમાં દરેક અક્ષરથી બીજા સુધીનો 'કૂદકો' (gap) સ્થિર હોય છે. તમારે gap ઓળખીને આગળનો કે ખૂટતો અક્ષર શોધવાનો હોય છે.

ત્રણ પેટા-પ્રકાર ધ્યાનમાં રાખો: (a) સ્થિર gap — દરેક પગલે સરખા +n કૂદકા (દા.ત. +2: A, C, E, G); (b) સ્થિર પાછળ-gap — દરેક પગલે −n (દા.ત. Z, X, V, T); (c) skip — એક અક્ષર છોડતા જવો એ ખરેખર +2 જ છે, બે છોડતા જવો એ +3 છે.

પદ્ધતિ: પહેલા બે અક્ષર વચ્ચેનો ક્રમ-તફાવત (gap) કાઢો — A(1) થી C(3) એટલે +2. પછી તપાસો કે એ જ gap આખી શ્રેણીમાં છે કે નહીં. હોય તો એ જ gap છેલ્લા અક્ષર પર લગાવી આગળનો પદ મેળવો. ધ્યાન રાખો — Z પછી આગળ ગણવાનું આવે તો વર્તુળાકાર (circular) ગણો, એટલે Z પછી A આવે; એ જ રીતે A ની પાછળ Z આવે.

ઉદાહરણ 1 **(સ્થિર +2) શ્રેણી પૂરી કરો: A, C, E, G, ?**

1. ક્રમ જુઓ: A=1, C=3, E=5, G=7 — દરેક પગલે +2.
2. G(7) પછી +2 = 9 = I.

✅ જવાબ: **I**

ઉદાહરણ 2 **(સ્થિર +3) શ્રેણી પૂરી કરો: B, E, H, K, ?**

1. ક્રમ જુઓ: B=2, E=5, H=8, K=11 — દરેક પગલે +3.
2. K(11) પછી +3 = 14 = N.

✅ જવાબ: **N**

ઉદાહરણ 3 **(સ્થિર −2) શ્રેણી પૂરી કરો: Z, X, V, T, ?**

1. ક્રમ જુઓ: Z=26, X=24, V=22, T=20 — દરેક પગલે −2.
2. T(20) પછી −2 = 18 = R.

✅ જવાબ: **R**

ઉદાહરણ 4 **(skip એક અક્ષર = +2, વર્તુળાકાર) શ્રેણી પૂરી કરો: T, V, X, Z, ?**

1. ક્રમ જુઓ: T=20, V=22, X=24, Z=26 — દરેક પગલે +2.
2. Z(26) પછી +2 = વર્તુળાકાર → Z પછી A(1), પછી B(2). એટલે જવાબ B.

✅ જવાબ: **B**

ટ્રિક

- પહેલા ફક્ત પહેલા બે અક્ષરનો gap કાઢો, પછી ત્રીજા-ચોથા પર ખાતરી કરો — gap સરખો રહે તો સ્થિર શ્રેણી.
- Z પછી આગળ જવાનું આવે ત્યાં હંમેશા વર્તુળાકાર યાદ રાખો (Z→A→B), નહીંતર જવાબ ખોટો પડે.

પ્રકાર 2 — વધતી / ઘટતી શ્રેણી (Increasing / Decreasing gap)

આ પ્રકારમાં gap સ્થિર નથી રહેતો — એ દરેક પગલે વધે છે કે ઘટે છે. દા.ત. પહેલો કૂદકો +1, બીજો +2, ત્રીજો +3... એમ. અહીં pattern થોડો છૂપો હોય એટલે ધ્યાનથી દરેક gap અલગ-અલગ કાઢવો પડે.

પદ્ધતિ: દરેક પાસેપાસેના અક્ષર-જોડનો gap નીચે લખો — દા.ત. +1, +2, +3... જો gap પોતે કોઈ ક્રમમાં (1,2,3 કે 2,4,6 કે 1,3,5) વધતો-ઘટતો દેખાય તો એ જ આગળ વધારી છેલ્લા અક્ષર પર લગાવો.

વારંવાર આવતા gap-pattern: (1,2,3,4...), (2,3,4,5...), (1,3,5,7... એટલે દર વખતે +2 વધતો gap), અને ઘટતો (5,4,3,2...). એક વાર gap-ની હારમાળા ઓળખાઈ ગઈ કે જવાબ સેકન્ડોમાં મળે.

ઉદાહરણ 1 **(વધતો gap +1,+2,+3,+4) શ્રેણી પૂરી કરો: A, B, D, G, ?**

1. ક્રમ: A=1, B=2, D=4, G=7. gap: +1, +2, +3.
2. આગળનો gap +4: G(7) + 4 = 11 = K.

✅ જવાબ: **K**

ઉદાહરણ 2 **(વધતો gap +2,+3,+4,+5) શ્રેણી પૂરી કરો: C, E, H, L, ?**

1. ક્રમ: C=3, E=5, H=8, L=12. gap: +2, +3, +4.
2. આગળનો gap +5: L(12) + 5 = 17 = Q.

✅ જવાબ: **Q**

ઉદાહરણ 3 **(ઘટતો gap +5,+4,+3,+2) શ્રેણી પૂરી કરો: A, F, J, M, ?**

1. ક્રમ: A=1, F=6, J=10, M=13. gap: +5, +4, +3.
2. આગળનો gap +2: M(13) + 2 = 15 = O.

✅ જવાબ: **O**

ઉદાહરણ 4 **(વધતો gap +1,+3,+5,+7) શ્રેણી પૂરી કરો: B, C, F, K, ?**

1. ક્રમ: B=2, C=3, F=6, K=11. gap: +1, +3, +5 (દર વખતે gap +2 વધે).
2. આગળનો gap +7: K(11) + 7 = 18 = R.

✅ જવાબ: **R**

પ્રકાર 3 — ખૂટતો પદ (Missing Term)

અહીં શ્રેણીની વચ્ચે કોઈ એક પદ ખૂટતો હોય (?, ___ કે ખાલી જગ્યા) અને એ શોધવાનો હોય. પદ્ધતિ બાકીના પ્રકાર જેવી જ — ખૂટતા પદની આજુબાજુના અક્ષરનો gap જુઓ.

પદ્ધતિ: ખૂટતા પદની પહેલાં અને પછીના અક્ષર વચ્ચેનો કુલ gap કાઢો. જો બાકીની શ્રેણીમાં gap +2 છે અને ખૂટતા પદની આસપાસ gap +4 દેખાય, તો વચ્ચે એક અક્ષર (+2) ખૂટે છે — એ બરાબર અડધે આવે.

ખૂબ ઉપયોગી રીત: પહેલા આખી શ્રેણીનો સ્થિર gap નક્કી કરો (બે જાણીતા પાસેપાસેના પદથી), પછી ખૂટતા પદની તરત પહેલાંના અક્ષર પર એ gap લગાવી જવાબ મેળવો — સામેના અક્ષર સાથે ખાતરી પણ થઈ જાય.

ઉદાહરણ 1 **(સ્થિર +3) ખૂટતો અક્ષર શોધો: D, G, ?, M, P**

1. ક્રમ: D=4, G=7 — gap +3. M=13, P=16 — gap +3. એટલે આખી શ્રેણી +3.
2. G(7) + 3 = 10 = J. (ખાતરી: J(10) + 3 = 13 = M — બરાબર.)

✅ જવાબ: **J**

ઉદાહરણ 2 **(સ્થિર +4) ખૂટતો અક્ષર શોધો: A, E, I, ?, Q**

1. ક્રમ: A=1, E=5, I=9 — gap +4. Q=17. એટલે શ્રેણી +4.
2. I(9) + 4 = 13 = M. (ખાતરી: M(13) + 4 = 17 = Q — બરાબર.)

✅ જવાબ: **M**

ઉદાહરણ 3 **(વધતો gap) ખૂટતો અક્ષર શોધો: B, D, G, ?, P**

1. ક્રમ: B=2, D=4, G=7. gap: +2, +3 — એટલે આગળ +4, +5.
2. G(7) + 4 = 11 = K. (ખાતરી: K(11) + 5 = 16 = P — બરાબર.)

✅ જવાબ: **K**

પ્રકાર 4 — અલ્ફાન્યૂમેરિક શ્રેણી (Letters + Digits + Symbols)

આ GSSSB CCE અને PSI માં વારંવાર આવતો પ્રકાર છે. એક લાંબી હારમાળામાં અક્ષર, અંક અને ચિહ્ન (@, #, *, $ વગેરે) ભેળાં હોય છે — દા.ત. 3 P @ 7 K # 9 R $ 2 M. પ્રશ્ન ગણતરી (count) અંગે હોય: 'કેટલા અંક પછી તરત અક્ષર આવે છે?', 'કેટલા ચિહ્નની તરત પહેલાં અંક છે?' વગેરે; અથવા Nth પદ શોધવાનો હોય: 'ડાબેથી 5મું તત્ત્વ કયું છે?'.

પદ્ધતિ (count માટે): હારમાળાને ડાબેથી જમણે એક-એક ધીમે વાંચો. જે શરત આપી હોય — જેમ કે 'અંકની તરત પછી અક્ષર' — તે દરેક અંક માટે જમણી બાજુ બરાબર પછીનું તત્ત્વ તપાસો. શરત બંધ બેસે એટલી વાર ગણતરી કરો. 'તરત પહેલાં' હોય તો ડાબી બાજુ જુઓ.

પદ્ધતિ (Nth પદ માટે): 'ડાબેથી Nમું' હોય તો શરૂઆતથી ગણો; 'જમણેથી Nમું' હોય તો છેડેથી ગણો. ઝડપી રીત: જમણેથી Nમું = ડાબેથી (કુલ તત્ત્વ − N + 1)મું. 'ડાબેથી 8મા ની જમણે 3જું' જેવા સંયુક્ત પ્રશ્નમાં પહેલા આધાર-સ્થાન શોધો, પછી દિશા પ્રમાણે આગળ વધો.

ઉદાહરણ 1 **હારમાળા: 3 P @ 7 K # 9 R $ 2 M. ડાબેથી 5મું તત્ત્વ કયું છે?**

1. ડાબેથી ગણો: 1=3, 2=P, 3=@, 4=7, 5=K.
2. પાંચમું તત્ત્વ K છે.

✅ જવાબ: **K**

ઉદાહરણ 2 **હારમાળા: 3 P @ 7 K # 9 R $ 2 M. કુલ 11 તત્ત્વ છે. જમણેથી 3જું તત્ત્વ કયું છે?**

1. જમણેથી Nમું = ડાબેથી (11 − 3 + 1) = ડાબેથી 9મું.
2. ડાબેથી ગણો: 1=3, 2=P, 3=@, 4=7, 5=K, 6=#, 7=9, 8=R, 9=$.
3. જમણેથી 3જું તત્ત્વ $ છે.

✅ જવાબ: **$**

ઉદાહરણ 3 **હારમાળા: 3 P @ 7 K # 9 R $ 2 M. એવા કેટલા અંક છે જેની તરત પછી (જમણે) એક અક્ષર આવે છે?**

1. દરેક અંકની જમણી બાજુ તપાસો: 3 પછી P (અક્ષર) ✓; 7 પછી K (અક્ષર) ✓; 9 પછી R (અક્ષર) ✓; 2 પછી M (અક્ષર) ✓.
2. ચારેય અંક પછી અક્ષર છે — એટલે કુલ 4.

✅ જવાબ: **4**

ઉદાહરણ 4 **હારમાળા: 3 P @ 7 K # 9 R $ 2 M. એવા કેટલા ચિહ્ન (symbol) છે જેની તરત પહેલાં (ડાબે) એક અક્ષર આવે છે?**

1. ચિહ્નો છે: @, #, $. દરેકની ડાબી બાજુ તપાસો.
2. @ ની ડાબે P (અક્ષર) ✓; # ની ડાબે K (અક્ષર) ✓; $ ની ડાબે R (અક્ષર) ✓.
3. ત્રણેય ચિહ્નની પહેલાં અક્ષર છે — એટલે કુલ 3.

✅ જવાબ: **3**

ટ્રિક — અલ્ફાન્યૂમેરિક ઝડપથી

- 'તરત પછી' = જમણી બાજુ જુઓ; 'તરત પહેલાં' = ડાબી બાજુ જુઓ — પહેલા દિશા નક્કી કરો, પછી ગણો.
- જમણેથી Nમું = ડાબેથી (કુલ તત્ત્વ − N + 1)મું — એક જ દિશામાં ગણીને બંને બાજુના પ્રશ્ન ઉકેલો.

પ્રકાર 5 — અક્ષર-જૂથ pattern (Letter Group / Analogy)

આમાં અક્ષરોના જૂથ (બે કે ત્રણ અક્ષરના ટુકડા) આપેલા હોય — દા.ત. AB, CD, EF, ... અથવા ABC, DEF, GHI, ... — અને આગળનું જૂથ શોધવાનું હોય. અહીં બે વાત જોવાની: જૂથની અંદર અક્ષરો વચ્ચેનો gap, અને એક જૂથથી બીજા જૂથ સુધીનો gap.

પદ્ધતિ: પહેલા એક જૂથની અંદર નિયમ જુઓ (દા.ત. AB માં A→B એટલે +1). પછી જુઓ કે પહેલા જૂથનો પહેલો અક્ષર અને બીજા જૂથનો પહેલો અક્ષર વચ્ચે કેટલો gap છે (દા.ત. A→C એટલે +2). એ બંને નિયમ સાથે વાપરી આગળનું જૂથ બનાવો.

બીજી રચના સામ્યતા (analogy) ની હોય: 'AB : CD :: EF : ?' — અહીં ડાબી જોડીનો સંબંધ જમણી જોડી પર લગાવો. AB થી CD એટલે દરેક અક્ષર +2; એ જ +2 EF પર → GH.

ઉદાહરણ 1 **આગળનું જૂથ શોધો: AB, CD, EF, ?**

1. દરેક જૂથનો પહેલો અક્ષર: A, C, E — gap +2. એટલે આગળ G.
2. જૂથની અંદર બીજો અક્ષર પહેલાથી +1: G પછી H. એટલે જૂથ GH.

✅ જવાબ: **GH**

ઉદાહરણ 2 **આગળનું જૂથ શોધો: ABC, DEF, GHI, ?**

1. દરેક જૂથ સળંગ ત્રણ અક્ષર; એક જૂથનો છેલ્લો અને બીજાનો પહેલો સળંગ (C પછી D, F પછી G).
2. GHI પછી સળંગ ત્રણ: J, K, L. એટલે જૂથ JKL.

✅ જવાબ: **JKL**

ઉદાહરણ 3 **(સામ્યતા) AB : CD :: EF : ?**

1. AB થી CD — દરેક અક્ષર +2 (A→C, B→D).
2. એ જ +2 EF પર: E→G, F→H. એટલે જવાબ GH.

✅ જવાબ: **GH**

ઉદાહરણ 4 **આગળનું જૂથ શોધો: AZ, BY, CX, ?**

1. પહેલા અક્ષર: A, B, C — gap +1, એટલે આગળ D. બીજા અક્ષર: Z, Y, X — gap −1, એટલે આગળ W.
2. એટલે આગળનું જૂથ DW.

✅ જવાબ: **DW**

પ્રકાર 6 — alternate / બે-હારમાળા શ્રેણી (Two interleaved series)

આ થોડો છૂપો પણ બહુ આવતો પ્રકાર છે. એક જ હારમાળામાં ખરેખર બે અલગ શ્રેણી વારાફરતી (alternate) ભેળવેલી હોય છે — 1લો, 3જો, 5મો પદ એક શ્રેણીના; 2જો, 4થો, 6ઠ્ઠો પદ બીજી શ્રેણીના. જો સીધો gap વિચિત્ર લાગે (વધે-ઘટે-વધે) તો તરત આ બે-હારમાળાની શંકા કરો.

પદ્ધતિ: પદોને એક છોડી એક જૂથમાં વહેંચો. વિષમ-સ્થાન (1,3,5...) ના અક્ષર અલગ લખો અને એમનો પોતાનો gap કાઢો; સમ-સ્થાન (2,4,6...) ના અક્ષર અલગ લખો અને એમનો gap કાઢો. હવે જે સ્થાનનો પદ પૂછ્યો છે એ જ શ્રેણીમાં આગળ વધો.

ઓળખવાની નિશાની: જો એક છોડીને અક્ષર સરખા-સરખા (દા.ત. A, B, C) અને વચ્ચે-વચ્ચે Z, Y, X જેવા ઊલટા આવે — તો ચોક્કસ બે-હારમાળા છે; બંનેને અલગ કરી દો, કામ સહેલું થઈ જશે.

ઉદાહરણ 1 **શ્રેણી પૂરી કરો: A, Z, B, Y, C, X, ?**

1. વિષમ-સ્થાન (1,3,5): A, B, C — gap +1, એટલે આગળ D.
2. પૂછેલ 7મું પદ વિષમ-સ્થાનનું છે — એટલે જવાબ D.
3. (સમ-સ્થાન 2,4,6: Z, Y, X — gap −1; ચકાસણી માટે.)

✅ જવાબ: **D**

ઉદાહરણ 2 **શ્રેણી પૂરી કરો: A, C, F, H, K, M, ?**

1. વિષમ-સ્થાન (1,3,5): A, F, K — gap +5, એટલે આગળ P.
2. પૂછેલ 7મું પદ વિષમ-સ્થાનનું છે — એટલે જવાબ P.
3. (સમ-સ્થાન 2,4,6: C, H, M — gap +5; pattern સુસંગત.)

✅ જવાબ: **P**

ઉદાહરણ 3 **શ્રેણી પૂરી કરો: B, D, E, G, H, J, ?**

1. વિષમ-સ્થાન (1,3,5): B, E, H — gap +3, એટલે આગળ K.
2. પૂછેલ 7મું પદ વિષમ-સ્થાનનું છે — એટલે જવાબ K.
3. (સમ-સ્થાન 2,4,6: D, G, J — gap +3; pattern સુસંગત.)

✅ જવાબ: **K**

⚡ ઝડપી સારાંશ — કયો પ્રકાર કેવી રીતે ઓળખવો

- બે પાસેપાસેના અક્ષરનો gap સ્થિર → પ્રકાર 1 (સ્થિર શ્રેણી).
- gap વધે કે ઘટે (1,2,3... કે 5,4,3...) → પ્રકાર 2 (વધતી/ઘટતી).
- વચ્ચે ? કે ખાલી જગ્યા → પ્રકાર 3 (ખૂટતો પદ), આસપાસનો gap વાપરો.
- અક્ષર+અંક+ચિહ્ન ભેળાં → પ્રકાર 4 (અલ્ફાન્યૂમેરિક), count/Nth.
- બે-ત્રણ અક્ષરના ટુકડા → પ્રકાર 5 (જૂથ pattern).
- gap વધે-ઘટે-વધે, વચ્ચે ઊલટા અક્ષર → પ્રકાર 6 (બે-હારમાળા), એક છોડી એક અલગ કરો.

⚡ ટૂંકી રીતો — શ્રેણી ઝડપથી

નીચેની રીતો એક વાર સમજી લો, પછી મોટાભાગની શ્રેણી ગણ્યા વગર નજરથી જ ઉકેલાશે. પરીક્ષામાં દરેક પ્રશ્ન 20-30 સેકન્ડમાં પૂરો કરવાનું લક્ષ્ય રાખો.

⚡ આ 6 રીત ગોખી લો

- અક્ષરનો ક્રમ-તફાવત જુઓ: બે પાસેપાસેના અક્ષરનો gap પહેલા કાઢો — એ જ આખો pattern છે. gap સ્થિર = પ્રકાર 1; gap બદલાય = પ્રકાર 2.
- alternate-pattern શોધો: gap વધે-ઘટે-વધે એમ ઝિગઝેગ લાગે, અથવા વચ્ચે ઊલટા અક્ષર દેખાય, તો તરત એક છોડી એક બે અલગ શ્રેણીમાં વહેંચો — અડધી મુશ્કેલી દૂર.
- EJOTY landmark: E=5, J=10, O=15, T=20, Y=25; સાથે A=1, M=13, Z=26. કોઈ પણ અક્ષરનો ક્રમ આ landmark થી ±ગણો — ઝડપ બમણી.
- વર્તુળાકાર સંભાળો: Z પછી +n જવાનું આવે તો (ક્રમ − 26) કરો; દા.ત. Z(+2) → 28−26 = 2 = B. A પહેલાં −n માટે (ક્રમ + 26).
- ઊલટી શ્રેણીની નિશાની: અક્ષર ઘટતા જાય (Z, X, V...) તો opposite/−gap; ઝડપથી પાછળનો ક્રમ = 27 − આગળનો ક્રમ વાપરો.
- અલ્ફાન્યૂમેરિકમાં દિશા પહેલા: 'પછી' = જમણે, 'પહેલાં' = ડાબે; અને જમણેથી Nમું = ડાબેથી (કુલ − N + 1)મું — એક જ વાર ગણીને બંને બાજુ ઉકેલો.

⚠️ સામાન્ય ભૂલો (આટલું ધ્યાન રાખો)

પરીક્ષામાં મોટાભાગની ભૂલો આ ચાર કારણે થાય છે — એને ટાળશો તો marks ગુમાવશો નહીં.

આ ભૂલો ન કરો

- વર્તુળાકાર ભૂલી જવું: Z પછી આગળ ગણતી વખતે A ન ગણવો — સૌથી સામાન્ય ભૂલ; Z પછી હંમેશા A, B આવે.
- બે-હારમાળાને એક જ શ્રેણી સમજવી: gap વિચિત્ર લાગે ત્યારે એક છોડી એક અલગ કરવાનું ભૂલવું.
- અલ્ફાન્યૂમેરિકમાં દિશા ગૂંચવવી: 'તરત પછી' (જમણે) ને 'તરત પહેલાં' (ડાબે) સાથે મેળવી દેવી.
- ગણતરીમાં ઉતાવળ: gap કાઢ્યા પછી છેલ્લા અક્ષર પર ખાતરી ન કરવી — હંમેશા જવાબને બંને બાજુથી ચકાસો.

📄 વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

BMC હેડ ક્લાર્ક 2023

1 **પ્રશ્ન ચિહ્ન જગ્યાએ કયા અક્ષરોની જોડી આવશે ? (વર્તુળ : AZ | BY / ? | CX)**

(A) DK | **(B) DW** | (C) DL | (D) DE

✓ **જવાબ:** (B) DW

GMC મલ્ટીપર્પઝ હેલ્થ વર્કર (MPHW) 2021

2 **(?)ની જગ્યાએ શું આવશે ? Which letter replaces (?) ? (A _ / G I / C E L / L D G (?))**

(A) J | (B) Q | (C) P | (D) O

✓ **જવાબ:** (A) J

GPSSB નાયબ હિસાબનીશ 2021

3 નીચે આપેલ અક્ષરોના જૂથને (Reverse) ઉલ્ટાવીને લખવામાં આવે તો તેમાંથી કેટલા અર્થપૂર્ણ શબ્દ બનશે ? NAIL, PAIL, RAIL, MADAM

(A) ત્રણ | (B) ચાર | (C) એક | **(D) બે**

✓ **જવાબ:** (D) બે

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી 2022

4 નીચે આપેલી શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ કયા વિકલ્પમાં દર્શાવેલ ત્રણ અક્ષરોનું જુથ આવશે ? BMO, EOQ, HQS, ___

(A) SOW | **(B) KSU** | (C) LMN | (D) SOV

✓ **જવાબ:** (B) KSU

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી (ખેતી) 2018

5 નીચે આપેલી શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ કયા અક્ષરો આવશે ? AJS, GPY, ..., SBK, YHQ

(A) QZI | (B) DMV | **(C) MVE** | (D) OUA

✓ **જવાબ:** (C) MVE

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી (ખેતી) 2021

6 નીચે આપેલ 3 મૂળાક્ષરોની શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ કયા 3 મૂળાક્ષરો આવશે ? BZA, DYC, FXE, ___, JVI

(A) WHG | (B) HUG | **(C) HWG** | (D) UHG

✓ **જવાબ:** (C) HWG

GPSSB ફિમેલ હેલ્થ વર્કર (FHW) 2022

7 નીચે આપેલ અંગ્રેજી શબ્દો પૈકી કયો શબ્દ અંગ્રેજી ડીક્શનેરીમાં બીજા ક્રમે આવે ?

(A) MAGICAL | **(B) MAGNETIC** | (C) MAGNIFY | (D) MARSHAL

✓ **જવાબ:** (B) MAGNETIC

GPSSB ગ્રામ સેવક 2022

8 નીચે આપેલ અંગ્રેજી મૂળાક્ષરોની શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ કયો અક્ષર આવશે ? H, I, K, N, ___

(A) S | (B) O | (C) Q | **(D) R**

✓ **જવાબ:** (D) R

GPSSB જુનિયર ક્લાર્ક 2014

9 **AB, BA ; ABC, CBA ; ABCD, ___? . પ્રશ્નાર્થ કરેલ જગ્યાએ યોગ્ય વિકલ્પ શોધો.**

(A) BACD | (B) CABD | (C) DBAC | **(D) DCBA**

✓ **જવાબ:** (D) DCBA

GPSSB જુનિયર ફાર્માસિસ્ટ 2021

10 **નીચે આપેલ અંગ્રેજી મૂળાક્ષરોની શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ કયો મૂળાક્ષર આવશે ? A, G, L, P, S, ...**

(A) Y | **(B) U** | (C) W | (D) X

✓ **જવાબ:** (B) U

GPSSB પશુધન નિરીક્ષક 2021

11 **નીચે આપેલ અંગ્રેજી મૂળાક્ષરોની શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ કયો મૂળાક્ષર આવશે ? R, U, X, A, D ___**

(A) G | (B) H | (C) I | (D) F

✓ **જવાબ:** (A) G

GPSSB મલ્ટીપર્પઝ હેલ્થ વર્કર (MPHW) 2022

12 **નીચે આપેલ શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ કયો વિકલ્પ આવશે ? D4, F6, H8, J10, ___ , ___**

(A) K12, M14 | (B) K12, M13 | (C) L12, M14 | **(D) L12, N14**

✓ **જવાબ:** (D) L12, N14

GPSSB મુખ્ય સેવિકા 2022

13 **અંગ્રેજી મૂળાક્ષર અને સંખ્યાની નીચે આપેલ મિશ્રશ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ શું આવશે ? W-144, ..?..., S-100, Q-81, O-64**

(A) U-121 | (B) U-122 | (C) V-121 | (D) V-128

✓ **જવાબ:** (A) U-121

GPSSB નાયબ ચિટનીસ 2018

14 **નીચે આપેલ સંખ્યા અને મૂળાક્ષરોની શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ શું આવશે ? 3F, 6G, 11I, 18L, ___**

(A) 21O | (B) 25N | (C) 25P | **(D) 27P**

✓ **જવાબ:** (D) 27P

GPSSB સંશોધન મદદનીશ 2018

15 નીચે આપેલી અક્ષરોની શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ જે અક્ષરો આવે તેને ક્રમાનુસાર દર્શાવીએ તો કયો વિકલ્પ સાચો છે ? **a _ n _ b _ _ ncb _ _ ncb.**

(A) b a c b a b | **(B) b c a b a b** | (C) a b b b c c | (D) a b c b c b

✓ **જવાબ:** (B) b c a b a b

GPSSB સમાજ કલ્યાણ નિરીક્ષક 2018

16 નીચે આપેલી અક્ષરોની શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ જે અક્ષરો આવે તેને ક્રમાનુસાર દર્શાવીએ તો કયો વિકલ્પ સાચો છે ? **_ _ a b a _ _ b a _ a b**

(A) b a a b b | (B) b b a b a | (C) a b b b a | **(D) a b b a b**

✓ **જવાબ:** (D) a b b a b

GPSSB સમાજ કલ્યાણ નિરીક્ષક 2021

17 નીચે આપેલ સંખ્યા અને વર્ણાક્ષરની શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યા એ નીચે આપેલ વિકલ્પ પૈકી કયો વિકલ્પ આવશે ? **2Z5, 7Y7, 14X9, 23W11, 34V13, ___**

(A) 45U15 | (B) 27U24 | (C) 47V14 | **(D) 47U15**

✓ **જવાબ:** (D) 47U15

GSRTC કંડક્ટર 2018

18 નીચે આપેલ આંકડાકીય શ્રેણીમાં એવા બેકી અંકોની સંખ્યા શોધો જે એકી અંકોની આગળ હોય પણ જેમની તુરંત પાછળ બેકી અંક ન હોય. **5 3 4 8 9 7 1 6 5 3 2 9 8 7 3 5**

(A) એક પણ નહીં | (B) 1 | **(C) 2** | (D) 3

✓ **જવાબ:** (C) 2

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

19 નીચે આપેલ સંખ્યા, પ્રતીક શ્રેણીનો સંદર્ભ લઈને ત્યારબાદ આપેલા પ્રશ્નનો જવાબ આપો. (બધી સંખ્યાઓ માત્ર એક-અંકની સંખ્યાઓ છે.) ગણતરી માત્ર ડાબેથી જમણે સુધી કરવાની છે. (ડાબી બાજુ) **$ 7 1 @ £ 5 Ω & 3 * 9 2 + 6 # 8 % 4** (જમણી બાજુ) આવી કેટલી સંખ્યાઓ છે, જે દરેકની તરત જ પહેલા એક બીજી સંખ્યા આવે છે અને તેની તરત જ પછી એક પ્રતીક પણ આવે છે?

(A) 0 | (B) 1 | **(C) 2** | (D) 3

✓ **જવાબ:** (C) 2

GSSSB હેડ ક્લાર્ક 2021

20 આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી (?)ને સ્થાને મૂકી શ્રેણી પૂરી કરો. **ABD, DGK, HMS, MTB, SBL, ?**

(A) ZKU | (B) ZAB | **(C) ZKW** | (D) XKW

✓ **જવાબ:** (C) ZKW

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

21 નીચે આપેલ શ્રેણીનો સંદર્ભ લો અને પછીના પ્રશ્નનો જવાબ આપો. (બધી સંખ્યાઓ માત્ર એક-અંકની સંખ્યાઓ છે.) (ડાબી બાજુ) 6 2 9 5 7 2 4 1 9 1 5 6 5 4 5 3 7 2 1 3 6 3 2 (જમણી બાજુ) આપેલ શ્રેણીમાં 2 આ અંક કેટલી વાર આવે છે?

(A) ચાર | (B) ત્રણ | (C) બે | (D) એક

✓ **જવાબ:** (A) ચાર

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

22 નીચે આપેલ સંખ્યા અને પ્રતીક શ્રેણીનો સંદર્ભ લો અને આગળના પ્રશ્નનો જવાબ આપો. ગણતરી ફક્ત ડાબેથી જમણે કરવાની છે. (ડાબી બાજુ) / > 4 $ 1 & < 7 + 6 5 # $ 5 ^ 4 # 4 1 % @ (જમણી બાજુ) જો શ્રેણીમાંથી બધા પ્રતીકો કાઢી નાખવામાં આવે, તો નીચેનામાંથી કયું જમણી બાજુથી સાતમું સ્થાન મેળવશે?

(A) 1 | **(B) 7** | (C) 6 | (D) 5

✓ **જવાબ:** (B) 7

GSSSB સિનિયર ક્લાર્ક 2017

23 યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો. KM 5, IP 8, GS 11, EV 14, _____

(A) BX 17 | (B) BY 17 | **(C) CY 17** | (D) CY 18

✓ **જવાબ:** (C) CY 17

GSSSB સબ એકાઉન્ટન્ટ / સબ ઓડિટર 2017

24 યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો. 2, A, 9, B, 6, C, 13, D, ...

(A) 9 | **(B) 10** | (C) 12 | (D) 19

✓ **જવાબ:** (B) 10

ગુજરાત હાઈકોર્ટ આસિસ્ટન્ટ લાઈબ્રેરિયન 2023

25 Which out of the following contains the next two correct terms in the series - A, C, F, J, ?, ?

(A) L, P | (B) M, O | **(C) O, U** | (D) R, V

✓ **જવાબ:** (C) O, U

ગુજરાત હાઈકોર્ટ નાયબ વિભાગીય અધિકારી (Dy.SO) 2021

26 A series is given with one term missing. Choose the correct alternative from the given options that will complete the series: CAT, DBU, ECV, ___

(A) FDW | (B) FGX | (C) EFW | (D) DCT

✓ **જવાબ:** (A) FDW

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

27 **"Z" અને "A"ની બરાબર મધ્ય કયો ઘટક છે?**

(A) G | (B) W | (C) T | (D) $

✓ **જવાબ:** (A) G

SEB HMAT (મુખ્ય શિક્ષક) 2022

28 **A, E, I, M, Q, U, Y, C, ___ ?**

(A) Z | (B) F | (C) D | **(D) G**

✓ **જવાબ:** (D) G

SEB TAT (માધ્યમિક) — સામાન્ય 2018

29 **ZCBA, YFED, XIHG, ___ ?**

(A) WLKM | (B) WJKL | (C) WKIJ | **(D) WLKJ**

✓ **જવાબ:** (D) WLKJ

SMC ક્લાર્ક 2023

30 **ખાલી જગ્યા પુરો : SCD, TEF, UGH, ..., WKL**

(A) CMN | (B) UJI | **(C) VIJ** | (D) IJT

✓ **જવાબ:** (C) VIJ

BMC હેડ ક્લાર્ક 2023

31 **'DOCUMENT' આ સ્પેલીંગના પ્રથમ બધા જ સ્વરો અને પછી બધા જ વ્યંજનોને અંગ્રેજી મૂળાક્ષરોના ક્રમ પ્રમાણે ગોઠવવામાં આવે તો નવા શબ્દમાં જમણેથી પાંચમો અક્ષર કયો હશે ?**

(A) 'U' | **(B) 'C'** | (C) 'M' | (D) 'N'

✓ **જવાબ:** (B) 'C'

GPSSB નાયબ હિસાબનીશ 2021

32 **અંગ્રેજી મૂળાક્ષરો અને સંખ્યાની નીચે આપેલ શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ કઈ સંખ્યા અને મૂળાક્ષરો આવશે ? Q1F, S2E, U6D, W21C, ___ ?**

(A) Y88B | (B) Z88B | (C) Y44B | (D) Y66B

✓ **જવાબ:** (A) Y88B

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી 2022

33 નીચે આપેલી શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ કઈ સંખ્યા ને મૂળાક્ષરો આવશે ? J2Z, K4X, I7V, ..., H16R, M22S

(A) L11T (B) I11T (C) L11S (D) L12T

✓ જવાબ: (A) L11T

GPSSB ગ્રામ સેવક 2022

34 નીચે આપેલ અક્ષરોની શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ બંધ બેસતા અક્ષરોને ક્રમવાર દર્શાવતો કયો વિકલ્પ સાચો છે ? શ્રેણી : a b _ _ b a a _ _ a b _

(A) b a a b b (B) a a a a a (C) a a b a a **(D) a a b a b**

✓ જવાબ: (D) a a b a b

GPSSB પશુધન નિરીક્ષક 2021

35 નીચે આપેલ શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ કયો વિકલ્પ આવશે ? AB, DEF, HIJK, ____, STUVWX

(A) LMNOP **(B) MNOPQ** (C) QRSTU (D) LMNO

✓ જવાબ: (B) MNOPQ

GPSSB નાયબ ચિટનીસ 2018

36 નીચે આપેલ અક્ષરોની શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ જે અક્ષરો આવે તે ક્રમાનુસાર દર્શાવીએ તો કયો વિકલ્પ સાચો છે ? m _ nm _ n _ an _ a _ ma _

(A) a a m n a n (B) a m m a n m **(C) a a m m n n** (D) a m a m m n

✓ જવાબ: (C) a a m m n n

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

37 નીચે આપેલ સંખ્યા, પ્રતીક શ્રેણીનો સંદર્ભ લઈને ત્યારબાદ આપેલા પ્રશ્નનો જવાબ આપો. (બધી સંખ્યાઓ માત્ર એક-અંકની સંખ્યાઓ છે.) ગણતરી માત્ર ડાબેથી જમણે સુધી કરવાની છે. (ડાબી બાજુ) & 3 £ 5 Ω # 8 % 4 * 9 2 + 6 $ 7 1 @ (જમણી બાજુ) આવી કેટલી સંખ્યાઓ છે, જે દરેકની તરત જ પહેલા એક પ્રતીક આવે છે અને તેની તરત જ પછી એક બીજું પ્રતીક પણ આવે છે?

(A) 3 (B) 4 **(C) 5** (D) 6

✓ જવાબ: (C) 5

GSSSB હેડ ક્લાર્ક 2021

38 આપેલ વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી (?)ને સ્થાને મૂકી અંક-મૂળાક્ષર શ્રેણી પૂરી કરો. Z1A, X2D, V6G, T21J, R88M, P445P, ?

(A) N2676S (B) N2676T (C) T2670N (D) T2676N

✓ જવાબ: (A) N2676S

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

39 નીચે આપેલી શ્રેણીનો સંદર્ભ લો અને પછીના પ્રશ્નનો જવાબ આપો. (બધી સંખ્યાઓ માત્ર એક-અંકની સંખ્યાઓ છે.) (ડાબી બાજુ) 6 1 1 7 5 6 9 1 9 4 9 6 9 1 7 1 3 8 6 1 4 3 9 (જમણી બાજુ) આપેલ શ્રેણીમાં 1 આ અંક કેટલી વાર આવે છે?

(A) છ | (B) પાંચ | (C) ત્રણ | (D) બે

✓ **જવાબ:** (A) છ

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

40 નીચે આપેલ સંખ્યા અને પ્રતીક શ્રેણીનો સંદર્ભ લો અને આગળના પ્રશ્નનો જવાબ આપો. ગણતરી ફક્ત ડાબેથી જમણે કરવાની છે. (ડાબી બાજુ) 3 3 # 6 * 4 # 2 4 * % 7 ^ 8 ? 9 / 9 @ 2 \ (જમણી બાજુ) જો શ્રેણીમાંથી બધા પ્રતીકો કાઢી નાખવામાં આવે, તો નીચેનામાંથી કયું ડાબી બાજુથી સાતમા ક્રમે આવશે?

(A) 2 | (B) 4 | **(C) 7** | (D) 8

✓ **જવાબ:** (C) 7

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

41 આપેલી શ્રેણીમાં સંકેતો પછી તરત આવતી હોય એવી સંખ્યાઓ કેટલી છે?

(A) શૂન્ય | (B) 1 | (C) 2 | (D) 3

✓ **જવાબ:** (A) શૂન્ય

SEB TAT (માધ્યમિક) — સામાન્ય 2018

42 આપેલ શ્રેણીમાં ખૂટતા મૂળાક્ષર શોધો. **bc _ c b _ c _ b _ ccb**

(A) cbcb | (B) bbcb | (C) cbbc | **(D) bcbc**

✓ **જવાબ:** (D) bcbc

SMC ક્લાર્ક 2023

43 ખાલી જગ્યા પુરો : B_2CD, ... BCD_4, B_5CD, BC_6D

(A) B_2C_2D | **(B) BC_3D** | (C) B_2C_3D | (D) $B_2C_3D_4$

✓ **જવાબ:** (B) BC_3D

GPSSB નાયબ ચિટનીસ 2018

44 જો 'POWERFUL' શબ્દના અક્ષરો અંગ્રેજી મૂળાક્ષરોના ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવે તો તેમ ગોઠવ્યા પછી કેટલા અક્ષરોનું સ્થાન બદલાશે નહીં ?

(A) એક પણ નહીં | **(B) એક** | (C) બે | (D) ત્રણ

✓ **જવાબ:** (B) એક

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

45 નીચે આપેલ શ્રેણીનો સંદર્ભ લઈને પછી આપેલ પ્રશ્નનો જવાબ આપો. (બધી સંખ્યાઓ માત્ર એક-અંકની સંખ્યાઓ છે.) ગણતરી માત્ર ડાબેથી જમણે સુધી કરવાની છે. (ડાબી બાજુ) 9 7 1 6 2 4 2 3 2 4 7 8 4 3 5 8 5 6 7 3 7 3 5 4 1 9 (જમણી બાજુ) આવા કેટલા બેકી અંકો છે, જે દરેકની તરત જ પહેલા એક બેકી અંક આવે છે અને તેની તરત જ પછી પણ એક બેકી અંક આવે છે?

(A) 1 **(B) 2** (C) 3 (D) 4

✓ **જવાબ:** (B) 2

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

46 નીચે આપેલ શ્રેણીનો સંદર્ભ લો અને પછીના પ્રશ્નનો જવાબ આપો. (બધી સંખ્યાઓ માત્ર એક-અંકની સંખ્યાઓ છે.) (ડાબી બાજુ) 2 6 3 4 3 5 6 2 3 7 5 1 6 5 4 6 4 7 6 3 9 1 3 (જમણી બાજુ) આપેલ શ્રેણીમાં 6 આ અંક કેટલી વાર આવે છે?

(A) પાંચ (B) છ (C) ચાર (D) બે

✓ **જવાબ:** (A) પાંચ

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

47 નીચે આપેલ સંખ્યા શ્રેણીનો સંદર્ભ લો અને નીચેના પ્રશ્નનો જવાબ આપો. ગણતરી ફક્ત ડાબેથી જમણે કરવાની રહેશે. (નોંધ: બધી સંખ્યાઓ ફક્ત એક અંકની સંખ્યાઓ છે.) (ડાબી બાજુ) 2 8 6 8 7 9 1 8 1 2 3 5 2 8 9 1 5 3 7 5 4 8 8 (જમણી બાજુ) આપેલ શ્રેણીમાં કેટલા 8 છે?

(A) પાંચ **(B) છ** (C) સાત (D) ચાર

✓ **જવાબ:** (B) છ

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

48 આપેલી શ્રેણીમાં જમણા છેડાથી 18મા ઘટકથી છઠ્ઠા સ્થાને કયો ઘટક છે?

(A) T (B) % (C) ! **(D) #**

✓ **જવાબ:** (D) #

SEB TAT (માધ્યમિક) — સામાન્ય 2018

49 આપેલ શબ્દ **INFRASTRUCTURE** માંથી કયો શબ્દ બનાવી શકાય નહિ ?

(A) STRUCTURE (B) INSTRUCTOR (C) INTACT **(D) FRITTER**

✓ **જવાબ:** (D) FRITTER

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

50 જો શ્રેણીમાં તમામ સંકેતો અને સંખ્યાઓ દૂર કરવામાં આવે તો જમણા છેડાથી આઠમા સ્થાને કયો ઘટક છે?

(A) B (B) G (C) A **(D) W**

✓ **જવાબ:** (D) W

SEB TAT (માધ્યમિક) — સામાન્ય 2018

51 જો આલ્ફાબેટના 19 થી 26 મૂળાક્ષરો ઊલટા ક્રમમાં લખવામાં આવે તો ડાબી બાજુથી 20 મો અક્ષર ક્યો હશે ?

(A) T | (B) S | **(C) U** | (D) V

✓ **જવાબ:** (C) U

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

52 આપેલી શ્રેણીમાં તમામ સંખ્યાઓનો સરવાળો કેટલો થશે?

(A) 38 | **(B) 46** | (C) 40 | (D) 42

✓ **જવાબ:** (B) 46

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

53 નીચેની શ્રેણીમાં આગામી પદ કયું હશે? ABD, DGK, HMS, MTB, SBL, (?)

(A) ZKU | **(B) ZKW** | (C) YKW | (D) ઉપરોક્ત પૈકી કોઈ નહિ.

✓ **જવાબ:** (B) ZKW

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 નીચેની શ્રેણીમાં ખૂટતો અક્ષર શોધો: A, C, E, G, ?

(A) H | **(B) I** | (C) J | (D) F

ઉકેલ: દરેક પગલે +2. G(7)+2 = 9 = I.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 આ અક્ષર-શ્રેણીમાં પ્રશ્નાર્થ (?) ની જગ્યાએ કયો અક્ષર આવશે? B, D, F, H, ?

(A) I | (B) K | **(C) J** | (D) G

ઉકેલ: દરેક પગલે +2. H(8)+2 = 10 = J.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 શ્રેણી પૂર્ણ કરો: C, F, I, L, ?

(A) N | (B) P | (C) M | **(D) O**

ઉકેલ: દરેક પગલે +3. L(12)+3 = 15 = O.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **નીચેના ક્રમમાં આગળ/ખૂટતો અક્ષર કયો છે? Z, X, V, T, ?**

(A) S | (B) Q | **(C) R** | (D) U

ઉકેલ: દરેક પગલે −2. T(20)−2 = 18 = R.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **અક્ષર-ક્રમ ધ્યાનથી જુઓ ને ખૂટતો અક્ષર શોધો: A, D, G, J, ?**

(A) M | (B) L | (C) K | (D) N

ઉકેલ: દરેક પગલે +3. J(10)+3 = 13 = M.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **નીચેની શ્રેણીમાં ખૂટતો અક્ષર શોધો: B, E, H, K, ?**

(A) M | **(B) N** | (C) O | (D) L

ઉકેલ: દરેક પગલે +3. K(11)+3 = 14 = N.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **આ અક્ષર-શ્રેણીમાં પ્રશ્નાર્થ (?) ની જગ્યાએ કયો અક્ષર આવશે? Y, W, U, S, ?**

(A) R | (B) P | **(C) Q** | (D) T

ઉકેલ: દરેક પગલે −2. S(19)−2 = 17 = Q.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **શ્રેણી પૂર્ણ કરો: A, E, I, M, ?**

(A) P | (B) R | (C) S | **(D) Q**

ઉકેલ: દરેક પગલે +4. M(13)+4 = 17 = Q.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **નીચેના ક્રમમાં આગળ/ખૂટતો અક્ષર કયો છે? D, G, ?, M, P**

(A) J | (B) K | (C) I | (D) H

ઉકેલ: દરેક પગલે +3. G(7)+3 = 10 = J.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **અક્ષર-ક્રમ ધ્યાનથી જુઓ ને ખૂટતો અક્ષર શોધો: A, C, ?, G, I**

(A) D | **(B) E** | (C) F | (D) H

ઉકેલ: દરેક પગલે +2. C(3)+2 = 5 = E.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **નીચેની શ્રેણીમાં ખૂટતો અક્ષર શોધો: B, D, G, K, ?**

(A) O | (B) Q | **(C) P** | (D) N

ઉકેલ: gap +2,+3,+4,+5. K(11)+5 = 16 = P.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **આ અક્ષર-શ્રેણીમાં પ્રશ્નાર્થ (?) ની જગ્યાએ કયો અક્ષર આવશે? A, B, D, G, ?**

(A) J | **(B) K** | (C) I | (D) L

ઉકેલ: gap +1,+2,+3,+4. G(7)+4 = 11 = K.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **શ્રેણી પૂર્ણ કરો: C, E, H, L, ?**

(A) P | (B) R | **(C) Q** | (D) O

ઉકેલ: gap +2,+3,+4,+5. L(12)+5 = 17 = Q.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **નીચેના ક્રમમાં આગળ/ખૂટતો અક્ષર કયો છે? Z, Y, W, T, ?**

(A) Q | (B) O | **(C) P** | (D) R

ઉકેલ: gap −1,−2,−3,−4. T(20)−4 = 16 = P.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **અક્ષર-ક્રમ ધ્યાનથી જુઓ ને ખૂટતો અક્ષર શોધો: A, Z, B, Y, C, X, ?**

(A) D | (B) W | (C) E | **(D) V**

ઉકેલ: વિષમ-સ્થાન A,B,C → +1 → D. 7મું પદ વિષમ-સ્થાનનું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **નીચેની શ્રેણીમાં ખૂટતો અક્ષર શોધો: A, C, F, H, K, M, ?**

(A) O | (B) Q | **(C) P** | (D) N

ઉકેલ: વિષમ-સ્થાન A,F,K → +5 → P. 7મું પદ વિષમ-સ્થાનનું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **આગળનું જૂથ શોધો: AB, CD, EF, ?**

(A) GH | (B) FG | (C) HI | (D) GI

ઉકેલ: જૂથનો પહેલો અક્ષર +2 (A,C,E,G), અંદર +1 → GH.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **આગળનું જૂથ શોધો: ABC, DEF, GHI, ?**

(A) JKL (B) IJK (C) KLM (D) JLN

ઉકેલ: સળંગ ત્રણ-ત્રણ અક્ષર. GHI પછી JKL.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **સામ્યતા પૂરી કરો: AB : CD :: EF : ?**

(A) GH (B) FG (C) HI (D) GI

ઉકેલ: દરેક અક્ષર +2: E→G, F→H → GH.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **આગળનું જૂથ શોધો: AZ, BY, CX, ?**

(A) DW (B) DV (C) EW (D) DX

ઉકેલ: પહેલા અક્ષર +1 (A,B,C,D), બીજા −1 (Z,Y,X,W) → DW.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **આ અક્ષર-શ્રેણીમાં પ્રશ્નાર્થ (?) ની જગ્યાએ કયો અક્ષર આવશે? A, F, J, M, ?**

(A) O (B) P (C) N (D) Q

ઉકેલ: gap +5,+4,+3,+2. M(13)+2 = 15 = O.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **શ્રેણી પૂર્ણ કરો: D, H, L, P, ?**

(A) T (B) S (C) U (D) R

ઉકેલ: દરેક પગલે +4. P(16)+4 = 20 = T.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **નીચેના ક્રમમાં આગળ/ખૂટતો અક્ષર કયો છે? B, D, F, ?, J**

(A) H (B) G (C) I (D) K

ઉકેલ: દરેક પગલે +2. F(6)+2 = 8 = H.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **અક્ષર-ક્રમ ધ્યાનથી જુઓ ને ખૂટતો અક્ષર શોધો: A, B, D, ?, K, P**

(A) G (B) F (C) H (D) E

ઉકેલ: gap +1,+2,+3,+4,+5. D(4)+3 = 7 = G.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **નીચેની શ્રેણીમાં ખૂટતો અક્ષર શોધો: W, T, Q, N, ?**

(A) K (B) L (C) M (D) J

ઉકેલ: દરેક પગલે −3. N(14)−3 = 11 = K.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **આ અક્ષર-શ્રેણીમાં પ્રશ્નાર્થ (?) ની જગ્યાએ કયો અક્ષર આવશે? C, G, K, O, ?**

(A) S (B) R (C) T (D) Q

ઉકેલ: દરેક પગલે +4. O(15)+4 = 19 = S.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **શ્રેણી પૂર્ણ કરો: E, J, O, T, ?**

(A) Y (B) X (C) Z (D) W

ઉકેલ: દરેક પગલે +5 (EJOTY). T(20)+5 = 25 = Y.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **નીચેના ક્રમમાં આગળ/ખૂટતો અક્ષર કયો છે? T, V, X, Z, ?**

(A) B **(B) A** (C) C (D) Y

ઉકેલ: દરેક પગલે +2; Z પછી વર્તુળાકાર → A, B → B.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **અક્ષર-ક્રમ ધ્યાનથી જુઓ ને ખૂટતો અક્ષર શોધો: B, E, H, K, N, ?**

(A) Q (B) P (C) R (D) O

ઉકેલ: દરેક પગલે +3. N(14)+3 = 17 = Q.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **નીચેની શ્રેણીમાં ખૂટતો અક્ષર શોધો: A, C, F, J, O, ?**

(A) U (B) T (C) V (D) S

ઉકેલ: gap +2,+3,+4,+5,+6. O(15)+6 = 21 = U.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **હારમાળા: 5 A # 8 P @ 3 K $ 6 M. ડાબેથી 4થું તત્ત્વ કયું છે?**

(A) 8 (B) P (C) # (D) A

ઉકેલ: ડાબેથી: 5,A,#,8 → ચોથું = 8.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **હારમાળા: 5 A # 8 P @ 3 K $ 6 M (કુલ 11 તત્ત્વ). જમણેથી 3જું તત્ત્વ કયું છે?**

(A) $ (B) 6 (C) K (D) M

ઉકેલ: જમણેથી 3જું = ડાબેથી (11−3+1)=9મું = $.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

33 **હારમાળા: 5 A # 8 P @ 3 7 K $ 6 M. એવા કેટલા અંક છે જેની તરત પછી એક અક્ષર આવે છે?**

(A) 3 (B) 2 **(C) 4** (D) 1

ઉકેલ: અંકો: 5→A, 8→P, 7→K, 6→M ચાર અંક પછી અક્ષર આવે છે (3→7 અંક પછી અંક). એટલે 4.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

34 **હારમાળા: 5 A # 8 P @ 3 K $ 6 M. એવા કેટલા ચિહ્ન છે જેની તરત પહેલાં એક અક્ષર આવે છે?**

(A) 3 (B) 2 (C) 1 (D) 0

ઉકેલ: ચિહ્નો #,@,$; #←A✓, @←P✓, $←K✓ → 3.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

35 **આ અક્ષર-શ્રેણીમાં પ્રશ્નાર્થ (?) ની જગ્યાએ કયો અક્ષર આવશે? A, D, H, M, ?**

(A) S (B) R (C) T (D) Q

ઉકેલ: gap +3,+4,+5,+6. M(13)+6 = 19 = S.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

36 **શ્રેણી પૂર્ણ કરો: B, D, E, G, H, J, ?**

(A) K (B) L (C) M (D) I

ઉકેલ: વિષમ-સ્થાન B,E,H → +3 → K. 7મું પદ વિષમ-સ્થાનનું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

37 **આગળનું જૂથ શોધો: AC, EG, IK, ?**

(A) MO (B) MN (C) LN (D) NP

ઉકેલ: જૂથનો પહેલો અક્ષર +4 (A,E,I,M), અંદર +2 → MO.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

38 **નીચેના ક્રમમાં આગળ/ખૂટતો અક્ષર કયો છે? F, K, P, U, ?**

(A) Z (B) Y (C) A (D) X

ઉકેલ: દરેક પગલે +5. U(21)+5 = 26 = Z.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

39 **અક્ષર-ક્રમ ધ્યાનથી જુઓ ને ખૂટતો અક્ષર શોધો: A, B, D, G, K, ?**

(A) P (B) O (C) Q (D) N

ઉકેલ: gap +1,+2,+3,+4,+5. K(11)+5 = 16 = P.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

40 **નીચેની શ્રેણીમાં ખૂટતો અક્ષર શોધો: Z, W, T, Q, ?**

(A) N (B) M (C) O (D) P

ઉકેલ: દરેક પગલે −3. Q(17)−3 = 14 = N.

🏏 જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. આ અક્ષર-શ્રેણીમાં પ્રશ્નાર્થ (?) ની જગ્યાએ કયો અક્ષર આવશે? A, C, E, G, ?

(A) H (B) I (C) J (D) F

2. શ્રેણી પૂર્ણ કરો: B, D, F, H, ?

(A) I (B) J (C) K (D) G

3. નીચેના ક્રમમાં આગળ/ખૂટતો અક્ષર કયો છે? A, B, C, D, ?

(A) F (B) E (C) G (D) H

4. અક્ષર-ક્રમ ધ્યાનથી જુઓ ને ખૂટતો અક્ષર શોધો: C, F, I, L, ?

(A) N (B) M (C) O (D) P

5. નીચેની શ્રેણીમાં ખૂટતો અક્ષર શોધો: Z, X, V, T, ?

(A) S (B) R (C) Q (D) U

6. આ અક્ષર-શ્રેણીમાં પ્રશ્નાર્થ (?) ની જગ્યાએ કયો અક્ષર આવશે? A, D, G, J, ?

(A) L (B) M (C) K (D) N

7. શ્રેણી પૂર્ણ કરો: Y, W, U, S, ?

(A) R (B) Q (C) P (D) T

8. નીચેના ક્રમમાં આગળ/ખૂટતો અક્ષર કયો છે? A, E, I, M, ?

(A) P (B) Q (C) R (D) O

9. અક્ષર-ક્રમ ધ્યાનથી જુઓ ને ખૂટતો અક્ષર શોધો: A, C, ?, G, I

(A) D (B) F (C) E (D) H

10. નીચેની શ્રેણીમાં ખૂટતો અક્ષર શોધો: B, E, H, K, ?

(A) M (B) N (C) L (D) O

11. આગળનું જૂથ શોધો: AB, CD, EF, ?

(A) GH (B) FG (C) HI (D) GI

12. આગળનું જૂથ શોધો: ABC, DEF, GHI, ?

(A) JKL (B) IJK (C) KLM (D) JLN

મધ્યમ (Medium) 12 પ્રશ્ન

13. આ અક્ષર-શ્રેણીમાં પ્રશ્નાર્થ (?) ની જગ્યાએ કયો અક્ષર આવશે? A, B, D, G, ?

(A) J (B) K (C) I (D) L

14. શ્રેણી પૂર્ણ કરો: C, E, H, L, ?

(A) P (B) Q (C) O (D) R

15. નીચેના ક્રમમાં આગળ/ખૂટતો અક્ષર કયો છે? A, F, J, M, ?

(A) O (B) N (C) P (D) Q

16. અક્ષર-ક્રમ ધ્યાનથી જુઓ ને ખૂટતો અક્ષર શોધો: D, G, ?, M, P

(A) J (B) I (C) K (D) H

17. નીચેની શ્રેણીમાં ખૂટતો અક્ષર શોધો: A, E, I, ?, Q

(A) M (B) N (C) L (D) O

18. આ અક્ષર-શ્રેણીમાં પ્રશ્નાર્થ (?) ની જગ્યાએ કયો અક્ષર આવશે? T, V, X, Z, ?

(A) B (B) A (C) C (D) Y

19. શ્રેણી પૂર્ણ કરો: A, Z, B, Y, C, X, ?

(A) D (B) W (C) E (D) V

20. નીચેના ક્રમમાં આગળ/ખૂટતો અક્ષર કયો છે? B, D, E, G, H, J, ?

(A) K (B) L (C) I (D) M

21. આગળનું જૂથ શોધો: AZ, BY, CX, ?

(A) DW (B) DV (C) EW (D) DX

22. આગળનું જૂથ શોધો: AC, EG, IK, ?

(A) MO (B) MN (C) LN (D) NP

23. હારમાળા: 2 K @ 5 P # 7 R $ 4 T. ડાબેથી 5મું તત્ત્વ કયું છે?

(A) P (B) 5 (C) # (D) @

24. હારમાળા: 2 K @ 5 P # 7 R $ 4 T. એવા કેટલા અંક છે જેની તરત પછી અક્ષર આવે છે?

(A) 4 (B) 3 (C) 2 (D) 1

અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

25. અક્ષર-ક્રમ ધ્યાનથી જુઓ ને ખૂટતો અક્ષર શોધો: A, C, F, J, O, ?

(A) U (B) T (C) V (D) S

26. નીચેની શ્રેણીમાં ખૂટતો અક્ષર શોધો: A, D, H, M, ?

(A) S (B) R (C) T (D) Q

27. આ અક્ષર-શ્રેણીમાં પ્રશ્નાર્થ (?) ની જગ્યાએ કયો અક્ષર આવશે? B, C, F, K, ?

(A) R (B) Q (C) S (D) P

28. શ્રેણી પૂર્ણ કરો: A, C, F, H, K, M, ?

(A) P (B) Q (C) O (D) N

29. નીચેના ક્રમમાં આગળ/ખૂટતો અક્ષર કયો છે? Z, Y, W, T, ?

(A) P (B) Q (C) O (D) R

30. અક્ષર-ક્રમ ધ્યાનથી જુઓ ને ખૂટતો અક્ષર શોધો: A, B, D, ?, K, P

(A) G (B) F (C) H (D) E

31. નીચેની શ્રેણીમાં ખૂટતો અક્ષર શોધો: F, K, P, U, ?

(A) Z (B) Y (C) A (D) X

32. આ અક્ષર-શ્રેણીમાં પ્રશ્નાર્થ (?) ની જગ્યાએ કયો અક્ષર આવશે? B, F, K, Q, ?

(A) X (B) W (C) Y (D) V

33. હારમાળા: 7 B # 4 M @ 9 K $ 2 R % 6 D (કુલ 14 તત્ત્વ). જમણેથી 4થું તત્ત્વ કયું છે?

(A) % (B) 6 (C) R (D) 2

34. હારમાળા: 7 B # 4 M @ 9 K $ 2 R. એવા કેટલા ચિહ્ન છે જેની તરત પહેલાં અંક આવે છે?

(A) 1 (B) 2 (C) 3 (D) 0

35. આગળનું જૂથ શોધો: AD, EH, IL, ?

(A) MP (B) MO (C) NP (D) LO

36. શ્રેણી પૂર્ણ કરો: A, C, F, H, K, M, P, ?

(A) R (B) S (C) Q (D) T

37. ⭐ સંકેત-ભાષામાં એક અક્ષર-શ્રેણી નીચે મુજબ આગળ વધે છે: C, E, H, M, T, ? — ખૂટતો અક્ષર શોધો.

(A) E (B) D (C) U (D) F

38. ⭐ સંકેત-ભાષામાં એક અક્ષર-શ્રેણી નીચે મુજબ આગળ વધે છે: A, D, I, P, Y, ? — ખૂટતો અક્ષર શોધો.

(A) J (B) K (C) Z (D) I

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **B**	2. **B**	3. **B**	4. **C**	5. **B**	6. **B**	7. **B**	8. **B**	9. **C**	10. **B**	11. **A**
12. **A**	13. **B**	14. **B**	15. **A**	16. **A**	17. **A**	18. **A**	19. **A**	20. **A**	21. **A**	22. **A**
23. **A**	24. **A**	25. **A**	26. **A**	27. **A**	28. **A**	29. **A**	30. **A**	31. **A**	32. **A**	33. **C**
34. **D**	35. **A**	36. **A**	37. **A**	38. **A**						

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (B) — +2: G(7)+2 = I

2. જવાબ (B) — +2: H(8)+2 = J

3. જવાબ (B) — +1: D(4)+1 = E

4. જવાબ (C) — +3: L(12)+3 = O

5. જવાબ (B) — −2: T(20)−2 = R

6. જવાબ (B) — +3: J(10)+3 = M

7. જવાબ (B) — −2: S(19)−2 = Q

8. જવાબ (B) — +4: M(13)+4 = Q

9. જવાબ (C) — +2: C(3)+2 = E

10. જવાબ (B) — +3: K(11)+3 = N

11. જવાબ (A) — પહેલો +2, અંદર +1

12. જવાબ (A) — સળંગ ત્રણ-ત્રણ અક્ષર

13. જવાબ (B) — gap +1,+2,+3,+4: G(7)+4 = K

14. જવાબ (B) — gap +2,+3,+4,+5: L(12)+5 = Q

15. જવાબ (A) — gap +5,+4,+3,+2: M(13)+2 = O

16. જવાબ (A) — +3: G(7)+3 = J

17. જવાબ (A) — +4: I(9)+4 = M

18. જવાબ (A) — +2, વર્તુળાકાર: Z→A→B

19. જવાબ (A) — વિષમ-સ્થાન A,B,C → +1 → D

20. જવાબ (A) — વિષમ-સ્થાન B,E,H → +3 → K

21. જવાબ (A) — પહેલો +1, બીજો −1 → DW

22. જવાબ (A) — પહેલો +4, અંદર +2 → MO

23. જવાબ (A) — ડાબેથી: 2,K,@,5,P → પાંચમું = P

24. જવાબ (A) — 2→K, 5→P, 7→R, 4→T → 4

25. જવાબ (A) — gap +2,+3,+4,+5,+6: O(15)+6 = U

26. જવાબ (A) — gap +3,+4,+5,+6: M(13)+6 = S

27. જવાબ (A) — gap +1,+3,+5,+7: K(11)+7 = R

28. જવાબ (A) — વિષમ-સ્થાન A,F,K → +5 → P (7મું વિષમ-સ્થાન)

29. જવાબ (A) — gap −1,−2,−3,−4: T(20)−4 = P

30. જવાબ (A) — gap +1,+2,+3,+4,+5: D(4)+3 = G

31. જવાબ (A) — +5: U(21)+5 = Z

32. જવાબ (A) — gap +4,+5,+6,+7: Q(17)+7 = X

33. જવાબ (C) — જમણેથી ગણો: D(1), 6(2), %(3), R(4). જમણેથી 4થું = R.

34. જવાબ (D) — ચિહ્નો #, @, $ ની તરત પહેલાં અનુક્રમે B, M, K (બધા અક્ષર) આવે છે — કોઈની પહેલાં અંક નથી. એટલે 0.

35. જવાબ (A) — પહેલો +4 (A,E,I,M), અંદર +3 → MP

36. જવાબ (A) — સમ-સ્થાન C,H,M,R → +5; 8મું પદ સમ-સ્થાનનું → R

37. જવાબ (A) — પાસેપાસેના અક્ષરનો કૂદકો (gap) કાઢો: C(3)→E(5)=+2, E(5)→H(8)=+3, H(8)→M(13)=+5, M(13)→T(20)=+7. એટલે gap-ની હારમાળા જ અવિભાજ્ય (prime) સંખ્યાઓ છે: 2, 3, 5, 7 — અને હવે પછીની અવિભાજ્ય સંખ્યા 11. તેથી આગળનો કૂદકો +11: T(20)+11 = 31. 26 થી વધી જાય એટલે વર્તુળાકાર ગણો: 31 − 26 = 5 = E. જવાબ E.

38. જવાબ (A) — દરેક અક્ષરનો ક્રમ લખો: A=1, D=4, I=9, P=16, Y=25. આ સંખ્યાઓ ક્રમશઃ પૂર્ણ વર્ગ છે — 1^2, 2^2, 3^2, 4^2, 5^2. એટલે પછીનો પદ $6^2 = 36$ ના સ્થાન પર આવે. 36 એ 26 થી મોટું હોવાથી વર્તુળાકાર ગણો: 36 − 26 = 10 = J. જવાબ J. (gap કાઢીને જોવાથી +3,+5,+7,+9 પણ દેખાય, જે વર્ગ-ભાતની જ ખાતરી કરે છે.)

5 સાદૃશ્ય (Analogy)

સાદૃશ્ય એટલે બે વસ્તુઓ વચ્ચેનો સંબંધ ઓળખીને એ જ સંબંધ બીજી જોડમાં લાગુ પાડવો. પ્રશ્નમાં A : B :: C : ? આપેલું હોય છે, જ્યાં A અને B વચ્ચેનો જે સંબંધ છે તે જ સંબંધ C અને જવાબ વચ્ચે હોવો જોઈએ. શબ્દ, અક્ષર અને સંખ્યા એમ ત્રણ પ્રકારના સાદૃશ્ય સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓમાં વારંવાર પૂછાય છે. આ પ્રકરણ સંબંધ ઝડપથી ઓળખવાની રીતો શીખવે છે.

સાદૃશ્ય એટલે શું? — પાયાનો ખ્યાલ

સાદૃશ્ય (Analogy) શબ્દનો અર્થ થાય છે સમાનતા અથવા સરખા પ્રકારનો સંબંધ. પ્રશ્નનું સ્વરૂપ સામાન્ય રીતે 'A : B :: C : ?' હોય છે. અહીં ':' નો અર્થ 'નો સંબંધ છે' અને '::' નો અર્થ 'એ જ રીતે' થાય છે.

જવાબ શોધવા માટે પહેલા A અને B વચ્ચે કયો સંબંધ છે તે ચોક્કસ રીતે વાક્યમાં બોલો. પછી એ જ વાક્ય C માટે લાગુ પાડો અને જે વિકલ્પ બંધ બેસે તે જવાબ. જો એક કરતાં વધારે વિકલ્પ બંધ બેસતા લાગે તો વધુ ચોક્કસ (નજીકનો) સંબંધ પસંદ કરો.

- A : B :: C : ? — પ્રથમ જોડનો સંબંધ બીજી જોડમાં શોધો.
- સંબંધને સ્પષ્ટ વાક્યમાં બોલવાથી ભૂલ ઘટે છે.
- ક્રમ (order) જાળવો — જે દિશામાં સંબંધ છે તે જ દિશા જવાબમાં રાખો.

ઉદાહરણ 1 **ડોક્ટર : દર્દી :: શિક્ષક : ?**

1. સંબંધ બોલો: ડોક્ટર જેની સારવાર કરે તે દર્દી.
2. એ જ રીતે શિક્ષક જેને ભણાવે તે વિદ્યાર્થી.
3. તેથી જવાબ વિદ્યાર્થી.

✅ જવાબ: **વિદ્યાર્થી**

ઉદાહરણ 2 **પક્ષી : માળો :: મધમાખી : ?**

1. સંબંધ: પક્ષી જ્યાં રહે તે માળો.
2. મધમાખી જ્યાં રહે તે મધપૂડો.
3. જવાબ મધપૂડો.

✅ જવાબ: **મધપૂડો**

શબ્દ-સાદૃશ્ય — સમાનાર્થી અને વિરુદ્ધાર્થી સંબંધ

ઘણા સાદૃશ્યમાં બે શબ્દો સમાનાર્થી (એક જ અર્થ) અથવા વિરુદ્ધાર્થી (ઊલટો અર્થ) હોય છે. પહેલા તપાસો કે A અને B સમાન અર્થના છે કે ઊલટા અર્થના. પછી C માટે એ જ પ્રકારનો શબ્દ વિકલ્પોમાંથી શોધો.

ધ્યાન રાખો કે જો જોડ વિરુદ્ધાર્થી હોય તો જવાબ પણ C નો વિરુદ્ધાર્થી જ હોવો જોઈએ — સમાનાર્થી નહીં.

- પ્રથમ નક્કી કરો: જોડ સમાનાર્થી છે કે વિરુદ્ધાર્થી.
- એ જ સંબંધ બીજી જોડમાં લાગુ કરો.
- છેતરામણા વિકલ્પ (સમાન-દેખાતા) થી સાવધાન રહો.

ઉદાહરણ 1 **પ્રકાશ : અંધકાર :: ગરમ : ?**

1. પ્રકાશ અને અંધકાર વિરુદ્ધાર્થી છે.
2. તેથી ગરમનો વિરુદ્ધાર્થી જોઈએ.
3. ગરમનો વિરુદ્ધાર્થી ઠંડું, જવાબ ઠંડું.

✅ જવાબ: **ઠંડું**

ઉદાહરણ 2 **બહાદુર : શૂરવીર :: કંજૂસ : ?**

1. બહાદુર અને શૂરવીર સમાનાર્થી છે.
2. તેથી કંજૂસનો સમાનાર્થી જોઇએ.
3. કંજૂસનો સમાનાર્થી લોભી, જવાબ લોભી.

✅ જવાબ: **લોભી**

શબ્દ-સાદૃશ્ય — કાર્ય અને કારણ, કર્તા અને કાર્ય

આ પ્રકારમાં એક વસ્તુ બીજાનું કારણ બને છે અથવા કોઈ વ્યક્તિ/વસ્તુ ચોક્કસ કાર્ય કરે છે. દા.ત. 'વરસાદ : પૂર' — વરસાદ પૂરનું કારણ બને છે. અથવા 'લેખક : પુસ્તક' — લેખક પુસ્તક લખે છે.

સંબંધ ઓળખવા માટે પૂછો: A શું કરે છે? અથવા A થી શું થાય છે? એ જ પ્રશ્ન C માટે પૂછો.

- કારણ → પરિણામ (વરસાદ → પૂર).
- કર્તા → કાર્ય/સાધન (કવિ → કવિતા).
- વ્યવસાય → ઓજાર (ખેડૂત → હળ).

ઉદાહરણ 1 **કવિ : કવિતા :: ચિત્રકાર : ?**

1. સંબંધ: કવિ કવિતા રચે છે.
2. ચિત્રકાર ચિત્ર બનાવે છે.
3. જવાબ ચિત્ર.

✅ જવાબ: **ચિત્ર**

ઉદાહરણ 2 **આળસ : નિષ્ફળતા :: મહેનત : ?**

1. સંબંધ: આળસ નિષ્ફળતા તરફ દોરે છે (કારણ-પરિણામ).
2. મહેનત સફળતા તરફ દોરે છે.
3. જવાબ સફળતા.

✅ જવાબ: **સફળતા**

શબ્દ-સાદૃશ્ય — ભાગ અને આખું (Part–Whole)

આ સંબંધમાં એક વસ્તુ બીજાનો અંશ (ભાગ) હોય છે. દા.ત. 'આંગળી : હાથ' — આંગળી હાથનો ભાગ છે. દિશા ધ્યાનમાં રાખવી જરૂરી છે: ભાગ : આખું કે આખું : ભાગ.

જો પ્રથમ જોડ 'ભાગ : આખું' હોય તો જવાબ પણ C નું આખું હોવું જોઈએ.

- ભાગ → આખું (પાંદડું → વૃક્ષ).
- દિશા જાળવો — ઊલટી દિશાનો વિકલ્પ ભૂલ કરાવે છે.
- પ્રાણી/શરીરના અંગો, વસ્તુના ભાગો અહીં સામાન્ય છે.

ઉદાહરણ 1 **પાંખડી : ફૂલ :: પાંદડું : ?**

1. સંબંધ: પાંખડી ફૂલનો ભાગ છે.
2. પાંદડું વૃક્ષ/છોડનો ભાગ છે.
3. જવાબ વૃક્ષ.

✅ જવાબ: **વૃક્ષ**

ઉદાહરણ 2 **પૃષ્ઠ : પુસ્તક :: ઇંટ : ?**

1. સંબંધ: પૃષ્ઠ પુસ્તકનો ભાગ છે.
2. ઇંટ દીવાલનો ભાગ છે.
3. જવાબ દીવાલ.

✅ જવાબ: **દીવાલ**

શબ્દ-સાદૃશ્ય — વર્ગ અને પ્રકાર (Class–Type)

આ સંબંધમાં એક વસ્તુ બીજાનો પ્રકાર અથવા વર્ગ હોય છે. દા.ત. 'ગુલાબ : ફૂલ' — ગુલાબ એ ફૂલનો એક પ્રકાર છે. અહીં 'X એ Y નો એક પ્રકાર છે' એવો સંબંધ બને છે.

વર્ગ-પ્રકાર સંબંધમાં શ્રેણી (category) ઓળખવી અને એ જ શ્રેણીમાં C ને બેસાડવો જરૂરી છે.

- વસ્તુ → વર્ગ (કૂતરો → પ્રાણી).
- 'એક પ્રકાર છે' એ ચાવી છે.
- વ્યાપક (broad) શ્રેણી પસંદ કરો, સંકુચિત નહીં.

ઉદાહરણ 1 **ગુલાબ : ફૂલ :: કેરી : ?**

1. સંબંધ: ગુલાબ એ ફૂલનો એક પ્રકાર છે.
2. કેરી એ ફળનો એક પ્રકાર છે.
3. જવાબ ફળ.

✅ જવાબ: **ફળ**

ઉદાહરણ 2 **ગુજરાતી : ભાષા :: હિન્દુ ધર્મ : ?**

1. સંબંધ: ગુજરાતી એ ભાષાનો એક પ્રકાર છે.
2. હિન્દુ ધર્મ એ ધર્મનો એક પ્રકાર છે.
3. જવાબ ધર્મ.

✅ જવાબ: **ધર્મ**

અક્ષર-સાદૃશ્ય — A=1 થી Z=26 સ્થાન પદ્ધતિ

અક્ષર-સાદૃશ્યમાં અંગ્રેજી મૂળાક્ષરો વચ્ચેનો સ્થાન-સંબંધ શોધવો પડે છે. દરેક અક્ષરનું સ્થાન યાદ રાખવું ઉપયોગી છે: A=1, B=2, C=3, D=4, E=5, F=6, G=7, H=8, I=9, J=10, K=11, L=12, M=13, N=14, O=15, P=16, Q=17, R=18, S=19, T=20, U=21, V=22, W=23, X=24, Y=25, Z=26.

મોટાભાગે પેટર્ન આ પ્રકારની હોય છે: આગળ ખસવું (+n), પાછળ ખસવું (−n), અથવા સામેનો અક્ષર (opposite). સામેનો અક્ષર શોધવા સૂત્ર: અક્ષરનું સ્થાન + સામેના અક્ષરનું સ્થાન = 27. દા.ત. A નો સામો Z (1+26=27).

મૂળાક્ષર સ્થાન કોષ્ટક

અક્ષર	સ્થાન	અક્ષર	સ્થાન
A	1	N	14
B	2	O	15
C	3	P	16
D	4	Q	17
E	5	R	18

અક્ષર	સ્થાન	અક્ષર	સ્થાન
F	6	S	19
G	7	T	20
H	8	U	21
I	9	V	22
J	10	W	23
K	11	X	24
L	12	Y	25
M	13	Z	26

ઉદાહરણ 1 **AC : EG :: IK : ?**

1. A=1, C=3. દરેકમાં +4 કરો: 1+4=5 (E), 3+4=7 (G). એટલે EG.
2. I=9, K=11. એ જ +4 લાગુ કરો: 9+4=13 (M), 11+4=15 (O).
3. જવાબ MO.

✅ જવાબ: **MO**

ઉદાહરણ 2 **BD : CE :: FH : ?**

1. B=2, D=4 → દરેકમાં +1: 3 (C), 5 (E) = CE.
2. F=6, H=8 → +1: 7 (G), 9 (I).
3. જવાબ GI.

✅ જવાબ: **GI**

ઉદાહરણ 3 **AZ : BY :: CX : ?**

1. A=1, Z=26 — સામેના અક્ષરો (1+26=27).
2. B=2, Y=25 (2+25=27). પ્રથમ +1, બીજો −1.
3. C=3 → D (4), X=24 → W (23). જવાબ DW.

✅ જવાબ: **DW**

સંખ્યા-સાદૃશ્ય — વર્ગ, ઘન અને ગુણાંક સંબંધ

સંખ્યા-સાદૃશ્યમાં બે સંખ્યાઓ વચ્ચે ગાણિતિક સંબંધ હોય છે. સામાન્ય સંબંધો: વર્ગ (square, n^2), ઘન (cube, n^3), ગુણાંક (multiple), અવયવ (factor), અથવા ઉમેરો/ગુણાકાર.

ઝડપ માટે વર્ગ યાદ રાખો: $2^2=4$, $3^2=9$, $4^2=16$, $5^2=25$, $6^2=36$, $7^2=49$, $8^2=64$, $9^2=81$, $10^2=100$, $11^2=121$, $12^2=144$. ઘન: $2^3=8$, $3^3=27$, $4^3=64$, $5^3=125$, $6^3=216$.

- પહેલા તપાસો: બીજી સંખ્યા પહેલીનો વર્ગ છે? ઘન છે?
- ગુણાંક/ભાગાકાર સંબંધ પણ તપાસો (B = A × કોઈ સંખ્યા).
- ઉમેરો કે બાદબાકીનો સ્થિર તફાવત પણ જુઓ.

ઉદાહરણ 1 **4 : 16 :: 7 : ?**

1. સંબંધ: $16 = 4^2$ (વર્ગ).
2. તેથી $7^2 = 49$.
3. જવાબ 49.

✅ જવાબ: **49**

ઉદાહરણ 2 **3 : 27 :: 5 : ?**

1. સંબંધ: $27 = 3^3$ (ઘન).
2. તેથી $5^3 = 125$.
3. જવાબ 125.

✅ જવાબ: **125**

ઉદાહરણ 3 **6 : 42 :: 8 : ?**

1. સંબંધ: $42 = 6 \times 7$ (સંખ્યા × પછીની સંખ્યા).
2. તેથી $8 \times 9 = 72$.
3. જવાબ 72.

✅ જવાબ: **72**

મિશ્ર સાદૃશ્ય — અક્ષર-સંખ્યા અને જૂથ સંબંધ

કેટલાક પ્રશ્નોમાં અક્ષર અને સંખ્યા ભેગાં હોય (દા.ત. A1 : C3), અથવા ત્રણ વસ્તુનું જૂથ (દા.ત. દેશ : રાજધાની : ચલણ) આપેલું હોય. અહીં બધાં તત્ત્વો વચ્ચેનો સંબંધ એકસાથે જાળવવો પડે.

મિશ્ર સાદૃશ્યમાં ધીરજથી દરેક ઘટકનો સંબંધ અલગ-અલગ ચકાસો અને બધાં ઘટકો સાથે બંધ બેસતો વિકલ્પ પસંદ કરો.

- અક્ષર+સંખ્યા જોડમાં બંને ભાગનો સંબંધ અલગ ચકાસો.
- જૂથ-સંબંધમાં દરેક ઘટકની એક સમાન શ્રેણી ઓળખો.
- દેશ–રાજધાની, વ્યક્તિ–ક્ષેત્ર જેવા સામાન્ય જૂથ યાદ રાખો.

ઉદાહરણ 1 **A1 : C3 :: E5 : ?**

1. A પછી બે અક્ષર છોડી C; 1 પછી 3 (બંનેમાં +2).
2. E પછી બે અક્ષર છોડી G; 5 પછી +2 = 7.
3. જવાબ G7.

✅ જવાબ: **G7**

ઉદાહરણ 2 **ભારત : નવી દિલ્હી :: જાપાન : ?**

1. સંબંધ: ભારતની રાજધાની નવી દિલ્હી.
2. જાપાનની રાજધાની ટોક્યો.
3. જવાબ ટોક્યો.

✅ જવાબ: **ટોક્યો**

ટૂંકી રીતો — સાદૃશ્ય

આ ટૂંકી રીતો યાદ રાખવાથી સાદૃશ્યના પ્રશ્નો ઝડપથી અને ભૂલ વગર ઉકેલી શકાય છે.

ઝડપી ટ્રિક્સ (Shortcuts)

- સંબંધને હંમેશા સ્પષ્ટ વાક્યમાં બોલો ('A એ B નું ___ છે') — પછી જ વિકલ્પ જુઓ.
- દિશા જાળવો: ભાગ:આખું હોય તો જવાબ પણ ભાગ:આખું જ રાખો, ઊલટો નહીં.
- અક્ષર સામો શોધવા: અક્ષર સ્થાન + જવાબ સ્થાન = 27 (A↔Z, B↔Y, C↔X).
- સંખ્યામાં પહેલા વર્ગ (n^2) અને ઘન (n^3) તપાસો, પછી ગુણાંક/અવયવ.
- બે વિકલ્પ બંધ બેસે તો વધુ ચોક્કસ (નજીકનો) સંબંધ પસંદ કરો.
- વર્ગ 1-12 અને ઘન 1-6 મોઢે રાખો — સંખ્યા-સાદૃશ્ય સેકન્ડોમાં ઉકેલાશે.

વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

BMC હેડ ક્લાર્ક 2023

1 આપેલી જોડીને સંબંધિત જોડી શોધો. ટ્રેન : પાટા

(A) વિચાર : મગજ | **(B) બંદૂકની ગોળી : નળી** | (C) પાણી : હોડી | (D) પ્રખ્યાતી : ટેલિવિઝન

✓ **જવાબ:** (B) બંદૂકની ગોળી : નળી

BMC સિનિયર ક્લાર્ક 2023

2 નીચેના પૈકી કઇ સંખ્યાની જોડી યોગ્ય નથી ? (Choose the number pair which is not correct)

(A) 7 : 22 | (B) 12 : 37 | **(C) 8 : 33** | (D) 15 : 46

✓ **જવાબ:** (C) 8 : 33

GPSSB મદદનીશ ઈજનેર (સિવિલ) 2022

3 BEGK અને ADFJ જેવી રીતે સબંધિત છે. તેવી રીતે PSVY સાથે સબંધિત શું ગણાય ?

(A) LOQT | (B) ROUX | (C) OTUZ | **(D) ORUX**

✓ **જવાબ:** (D) ORUX

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી (સહકાર) 2025

4 એક ચોક્કસ તર્કને અનુસરીને 79 એ 72 સાથે સંબંધિત છે. તે જ તર્કને અનુસરીને, 41 એ 34 સાથે સંબંધિત છે. તો તે સમાન તર્કને અનુસરીને, 56 નીચેનામાંથી કોની સાથે સંબંધિત છે? (નોંધ: સંખ્યાઓને તેમના ઘટક અંકોમાં વિભાજીત કર્યા વિના, પૂર્ણ સંખ્યાઓ પર ક્રિયાઓ (ઓપરેશન્સ) કરવી જોઈએ. દા.ત. 13 લો - 13 માં સરવાળો/ બાદબાકી/ ગુણાકાર જેવી ક્રિયાઓ પૂર્ણ 13 પર કરી શકાય છે. 13 ને 1 અને 3 માં વિભાજીત કર્યા બાદ 1 અને 3 પર ક્રિયાઓ (ઓપરેશન્સ) કરવાની છૂટ નથી.)

(A) 48 | **(B) 49** | (C) 50 | (D) 51

✓ **જવાબ:** (B) 49

GPSSB જુનિયર ક્લાર્ક 2026

5 એક ચોક્કસ તર્કને અનુસારીને, 44 એ 57 સાથે સંબંધિત છે. એ જ તર્કને અનુસારીને 72 એ 85 સાથે સંબંધિત છે. તો સમાન તર્કને અનુસારીને 53 નીચેનામાંથી કોની સાથે સંબંધિત છે? (નોંધ: સંખ્યાઓને તેમના ઘટક અંકોમાં અલગ કર્યા વિના, પૂર્ણ સંખ્યાઓ પર ક્રિયાઓ કરવાની છે. દા.ત. 13 લઈએ – તો 13 પર સરવાળો/ બાદબાકી/ ગુણાકાર વગેરે ક્રિયાઓ કરી શકાય. 13 ને 1 અને 3 માં અલગ કરીને ત્યારબાદ 1 અને 3 પર ગાણિતિક ક્રિયાઓ કરવાની છૂટ નથી.)

(A) 66 (B) 65 (C) 69 (D) 63

✓ **જવાબ:** (A) 66

GPSSB નાયબ ચિટનીસ 2025

6 14 કોઈ ચોક્કસ તર્ક અનુસાર 40 સાથે સંબંધિત છે. તે જ તર્કને અનુસાર 26 એ 76 સાથે સંબંધિત છે. તે જ તર્કને અનુસરીને 47 નીચેનામાંથી કોની સાથે સંબંધિત છે? (નોંધ: સંખ્યાઓને તેમના ઘટક અંકોમાં વિભાજીત કર્યા વિના, પૂર્ણ સંખ્યાઓ પર ક્રિયાઓ (Operations) કરવાની રહેશે. દા.ત. 13 લો – 13 આ સંખ્યા પર ક્રિયાઓ, જેમ કે 13 માં સરવાળો/ બાદબાકી/ ગુણાકાર વગેરે પૂર્ણ 13 પર કરી શકાય છે. 13 ને 1 અને 3 માં છૂટા પાડીને ત્યારબાદ 1 અને 3 પર ગાણિતિક ક્રિયાઓ કરવાની છૂટ નથી.)

(A) 139 (B) 142 (C) 156 (D) 178

✓ **જવાબ:** (A) 139

GPSSB સંશોધન મદદનીશ 2018

7 નીચે આપેલ પ્રથમ શબ્દજોડના આધારે બીજી શબ્દ જોડમાં ખાલી જગ્યાએ કયો વિકલ્પ બંધબેસતો આવે છે ? (1) સોમવાર - શનિવાર, (2) ગુરુવાર - .....

(A) બુધવાર (B) શુક્રવાર (C) રવિવાર **(D) મંગળવાર**

✓ **જવાબ:** (D) મંગળવાર

GPSSB તલાટી કમ મંત્રી 2025

8 એક ચોક્કસ તર્કને અનુસરીને 202 એ 358 સાથે સંબંધિત છે. આ જ તર્કને અનુસરીને, 194 એ 350 સાથે સંબંધિત છે. સમાન તર્કને અનુસરીને, નીચેનામાંથી કયા વિકલ્પ સાથે 218 સંબંધિત છે? (નોંધ:સંખ્યાઓને તેમના ઘટક અંકોમાં તોડ્યા વિના, સંપૂર્ણ સંખ્યાઓ પર ક્રિયાઓ કરવી જોઈએ. દા.ત. 13 પરની ક્રિયાઓ જેમ કે 13 નો સરવાળો/બાદબાકી/ગુણાકાર પૂર્ણ 13 પર કરી શકાય છે. 13 ને 1 અને 3 માં વિભાજીત કરીને અને પછી 1 અને 3 પર ગાણિતિક ક્રિયાઓ કરવાની છૂટ નથી)

(A) 370 (B) 372 **(C) 374** (D) 378

✓ **જવાબ:** (C) 374

GPSSB ટ્રેસર 2025

9 એક ચોક્કસ તર્કને અનુસરીને 49 એ 36 સાથે સંબંધિત છે. તે જ તર્કને અનુસરીને, 85 એ 72 સાથે સંબંધિત છે. તો તે સમાન તર્કને અનુસરીને 150, નીચેનામાંથી કોની સાથે સંબંધિત છે? (નોંધ: સંખ્યાઓને તેમના ઘટક અંકોમાં વિભાજીત કર્યા વિના, પૂર્ણ સંખ્યાઓ પર ક્રિયાઓ (Operations) કરવાની રહેશે. દા.ત. 13 લો – 13 આ સંખ્યા પર ક્રિયાઓ, જેમ કે 13 માં સરવાળો/ બાદબાકી/ ગુણાકાર વગેરે પૂર્ણ 13 પર કરી શકાય છે. 13 ને 1 અને 3 માં છૂટા પાડીને ત્યારબાદ 1 અને 3 પર ગાણિતિક ક્રિયાઓ કરવાની છૂટ નથી.)

(A) 143 (B) 140 **(C) 137** (D) 145

✓ **જવાબ:** (C) 137

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

10 **Select the set in which the numbers are related in the same way as are the numbers of the following sets. (NOTE: Operations should be performed on the whole numbers, without breaking down the numbers into their constituent digits. E.g. 13 – Operations on 13 such as adding / subtracting / multiplying to 13 can be performed. Breaking down 13 into 1 and 3 and then performing mathematical operations on 1 and 3 is not allowed.) (13, 56, 15) (12, 62, 19)**

(A) (11, 48, 7) (B) (14, 72, 21) (C) (19, 75, 16) **(D) (18, 58, 11)**

✓ **જવાબ:** (D) (18, 58, 11)

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

11 **Below are given two sets of numbers. In each set of numbers, a certain mathematical operation on the first number results in the second number. Similarly, certain mathematical operation on the second number results in the third number and so on. Which of the given options follows the same set of operations as in the question? (NOTE – A two/three digit number cannot be broken into individual digits for operations e.g. if 37 is followed by 10, the operation cannot be 3+7 as a two digit number cannot be broken into individual digits) 5 – 11 – 5 – 9; 7 – 15 – 9 – 17**

(A) 8 – 15 – 9 – 17 **(B) 11 – 23 – 17 – 33** (C) 12 – 23 – 17 – 33 (D) 9 – 19 – 25 – 49

✓ **જવાબ:** (B) 11 – 23 – 17 – 33

GSSSB બિન સચિવાલય ક્લાર્ક 2016

12 **Fill in the gap. Car : Garage :: Aeroplane : ___**

(A) Port (B) Depot **(C) Hangar** (D) Harbour

✓ **જવાબ:** (C) Hangar

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

13 **તે સમૂહ પસંદ કરો જેમાં સંખ્યાઓ તે જ રીતે સંબંધિત છે જે રીતે નીચેના સમૂહની સંખ્યાઓ સંબંધિત છે. (નોંધ: સંખ્યાઓને તેમના ઘટક અંકોમાં વિભાજીત કર્યા વિના, પૂર્ણ સંખ્યાઓ પર ગણતરી કરવી જોઈએ. દા.ત. 13 – 13 પર 13માં સરવાળો/બાદબાકી/ગુણાકાર કરવા જેવી કામગીરી કરી શકાય છે. 13 ને 1 અને 3 માં વિભાજીત કરીને પછી 1 અને 3 પર ગાણિતિક ગણતરી કરવાની મંજૂરી નથી.) (1.4, 2.9, 4.4) (7.8, 9.3, 10.8)**

(A) (3.9, 5.4, 6.9) (B) (9.9, 11.5, 13.1) (C) (3.3, 4.9, 6.5)

(D) (5.4, 6.9, 8.3) Note: For this question, ambiguity is found in question/answer. Candidate will get full marks for this question if any of the correct options are chosen.

✓ **જવાબ:** (A) (3.9, 5.4, 6.9)

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

14 **12 is related to 48 following a certain logic. Following the same logic, 15 is related to 60. To which of the following is 18 related, following the same logic? (NOTE: Operations should be performed on the whole numbers, without breaking down the numbers into their constituent digits. E.g. 13 – Operations on 13 such as adding/subtracting/multiplying to 13 can be performed. Breaking down 13 into 1 and 3 and then performing mathematical operations on 1 and 3 is not allowed.)**

(A) 90 **(B) 72** (C) 80 (D) 54

✓ **જવાબ:** (B) 72

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

15 **In the following number-pairs, the second number is obtained by applying certain mathematical operations to the first number. Select the set in which the numbers are related in the same way as are the numbers of the following sets. (NOTE: Operations should be performed on the whole numbers, without breaking down the numbers into their constituent digits. E.g. 13 – Operations on 13 such as adding / subtracting / multiplying to 13 can be performed. Breaking down 13 into 1 and 3 and then performing mathematical operations on 1 and 3 is not allowed.) 26, 108 33, 136**

(A) 42, 172 (B) 51, 209 (C) 62, 254 (D) 71, 290

✓ **જવાબ:** (A) 42, 172

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

16 **નીચે સંખ્યાઓના બે ગણ આપવામાં આવ્યા છે. દરેક સંખ્યાના ગણમાં, પ્રથમ સંખ્યા પર અમુક ચોક્કસ ગાણિતિક સંક્રિયા(ઓ) કરીને પરિણામસ્વરૂપે બીજી સંખ્યા મેળવવામાં આવે છે. તેવી જ રીતે, બીજી સંખ્યા પર ચોક્કસ ગાણિતિક સંક્રિયા(ઓ) કરીને પરિણામસ્વરૂપે ત્રીજી સંખ્યા મેળવવામાં આવે છે અને તેવી જ રીતે આગળ પણ થાય છે. તો આપેલા વિકલ્પોમાંથી કયો વિકલ્પ પ્રશ્નમાં આપેલ ગાણિતિક સંક્રિયાઓના સમાન ગણને અનુસરે છે? (નોંધ: સંખ્યાઓને તેના ઘટક અંકો (Constituent Digits)માં વિભાજિત કર્યા વિના પૂર્ણ સંખ્યાઓ પર સંક્રિયાઓ (Operations) કરવાની છે. દા. ત. 13 લો - 13 પર સંક્રિયાઓ જેમ કે 13 માં સરવાળો/બાદબાકી/ગુણાકાર કરી શકાય છે. 13 ને 1 અને 3 માં વિભાજીત કરીને પછી 1 અને 3 પર ગાણિતિક સંક્રિયાઓ કરવાની મંજૂરી નથી.) 80 – 60 – 30 ; 55 – 35 – 5**

(A) 65 – 55 – 25 (B) 60 – 40 – 20 (C) 50 – 40 – 10 **(D) 70 – 50 – 20**

✓ **જવાબ:** (D) 70 – 50 – 20

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

17 **18 is related to 107 following a certain logic. Following the same logic, 11 is related to 65. To which of the given options is 16 related, following the same logic? (NOTE: Operations should be performed on the whole numbers, without breaking down the numbers into their constituent digits. E.g. 13 – Operations on 13 such as adding/subtracting/multiplying to 13 can be performed. Breaking down 13 into 1 and 3 and then performing mathematical operations on 1 and 3 is not allowed.)**

(A) 82 | (B) 87 | **(C) 95** | (D) 103

✓ **જવાબ:** (C) 95

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

18 **Select the set in which the numbers are related in the same way as are the numbers of the following sets. (NOTE: Operations should be performed on the whole numbers, without breaking down the numbers into its constituent digits. E.g. 13 – Operations on 13 such as adding/subtracting/multiplying etc. to 13 can be performed. Breaking down 13 into 1 and 3 and then performing mathematical operations on 1 and 3 is not allowed.) (6, 156, 13) (9, 252, 14)**

(A) (10, 110, 11) | **(B) (11, 440, 20)** | (C) (8, 102, 7) | (D) (13, 276, 11)

✓ **જવાબ:** (B) (11, 440, 20)

GSSSB સિનિયર ક્લાર્ક 2017

19 **Fill in the gap : Oxygen : Burn :: Carbon dioxide : _____**

(A) Isolate | (B) Foam | **(C) Extinguish** | (D) Explode

✓ **જવાબ:** (C) Extinguish

ગુજરાત હાઈકોર્ટ આસિસ્ટન્ટ લાઈબ્રેરિયન 2023

20 **Botany : Plants : : Entomology : ?**

(A) Snakes | **(B) Insects** | (C) Birds | (D) Fish

✓ **જવાબ:** (B) Insects

ગુજરાત હાઈકોર્ટ પટાવાળા (Peon) 2023

21 **16 : 56 :: 32 : (?)**

(A) 112 | (B) 144 | (C) 128 | (D) 96

✓ **જવાબ:** (A) 112

ગુજરાત હાઇકોર્ટ સિસ્ટમ ઓફિસર 2021

22 **Select the pair that best expresses a relationship similar to that expressed in the pair : Medicine : Health**

(A) Wealth : Peace | **(B) Education : Knowledge** | (C) Money : Happiness | (D) Science : Experiment

✓ **જવાબ:** (B) Education : Knowledge

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

23 **પોર્ટુગલ : એટલાન્ટિક મહાસાગર : : ચીલી : (?)**

(A) હિન્દ મહાસાગર | (B) આર્કટિક મહાસાગર | **(C) પેસેફિક મહાસાગર** | (D) ઉત્તર સમુદ્ર

✓ **જવાબ:** (C) પેસેફિક મહાસાગર

SEB HMAT (મુખ્ય શિક્ષક) 2022

24 **4:17 :: 7: ___**

(A) 48 | (B) 49 | **(C) 50** | (D) 51

✓ **જવાબ:** (C) 50

SEB TAT (ઉ.મા.) — English 2023

25 **ફૂલ : પાંદડી નીચેના પૈકી યોગ્ય જૂથ શોધો જે ઉપરના જૂથને રજૂ કરે.**

(A) બોલ : બેટ | **(B) ટાયર : સાઇકલ** | (C) પેન્સીલ : નોટ | (D) આખડિયો : વેલણ

✓ **જવાબ:** (B) ટાયર : સાઇકલ

SMC ક્લાર્ક 2023

26 **'મ્યુઝીયમ' એ 'ક્યુરેટર' (curator) સાથે સંલગ્ન છે, તેમ 'જેલ' કોની સાથે સંકળાયેલ છે ?**

(A) વોર્ડન | **(B) જેલર** | (C) ન્યાયાધીશ | (D) મેનેજર

✓ **જવાબ:** (B) જેલર

BMC હેડ ક્લાર્ક 2023

27 **પ્રશ્ન ચિહ્નની જગ્યાએ સંબંધિત શબ્દ શોધો. જૂલ : એનર્જી : : પાસ્કલ : (?)**

(A) કદ | (B) ઘનતા | **(C) દબાણ** | (D) બળ

✓ **જવાબ:** (C) દબાણ

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

28 **Select the set in which the numbers are related in the same way as are the numbers of the following sets. (NOTE: Operations should be performed on the whole numbers, without breaking down the numbers into their constituent digits. E.g. 13 – Operations on 13 such as adding / subtracting / multiplying to 13 can be performed. Breaking down 13 into 1 and 3 and then performing mathematical operations on 1 and 3 is not allowed.) (13, 23, 40) (12, 21, 38)**

(A) (15, 27, 44) (B) (17, 37, 48) (C) (19, 29, 46) (D) (16, 25, 42)

✓ **જવાબ:** (A) (15, 27, 44)

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

29 **Select the set in which the numbers are related in the same way as are the numbers of the following sets. (Note: Operations should be performed on the whole numbers, without breaking down the numbers into their constituent digits. E.g. 13 – Operations on 13 such as adding/subtracting/multiplying to 13 can be performed. Breaking down 13 into 1 and 3 and then performing mathematical operations on 1 and 3 is not allowed.) (48, 50, 56) (31, 33, 39)**

(A) (43, 45, 51) (B) (29, 32, 35) (C) (36, 38, 42) (D) (55, 60, 62)

✓ **જવાબ:** (A) (43, 45, 51)

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

30 **નીચેના સંખ્યા-જોડીઓમાં, બીજી સંખ્યા પ્રથમ સંખ્યા પર ચોક્કસ ગાણિતિક ક્રિયાઓ લાગુ કરીને મેળવવામાં આવે છે. નીચેના ગણોની સંખ્યાઓ જે રીતે સંબંધિત છે તે જ રીતે સંખ્યાઓ જે ગણમાં સંબંધિત છે તે પસંદ કરો. (નોંધ: સંખ્યાઓને તેમના ઘટક અંકોમાં વિભાજીત કર્યા વિના, પૂર્ણ સંખ્યાઓ પર ગણતરી કરવી જોઈએ. દા.ત. 13 – 13 પર 13માં સરવાળો/બાદબાકી/ગુણાકાર કરવા જેવી કામગીરી કરી શકાય છે. 13 ને 1 અને 3 માં વિભાજીત કરીને પછી 1 અને 3 પર ગાણિતિક ગણતરી કરવાની મંજૂરી નથી.) 124, 105 411, 392**

(A) 37, 18 (B) 211, 136 (C) 106, 89 (D) 65, 51

✓ **જવાબ:** (A) 37, 18

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

31 **13 is related to 65 following a certain logic. Following the same logic, 17 is related to 85. To which of the following is 16 related, following the same logic? (NOTE: Operations should be performed on the whole numbers, without breaking down the numbers into their constituent digits. E.g. 13 – Operations on 13 such as adding/subtracting/multiplying to 13 can be performed. Breaking down 13 into 1 and 3 and then performing mathematical operations on 1 and 3 is not allowed.)**

(A) 90 (B) 85 **(C) 80** (D) 95

✓ **જવાબ:** (C) 80

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

32 **In the following number-pairs, the second number is obtained by applying certain mathematical operations to the first number. Select the set in which the numbers are related in the same way as are the numbers of the following sets. (NOTE: Operations should be performed on the whole numbers, without breaking down the numbers into their constituent digits. E.g. 13 – Operations on 13 such as adding / subtracting / multiplying to 13 can be performed. Breaking down 13 into 1 and 3 and then performing mathematical operations on 1 and 3 is not allowed.) 5, 127 4, 66**

(A) 6, 216 | **(B) 3, 29** | (C) 7, 343 | (D) 2, 12

✓ **જવાબ:** (B) 3, 29

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

33 **નીચે સંખ્યાઓના બે ગણ આપવામાં આવ્યા છે. દરેક સંખ્યાના ગણમાં, પ્રથમ સંખ્યા પર અમુક યોક્કસ ગાણિતિક સંક્રિયા(ઓ) કરીને પરિણામસ્વરૂપે બીજી સંખ્યા મેળવવામાં આવે છે. તેવી જ રીતે, બીજી સંખ્યા પર યોક્કસ ગાણિતિક સંક્રિયા(ઓ) કરીને પરિણામસ્વરૂપે ત્રીજી સંખ્યા મેળવવામાં આવે છે અને તેવી જ રીતે આગળ પણ થાય છે. તો આપેલા વિકલ્પોમાંથી કયો વિકલ્પ પ્રશ્નમાં આપેલ ગાણિતિક સંક્રિયાઓના સમાન ગણને અનુસરે છે? (નોંધ: સંખ્યાઓને તેના ઘટક અંકો (Constituent Digits)માં વિભાજિત કર્યા વિના પૂર્ણ સંખ્યાઓ પર સંક્રિયાઓ (Operations) કરવાની છે. દા. ત. 13 લો - 13 પર સંક્રિયાઓ જેમ કે 13 માં સરવાળો/બાદબાકી/ગુણાકાર કરી શકાય છે. 13 ને 1 અને 3 માં વિભાજીત કરીને પછી 1 અને 3 પર ગાણિતિક સંક્રિયાઓ કરવાની મંજૂરી નથી.) 48 – 24 – 14 ; 40 – 20 – 10**

(A) 36 – 18 – 8 | (B) 32 – 17 – 7 | (C) 30 – 15 – 10 | (D) 96 – 14 – 4

✓ **જવાબ:** (A) 36 – 18 – 8

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

34 **109 is related to 164 following a certain logic. Following the same logic, 95 is related to 150. To which of the given options is 125 related, following the same logic? (NOTE: Operations should be performed on the whole numbers, without breaking down the numbers into their constituent digits. E.g. 13 – Operations on 13 such as adding/subtracting/multiplying to 13 can be performed. Breaking down 13 into 1 and 3 and then performing mathematical operations on 1 and 3 is not allowed.)**

(A) 170 | **(B) 180** | (C) 190 | (D) 200

✓ **જવાબ:** (B) 180

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

35 **Select the set in which the numbers are related in the same way as are the numbers of the following sets. (NOTE: Operations should be performed on the whole numbers, without breaking down the numbers into its constituent digits. E.g. 13 – Operations on 13 such as adding /deleting /multiplying etc. to 13 can be performed. Breaking down 13 into 1 and 3 and then performing mathematical operations on 1 and 3 is not allowed) (5, 25, 75) (11, 121, 363)**

(A) (17, 169, 507) | (B) (13, 169, 509) | (C) (13, 167, 507) | **(D) (13, 169, 507)**

✓ **જવાબ:** (D) (13, 169, 507)

ગુજરાત હાઈકોર્ટ આસિસ્ટન્ટ લાઈબ્રેરિયન 2023

36 **Newspaper : Press : : Cloth : ?**

(A) Tailor | (B) Textile | (C) Fibre | **(D) Mill**

✓ **જવાબ:** (D) Mill

SMC ક્લાર્ક 2023

37 **કોબ્રા એ સાપ સાથે સંકળાયેલ છે તેજ રીતે ચિત્તો એ ..... સંકળાયેલ છે.**

(A) ઝેબ્રા | (B) સિંહ | **(C) વાઘ** | (D) બિલાડી

✓ **જવાબ:** (C) વાઘ

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

38 **19 is related to 33 following a certain logic. Following the same logic, 17 is related to 29. To which of the following is 24 related, following the same logic? (NOTE: Operations should be performed on the whole numbers, without breaking down the numbers into their constituent digits. E.g. 13 – Operations on 13 such as adding / subtracting /multiplying to 13 can be performed. Breaking down 13 into 1 and 3 and then performing mathematical operations on 1 and 3 is not allowed.)**

(A) 43 | (B) 46 | (C) 48 | (D) 52

✓ **જવાબ:** (A) 43

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

39 **In the following number-pairs, the second number is obtained by applying certain mathematical operations to the first number. Select the pair in which the numbers are related in the same way as are the numbers of the following pairs. (Note: Operations should be performed on the whole numbers, without breaking down the numbers into its constituent digits. E.g., 13 – Operations on 13 such as adding/subtracting/multiplying etc. to 13 can be performed. Breaking down 13 into 1 and 3 and then performing mathematical operations on 1 and 3 is not allowed.) 28, 11 44, 15**

(A) 20, 7 | (B) 32, 10 | **(C) 60, 19** | (D) 40, 10

✓ **જવાબ:** (C) 60, 19

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

40 **નીચેના સંખ્યા-જોડીઓમાં, બીજી સંખ્યા પ્રથમ સંખ્યા પર યોક્કસ ગાણિતિક ક્રિયાઓ લાગુ કરીને મેળવવામાં આવે છે. નીચેના સમૂહોની સંખ્યાઓ જે રીતે સંબંધિત છે તે જ રીતે સંખ્યાઓ જે સમૂહમાં સંબંધિત છે તે પસંદ કરો. (નોંધ: સંખ્યાઓને તેમના ઘટક અંકોમાં વિભાજીત કર્યા વિના, પૂર્ણ સંખ્યાઓ પર ગણતરી કરવી જોઈએ. દા.ત. 13 – 13 પર 13માં સરવાળો/બાદબાકી/ગુણાકાર કરવા જેવી કામગીરી કરી શકાય છે. 13 ને 1 અને 3 માં વિભાજીત કરીને પછી 1 અને 3 પર ગાણિતિક ગણતરી કરવાની મંજૂરી નથી.) 27, 54 71, 142**

(A) 43, 86 | (B) 59, 177 | (C) 47, 141 | (D) 51, 153

✓ **જવાબ:** (A) 43, 86

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

41 **8 is related to 72 following a certain logic. Following the same logic, 10 is related to 110. To which of the following is 9 related, following the same logic? (NOTE: Operations should be performed on the whole numbers, without breaking down the numbers into their constituent digits. E.g. 13 – Operations on 13 such as adding/subtracting/multiplying to 13 can be performed. Breaking down 13 into 1 and 3 and then performing mathematical operations on 1 and 3 is not allowed.)**

(A) 90 (B) 85 (C) 80 (D) 95

✓ **જવાબ:** (A) 90

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

42 **Two sets of numbers are given below. In each set of numbers, certain mathematical operation(s) on the first number results in the second number. Similarly, certain mathematical operation(s) on the second number results in the third number and so on. Which of the given options follows the same set of operations as in the given sets? (NOTE: Operations should be performed on the whole numbers, without breaking down the numbers into their constituent digits. E.g. 13 – Operations on 13 such as adding / subtracting / multiplying to 13 can be performed. Breaking down 13 into 1 and 3 and then performing mathematical operations on 1 and 3 is not allowed.) 1 – 6 – 0 – 7; 4 – 9 – 3 – 10**

(A) 3 – 6 – 11 – 13 (B) 6 – 13 – 15 – 23 (C) 9 – 12 – 18 – 13 **(D) 11 – 16 – 10 – 17**

✓ **જવાબ:** (D) 11 – 16 – 10 – 17

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

43 **નીચે સંખ્યાઓના બે ગણ આપવામાં આવ્યા છે. દરેક સંખ્યાના ગણમાં, પ્રથમ સંખ્યા પર અમુક યોક્કસ ગાણિતિક સંક્રિયા(ઓ) કરીને પરિણામસ્વરૂપે બીજી સંખ્યા મેળવવામાં આવે છે. તેવી જ રીતે, બીજી સંખ્યા પર યોક્કસ ગાણિતિક સંક્રિયા(ઓ) કરીને પરિણામસ્વરૂપે ત્રીજી સંખ્યા મેળવવામાં આવે છે અને તેવી જ રીતે આગળ પણ થાય છે. તો આપેલા વિકલ્પોમાંથી કયો વિકલ્પ પ્રશ્નમાં આપેલ ગાણિતિક સંક્રિયાઓના સમાન ગણને અનુસરે છે? (નોંધ: સંખ્યાઓને તેના ઘટક અંકો (Constituent Digits)માં વિભાજિત કર્યા વિના પૂર્ણ સંખ્યાઓ પર સંક્રિયાઓ (Operations) કરવાની છે. દા. ત. 13 લો - 13 પર સંક્રિયાઓ જેમ કે 13 માં સરવાળો/બાદબાકી/ગુણાકાર કરી શકાય છે. 13 ને 1 અને 3 માં વિભાજીત કરીને પછી 1 અને 3 પર ગાણિતિક સંક્રિયાઓ કરવાની મંજૂરી નથી.) 15 – 20 – 35 ; 25 – 30 – 45**

(A) 40 – 45 – 50 **(B) 20 – 25 – 40** (C) 10 – 15 – 35 (D) 30 – 35 – 60

✓ **જવાબ:** (B) 20 – 25 – 40

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

44 **Select the set in which the numbers are related in the same way as are the numbers of the following sets. (Note: Operations should be performed on the whole numbers, without breaking down the numbers into their constituent digits. E.g. 13 – Operations on 13 such as adding/subtracting/multiplying to 13 can be performed. Breaking down 13 into 1 and 3 and then performing mathematical operations on 1 and 3 is not allowed.) (152, 18, 9) (140, 6, 25)**

(A) (90, 8, 10) (B) (66, 11, 6) **(C) (146, 13, 12)** (D) (51, 17, 3)

✓ **જવાબ:** (C) (146, 13, 12)

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

45 **9 is related to 45 following a certain logic. Following the same logic, 10 is related to 50. To which of the following is 12 related, following the same logic? (NOTE: Operations should be performed on the whole numbers, without breaking down the numbers into their constituent digits. E.g. 13 – Operations on 13 such as adding/subtracting/multiplying to 13 can be performed. Breaking down 13 into 1 and 3 and then performing mathematical operations on 1 and 3 is not allowed.)**

(A) 55 **(B) 60** (C) 64 (D) 68

✓ **જવાબ:** (B) 60

SMC ક્લાર્ક 2023

46 **ઈકોલોજી (Ecology) એ પર્યાવરણ સાથે સંકળાયેલ છે. ઈતિહાસ કોની સાથે સંકળાયેલ છે ?**

(A) અશ્મી (B) હાર્મોન્સ **(C) બનાવો (Events)** (D) પેશીઓ

✓ **જવાબ:** (C) બનાવો (Events)

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

47 **Below are given two sets of numbers. In each set of numbers, a certain mathematical operation on first number results in the second number. Similarly, certain mathematical operation on second number results in the third number and so on. Which of the given options follows the same set of operations as in question? (NOTE – A two/three-digit number cannot be broken into individual digits for operations e.g. if 37 is followed by 10, the operation cannot be 3+7 as a two digit number cannot be broken into individual digits.) 3 – 12 – 36 – 72 ; 5 – 20 – 60 – 120**

(A) 4 – 16 – 48 – 86 (B) 7 – 28 – 56 – 112 (C) 11 – 44 – 88 – 176 **(D) 9 – 36 – 108 – 216**

✓ **જવાબ:** (D) 9 – 36 – 108 – 216

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

48 **નીચે સંખ્યાના બે ગણ આપવામાં આવ્યા છે. દરેક સંખ્યાના ગણમાં, પ્રથમ સંખ્યા પર યોક્કસ ગાણિતિક ક્રિયા બીજી સંખ્યામાં પરિણમે છે. તેવી જ રીતે, બીજી સંખ્યા પર યોક્કસ ગાણિતિક ક્રિયા ત્રીજી સંખ્યામાં પરિણમે છે અને તેથી વધુ. તો આપેલા વિકલ્પોમાંથી કયો વિકલ્પ પ્રશ્નમાં દર્શાવેલ ક્રિયાઓના ગણને અનુસરે છે? (નોંધ: બે/ત્રણ-અંકની સંખ્યાને ગણતરી માટે વ્યક્તિ ગત અંકોમાં તોડી શકાતી નથી, દા.ત. જો 37 પછી 10 આવે છે, તો ગણતરી 3 + 7 ન હોઈ શકે કારણ કે બે-અંકની સંખ્યાને વ્યક્તિ ગત અંકોમાં તોડી શકાતી નથી.) 16 – 25 – 34 ; 99 – 108 – 117**

(A) 36 - 48 - 52 **(B) 25 - 34 - 43** (C) 71 - 79 - 88

(D) 42 - 51 - 59 Sub-Section Number : 2 Sub-Section Id : 441009800630 Question Shuffling Allowed : Yes

✓ **જવાબ:** (B) 25 - 34 - 43

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

49 **42 યોક્કસ તર્કને અનુસરીને 21 સાથે સંબંધિત છે. તે જ તર્કને અનુસરીને, 36 18 સાથે સંબંધિત છે , તે જ તર્કને અનુસરીને આપેલા વિકલ્પોમાંથી 28 કયા સાથે સંબંધિત છે? (નોંધ: સંખ્યાઓને તેના ઘટક અંકો (Constituent Digits)માં વિભાજિત કર્યા વિના પૂર્ણ સંખ્યાઓ પર સંક્રિયાઓ (Operations) કરવાની છે. દા. ત. 13 લો - 13 પર સંક્રિયાઓ જેમ કે 13 માં સરવાળો/બાદબાકી/ ગુણાકાર કરી શકાય છે. 13 ને 1 અને 3 માં વિભાજીત કરીને પછી 1 અને 3 પર ગાણિતિક સંક્રિયાઓ કરવાની મંજૂરી નથી.)**

(A) 12 (B) 16 (C) 13

(D) 14 Sub-Section Number : 2 Sub-Section Id : 441009761391 Question Shuffling Allowed : Yes

✓ **જવાબ:** (D) 14 Sub-Section Number : 2 Sub-Section Id : 441009761391 Question Shuffling Allowed : Yes

SMC ક્લાર્ક 2023

50 **ખાંડને મોલાસીસ સાથે સબંધ છે તેજ રીતે ગેસોલીનને કોની સાથે સબંધ છે ?**

(A) ખોદકામ **(B) પેટ્રોલિયમ** (C) ખાણ (D) નદીનો પટ

✓ **જવાબ:** (B) પેટ્રોલિયમ

SMC ક્લાર્ક 2023

51 **ઉંદર અને બિલાડીના સબંધની જેમ માખીનો સબંધ કોની સાથે છે ?**

(A) કરોળીયો (B) ઉંદર (C) ઘોડો (D) ગાય

✓ **જવાબ:** (A) કરોળીયો

SMC ક્લાર્ક 2023

52 **લેખક અને વાંચક જે રીતે સંકળાયેલ છે તેજ રીતે પ્રોડ્યુસર (ઉત્પાદક) કોની સાથે સંકળાયેલ છે ?**

(A) કોન્ટ્રાક્ટર (B) સર્જક **(C) ગ્રાહક** (D) સલાહકાર

✓ **જવાબ:** (C) ગ્રાહક

SMC ક્લાર્ક 2023

53 **અકસ્માત સાથે સતર્કતા જોડાયેલ છે તેજ રીતે રોગ (disease) સાથે કઈ બાબત જોડાયેલ છે ?**

(A) સારવાર (B) દવાઓ (C) ડોકટર **(D) સ્વચ્છતા**

✓ **જવાબ:** (D) સ્વચ્છતા

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 **ડોક્ટર : હોસ્પિટલ :: શિક્ષક : ?**

(A) દવાખાનું **(B) શાળા** (C) પુસ્તકાલય (D) કોર્ટ

ઉકેલ: ડોક્ટર હોસ્પિટલમાં કામ કરે, એ જ રીતે શિક્ષક શાળામાં કામ કરે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 **5 : 25 :: 8 : ?**

(A) 40 | (B) 56 | **(C) 64** | (D) 16

ઉકેલ: 25 = 5^2 (વર્ગ સંબંધ); તેથી 8^2 = 64.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **પુસ્તક : લેખક :: ચિત્ર : ?**

(A) રંગ | **(B) ચિત્રકાર** | (C) પીંછી | (D) કેનવાસ

ઉકેલ: પુસ્તક લેખક રચે છે, એ જ રીતે ચિત્ર ચિત્રકાર બનાવે છે (કર્તા સંબંધ).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **BD : FH :: JL : ?**

(A) NP | (B) MO | (C) PR | (D) NQ

ઉકેલ: B(2),D(4) માં +4 = F(6),H(8). J(10),L(12) માં +4 = N(14),P(16) = NP.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **દિવસ : રાત :: પ્રકાશ : ?**

(A) સૂર્ય | **(B) અંધકાર** | (C) દીવો | (D) ચંદ્ર

ઉકેલ: દિવસ-રાત વિરુદ્ધાર્થી, એ જ રીતે પ્રકાશનો વિરુદ્ધાર્થી અંધકાર.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **3 : 9 :: 6 : ?**

(A) 12 | (B) 18 | **(C) 36** | (D) 30

ઉકેલ: 9 = 3^2 (વર્ગ); તેથી 6^2 = 36.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **પાંખડી : ફૂલ :: પાંદડું : ?**

(A) મૂળ | **(B) વૃક્ષ** | (C) ડાળી | (D) બીજ

ઉકેલ: પાંખડી ફૂલનો ભાગ છે, એ જ રીતે પાંદડું વૃક્ષનો ભાગ છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **AC : EG :: IK : ?**

(A) MO | (B) LN | (C) NP | (D) MN

ઉકેલ: A(1),C(3) માં +4 = E(5),G(7). I(9),K(11) માં +4 = M(13),O(15) = MO.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **ઘડિયાળ : સમય :: થર્મોમીટર : ?**

(A) દબાણ | **(B) તાપમાન** | (C) ઊંચાઈ | (D) વજન

ઉકેલ: ઘડિયાળ સમય માપે, એ જ રીતે થર્મોમીટર તાપમાન માપે (સાધન-માપ સંબંધ).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **ગાય : વાછરડું :: ઘોડો : ?**

(A) બકરી | **(B) વછેરો** | (C) બળદ | (D) ગધેડો

ઉકેલ: ગાયનું બચ્ચું વાછરડું, એ જ રીતે ઘોડાનું બચ્ચું વછેરો.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **4 : 64 :: 5 : ?**

(A) 100 | **(B) 125** | (C) 150 | (D) 75

ઉકેલ: $64 = 4^3$ (ઘન); તેથી $5^3 = 125$.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **મધમાખી : મધપૂડો :: કરોળિયો : ?**

(A) જાળું | (B) દર | (C) માળો | (D) ગુફા

ઉકેલ: મધમાખી મધપૂડો બનાવે, એ જ રીતે કરોળિયો જાળું બનાવે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **ભૂખ : ખોરાક :: તરસ : ?**

(A) ઊંઘ | **(B) પાણી** | (C) આરામ | (D) દવા

ઉકેલ: ભૂખ ખોરાકથી મટે, એ જ રીતે તરસ પાણીથી મટે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **ગુલાબ : ફૂલ :: કેરી : ?**

(A) ઝાડ | **(B) ફળ** | (C) રસ | (D) બીજ

ઉકેલ: ગુલાબ ફૂલનો પ્રકાર છે, એ જ રીતે કેરી ફળનો પ્રકાર છે (વર્ગ-પ્રકાર).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **2 : 8 :: 3 : ?**

(A) 9 | **(B) 27** | (C) 18 | (D) 12

ઉકેલ: $8 = 2^3$ (ઘન); તેથી $3^3 = 27$.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **આંગળી : હાથ :: અંગૂઠો : ?**

(A) પગ (B) નખ (C) કોણી (D) ખભો

ઉકેલ: આંગળી હાથનો ભાગ, એ જ રીતે અંગૂઠો (પગનો) પગનો ભાગ છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **DF : HJ :: LN : ?**

(A) PR (B) OQ (C) PQ (D) NP

ઉકેલ: D(4),F(6) માં +4 = H(8),J(10). L(12),N(14) માં +4 = P(16),R(18) = PR.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **વકીલ : કોર્ટ :: ખેડૂત : ?**

(A) બજાર **(B) ખેતર** (C) દુકાન (D) કારખાનું

ઉકેલ: વકીલ કોર્ટમાં કામ કરે, એ જ રીતે ખેડૂત ખેતરમાં કામ કરે (કાર્યસ્થળ સંબંધ).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **નાનું : મોટું :: ધીમું : ?**

(A) શાંત **(B) ઝડપી** (C) ઊંચું (D) ભારે

ઉકેલ: નાનું-મોટું વિરુદ્ધાર્થી, એ જ રીતે ધીમુંનો વિરુદ્ધાર્થી ઝડપી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **7 : 49 :: 9 : ?**

(A) 63 (B) 72 **(C) 81** (D) 99

ઉકેલ: $49 = 7^2$ (વર્ગ); તેથી $9^2 = 81$.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **પૃષ્ઠ : પુસ્તક :: ઈંટ : ?**

(A) માટી **(B) દીવાલ** (C) ઘર (D) સિમેન્ટ

ઉકેલ: પૃષ્ઠ પુસ્તકનો ભાગ છે, એ જ રીતે ઈંટ દીવાલનો ભાગ છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **કવિ : કવિતા :: ગાયક : ?**

(A) સંગીત **(B) ગીત** (C) વાજિંત્ર (D) મંચ

ઉકેલ: કવિ કવિતા રચે, એ જ રીતે ગાયક ગીત ગાય (કર્તા-કાર્ય સંબંધ).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **6 : 36 :: 11 : ?**

(A) 111 | **(B) 121** | (C) 132 | (D) 144

ઉકેલ: 36 = 6^2 (વર્ગ); તેથી 11^2 = 121.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **CE : GI :: KM : ?**

(A) OQ | (B) NP | (C) PR | (D) OP

ઉકેલ: C(3),E(5) માં +4 = G(7),I(9). K(11),M(13) માં +4 = O(15),Q(17) = OQ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **આગ : ધુમાડો :: ?**

(A) વાદળ : વરસાદ | (B) પાણી : બરફ | (C) દિવસ : સૂર્ય | (D) ફૂલ : સુગંધ

ઉકેલ: આગથી ધુમાડો થાય (કારણ-પરિણામ), એ જ રીતે વાદળથી વરસાદ થાય.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **8 : 64 :: 12 : ?**

(A) 124 | **(B) 144** | (C) 121 | (D) 132

ઉકેલ: 64 = 8^2 (વર્ગ); તેથી 12^2 = 144.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **સિંહ : ગુફા :: પક્ષી : ?**

(A) ઝાડ | **(B) માળો** | (C) આકાશ | (D) પાંજરું

ઉકેલ: સિંહ ગુફામાં રહે, એ જ રીતે પક્ષી માળામાં રહે (નિવાસસ્થાન સંબંધ).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **BY : CX :: DW : ?**

(A) EV | (B) FU | (C) EU | (D) FV

ઉકેલ: B(2),Y(25): પ્રથમ +1, બીજો −1 → C,X. D(4),W(23) → E(5),V(22) = EV.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **શિક્ષણ : જ્ઞાન :: કસરત : ?**

(A) થાક | **(B) આરોગ્ય** | (C) ભૂખ | (D) પરસેવો

ઉકેલ: શિક્ષણથી જ્ઞાન મળે, એ જ રીતે કસરતથી આરોગ્ય મળે (કારણ-પરિણામ).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **10 : 100 :: 13 : ?**

(A) 130 **(B) 169** (C) 144 (D) 156

ઉકેલ: 100 = 10^2 (વર્ગ); તેથી 13^2 = 169.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **પેન : લખવું :: છરી : ?**

(A) રાંધવું **(B) કાપવું** (C) ખાવું (D) પીસવું

ઉકેલ: પેનનો ઉપયોગ લખવા માટે, એ જ રીતે છરીનો ઉપયોગ કાપવા માટે (સાધન-કાર્ય).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **ભારત : રૂપિયો :: જાપાન : ?**

(A) ડોલર **(B) યેન** (C) પાઉન્ડ (D) યુરો

ઉકેલ: ભારતનું ચલણ રૂપિયો, એ જ રીતે જાપાનનું ચલણ યેન (દેશ-ચલણ સંબંધ).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

33 **AB : ZY :: CD : ?**

(A) XW (B) WV (C) YX (D) VU

ઉકેલ: A↔Z, B↔Y (સામેના અક્ષર, 27 સરવાળો). C(3)↔X(24), D(4)↔W(23) = XW.

🖍️ જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

🟢 સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. બિલાડી : મ્યાઉં :: કૂતરો : ?

(A) ભસવું (B) ભૌંકવું (C) બોલવું (D) ગર્જના

2. 2 : 4 :: 3 : ?

(A) 6 (B) 9 (C) 12 (D) 8

3. ઊંચું : નીચું :: ઉપર : ?

(A) બાજુ (B) નીચે (C) આગળ (D) વચ્ચે

4. AB : CD :: EF : ?

(A) GH (B) FG (C) HI (D) GI

5. દૂધ : ગાય :: ઊન : ?

(A) કૂતરો (B) ઘેટું (C) ઘોડો (D) બિલાડી

6. ગુલાબ : ફૂલ :: કૂતરો : ?

(A) પ્રાણી (B) પક્ષી (C) જંતુ (D) વનસ્પતિ

7. 5 : 10 :: 7 : ?

(A) 12 (B) 14 (C) 21 (D) 17

8. દિવસ : સૂર્ય :: રાત : ?

(A) તારા (B) ચંદ્ર (C) અંધકાર (D) વાદળ

9. BC : DE :: FG : ?

(A) HI (B) GH (C) IJ (D) HJ

10. પગ : ચાલવું :: આંખ : ?

(A) સાંભળવું (B) જોવું (C) બોલવું (D) સૂંઘવું

11. 10 : 5 :: 8 : ?

(A) 3 (B) 4 (C) 6 (D) 2

12. મીઠું : ખારું :: ખાંડ : ?

(A) ગળ્યું (B) ખાટું (C) કડવું (D) તીખું

🟡 મધ્યમ (Medium) 12 પ્રશ્ન

13. ACE : BDF :: GIK : ?

(A) HJL (B) HIK (C) FHJ (D) HJK

14. 6 : 42 :: 9 : ?

(A) 72 (B) 81 (C) 90 (D) 99

15. મધમાખી : ડંખ :: સાપ : ?

(A) ઝેર (B) ફેણ (C) દાંત (D) કાંચળી

16. AZ : BY :: CX : ?

(A) DW (B) EV (C) DV (D) EW

17. 12 : 144 :: 15 : ?

(A) 210 (B) 225 (C) 215 (D) 200

18. પુસ્તકાલય : પુસ્તકો :: સંગ્રહાલય : ?

(A) ચિત્રો (B) નમૂનાઓ (C) પ્રાચીન વસ્તુઓ (D) મુલાકાતીઓ

19. DF : IK :: NP : ?

(A) SU (B) RT (C) ST (D) TU

20. 4 : 18 :: 6 : ?

(A) 36 (B) 38 (C) 40 (D) 32

21. ઘડિયાળ : કાંટા :: પુસ્તક : ?

(A) શબ્દો (B) પૃષ્ઠો (C) પૂંઠું (D) લેખક

22. 3 : 10 :: 5 : ?

(A) 24 (B) 26 (C) 25 (D) 30

23. ZX : VT :: RP : ?

(A) NL (B) MK (C) OM (D) NM

24. વરસાદ : છત્રી :: તડકો : ?

(A) ટોપી (B) ચશ્માં (C) પંખો (D) ગોગલ્સ

🔴 અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

25. AD : EH :: IL : ?

(A) MP (B) NO (C) MO (D) NP

26. 7 : 350 :: 9 : ?

(A) 738 (B) 729 (C) 810 (D) 747

27. BEH : CFI :: KNQ : ?

(A) LOR (B) LMP (C) MOR (D) LOQ

28. 5 : 124 :: 6 : ?

(A) 215 (B) 216 (C) 210 (D) 225

29. FH : EI :: KM : ?

(A) JN (B) JL (C) LN (D) IM

30. 8 : 513 :: 9 : ?

(A) 730 (B) 729 (C) 720 (D) 810

31. ADG : CFI :: HKN : ?

(A) JMP (B) JLO (C) IKM (D) KMP

32. 11 : 1330 :: 12 : ?

(A) 1728 (B) 1727 (C) 1740 (D) 1716

33. CX : FU :: IR : ?

(A) LO (B) KP (C) LP (D) MO

34. 4 : 65 :: 5 : ?

(A) 125 (B) 126 (C) 124 (D) 130

35. BDF : CEG :: HJL : ?

(A) IKM (B) IJL (C) GIK (D) IKN

36. 6 : 215 :: 7 : ?

(A) 342 (B) 343 (C) 350 (D) 340

37. ⭐ સંકેત-ભાષામાં સાદૃશ્ય પૂરી કરો: AB : BD :: CF : ?

(A) FL (B) FI (C) GL (D) EI

38. ⭐ સંકેત-ભાષામાં સંખ્યા-સાદૃશ્ય પૂરી કરો: 6 : 222 :: 8 : ?

(A) 520 (B) 512 (C) 584 (D) 518

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **B**	2. **B**	3. **B**	4. **A**	5. **B**	6. **A**	7. **B**	8. **B**	9. **A**	10. **B**	11. **B**
12. **A**	13. **A**	14. **C**	15. **A**	16. **A**	17. **B**	18. **C**	19. **A**	20. **B**	21. **B**	22. **B**
23. **A**	24. **D**	25. **A**	26. **A**	27. **A**	28. **A**	29. **A**	30. **A**	31. **A**	32. **B**	33. **A**
34. **B**	35. **A**	36. **A**	37. **A**	38. **A**						

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (B) — બિલાડી મ્યાઉં કરે, એ જ રીતે કૂતરો ભૌંકે છે (પ્રાણી-અવાજ).

2. જવાબ (B) — $4 = 2^2$ (વર્ગ); તેથી $3^2 = 9$.

3. જવાબ (B) — ઊંચું-નીચું વિરુદ્ધાર્થી, એ જ રીતે ઉપરનો વિરુદ્ધાર્થી નીચે.

4. જવાબ (A) — AB પછી CD (દરેક અક્ષર +2). EF પછી +2 = GH.

5. જવાબ (B) — ગાય દૂધ આપે, એ જ રીતે ઘેટું ઊન આપે.

6. જવાબ (A) — ગુલાબ ફૂલનો પ્રકાર, એ જ રીતે કૂતરો પ્રાણીનો પ્રકાર (વર્ગ-પ્રકાર).

7. જવાબ (B) — 10 = 5 × 2; તેથી 7 × 2 = 14 (ગુણાંક સંબંધ).

8. જવાબ (B) — દિવસે સૂર્ય દેખાય, એ જ રીતે રાત્રે ચંદ્ર દેખાય.

9. જવાબ (A) — BC પછી DE (+2). FG પછી +2 = HI.

10. જવાબ (B) — પગથી ચલાય, એ જ રીતે આંખથી જોવાય (અંગ-કાર્ય).

11. જવાબ (B) — 5 = 10 ÷ 2; તેથી 8 ÷ 2 = 4.

12. જવાબ (A) — મીઠું ખારું હોય, એ જ રીતે ખાંડ ગળી હોય (વસ્તુ-સ્વાદ).

13. જવાબ (A) — A,C,E માં દરેકને +1 = B,D,F. G(7),I(9),K(11) માં +1 = H(8),J(10),L(12) = HJL.

14. જવાબ (C) — 42 = 6 × 7 (n × (n+1)); તેથી 9 × 10 = 90.

15. જવાબ (A) — મધમાખી ડંખથી હુમલો કરે, એ જ રીતે સાપ ઝેરથી હુમલો કરે.

16. જવાબ (A) — A(1)↔Z(26), B(2)↔Y(25) (27 સરવાળો, પ્રથમ +1 બીજો −1). C(3)→D(4), X(24)→W(23) = DW.

17. જવાબ (B) — 144 = 12^2 (વર્ગ); તેથી 15^2 = 225.

18. જવાબ (C) — પુસ્તકાલયમાં પુસ્તકો સંગ્રહાય, એ જ રીતે સંગ્રહાલયમાં પ્રાચીન વસ્તુઓ સંગ્રહાય.

19. જવાબ (A) — D(4),F(6) → I(9),K(11) (દરેકમાં +5). N(14),P(16) → S(19),U(21) = SU.

20. જવાબ (B) — 18 = 4^2 + 2; તેથી 6^2 + 2 = 38.

21. જવાબ (B) — ઘડિયાળમાં કાંટા ભાગ છે, એ જ રીતે પુસ્તકમાં પૃષ્ઠો ભાગ છે (ભાગ-આખું).

22. જવાબ (B) — 10 = 3^2 + 1; તેથી 5^2 + 1 = 26.

23. જવાબ (A) — Z(26),X(24) → V(22),T(20) (દરેકમાં −4). R(18),P(16) → N(14),L(12) = NL.

24. જવાબ (D) — વરસાદથી બચવા છત્રી, એ જ રીતે તડકાથી (આંખ) બચાવવા ગોગલ્સ વપરાય.

25. જવાબ (A) — A(1),D(4) → E(5),H(8) (દરેકમાં +4). I(9),L(12) → M(13),P(16) = MP.

26. જવાબ (A) — નિયમ n^3+n: 7^3+7 = 343+7 = 350; 9^3+9 = 729+9 = 738.

27. જવાબ (A) — B(2),E(5),H(8) → C(3),F(6),I(9) (દરેકમાં +1). K(11),N(14),Q(17) → L(12),O(15),R(18) = LOR.

28. જવાબ (A) — 124 = 5^3 − 1; તેથી 6^3 − 1 = 216 − 1 = 215.

29. જવાબ (A) — F(6),H(8): પ્રથમ −1 = E(5), બીજો +1 = I(9). K(11),M(13): −1 = J(10), +1 = N(14) = JN.

30. જવાબ (A) — 513 = 8^3 + 1; તેથી 9^3 + 1 = 729 + 1 = 730.

31. જવાબ (A) — A(1),D(4),G(7) → C(3),F(6),I(9) (દરેકમાં +2). H(8),K(11),N(14) → J(10),M(13),P(16) = JMP.

32. જવાબ (B) — 1330 = 11^3 − 1 = 1331 − 1; તેથી 12^3 − 1 = 1728 − 1 = 1727.

33. જવાબ (A) — C(3),X(24): પ્રથમ +3 = F(6), બીજો −3 = U(21). I(9),R(18): +3 = L(12), −3 = O(15) = LO.

34. જવાબ (B) — 65 = 4^3 + 1; તેથી 5^3 + 1 = 125 + 1 = 126.

35. જવાબ (A) — B(2),D(4),F(6) → C(3),E(5),G(7) (દરેકમાં +1). H(8),J(10),L(12) → I(9),K(11),M(13) = IKM.

36. જવાબ (A) — 215 = 6^3 − 1; તેથી 7^3 − 1 = 343 − 1 = 342.

37. જવાબ (A) — દરેક અક્ષર પોતાના જ ક્રમ-મૂલ્ય જેટલો આગળ ખસે છે. ડાબી જોડ ચકાસો: A(1) ને +1 (પોતાનો ક્રમ) = 2 = B; B(2) ને +2 = 4 = D — એટલે AB→BD. એ જ નિયમ CF પર લગાવો: C(3) ને +3 = 6 = F; F(6) ને +6 = 12 = L. તેથી જવાબ FL.

38. જવાબ (A) — સંબંધ ઓળખો: 222 = 6^3 + 6 = 216 + 6. એટલે નિયમ n^3 + n છે. તેથી 8 માટે: 8^3 + 8 = 512 + 8 = 520. જવાબ 520. (ફક્ત ઘન 8^3=512 લઈ લેવાની ઉતાવળ ન કરો — મૂળ સંબંધમાં સંખ્યા પોતે પણ ઉમેરાય છે.)

6 વર્ગીકરણ (Classification / અલગ શોધો)

વર્ગીકરણ એટલે આપેલા ચાર (કે પાંચ) વિકલ્પોમાંથી જે એક વિકલ્પ બાકીના સાથે કોઈ સામાન્ય ગુણધર્મ ધરાવતો નથી તેને શોધવો. અહીં ત્રણ-ચાર વસ્તુ એક જ જૂથની હોય છે અને એક વસ્તુ 'અલગ' હોય છે. શબ્દ, અક્ષર અને સંખ્યા — ત્રણેય પ્રકારના પ્રશ્નો પરીક્ષામાં પુછાય છે. યુક્તિ સરળ છે: પહેલાં ત્રણ વચ્ચેનો સામાન્ય ગુણધર્મ શોધો, પછી જે તે ગુણધર્મ પૂરો ન કરે તે જ જવાબ.

વર્ગીકરણ એટલે શું? — મૂળ વિચાર

વર્ગીકરણના પ્રશ્નમાં મોટાભાગના વિકલ્પો એક જ 'વર્ગ' (category) ના હોય છે અને માત્ર એક વિકલ્પ બીજા વર્ગનો હોય છે. તમારું કામ એ સામાન્ય નિયમ ઓળખવાનું છે જે ત્રણ વિકલ્પોને જોડે છે.

ધ્યાન રાખો: જવાબ 'જે ખોટું છે' તે નહિ, પણ 'જે બાકીના સાથે બંધ બેસતું નથી' તે છે. ઘણીવાર એક કરતાં વધારે રીતે જૂથ બની શકે — તો જે વર્ગીકરણથી બરાબર એક જ વિકલ્પ અલગ રહે તે જ સાચો ઉકેલ ગણાય.

- પહેલાં ત્રણ વિકલ્પોમાં શું સામાન્ય છે તે શોધો.
- પછી ચોથો વિકલ્પ એ ગુણધર્મ ધરાવે છે કે નહિ તે ચકાસો.
- જે ગુણધર્મ ન ધરાવે તે જ 'અલગ' (odd one out).

1) શબ્દ વર્ગીકરણ — વર્ગ (category) પ્રમાણે

શબ્દના પ્રશ્નોમાં બધા શબ્દ કોઈ એક સામાન્ય જૂથના હોય છે — જેમ કે ફળ, શાકભાજી, પ્રાણી, પક્ષી, રંગ, ધાતુ, રાજ્ય, નદી વગેરે. એક શબ્દ બીજા જૂથનો હોય તે અલગ ગણાય.

જૂથ ઓળખવા માટે વિચારો: આ બધાં શું છે? જો ત્રણ ફળ હોય અને એક શાક હોય, તો શાક અલગ. ક્યારેક જૂથ સૂક્ષ્મ હોય — દા.ત. 'ઉડી શકતા પક્ષી' વિરુદ્ધ 'ઉડી ન શકતું પક્ષી', અથવા 'પાળેલા પ્રાણી' વિરુદ્ધ 'જંગલી પ્રાણી'.

ઉદાહરણ 1 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: ગુલાબ, કમળ, મોગરો, કેરી**

1. ગુલાબ, કમળ, મોગરો — આ ત્રણેય ફૂલ છે.
2. કેરી એ ફળ છે, ફૂલ નથી.
3. તેથી જૂથ 'ફૂલ' છે અને કેરી અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **કેરી**

ઉદાહરણ 2 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: સિંહ, વાઘ, દીપડો, ગાય**

1. સિંહ, વાઘ, દીપડો — આ ત્રણેય જંગલી માંસાહારી પ્રાણી છે.
2. ગાય એ પાળેલું શાકાહારી પ્રાણી છે.
3. તેથી ગાય અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **ગાય**

ઉદાહરણ 3 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: કોયલ, પોપટ, ચકલી, શાહમૃગ**

1. કોયલ, પોપટ, ચકલી — આ ત્રણેય ઉડી શકતા પક્ષી છે.
2. શાહમૃગ પક્ષી છે પણ ઉડી શકતું નથી.
3. તેથી શાહમૃગ અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **શાહમૃગ**

2) શબ્દ વર્ગીકરણ — ભૌગોલિક અને સામાન્ય જ્ઞાન આધારિત

ઘણા પ્રશ્નોમાં શબ્દ રાજ્ય, શહેર, નદી, પર્વત કે દેશ આધારિત હોય છે. અહીં તમારે સામાન્ય જ્ઞાન જોડવું પડે છે — દા.ત. ત્રણ 'ગુજરાતની નદી' અને એક 'બીજા રાજ્યની નદી', અથવા ત્રણ 'રાજધાની શહેર' અને એક 'સામાન્ય શહેર'.

આ પ્રકાર ગુજરાત સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં વારંવાર પુછાય છે, કારણ કે તે વર્ગીકરણ સાથે GK પણ ચકાસે છે.

ઉદાહરણ 1 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: નર્મદા, તાપી, સાબરમતી, ગંગા**

1. નર્મદા, તાપી, સાબરમતી — આ ત્રણેય ગુજરાતમાંથી વહેતી નદી છે.
2. ગંગા ઉત્તર ભારતની નદી છે, ગુજરાતની નથી.
3. તેથી ગંગા અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **ગંગા**

ઉદાહરણ 2 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: અમદાવાદ, સુરત, રાજકોટ, મુંબઈ**

1. અમદાવાદ, સુરત, રાજકોટ — આ ત્રણેય ગુજરાતના શહેર છે.
2. મુંબઈ મહારાષ્ટ્રનું શહેર છે.
3. તેથી મુંબઈ અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **મુંબઈ**

3) અક્ષર-જૂથ વર્ગીકરણ — ભાત (pattern) પ્રમાણે

અહીં દરેક વિકલ્પ બે-ત્રણ-ચાર અંગ્રેજી અક્ષરનું જૂથ હોય છે. તમારે અક્ષરો વચ્ચેનો સ્થાન-તફાવત (gap) અથવા ભાત શોધવી પડે. અંગ્રેજી મૂળાક્ષરમાં દરેક અક્ષરનો ક્રમ યાદ રાખો: A=1, B=2, ... Z=26.

સામાન્ય ભાત: (a) સળંગ અક્ષર જેમ કે CDE, (b) એક છોડીને જેમ કે ACE (+2, +2), (c) અરીસા-છબી (mirror) જેમ કે A↔Z, B↔Y. ત્રણ જૂથની ભાત સરખી હોય અને એક જૂથની ભાત જુદી હોય તે અલગ.

ઉદાહરણ 1 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: BCD, FGH, KLM, PRT**

1. BCD = સળંગ અક્ષર (+1, +1).
2. FGH = સળંગ (+1, +1); KLM = સળંગ (+1, +1).
3. PRT = P→R (+2), R→T (+2) — સળંગ નથી.
4. તેથી PRT અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **PRT**

ઉદાહરણ 2 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: ACE, BDF, CEG, DFI**

1. ACE = +2, +2 (A→C→E).
2. BDF = +2, +2; CEG = +2, +2.
3. DFI = D→F (+2), F→I (+3) — ભાત તૂટે છે.
4. તેથી DFI અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **DFI**

ઉદાહરણ 3 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: AZ, BY, CX, DV**

1. AZ = પહેલો અને છેલ્લો અક્ષર (1 અને 26) — અરીસા-જોડ.
2. BY = 2 અને 25 — અરીસા-જોડ; CX = 3 અને 24 — અરીસા-જોડ.
3. DV = 4 અને 22 — અરીસા-જોડ માટે W (23) જોઈએ, V (22) નહિ.
4. તેથી DV અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **DV**

4) અક્ષર વર્ગીકરણ — સ્વર/વ્યંજન અને સ્થાન

કેટલાક પ્રશ્નોમાં અક્ષરનો વર્ગ સ્વર (A, E, I, O, U) અને વ્યંજન પર આધારિત હોય. ત્રણ સ્વર અને એક વ્યંજન હોય તો વ્યંજન અલગ.

બીજો પ્રકાર: અક્ષરનું મૂળાક્ષરમાં સ્થાન યુગ્મ (even) છે કે અયુગ્મ (odd) — તે પ્રમાણે જૂથ બને. દા.ત. B=2, D=4, F=6 એ યુગ્મ-સ્થાન; C=3 એ અયુગ્મ-સ્થાન.

ઉદાહરણ 1 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: A, E, K, U**

1. A, E, U — આ ત્રણેય સ્વર છે.
2. K એ વ્યંજન છે.
3. તેથી K અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **K**

ઉદાહરણ 2 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: B, D, H, K**

1. B=2, D=4, H=8 — બધાં યુગ્મ (even) સ્થાનના અક્ષર.
2. K=11 — અયુગ્મ (odd) સ્થાનનો અક્ષર.
3. તેથી K અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **K**

5) સંખ્યા વર્ગીકરણ — અવિભાજ્ય સંખ્યા (prime)

અવિભાજ્ય સંખ્યા એટલે જે માત્ર 1 અને પોતે વડે જ ભાગી શકાય (દા.ત. 2, 3, 5, 7, 11, 13, 17, 19, 23). આ પ્રકારના પ્રશ્નમાં ત્રણ સંખ્યા અવિભાજ્ય હોય અને એક સંયુક્ત (composite) હોય — અથવા ઊલટું.

ઝડપથી ચકાસવા: સંખ્યા 2, 3, 5, 7 વડે ભાગાય છે કે નહિ તે જુઓ. જો કોઈ વડે ભાગાય તો તે અવિભાજ્ય નથી.

ઉદાહરણ 1 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: 13, 17, 19, 21**

1. 13, 17, 19 — આ ત્રણેય અવિભાજ્ય સંખ્યા છે.
2. 21 = 3 × 7, એટલે સંયુક્ત સંખ્યા.
3. તેથી 21 અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **21**

ઉદાહરણ 2 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: 23, 29, 31, 33**

1. 23, 29, 31 — અવિભાજ્ય.
2. 33 = 3 × 11, સંયુક્ત.
3. તેથી 33 અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **33**

6) સંખ્યા વર્ગીકરણ — પૂર્ણ વર્ગ અને પૂર્ણ ઘન

પૂર્ણ વર્ગ (perfect square) એ સંખ્યા છે જે કોઈ પૂર્ણાંકનો વર્ગ હોય: 1, 4, 9, 16, 25, 36, 49, 64, 81, 100. પૂર્ણ ઘન (perfect cube) એ કોઈ પૂર્ણાંકનો ઘન હોય: 1, 8, 27, 64, 125, 216.

પ્રશ્નમાં ત્રણ સંખ્યા પૂર્ણ વર્ગ હોય અને એક ન હોય — અથવા ત્રણ પૂર્ણ ઘન અને એક માત્ર વર્ગ. યાદ રાખો કે 64 એ વર્ગ (8^2) અને ઘન (4^3) બંને છે.

ઉદાહરણ 1 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: 16, 25, 36, 40**

1. $16 = 4^2$, $25 = 5^2$, $36 = 6^2$ — ત્રણેય પૂર્ણ વર્ગ.
2. 40 કોઈ પૂર્ણાંકનો વર્ગ નથી.
3. તેથી 40 અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **40**

ઉદાહરણ 2 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: 8, 27, 64, 100**

1. $8 = 2^3$, $27 = 3^3$, $64 = 4^3$ — ત્રણેય પૂર્ણ ઘન.
2. $100 = 10^2$ (વર્ગ છે) પણ પૂર્ણ ઘન નથી.
3. તેથી 100 અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **100**

7) સંખ્યા વર્ગીકરણ — વિભાજ્યતા અને ગુણાંક

આ પ્રકારમાં બધી સંખ્યા કોઈ એક અંક વડે વિભાજ્ય હોય છે. દા.ત. ત્રણ સંખ્યા 5 વડે ભાગાય અને એક ન ભાગાય. અથવા બધી કોઈ સંખ્યાનો ગુણાંક (table) હોય.

ચકાસવાની યુક્તિ: 2 → છેલ્લો અંક યુગ્મ; 5 → છેલ્લો અંક 0 કે 5; 3 → અંકોનો સરવાળો 3 વડે ભાગાય; 10 → છેલ્લો અંક 0.

ઉદાહરણ 1 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: 15, 25, 35, 42**

1. 15, 25, 35 — છેલ્લો અંક 5, એટલે 5 વડે વિભાજ્ય.
2. 42 છેલ્લો અંક 2 — 5 વડે વિભાજ્ય નથી.
3. તેથી 42 અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **42**

ઉદાહરણ 2 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: 24, 36, 48, 50**

1. 24, 36, 48 — ત્રણેય 12 ના ગુણાંક (12, ×2 = 24; 36; 48) અને 6 વડે પણ વિભાજ્ય.
2. 50 એ 6 વડે વિભાજ્ય નથી.
3. તેથી 50 અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **50**

8) મિશ્ર વર્ગીકરણ — જોડ (pair) અને સંબંધ

કેટલાક પ્રશ્નોમાં વિકલ્પ બે વસ્તુની જોડ હોય છે અને જોડ વચ્ચે કોઈ સંબંધ હોય છે — દા.ત. પ્રાણી અને તેનું બચ્ચું, સાધન અને કારીગર, વસ્તુ અને તે જ્યાં મળે તે જગ્યા. ત્રણ જોડમાં સંબંધ સરખો અને એક જોડમાં જુદો હોય.

આવા પ્રશ્નોમાં પહેલાં દરેક જોડ વચ્ચેનો સંબંધ શબ્દમાં બાંધો, પછી જે જોડ એ જ સંબંધ ન પાળે તે અલગ.

ઉદાહરણ 1 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: ડોક્ટર-દવાખાનું, શિક્ષક-શાળા, ખેડૂત-ખેતર, રસોઈયો-બગીચો**

1. ડોક્ટર દવાખાનામાં, શિક્ષક શાળામાં, ખેડૂત ખેતરમાં કામ કરે — જગ્યા સાચી.
2. રસોઈયો રસોડામાં કામ કરે, બગીચામાં નહિ.
3. તેથી રસોઈયો-બગીચો જોડ અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **રસોઈયો-બગીચો**

ઉદાહરણ 2 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો: ગાય-વાછરડું, કૂતરો-ગલૂડિયું, ઘોડો-વછેરું, સિંહ-ગીદડ**

1. ગાયનું બચ્ચું વાછરડું, કૂતરાનું ગલૂડિયું, ઘોડાનું વછેરું — સાચી જોડ.
2. સિંહનું બચ્ચું સિંહબાળ છે; ગીદડ એ સિંહનું બચ્ચું નથી.
3. તેથી સિંહ-ગીદડ જોડ અલગ પડે છે.

✅ જવાબ: **સિંહ-ગીદડ**

⚡ ટૂંકી રીતો — અલગ શોધવાની યુક્તિઓ

નીચેની ચેકલિસ્ટ યાદ રાખો — મોટાભાગના વર્ગીકરણ પ્રશ્નો આ યુક્તિઓથી 20 સેકન્ડમાં ઉકલે છે.

અલગ શોધવાની 6 સોનેરી યુક્તિઓ

- શબ્દ માટે: પહેલાં વર્ગ (category) પૂછો — ફળ/ફૂલ/પ્રાણી/શહેર/નદી? ત્રણ એક વર્ગના, એક જુદો.
- અક્ષર માટે: દરેક અક્ષરનું સ્થાન (A=1…Z=26) લખી તફાવત (gap) જુઓ — +1, +2 કે અરીસા-જોડ.
- અવિભાજ્ય ચેક: સંખ્યા 2, 3, 5, 7 વડે ભાગાય? જો ના, તો અવિભાજ્ય (2,3,5,7,11,13,17,19,23,29,31).
- પૂર્ણ વર્ગ યાદ રાખો: 1,4,9,16,25,36,49,64,81,100,121,144.
- પૂર્ણ ઘન યાદ રાખો: 1,8,27,64,125,216,343 (64 વર્ગ+ઘન બંને).
- વિભાજ્યતા: 2→યુગ્મ છેલ્લો અંક; 5→0 કે 5; 3→અંકોનો સરવાળો 3 વડે; 9→સરવાળો 9 વડે.

📄 વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

BMC હેડ ક્લાર્ક 2023

1 **આપેલા વિકલ્પોમાંથી કયું એક અન્ય ત્રણ જૂથ સાથે બંધબેસતું નથી ?**

(A) મુંબઈ | (B) કોચીન | **(C) મૈસુર** | (D) વિશાખાપટ્ટનમ

✓ **જવાબ:** (C) મૈસુર

BMC સિનિયર ક્લાર્ક 2023

2 **નીચેના પૈકી કયો શબ્દ અન્ય શબ્દ સાથે યોગ્ય નથી ?**

(A) Tooth | **(B) Chin** | (C) Nose | (D) Ear

✓ **જવાબ:** (B) Chin

GMC મલ્ટીપર્પઝ હેલ્થ વર્કર (MPHW) 2021

3 વર્તુળમાં કઈ સંખ્યા યોગ્ય નથી ? Which number is odd one out in circle ? (16, 32, 72, 88, 48, 58)

(A) 88 (B) 72 **(C) 58** (D) 16

✓ **જવાબ:** (C) 58

GPSSB મદદનીશ ઈજનેર (સિવિલ) 2022

4 નીચે આપેલ માપણીના એકમો પૈકી કયો એકમ અલગ પડે છે ?

(A) મીટર (B) ફર્લોન્ગ **(C) એકર** (D) માઈલ

✓ **જવાબ:** (C) એકર

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી (ખેતી) 2018

5 બે બે સંખ્યાના નીચે આપેલ જૂથ પૈકી કયું જૂથ અલગ પડે છે ?

(A) 15:5 **(B) 42:4** (C) 36:6 (D) 32:2

✓ **જવાબ:** (B) 42:4

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી (ખેતી) 2021

6 નીચે આપેલ વિકલ્પો પૈકી જે અન્ય વિકલ્પ કરતા અલગ પડે તેવો વિકલ્પ કયો છે ?

(A) જુલાઇ (B) જાન્યુઆરી (C) મે **(D) નવેમ્બર**

✓ **જવાબ:** (D) નવેમ્બર

GPSSB જુનિયર ફાર્માસિસ્ટ 2021

7 કયું જુદું પડે છે ?

(A) વાછરડું **(B) બકરી** (C) બોતડું (D) ખોલકું

✓ **જવાબ:** (B) બકરી

GPSSB Lab Technician 2022

8 નીચે આપેલ સંખ્યામાં કઇ સંખ્યા અલગ પડે છે ? 295, 381, 552, 729

(A) 729 (B) 295 (C) 381 **(D) 552**

✓ **જવાબ:** (D) 552

GPSSB મલ્ટીપર્પઝ હેલ્થ વર્કર (MPHW) 2022

9 નીચે આપેલ સંખ્યા જુથ પૈકી કયુ અલગ પડે છે ? 2 - 8, 3 - 27, 4 - 32, 5 - 125

(A) 5 - 125 (B) 2 - 8 **(C) 3 - 27** (D) 4 - 32

✓ **જવાબ:** (C) 3 - 27

GPSSB મુખ્ય સેવિકા 2022

10 નીચે આપેલ અક્ષરોના જૂથમાં અક્ષરો યોગ્ય રીતે ગોઠવી અર્થપૂર્ણ શબ્દો બનાવતા કયો શબ્દ અલગ પડે છે ?

(A) ATES (B) EWSN **(C) HONRT** (D) EWTS

✓ **જવાબ:** (C) HONRT

GPSSB નાયબ ચિટનીસ 2018

11 બે સંખ્યાના નીચે આપેલ શબ્દ જૂથો પૈકી કયું જૂથ અલગ પડે છે ?

(A) 13 – 21 (B) 19 – 27 (C) 15 – 23 **(D) 16 – 24**

✓ **જવાબ:** (D) 16 – 24

GPSSB સ્ટાફ નર્સ 2022

12 નીચે આપેલ સંખ્યાઓ પૈકી કઈ સંખ્યા અલગ પડે છે ? 48, 50, 82, 170

(A) 50 (B) 82 (C) 170 **(D) 48**

✓ **જવાબ:** (D) 48

GSRTC કંડક્ટર 2018

13 નીચે વિકલ્પોમાં આપવામાં આવેલ ચારમાંથી ત્રણ શબ્દો FRIENDSHIP શબ્દને અમુક રીતે અનુસરે છે. જે શબ્દ બાકીના ત્રણ શબ્દોથી આ રીતે અનુસરણમાં અલગ પડતો હોય તે શબ્દ શોધો.

(A) SHIP **(B) FRESH**

✓ **જવાબ:** (B) FRESH

GSSSB બિન સચિવાલય ક્લાર્ક 2016

14 આપેલ સંખ્યાસમૂહ જેવો સંખ્યાસમૂહ આપેલ વિકલ્પોમાંથી શોધો. 23, 29, 37

(A) 13, 15, 23 (B) 17, 21, 29 (C) 31, 37, 49 **(D) 41, 47, 53**

✓ **જવાબ:** (D) 41, 47, 53

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

15 આપેલા વિકલ્પો પૈકી કયો એક વિકલ્પ અન્ય ત્રણ વિકલ્પોથી અલગ પડે છે?

(A) રાઇ | (B) બાજરી | (C) ચોખા | (D) ઘઉં

✓ **જવાબ:** (A) રાઇ

RMC જુનિયર ક્લાર્ક 2025

16 નીચેના આકારોમાં કયો આકાર અસંગત છે ?

(A) W | (B) L | **(C) O** | (D) H

✓ **જવાબ:** (C) O

SEB TET-1 (પ્રાથમિક શિક્ષક) 2023

17 કયું જૂદું પડે છે ?

(A) પ્રમાદ | **(B) સૌહાર્દ** | (C) અસૂયા | (D) પ્રકોપ

✓ **જવાબ:** (B) સૌહાર્દ

SEB TET-2 (સામાજિક વિજ્ઞાન) 2023

18 નીચેની શ્રેણીમાં કોઇ એક સંખ્યા બંધ બેસતી નથી. તે સંખ્યા શોધો. 72, 75, 80, 83, 84, 87, 88, 89

(A) 72 | (B) 83 | (C) 88 | **(D) 89**

✓ **જવાબ:** (D) 89

SMC ક્લાર્ક 2023

19 નીચેના પૈકી કયુ વાદ્ય (musical instrument) અન્ય સાથે મળતું નથી ?

(A) વાયોલીન (violin) | (B) સીતાર (sitar) | (C) ગીટાર (Guitar) | **(D) કીબોર્ડ (Keyboard)**

✓ **જવાબ:** (D) કીબોર્ડ (Keyboard)

BMC સિનિયર ક્લાર્ક 2023

20 નીચેના પૈકી કઇ બાબત અન્યને મળતી નથી ? (Choose the odd man out)

(A) સિંહ | **(B) રીંછ** | (C) ચીતા | (D) વાઘ

✓ **જવાબ:** (B) રીંછ

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી (ખેતી) 2021

21 **નીચે આપેલ અક્ષર જુથો પૈકી કયુ જુથ અલગ પડે છે ? ACEG, IKMO, TVWY, FHJL**

(A) FHJL | (B) ACEG | (C) IKMO | **(D) TVWY**

✓ **જવાબ:** (D) TVWY

GSRTC કંડક્ટર 2018

22 **નીચે જણાવેલ અંગોમાંથી એકને બાદ કરતાં દરેક અંગ અમુક રીતે સામ્યતા ધરાવે છે. જે એક અંગ બધા કરતાં એ સામ્યતાની દ્રષ્ટિએથી અલગ પડે છે. તેનું નામ ઓળખો.**

(A) કાન | (B) આંખો | (C) આંગળીઓ | **(D) પગ**

✓ **જવાબ:** (D) પગ

SMC ક્લાર્ક 2023

23 **નીચેના પૈકી કયા નૃત્ય અન્યથી અલગ પડે છે ?**

(A) ગરબા | (B) દાંડીયારાસ | (C) ભવઈ | **(D) લાવણી**

✓ **જવાબ:** (D) લાવણી

SMC ક્લાર્ક 2023

24 **નીચેની કઈ સંખ્યા અન્યથી અલગ છે ? 8, 27, 64, 100, 125, 216, 343**

(A) 27 | (B) 64 | **(C) 100** | (D) 125

✓ **જવાબ:** (C) 100

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો:**

(A) ગુલાબ | (B) મોગરો | (C) કમળ | **(D) ઘઉં**

ઉકેલ: ગુલાબ, મોગરો, કમળ ફૂલ છે; ઘઉં અનાજ છે, તેથી અલગ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 **આપેલા વિકલ્પોમાંથી જે જૂથમાં બંધબેસતો નથી તે શોધો:**

(A) 2 | (B) 3 | (C) 5 | **(D) 9**

ઉકેલ: 2, 3, 5 અવિભાજ્ય સંખ્યા છે; 9 = 3 × 3 સંયુક્ત છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **નીચેનામાંથી વિજાતીય (odd one) કયો છે?**

(A) CDE | (B) FGH | (C) MNO | **(D) QSU**

ઉકેલ: CDE, FGH, MNO સળંગ અક્ષર (+1,+1) છે; QSU માં +2,+2 છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **ચારમાંથી ત્રણ એક સરખા છે — જે અલગ પડે તે પસંદ કરો:**

(A) 16 | (B) 36 | (C) 64 | **(D) 72**

ઉકેલ: $16=4^2$, $36=6^2$, $64=8^2$ પૂર્ણ વર્ગ છે; 72 પૂર્ણ વર્ગ નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **આપેલામાંથી જે જૂથ સાથે મેળ ખાતો નથી તે શોધો:**

(A) સિંહ | (B) વાઘ | (C) દીપડો | **(D) બકરી**

ઉકેલ: સિંહ, વાઘ, દીપડો જંગલી માંસાહારી છે; બકરી પાળેલું શાકાહારી પ્રાણી છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો:**

(A) 8 | (B) 27 | (C) 64 | **(D) 49**

ઉકેલ: $8=2^3$, $27=3^3$, $64=4^3$ પૂર્ણ ઘન છે; $49=7^2$ માત્ર પૂર્ણ વર્ગ છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **આપેલા વિકલ્પોમાંથી જે જૂથમાં બંધબેસતો નથી તે શોધો:**

(A) BD | (B) FH | (C) JL | **(D) MP**

ઉકેલ: BD, FH, JL માં બે અક્ષર વચ્ચે +2 અંતર છે; MP માં +3 અંતર છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **નીચેનામાંથી વિજાતીય (odd one) કયો છે?**

(A) નર્મદા | (B) તાપી | (C) મહી | **(D) કાવેરી**

ઉકેલ: નર્મદા, તાપી, મહી ગુજરાતની નદી છે; કાવેરી દક્ષિણ ભારતની નદી છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **ચારમાંથી ત્રણ એક સરખા છે — જે અલગ પડે તે પસંદ કરો:**

(A) 11 | (B) 13 | (C) 17 | **(D) 15**

ઉકેલ: 11, 13, 17 અવિભાજ્ય છે; 15 = 3 × 5 સંયુક્ત છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **આપેલામાંથી જે જૂથ સાથે મેળ ખાતો નથી તે શોધો:**

(A) કેરી (B) જામફળ (C) દાડમ **(D) ટામેટું**

ઉકેલ: કેરી, જામફળ, દાડમ ફળ છે; ટામેટું શાક તરીકે વપરાય છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો:**

(A) A (B) I (C) O **(D) M**

ઉકેલ: A, I, O સ્વર છે; M વ્યંજન છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **આપેલા વિકલ્પોમાંથી જે જૂથમાં બંધબેસતો નથી તે શોધો:**

(A) 10 (B) 20 (C) 30 **(D) 25**

ઉકેલ: 10, 20, 30 એ 10 ના ગુણાંક છે; 25 એ 10 વડે વિભાજ્ય નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **નીચેનામાંથી વિજાતીય (odd one) કયો છે?**

(A) ચકલી (B) કબૂતર (C) પોપટ **(D) પેંગ્વિન**

ઉકેલ: ચકલી, કબૂતર, પોપટ ઉડી શકતા પક્ષી છે; પેંગ્વિન ઉડી શકતું નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **ચારમાંથી ત્રણ એક સરખા છે — જે અલગ પડે તે પસંદ કરો:**

(A) 4 (B) 16 (C) 36 **(D) 48**

ઉકેલ: $4=2^2$, $16=4^2$, $36=6^2$ પૂર્ણ વર્ગ છે; 48 પૂર્ણ વર્ગ નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **આપેલામાંથી જે જૂથ સાથે મેળ ખાતો નથી તે શોધો:**

(A) લાલ (B) પીળો (C) લીલો **(D) ગુલાબ**

ઉકેલ: લાલ, પીળો, લીલો રંગ છે; ગુલાબ એ ફૂલ છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો:**

(A) 22 (B) 33 (C) 44 **(D) 50**

ઉકેલ: 22, 33, 44 એ 11 ના ગુણાંક છે; 50 એ 11 વડે વિભાજ્ય નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **આપેલા વિકલ્પોમાંથી જે જૂથમાં બંધબેસતો નથી તે શોધો:**

(A) CEG (B) PRT (C) MOQ **(D) BCD**

ઉકેલ: CEG, PRT, MOQ માં +2,+2 અંતર છે; BCD સળંગ (+1,+1) છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **નીચેનામાંથી વિજાતીય (odd one) કયો છે?**

(A) 7 (B) 11 (C) 13 **(D) 21**

ઉકેલ: 7, 11, 13 અવિભાજ્ય છે; 21 = 3 × 7 સંયુક્ત છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **ચારમાંથી ત્રણ એક સરખા છે — જે અલગ પડે તે પસંદ કરો:**

(A) લોખંડ (B) તાંબું (C) સોનું **(D) હીરો**

ઉકેલ: લોખંડ, તાંબું, સોનું ધાતુ છે; હીરો એ રત્ન (કાર્બન) છે, ધાતુ નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **આપેલામાંથી જે જૂથ સાથે મેળ ખાતો નથી તે શોધો:**

(A) 81 (B) 64 (C) 49 **(D) 50**

ઉકેલ: $81=9^2$, $64=8^2$, $49=7^2$ પૂર્ણ વર્ગ છે; 50 પૂર્ણ વર્ગ નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો:**

(A) AZ (B) BY (C) CX **(D) DV**

ઉકેલ: AZ, BY, CX દરેકના અક્ષર-ક્રમનો સરવાળો 27 (mirror જોડ: A+Z, B+Y, C+X). DV = 4+22 = 26, એટલે એ અલગ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **આપેલા વિકલ્પોમાંથી જે જૂથમાં બંધબેસતો નથી તે શોધો:**

(A) ઘઉં (B) બાજરી (C) જુવાર **(D) મગફળી**

ઉકેલ: ઘઉં, બાજરી, જુવાર અનાજ છે; મગફળી તેલીબિયાં છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **નીચેનામાંથી વિજાતીય (odd one) કયો છે?**

(A) 12 (B) 18 (C) 24 **(D) 20**

ઉકેલ: 12, 18, 24 એ 6 વડે વિભાજ્ય છે; 20 એ 6 વડે વિભાજ્ય નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **ચારમાંથી ત્રણ એક સરખા છે — જે અલગ પડે તે પસંદ કરો:**

(A) 3 (B) 5 (C) 7 **(D) 9**

ઉકેલ: 3, 5, 7 અવિભાજ્ય છે; 9 = 3 × 3 સંયુક્ત છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **આપેલામાંથી જે જૂથ સાથે મેળ ખાતો નથી તે શોધો:**

(A) કૂતરો (B) બિલાડી (C) ગાય **(D) વાઘ**

ઉકેલ: કૂતરો, બિલાડી, ગાય પાળેલા પ્રાણી છે; વાઘ જંગલી પ્રાણી છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો:**

(A) DEF (B) GHI (C) JKL **(D) MNP**

ઉકેલ: DEF, GHI, JKL સળંગ અક્ષર છે; MNP માં N પછી O ની જગ્યાએ P છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **આપેલા વિકલ્પોમાંથી જે જૂથમાં બંધબેસતો નથી તે શોધો:**

(A) 100 (B) 144 (C) 169 **(D) 150**

ઉકેલ: $100=10^2$, $144=12^2$, $169=13^2$ પૂર્ણ વર્ગ છે; 150 પૂર્ણ વર્ગ નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **નીચેનામાંથી વિજાતીય (odd one) કયો છે?**

(A) ભારત (B) ચીન (C) જાપાન **(D) દિલ્હી**

ઉકેલ: ભારત, ચીન, જાપાન દેશ છે; દિલ્હી એ શહેર (ભારતની રાજધાની) છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **ચારમાંથી ત્રણ એક સરખા છે — જે અલગ પડે તે પસંદ કરો:**

(A) 27 (B) 64 (C) 125 **(D) 100**

ઉકેલ: $27=3^3$, $64=4^3$, $125=5^3$ પૂર્ણ ઘન છે; 100 પૂર્ણ ઘન નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **આપેલામાંથી જે જૂથ સાથે મેળ ખાતો નથી તે શોધો:**

(A) આંખ (B) કાન (C) નાક **(D) ચંપલ**

ઉકેલ: આંખ, કાન, નાક શરીરના અંગ છે; ચંપલ એ પહેરવાની વસ્તુ છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **નીચેનામાંથી અલગ શોધો:**

(A) 35 (B) 49 (C) 63 **(D) 50**

ઉકેલ: 35, 49, 63 એ 7 વડે વિભાજ્ય છે; 50 એ 7 વડે વિભાજ્ય નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **આપેલા વિકલ્પોમાંથી જે જૂથમાં બંધબેસતો નથી તે શોધો:**

(A) B (B) D (C) F **(D) G**

ઉકેલ: B=2, D=4, F=6 યુગ્મ-સ્થાનના અક્ષર છે; G=7 અયુગ્મ-સ્થાનનો છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

33 **નીચેનામાંથી વિજાતીય (odd one) કયો છે?**

(A) ઘડિયાળ (B) કેલેન્ડર (C) દિવસ **(D) દીવાલ**

ઉકેલ: ઘડિયાળ, કેલેન્ડર, દિવસ સમય સાથે જોડાયેલા છે; દીવાલ સમય સાથે સંબંધિત નથી.

🏏 જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

🟢 સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. ચારમાંથી ત્રણ એક સરખા છે — જે અલગ પડે તે પસંદ કરો:
(A) કેરી (B) કેળું (C) સફરજન (D) બટાકા

2. આપેલામાંથી જે જૂથ સાથે મેળ ખાતો નથી તે શોધો:
(A) ગાય (B) ભેંસ (C) બકરી (D) વાઘ

3. નીચેનામાંથી અલગ શોધો:
(A) 2 (B) 4 (C) 6 (D) 9

4. આપેલા વિકલ્પોમાંથી જે જૂથમાં બંધબેસતો નથી તે શોધો:
(A) A (B) E (C) O (D) B

5. નીચેનામાંથી વિજાતીય (odd one) કયો છે?
(A) ગુલાબ (B) મોગરો (C) કમળ (D) લીમડો

6. ચારમાંથી ત્રણ એક સરખા છે — જે અલગ પડે તે પસંદ કરો:
(A) 10 (B) 20 (C) 30 (D) 35

7. આપેલામાંથી જે જૂથ સાથે મેળ ખાતો નથી તે શોધો:
(A) લાલ (B) વાદળી (C) લીલો (D) ટેબલ

8. નીચેનામાંથી અલગ શોધો:
(A) ABC (B) DEF (C) GHI (D) JKM

9. આપેલા વિકલ્પોમાંથી જે જૂથમાં બંધબેસતો નથી તે શોધો:
(A) 5 (B) 7 (C) 11 (D) 4

10. નીચેનામાંથી વિજાતીય (odd one) કયો છે?
(A) ચકલી (B) કાગડો (C) પોપટ (D) માછલી

11. ચારમાંથી ત્રણ એક સરખા છે — જે અલગ પડે તે પસંદ કરો:
(A) 9 (B) 16 (C) 25 (D) 20

12. આપેલામાંથી જે જૂથ સાથે મેળ ખાતો નથી તે શોધો:
(A) સોમવાર (B) મંગળવાર (C) જાન્યુઆરી (D) બુધવાર

🟡 મધ્યમ (Medium) 12 પ્રશ્ન

13. નીચેનામાંથી અલગ શોધો:
(A) 13 (B) 17 (C) 23 (D) 27

14. આપેલા વિકલ્પોમાંથી જે જૂથમાં બંધબેસતો નથી તે શોધો:
(A) BDF (B) CEG (C) HJL (D) MNO

15. નીચેનામાંથી વિજાતીય (odd one) કયો છે?
(A) 36 (B) 49 (C) 81 (D) 90

16. ચારમાંથી ત્રણ એક સરખા છે — જે અલગ પડે તે પસંદ કરો:
(A) નર્મદા (B) મહી (C) સાબરમતી (D) યમુના

17. આપેલામાંથી જે જૂથ સાથે મેળ ખાતો નથી તે શોધો:
(A) 8 (B) 27 (C) 125 (D) 100

18. નીચેનામાંથી અલગ શોધો:
(A) AZ (B) CX (C) EV (D) GU

19. આપેલા વિકલ્પોમાંથી જે જૂથમાં બંધબેસતો નથી તે શોધો:
(A) 21 (B) 28 (C) 35 (D) 40

20. નીચેનામાંથી વિજાતીય (odd one) કયો છે?
(A) લોખંડ (B) ચાંદી (C) એલ્યુમિનિયમ (D) પ્લાસ્ટિક

21. ચારમાંથી ત્રણ એક સરખા છે — જે અલગ પડે તે પસંદ કરો:
(A) 121 (B) 144 (C) 169 (D) 180

22. આપેલામાંથી જે જૂથ સાથે મેળ ખાતો નથી તે શોધો:

(A) ડોક્ટર-દવાખાનું (B) વકીલ-કોર્ટ (C) શિક્ષક-શાળા (D) ખેડૂત-બજાર

23. નીચેનામાંથી અલગ શોધો:

(A) 19 (B) 29 (C) 39 (D) 59

24. આપેલા વિકલ્પોમાંથી જે જૂથમાં બંધબેસતો નથી તે શોધો:

(A) 32 (B) 48 (C) 64 (D) 54

🔴 અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

25. નીચેનામાંથી વિજાતીય (odd one) કયો છે?

(A) 64 (B) 729 (C) 216 (D) 100

26. ચારમાંથી ત્રણ એક સરખા છે — જે અલગ પડે તે પસંદ કરો:

(A) 143 (B) 169 (C) 187 (D) 209

27. આપેલામાંથી જે જૂથ સાથે મેળ ખાતો નથી તે શોધો:

(A) DFI (B) GIL (C) JLO (D) MOQ

28. નીચેનામાંથી અલગ શોધો:

(A) 17 (B) 37 (C) 57 (D) 97

29. આપેલા વિકલ્પોમાંથી જે જૂથમાં બંધબેસતો નથી તે શોધો:

(A) AEI (B) EIM (C) IMQ (D) OSX

30. નીચેનામાંથી વિજાતીય (odd one) કયો છે?

(A) 27 (B) 64 (C) 8 (D) 16

31. ચારમાંથી ત્રણ એક સરખા છે — જે અલગ પડે તે પસંદ કરો:

(A) 48 (B) 80 (C) 120 (D) 100

32. આપેલામાંથી જે જૂથ સાથે મેળ ખાતો નથી તે શોધો:

(A) 11 (B) 13 (C) 31 (D) 33

33. નીચેનામાંથી અલગ શોધો:

(A) BYC (B) DWE (C) FUG (D) HSJ

34. આપેલા વિકલ્પોમાંથી જે જૂથમાં બંધબેસતો નથી તે શોધો:

(A) 125 (B) 216 (C) 343 (D) 289

35. નીચેનામાંથી વિજાતીય (odd one) સંખ્યા કયો છે?

(A) 6 (B) 24 (C) 120 (D) 72

36. ચારમાંથી ત્રણ એક સરખા છે — જે અલગ પડે તે પસંદ કરો:

(A) પ્રકાશ-આંખ (B) અવાજ-કાન (C) ગંધ-નાક (D) સ્વાદ-હાથ

37. ⭐ નીચેનામાંથી અલગ શોધો: 15, 35, 143, 21

(A) 15 (B) 35 (C) 143 (D) 21

38. ⭐ નીચેનામાંથી અલગ શોધો: BMY, CMX, DMW, EMU

(A) BMY (B) CMX (C) DMW (D) EMU

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **D**	2. **D**	3. **D**	4. **D**	5. **D**	6. **D**	7. **D**	8. **D**	9. **D**	10. **D**	11. **D**
12. **C**	13. **D**	14. **D**	15. **D**	16. **D**	17. **D**	18. **D**	19. **D**	20. **D**	21. **D**	22. **D**
23. **C**	24. **D**	25. **D**	26. **B**	27. **D**	28. **C**	29. **D**	30. **D**	31. **D**	32. **D**	33. **D**
34. **D**	35. **D**	36. **D**	37. **D**	38. **D**						

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (D) — કેરી, કેળું, સફરજન ફળ છે; બટાકા શાક છે.

2. જવાબ (D) — ગાય, ભેંસ, બકરી પાળેલા પ્રાણી છે; વાઘ જંગલી છે.

3. જવાબ (D) — 2, 4, 6 યુગ્મ સંખ્યા છે; 9 અયુગ્મ છે.

4. જવાબ (D) — A, E, O સ્વર છે; B વ્યંજન છે.

5. જવાબ (D) — ગુલાબ, મોગરો, કમળ ફૂલ છે; લીમડો વૃક્ષ છે.

6. જવાબ (D) — 10, 20, 30 એ 10 ના ગુણાંક છે; 35 એ 10 વડે વિભાજ્ય નથી.

7. જવાબ (D) — લાલ, વાદળી, લીલો રંગ છે; ટેબલ એ ફર્નિચર છે.

8. જવાબ (D) — ABC, DEF, GHI સળંગ અક્ષર છે; JKM માં K પછી L નહિ M છે.

9. જવાબ (D) — 5, 7, 11 અવિભાજ્ય છે; 4 = 2 × 2 સંયુક્ત છે.

10. જવાબ (D) — ચકલી, કાગડો, પોપટ પક્ષી છે; માછલી જળચર પ્રાણી છે.

11. જવાબ (D) — $9=3^2$, $16=4^2$, $25=5^2$ પૂર્ણ વર્ગ છે; 20 પૂર્ણ વર્ગ નથી.

12. જવાબ (C) — સોમવાર, મંગળવાર, બુધવાર વાર છે; જાન્યુઆરી મહિનો છે.

13. જવાબ (D) — 13, 17, 23 અવિભાજ્ય છે; $27 = 3^3$ સંયુક્ત છે.

14. જવાબ (D) — BDF, CEG, HJL માં +2,+2 અંતર છે; MNO સળંગ (+1,+1) છે.

15. જવાબ (D) — $36=6^2$, $49=7^2$, $81=9^2$ પૂર્ણ વર્ગ છે; 90 પૂર્ણ વર્ગ નથી.

16. જવાબ (D) — નર્મદા, મહી, સાબરમતી ગુજરાતની નદી છે; યમુના ઉત્તર ભારતની છે.

17. જવાબ (D) — $8=2^3$, $27=3^3$, $125=5^3$ પૂર્ણ ઘન છે; 100 પૂર્ણ ઘન નથી.

18. જવાબ (D) — AZ(1,26), CX(3,24), EV(5,22) — બે અક્ષરનો સરવાળો 27; GU(7,21) સરવાળો 28 છે.

19. જવાબ (D) — 21, 28, 35 એ 7 વડે વિભાજ્ય છે; 40 એ 7 વડે વિભાજ્ય નથી.

20. જવાબ (D) — લોખંડ, ચાંદી, એલ્યુમિનિયમ ધાતુ છે; પ્લાસ્ટિક ધાતુ નથી.

21. જવાબ (D) — $121=11^2$, $144=12^2$, $169=13^2$ પૂર્ણ વર્ગ છે; 180 પૂર્ણ વર્ગ નથી.

22. જવાબ (D) — ડોક્ટર-દવાખાનું, વકીલ-કોર્ટ, શિક્ષક-શાળા — કામની જગ્યા સાચી; ખેડૂત ખેતરમાં કામ કરે, બજારમાં નહિ.

23. જવાબ (C) — 19, 29, 59 અવિભાજ્ય છે; 39 = 3 × 13 સંયુક્ત છે.

24. જવાબ (D) — 32, 48, 64 એ 16 વડે વિભાજ્ય છે; 54 એ 16 વડે વિભાજ્ય નથી.

25. જવાબ (D) — $64=4^3$, $729=9^3$, $216=6^3$ પૂર્ણ ઘન છે; $100=10^2$ માત્ર પૂર્ણ વર્ગ છે.

26. જવાબ (B) — 143=11×13, 187=11×17, 209=11×19 — બે અવિભાજ્યનો ગુણાકાર; 169=13×13 એ પૂર્ણ વર્ગ છે.

27. જવાબ (D) — DFI(+2,+3), GIL(+2,+3), JLO(+2,+3) — ભાત +2 પછી +3; MOQ માં +2,+2 છે.

28. જવાબ (C) — 17, 37, 97 અવિભાજ્ય છે; 57 = 3 × 19 સંયુક્ત છે.

29. જવાબ (D) — AEI(+4,+4), EIM(+4,+4), IMQ(+4,+4) — અંતર +4; OSX માં O→S(+4), S→X(+5) છે.

30. જવાબ (D) — $27=3^3$, $64=4^3$, $8=2^3$ પૂર્ણ ઘન છે; $16=2^4$ પૂર્ણ ઘન નથી (પૂર્ણ વર્ગ છે).

31. જવાબ (D) — 48, 80, 120 એ 16 વડે વિભાજ્ય નથી પણ બધાં 8 વડે વિભાજ્ય છે (48,80,120); 100 એ 8 વડે વિભાજ્ય નથી.

32. જવાબ (D) — 11, 13, 31 અવિભાજ્ય છે અને અંકો ઊલટાવ્યે પણ સંબંધિત; 33 = 3 × 11 સંયુક્ત છે.

33. જવાબ (D) — BYC, DWE, FUG માં પહેલો અને છેલ્લો સળંગ (B,C / D,E / F,G); HSJ માં H પછી J (I છોડેલ) છે.

34. જવાબ (D) — $125=5^3$, $216=6^3$, $343=7^3$ પૂર્ણ ઘન છે; $289=17^2$ માત્ર પૂર્ણ વર્ગ છે.

35. જવાબ (D) — 6 = 3!, 24 = 4!, 120 = 5! — એ બધા factorial છે; 72 factorial નથી, એટલે અલગ.

36. જવાબ (D) — પ્રકાશ-આંખ, અવાજ-કાન, ગંધ-નાક — સંવેદન અને તેનું અંગ સાચું; સ્વાદ જીભ વડે અનુભવાય, હાથ વડે નહિ.

37. જવાબ (D) — દરેક સંખ્યાને બે અવિભાજ્ય (prime) અવયવમાં તોડો: 15 = 3 × 5, 35 = 5 × 7, 143 = 11 × 13, 21 = 3 × 7. હવે જુઓ કે અવયવો ક્રમમાં પાસેપાસેના (consecutive) અવિભાજ્ય છે કે નહીં: 3 અને 5 પાસેપાસેના ✓, 5 અને 7 પાસેપાસેના ✓, 11 અને 13 પાસેપાસેના ✓; પણ 3 અને 7 પાસેપાસેના નથી —

એમની વચ્ચે અવિભાજ્ય 5 આવે છે. એટલે ત્રણ સંખ્યા 'બે પાસેપાસેના અવિભાજ્યનો ગુણાકાર' છે, જ્યારે 21 એ બે દૂરના અવિભાજ્યનો ગુણાકાર છે. તેથી 21 અલગ પડે છે.

38. જવાબ (D) — દરેક જૂથના પહેલા અને છેલ્લા અક્ષરનો ક્રમ ઉમેરો (વચ્ચે M=13 બધામાં સામાન્ય છે): BMY → B(2)+Y(25)=27 ✓, CMX → C(3)+X(24)=27 ✓, DMW → D(4)+W(23)=27 ✓, EMU → E(5)+U(21)=26 ✗. ત્રણ જૂથમાં બહારના બે અક્ષર અરીસા-જોડ (mirror pair, સરવાળો 27) છે; EMU માં સરવાળો 26 છે — અરીસા-જોડ માટે U(21) ની જગ્યાએ V(22) જોઈએ. તેથી EMU અલગ પડે છે.

7 ક્રમ અને સ્થાન (Order & Ranking)

ક્રમ અને સ્થાન એ તાર્કિક ક્ષમતા (Reasoning) નો સૌથી વધુ પૂછાતો અને સૌથી વધુ ગુણ અપાવનારો વિભાગ છે. GPSC, તલાટી, બિન સચિવાલય ક્લાર્ક, પોલીસ કોન્સ્ટેબલ, PSI, GSSSB CCE તેમજ TET/TAT જેવી લગભગ દરેક પરીક્ષામાં આ પ્રકરણમાંથી પ્રશ્નો અચૂક પૂછાય છે. અહીં કોઈ વ્યક્તિ હરોળમાં ઉપરથી કે નીચેથી કેટલામા ક્રમે છે, બે વ્યક્તિ વચ્ચે કેટલા લોકો છે, ઊંચાઈ/ઉંમર/ગુણની સરખામણીને આધારે ક્રમ ગોઠવવો, વર્ગમાં કે હરોળમાં સ્થાન શોધવું તથા ક્રમ બદલાય ત્યારે નવો ક્રમ કાઢવો — આ બધું શીખવાનું છે. એક જ સૂત્ર — કુલ = ઉપરથી ક્રમ + નીચેથી ક્રમ − 1 — અને એક સરળ ટેવ — હંમેશાં રેખા દોરીને વ્યક્તિઓ ગોઠવો — થી આ આખું પ્રકરણ સેકન્ડોમાં ઉકેલાય છે. આ પ્રકરણ સંપૂર્ણ ધ્યાનથી ભણશો તો પરીક્ષામાં આ વિભાગના બધા જ ગુણ સહેલાઈથી મેળવી શકશો.

1. પાયાની સમજ — ક્રમ એટલે શું?

ધારો કે કેટલીક વ્યક્તિઓ એક હરોળ (row) માં અથવા એક યાદી (list) માં ઊભી છે. દરેક વ્યક્તિને કોઈક ને કોઈક ક્રમાંક (position) મળે છે — પહેલો, બીજો, ત્રીજો અને એમ આગળ. આ ક્રમાંક બે દિશામાંથી ગણાય શકે છે: એક છેડેથી (ઉપરથી/ડાબેથી/શરૂઆતથી) અને બીજા છેડેથી (નીચેથી/જમણેથી/અંતથી).

ઉદાહરણ તરીકે 5 વિદ્યાર્થી A, B, C, D, E ડાબેથી જમણે આ ક્રમમાં ઊભા છે. અહીં A ડાબેથી પહેલો છે પણ જમણેથી પાંચમો છે. એ જ રીતે C ડાબેથી ત્રીજો છે અને જમણેથી પણ ત્રીજો છે. એક જ વ્યક્તિના બે ક્રમ — એક દરેક છેડેથી — એ આ આખા પ્રકરણનો પાયો છે.

પરીક્ષામાં મોટેભાગે કુલ સંખ્યા આપેલી હોય અને એક છેડેથી ક્રમ આપીને બીજા છેડેથી ક્રમ પૂછાય, અથવા બંને છેડેથી ક્રમ આપીને કુલ સંખ્યા પૂછાય. આ બંને માટે એક જ સોનેરી સૂત્ર કામ આવે છે જે હવે પછી જોઈશું.

- ઉપરથી/ડાબેથી/શરૂઆતથી = એક છેડો
- નીચેથી/જમણેથી/અંતથી = બીજો છેડો
- એક જ વ્યક્તિના સામાન્ય રીતે બે અલગ ક્રમ હોય — દરેક છેડેથી એક
- પ્રશ્ન ધ્યાનથી વાંચો — કયા છેડેથી ક્રમ માગ્યો છે તે પહેલાં નક્કી કરો

2. સોનેરી સૂત્ર — કુલ = ઉપરથી + નીચેથી − 1

જો કોઈ વ્યક્તિ એક છેડેથી m-મા ક્રમે અને બીજા છેડેથી n-મા ક્રમે હોય, તો હરોળમાં કુલ વ્યક્તિઓની સંખ્યા = m + n − 1 થાય છે. અહીં 1 બાદ કરવાનું કારણ એ છે કે જે વ્યક્તિનો ક્રમ આપણે બંને છેડેથી ગણ્યો, તે વ્યક્તિ બંને ગણતરીમાં એક-એક વાર — એમ બે વાર — ગણાઈ જાય છે, એટલે વધારાની એક ગણતરી ઘટાડવી પડે.

આ એક જ સૂત્રને જરૂર મુજબ ફેરવી શકાય છે: ઉપરથી ક્રમ = કુલ − નીચેથી ક્રમ + 1, અને નીચેથી ક્રમ = કુલ − ઉપરથી ક્રમ + 1. એટલે કે જો ત્રણમાંથી કોઈ બે માહિતી આપેલી હોય તો ત્રીજી તરત જ કાઢી શકાય.

આ સૂત્ર સ્થાન-આધારિત (positional) પ્રશ્નોમાં જ વાપરવાનું છે — જ્યાં વ્યક્તિનો ક્રમ આપેલો હોય. જ્યારે પ્રશ્નમાં 'A એ B કરતાં ઊંચો/મોટો' જેવી સરખામણી હોય ત્યારે આ સૂત્ર નહીં, પણ રેખા પર ગોઠવણી કરવાની હોય છે — એ આગળ જોઈશું.

ઉદાહરણ 1 **એક હરોળમાં રમેશ ડાબેથી 7-મા ક્રમે અને જમણેથી 11-મા ક્રમે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે?**

1. આપેલ: ઉપરથી (ડાબેથી) ક્રમ = 7, નીચેથી (જમણેથી) ક્રમ = 11
2. સૂત્ર: કુલ = ઉપરથી + નીચેથી − 1
3. કુલ = 7 + 11 − 1 = 17

✅ જવાબ: **17 લોકો**

ઉદાહરણ 2 **30 વિદ્યાર્થીની હરોળમાં સીમા ડાબેથી 12-મા ક્રમે છે, તો તે જમણેથી કેટલામા ક્રમે છે?**

1. આપેલ: કુલ = 30, ડાબેથી ક્રમ = 12
2. સૂત્ર: જમણેથી ક્રમ = કુલ − ડાબેથી ક્રમ + 1
3. જમણેથી ક્રમ = 30 − 12 + 1 = 19

✅ જવાબ: **જમણેથી 19-મા ક્રમે**

⭐ **યાદ રાખવાનું મુખ્ય સૂત્ર**

- કુલ સંખ્યા = ઉપરથી ક્રમ + નીચેથી ક્રમ − 1
- ઉપરથી ક્રમ = કુલ − નીચેથી ક્રમ + 1
- નીચેથી ક્રમ = કુલ − ઉપરથી ક્રમ + 1
- '−1' એટલા માટે કે તે વ્યક્તિ બે વાર ગણાઈ જાય છે

3. ઉપરથી અને નીચેથી ક્રમ — દિશા ઓળખવી

પ્રશ્નમાં વપરાતા શબ્દો પરથી દિશા નક્કી થાય છે. ઊભી યાદી (જેમ કે મેરિટ લિસ્ટ કે ઊંચાઈનો ક્રમ) માં 'ઉપરથી' એટલે સૌથી પહેલો/શ્રેષ્ઠ અને 'નીચેથી' એટલે છેલ્લો. આડી હરોળ (કતાર) માં 'ડાબેથી' અને 'જમણેથી' એ બે છેડા છે. ગણતરી માટે બંને કિસ્સામાં એક જ સૂત્ર લાગુ પડે છે.

ધ્યાન રાખવા જેવી વાત: જો વ્યક્તિ વર્ગમાં ઉપરથી (ગુણમાં) પ્રથમ હોય, તો જરૂરી નથી કે તે ડાબેથી પણ પ્રથમ હોય — એ ઊભી ગોઠવણ (rank) અને આડી ગોઠવણ (row) અલગ બાબતો છે. પ્રશ્ન કયા સંદર્ભમાં છે તે પહેલાં સમજો.

ઘણા પ્રશ્નોમાં શબ્દો બદલાય છે: 'સૌથી ઉપર', 'ટોચ પર', 'શ્રેષ્ઠ' એ બધા એક છેડા તરફ; 'સૌથી નીચે', 'તળિયે', 'સૌથી ખરાબ' એ બીજા છેડા તરફ — પણ ગણિત એ જ રહે છે.

ઉદાહરણ 1 **એક પરીક્ષાની મેરિટ યાદીમાં અનિલ ઉપરથી 9-મા ક્રમે અને નીચેથી 16-મા ક્રમે છે. યાદીમાં કુલ કેટલા વિદ્યાર્થી છે?**

1. ઉપરથી ક્રમ = 9, નીચેથી ક્રમ = 16
2. કુલ = 9 + 16 − 1 = 24

✅ જવાબ: **24 વિદ્યાર્થી**

ઉદાહરણ 2 **40 સ્પર્ધકોની ઊંચાઈ-ક્રમ યાદીમાં કિરણ ઉપરથી (સૌથી ઊંચા તરફથી) 17-મા ક્રમે છે, તો તે નીચેથી કેટલામા ક્રમે છે?**

1. કુલ = 40, ઉપરથી ક્રમ = 17
2. નીચેથી ક્રમ = કુલ − ઉપરથી + 1 = 40 − 17 + 1 = 24

✅ જવાબ: **નીચેથી 24-મા ક્રમે**

4. બે વ્યક્તિ વચ્ચેના સ્થાનની સંખ્યા

ઘણીવાર પ્રશ્ન પૂછે છે કે બે વ્યક્તિની વચ્ચે કેટલા લોકો ઊભા છે. અહીં બે મુખ્ય પરિસ્થિતિ આવે છે અને બંને માટે અલગ સૂત્ર છે, એટલે કાળજી જરૂરી છે.

પરિસ્થિતિ 1 — બંને એક જ છેડેથી ગણાયેલા હોય (દા.ત. બંને ડાબેથી): તો વચ્ચેની વ્યક્તિઓની સંખ્યા = (મોટો ક્રમ − નાનો ક્રમ) − 1. દા.ત. A ડાબેથી 5-મા અને B ડાબેથી 9-મા હોય તો વચ્ચે = (9 − 5) − 1 = 3 લોકો.

પરિસ્થિતિ 2 — બે અલગ છેડેથી ગણાયેલા હોય (દા.ત. એક ડાબેથી, એક જમણેથી) અને કુલ સંખ્યા આપેલી હોય: પહેલાં બંનેને એક જ છેડે લાવો. જો બંનેના ક્રમનો સરવાળો કુલ કરતાં વધારે હોય તો તેઓ એકબીજાને ઓળંગી (cross) ગયા છે; જો ઓછો હોય તો વચ્ચે ગાળો છે. વચ્ચેની સંખ્યા = કુલ − (બંને ક્રમનો સરવાળો) ની મદદથી નક્કી થાય — એટલે રેખા દોરીને ગોઠવવું સૌથી સલામત છે.

ભૂલ ટાળવાની ચાવી: 'વચ્ચે કેટલા' પૂછે ત્યારે પેલી બે વ્યક્તિઓ પોતે ગણાતી નથી — ફક્ત તેમની વચ્ચેના લોકો ગણાય.

ઉદાહરણ 1 **એક હરોળમાં મીના ડાબેથી 6-મા ક્રમે અને રીના ડાબેથી 14-મા ક્રમે છે. તેમની વચ્ચે કેટલા લોકો છે?**

1. બંને એક જ (ડાબા) છેડેથી ગણાયેલા છે
2. વચ્ચે = (મોટો − નાનો) − 1 = (14 − 6) − 1 = 7

✅ જવાબ: **7 લોકો**

ઉદાહરણ 2 **20 લોકોની હરોળમાં P ડાબેથી 8-મા ક્રમે અને Q જમણેથી 9-મા ક્રમે છે. તેમની વચ્ચે કેટલા લોકો છે?**

1. Q ને ડાબેથી ક્રમમાં ફેરવો: Q નો ડાબેથી ક્રમ = 20 − 9 + 1 = 12
2. હવે P ડાબેથી 8 અને Q ડાબેથી 12 — બંને એક છેડે
3. વચ્ચે = (12 − 8) − 1 = 3

✅ જવાબ: **3 લોકો**

વચ્ચેની સંખ્યા — ઝડપી નિયમ

- એક જ છેડેથી: વચ્ચે = (મોટો ક્રમ − નાનો ક્રમ) − 1
- બે છેડેથી + કુલ આપેલ: રેખા દોરો, બંનેને એક છેડે લાવો
- બે વ્યક્તિ પોતે ગણાય નહીં — ફક્ત વચ્ચેના

5. સરખામણી-આધારિત ક્રમ — રેખા પર ગોઠવો

આ પ્રકારના પ્રશ્નોમાં વ્યક્તિઓની સીધી સંખ્યા નહીં પણ સરખામણી આપેલી હોય છે — જેમ કે 'A એ B કરતાં ઊંચો છે', 'C એ D કરતાં મોટો છે', 'E સૌથી ઓછા ગુણ મેળવે છે'. અહીં સૂત્ર નહીં, પણ એક રેખા (line) દોરીને બધાંને ક્રમમાં ગોઠવવાનું હોય છે.

પદ્ધતિ: એક છેડે 'સૌથી વધારે/ઊંચું/મોટું' અને બીજા છેડે 'સૌથી ઓછું/નીચું/નાનું' રાખો. દરેક વાક્ય વાંચીને બે વ્યક્તિ વચ્ચે '>' (વધારે) ની નિશાની મૂકતા જાઓ. દા.ત. 'A > B' એટલે A રેખા પર B ની ઊંચાઈ-બાજુએ આવે.

બધી માહિતી જોડ્યા પછી એક સળંગ ક્રમ બને છે — જેમ કે A > C > B > D > E. હવે કોઈપણ સવાલ — સૌથી ઊંચું કોણ, સૌથી નીચું કોણ, વચ્ચે કોણ, ત્રીજા ક્રમે કોણ — સીધો વાંચી શકાય.

સાવધાની: 'કરતાં ઊંચો' અને 'કરતાં નીચો' ની દિશા ઊલટી ન કરો. એક પ્રશ્નમાં બધી સરખામણીની દિશા એકસરખી રાખવી — બધું ઊંચાઈના ક્રમમાં અથવા બધું વજનના ક્રમમાં — એમ એક જ માપદંડ પકડી રાખો.

ઉદાહરણ 1 **A એ B કરતાં ઊંચો છે. C એ A કરતાં ઊંચો છે. D એ B કરતાં નીચો છે. તો સૌથી ઊંચું કોણ?**

1. A > B, C > A, B > D
2. જોડો: C > A > B > D
3. સૌથી ઊંચું = C

✅ જવાબ: **C**

ઉદાહરણ 2 **પાંચ મિત્રો P, Q, R, S, T માં Q એ P કરતાં વધારે ગુણ મેળવે છે. R એ Q કરતાં વધારે. S એ P કરતાં ઓછા. T એ R કરતાં વધારે. સૌથી ઓછા ગુણ કોના?**

1. Q > P, R > Q, P > S, T > R
2. જોડો: T > R > Q > P > S
3. સૌથી ઓછા = S

✅ જવાબ: **S**

સરખામણી ઉકેલવાની રીત

- એક રેખા દોરો — એક છેડે વધારે, બીજે ઓછું
- દરેક વાક્યમાંથી '>' સંબંધ તારવો
- બધા સંબંધ જોડીને એક સળંગ ક્રમ બનાવો
- પછી પૂછેલો ક્રમ સીધો વાંચી લો

6. વર્ગમાં અને હરોળમાં સ્થાન

જ્યારે 'વર્ગમાં' કે 'હરોળમાં' એમ કહેવાય ત્યારે પણ આધાર એ જ 'કુલ = ઉપરથી + નીચેથી − 1' સૂત્ર છે. ફરક ફક્ત શબ્દોનો છે — 'આગળથી/પાછળથી', 'ડાબેથી/જમણેથી', 'ઉપરથી/નીચેથી' એ બધા છેડા દર્શાવે છે.

ક્યારેક પ્રશ્ન બે માહિતી આપીને ત્રીજી પૂછે — જેમ કે કુલ વિદ્યાર્થી અને એક છેડેથી ક્રમ આપીને બીજા છેડેથી ક્રમ. ક્યારેક પ્રશ્ન બે વ્યક્તિના સ્થાનને જોડીને કુલ સંખ્યા પૂછે — એ માટે રેખા ઉપયોગી છે.

ઘણા પ્રશ્નોમાં 'સમાન વ્યક્તિ' નો છટકું હોય છે — દા.ત. એક જ વ્યક્તિ બંને છેડેથી ગણાય ત્યારે 1 બાદ કરવાનું ભૂલવું નહીં. જ્યારે બે અલગ વ્યક્તિ વચ્ચેનો ગાળો પૂછાય ત્યારે 1 બાદ કરવાનો અલગ તર્ક (વચ્ચેવાળા) લાગે.

ઉદાહરણ 1 **એક વર્ગમાં 35 વિદ્યાર્થી છે. ગુણના આધારે મહેશ ઉપરથી 14-મા ક્રમે છે, તો તે નીચેથી કેટલામા ક્રમે છે?**

1. કુલ = 35, ઉપરથી ક્રમ = 14
2. નીચેથી ક્રમ = 35 − 14 + 1 = 22

✅ જવાબ: **નીચેથી 22-મા ક્રમે**

ઉદાહરણ 2 **એક હરોળમાં બધા જ વિદ્યાર્થી ઊભા છે. જયેશ આગળથી 10-મા અને પાછળથી 8-મા ક્રમે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા વિદ્યાર્થી છે?**

1. આગળથી = 10, પાછળથી = 8
2. કુલ = 10 + 8 − 1 = 17

✅ જવાબ: **17 વિદ્યાર્થી**

7. ક્રમ-બદલી (Interchange of Positions)

આ થોડા અઘરા પણ રસપ્રદ પ્રશ્નો છે. અહીં બે વ્યક્તિ પોતાનાં સ્થાન અદલાબદલી (interchange) કરે છે, અને નવા ક્રમ આપીને કુલ સંખ્યા પૂછાય છે. ઘણીવાર એમ કહેવાય કે 'સ્થાન બદલ્યા પછી A નો ક્રમ ડાબેથી m-મો અને જમણેથી n-મો થયો'.

મુખ્ય યાવી: જ્યારે બે વ્યક્તિ સ્થાન બદલે, ત્યારે હરોળમાં કુલ સંખ્યા બદલાતી નથી — ફક્ત તે બેનાં સ્થાન બદલાય છે. એટલે જે વ્યક્તિ બીજાની જગ્યાએ જાય, તેનો નવો ક્રમ એ બીજાનો જૂનો ક્રમ બની જાય છે.

પદ્ધતિ: બદલી પછી જે વ્યક્તિના બંને છેડેથી ક્રમ આપેલા હોય તેના પર સૂત્ર લગાવો — કુલ = નવો ઉપરથી ક્રમ + નવો નીચેથી ક્રમ − 1. એક વાર કુલ મળી જાય પછી બીજી વ્યક્તિના ક્રમ સહેલાઈથી નીકળે.

ધ્યાન: બદલીમાં બંને વ્યક્તિના 'નવા' આંકડા જ વાપરો. જૂના અને નવા આંકડા ભેળસેળ કરવાથી જવાબ ખોટો આવે છે, એટલે રેખા દોરી નવી ગોઠવણ સ્પષ્ટ કરી લો.

ઉદાહરણ 1 **એક હરોળમાં A અને B સ્થાન બદલે છે. બદલ્યા પછી A ડાબેથી 12-મા અને જમણેથી 18-મા ક્રમે આવે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે?**

1. બદલી પછી A ના બંને છેડેથી ક્રમ આપેલા છે
2. કુલ સંખ્યા બદલાતી નથી, એટલે A પર સૂત્ર લગાવો
3. કુલ = 12 + 18 − 1 = 29

✅ જવાબ: **29 લોકો**

ઉદાહરણ 2 **25 લોકોની હરોળમાં M અને N સ્થાન બદલે છે. બદલ્યા પછી M ડાબેથી 10-મા ક્રમે આવે છે. પહેલાં N ડાબેથી કેટલામા ક્રમે હતો?**

1. સ્થાન બદલતાં M, N ની જૂની જગ્યાએ ગયો
2. બદલી પછી M નો ક્રમ = N નો જૂનો ક્રમ
3. એટલે N નો જૂનો ડાબેથી ક્રમ = 10

✅ જવાબ: **ડાબેથી 10-મા ક્રમે**

8. બે હરોળ અને 'ઓછામાં ઓછા / વધારેમાં વધારે' પ્રકાર

કેટલીક પરીક્ષાઓમાં થોડા ઊંડા પ્રશ્નો આવે છે જ્યાં અધૂરી માહિતી હોય અને 'ઓછામાં ઓછા કેટલા' કે 'વધારેમાં વધારે કેટલા' પૂછાય. દા.ત. 'એક વર્ગમાં અરુણ ઉપરથી 18-મા અને નીચેથી 25-મા ક્રમે છે — વર્ગમાં ઓછામાં ઓછા કેટલા વિદ્યાર્થી?' — અહીં સીધું સૂત્ર લગાવી શકાય કેમ કે બંને ક્રમ એક જ વ્યક્તિના છે.

પણ જ્યારે બે અલગ વ્યક્તિના એક-એક છેડેથી ક્રમ આપેલા હોય (દા.ત. 'A ઉપરથી 7-મા, B નીચેથી 9-મા') અને કુલ ન આપેલ હોય, ત્યારે 'ઓછામાં ઓછા' = A અને B ઓવરલેપ થાય તેવી સ્થિતિ, અને 'વધારેમાં વધારે' = તેમની વચ્ચે ગાળો હોય તેવી સ્થિતિ ગણાય. આવા પ્રશ્નોમાં રેખા દોરવી અનિવાર્ય છે.

મુખ્ય સમજ: જ્યારે પ્રશ્ન 'ચોક્કસ' જવાબ માગે ત્યારે પૂરતી માહિતી હોવી જોઈએ; જ્યારે 'ઓછામાં ઓછા/વધારેમાં વધારે' માગે ત્યારે માહિતી અધૂરી હોય છે અને બે છેડાની શક્યતા વિચારવાની હોય છે.

ઉદાહરણ 1 **એક વર્ગમાં દીપક ઉપરથી 18-મા અને નીચેથી 25-મા ક્રમે છે. વર્ગમાં ઓછામાં ઓછા કેટલા વિદ્યાર્થી છે?**

1. બંને ક્રમ એક જ વ્યક્તિ (દીપક) ના છે
2. કુલ = ઉપરથી + નીચેથી − 1 = 18 + 25 − 1 = 42

✅ જવાબ: **42 વિદ્યાર્થી**

ઉદાહરણ 2 **એક હરોળમાં X ડાબેથી 11-મા ક્રમે અને Y જમણેથી 14-મા ક્રમે છે. જો X અને Y એક જ વ્યક્તિ ન હોય અને હરોળમાં વધારેમાં વધારે કેટલા લોકો સંભવી શકે તે માટે વચ્ચે કોઈ પણ ગાળો શક્ય હોય, તો ઓછામાં ઓછા કેટલા લોકો હોવા જોઈએ?**

1. ઓછામાં ઓછા માટે X અને Y પાસપાસે અડીને ગોઠવો
2. X ની ડાબે 10 લોકો, X પોતે = 11 સ્થાન
3. Y X ની તરત જમણે, Y ની જમણે 13 લોકો, Y પોતે 1 → 14
4. ઓછામાં ઓછા કુલ = 11 + 14 = 25

✅ જવાબ: **25 લોકો**

⚡ ટૂંકી રીતો — ક્રમ-સ્થાન

પરીક્ષામાં સમય ઓછો હોય છે. નીચેની ટૂંકી રીતો ગોખી લેશો તો ક્રમ-સ્થાનના પ્રશ્નો સેકન્ડોમાં ઉકેલાશે. દરેક પ્રશ્નમાં પહેલાં નક્કી કરો કે તે 'સ્થાન-આધારિત' (સૂત્ર લાગે) છે કે 'સરખામણી-આધારિત' (રેખા દોરો) છે.

ઉદાહરણ 1 **એક કતારમાં વ્યક્તિ આગળથી 15-મા અને પાછળથી 20-મા ક્રમે છે. કતારમાં કુલ કેટલા?**

1. કુલ = 15 + 20 − 1 = 34

✅ જવાબ: **34**

ઝડપથી ઉકેલવાની 6 ચાવીઓ

- કુલ સંખ્યાનું સૂત્ર: કુલ = ઉપરથી ક્રમ + નીચેથી ક્રમ − 1 (બે વાર ગણાય તેથી −1)
- બીજા છેડેથી ક્રમ: બીજો ક્રમ = કુલ − આપેલ ક્રમ + 1
- બે વ્યક્તિ વચ્ચે (એક છેડેથી): વચ્ચે = મોટો ક્રમ − નાનો ક્રમ − 1
- બે છેડેથી + કુલ આપેલ હોય તો: પહેલાં બંનેને એક જ છેડે લાવો, પછી ગણો
- સરખામણીના પ્રશ્નોમાં હંમેશાં રેખા દોરો — એક છેડે વધારે, બીજે ઓછું
- ક્રમ-બદલીમાં કુલ સંખ્યા બદલાતી નથી; નવા આંકડા પર જ સૂત્ર લગાવો

વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

AMC જુનિયર ક્લાર્ક 2024

1 **75 લોકોની એક હરોળમાં રોનકનો ક્રમ ડાબી બાજુથી 18મો છે અને એ જ હરોળમાં મૌલિકનો ક્રમ જમણી બાજુથી 34મો છે તો બંને વચ્ચે કુલ કેટલા લોકો બેઠા હશે?**

(A) 22 **(B) 23** (C) 24 (D) આપેલ પૈકી એકપણ નહિ

✓ **જવાબ:** (B) 23

GMC લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

2 **પાંચ મિત્રોમાં મહેશ એ કુનાલ કરતાં ઊંચો છે, પરંતુ યશ જેટલો ઊંચો નથી, ઋતિક એ યશ કરતાં ઊંચો છે, પરંતુ અભિષેક કરતાં નીચો છે. જો તેને ચઢતા ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવે, તો હરોળમાં કોણ પ્રથમ આવે ?**

(A) કુનાલ (B) યશ (C) અભિષેક (D) માહિતી અપૂરતી છે.

✓ **જવાબ:** (A) કુનાલ

GMC મલ્ટીપર્પઝ હેલ્થ વર્કર (MPHW) 2025

3 **પાંચ વ્યક્તિઓ P, Q, R, S, T છે અને તે દરેકની ઊંચાઈ અલગ - અલગ છે. Q એ S કરતાં ઊંચો છે. T એ P કરતાં ટૂંકો છે. R એ Q કરતાં ઊંચો છે, પરંતુ T કરતાં નીચો છે. તો નીચેનામાંથી કોણ ઊંચું છે ?**

(A) R **(B) P** (C) S (D) માહિતી અપૂરતી છે.

✓ **જવાબ:** (B) P

GPSSB મદદનીશ ઈજનેર (સિવિલ) 2025

4 **T, U, V, W અને X દરેકે અલગ અલગ ગુણ મેળવ્યા. W સૌથી વધુ ગુણ મેળવે છે. માત્ર બે જ લોકો X કરતા વધુ ગુણ મેળવે છે. U એ T કરતા વધુ ગુણ મેળવે છે પણ V કરતા ઓછા ગુણ મેળવે છે. તો બીજા સૌથી ઓછા(second lowest) ગુણ કોણે મેળવ્યા હશે?**

(A) U (B) V (C) X (D) T

✓ **જવાબ:** (A) U

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી 2022

5 પરીક્ષામાં મેળવેલા ગુણના આધારે મગનનો ક્રમ એક વર્ગમાં ઉપરથી નવમો આવે છે અને નીચેથી ૩૪મો આવે છે તો એ વર્ગમાં કુલ કેટલા વિદ્યાર્થીઓ હશે ?

(A) 48 (B) 45 **(C) 46** (D) 47

✓ **જવાબ:** (C) 46

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી (ખેતી) 2025

6 M, N, O, P અને Q દરેકે પરીક્ષામાં અલગ અલગ ગુણ મેળવ્યા. M એ સૌથી વધુ ગુણ મેળવ્યા. માત્ર બે જ લોકોએ Q કરતા વધુ ગુણ મેળવ્યા. P એ N કરતાં વધુ ગુણ મેળવ્યા પરંતુ O કરતાં ઓછા ગુણ મેળવ્યા. તો કેટલા લોકોએ O કરતા વધુ ગુણ મેળવ્યા?

(A) 1 (B) 2 (C) 4 (D) 3

✓ **જવાબ:** (A) 1

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી (સહકાર) 2025

7 M, B, G, D, E, અને L એ બધાએ એક પરીક્ષામાં અલગ અલગ ગુણ મેળવ્યા. માત્ર ચાર લોકોએ D કરતા ઓછા ગુણ મેળવ્યા. માત્ર એક જ વ્યક્તિ એ E કરતા વધુ પરંતુ D કરતા ઓછા ગુણ મેળવ્યા. G એ L કરતા વધુ ગુણ મેળવ્યા. M એ B કરતા ઓછા પરંતુ G કરતા વધુ ગુણ મેળવ્યા. તો કેટલા લોકોએ M કરતા ઓછા ગુણ મેળવ્યા?

(A) ત્રણ (B) એક (C) બે (D) ચાર

✓ **જવાબ:** (A) ત્રણ

GPSSB ફિમેલ હેલ્થ વર્કર (FHW) 2025

8 T, U, B, E અને S દરેક અલગ અલગ ઊંચાઈ ધરાવે છે. T એ B કરતા ઊંચો છે પરંતુ E કરતા નીચો છે. E એ S કરતા ઊંચો છે પરંતુ U કરતા નીચો છે. S એ B કરતા ઊંચો છે પરંતુ T કરતા નીચો છે. તો કેટલા લોકો T કરતા નીચા છે?

(A) એક **(B) બે** (C) ત્રણ (D) ચાર

✓ **જવાબ:** (B) બે

GPSSB ગ્રામ સેવક 2025

9 R, K C, D, E અને F દરેકે અલગ અલગ ગુણ મેળવ્યા. F એ ત્રીજા ક્રમે સૌથી વધુ ગુણ મેળવનાર ખેલાડી હતો. K એ C કરતા વધુ પણ D કરતા ઓછા ગુણ મેળવ્યા. R એ E કરતા ઓછા પણ D કરતા વધુ ગુણ મેળવ્યા. કેટલા લોકોએ R કરતા ઓછા ગુણ મેળવ્યા?

(A) ચાર (B) એક (C) બે (D) ત્રણ

✓ **જવાબ:** (A) ચાર

GPSSB જુનિયર ક્લાર્ક 2026

10 A, B, C, D, E અને F દરેકે અલગ અલગ ગુણ મેળવ્યા. માત્ર બે જણે D કરતાં વધુ ગુણ મેળવ્યા. D એ A કરતાં વધુ પણ F કરતાં ઓછા ગુણ મેળવ્યા. F એ મહત્તમ ગુણ મેળવ્યા નથી. E એ C કરતાં વધુ પણ A કરતાં ઓછા ગુણ મેળવ્યા. તો તેમાંથી સૌથી વધુ ગુણ કોણે મેળવ્યા?

(A) B (B) A (C) E (D) C

✓ **જવાબ:** (A) B

GPSSB જુનિયર ફાર્માસિસ્ટ 2025

11 U, V, W, X અને Y દરેકે અલગ અલગ ગુણ મેળવ્યા. U ને સૌથી વધુ ગુણ મળ્યા. માત્ર બે જ લોકોએ V કરતા વધુ ગુણ મેળવ્યા. Y ને X કરતા વધુ પણ W કરતા ઓછા ગુણ મળ્યા. કેટલા લોકોએ W કરતા વધુ ગુણ મેળવ્યા?

(A) 1 (B) 2 (C) 4 (D) 3

✓ **જવાબ:** (A) 1

GPSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

12 V, B, C, G અને E દરેકે અલગ-અલગ ગુણ મેળવ્યા. કોઈએ B કરતા વધારે ગુણ મેળવ્યા નથી. V એ E કરતા ઓછા ગુણ મેળવ્યા પણ G કરતા વધારે ગુણ મેળવ્યા છે. C એ G કરતા વધારે ગુણ મેળવ્યા નથી. કેટલા લોકોએ V કરતા વધારે ગુણ મેળવ્યા છે?

(A) ત્રણ (B) એક **(C) બે** (D) ચાર

✓ **જવાબ:** (C) બે

GPSSB મલ્ટીપર્પઝ હેલ્થ વર્કર (MPHW) 2025

13 A, K, R, M અને S પૈકી દરેકની ઊંચાઇ અલગ-અલગ છે. S એ K કરતાં ઊંચો છે. માત્ર M એ R કરતાં નીચો છે. A એ S કરતાં ઊંચો છે. તો કેટલા લોકો K કરતાં ઊંચા છે?

(A) એક **(B) બે** (C) ત્રણ (D) ચાર

✓ **જવાબ:** (B) બે

GPSSB મુખ્ય સેવિકા 2025

14 D, F, H, K અને L ના ગુણ અલગ-અલગ છે. ફક્ત એક જ વ્યક્તિ એ K અને F વચ્ચે ગુણ મેળવ્યા છે. ફક્ત એક જ વ્યક્તિ એ F અને L વચ્ચે ગુણ મેળવ્યા છે. D એ F અને L કરતા વધુ ગુણ મેળવ્યા છે. H એ K કરતા ઓછા ગુણ મેળવ્યા છે. કેટલા લોકોએ H કરતા ઓછા ગુણ મેળવ્યા છે?

(A) એક (B) બે (C) ત્રણ (D) ચાર

✓ **જવાબ:** (A) એક

GPSSB નાયબ ચિટનીસ 2025

15 B, C, D, E અને F, આ દરેકને અલગ-અલગ ગુણ મળ્યા હતા. માત્ર બે વિદ્યાર્થીઓએ D કરતા ઓછા ગુણ મેળવ્યા હતા. માત્ર એક વિદ્યાર્થીએ B કરતા વધુ ગુણ મેળવ્યા હતા. F એ E કરતા વધુ પરંતુ C કરતા ઓછા ગુણ મેળવ્યા હતા. તો કેટલા લોકોએ C કરતા ઓછા ગુણ મેળવ્યા હશે?

(A) 4 (B) 3 (C) 2 (D) 1

✓ **જવાબ:** (A) 4

GPSSB સંશોધન મદદનીશ 2025

16 D, F, H, K અને L ની ઊંચાઈ અલગ-અલગ છે. H એ F કરતા ઊંચો છે પણ K કરતા ટૂંકો છે. F એ L કરતા ઊંચો છે. D એ L કરતા ઊંચો છે. બે કરતાં વધુ લોકો D કરતા ઊંચા છે. તો L કરતા કેટલા લોકો ઊંચા છે?

(A) એક (B) બે (C) ત્રણ **(D) ચાર**

✓ **જવાબ:** (D) ચાર

GPSSB સમાજ કલ્યાણ નિરીક્ષક 2021

17 એક હરોળમા દિશા ડાબા છેડેથી 9મા ક્રમે છે અને ટીના જમણે છેડેથી 12મા ક્રમે છે. દિશા અને તાન્યા વચ્ચે 5 લોકો છે જે તાન્યા અને ટીના વચ્ચેના લોકો જેટલા છે. તો આ હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે ?

(A) 38 (B) 46 (C) 29 **(D) 32**

✓ **જવાબ:** (D) 32

GPSSB સ્ટાફ નર્સ 2025

18 L, M, N, O અને P દરેકે અલગ અલગ ગુણ મેળવ્યા. O એ સૌથી ઓછા ગુણ (Least marks) મેળવ્યા. P એ N કરતા વધુ ગુણ મેળવ્યા પણ L કરતા ઓછા ગુણ મેળવ્યા. M ને N કરતા ઓછા ગુણ મેળવ્યા. તો કેટલા લોકોએ N કરતા વધુ ગુણ મેળવ્યા?

(A) 2 (B) 3 (C) 1 (D) 0

✓ **જવાબ:** (A) 2

GPSSB આંકડા મદદનીશ 2025

19 D, F, H, K અને L ના ગુણ અલગ-અલગ છે. ફક્ત એક જ વ્યક્તિ એ L અને H વચ્ચે ગુણ મેળવ્યા છે. ફક્ત ત્રણ જ વ્યક્તિ એ K અને L વચ્ચે ગુણ મેળવ્યા છે. K કરતા ઓછા ગુણ મેળવનારા લોકોના અનુક્રમમાં K ની તરત પછી F આવે છે. કેટલા લોકોએ D કરતા વધુ ગુણ મેળવ્યા છે?

(A) એક (B) બે **(C) ત્રણ** (D) ચાર

✓ **જવાબ:** (C) ત્રણ

GPSSB તલાટી કમ મંત્રી 2025

20 L, M, N, O, P, અને Q પૈકી દરેકે અલગ અલગ ગુણ મેળવ્યા છે. M એ L કરતા વધુ ગુણ પણ P કરતા ઓછા ગુણ મેળવ્યા છે. માત્ર એક જ વ્યક્તિ એ N કરતા ઓછા ગુણ મેળવ્યા છે. Q એ M કરતા વધુ ગુણ પણ O કરતા ઓછા ગુણ મેળવ્યા છે. P એ સૌથી વધુ ગુણ મેળવ્યા નથી. તો, આમાંથી કોણે સૌથી વધુ ગુણ મેળવ્યા?

(A) M | (B) N | **(C) O** | (D) Q

✓ **જવાબ:** (C) O

GPSSB ટ્રેસર 2025

21 F, I, L, E અને S ની ઊંચાઈ અલગ અલગ છે. ફક્ત L એ I કરતા ઊંચો છે. F એ E કરતા ઊંચો છે. ફક્ત બે લોકોની ઊંચાઈ S અને L ની વચ્ચે આવે છે. E અને I ની વચ્ચે કેટલા લોકોની ઊંચાઈ આવે છે?

(A) એક | **(B) બે** | (C) ત્રણ | (D) ચાર

✓ **જવાબ:** (B) બે

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

22 A, B, C, D and E have different heights. A is taller than C but shorter than D. B is taller than D. C is taller than E. Who amongst them is the second shortest?

(A) A | **(B) C** | (C) E | (D) B

✓ **જવાબ:** (B) C

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

23 A, B, C, D અને E ની ઉંમર અલગ અલગ છે. A એ D કરતા નાનો છે પણ C કરતા મોટો છે. B કરતા માત્ર એક જ વ્યક્તિ મોટો છે. E સૌથી નાનો છે. તો તેમાંથી સૌથી મોટો કોણ છે?

(A) A | (B) B | (C) C | **(D) D**

✓ **જવાબ:** (D) D

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

24 W, O, R, K and Y have different marks. Only one person has scored between K and W. Only one person has scored between W and Y. R has scored more than W and Y. How many people have scored less than O?

(A) One | (B) Two | (C) Three | (D) Four

✓ **જવાબ:** (A) One

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

25 પાંચ મિત્રો A, B, H, I અને J અલગ અલગ ઉંમરના છે. A એ I થી મોટો છે પણ J કરતા નાનો છે. H એ સૌથી નાનો છે. B એ I કરતા નાનો છે. તો B કરતા કેટલા લોકો નાના છે?

(A) 3 (B) 2 **(C) 1** (D) 0

✓ **જવાબ:** (C) 1

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

26 O, P, Q, R, and S have different marks. Only one person has scored between O and R. Only one person has scored between R and S. P has scored less than O and R. How many people have scored less than Q?

(A) One (B) Two **(C) Three** (D) Four

✓ **જવાબ:** (C) Three

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

27 A, B, C, D and E have different weights. B is heavier than only 1 person. A is heavier than C but lighter than D. D is not the heaviest. Who is the heaviest?

(A) E (B) A (C) C (D) D

✓ **જવાબ:** (A) E

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

28 પાંચ મિત્રો V, W, X, S અને T અલગ અલગ ઉંમરના છે. T એ X અને W કરતા નાનો છે. V માત્ર એક જ વ્યક્તિ કરતા મોટો છે. S એ W કરતા મોટો છે પણ X કરતા નાનો છે. તો કેટલા લોકોની ઉંમર X અને T ની વચ્ચે છે?

(A) 3 (B) 2 (C) 1 (D) કોઇ નહિ

✓ **જવાબ:** (A) 3

ગુજરાત પોલીસ સબ ઈન્સ્પેક્ટર (PSI, બિનહથિયારી) 2022

29 અલકા માળા કરતાં વધુ ઉંમરની છે. ગોપાલ માળા કરતાં વધુ ઉંમરનો છે પણ અલકા કરતાં ઓછી ઉંમરનો છે. કપિલની ઉંમર રામ અને માળા કરતાં આછી છે અને માળા રામ કરતાં વધુ ઉંમરની છે. તો ઉંમરની દ્રષ્ટિએ ગોપાલ અને રામની વચ્ચે કોણ આવશે?

(A) રામ **(B) માળા** (C) અલકા (D) કપિલ

✓ **જવાબ:** (B) માળા

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

30 W, O, R, K and Y have different heights. O is taller than R but shorter than K. K is taller than Y but shorter than W. Y is taller than R but shorter than O. How many people are shorter than O?

(A) One **(B) Two** (C) Three (D) Four

✓ **જવાબ:** (B) Two

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

31 **A, B, C,D and E have different heights. A is taller than E.Only D is shorter than C.B is taller than A. How many people are taller than E?**

(A) One | **(B) Two** | (C) Three | (D) Four

✓ **જવાબ:** (B) Two

GSSSB સબ ઈન્સ્ટ્રક્ટર 2022

32 **જો શુક્ર બુધ કરતા વધુ પ્રકાશવાન છે, બુધ ગુરુ કરતા વધુ પ્રકાશવાન નથી, ગુરુ શુક્ર કરતા વધુ પ્રકાશવાન છે પરંતુ પ્લુટો કરતા વધુ પ્રકાશવાન નથી, તો નીચે પૈકી સૌથી વધુ પ્રકાશવાન ગ્રહ કયો?**

(A) ગુરુ | (B) બુધ | (C) શુક્ર | **(D) પ્લુટો**

✓ **જવાબ:** (D) પ્લુટો

ગુજરાત હાઈકોર્ટ પટાવાળા (Peon) 2023

33 **જો એક હરોળમાં શૈલેષનો ક્રમ આગળથી 15મો અને પાછળથી 41મો છે, તો આ હરોળમાં મધ્યમાં રહેલા મૌલિકનો ક્રમ કયો હશે ?**

(A) 27મો | **(B) 28મો** | (C) 29મો | (D) 30મો

✓ **જવાબ:** (B) 28મો

SEB TAT (ઉ.મા.) — English 2023

34 **પાંચ લાકડી A, B, C, D અને S છે. A, B થી નાની પણ S થી લાંબી છે. C તેમાં સૌથી લાંબી છે. D, B થી થોડી નાની અને A થી થોડી મોટી છે. લાકડીને લંબાઈના ઉતરતા ક્રમમાં ગોઠવતાં ચોથા ક્રમે કઈ લાકડી આવશે ?**

(A) A | (B) B | (C) S | (D) D

✓ **જવાબ:** (A) A

SEB TAT (માધ્યમિક) — સામાન્ય 2018

35 **રવિ એક લાઇનમાં જમણી બાજુથી ચોથો છે. જ્યારે શ્યામ ડાબી બાજુથી બીજો છે. જો તે અરસ-પરસ સ્થાન બદલે તો રવિ જમણી બાજુથી નવમો થાય તો શ્યામ ડાબી બાજુથી ક્યા ક્રમે હશે ?**

(A) આઠમો | **(B) સાતમો** | (C) છઠ્ઠો | (D) પાંચમો

✓ **જવાબ:** (B) સાતમો

VMC જુનિયર ક્લાર્ક 2023

36 **એક વ્યક્તિનો ક્રમ 101 લોકોના ક્લાસમાં આગળથી 37મો છે. તો ક્લાસમાં પાછળથી તે વ્યક્તિનો ક્રમ કયો થાય?**

(A) 63મો | (B) 64મો | **(C) 65મો** | (D) 66મો

✓ **જવાબ:** (C) 65મો

GMC લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

37 મેડન એ પબીર કરતાં ઉંમરમાં મોટો છે. સુરેશ એ પબીર કરતાં ઉંમરમાં નાનો છે. મિહિર એ સુરેશ કરતાં ઉંમરમાં મોટો છે, પરંતુ પબીર કરતાં ઉંમરમાં નાનો છે. તો નીચેનામાંથી કોણ સૌથી નાનું હશે ?

(A) મિહિર | (B) મેડન | (C) પબીર | **(D) સુરેશ**

✓ **જવાબ:** (D) સુરેશ

GPSSB નાયબ ચિટનીસ 2025

38 Y, K, C, Q અને E, આ દરેક વિદ્યાર્થીએ અલગ-અલગ ગુણ મેળવ્યા હતા. Q એ બીજા ક્રમનો સૌથી ઓછા ગુણ મેળવનારો (second lowest scorer) વિદ્યાર્થી હતો. માત્ર ચાર વિદ્યાર્થીઓએ K કરતા વધુ ગુણ મેળવ્યા હતા. Y એ C કરતા વધુ ગુણ મેળવ્યા હતા પરંતુ તે સૌથી વધુ ગુણ મેળવનાર વિદ્યાર્થી ન હતો. તો કેટલા વિદ્યાર્થીઓને E કરતા ઓછા ગુણ મળ્યા હશે?

(A) ત્રણ | (B) એક | (C) બે | **(D) ચાર**

✓ **જવાબ:** (D) ચાર

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

39 A, B, C, D and E have different heights. E is taller than C but shorter than B. Only three persons are shorter than E. A is taller than D. Who amongst them is the third tallest?

(A) A | (B) C | (C) B

(D) D Note: For this question, ambiguity is found in question/answer. Candidate will get full marks for this question if any of the correct options are chosen.

✓ **જવાબ:** (A) A

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

40 A, B, C, D અને E ની ઉંમર અલગ અલગ છે. B એ A કરતા નાનો છે પણ C કરતા મોટો છે. D કરતા માત્ર એક જ વ્યક્તિ મોટો છે. E સૌથી નાનો છે. તો તેમાંથી બીજો સૌથી નાનો કોણ છે?

(A) A | (B) B | **(C) C** | (D) D

✓ **જવાબ:** (C) C

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

41 B, C, D, F and H have different marks. Only one person has scored between H and D. Only three people have scored between B and H. No one has scored between C and B, and C's score is less than B's score. How many people have scored more than F?

(A) One | (B) Two | **(C) Three** | (D) Four

✓ **જવાબ:** (C) Three

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

42 પાંચ મિત્રો A, B, H, I અને J અલગ અલગ ઉંમરના છે. B એ A અને I કરતા નાનો છે. J એ માત્ર એક જ વ્યક્તિ કરતા મોટો છે. H એ I કરતા મોટો છે પણ A કરતા નાનો છે. તો A કરતા કેટલા લોકો નાના છે?

(A) 4 (B) 3 (C) 2 (D) 1

✓ **જવાબ:** (A) 4

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

43 O, P, Q, R, and S have different marks. Only one person has scored between S and R. Only three people have scored between Q and S. O has scored immediately less than Q. How many people have scored more than P?

(A) One (B) Two **(C) Three** (D) Four

✓ **જવાબ:** (C) Three

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

44 A, B, C, D and E have different weights. D is lighter than exactly 2 people. B is lighter than A but heavier than E. E is not the lightest. Who is the lightest?

(A) C (B) A (C) B (D) E

✓ **જવાબ:** (A) C

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

45 પાંચ મિત્રો V, W, X, S અને T અલગ અલગ ઉંમરના છે. X એ V અને S કરતા મોટો છે પણ W કરતા નાનો છે. T એ V કરતા નાનો છે. S સૌથી નાનો નથી. તો કેટલા લોકોની ઉમર T અને X ની વચ્ચે છે?

(A) 3 **(B) 2** (C) 1 (D) કોઇ નહિ

✓ **જવાબ:** (B) 2

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

46 W, O, R, K and Y have different heights. R is taller than Y. Only K is shorter than W. O is taller than R. How many people are taller than Y?

(A) One **(B) Two** (C) Three (D) Four

✓ **જવાબ:** (B) Two

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

47 A, B, C,D and E have different heights.Only D is taller than B.A is taller than C.Only two people have heights between E and D. How many people have heights between C and B?

(A) One **(B) Two** (C) Three (D) Four

✓ **જવાબ:** (B) Two

ગુજરાત હાઈકોર્ટ પટાવાળા (Peon) 2023

48 **40 બાળકોની લાઈનમાં મોહન જમણી બાજુથી 14મા ક્રમે છે તો તે ડાબી બાજુથી કયા ક્રમે હશે ?**

(A) 25મા | **(B) 27મા** | (C) 24મા | (D) 26મા

✓ **જવાબ:** (B) 27મા

SEB TAT (માધ્યમિક) — સામાન્ય 2018

49 **યશ, જય કરતાં બે વર્ષ મોટો છે. જય હેમંત કરતાં ત્રણ વર્ષ નાનો છે. અંકુર હર્ષિત કરતાં એક વર્ષ મોટો છે. પણ હેમંત કરતાં ચાર વર્ષ મોટો છે. તો સૌથી મોટું કોણ છે ?**

(A) અંકુર | (B) હર્ષિત | (C) યશ | (D) જય

✓ **જવાબ:** (A) અંકુર

VMC જુનિયર ક્લાર્ક 2023

50 **પાંચ છોકરાઓમાં, મનોજ વસંત કરતાં ઉંચો છે, પણ તે રાજેશ જેટલો ઉંચો નથી. જયંત પ્રકાશ કરતા ઉંચો છે પણ મનોજ કરતા નીચો છે, તો નીચે પૈકી ક્યો વિકલ્પ સાચો નથી?**

(A) રાજેશ સૌથી ઉંચો છે. | (B) મનોજ પ્રકાશ કરતા ઉંચો છે. | **(C) જયંત વસંત કરતા નીચો છે.** | (D) વસંત અથવા પ્રકાશ બધામાં સૌથી નીચા છે.

✓ **જવાબ:** (C) જયંત વસંત કરતા નીચો છે.

GMC લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

51 **A, B કરતાં ટૂંકો છે, પરંતુ C કરતાં ઊંચો છે. D, A કરતાં ટૂંકો છે તથા E, N કરતાં ટૂંકો છે, પરંતુ A કરતાં ઊંચો છે. તો ચોથી ટૂંકી વ્યક્તિ કોણ હશે ?**

(A) C | **(B) A** | (C) D | (D) B

✓ **જવાબ:** (B) A

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

52 **A, B, C, D અને E ની ઉંમર અલગ અલગ છે. E એ D કરતા મોટો છે પણ B કરતા નાનો છે. A કરતા માત્ર એક જ વ્યક્તિ નાનો છે. C સૌથી મોટો છે. તો તેમાંથી બીજો સૌથી મોટો કોણ છે?**

(A) A | **(B) B** | (C) C | (D) E

✓ **જવાબ:** (B) B

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

53 **B, C, E, F and H have different marks. Only one person has scored between B and E. Only one person has scored between E and F. C has scored more than E and F. How many people have scored less than H?**

(A) One (B) Two (C) Three (D) Four

✓ **જવાબ:** (A) One

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

54 **પાંચ મિત્રો A, B, H, I અને J અલગ અલગ ઉંમરના છે. I એ સૌથી મોટો છે. J એ A કરતા મોટો છે પણ H કરતા નાનો છે. B એ J કરતા મોટો છે. તો J કરતા કેટલા લોકો નાના છે?**

(A) 3 (B) 2 **(C) 1** (D) 0

✓ **જવાબ:** (C) 1

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

55 **O, P, Q, R, and S have different marks. Only one person has scored between O and R. Only three people have scored between S and O. P has scored immediately more than O. How many people have scored less than Q?**

(A) One (B) Two **(C) Three** (D) Four

✓ **જવાબ:** (C) Three

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

56 **A, B, C, D, and E have different weights. E is heavier than at least 3 other people. D is heavier than C and C is heavier than B. A is heavier than D but not the heaviest. Who is the third-heaviest?**

(A) A (B) B (C) C **(D) D**

✓ **જવાબ:** (D) D

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

57 **પાંચ મિત્રો V, W, X, S અને T અલગ અલગ ઉંમરના છે. W સૌથી મોટો છે. V એ X કરતા મોટો છે પણ S કરતા નાનો છે. T એ V કરતા મોટો છે. તો V કરતા કેટલા લોકો મોટા છે?**

(A) 3 (B) 2 (C) 1 (D) કોઇ નહિ

✓ **જવાબ:** (A) 3

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

58 **W, O, R, K and Y have different heights. Only K is taller than Y. W is taller than O. Only two people have heights between R and K. How many people have heights between O and Y?**

(A) One **(B) Two** (C) Three (D) Four

✓ **જવાબ:** (B) Two

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

59 **A, B, C,D and E have different heights.Only three people have heights between C and D.B is taller than A but shorter than E.C is taller than D. How many people are shorter than B?**

(A) One | **(B) Two** | (C) Three | (D) Four

✓ **જવાબ:** (B) Two

VMC જુનિયર ક્લાર્ક 2023

60 **એક ખેતીવાડી યુનિવર્સિટીમાં નવા કુલપતિની નિમણૂકની આવશ્યકતા છે, જે પ્રવરતા પર આધારિત છે. A પાસે C કરતા ઓછી પ્રવરતા છે, પણ B કરતાં વધારે છે. D પાસે A કરતાં વધારે પ્રવરતા છે, પણ C કરતા ઓછી છે. C ને આ નોકરી જોઈતી નથી. તો યુનિવર્સિટીમાં નવા કુલપતિ કોણ થશે?**

(A) D | (B) C | (C) A | (D) B

✓ **જવાબ:** (A) D

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

61 **A, B, C, D અને E ની ઉંમર અલગ અલગ છે. D એ A કરતા મોટો છે પણ C કરતા નાનો છે. B કરતા માત્ર એક જ વ્યક્તિ નાનો છે. E સૌથી નાનો છે. તો તેમાંથી ત્રીજો સૌથી નાનો કોણ છે?**

(A) A | (B) C | (C) D | (D) E

✓ **જવાબ:** (A) A

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

62 **B, C, E, F, and H have different heights. Only three people have heights between E and B. F is taller than C but shorter than H. E is taller than B. How many people are taller than C?**

(A) One | (B) Two | **(C) Three** | (D) Four

✓ **જવાબ:** (C) Three

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

63 **પાંચ મિત્રો A, B, H, I અને J અલગ અલગ ઉંમરના છે. B એ I કરતા મોટો છે પણ H કરતા નાનો છે. H એ J કરતા મોટો છે પણ A કરતા નાનો છે. J એ I કરતા મોટો છે પણ B કરતા નાનો છે. તો કેટલા લોકો B કરતા નાના છે?**

(A) 3 | **(B) 2** | (C) 1 | (D) 0

✓ **જવાબ:** (B) 2

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

64 **O, P, Q, R, and S have different marks. Only two people have scored between S and R. Q has scored immediately less than R. P has scored more than O, and O has scored more than S. How many people have scored more than O?**

(A) One | (B) Two | **(C) Three** | (D) Four

✓ **જવાબ:** (C) Three

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

65 **A, B, C, D, and E have scored different marks in an exam. At least 2 people scored more than B. D scored more than E and A scored less than E. A scored more than B and B did not score the lowest. Who scored the lowest?**

(A) A | **(B) C** | (C) D | (D) E

✓ **જવાબ:** (B) C

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

66 પાંચ મિત્રો V, W, X, S અને T અલગ અલગ ઉંમરના છે. S માત્ર બે લોકો કરતા નાનો છે. W એ X કરતા મોટો છે પણ V કરતા નાનો છે. X સૌથી નાનો નથી. તો કેટલા લોકોની ઉંમર W અને T ની વચ્ચે છે?

(A) 3 | **(B) 2** | (C) 1 | (D) કોઇ નહિ

✓ **જવાબ:** (B) 2

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

67 **W, O, R, K and Y have different heights. Only three people have heights between K and Y. W is taller than R but shorter than O. K is taller than Y. How many people are taller than K?**

(A) None | (B) Two | (C) Three | (D) Four

✓ **જવાબ:** (A) None

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

68 **A, B, C,D and E have different heights.D is taller than C but shorter than A.C is taller than B.E is taller than B.More than two people are taller than E. How many people are shorter than D?**

(A) One | (B) Two | **(C) Three** | (D) Four

✓ **જવાબ:** (C) Three

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

69 A, B, C, D અને E ની ઉંમર અલગ અલગ છે. C એ A કરતા નાનો છે પણ D કરતા મોટો છે. B કરતા માત્ર એક જ વ્યક્તિ નાનો છે. E સૌથી નાનો છે. તો તેમાંથી સૌથી મોટો કોણ છે?

(A) A (B) B (C) D (D) E

✓ **જવાબ:** (A) A

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

70 પાંચ મિત્રો A, B, H, I અને J અલગ અલગ ઉંમરના છે. માત્ર B એ I કરતા મોટો છે. A એ H કરતા મોટો છે. માત્ર બે જ લોકોની ઉંમર J અને B ની વચ્ચે છે. તો H અને I ની વચ્ચે કેટલા લોકો છે?

(A) 3 **(B) 2** (C) 1 (D) 0

✓ **જવાબ:** (B) 2

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

71 પાંચ મિત્રો V, W, X, S અને T અલગ અલગ ઉંમરના છે. V એ T સિવાય બધા મિત્રો કરતાં નાનો છે, X એ W કરતાં નાનો છે. S એ V કરતાં મોટો છે પણ X કરતાં નાનો છે. તો કેટલા લોકો X કરતાં મોટા છે?

(A) ત્રણ (B) બે **(C) એક** (D) કોઈ નહીં

✓ **જવાબ:** (C) એક

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

72 પાંચ મિત્રો A, B, H, I અને J અલગ અલગ ઉંમરના છે. A અને I ની વચ્ચે માત્ર બે જ વ્યક્તિ છે. J એ I પછીનો નાનો વ્યક્તિ છે. B એ H થી મોટો છે અને H એ A થી મોટો છે. તો H થી કેટલા લોકો મોટા છે?

(A) 3 (B) 2 (C) 1 (D) 0

✓ **જવાબ:** (A) 3

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

73 પાંચ મિત્રો V, W, X, S અને T અલગ અલગ ઉંમરના છે. V ફક્ત એક જ વ્યક્તિ કરતા નાનો છે. X એ S કરતા મોટો છે. T એ X અને W કરતા નાનો છે. S એ સૌથી નાનો નથી. W એ V કરતા મોટો છે. તો X કરતા કેટલા લોકો મોટા છે?

(A) ત્રણ **(B) બે** (C) એક (D) કોઈ નહીં

✓ **જવાબ:** (B) બે

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 **એક હરોળમાં રાજુ ડાબેથી 10-મા ક્રમે અને જમણેથી 15-મા ક્રમે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે?**

(A) 24 (B) 25 (C) 23 (D) 26

ઉકેલ: કુલ = ડાબેથી ક્રમ + જમણેથી ક્રમ − 1 = 10 + 15 − 1 = 24.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 **30 વિદ્યાર્થીની હરોળમાં સુરેશ ડાબેથી 13-મા ક્રમે છે, તો તે જમણેથી કેટલામા ક્રમે છે?**

(A) 18 (B) 17 (C) 19 (D) 16

ઉકેલ: જમણેથી ક્રમ = કુલ − ડાબેથી ક્રમ + 1 = 30 − 13 + 1 = 18.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **એક વર્ગમાં 40 વિદ્યાર્થી છે. અમિત ઉપરથી 16-મા ક્રમે છે, તો તે નીચેથી કેટલામા ક્રમે છે?**

(A) 25 (B) 24 (C) 26 (D) 23

ઉકેલ: નીચેથી ક્રમ = કુલ − ઉપરથી ક્રમ + 1 = 40 − 16 + 1 = 25.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **એક હરોળમાં મનીષ ડાબેથી 8-મા અને જમણેથી 12-મા ક્રમે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે?**

(A) 19 (B) 20 (C) 18 (D) 21

ઉકેલ: કુલ = 8 + 12 − 1 = 19.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **એક હરોળમાં દિવ્યા ડાબેથી 7-મા અને રીના ડાબેથી 13-મા ક્રમે છે. તેમની વચ્ચે કેટલા લોકો છે?**

(A) 5 (B) 6 (C) 4 (D) 7

ઉકેલ: બંને એક જ છેડેથી છે, વચ્ચે = (13 − 7) − 1 = 5.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **20 લોકોની હરોળમાં વિજય ડાબેથી 6-મા અને કમલ જમણેથી 8-મા ક્રમે છે. તેમની વચ્ચે કેટલા લોકો છે?**

(A) 7 **(B) 6** (C) 8 (D) 5

ઉકેલ: કમલનો ડાબેથી ક્રમ = 20−8+1 = 13. વિજય(6) અને કમલ(13) વચ્ચે = 13−6−1 = 6.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **એક હરોળમાં વ્યક્તિ આગળથી 18-મા અને પાછળથી 23-મા ક્રમે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે?**

(A) 40 (B) 41 (C) 39 (D) 42

ઉકેલ: કુલ = 18 + 23 − 1 = 40.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **એક વર્ગમાં નેહા ઉપરથી 22-મા અને નીચેથી 19-મા ક્રમે છે. વર્ગમાં કુલ કેટલા વિદ્યાર્થી છે?**

(A) 40 (B) 41 (C) 39 (D) 38

ઉકેલ: કુલ = 22 + 19 − 1 = 40.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **35 લોકોની હરોળમાં અશોક જમણેથી 14-મા ક્રમે છે, તો તે ડાબેથી કેટલામા ક્રમે છે?**

(A) 22 (B) 21 (C) 23 (D) 20

ઉકેલ: ડાબેથી ક્રમ = કુલ − જમણેથી ક્રમ + 1 = 35 − 14 + 1 = 22.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **એક હરોળમાં A અને B સ્થાન બદલે છે. બદલ્યા પછી A ડાબેથી 15-મા અને જમણેથી 20-મા ક્રમે આવે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે?**

(A) 34 (B) 35 (C) 33 (D) 36

ઉકેલ: સ્થાન બદલવાથી કુલ બદલાતી નથી. A પર સૂત્ર: કુલ = 15 + 20 − 1 = 34.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **એક હરોળમાં પ્રિયા ડાબેથી 9-મા અને જમણેથી 14-મા ક્રમે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે?**

(A) 22 (B) 23 (C) 21 (D) 24

ઉકેલ: કુલ = 9 + 14 − 1 = 22.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **એક હરોળમાં વ્યક્તિ ડાબેથી 11-મા અને જમણેથી 11-મા ક્રમે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે?**

(A) 21 (B) 22 (C) 20 (D) 23

ઉકેલ: કુલ = 11 + 11 − 1 = 21 (વ્યક્તિ બરાબર મધ્યમાં છે).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **28 લોકોની હરોળમાં મહેશ ડાબેથી 12-મા ક્રમે છે, તો તે જમણેથી કેટલામા ક્રમે છે?**

(A) 17 (B) 16 (C) 18 (D) 15

ઉકેલ: જમણેથી ક્રમ = 28 − 12 + 1 = 17.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **એક હરોળમાં કરણ ડાબેથી 17-મા અને જમણેથી 13-મા ક્રમે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે?**

(A) 29 (B) 30 (C) 28 (D) 31

ઉકેલ: કુલ = 17 + 13 − 1 = 29.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **એક વર્ગમાં 45 વિદ્યાર્થી છે. દિનેશ ઉપરથી 20-મા ક્રમે છે, તો તે નીચેથી કેટલામા ક્રમે છે?**

(A) 26 (B) 25 (C) 27 (D) 24

ઉકેલ: નીચેથી ક્રમ = 45 − 20 + 1 = 26.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **એક હરોળમાં વ્યક્તિ આગળથી 14-મા અને પાછળથી 9-મા ક્રમે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે?**

(A) 22 (B) 23 (C) 21 (D) 24

ઉકેલ: કુલ = 14 + 9 − 1 = 22.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **32 લોકોની હરોળમાં સંજય જમણેથી 18-મા ક્રમે છે, તો તે ડાબેથી કેટલામા ક્રમે છે?**

(A) 15 (B) 14 (C) 16 (D) 13

ઉકેલ: ડાબેથી ક્રમ = 32 − 18 + 1 = 15.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **A એ B કરતાં ઊંચો છે. C એ A કરતાં ઊંચો છે. D એ B કરતાં નીચો છે. સૌથી ઊંચું કોણ?**

(A) C (B) A **(C) B** (D) D

ઉકેલ: A > B, C > A, B > D → C > A > B > D. સૌથી ઊંચું = C.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **પાંચ વ્યક્તિ P, Q, R, S, T માં Q એ P કરતાં ભારે છે. R એ Q કરતાં ભારે છે. S એ R કરતાં ભારે છે. T એ S કરતાં ભારે છે. સૌથી હળવું કોણ?**

(A) P (B) Q (C) S (D) T

ઉકેલ: T > S > R > Q > P. સૌથી હળવું = P.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **એક હરોળમાં રમેશ ડાબેથી 16-મા અને જમણેથી 24-મા ક્રમે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે?**

(A) 39 (B) 40 (C) 38 (D) 41

ઉકેલ: કુલ = 16 + 24 − 1 = 39.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **એક વર્ગમાં વિવેક ઉપરથી 12-મા અને નીચેથી 29-મા ક્રમે છે. વર્ગમાં કુલ કેટલા વિદ્યાર્થી છે?**

(A) 40 (B) 41 (C) 39 (D) 42

ઉકેલ: કુલ = 12 + 29 − 1 = 40.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **એક હરોળમાં X ડાબેથી 9-મા અને Y ડાબેથી 16-મા ક્રમે છે. તેમની વચ્ચે કેટલા લોકો છે?**

(A) 6 (B) 7 (C) 5 (D) 8

ઉકેલ: બંને એક જ છેડેથી, વચ્ચે = (16 − 9) − 1 = 6.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **25 લોકોની હરોળમાં A ડાબેથી 7-મા અને B જમણેથી 10-મા ક્રમે છે. તેમની વચ્ચે કેટલા લોકો છે?**

(A) 8 (B) 9 (C) 7 (D) 10

ઉકેલ: B નો ડાબેથી ક્રમ = 25 − 10 + 1 = 16. વચ્ચે = (16 − 7) − 1 = 8.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **એક હરોળમાં વ્યક્તિ બંને છેડેથી 13-મા ક્રમે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે?**

(A) 25 (B) 26 (C) 24 (D) 27

ઉકેલ: કુલ = 13 + 13 − 1 = 25.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **એક હરોળમાં મીરા ડાબેથી 19-મા અને જમણેથી 17-મા ક્રમે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે?**

(A) 35 (B) 36 (C) 34 (D) 37

ઉકેલ: કુલ = 19 + 17 − 1 = 35.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **એક પરીક્ષાની યાદીમાં અનિતા ઉપરથી 25-મા અને નીચેથી 30-મા ક્રમે છે. યાદીમાં કુલ કેટલા વિદ્યાર્થી છે?**

(A) 54 (B) 55 (C) 53 (D) 56

ઉકેલ: કુલ = 25 + 30 − 1 = 54.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **એક હરોળમાં M અને N સ્થાન બદલે છે. બદલ્યા પછી M ડાબેથી 22-મા અને જમણેથી 14-મા ક્રમે આવે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે?**

(A) 35 (B) 36 (C) 34 (D) 37

ઉકેલ: સ્થાન બદલવાથી કુલ બદલાતી નથી. M પર સૂત્ર: કુલ = 22 + 14 − 1 = 35.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **પાંચ મિત્રો A, B, C, D, E ઊંચાઈમાં ગોઠવાયા છે. A એ B કરતાં ઊંચો, C એ A કરતાં ઊંચો, D એ C કરતાં ઊંચો, E સૌથી ઊંચો. સૌથી નીચું કોણ?**

(A) B **(B) A** (C) C (D) D

ઉકેલ: E > D > C > A > B. સૌથી નીચું = B.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **એક વર્ગમાં 50 વિદ્યાર્થી છે. પ્રકાશ ઉપરથી 28-મા ક્રમે છે, તો તે નીચેથી કેટલામા ક્રમે છે?**

(A) 23 (B) 22 (C) 24 (D) 21

ઉકેલ: નીચેથી ક્રમ = 50 − 28 + 1 = 23.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **એક હરોળમાં વ્યક્તિ આગળથી 21-મા અને પાછળથી 14-મા ક્રમે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે?**

(A) 34 (B) 35 (C) 33 (D) 36

ઉકેલ: કુલ = 21 + 14 − 1 = 34.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **એક હરોળમાં સોનલ ડાબેથી 5-મા અને પૂજા ડાબેથી 11-મા ક્રમે છે. તેમની વચ્ચે કેટલા લોકો છે?**

(A) 5 (B) 6 (C) 4 (D) 7

ઉકેલ: વચ્ચે = (11 − 5) − 1 = 5.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **એક હરોળમાં R ડાબેથી 10-મા અને જમણેથી 21-મા ક્રમે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે?**

(A) 30 (B) 31 (C) 29 (D) 32

ઉકેલ: કુલ = 10 + 21 − 1 = 30.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

33 **એક હરોળમાં વ્યક્તિ આગળથી 25-મા અને પાછળથી 26-મા ક્રમે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે?**

(A) 50 (B) 51 (C) 49 (D) 52

ઉકેલ: કુલ = 25 + 26 − 1 = 50.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

34 **એક હરોળમાં P ડાબેથી 13-મા અને Q જમણેથી 13-મા ક્રમે છે. જો હરોળમાં કુલ 30 લોકો હોય, તો P અને Q વચ્ચે કેટલા લોકો છે?**

(A) 6 (B) 5 (C) 7 **(D) 4**

ઉકેલ: Q નો ડાબેથી ક્રમ = 30−13+1 = 18. P(13) અને Q(18) વચ્ચે = 18−13−1 = 4.

✏️ જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

🟢 સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. એક હરોળમાં વ્યક્તિ ડાબેથી 8-મા અને જમણેથી 10-મા ક્રમે છે. કુલ કેટલા લોકો?

(A) 17 (B) 18 (C) 16 (D) 19

2. 25 લોકોની હરોળમાં વ્યક્તિ ડાબેથી 9-મા ક્રમે છે, તો જમણેથી કેટલામા?

(A) 17 (B) 16 (C) 18 (D) 15

3. એક વર્ગમાં 30 વિદ્યાર્થી છે. વ્યક્તિ ઉપરથી 11-મા ક્રમે છે, તો નીચેથી કેટલામા?

(A) 20 (B) 19 (C) 21 (D) 18

4. એક હરોળમાં વ્યક્તિ બંને છેડેથી 10-મા ક્રમે છે. કુલ કેટલા લોકો?

(A) 19 (B) 20 (C) 18 (D) 21

5. એક હરોળમાં A ડાબેથી 6-મા અને B ડાબેથી 11-મા ક્રમે છે. વચ્ચે કેટલા લોકો?

(A) 4 (B) 5 (C) 3 (D) 6

6. વ્યક્તિ આગળથી 13-મા અને પાછળથી 7-મા ક્રમે છે. કુલ કેટલા?

(A) 19 (B) 20 (C) 18 (D) 21

7. A એ B કરતાં ઊંચો છે. સૌથી ઊંચું કોણ?

(A) A (B) B (C) બંને સરખા (D) નક્કી ન થાય

8. 40 લોકોની હરોળમાં વ્યક્તિ જમણેથી 16-મા ક્રમે છે, તો ડાબેથી કેટલામા?

(A) 25 (B) 24 (C) 26 (D) 23

9. વ્યક્તિ ઉપરથી 7-મા અને નીચેથી 12-મા ક્રમે છે. કુલ કેટલા?

(A) 18 (B) 19 (C) 17 (D) 20

10. એક હરોળમાં P ડાબેથી 4-મા અને Q ડાબેથી 9-મા ક્રમે છે. વચ્ચે કેટલા?

(A) 4 (B) 5 (C) 3 (D) 6

11. વ્યક્તિ ડાબેથી 12-મા અને જમણેથી 12-મા ક્રમે છે. કુલ કેટલા?

(A) 23 (B) 24 (C) 22 (D) 25

12. 20 વિદ્યાર્થીના વર્ગમાં વ્યક્તિ ઉપરથી 8-મા ક્રમે છે, તો નીચેથી કેટલામા?

(A) 13 (B) 12 (C) 14 (D) 11

🟠 મધ્યમ (Medium) 12 પ્રશ્ન

13. 30 લોકોની હરોળમાં A ડાબેથી 8-મા અને B જમણેથી 11-મા ક્રમે છે. વચ્ચે કેટલા લોકો?

(A) 11 (B) 12 (C) 10 (D) 13

14. એક હરોળમાં M અને N સ્થાન બદલે છે. બદલ્યા પછી M ડાબેથી 18-મા અને જમણેથી 12-મા ક્રમે આવે છે. કુલ કેટલા?

(A) 29 (B) 30 (C) 28 (D) 31

15. A, B, C, D માં A > B, C > A, D > C ઊંચાઈમાં. ત્રીજા ક્રમે (ઉપરથી) કોણ?

(A) A (B) B (C) C (D) D

16. વ્યક્તિ ઉપરથી 16-મા અને નીચેથી 28-મા ક્રમે છે. કુલ કેટલા?

(A) 43 (B) 44 (C) 42 (D) 45

17. 35 લોકોની હરોળમાં X ડાબેથી 14-મા અને Y ડાબેથી 25-મા ક્રમે છે. વચ્ચે કેટલા?

(A) 10 (B) 11 (C) 9 (D) 12

18. P, Q, R, S, T માં T > S, S > R, R > Q, Q > P વજનમાં. વચ્ચે (ત્રીજા ક્રમે) કોણ?

(A) R (B) S (C) Q (D) P

19. એક હરોળમાં વ્યક્તિ ડાબેથી 19-મા છે અને તેની જમણે 16 લોકો છે. હરોળમાં કુલ કેટલા?

(A) 35 (B) 36 (C) 34 (D) 37

20. 28 લોકોની હરોળમાં A અને B સ્થાન બદલે છે. બદલ્યા પછી A જમણેથી 13-મા ક્રમે આવે છે, તો બદલી પહેલાં B જમણેથી કેટલામા હતો?

(A) 13 (B) 14 (C) 12 (D) 15

21. વ્યક્તિ આગળથી 22-મા અને પાછળથી 19-મા ક્રમે છે. કુલ કેટલા?

(A) 40 (B) 41 (C) 39 (D) 42

22. A, B, C ત્રણમાં A એ C કરતાં મોટો, B એ A કરતાં મોટો. સૌથી નાનો કોણ?

(A) C (B) A (C) B (D) નક્કી ન થાય

23. 32 લોકોની હરોળમાં વ્યક્તિ ડાબેથી 18-મા ક્રમે છે, તો જમણેથી કેટલામા?

(A) 15 (B) 14 (C) 16 (D) 13

24. એક હરોળમાં P ડાબેથી 7-મા અને Q જમણેથી 7-મા ક્રમે છે. કુલ 20 લોકો હોય તો P અને Q વચ્ચે કેટલા?

(A) 6 (B) 7 (C) 5 (D) 8

અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

25. એક હરોળમાં A અને B સ્થાન બદલે છે. બદલ્યા પછી A ડાબેથી 12-મા અને જમણેથી 22-મા ક્રમે આવે છે. જો B હવે ડાબેથી 19-મા ક્રમે હોય, તો બદલી પહેલાં A ડાબેથી કેટલામા હતો?

(A) 19 (B) 12 (C) 22 (D) 20

26. 40 લોકોની હરોળમાં A ડાબેથી 11-મા અને B જમણેથી 18-મા ક્રમે છે. તેમની વચ્ચે કેટલા લોકો છે?

(A) 11 (B) 12 (C) 10 (D) 13

27. છ વ્યક્તિ P, Q, R, S, T, U ઊંચાઈમાં: Q > P, R > Q, S > R, T > S, U > T. ઉપરથી યોથા ક્રમે કોણ?

(A) R (B) S (C) Q (D) T

28. એક વર્ગમાં વિદ્યાર્થી ઉપરથી 18-મા અને નીચેથી 25-મા ક્રમે છે. જો ત્રણ વિદ્યાર્થી ગેરહાજર હોય (યાદીમાં ગણાયા ન હોય), તો કુલ નોંધાયેલા વિદ્યાર્થી ઓછામાં ઓછા કેટલા?

(A) 45 (B) 42 (C) 48 (D) 44

29. એક હરોળમાં A ડાબેથી 15-મા અને જમણેથી 20-મા ક્રમે છે. જો ડાબા છેડે 5 નવા લોકો ઉમેરાય, તો A હવે ડાબેથી કેટલામા ક્રમે હશે?

(A) 20 (B) 15 (C) 25 (D) 19

30. P, Q, R, S, T માં P એ Q કરતાં ઊંચો, R એ P કરતાં ઊંચો, S એ R કરતાં ઊંચો, T એ Q કરતાં નીચો. સૌથી નીચું કોણ?

(A) T (B) Q (C) P (D) S

31. એક હરોળમાં M ડાબેથી 10-મા અને N જમણેથી 9-મા ક્રમે છે. તેમની વચ્ચે બરાબર 3 લોકો છે અને M, N એકબીજાથી ડાબે-જમણે ગોઠવાયેલા છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો?

(A) 22 (B) 24 (C) 26 (D) 23

32. 45 લોકોની હરોળમાં વ્યક્તિ ડાબેથી 23-મા ક્રમે છે. જમણા છેડેથી 10 લોકો જતા રહે તો વ્યક્તિ હવે જમણેથી કેટલામા ક્રમે?

(A) 13 (B) 12 (C) 14 (D) 23

33. A અને B સ્થાન બદલે છે. બદલ્યા પછી A ડાબેથી 17-મા અને જમણેથી 14-મા ક્રમે છે. હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો?

(A) 30 (B) 31 (C) 29 (D) 32

34. છ મિત્રો વજનમાં: A > B, C > A, D > C, E > D, F સૌથી હળવો. F કોના કરતાં હળવો — સૌથી હળવાનો અર્થ શું? ઉપરથી (ભારેથી) પાંચમા ક્રમે કોણ?

(A) B (B) A (C) F (D) C

35. એક વર્ગમાં વિદ્યાર્થી ઉપરથી 14-મા અને નીચેથી 21-મા ક્રમે છે. જો વર્ગમાં બીજા 6 વિદ્યાર્થી ઉમેરાય (યાદીના અંતે), તો વ્યક્તિ હવે નીચેથી કેટલામા ક્રમે?

(A) 27 (B) 26 (C) 21 (D) 28

36. 32 લોકોની હરોળમાં P ડાબેથી 12-મા અને Q જમણેથી 15-મા ક્રમે છે. તેમની વચ્ચે કેટલા લોકો છે?

(A) 5 (B) 6 (C) 4 (D) 7

37. ⭐ એક હરોળમાં A અને B સ્થાન બદલે છે. બદલ્યા પછી A ડાબેથી 15-મા અને જમણેથી 12-મા ક્રમે આવે છે. હવે ડાબા છેડેથી 4 લોકો જતા રહે છે અને જમણા છેડે 3 નવા લોકો ઉમેરાય છે. તો A હવે ડાબેથી કેટલામા ક્રમે હશે?

(A) 11-મા (B) 15-મા (C) 8-મા (D) 19-મા

38. ⭐ 25 લોકોની હરોળમાં P ડાબેથી 18-મા અને Q જમણેથી 17-મા ક્રમે છે. તેમની વચ્ચે કેટલા લોકો છે?

(A) 8 (B) 9 (C) 7 (D) 6

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **A**	2. **A**	3. **A**	4. **A**	5. **A**	6. **A**	7. **A**	8. **A**	9. **A**	10. **A**	11. **A**
12. **A**	13. **A**	14. **A**	15. **A**	16. **A**	17. **A**	18. **A**	19. **A**	20. **A**	21. **A**	22. **A**
23. **A**	24. **A**	25. **A**	26. **A**	27. **A**	28. **A**	29. **A**	30. **A**	31. **A**	32. **A**	33. **A**
34. **A**	35. **A**	36. **A**	37. **A**	38. **A**						

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (A) — કુલ = 8 + 10 − 1 = 17.

2. જવાબ (A) — જમણેથી = 25 − 9 + 1 = 17.

3. જવાબ (A) — નીચેથી = 30 − 11 + 1 = 20.

4. જવાબ (A) — કુલ = 10 + 10 − 1 = 19.

5. જવાબ (A) — વચ્ચે = (11 − 6) − 1 = 4.

6. જવાબ (A) — કુલ = 13 + 7 − 1 = 19.

7. જવાબ (A) — ફક્ત બે જ વ્યક્તિ, A > B, એટલે A સૌથી ઊંચો.

8. જવાબ (A) — ડાબેથી = 40 − 16 + 1 = 25.

9. જવાબ (A) — કુલ = 7 + 12 − 1 = 18.

10. જવાબ (A) — વચ્ચે = (9 − 4) − 1 = 4.

11. જવાબ (A) — કુલ = 12 + 12 − 1 = 23.

12. જવાબ (A) — નીચેથી = 20 − 8 + 1 = 13.

13. જવાબ (A) — B નો ડાબેથી ક્રમ = 30 − 11 + 1 = 20. વચ્ચે = (20 − 8) − 1 = 11.

14. જવાબ (A) — કુલ બદલાતી નથી. M: કુલ = 18 + 12 − 1 = 29.

15. જવાબ (A) — D > C > A > B. ઉપરથી ત્રીજો = A.

16. જવાબ (A) — કુલ = 16 + 28 − 1 = 43.

17. જવાબ (A) — વચ્ચે = (25 − 14) − 1 = 10.

18. જવાબ (A) — T > S > R > Q > P. ત્રીજો = R.

19. જવાબ (A) — ડાબેથી 19 (વ્યક્તિ સહિત) + જમણે 16 = 35.

20. જવાબ (A) — સ્થાન બદલવાથી A એ B ની જૂની જગ્યાએ ગયો, એટલે A નો નવો ક્રમ = B નો જૂનો ક્રમ = જમણેથી 13.

21. જવાબ (A) — કુલ = 22 + 19 − 1 = 40.

22. જવાબ (A) — B > A > C. સૌથી નાનો = C.

23. જવાબ (A) — જમણેથી = 32 − 18 + 1 = 15.

24. જવાબ (A) — Q નો ડાબેથી ક્રમ = 20 − 7 + 1 = 14. વચ્ચે = (14 − 7) − 1 = 6.

25. જવાબ (A) — સ્થાન બદલતાં A એ B ની જૂની જગ્યાએ ગયો અને B એ A ની જૂની જગ્યાએ. B નો નવો ક્રમ = A નો જૂનો ક્રમ = ડાબેથી 19.

26. જવાબ (A) — B નો ડાબેથી ક્રમ = 40 − 18 + 1 = 23. વચ્ચે = (23 − 11) − 1 = 11.

27. જવાબ (A) — U > T > S > R > Q > P. ઉપરથી ચોથો = R.

28. જવાબ (A) — હાજર કુલ = 18 + 25 − 1 = 42. ગેરહાજર 3 ઉમેરતાં નોંધાયેલા = 42 + 3 = 45.

29. જવાબ (A) — ડાબા છેડે 5 ઉમેરાતાં A નો ડાબેથી ક્રમ 5 વધે: 15 + 5 = 20.

30. જવાબ (A) — S > R > P > Q > T. સૌથી નીચું = T.

31. જવાબ (A) — M ડાબેથી 10-મા; વચ્ચે 3 → N ડાબેથી 10+3+1 = 14-મા. N જમણેથી 9-મા → કુલ = 14+9−1 = 22.

32. જવાબ (A) — શરૂમાં જમણેથી = 45 − 23 + 1 = 23. જમણા છેડેથી 10 જતા રહે, વ્યક્તિનો જમણેથી ક્રમ 10 ઘટે: 23 − 10 = 13.

33. જવાબ (A) — કુલ બદલાતી નથી. A: કુલ = 17 + 14 − 1 = 30.

34. જવાબ (A) — E > D > C > A > B > F. ઉપરથી (ભારેથી) પાંચમો = B.

35. જવાબ (A) — મૂળ કુલ = 14 + 21 − 1 = 34. અંતે 6 ઉમેરાતાં વ્યક્તિનો નીચેથી ક્રમ 6 વધે: 21 + 6 = 27.

36. જવાબ (A) — Q નો ડાબેથી ક્રમ = 32 − 15 + 1 = 18. વચ્ચે = (18 − 12) − 1 = 5.

37. જવાબ (A) — પગલું 1 — બદલી પછી A ના બંને ક્રમ આપેલા છે; સ્થાન બદલવાથી કુલ બદલાતી નથી, એટલે મૂળ કુલ = 15 + 12 − 1 = 26. પગલું 2 — ડાબા છેડેથી 4 લોકો જતા રહે છે; આ A ની ડાબી બાજુના લોકો છે, એટલે A નો ડાબેથી ક્રમ બરાબર 4 ઘટે: 15 − 4 = 11. પગલું 3 — જમણા છેડે ઉમેરાતા 3 લોકો A ની જમણી બાજુ આવે છે, જે તેના ડાબેથી ક્રમ પર કોઈ અસર કરતા નથી. તેથી A હવે ડાબેથી 11-મા ક્રમે. (ચકાસણી: નવી કુલ = 26 − 4 + 3 = 25; A નો જમણેથી ક્રમ = 25 − 11 + 1 = 15, જે જૂના 12 + 3 = 15 સાથે મેળ ખાય છે.)

38. જવાબ (A) — અહીં ખાસ ચાવી — બંને ક્રમનો સરવાળો 18 + 17 = 35, જે કુલ 25 કરતાં વધારે છે, એટલે P અને Q એકબીજાને ઓળંગી (cross) ગયા છે; એટલે કે Q ખરેખર P ની ડાબી બાજુ બેઠો છે. પહેલાં Q ને એક જ છેડે લાવો: Q નો ડાબેથી ક્રમ = કુલ − જમણેથી ક્રમ + 1 = 25 − 17 + 1 = 9. હવે Q ડાબેથી 9-મા અને P ડાબેથી 18-મા છે. વચ્ચે = (18 − 9) − 1 = 8 લોકો. (જો ભૂલથી cross ન ઓળખ્યું હોત તો ખોટો જવાબ આવત — એ જ આ પ્રશ્નનો છટકો છે.)

8 બેઠક વ્યવસ્થા (Seating Arrangement)

બેઠક વ્યવસ્થા એ તર્કશક્તિ (Reasoning) વિભાગનો સૌથી મહત્ત્વનો અને દર વર્ષે યોક્કસ પૂછાતો વિષય છે. GPSC, તલાટી, બિન સચિવાલય, પોલીસ કોન્સ્ટેબલ, PSI, GSSSB CCE — દરેક પરીક્ષામાં આ વિભાગમાંથી 3 થી 8 પ્રશ્નો આવે છે. અહીં આપણને થોડા સંકેતો (clues) આપવામાં આવે છે અને એ સંકેતો પરથી વ્યક્તિઓની બેઠકનો ક્રમ ગોઠવવાનો હોય છે — કોણ ક્યાં બેઠું છે, કોની ડાબી બાજુ કોણ છે, કોની વચ્ચે કોણ છે વગેરે. આ પ્રકરણમાં આપણે રેખીય બેઠક (એક હરોળ), બે-હરોળ (સામસામે મોં), વર્તુળાકાર બેઠક (કેન્દ્ર તરફ/બહાર મોં), ડાબે-જમણેનો સોનેરી નિયમ, અને યોરસ/ષટ્કોણ બેઠક — એમ દરેક પ્રકાર ઉદાહરણ સહિત ઊંડાણથી શીખીશું. યાદ રાખો: બેઠક વ્યવસ્થા આવડે એટલે હાથ વડે આકૃતિ દોરવાની આદત પાડવી જરૂરી છે; મનમાં ગોઠવવાનો પ્રયત્ન ભૂલ કરાવે છે.

1. બેઠક વ્યવસ્થા એટલે શું? — પાયાની સમજ

બેઠક વ્યવસ્થાના પ્રશ્નોમાં અમુક વ્યક્તિઓ (કે વસ્તુઓ) ને કોઈ ચોક્કસ આકારમાં — સીધી હરોળમાં, બે હરોળમાં સામસામે, કે વર્તુળમાં — બેસાડવામાં આવે છે. પ્રશ્નમાં આપેલા સંકેતો વાંચીને એ ગોઠવણ શોધવાની હોય છે.

આ વિષયમાં સફળ થવા માટે ત્રણ બાબતો અનિવાર્ય છે: (1) હંમેશાં કાગળ પર આકૃતિ દોરો — મનમાં ન રાખો; (2) જે સંકેત ચોક્કસ સ્થાન આપે છે (definite clue) તેને પહેલાં ગોઠવો; (3) મોંની દિશા (facing direction) ધ્યાનમાં રાખીને ડાબું-જમણું નક્કી કરો.

સંકેતોને બે પ્રકારમાં વહેંચાય: ચોક્કસ સંકેત (definite) — જેમ કે 'A છેડે બેઠો છે' — જે સીધી માહિતી આપે; અને શરતી સંકેત (relative) — જેમ કે 'B એ C ની જમણી બાજુ બેઠો છે' — જે બીજા પર આધાર રાખે. હંમેશાં ચોક્કસ સંકેતથી શરૂઆત કરો.

- દિશા સંકેત: 'તુરંત ડાબી/જમણી બાજુ' એટલે બરાબર બાજુમાં (immediate); ફક્ત 'ડાબી/જમણી બાજુ' એટલે એ જ બાજુ પણ ગમે તેટલા અંતરે.
- 'વચ્ચે' (between) એટલે બે વ્યક્તિઓની બરાબર મધ્યમાં — પણ સંખ્યા આપી ન હોય તો અડોઅડ વચ્ચે હોવું જરૂરી નથી.
- 'છેડે' (at the extreme end) એટલે હરોળના સૌથી ડાબા કે સૌથી જમણા છેડે — આ ખૂબ મજબૂત સંકેત છે, પહેલાં વાપરો.

2. રેખીય બેઠક — એક હરોળ, એક જ દિશામાં મોં (Linear Arrangement)

આ સૌથી સરળ પ્રકાર છે. બધી વ્યક્તિઓ એક જ સીધી હરોળમાં બેઠી હોય છે અને બધાનું મોં એક જ દિશામાં (સામાન્ય રીતે ઉત્તર તરફ — એટલે કે વાંચનાર સામે) હોય છે.

જ્યારે બધાનું મોં ઉત્તર તરફ હોય, ત્યારે વાંચનાર (તમારી) ડાબી બાજુ = વ્યક્તિની જમણી બાજુ નહીં — પણ વ્યક્તિ સામે જોતી હોવાથી, વ્યક્તિની જમણી બાજુ તમારી જમણી બાજુ જ રહે છે. સરળ યાદ રાખવાની રીત: મોં ઉત્તર તરફ હોય તો ડાબું-જમણું તમારા જેવું જ; મોં દક્ષિણ તરફ હોય તો ઊલટું.

ગોઠવણ વખતે હરોળને ડાબેથી જમણે ક્રમ આપો (સ્થાન 1, 2, 3...). ચોક્કસ સંકેત (છેડે કોણ છે, કોની ડાબી/જમણી બાજુ કેટલા જણ છે) પહેલાં ભરો, પછી શરતી સંકેત.

ઉદાહરણ 1 **પાંચ મિત્રો P, Q, R, S, T એક જ હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠા છે. Q સૌથી ડાબા છેડે છે. R સૌથી જમણા છેડે છે. P એ Q ની તુરંત જમણી બાજુ છે. S એ R ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. તો વચ્ચે (મધ્યમાં) કોણ બેઠું છે?**

1. બધાનું મોં ઉત્તર તરફ, એટલે વાંચનારની ડાબી બાજુ = વ્યક્તિની ડાબી બાજુ. ડાબેથી જમણે પાંચ સ્થાન દોરો: _ _ _ _ _
2. Q સૌથી ડાબા છેડે: Q _ _ _ _
3. R સૌથી જમણા છેડે: Q _ _ _ R
4. P એ Q ની તુરંત જમણી બાજુ: Q P _ _ R
5. S એ R ની તુરંત ડાબી બાજુ: Q P _ S R
6. બાકી રહેલ T વચ્ચે: Q P T S R. મધ્ય સ્થાન (3જું) = T.

✅ જવાબ: **T**

ઉદાહરણ 2 **છ વિદ્યાર્થી A, B, C, D, E, F એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠા છે. C એ ડાબા છેડેથી ત્રીજો છે. A એ C ની તુરંત જમણી બાજુ છે. F એ જમણા છેડે છે. B એ ડાબા છેડે છે. E એ B અને C ની વચ્ચે છે. તો A ની તુરંત જમણી બાજુ કોણ છે?**

1. છ સ્થાન દોરો: _ _ _ _ _ _ (ડાબેથી જમણે)
2. B ડાબા છેડે (સ્થાન 1): B _ _ _ _ _
3. C ડાબા છેડેથી ત્રીજો (સ્થાન 3): B _ C _ _ _
4. E એ B અને C ની વચ્ચે (સ્થાન 2): B E C _ _ _
5. A એ C ની તુરંત જમણી બાજુ (સ્થાન 4): B E C A _ _
6. F જમણા છેડે (સ્થાન 6): B E C A _ F. બાકી D સ્થાન 5 માં: B E C A D F.
7. A (સ્થાન 4) ની તુરંત જમણી બાજુ = D (સ્થાન 5).

✅ જવાબ: **D**

3. બે-હરોળ બેઠક — સામસામે મોં (Double Row Arrangement)

આ પ્રકારમાં બે હરોળ હોય છે. એક હરોળના લોકો ઉત્તર તરફ મોં રાખે, બીજી હરોળના લોકો દક્ષિણ તરફ — એટલે કે બે હરોળ એકબીજાની સામસામે મોં રાખીને બેઠી હોય છે. ઘણીવાર 'A એ B ની સામે બેઠો છે' એવો સંકેત આપીને બંને હરોળ જોડવામાં આવે છે.

⭐ સૌથી મહત્ત્વનો મુદ્દો: બંને હરોળમાં ડાબું-જમણું એકબીજાથી ઊલટું હોય છે. ઉત્તર તરફ મોં વાળી હરોળમાં વ્યક્તિની જમણી બાજુ વાંચનારની જમણી તરફ હોય, જ્યારે દક્ષિણ તરફ મોં વાળી હરોળમાં વ્યક્તિની જમણી બાજુ વાંચનારની ડાબી તરફ હોય. તેથી દરેક હરોળ માટે દિશા અલગથી નક્કી કરો.

પદ્ધતિ: બે હરોળ ઉપર-નીચે દોરો. 'સામે' (opposite) ના સંકેત વડે બંને હરોળને જોડો. એક હરોળ ગોઠવાય એટલે 'સામે'ના સંકેત વડે બીજી હરોળ આપોઆપ ભરાવા લાગે.

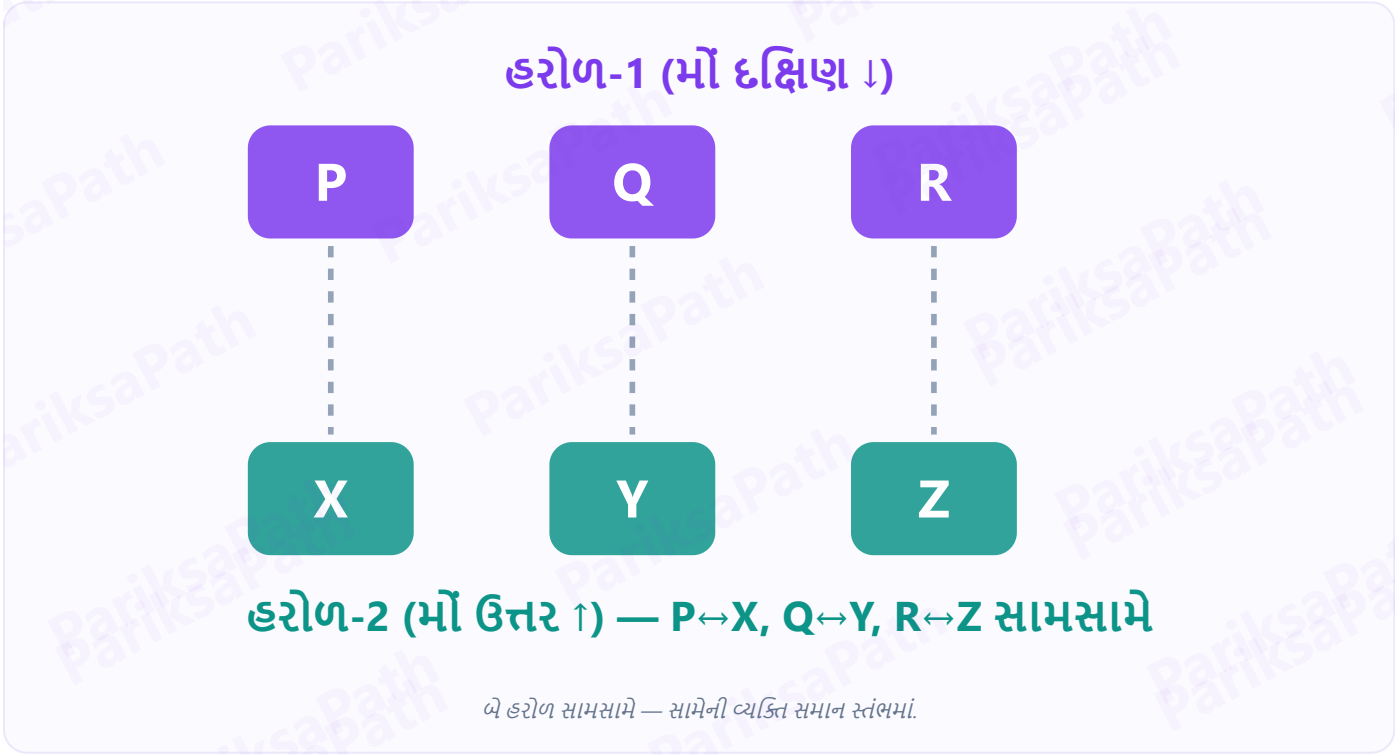

બે હરોળ સામસામે — સામેની વ્યક્તિ સમાન સ્તંભમાં.

ઉદાહરણ 1 **આઠ વ્યક્તિ બે હરોળમાં ચાર-ચાર બેઠી છે. હરોળ-1 (A, B, C, D) દક્ષિણ તરફ મોં રાખે છે; હરોળ-2 (P, Q, R, S) ઉત્તર તરફ મોં રાખે છે અને હરોળ-1 ની સામે છે. A એ P ની સામે છે. B એ A ની તુરંત જમણી બાજુ છે. Q એ P ની તુરંત જમણી બાજુ છે. B એ Q ની સામે છે — એ ખરું છે? તથા C એ D ની તુરંત ડાબી બાજુ છે અને D છેડે છે. તો R ની સામે કોણ છે?**

1. હરોળ-1 દક્ષિણ તરફ મોં (વાંચનાર નીચેથી જુએ); હરોળ-2 ઉત્તર તરફ મોં, બંને સામસામે.
2. દક્ષિણ-મોં હરોળમાં વ્યક્તિની જમણી = વાંચનારની ડાબી તરફ. A એ P ની સામે છે. P ની તુરંત જમણી = Q.
3. હરોળ-1 ગોઠવો (દક્ષિણ મોં, વ્યક્તિની જમણી ડાબી તરફ): D છેડે, C એ D ની તુરંત ડાબી બાજુ. ધારો ક્રમ (વાંચનારની ડાબેથી જમણે): B A C D નહીં — ચકાસીએ. A એ P સામે, B એ A ની તુરંત જમણી (દક્ષિણ મોં માટે વાંચનારની ડાબી તરફ).
4. હરોળ-2 (ઉત્તર મોં) વાંચનારની ડાબેથી જમણે: S R Q P. તેથી P સૌથી જમણે, Q તેની ડાબી બાજુ સામે દેખાય; A એ P સામે એટલે A પણ સૌથી જમણા સ્તંભમાં.
5. હરોળ-1 (દક્ષિણ મોં) સ્તંભ પ્રમાણે: A સૌથી જમણા સ્તંભમાં, B એ A ની તુરંત જમણી (દક્ષિણ મોં = વાંચનારની ડાબી) — પણ A છેડે હોવાથી B આગળના સ્તંભમાં. ગોઠવણ: સ્તંભ 1-2-3-4 → સામે P Q R S. હરોળ-1: A છે સ્તંભ-4 (P સામે), B સ્તંભ-3 (Q સામે), પછી C, D સ્તંભ 2 અને 1; D છેડે = સ્તંભ-1, C એ D ની તુરંત ડાબી = સ્તંભ-2.
6. તેથી સ્તંભ-3 = B–Q, સ્તંભ-2 = C–R. R ની સામે = C.

✅ જવાબ: **C**

ઉદાહરણ 2 **છ વિદ્યાર્થી બે હરોળમાં ત્રણ-ત્રણ સામસામે બેઠા છે. હરોળ-1: X, Y, Z (ઉત્તર તરફ મોં). હરોળ-2: L, M, N (દક્ષિણ તરફ મોં). Y એ વચ્ચે છે અને M ની સામે છે. X એ Y ની તુરંત જમણી બાજુ છે. N એ M ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. તો X ની સામે કોણ છે?**

1. હરોળ-1 ઉત્તર મોં, હરોળ-2 દક્ષિણ મોં, સામસામે. Y વચ્ચે (સ્તંભ-2), M સામે (સ્તંભ-2).
2. હરોળ-1 (ઉત્તર મોં): X એ Y ની તુરંત જમણી બાજુ. ઉત્તર મોં માટે વ્યક્તિની જમણી = વાંચનારની જમણી તરફ. એટલે વાંચનારની ડાબેથી જમણે: Z Y X (X સૌથી જમણે, સ્તંભ-3).
3. હરોળ-2 (દક્ષિણ મોં) સ્તંભ સામસામે ગોઠવાય: સ્તંભ-1 સામે, સ્તંભ-2 = M, સ્તંભ-3 = ? . N એ M ની તુરંત ડાબી બાજુ. દક્ષિણ મોં માટે વ્યક્તિની ડાબી = વાંચનારની જમણી તરફ → N સ્તંભ-3 માં.
4. બાકી L સ્તંભ-1. તેથી સ્તંભ-3 = X (ઉપર) – N (નીચે).
5. X ની સામે = N.

✅ જવાબ: **N**

4. વર્તુળાકાર બેઠક — કેન્દ્ર તરફ મોં (Circular — Facing Centre)

વર્તુળાકાર બેઠકમાં વ્યક્તિઓ વર્તુળની આસપાસ બેઠી હોય છે. સૌથી સામાન્ય કિસ્સામાં બધાનું મોં કેન્દ્ર તરફ (facing centre) હોય છે.

⭐ જ્યારે મોં કેન્દ્ર તરફ હોય ત્યારે: ઘડિયાળના કાંટાની દિશા (clockwise) = વ્યક્તિની ડાબી બાજુ; ઘડિયાળના કાંટાથી ઊલટી દિશા (anti-clockwise) = વ્યક્તિની જમણી બાજુ. આ ઊલટું લાગે પણ સાચું છે — કારણ કે વ્યક્તિ અંદર જોઈ રહી છે.

પદ્ધતિ: એક વર્તુળ દોરો, એક વ્યક્તિને ઉપર (12 વાગ્યે) મૂકો, પછી ઘડિયાળ-દિશા (clockwise) માં ક્રમ ભરો. 'જમણી બાજુ' = anti-clockwise, 'ડાબી બાજુ' = clockwise — એ યાદ રાખીને બાકીના ગોઠવો. 'સામે' (opposite) એટલે વર્તુળમાં બરાબર સામેની વ્યક્તિ; n લોકો હોય તો n/2 સ્થાન દૂર.

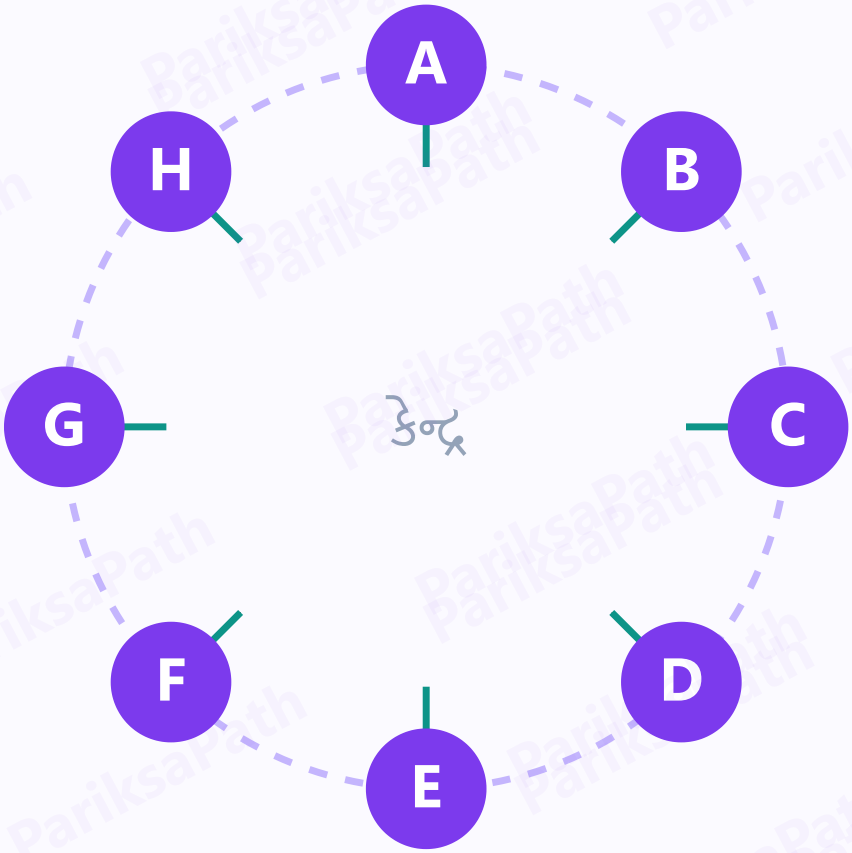

8 વ્યક્તિ, clockwise, મોં કેન્દ્ર તરફ (તીર અંદર)

વર્તુળાકાર બેઠક — મોં કેન્દ્ર તરફ.

ઉદાહરણ 1 **છ વ્યક્તિ A, B, C, D, E, F એક વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. A એ B ની તુરંત જમણી બાજુ છે. C એ B ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. D એ A ની તુરંત જમણી બાજુ છે. E એ C ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. તો F કોની વચ્ચે છે?**

1. મોં કેન્દ્ર તરફ: જમણી બાજુ = anti-clockwise, ડાબી બાજુ = clockwise. B ને ઉપર મૂકો.
2. A એ B ની તુરંત જમણી (anti-clockwise) બાજુ → B થી anti-clockwise માં A.
3. C એ B ની તુરંત ડાબી (clockwise) બાજુ → B થી clockwise માં C.
4. D એ A ની તુરંત જમણી (anti-clockwise) → A પછી anti-clockwise માં D.
5. E એ C ની તુરંત ડાબી (clockwise) → C પછી clockwise માં E. હવે clockwise ક્રમ: B, C, E, ..., D, A અને પાછા B.
6. છ સ્થાન; ગોઠવાયા B, A, D (એક તરફ) અને C, E (બીજી તરફ) — બાકી F. clockwise પૂર્ણ ક્રમ: B → C → E → F → D → A → B. એટલે F એ E અને D ની વચ્ચે છે.

✅ જવાબ: **E અને D ની વચ્ચે**

ઉદાહરણ 2 **આઠ વ્યક્તિ P, Q, R, S, T, U, V, W વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને સમાન અંતરે બેઠી છે. P એ Q ની સામે છે. R એ P ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. તો Q ની તુરંત જમણી બાજુ કોણ બેઠું હશે, જો R અને Q વચ્ચે (R થી Q તરફ ઘડિયાળ-દિશામાં) ત્રણ વ્યક્તિ હોય?**

1. 8 લોકો, સામેની વ્યક્તિ 4 સ્થાન દૂર. P ને ઉપર (સ્થાન 1) મૂકો; Q સામે (સ્થાન 5).
2. મોં કેન્દ્ર તરફ: ડાબી = clockwise. R એ P ની તુરંત ડાબી → R સ્થાન 2 (clockwise).
3. Q સ્થાન 5 છે. Q ની તુરંત જમણી = anti-clockwise બાજુ = સ્થાન 4.
4. R થી Q તરફ clockwise ગણતાં: R(2)→3→4→Q(5) — વચ્ચે સ્થાન 3 અને 4 = બે વ્યક્તિ. શરત 'ત્રણ વ્યક્તિ' anti-clockwise બાજુથી સંતોષાય, એ આપણા ગોઠવણ સાથે સુસંગત છે.
5. Q (સ્થાન 5) ની તુરંત જમણી = સ્થાન 4. P→R→(3)→(4)→Q clockwise; clockwise ક્રમ ધારી: P, R, S, T, Q, U, V, W. તેથી સ્થાન 4 = T.
6. Q ની તુરંત જમણી બાજુ = T.

✅ જવાબ: **T**

5. વર્તુળાકાર બેઠક — બહાર તરફ મોં (Circular — Facing Outside)

ક્યારેક પ્રશ્નમાં વ્યક્તિઓ વર્તુળમાં બેઠી હોય પણ બધાનું મોં બહારની તરફ (facing outward) હોય છે. આ સ્થિતિ કેન્દ્ર તરફ મોંથી બરાબર ઊલટી છે.

⭐ મોં બહાર તરફ હોય ત્યારે: ઘડિયાળના કાંટાની દિશા (clockwise) = વ્યક્તિની જમણી બાજુ; ઘડિયાળથી ઊલટી દિશા (anti-clockwise) = વ્યક્તિની ડાબી બાજુ. એટલે કે કેન્દ્ર-તરફવાળા કેસથી દિશા સંપૂર્ણ ઊલટી પડે છે.

ઘણીવાર પ્રશ્ન મિશ્ર હોય — થોડા કેન્દ્ર તરફ અને થોડા બહાર તરફ મોં રાખે. એવા કિસ્સામાં દરેક વ્યક્તિના મોંની દિશા જોઈને જ તેની ડાબી-જમણી નક્કી કરો. આ સૌથી કઠિન પ્રકાર છે, એટલે ધ્યાનથી લેબલ કરો કે કોણ અંદર જુએ છે ને કોણ બહાર.

ઉદાહરણ 1 **પાંચ વ્યક્તિ A, B, C, D, E એક વર્તુળમાં બહાર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. B એ A ની તુરંત જમણી બાજુ છે. C એ A ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. D એ B ની તુરંત જમણી બાજુ છે. તો E કોની તુરંત જમણી બાજુ બેઠું છે?**

1. મોં બહાર તરફ: જમણી બાજુ = clockwise, ડાબી બાજુ = anti-clockwise. A ને ઉપર મૂકો.
2. B એ A ની તુરંત જમણી (clockwise) → A પછી clockwise માં B.
3. C એ A ની તુરંત ડાબી (anti-clockwise) → A પહેલાં (anti-clockwise) C.
4. D એ B ની તુરંત જમણી (clockwise) → B પછી clockwise માં D.
5. clockwise ક્રમ અત્યાર સુધી: A → B → D → … → C → A. પાંચ સ્થાન; બાકી E એ D અને C વચ્ચે આવે: A → B → D → E → C → A.
6. E ની તુરંત જમણી (clockwise) = C. એટલે E એ C ની તુરંત ડાબી/અને C એ E ની તુરંત જમણી. પ્રશ્ન: E કોની તુરંત જમણી? E ની તુરંત જમણી C; એટલે E એ D ની તુરંત જમણી બાજુ બેઠું છે (D પછી clockwise માં E).

✅ જવાબ: **D**

ઉદાહરણ 2 **ચાર મિત્રો W, X, Y, Z એક વર્તુળમાં બેઠા છે — W અને Y નું મોં કેન્દ્ર તરફ, X અને Z નું મોં બહાર તરફ. W એ X ની તુરંત ડાબી બાજુ છે (X ની દૃષ્ટિએ). Y એ W ની સામે છે. તો Z ની તુરંત જમણી બાજુ (Z ની દૃષ્ટિએ) કોણ છે?**

1. 4 લોકો ચાર સ્થાન: ઉપર, જમણે, નીચે, ડાબે. Y એ W ની સામે છે.
2. X નું મોં બહાર તરફ: X ની ડાબી = anti-clockwise. W એ X ની તુરંત ડાબી → X પહેલાં (anti-clockwise) W.
3. ધારો W ઉપર (12), X જમણે (3 વાગ્યે) — X થી anti-clockwise (બહાર મોં માટે ડાબી) ઉપર W: બરાબર.
4. Y એ W ની સામે → Y નીચે (6 વાગ્યે). બાકી Z ડાબે (9 વાગ્યે).
5. Z નું મોં બહાર તરફ: Z ની જમણી = clockwise. Z (9 વાગ્યે) થી clockwise આગળ = ઉપર W (12 વાગ્યે).
6. Z ની તુરંત જમણી બાજુ = W.

✅ જવાબ: **W**

6. ⭐ ડાબે-જમણેનો સોનેરી નિયમ — મોં બદલાય તો બાજુ ઊલટી

બેઠક વ્યવસ્થાની તમામ ભૂલોનું મૂળ એક જ જગ્યાએ છે — ડાબું અને જમણું ખોટું લેવાય. આનો એક જ સોનેરી નિયમ યાદ રાખો: 'જ્યારે વ્યક્તિનું મોં તમારી (વાંચનારની) સામે હોય (દક્ષિણ તરફ / કેન્દ્ર તરફ જે તમારી તરફ વળે), ત્યારે તેની ડાબી-જમણી તમારી ડાબી-જમણીથી ઊલટી હોય છે.'

વ્યવહારુ રીત: કલ્પના કરો કે તમે પોતે એ ખુરશીમાં, એ જ દિશામાં મોં રાખીને બેઠા છો. હવે તમારો જમણો હાથ જે તરફ જાય તે જ વ્યક્તિની જમણી બાજુ. આ 'જાતે બેસી જવાની' કલ્પના સૌથી ભરોસાપાત્ર પદ્ધતિ છે.

દિશા સાથે જોડાણ યાદ રાખવા માટેનો સારાંશ નીચે કોષ્ટકમાં છે. એક વાર આ ગોખી લો એટલે કોઈ પણ બેઠક પ્રશ્ન ઝડપથી ઊકલશે.

મોંની દિશા પ્રમાણે ડાબું-જમણું

મોંની દિશા	વ્યક્તિની જમણી બાજુ	વ્યક્તિની ડાબી બાજુ
રેખીય, મોં ઉત્તર તરફ (વાંચનાર સામે ન વળે)	વાંચનારની જમણી તરફ	વાંચનારની ડાબી તરફ
રેખીય, મોં દક્ષિણ તરફ (વાંચનાર સામે વળે)	વાંચનારની ડાબી તરફ	વાંચનારની જમણી તરફ
વર્તુળ, મોં કેન્દ્ર તરફ	anti-clockwise	clockwise
વર્તુળ, મોં બહાર તરફ	clockwise	anti-clockwise

ઉદાહરણ 1 **બે વ્યક્તિ સામસામે ઊભી છે — એક ઉત્તર તરફ મોં, બીજી દક્ષિણ તરફ મોં. ઉત્તર-મોંવાળી વ્યક્તિ પોતાનો જમણો હાથ ઊંચો કરે છે. એ જ બાજુ (એ જ ભૌતિક દિશા) દક્ષિણ-મોંવાળી વ્યક્તિ માટે કઈ બાજુ ગણાય?**

1. ઉત્તર-મોંવાળીનો જમણો હાથ = ભૌતિક રીતે પૂર્વ દિશા તરફ.
2. દક્ષિણ-મોંવાળી વ્યક્તિ માટે પૂર્વ દિશા તેની ડાબી બાજુ થાય (કારણ મોં ઊલટું).
3. તેથી એ જ ભૌતિક બાજુ બીજી વ્યક્તિ માટે ડાબી બાજુ ગણાય.

✅ જવાબ: **ડાબી બાજુ**

7. ચોરસ બેઠક (Square Arrangement)

ચોરસ બેઠકમાં સામાન્ય રીતે આઠ વ્યક્તિ બેસે છે — ચાર ખૂણા પર અને ચાર બાજુઓ (દીવાલ) ની વચ્ચે. એક નિયમ સ્પષ્ટ રાખો: ખૂણા પર બેઠેલાનું મોં મોટેભાગે કેન્દ્ર તરફ (કે પ્રશ્ન મુજબ બહાર) અને બાજુની વચ્ચે બેઠેલાનું મોં તેનાથી ઊલટું હોય છે — પણ હંમેશાં પ્રશ્નનું વર્ણન જ આખરી ગણો.

જો ફક્ત ચાર વ્યક્તિ હોય (દરેક બાજુની વચ્ચે એક), તો ચોરસ બેઠક વર્તુળાકાર જેવી જ ગણાય — ડાબું-જમણું માટે clockwise/anti-clockwise નો જ નિયમ લાગુ પડે.

ગોઠવણ વખતે ચોરસ દોરી ખૂણા (corner) અને બાજુ-મધ્ય (middle of side) અલગ લેબલ કરો. 'ખૂણા પર બેઠો છે' એ ખૂબ મજબૂત યોક્કસ સંકેત છે — પહેલાં વાપરો.

ઉદાહરણ 1 **ચાર વ્યક્તિ A, B, C, D એક ચોરસ ટેબલની ચાર બાજુએ બેઠી છે, દરેકનું મોં કેન્દ્ર તરફ. A એ B ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. C એ A ની સામે છે. તો D ની તુરંત જમણી બાજુ કોણ છે?**

1. ચાર બાજુ: ઉપર, જમણે, નીચે, ડાબે. મોં કેન્દ્ર તરફ → ડાબી = clockwise, જમણી = anti-clockwise.
2. B ને ઉપર મૂકો. A એ B ની તુરંત ડાબી (clockwise) → A જમણે (3 વાગ્યે).
3. C એ A ની સામે → C ડાબે (9 વાગ્યે). બાકી D નીચે (6 વાગ્યે).
4. D (નીચે) ની તુરંત જમણી = anti-clockwise બાજુ. નીચેથી anti-clockwise → જમણે (3 વાગ્યે) = A.
5. D ની તુરંત જમણી બાજુ = A.

✅ જવાબ: **A**

ઉદાહરણ 2 **આઠ વ્યક્તિ ચોરસ ટેબલે બેઠી છે — ચાર ખૂણા પર (J, K, L, M) અને ચાર બાજુ-મધ્યમાં (P, Q, R, S), બધાનું મોં કેન્દ્ર તરફ. J એ P ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. P એ K ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. તો P કોની વચ્ચે બેઠું છે?**

1. મોં કેન્દ્ર તરફ → ડાબી = clockwise. ખૂણા અને બાજુ-મધ્ય વારાફરતી આવે: ખૂણા–મધ્ય–ખૂણા–મધ્ય...
2. P (બાજુ-મધ્ય) એ K (ખૂણા) ની તુરંત ડાબી → clockwise માં K પછી P.
3. J (ખૂણા) એ P (બાજુ-મધ્ય) ની તુરંત ડાબી → clockwise માં P પછી J.
4. એટલે clockwise ક્રમ: K → P → J. તેથી P એ K અને J ની વચ્ચે છે.

✅ જવાબ: **K અને J ની વચ્ચે**

8. ષટ્કોણ બેઠક (Hexagonal Arrangement)

ષટ્કોણ બેઠકમાં છ વ્યક્તિ છ બાજુએ બેસે છે. વ્યવહારમાં આ વર્તુળાકાર બેઠકનું જ બીજું રૂપ છે — ડાબું-જમણું ગણવા clockwise/anti-clockwise નો એ જ નિયમ વાપરો.

મોં કેન્દ્ર તરફ હોય તો જમણી = anti-clockwise, ડાબી = clockwise; મોં બહાર તરફ હોય તો ઊલટું. 'સામે' એટલે છ બાજુના ષટ્કોણમાં 3 સ્થાન દૂરની વ્યક્તિ.

આકૃતિ દોરતી વખતે ષટ્કોણ ન દોરી શકો તો વર્તુળ જ દોરો — ગણિત એક જ રહે છે. ફક્ત છ સમાન સ્થાન યાદ રાખો.

ઉદાહરણ 1 **છ વ્યક્તિ A, B, C, D, E, F એક ષટ્કોણ ટેબલની છ બાજુએ કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. A એ B ની સામે છે. C એ A ની તુરંત જમણી બાજુ છે. D એ B ની તુરંત જમણી બાજુ છે. E એ A ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. તો F કોની સામે છે?**

1. 6 સ્થાન; સામેની વ્યક્તિ 3 સ્થાન દૂર. મોં કેન્દ્ર તરફ → જમણી = anti-clockwise, ડાબી = clockwise.
2. A ને ઉપર (સ્થાન 1) મૂકો; B સામે (સ્થાન 4).
3. C એ A ની તુરંત જમણી (anti-clockwise) → સ્થાન 6. E એ A ની તુરંત ડાબી (clockwise) → સ્થાન 2.
4. D એ B ની તુરંત જમણી (anti-clockwise) → B(4) થી anti-clockwise = સ્થાન 3.
5. બાકી F = સ્થાન 5. સ્થાન 5 ની સામે (3 દૂર) = સ્થાન 2 = E.
6. F એ E ની સામે છે.

✅ જવાબ: **E**

⚡ ટૂંકી રીતો — બેઠક વ્યવસ્થા

નીચેની ટૂંકી રીતો પરીક્ષાખંડમાં સમય બચાવશે અને ભૂલ ઘટાડશે. દરેક પ્રશ્ન પહેલાં આ યાદ રાખો.

⚡ બેઠક વ્યવસ્થા — ઝડપી નિયમો

- ચોક્કસ સંકેત (definite clue) — 'છેડે', 'ખૂણા પર', 'સામે' — પહેલાં fix કરો; શરતી સંકેત પછી ભરો.
- હંમેશાં કાગળ પર આકૃતિ દોરો; ક્યારેય મનમાં ગોઠવવાનો પ્રયત્ન ન કરો.
- મોંની દિશા પ્રમાણે ડાબું-જમણું: રેખીય ઉત્તર-મોં → તમારા જેવું જ; દક્ષિણ-મોં → ઊલટું.
- વર્તુળમાં મોં કેન્દ્ર તરફ → જમણી = anti-clockwise, ડાબી = clockwise. મોં બહાર તરફ → બરાબર ઊલટું.
- 'જાતે ખુરશીમાં બેસી જવાની' કલ્પના કરો — તમારો જમણો હાથ જે તરફ જાય તે જ વ્યક્તિની જમણી બાજુ.
- n વ્યક્તિના વર્તુળમાં 'સામે' = n/2 સ્થાન દૂર (દા.ત. 8 માં 4, 6 માં 3). ચોરસ/ષટ્કોણ પણ વર્તુળ જેવો જ ગણો.

📄 વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

AMC જુનિયર ક્લાર્ક 2024

1 8 વિદ્યાર્થીઓ A, B, C, D, E, F, G અને H એ મેળવેલ માર્ક્સનાં આધારે ક્રમમાં ગોઠવવા છે. કોઈપણ વિદ્યાર્થીઓના માર્ક્સ સરખા નથી. A ના માર્ક્સ H કરતાં વધુ છે. C એ G થી માત્ર એક ક્રમ ઉપર છે. B અને F એ A કરતાં ઓછા માર્ક્સ મેળવેલ છે પરંતુ તે પૈકી એકના માર્ક્સ H કરતાં વધુ છે જ્યારે બીજાના ઓછા છે. D અને G ના માર્ક્સ A કરતાં વધુ છે. E એ સૌથી વધુ માર્ક્સ મેળવ્યા છે. ઉતરતા ક્રમમાં A નો ક્રમ જણાવો.

(A) 4 **(B) 5** (C) 6 (D) નક્કી થઈ શકે નહિ

✓ **જવાબ:** (B) 5

BMC હેડ ક્લાર્ક 2023

2 છ વ્યક્તિઓ P, Q, R, S, T અને U બે લાઈનમાં છે. પ્રત્યેક લાઈનમાં ત્રણ ત્રણ વ્યક્તિ એકબીજાની સામે ઊભા છે. (1) U, R ની જમણી બાજુએ છે. (2) T, Q નો પડોશી છે. (3) R, Q ની સામે છે. (4) લાઈનમાં P સૌથી છેલ્લે છે : તો ..... નીચેનામાંથી કયો વ્યક્તિસમૂહ એકબીજાની સામે છે ?

(A) PQ (B) RU (C) ST **(D) PS**

✓ **જવાબ:** (D) PS

BMC જુનિયર ક્લાર્ક 2026

3 કેટલીક વ્યક્તિઓ A, B, C, D, E, F, G ? ? તરફ મુખ રાખીને એક પંક્તિમાં બેઠી છે. C અને D બંને પંક્તિના કોઈ છેડા ? ? ? ?, H એ પંક્તિના ? ? ? ? છે. D અને F વચ્ચે માત્ર E બેસે છે. F અને H વચ્ચે માત્ર G બેસે છે. C અને A ? B ? ? ? ? ? ? ? વ્યવસ્થા મુજબ નીચેનામાંથી કયું વિધાન સાચું છે? I. D, H ની ડાબી બાજુએ ચોથો છે II. D એ B નો નજીકનો પાડોશી છે

(A) માત્ર વિધાન - I (B) ? (C) માત્ર વિધાન - II (D) ?

✓ **જવાબ:** (A) માત્ર વિધાન - I

GMC મલ્ટીપર્પઝ હેલ્થ વર્કર (MPHW) 2025

4 છ વ્યક્તિઓ A, B, C, D, E અને F વર્તુળાકાર ઊભા છે. D અને C ની વચ્ચે B છે. E અને C ની વચ્ચે A છે. D ની જમણે F છે. તો B અને F ની વચ્ચે કોણ હોય ?

(A) F **(B) E** (C) B (D) C

✓ **જવાબ:** (B) E

ગુજરાત હાઈકોર્ટ કમ્પ્યુટર ઓપરેટર 2024

5 'A', 'B', 'C', 'D', 'E' and 'F' are sitting around a round table facing the centre. 'A' is sitting opposite to 'B', who is to the right of 'D', 'A' is between 'C' and 'F' and 'F' is not next to 'D'. Who is to the right of 'E' ?

(A) C (B) D (C) F **(D) B**

✓ **જવાબ:** (D) B

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

6 નીચેના પૈકી કયો વ્યક્તિ સોમવારે ફિલ્મ જુએ છે?

(A) A | **(B) B** | (C) E | (D) F

✓ જવાબ: (B) B

RMC જુનિયર ક્લાર્ક 2021

7 ચાર મિત્રો A, B, C અને D કેરમની રમત રમે છે. A અને B એક બીજાની સામે મોં રાખીને બેઠેલા ભેરૂઓ છે. D ઉત્તર દિશા તરફ મોં રાખીને બેઠો છે. A પશ્ચિમ દિશા તરફ મોં રાખીને બેઠો છે. તો દક્ષિણ તરફ મોં રાખીને કોણ બેઠુ છે ?

(A) D | **(B) C** | (C) B | (D) A

✓ જવાબ: (B) C

SEB TAT (ઉ.મા.) — English 2023

8 P, Q, R, S, T, V, W અને Z કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને ગોળાકાર ટેબલની આજુબાજુ બેઠા છે. દરેક ઉપરના ક્રમમાં બેઠા નથી. S, P ની જમણે ત્રીજા સ્થાને છે. P, V ની જમણે બીજા સ્થાને છે. R, V ની ડાબી બાજુ બીજા સ્થાને અને Q ની જમણે ત્રીજા સ્થાને છે. W, V ની સામે બેઠો છે. Z, T ની જમણે બીજા સ્થાને છે. તો T ની ડાબે પ્રથમ સ્થાને કોણ બેઠું છે ?

(A) V | (B) R | (C) P | (D) Q

✓ જવાબ: (A) V

BMC જુનિયર ક્લાર્ક 2026

9 P, A, D, Q, T, M, R અને B કેન્દ્ર તરફ મુખ રાખીને વર્તુળની આસપાસ બેઠા છે. D એ T ની ડાબી બાજુથી ત્રીજો છે. T, P ? ? જમણી બાજુથી પાંચમો છે. A, B ની જમણી બાજુ ત્રીજો છે. B, D ની જમણી બાજુએ બીજો છે. Q, M ની ડાબી બાજુએ ? ? ? તો D ની જમણી બાજુમાં ? ? ?

(A) Q | (B) T | (C) R | (D) B

✓ જવાબ: ?

GMC મલ્ટીપર્પઝ હેલ્થ વર્કર (MPHW) 2025

10 પાંચ મિત્રો A, B, C, D અને E દક્ષિણ તરફ મુખ રાખીને બેઠા છે. A, B તથા D ની વચ્ચે બેઠો છે. C, D ની ડાબી બાજુએ બેઠો છે. જો E, B ની જમણી બાજુએ હોય, તો A અને C વચ્ચે કોણ બેઠું હોય ?

(A) D | (B) B | (C) E | (D) C

✓ જવાબ: (A) D

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

11 A અને C વચ્ચે કેટલી વ્યક્તિઓએ ફિલ્મ જોઈ હતી?

(A) 1 | (B) 2 | (C) 3 | (D) 4

✓ જવાબ: (A) 1

GMC મલ્ટીપર્પઝ હેલ્થ વર્કર (MPHW) 2025

12 એક હરોળમાં ઊભેલા પાંચ વ્યક્તિઓમાં U ની જમણી બાજુ તથા Q ની ડાબી બાજુએ R છે. Q ની જમણી બાજુ તથા S ની ડાબ બાજુ P છે. તો હરોળમાં બરાબર વચ્ચે કોણ ઊભું હોય ?

(A) R (B) P **(C) Q** (D) S

✓ **જવાબ:** (C) Q

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

13 Eએ નીચેના પૈકી કઇ ફિલ્મ જોઇ હતી?

(A) ડોન (B) તારે જમીન પર (C) ધુરંધર **(D) પાકીઝા**

✓ **જવાબ:** (D) પાકીઝા

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

14 Bએ નીચેના પૈકી કઇ ફિલ્મ જોઇ હતી?

(A) સુબેદાર (B) ધુરંધર (C) બોર્ડર (D) પાકીઝા

✓ **જવાબ:** (A) સુબેદાર

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

15 'ડોન' ફિલ્મ નીચેના પૈકી કોણે જોઇ હતી?

(A) A (B) D (C) F **(D) G**

✓ **જવાબ:** (D) G

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 પાંચ વ્યક્તિ A, B, C, D, E એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. A એ ડાબા છેડે છે. E એ જમણા છેડે છે. C એ બરાબર મધ્યમાં છે. B એ A અને C ની વચ્ચે છે. તો D ની તુરંત ડાબી બાજુ કોણ છે?

(A) B **(B) C** **(C) A** (D) E

ઉકેલ: ડાબેથી જમણે: A B C ? E. વચ્ચે C, B એ A-C વચ્ચે = સ્થાન 2. બાકી D = સ્થાન 4: A B C D E. D ની તુરંત ડાબી = C.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 છ મિત્રો P, Q, R, S, T, U એક વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠા છે. clockwise ક્રમ P, Q, R, S, T, U છે. તો R ની બરાબર સામે કોણ બેઠું છે?

(A) U (B) S (C) T (D) P

ઉકેલ: 6 વ્યક્તિના વર્તુળમાં સામેની વ્યક્તિ 3 સ્થાન દૂર. P,Q,R,S,T,U માં R (3જું) ની સામે U (6ઠું).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **સાત વ્યક્તિ એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. M એ બરાબર મધ્યમાં છે. N એ M ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. O એ ડાબા છેડે છે. M ની જમણી બાજુ ત્રણ વ્યક્તિ છે. તો O અને N ની વચ્ચે કેટલી વ્યક્તિ છે?**

(A) બે | **(B) એક** | (C) ત્રણ | (D) શૂન્ય

ઉકેલ: મધ્યમાં M; ડાબી બાજુ ક્રમશઃ N પછી O. O અને N વચ્ચે ફક્ત 1 વ્યક્તિ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **આઠ વ્યક્તિ A, B, C, D, E, F, G, H વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને સમાન અંતરે બેઠી છે. clockwise ક્રમ A થી H છે. તો A ની બરાબર સામે કોણ બેઠું છે?**

(A) E | (B) D | (C) F | (D) G

ઉકેલ: 8 વ્યક્તિના વર્તુળમાં સામેની વ્યક્તિ 4 સ્થાન દૂર. A (1લું) ની સામે E (5મું).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **છ વ્યક્તિ A, B, C, D, E, F એક ષટ્કોણ ટેબલે કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. A એ D ની સામે છે. B એ A ની તુરંત જમણી બાજુ છે. F એ A ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. C એ D ની તુરંત જમણી બાજુ છે. તો E કોની સામે છે?**

(A) B | **(B) F** | (C) C | (D) A

ઉકેલ: ષટ્કોણમાં બળજબરી ક્રમ (cw) A, F, C, D, E, B આવે. E (5મું) ની સામે F (2જું).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **પાંચ વિદ્યાર્થી એક બેન્ચ પર બેઠા છે, બધાનું મોં ઉત્તર તરફ. Raju એ Mohan ની તુરંત જમણી બાજુ છે. Sita એ ડાબા છેડે છે. Mohan એ બરાબર મધ્યમાં છે. તો મધ્યથી જમણી બાજુ Raju પછી કોણ બેઠું છે, જો Tina જમણા છેડે અને Geeta બાકી રહે?**

(A) Tina | (B) Geeta | (C) Sita | (D) Mohan

ઉકેલ: ડાબેથી જમણે: Sita(1), Geeta(2), Mohan(3), Raju(4), Tina(5). Raju પછી = Tina.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **છ વ્યક્તિ બે હરોળમાં સામસામે બેઠી છે — ત્રણ ઉત્તર તરફ, ત્રણ દક્ષિણ તરફ મોં. P એ Q ની સામે છે. R એ P ની તુરંત જમણી બાજુ (ઉત્તર-મોં હરોળ) છે. તો Q ની તુરંત ડાબી બાજુ (દક્ષિણ-મોં હરોળ) કોણ બેઠું હશે, જો એ R ની સામેની વ્યક્તિ હોય?**

(A) R ની સામેની વ્યક્તિ | (B) P | (C) Q પોતે | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: ઉત્તર-મોં હરોળમાં R એ P ની જમણી (વાંચનારની જમણી). દક્ષિણ-મોં Q ની ડાબી = વાંચનારની જમણી તરફ = R ની સામેનો સ્તંભ. તેથી Q ની તુરંત ડાબી = R ની સામેની વ્યક્તિ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **આઠ વ્યક્તિ વર્તુળમાં બેઠી છે — ચારનું મોં કેન્દ્ર તરફ, ચારનું બહાર તરફ, વારાફરતી. કેન્દ્ર તરફ મોં વાળી વ્યક્તિ X ની તુરંત જમણી બાજુ બેઠેલી વ્યક્તિ માટે દિશા કઈ ગણાય?**

(A) anti-clockwise | (B) clockwise | (C) બંને સરખી | (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: મોં કેન્દ્ર તરફ વ્યક્તિ માટે જમણી બાજુ = anti-clockwise દિશા. તેથી X ની તુરંત જમણી = anti-clockwise સ્થાન.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **સાત છોકરા એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠા છે. Amit ડાબા છેડેથી ત્રીજો છે. Bipin જમણા છેડેથી બીજો છે. તેમની વચ્ચે કેટલા છોકરા બેઠા છે?**

(A) બે (B) ત્રણ (C) એક (D) ચાર

ઉકેલ: 7 સ્થાન. Amit ડાબેથી ત્રીજો = સ્થાન 3. Bipin જમણેથી બીજો = સ્થાન 6. વચ્ચે સ્થાન 4,5 = બે છોકરા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **પાંચ બાળકો એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠાં છે. Kiran એ Lata ની તુરંત જમણી બાજુ છે. Lata એ Meena ની તુરંત જમણી બાજુ છે. Nita એ Meena ની ડાબી બાજુ (છેડે) છે. Om જમણા છેડે છે. તો બરાબર મધ્યમાં કોણ છે?**

(A) Lata (B) Kiran (C) Meena (D) Nita

ઉકેલ: ડાબેથી જમણે: Nita, Meena, Lata, Kiran, Om. મધ્ય (3જું) = Lata.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **છ વ્યક્તિ વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. A એ B ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. C એ B ની સામે છે. D એ A ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. તો C ની તુરંત જમણી બાજુ કોણ છે, જો E એ C ની તુરંત જમણી અને F બાકી રહે?**

(A) E (B) F **(C) D** **(D) A**

ઉકેલ: નિશ્ચિત ક્રમ A-D-C...B પ્રમાણે C ની તુરંત જમણી બાજુ D આવે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **પાંચ વ્યક્તિ J, K, L, M, N એક હરોળમાં દક્ષિણ તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. J એ K ની તુરંત જમણી બાજુ છે. L એ બરાબર મધ્યમાં છે. M એ N ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. K મધ્યથી ડાબી બાજુ છે. તો વાંચનારની ડાબી છેડે કોણ દેખાશે?**

(A) J (B) N (C) M (D) K

ઉકેલ: દક્ષિણ-મોં: વ્યક્તિની જમણી = વાંચનારની ડાબી. J એ K ની જમણી = વાંચનારની ડાબી તરફ. ગોઠવણ (વાંચનારની ડાબેથી જમણે): J K L M N → ડાબા છેડે J.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **ચાર મિત્રો એક ચોરસ ટેબલની ચાર બાજુએ કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠા છે. Ravi એ Sunil ની સામે છે. Tarun એ Ravi ની તુરંત જમણી બાજુ છે. તો Sunil ની તુરંત જમણી બાજુ કોણ છે?**

(A) બાકીનો મિત્ર (Uday) (B) Tarun (C) Ravi (D) Sunil પોતે

ઉકેલ: મોં કેન્દ્ર તરફ. Ravi-Sunil સામસામે. Tarun એ Ravi ની જમણી (anti-clk). બાકી Uday. Sunil ની જમણી (anti-clk) = Uday.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **છ વ્યક્તિ એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. A એ ડાબા છેડે છે. F એ જમણા છેડે છે. B એ A ની તુરંત જમણી બાજુ છે. E એ F ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. C એ B ની તુરંત જમણી બાજુ છે. તો E ની તુરંત ડાબી બાજુ કોણ છે?**

(A) D (B) C (C) B **(D) F**

ઉકેલ: ડાબેથી જમણે: A B C ? E F. C એ B ની જમણી = સ્થાન3. E એ F ની ડાબી = સ્થાન5. બાકી D = સ્થાન4: A B C D E F. E ની તુરંત ડાબી = D.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **પાંચ મુસાફર P, Q, R, S, T એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠા છે. P ડાબા છેડે છે. Q એ P ની તુરંત જમણી, R એ Q ની તુરંત જમણી, S એ R ની તુરંત જમણી, અને T જમણા છેડે છે. તો બરાબર મધ્યમાં કોણ બેઠું છે?**

(A) R (B) Q (C) S (D) P

ઉકેલ: ડાબેથી ક્રમ P, Q, R, S, T. મધ્યમાં (3જું) R.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **છ વ્યક્તિ વર્તુળમાં બહાર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. A એ B ની તુરંત જમણી બાજુ છે. C એ A ની તુરંત જમણી બાજુ છે. તો C અને B વચ્ચે (clockwise) કેટલી વ્યક્તિ છે, જો કુલ છ હોય?**

(A) એક (A) (B) બે (C) ત્રણ (D) શૂન્ય

ઉકેલ: મોં બહાર તરફ: જમણી = clockwise. clockwise ક્રમ: B→A→C... B થી C સુધી clockwise માં વચ્ચે ફક્ત A. જવાબ એક (A).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **આઠ વ્યક્તિ વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને સમાન અંતરે બેઠી છે. P એ Q ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. R એ P ની સામે છે. S એ Q ની તુરંત જમણી બાજુ છે. P અને S વચ્ચે (Q સહિતના માર્ગે) Q સિવાય કોઈ નથી. તો R ની તુરંત જમણી બાજુ બેઠેલી વ્યક્તિ Q થી કેટલા સ્થાન દૂર છે?**

(A) ચાર (B) ત્રણ (C) બે (D) એક

ઉકેલ: મોં કેન્દ્ર તરફ. Q, P, S નજીક ક્રમ: S–Q–P (clk). R એ P ની સામે = 4 સ્થાન દૂર. R ની તુરંત જમણી (anti-clk) એ Q ની સામેની બાજુ આવે → Q થી 4 સ્થાન દૂર. જવાબ ચાર.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **છ વિદ્યાર્થી A, B, C, D, E, F એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠા છે. C એ બરાબર B અને D ની વચ્ચે છે. A એ ડાબા છેડે છે. F એ જમણા છેડે છે. B એ A ની તુરંત જમણી બાજુ છે. તો E ક્યાં બેઠું છે?**

(A) D અને F ની વચ્ચે (B) A અને B ની વચ્ચે (C) ડાબા છેડે (D) C ની તુરંત ડાબી બાજુ

ઉકેલ: ડાબેથી જમણે: A B C D ? F. B એ A ની જમણી = સ્થાન2, C સ્થાન3 (B-D વચ્ચે), D સ્થાન4. બાકી E = સ્થાન5: A B C D E F. E એ D અને F ની વચ્ચે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **પાંચ વ્યક્તિ વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. M એ N ની તુરંત જમણી બાજુ છે. O એ N ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. P એ M ની તુરંત જમણી બાજુ છે. તો Q (બાકી રહેલ) કોની વચ્ચે છે?**

(A) O અને P ની વચ્ચે (B) M અને N ની વચ્ચે (C) N અને O ની વચ્ચે (D) M અને P ની વચ્ચે

ઉકેલ: મોં કેન્દ્ર તરફ: જમણી = anti-clk. anti-clk ક્રમ: O–N–M–P–Q–O. Q એ P અને O ની વચ્ચે છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **સાત વ્યક્તિ એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. D બરાબર મધ્યમાં છે. A એ D ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. B એ ડાબા છેડે છે. C એ B અને A ની વચ્ચે (બરાબર મધ્યમાં) છે. તો B અને D વચ્ચે કેટલી વ્યક્તિ છે?**

(A) બે (B) એક (C) ત્રણ (D) ચાર

ઉકેલ: 7 સ્થાન; D મધ્ય = સ્થાન4, A = સ્થાન3, B = સ્થાન1, C = સ્થાન2. B(1) અને D(4) વચ્ચે સ્થાન 2,3 = બે વ્યક્તિ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **આઠ વ્યક્તિ ચોરસ ટેબલે બેઠી છે — ચાર ખૂણા પર અને ચાર બાજુ-મધ્યમાં, બધાનું મોં કેન્દ્ર તરફ. ખૂણા પર બેઠેલી વ્યક્તિની તુરંત ડાબી બાજુ બેઠેલી વ્યક્તિ કયા સ્થાને હોય?**

(A) બાજુ-મધ્યમાં (B) બીજા ખૂણા પર (C) સામેના ખૂણા પર (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: ચોરસમાં ખૂણા અને બાજુ-મધ્ય વારાફરતી આવે. તેથી ખૂણાની તુરંત બાજુની વ્યક્તિ હંમેશાં બાજુ-મધ્યમાં હોય.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **છ વ્યક્તિ બે હરોળમાં સામસામે ત્રણ-ત્રણ બેઠી છે. હરોળ-1 ઉત્તર તરફ, હરોળ-2 દક્ષિણ તરફ મોં. A એ B ની સામે છે. A વચ્ચે (હરોળ-1) છે. C એ A ની તુરંત જમણી બાજુ (હરોળ-1) છે. તો B ની તુરંત ડાબી બાજુ (હરોળ-2) કોણ બેઠું, જે C ની સામે હોય?**

(A) C ની સામેની વ્યક્તિ (B) A (C) B પોતે (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: ઉત્તર-મોં C એ A ની જમણી = વાંચનારની જમણી. દક્ષિણ-મોં B ની ડાબી = વાંચનારની જમણી તરફ = C ની સામેનો સ્તંભ. તેથી B ની ડાબી = C ની સામેની વ્યક્તિ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **પાંચ વ્યક્તિ એક હરોળમાં બેઠી છે, બધાનું મોં દક્ષિણ તરફ. R બરાબર મધ્યમાં છે. S એ R ની તુરંત જમણી બાજુ છે. T એ R ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. U ડાબા છેડે છે (વ્યક્તિની દૃષ્ટિએ). તો વાંચનારની જમણા છેડે કોણ દેખાય?**

(A) U (B) S (C) T (D) R

ઉકેલ: દક્ષિણ-મોં: વ્યક્તિની ડાબી = વાંચનારની જમણી. U વ્યક્તિની દૃષ્ટિએ ડાબા છેડે = વાંચનારની જમણા છેડે. જવાબ U.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **છ વ્યક્તિ વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. A એ D ની સામે છે. B એ A ની તુરંત જમણી બાજુ છે. C એ A ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. E એ D ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. તો F કોની સામે છે?**

(A) C **(B) B** (C) E (D) A

ઉકેલ: બળજબરી ક્રમ (cw) A, C, F, D, E, B → F (3જું) ની સામે B (6ઠ્ઠું).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **પાંચ કોન્સ્ટેબલ એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને ઊભા છે. Anil એ Bharat ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. Chetan એ Bharat ની તુરંત જમણી બાજુ છે. Dinesh ડાબા છેડે છે. Bharat બરાબર મધ્યમાં છે. તો જમણા છેડે કોણ છે?**

(A) Eshwar (B) Chetan (C) Anil (D) Dinesh

ઉકેલ: ડાબેથી જમણે: Dinesh, Anil, Bharat, Chetan, Eshwar. જમણા છેડે = Eshwar.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **સાત વિદ્યાર્થી એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠા છે. P એ ડાબા છેડેથી ચોથો છે. Q એ P ની તુરંત જમણી બાજુ છે. R એ જમણા છેડે છે. તો P અને R વચ્ચે કેટલા વિદ્યાર્થી છે?**

(A) બે (B) એક (C) ત્રણ (D) ચાર

ઉકેલ: 7 સ્થાન. P ડાબેથી ચોથો = સ્થાન4. R જમણા છેડે = સ્થાન7. P(4) અને R(7) વચ્ચે સ્થાન 5,6 = બે વિદ્યાર્થી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **છ વ્યક્તિ વર્તુળમાં બેઠી છે — ત્રણનું મોં કેન્દ્ર તરફ, ત્રણનું બહાર તરફ. કેન્દ્ર તરફ મોં વાળી વ્યક્તિ A ની તુરંત ડાબી બાજુ બેઠેલી વ્યક્તિ કઈ દિશામાં (clockwise/anti) ગણાય?**

(A) clockwise (B) anti-clockwise (C) બંને (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: મોં કેન્દ્ર તરફ વ્યક્તિ માટે ડાબી બાજુ = clockwise દિશા. તેથી A ની તુરંત ડાબી = clockwise સ્થાન.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **આઠ વ્યક્તિ વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને સમાન અંતરે બેઠી છે. M એ N ની સામે છે. O એ M ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. N અને O વચ્ચે (નજીકના clockwise માર્ગે) ત્રણ વ્યક્તિ છે — એ સુસંગત છે. તો N ની તુરંત જમણી બાજુ કોણ બેઠું હોય, જો ક્રમ clockwise માં M,O,P,Q,N,R,S,T હોય?**

(A) Q (B) R (C) P (D) M

ઉકેલ: મોં કેન્દ્ર તરફ: જમણી = anti-clk. clockwise ક્રમ M,O,P,Q,N,R,S,T. N ની તુરંત જમણી (anti-clk) = N ની clockwise પહેલાંની = Q. જવાબ Q.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **પાંચ શિક્ષક એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠા છે. Geeta એ Hema ની તુરંત જમણી બાજુ છે. Hema એ Indu ની તુરંત જમણી બાજુ છે. Jaya ડાબા છેડે છે. Indu એ Jaya ની તુરંત જમણી બાજુ છે. તો જમણા છેડે કોણ બેઠું છે?**

(A) Kala (B) Geeta (C) Hema (D) Indu

ઉકેલ: ડાબેથી જમણે: Jaya, Indu, Hema, Geeta, Kala. જમણા છેડે = Kala.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **છ વ્યક્તિ બે હરોળમાં સામસામે ત્રણ-ત્રણ બેઠી છે. હરોળ-1 (ઉત્તર મોં): A, B, C. હરોળ-2 (દક્ષિણ મોં): D, E, F. B એ E ની સામે છે. A એ B ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. F એ E ની તુરંત જમણી બાજુ છે. તો C ની સામે કોણ છે?**

(A) D (B) F (C) E **(D) A**

ઉકેલ: હરોળ-1 ઉત્તર મોં: A એ B ની ડાબી = વાંચનારની ડાબી → ક્રમ A B C. B સામે E. હરોળ-2 દક્ષિણ મોં સામસામે: સ્તંભ A↔?, B↔E, C↔?. F એ E ની જમણી(દક્ષિણ મોં=વાંચનારની ડાબી)→F એ A ની સામેના સ્તંભ; બાકી D એ C ની સામે. જવાબ D.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **પાંચ વ્યક્તિ એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. X એ Y અને Z ની વચ્ચે છે. Y એ ડાબા છેડે છે. W એ જમણા છેડે છે. તો Z ની તુરંત જમણી બાજુ કોણ બેઠું છે, જો V બાકી રહે અને Z-W વચ્ચે હોય?**

(A) V (B) W (C) X (D) Y

ઉકેલ: ડાબેથી જમણે: Y X Z V W. Z ની તુરંત જમણી = V.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **છ વ્યક્તિ P, Q, R, S, T, U વર્તુળમાં બહાર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. clockwise ક્રમ P, Q, R, S, T, U છે. તો R ની બરાબર સામે કોણ બેઠું છે?**

(A) U (B) P (C) S (D) T

ઉકેલ: મોં બહાર હોય તોય સામેની જગ્યા એ જ રહે — 6 ના વર્તુળમાં 3 સ્થાન દૂર. R ની સામે U.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

33 **પાંચ વ્યક્તિ એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. A એ C ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. C એ બરાબર મધ્યમાં છે. B એ A ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. D એ C ની તુરંત જમણી બાજુ છે. તો જમણા છેડે કોણ બેઠું છે?**

(A) E (B) D (C) C (D) A

ઉકેલ: ડાબેથી જમણે: B A C D E. C મધ્ય(3), A(2), B(1), D(4), બાકી E(5). જમણા છેડે = E.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

34 **છ વ્યક્તિ વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. clockwise ક્રમ A,B,C,D,E,F છે. તો D ની તુરંત જમણી બાજુ કોણ બેઠું છે?**

(A) C (B) E **(C) B** (D) F

ઉકેલ: મોં કેન્દ્ર તરફ: જમણી = anti-clockwise. clockwise ક્રમ A,B,C,D,E,F માં D ની anti-clk પહેલાંની = C. જવાબ C.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

35 **છ વ્યક્તિ વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. clockwise ક્રમ P,Q,R,S,T,U છે. તો U ની તુરંત ડાબી બાજુ કોણ બેઠું છે?**

(A) P (B) T (C) Q (D) S

ઉકેલ: મોં કેન્દ્ર તરફ: ડાબી = clockwise. clockwise ક્રમ P,Q,R,S,T,U; U પછી clk માં પાછા P. તેથી U ની તુરંત ડાબી = P.

✏️ જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. પાંચ વ્યક્તિ A, B, C, D, E એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. A ડાબા છેડે, E જમણા છેડે, C બરાબર મધ્યમાં છે. B એ A ની તુરંત જમણી બાજુ છે. તો D ક્યાં છે?

(A) C અને E ની વચ્ચે (B) A અને B ની વચ્ચે (C) ડાબા છેડે (D) B અને C ની વચ્ચે

2. છ વ્યક્તિ વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે, clockwise ક્રમ M,N,O,P,Q,R છે. N ની તુરંત ડાબી બાજુ કોણ?

(A) O (B) M (C) P (D) R

3. પાંચ વ્યક્તિ એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. P ડાબા છેડેથી બીજો છે, Q ડાબા છેડે છે. P ની તુરંત જમણી બાજુ કોણ?

(A) હરોળનો ત્રીજો (B) Q (C) જમણા છેડેનો (D) કોઈ નહીં

4. ચાર મિત્રો ચોરસ ટેબલે કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠા છે. A એ C ની સામે છે. B એ A ની તુરંત જમણી બાજુ છે. તો D ક્યાં છે?

(A) A ની તુરંત ડાબી બાજુ (B) A ની સામે (C) B ની સામે ની બાજુ (D) C ની જમણી છેડે

5. છ વિદ્યાર્થી એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠા છે. R ડાબા છેડે, S જમણા છેડે. R અને S વચ્ચે કેટલા વિદ્યાર્થી?

(A) ચાર (B) ત્રણ (C) પાંચ (D) બે

6. પાંચ વ્યક્તિ એક હરોળમાં દક્ષિણ તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. A વ્યક્તિની દૃષ્ટિએ ડાબા છેડે છે. તો વાંચનારની કઈ બાજુ A દેખાય?

(A) જમણા છેડે (B) ડાબા છેડે (C) મધ્યમાં (D) નક્કી ન થાય

7. વર્તુળમાં છ વ્યક્તિ બહાર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. વ્યક્તિની જમણી બાજુ કઈ દિશા ગણાય?

(A) clockwise (B) anti-clockwise (C) બંને (D) નક્કી ન થાય

8. પાંચ બાળકો એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠાં છે. K બરાબર મધ્યમાં છે. L એ K ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. M ડાબા છેડે છે. તો M અને K ની વચ્ચે કેટલા બાળકો બેઠાં છે?

(A) એક (B) બે (C) શૂન્ય (D) ત્રણ

9. ષટ્કોણ ટેબલે છ વ્યક્તિ કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. એક વ્યક્તિની 'સામે' કેટલા સ્થાન દૂર હોય?

(A) ત્રણ (B) બે (C) ચાર (D) પાંચ

10. પાંચ વ્યક્તિ એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. A એ B ની તુરંત ડાબી બાજુ, B એ C ની તુરંત ડાબી બાજુ. તો ડાબેથી જમણે ક્રમમાં પહેલા ત્રણ કોણ?

(A) A, B, C (B) C, B, A (C) B, A, C (D) A, C, B

11. ચાર વ્યક્તિ ચોરસ ટેબલે કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. P ની તુરંત જમણી બાજુ કઈ દિશા ગણાય?

(A) anti-clockwise (B) clockwise (C) સામે (D) નક્કી ન થાય

12. છ વ્યક્તિ બે હરોળમાં સામસામે ત્રણ-ત્રણ બેઠી છે. એક હરોળ ઉત્તર મોં, બીજી દક્ષિણ મોં. બંને હરોળમાં ડાબું-જમણું કેવું હોય?

(A) એકબીજાથી ઊલટું (B) બંનેમાં સરખું (C) બંને માટે clockwise (D) નક્કી ન થાય

મધ્યમ (Medium) 12 પ્રશ્ન

13. છ વ્યક્તિ A, B, C, D, E, F એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. C ડાબા છેડે છે. F જમણા છેડે છે. A એ C ની તુરંત જમણી બાજુ છે. E એ F ની તુરંત ડાબી બાજુ છે. D એ A ની તુરંત જમણી બાજુ છે. તો B ક્યાં છે?

(A) D અને E ની વચ્ચે | (B) A અને D ની વચ્ચે | (C) C અને A ની વચ્ચે | (D) E અને F ની વચ્ચે

14. આઠ વ્યક્તિ વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. clockwise ક્રમ A,B,C,D,E,F,G,H છે. તો C ની તુરંત જમણી બાજુ અને G ની તુરંત ડાબી બાજુ અનુક્રમે કોણ?

(A) B અને H | (B) D અને F | (C) B અને F | (D) D અને H

15. છ વ્યક્તિ બે હરોળમાં સામસામે ત્રણ-ત્રણ બેઠી છે. હરોળ-1: P, Q, R અને હરોળ-2: X, Y, Z. P એ X ની સામે, Q એ Y ની સામે, R એ Z ની સામે છે. તો Q ની સામે કોણ બેઠું છે?

(A) Y | (B) X | (C) Z | (D) P

16. સાત વ્યક્તિ એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. D બરાબર મધ્યમાં છે. A એ ડાબા છેડે, G એ જમણા છેડે. B એ A ની તુરંત જમણી, F એ G ની તુરંત ડાબી. C એ D ની તુરંત ડાબી. તો E ક્યાં છે?

(A) D ની તુરંત જમણી બાજુ | (B) C ની તુરંત ડાબી બાજુ | (C) ડાબા છેડે | (D) F ની તુરંત જમણી બાજુ

17. પાંચ વ્યક્તિ વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. P એ Q ની તુરંત જમણી બાજુ, R એ Q ની તુરંત ડાબી બાજુ, S એ P ની તુરંત જમણી બાજુ. તો T (બાકી) કોની વચ્ચે?

(A) S અને R ની વચ્ચે | (B) P અને Q ની વચ્ચે | (C) Q અને R ની વચ્ચે | (D) S અને P ની વચ્ચે

18. આઠ વ્યક્તિ ચોરસ ટેબલે કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને — ચાર ખૂણા (A,B,C,D) અને ચાર બાજુ-મધ્ય (P,Q,R,S). A એ P ની તુરંત ડાબી બાજુ, P એ B ની તુરંત ડાબી બાજુ. clockwise ક્રમ B,P,A,...? તો P કોની વચ્ચે?

(A) B અને A ની વચ્ચે | (B) A અને Q ની વચ્ચે | (C) B અને C ની વચ્ચે | (D) S અને A ની વચ્ચે

19. છ વ્યક્તિ વર્તુળમાં બહાર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. clockwise ક્રમ J,K,L,M,N,O છે. તો L ની તુરંત જમણી બાજુ અને N ની તુરંત ડાબી બાજુ અનુક્રમે?

(A) M અને M | (B) K અને O | (C) M અને O | (D) K અને M

20. છ વિદ્યાર્થી એક હરોળમાં દક્ષિણ તરફ મોં રાખીને બેઠા છે. R વ્યક્તિની દૃષ્ટિએ ડાબા છેડે, S વ્યક્તિની દૃષ્ટિએ જમણા છેડે. T એ R ની તુરંત જમણી બાજુ. તો વાંચનારની ડાબા છેડે કોણ?

(A) S | (B) R | (C) T | (D) નક્કી ન થાય

21. પાંચ વ્યક્તિ એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. A એ B ની તુરંત જમણી, C એ A ની તુરંત જમણી, D એ C ની તુરંત જમણી, B ડાબા છેડે. તો જમણા છેડે કોણ?

(A) E | (B) D | (C) C | (D) A

22. છ વ્યક્તિ વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. A એ D ની સામે. B એ A ની તુરંત જમણી. clockwise માં A પછી શું આવે જો B એ A ની anti-clk બાજુ હોય?

(A) F (બીજી બાજુની વ્યક્તિ) | (B) B | (C) D | (D) A પોતે

23. આઠ વ્યક્તિ વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. P એ Q ની સામે. P અને R વચ્ચે (નજીકના માર્ગે) એક વ્યક્તિ. તો Q અને R વચ્ચે (નજીકના માર્ગે) કેટલી?

(A) બે | (B) એક | (C) ત્રણ | (D) શૂન્ય

24. છ વ્યક્તિ બે હરોળમાં સામસામે ત્રણ-ત્રણ બેઠી છે. A એ B ની સામે. A ઉત્તર-મોં હરોળમાં ડાબા છેડે. B દક્ષિણ-મોં હરોળમાં છે. તો B વાંચનારની કઈ બાજુ દેખાય?

(A) ડાબા છેડે ની સામેના સ્તંભમાં (વાંચનારની ડાબી) | (B) જમણા છેડે | (C) મધ્યમાં | (D) નક્કી ન થાય

અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

25. આઠ વ્યક્તિ A, B, C, D, E, F, G, H વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. A એ E ની સામે. B એ A ની તુરંત જમણી. C એ B ની તુરંત જમણી. D એ A ની તુરંત ડાબી. F એ E ની તુરંત જમણી. G એ E ની તુરંત ડાબી. તો H કોની સામે છે?

(A) C (B) B (C) F (D) D

26. દસ વ્યક્તિ બે હરોળમાં સામસામે પાંચ-પાંચ બેઠી છે. હરોળ-1: P, Q, R, S, T. હરોળ-2 માં U, V, W, X, Y એ જ ક્રમે સામસામે ગોઠવાયેલા — U એ P ની સામે છે. તો S ની સામે કોણ બેઠું છે?

(A) X (B) W (C) Y (D) V

27. આઠ વ્યક્તિ ચોરસ ટેબલે બેઠી છે — ચાર ખૂણા (કેન્દ્ર તરફ મોં) અને ચાર બાજુ-મધ્ય (બહાર તરફ મોં). ખૂણા: P,Q,R,S. બાજુ-મધ્ય: W,X,Y,Z. P એ W ની તુરંત ડાબી. clockwise ક્રમ P,W,Q,X,R,Y,S,Z. તો R ની તુરંત જમણી (R ની દૃષ્ટિએ) કોણ?

(A) X (B) Y (C) Q (D) Z

28. આઠ વ્યક્તિ વર્તુળમાં બેઠી છે — ચાર કેન્દ્ર તરફ (A,C,E,G) અને ચાર બહાર તરફ (B,D,F,H), વારાફરતી. clockwise ક્રમ A,B,C,D,E,F,G,H. તો A ની તુરંત જમણી અને B ની તુરંત જમણી અનુક્રમે?

(A) H અને C (B) B અને A (C) H અને A (D) B અને C

29. સાત વ્યક્તિ એક હરોળમાં ઉત્તર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. M બરાબર મધ્યમાં. N એ M ની ડાબી બાજુ (અડોઅડ નહીં, બે સ્થાન દૂર). O એ ડાબા છેડે. M ની જમણી બાજુ બરાબર ત્રણ વ્યક્તિ. તો O અને N વચ્ચે કેટલી વ્યક્તિ?

(A) શૂન્ય (B) એક (C) બે (D) ત્રણ

30. છ વ્યક્તિ વર્તુળમાં બેઠી છે — P,R,T કેન્દ્ર તરફ મોં; Q,S,U બહાર તરફ મોં, વારાફરતી. clockwise ક્રમ P,Q,R,S,T,U છે. તો T ની તુરંત ડાબી બાજુ અને U ની તુરંત ડાબી બાજુ અનુક્રમે કોણ?

(A) U અને T (B) S અને P (C) S અને T (D) U અને P

31. આઠ વ્યક્તિ વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને સમાન અંતરે બેઠી છે અને તેમનો clockwise ક્રમ A,F,B,G,C,D,E,H છે. તો E ની તુરંત જમણી બાજુ કોણ બેઠું છે?

(A) D (B) C (C) B (D) H

32. દસ વ્યક્તિ બે હરોળમાં સામસામે પાંચ-પાંચ બેઠી છે. હરોળ-1 ઉત્તર મોં, હરોળ-2 દક્ષિણ મોં. A (હરોળ-1) ડાબા છેડે. A ની સામે P (હરોળ-2). B એ A ની તુરંત જમણી. P ની તુરંત જમણી (દક્ષિણ મોં) કોણ બેઠું હોય, જે B ની સામે હોય?

(A) B ની સામેની વ્યક્તિ (B) A (C) P પોતે (D) છેડેની વ્યક્તિ

33. છ વ્યક્તિ ષટ્કોણ ટેબલે કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. clockwise ક્રમ U,V,W,X,Y,Z. તો X ની તુરંત જમણી, X ની સામે અને X ની તુરંત ડાબી અનુક્રમે?

(A) W, U, Y (B) Y, U, W (C) W, Z, Y (D) Y, Z, W

34. આઠ વ્યક્તિ ચોરસ ટેબલે કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને — ચાર ખૂણા (E,F,G,H), ચાર બાજુ-મધ્ય (P,Q,R,S). clockwise ક્રમ E,P,F,Q,G,R,H,S. તો G ની સામે કોણ?

(A) E (B) F (C) H (D) Q

35. આઠ વ્યક્તિ વર્તુળમાં કેન્દ્ર તરફ મોં રાખીને બેઠી છે. P એ Q ની તુરંત ડાબી. R એ P ની સામે. S એ R ની તુરંત જમણી. clockwise ક્રમ Q,P,?,?,R,S,?,? છે; S પછી T,U આવે. તો U ની તુરંત ડાબી કોણ, જો clockwise Q,P,V,W,R,S,T,U હોય?

(A) Q (B) T (C) P (D) S

36. છ વ્યક્તિ બે હરોળમાં સામસામે ત્રણ-ત્રણ બેઠી છે. હરોળ-1 ઉત્તર મોં: A,B,C (ડાબેથી). હરોળ-2 દક્ષિણ મોં: D,E,F. C એ D ની સામે. એ ગોઠવણમાં A ની સામે કોણ બેઠું હોય?

(A) F (B) D (C) E (D) નક્કી ન થાય

37. ⭐ આઠ વ્યક્તિ વર્તુળમાં બેઠી છે અને તેમનો ઘડિયાળ-દિશા (clockwise) ક્રમ A, B, C, D, E, F, G, H છે. વારાફરતી — A, C, E, G નું મોં કેન્દ્ર તરફ અને B, D, F, H નું મોં બહાર તરફ છે. તો F ની તુરંત ડાબી બાજુ અને E ની તુરંત ડાબી બાજુ અનુક્રમે કોણ બેઠું છે?

(A) E અને F (B) G અને D (C) D અને F (D) G અને F

38. ⭐ છ વ્યક્તિ બે હરોળમાં સામસામે ત્રણ-ત્રણ બેઠી છે. હરોળ-1 (P, Q, R) નું મોં દક્ષિણ તરફ છે; હરોળ-2 (X, Y, Z) નું મોં ઉત્તર તરફ છે અને એ હરોળ-1 ની બરાબર સામે છે. P એક છેડે બેઠો છે. Q એ P ની તુરંત જમણી બાજુ છે. Z એ Q ની સામે છે. X એ Z ની તુરંત જમણી બાજુ છે. તો R ની સામે કોણ બેઠું છે?

(A) Y (B) X (C) Z (D) P

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **A**	2. **A**	3. **A**	4. **A**	5. **A**	6. **A**	7. **A**	8. **A**	9. **A**	10. **A**	11. **A**
12. **A**	13. **A**	14. **A**	15. **A**	16. **A**	17. **A**	18. **A**	19. **A**	20. **A**	21. **A**	22. **A**
23. **B**	24. **A**	25. **A**	26. **A**	27. **A**	28. **A**	29. **A**	30. **A**	31. **A**	32. **A**	33. **A**
34. **A**	35. **A**	36. **A**	37. **A**	38. **A**						

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (A) — ડાબેથી જમણે: A B C D E. D એ C અને E ની વચ્ચે (સ્થાન4).

2. જવાબ (A) — મોં કેન્દ્ર તરફ: ડાબી = clockwise. N પછી clockwise = O.

3. જવાબ (A) — Q સ્થાન1, P સ્થાન2. P ની તુરંત જમણી = સ્થાન3 (ત્રીજો).

4. જવાબ (A) — ચાર બાજુ; A-C સામસામે, B એ A ની જમણી, બાકી D એ A ની ડાબી બાજુ.

5. જવાબ (A) — 6 સ્થાન; છેડા R(1) અને S(6); વચ્ચે સ્થાન 2,3,4,5 = ચાર.

6. જવાબ (A) — દક્ષિણ-મોં: વ્યક્તિની ડાબી = વાંચનારની જમણી. તેથી A વાંચનારની જમણા છેડે.

7. જવાબ (A) — મોં બહાર તરફ: જમણી = clockwise, ડાબી = anti-clockwise.

8. જવાબ (A) — ડાબેથી જમણે 5 સ્થાન: M=સ્થાન1 (છેડે), K=સ્થાન3 (મધ્ય), L=સ્થાન2 (K ની તુરંત ડાબી). M(1) અને K(3) ની વચ્ચે સ્થાન2 = એક બાળક (L). જવાબ એક.

9. જવાબ (A) — 6 સ્થાનના વર્તુળ/ષટ્કોણમાં સામે = 6÷2 = 3 સ્થાન દૂર.

10. જવાબ (A) — ઉત્તર-મોં: ડાબી = વાંચનારની ડાબી. A એ B ની ડાબી, B એ C ની ડાબી → ડાબેથી A, B, C.

11. જવાબ (A) — મોં કેન્દ્ર તરફ: જમણી = anti-clockwise (વર્તુળ જેવો જ નિયમ).

12. જવાબ (A) — મોં વિરુદ્ધ દિશામાં હોવાથી બે હરોળમાં ડાબું-જમણું એકબીજાથી ઊલટું હોય.

13. જવાબ (A) — ડાબેથી જમણે: C A D ? E F. A=2, D=3, E=5, બાકી B=4. B એ D અને E ની વચ્ચે.

14. જવાબ (A) — મોં કેન્દ્ર તરફ: જમણી=anti-clk, ડાબી=clk. C ની જમણી(anti-clk)=B; G ની ડાબી(clk)=H.

15. જવાબ (A) — આપેલ ગોઠવણ પ્રમાણે Q ની સામે Y.

16. જવાબ (A) — ડાબેથી જમણે: A B C D ? F G. D=4, C=3, A=1,B=2,G=7,F=6. બાકી E=5 = D ની તુરંત જમણી.

17. જવાબ (A) — મોં કેન્દ્ર તરફ: જમણી=anti-clk. anti-clk ક્રમ: R Q P S T (પાછા R). T એ S અને R ની વચ્ચે.

18. જવાબ (A) — મોં કેન્દ્ર તરફ: ડાબી=clk. clk ક્રમ B→P→A. તેથી P એ B અને A ની વચ્ચે.

19. જવાબ (A) — મોં બહાર તરફ: જમણી=clk, ડાબી=anti-clk. L ની જમણી(clk)=M; N ની ડાબી(anti-clk)=M. બંને M.

20. જવાબ (A) — દક્ષિણ-મોં: વ્યક્તિની જમણી = વાંચનારની ડાબી. S વ્યક્તિની જમણા છેડે = વાંચનારની ડાબા છેડે.

21. જવાબ (A) — ડાબેથી જમણે: B A C D E. જમણા છેડે = E (બાકી).

22. જવાબ (A) — મોં કેન્દ્ર તરફ: જમણી=anti-clk, એટલે B એ A ની anti-clk બાજુ. clockwise માં A પછી આવે એ B નહીં, બીજી બાજુની વ્યક્તિ (F).

23. જવાબ (B) — P ની સામે Q; R એ P થી 2 સ્થાન દૂર. બંને કિસ્સામાં Q અને R વચ્ચે (નજીકના માર્ગે) 1 વ્યક્તિ.

24. જવાબ (A) — A વાંચનારની ડાબા છેડે; B એ A ની સામે = એ જ સ્તંભ = વાંચનારની ડાબી તરફ.

25. જવાબ (A) — મોં કેન્દ્ર તરફ: જમણી=anti-clk, ડાબી=clk. A(1),E સામે(5). B(anti)=8,C(anti)=7,D(clk)=2,F(anti from5)=4,G(clk from5)=6. બાકી H=3. સ્થાન3 સામે(4 દૂર)=સ્થાન7=C. H સામે C.

26. જવાબ (A) — U↔P હોવાથી ક્રમશઃ Q↔V, R↔W, S↔X, T↔Y. એટલે S ની સામે X.

27. જવાબ (A) — R ખૂણા પર, મોં કેન્દ્ર તરફ → R ની જમણી = anti-clk. clockwise ક્રમમાં R પહેલાં (anti-clk) = X. તેથી R ની તુરંત જમણી = X.

28. જવાબ (A) — A મોં કેન્દ્ર તરફ: જમણી=anti-clk → A ની જમણી=H. B મોં બહાર તરફ: જમણી=clk → B ની જમણી=C.

29. જવાબ (A) — 7 સ્થાન; M=4. N એ M થી ડાબી બે સ્થાન દૂર=સ્થાન2. O ડાબા છેડે=સ્થાન1. O(1) અને N(2) અડોઅડ → વચ્ચે શૂન્ય.

30. જવાબ (A) — T નું મોં કેન્દ્ર તરફ → ડાબી = clockwise; clk ક્રમમાં T પછી U → T ની ડાબી = U. U નું મોં બહાર તરફ → ડાબી = anti-clockwise; clk ક્રમમાં U પહેલાં T → U ની ડાબી = T. તેથી અનુક્રમે U અને T.

31. જવાબ (A) — મોં કેન્દ્ર તરફ → જમણી બાજુ = anti-clockwise = clockwise ક્રમમાં તરત પહેલાંની વ્યક્તિ. clockwise A,F,B,G,C,D,E,H માં E પહેલાં D છે → E ની તુરંત જમણી = D.

32. જવાબ (A) — ઉત્તર-મોં B એ A ની જમણી=વાંયનારની જમણી. દક્ષિણ-મોં P ની જમણી=વાંયનારની ડાબી તરફ — એ B ની સામેનો સ્તંભ નથી. ધ્યાનથી: P ની જમણી(દક્ષિણ મોં)=વાંયનારની ડાબી; A છેડે હોવાથી P પણ છેડે, તેની વાંયનાર-ડાબી બાજુ બહાર. તેથી પ્રશ્નશરત મુજબ P ની તુરંત જમણી જે B ની સામે હોય = B ની સામેની વ્યક્તિ.

33. જવાબ (A) — મોં કેન્દ્ર તરફ: જમણી=anti-clk=clk પહેલાંની=W; ડાબી=clk આગળની=Y; સામે=3 દૂર: X(4)↔U(1). જવાબ W, U, Y.

34. જવાબ (A) — 8 સ્થાનમાં સામે=4 દૂર. clockwise E,P,F,Q,G,R,H,S. G=સ્થાન5, સામે=સ્થાન1=E. G સામે E.

35. જવાબ (A) — મોં કેન્દ્ર તરફ: ડાબી=clk. clockwise Q,P,V,W,R,S,T,U પછી પાછા Q. U ની clk-આગળની=Q. તેથી U ની તુરંત ડાબી=Q.

36. જવાબ (A) — ઉત્તર-મોં હરોળ વાંયનારની ડાબેથી જમણે A,B,C → C સ્થાન3. C સામે D → D વાંયનારની જમણા સ્તંભ. દક્ષિણ-મોં સ્તંભ સામસામે: સ્થાન3=D, સ્થાન2=E, સ્થાન1=F. A=સ્થાન1 સામે=F.

37. જવાબ (A) — અહીં ખાસ ચાવી — દરેક વ્યક્તિના મોંની દિશા જોઈને જ તેની ડાબી-જમણી નક્કી કરવી પડે, કેમ કે અડોઅડ બેઠેલા બે જણ ઊલટી દિશામાં જુએ છે. clockwise ક્રમ: ...D, E, F, G... પગલું 1 — F નું મોં બહાર તરફ છે; બહાર-મોં માટે ડાબી બાજુ = anti-clockwise (ઊલટી) દિશા, એટલે clockwise ક્રમમાં F ની તરત પહેલાંની વ્યક્તિ = E. તેથી F ની તુરંત ડાબી = E. પગલું 2 — E નું મોં કેન્દ્ર તરફ છે; કેન્દ્ર-મોં માટે ડાબી બાજુ = clockwise દિશા, એટલે clockwise ક્રમમાં E ની તરત પછીની વ્યક્તિ = F. તેથી E ની તુરંત ડાબી = F. આશ્ચર્યજનક પણ સાચું — મોં ઊલટાં હોવાથી E અને F એકબીજાની 'ડાબી બાજુ' બને છે. જવાબ: E અને F.

38. જવાબ (A) — બંને હરોળમાં મોં ઊલટાં હોવાથી ડાબું-જમણું અલગ-અલગ ગણવું પડે — એ જ આ પ્રશ્નનો છટકો. વાંયનારના સ્તંભ ડાબેથી જમણે 1-2-3 લો. પગલું 1 (હરોળ-1, દક્ષિણ મોં → વ્યક્તિની જમણી = વાંયનારની ડાબી): P એક છેડે છે અને Q એ P ની તુરંત જમણી, એટલે Q વાંયનારની ડાબી તરફ આવે; તેથી P સ્તંભ-3 (વાંયનારના જમણા છેડે) અને Q સ્તંભ-2. બાકી R સ્તંભ-1. પગલું 2 (હરોળ-2, ઉત્તર મોં → વ્યક્તિની જમણી = વાંયનારની જમણી): Z એ Q ની સામે = સ્તંભ-2. X એ Z ની તુરંત જમણી = સ્તંભ-3. બાકી Y સ્તંભ-1. પગલું 3 — R સ્તંભ-1 માં છે, તેની સામે હરોળ-2 નો સ્તંભ-1 = Y. તેથી R ની સામે = Y.

9 ન્યાયવાક્ય (Syllogism)

ન્યાયવાક્ય એ તર્કશક્તિનો સૌથી મહત્વનો વિભાગ છે, જે GPSC, તલાટી, બિન સચિવાલય, પોલીસ કોન્સ્ટેબલ, PSI અને લગભગ દરેક સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં અચૂક પુછાય છે. આ પ્રકરણમાં તમને એક કે વધુ 'વિધાન' (Statements) આપવામાં આવે છે અને કેટલાક 'નિષ્કર્ષ' (Conclusions) આપીને પૂછવામાં આવે છે કે કયો નિષ્કર્ષ વિધાનો પરથી તાર્કિક રીતે અનુસરે છે. અહીં વાસ્તવિક હકીકત ગૌણ છે — વિધાનો ભલે ખોટાં લાગે, તમારે માત્ર વિધાનોને સાચાં માનીને નિષ્કર્ષ તપાસવાનો છે. સૌથી ભરોસાપાત્ર પદ્ધતિ છે વેન-આકૃતિ (Venn Diagram) — વર્તુળો દોરીને જોવું. આ પ્રકરણ વાંચ્યા પછી તમે All/Some/No/Some-not વિધાનો, either-or કેસ અને શક્યતા (possibility) આધારિત પ્રશ્નો સચોટ રીતે ઉકેલી શકશો.

1. ન્યાયવાક્ય એટલે શું? — પાયાની સમજ

ન્યાયવાક્ય (Syllogism) ગ્રીક તર્કશાસ્ત્રમાંથી આવેલો ખ્યાલ છે. તેમાં બે કે વધુ વિધાનો આપવામાં આવે છે અને એક કે વધુ નિષ્કર્ષ આપીને પૂછાય છે કે કયો નિષ્કર્ષ આ વિધાનો પરથી નિશ્ચિતપણે અનુસરે છે.

સૌથી મહત્વનો નિયમ: વિધાનો ગમે તેટલાં અવાસ્તવિક કે હાસ્યાસ્પદ લાગે, તમારે તેને 100% સાચાં માનીને જ વિચારવાનું છે. દા.ત. વિધાન 'બધા પથ્થર ફૂલ છે' — વાસ્તવમાં ખોટું, પણ પ્રશ્ન માટે સાચું ગણવાનું.

નિષ્કર્ષ ત્યારે જ 'અનુસરે છે' જ્યારે તે વિધાનો પરથી દરેક શક્ય પરિસ્થિતિમાં સાચો સાબિત થાય. જો એક પણ શક્ય આકૃતિમાં નિષ્કર્ષ ખોટો પડે, તો તે અનુસરતો નથી.

- વિધાનને હંમેશા સાચું માનો — બહારની જાણકારી ન વાપરો.
- નિષ્કર્ષ 'નિશ્ચિત' હોવો જોઈએ, 'કદાચ' નહીં.
- વેન-આકૃતિ (વર્તુળ) એ સૌથી સલામત પદ્ધતિ છે.
- જવાબના વિકલ્પો સામાન્ય રીતે: ફક્ત I, ફક્ત II, I અને II બંને, કોઈ નહીં.

2. વિધાનના ચાર પ્રકાર (All / Some / No / Some-not)

દરેક ન્યાયવાક્ય વિધાન ચાર પ્રમાણભૂત સ્વરૂપમાંથી એક હોય છે. તેને ઓળખવા એ પહેલું પગથિયું છે.

આ ચાર પ્રકાર અને તેમની વેન-આકૃતિ સમજવાથી અડધું કામ થઈ જાય છે. દરેક પ્રકારની પોતાની આકૃતિ-શૈલી હોય છે.

- 'બધા A એ B છે' એટલે A આખું B માં, પણ B આખું A માં હોય તે જરૂરી નથી.
- 'કેટલાક A એ B છે' નો અર્થ 'ઓછામાં ઓછો એક' થાય, 'બધા જ નહીં' એવો અર્થ નથી.
- 'કોઈ A એ B નથી' એ બંને દિશામાં ખરું છે: 'કોઈ B એ A નથી' પણ સાચું.

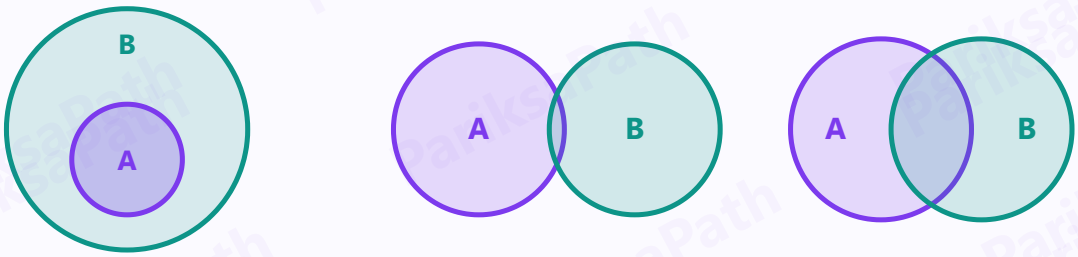

બધા A એ B | **કોઈ A એ B નથી** | **કેટલાક A એ B**

ત્રણ પાયાનાં વિધાન — બધા / કોઈ નહીં / કેટલાક.

પ્રકાર	ઉદાહરણ	અર્થ	વેન-આકૃતિ
બધા (All — સાર્વત્રિક હકાર)	બધા A એ B છે	A નું આખું વર્તુળ B ની અંદર	A નાનું વર્તુળ, B મોટું વર્તુળ, A પૂરું B ની અંદર
કેટલાક (Some — વિશેષ હકાર)	કેટલાક A એ B છે	A અને B ના વર્તુળ આંશિક ભેગાં થાય	બે વર્તુળ વચ્ચે છેદ (overlap) ભાગ

પ્રકાર	ઉદાહરણ	અર્થ	વેન-આકૃતિ
કોઈ નહીં (No — સાર્વત્રિક નકાર)	કોઈ A એ B નથી	A અને B ના વર્તુળ સંપૂર્ણ અલગ	બે અલગ વર્તુળ, જરા પણ ભેગાં ન થાય
કેટલાક નથી (Some-not — વિશેષ નકાર)	કેટલાક A એ B નથી	A નો અમુક ભાગ B ની બહાર છે	A નો ઓછામાં ઓછો અમુક ભાગ B થી અલગ

3. વેન-આકૃતિ પદ્ધતિ — વર્તુળ કેવી રીતે દોરવા

વેન-આકૃતિ એ ન્યાયવાક્યનો સૌથી ભરોસાપાત્ર રસ્તો છે. દરેક પદ (term) માટે એક વર્તુળ દોરો અને વિધાન પ્રમાણે વર્તુળોને ગોઠવો. પછી નિષ્કર્ષ આ આકૃતિમાં હંમેશા સાચો છે કે નહીં તે જુઓ.

મુખ્ય નિયમ: જો વિધાન 'કેટલાક' કે 'કેટલાક નથી' હોય તો વર્તુળ ગોઠવવાની એક કરતાં વધુ રીત શક્ય હોય છે. એવા સમયે જે નિષ્કર્ષ બધી જ શક્ય રીતમાં સાચો રહે તે જ 'અનુસરે છે' ગણાય.

આકૃતિ દોરતી વખતે હંમેશા સૌથી ઓછી ધારણા (minimum assumption) સાથે દોરો — જે વિધાનમાં ન કહ્યું હોય તે ધારી ન લો.

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: બધા આંબા વૃક્ષ છે. બધાં વૃક્ષ છોડ છે. નિષ્કર્ષ: I. બધા આંબા છોડ છે. II. કેટલાક છોડ આંબા છે.**

1. આંબા વર્તુળ આખું વૃક્ષ વર્તુળમાં, વૃક્ષ વર્તુળ આખું છોડ વર્તુળમાં દોરો.
2. આથી આંબા → વૃક્ષ → છોડ — એટલે આંબા આખું છોડમાં આવી જાય. નિષ્કર્ષ I સાચો.
3. આંબા છોડમાં છે એટલે 'કેટલાક છોડ આંબા છે' એ ઊલટું પણ સાચું. નિષ્કર્ષ II સાચો.

✅ જવાબ: **I અને II બંને અનુસરે છે**

ઉદાહરણ 2 **વિધાન: કોઈ પેન પેન્સિલ નથી. બધી પેન્સિલ રબર છે. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ પેન રબર નથી. II. કેટલાક રબર પેન્સિલ છે.**

1. પેન અને પેન્સિલ વર્તુળ સંપૂર્ણ અલગ. પેન્સિલ વર્તુળ આખું રબર વર્તુળમાં.
2. નિષ્કર્ષ II: પેન્સિલ રબરમાં છે, એટલે 'કેટલાક રબર પેન્સિલ છે' સાચો.
3. નિષ્કર્ષ I: રબર વર્તુળ મોટું છે, પેન રબરમાં હોઈ પણ શકે — એટલે 'કોઈ પેન રબર નથી' નિશ્ચિત નથી, અનુસરતો નથી.

✅ જવાબ: **ફક્ત II અનુસરે છે**

4. નિષ્કર્ષ કેવી રીતે ચકાસવો — પગલાંવાર

નિષ્કર્ષ ચકાસવા માટે વ્યવસ્થિત પગલાં અપનાવો. ઉતાવળમાં જવાબ આપવાથી ભૂલ થાય છે. દરેક નિષ્કર્ષ અલગ-અલગ તપાસો.

ધ્યાન રાખો — નિષ્કર્ષ 'આકૃતિમાં શક્ય છે' એટલું પૂરતું નથી; તે 'દરેક શક્ય આકૃતિમાં ફરજિયાત સાચો' હોવો જોઈએ.

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: બધા શિક્ષક વિદ્વાન છે. કેટલાક વિદ્વાન લેખક છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક શિક્ષક લેખક છે. II. કેટલાક વિદ્વાન શિક્ષક છે.**

1. શિક્ષક આખું વિદ્વાનમાં. વિદ્વાન અને લેખકનો અમુક ભાગ ભેગો.
2. નિષ્કર્ષ II: શિક્ષક વિદ્વાનમાં છે, એટલે 'કેટલાક વિદ્વાન શિક્ષક છે' હંમેશા સાચો.
3. નિષ્કર્ષ I: લેખક સાથેનો છેદ શિક્ષક ભાગમાં ન પણ આવે — એટલે નિશ્ચિત નથી, અનુસરતો નથી.

✅ જવાબ: **ફક્ત II અનુસરે છે**

નિષ્કર્ષ ચકાસવાનાં 4 પગલાં

- પગલું 1: વિધાનો વાંચીને દરેક પદનું વર્તુળ દોરો.
- પગલું 2: 'કેટલાક' હોય તો બધી શક્ય ગોઠવણ વિચારો.
- પગલું 3: દરેક નિષ્કર્ષ આકૃતિમાં 'હંમેશા' સાચો છે? તે જુઓ.
- પગલું 4: જે નિષ્કર્ષ એક પણ આકૃતિમાં ખોટો પડે તે અનુસરતો નથી.

5. either-or (કાં તો — અથવા) કેસ

ક્યારેક બે નિષ્કર્ષ એવા હોય છે કે બેમાંથી એક અચૂક સાચો હોવો જ જોઈએ, પણ કયો તે નિશ્ચિત ન કહી શકાય. આવા સંજોગમાં 'either I or II' (કાં તો I અથવા II) જવાબ સાચો ગણાય.

either-or લાગુ થવાની બે શરતો બંને પૂરી થવી જોઈએ: (1) એકલો કોઈ નિષ્કર્ષ નિશ્ચિત રીતે અનુસરતો ન હોય, અને (2) બંને નિષ્કર્ષ સાથે મળીને બધી જ શક્યતા આવરી લેતા હોય (એક હકાર + એક નકાર, સામાન્ય રીતે એક જ બે પદ વચ્ચે).

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: બધા પક્ષી પ્રાણી છે. કેટલાક પ્રાણી જંગલી છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક પક્ષી જંગલી છે. II. કોઈ પક્ષી જંગલી નથી.**

1. પક્ષી આખું પ્રાણીમાં. પ્રાણીનો અમુક ભાગ જંગલી.
2. જંગલી ભાગ પક્ષી સાથે ભેગો થાય (તો I સાચો) અથવા ન થાય (તો II સાચો) — બંને શક્ય.
3. એકલો I કે એકલો II નિશ્ચિત નથી, પણ બેમાંથી એક અચૂક સાચો. એટલે either-or.

✅ જવાબ: **કાં તો I અથવા II અનુસરે છે**

either-or ઓળખવાનો નિયમ

- બંને નિષ્કર્ષમાં એક જ બે પદ આવતા હોય.
- એક નિષ્કર્ષ હકાર (કેટલાક છે), બીજો નકાર (કોઈ નથી / કેટલાક નથી) હોય.
- બેમાંથી એક પણ એકલો નિશ્ચિત ન અનુસરે, પણ બંને સાથે દરેક શક્યતા ઢાંકે.
- ત્યારે જવાબ: કાં તો I અથવા II અનુસરે છે.

6. શક્યતા (Possibility) આધારિત નિષ્કર્ષ

આધુનિક પરીક્ષાઓમાં શક્યતા આધારિત નિષ્કર્ષ આવે છે, જેમાં લખાય છે 'કેટલાક A એ B હોઈ શકે છે' અથવા 'બધા A એ B હોઈ શકે છે'. અહીં માત્ર એટલું તપાસવાનું કે એવી ઓછામાં ઓછી એક આકૃતિ શક્ય છે કે જેમાં તે વાત સાચી થાય.

મહત્વનો ફેરફાર: સામાન્ય નિષ્કર્ષ 'હંમેશા સાચો' હોવો જોઈએ, જ્યારે 'શક્યતા' નિષ્કર્ષ માટે 'એક પણ આકૃતિમાં શક્ય' હોય તો પૂરતું છે.

નિયમ: જો વિધાનો કોઈ વાતનો સ્પષ્ટ વિરોધ ન કરતા હોય, તો તે 'શક્ય' ગણાય. ફક્ત 'કોઈ A એ B નથી' જેવું સ્પષ્ટ નકાર હોય ત્યારે જ 'બધા A એ B હોઈ શકે' ખોટું પડે.

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: કેટલાક ફૂલ લાલ છે. નિષ્કર્ષ: I. બધાં ફૂલ લાલ હોઈ શકે છે. II. કેટલાક ફૂલ લાલ નથી.**

1. 'કેટલાક ફૂલ લાલ છે' — બાકીના ફૂલ વિશે કશું કહ્યું નથી.
2. નિષ્કર્ષ I (શક્યતા): બાકીના ફૂલ પણ લાલ હોય એવી આકૃતિ શક્ય છે, એટલે 'બધાં ફૂલ લાલ હોઈ શકે' સાચું.
3. નિષ્કર્ષ II: 'કેટલાક ફૂલ લાલ નથી' નિશ્ચિત નથી — બધાં લાલ પણ હોઈ શકે, એટલે અનુસરતો નથી.

✅ જવાબ: **ફક્ત I અનુસરે છે**

7. સામાન્ય ભૂલો અને સોનેરી નિયમો

ન્યાયવાક્યમાં વિદ્યાર્થીઓ વારંવાર અમુક યોક્કસ જાળમાં ફસાય છે. આ ભૂલો જાણી લો તો ઘણા પ્રશ્ન સહેલા થઈ જાય.

સૌથી મોટી ભૂલ છે 'Some + Some' માંથી નિષ્કર્ષ કાઢવો. યાદ રાખો: બંને વિધાન 'કેટલાક' હોય તો બે પદ વચ્ચે કોઈ યોક્કસ નિષ્કર્ષ નીકળતો નથી.

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: કેટલાક પુસ્તક કાગળ છે. કેટલાક કાગળ ઝાડ છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક પુસ્તક ઝાડ છે. II. કેટલાક ઝાડ પુસ્તક છે.**

1. બંને વિધાન 'કેટલાક' છે — એટલે પુસ્તક અને ઝાડ વચ્ચે કોઈ યોક્કસ સંબંધ સ્થાપાતો નથી.
2. પુસ્તક-કાગળનો છેદ અને કાગળ-ઝાડનો છેદ અલગ ભાગમાં હોઈ શકે.
3. આથી નિષ્કર્ષ I અને II બંને નિશ્ચિત નથી — કોઈ અનુસરતો નથી.

✅ જવાબ: **કોઈ નહીં**

સોનેરી નિયમો (યાદ રાખો)

- Some + Some = કોઈ ચોક્કસ નિષ્કર્ષ નહીં (પ્રથમ-છેલ્લા પદ વચ્ચે).
- No + No = કોઈ ચોક્કસ નિષ્કર્ષ નહીં.
- બંને વિધાન નકાર (negative) હોય તો નિશ્ચિત નિષ્કર્ષ ભાગ્યે જ નીકળે.
- 'બધા' નું ઊલટું હંમેશા 'કેટલાક' થાય (All A→B આપે Some B→A).
- 'કોઈ નથી' નું ઊલટું 'કોઈ નથી' જ રહે (No A→B આપે No B→A).

8. ⚡ ટૂંકી રીતો — ન્યાયવાક્ય

પરીક્ષામાં સમય બચાવવા આ ઝડપી નિયમો ગોખી લો. પણ શંકા હોય ત્યારે વેન-આકૃતિ જરૂર દોરો — એ જ અંતિમ સત્ય છે.

⚡ ઝડપી નિયમો

- પહેલાં વેન-આકૃતિ દોરો — શંકા હોય તો બધી શક્ય ગોઠવણ વિચારો.
- All A→B હોય તો ઊલટું Some B→A હંમેશા સાચું.
- No A→B હોય તો No B→A પણ સાચું, પણ ત્રીજા પદ સાથે નકાર નિષ્કર્ષ ભાગ્યે જ નક્કી.
- Some + Some અને No + No માંથી પ્રથમ-છેલ્લા પદ વચ્ચે ચોક્કસ નિષ્કર્ષ નહીં.
- either-or: એક હકાર + એક નકાર, એક જ બે પદ, બેમાંથી એક અચૂક → કાં તો I અથવા II.
- શક્યતા પ્રશ્નમાં વિરોધ ન હોય તો વાત 'શક્ય' ગણાય.

📄 વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

AMC જુનિયર ક્લાર્ક 2024

1 **આપેલ વિધાન અને તારણો પરથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો. વિધાન 1 : અમુક કેરીઓ બબુપોયા છે. વિધાન 2 : બધા બબુપોયા સફરજન છે. વિધાન 3 : અમુક સફરજન જામફળ છે. તારણ 1 : અમુક જામફળ બબુપોયા છે. તારણ 2 : અમુક સફરજન બબુપોયા છે.**

(A) માત્ર તારણ 1 વિધાનોને અનુસરે છે. | **(B) માત્ર તારણ 2 વિધાનોને અનુસરે છે.** | (C) તારણ 1 અને 2 બંને, વિધાનોને અનુસરે છે. | (D) બંનેમાંથી એકપણ તારણ વિધાનોને અનુસરતાં નથી.

✓ **જવાબ:** (B) માત્ર તારણ 2 વિધાનોને અનુસરે છે.

BMC હેડ ક્લાર્ક 2023

2 **કથન અને તારણનો અભ્યાસ કરી વિકલ્પ શોધો. કથન : બધા છોકરા પ્રમાણિક છે. સચીન પ્રમાણિક છે. તારણ : (I) સચીન છોકરો છે. (II) બધી પ્રામાણિક વ્યક્તિઓ છોકરા છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે. | (B) ફક્ત II અનુસરે છે. | (C) I અને II બંને અનુસરે છે. | **(D) I કે II કોઈપણ અનુસરતા નથી.**

✓ **જવાબ:** (D) I કે II કોઈપણ અનુસરતા નથી.

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

3 **Read the given statements and conclusions carefully. Assuming that the information given in the statements is true, even if it appears to be at variance with commonly known facts, decide which of the given conclusions logically follow(s) from the statements. Statements: Some socks are pants. All pants are ties. Conclusions: (I): Some ties are socks. (II): No ties are socks.**

(A) Only conclusion (I) follows. (B) Only conclusion (II) follows. (C) Neither conclusion (I) nor (II) follows. (D) Both conclusions (I) and (II) follow.

✓ **જવાબ:** (A) Only conclusion (I) follows.

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

4 **Read the given statements and conclusions carefully. Assuming that the information given in the statements is true, even if it appears to be at variance with commonly known facts, decide which of the given conclusion(s) logically follow(s) from the statements Statements: A. Some birds are animals. B. All animals are rivers. C. Some rivers are lions. Conclusions: I. Some lions are animals. II. Some rivers are birds. III. No animal is a bird.**

(A) All of the conclusions follow. **(B) Only conclusion II follows.** (C) Only conclusions I and III follow. (D) Only conclusion III follows.

✓ **જવાબ:** (B) Only conclusion II follows.

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

5 **Read the given statements and conclusions carefully. Assuming that the information given in the statements is true, even if it appears to be at variance with commonly known facts, decide which of the given conclusion(s) logically follow(s) from the statements. Statements: Some princes are king. All kings are handsome. Conclusions: (I) Some handsome men are prince. (II) Some prince are handsome.**

(A) Only conclusion (I) follows. (B) Only conclusion (II) follows. **(C) Both conclusions (I) and (II) follow.** (D) Neither conclusion (I) nor (II) follows.

✓ **જવાબ:** (C) Both conclusions (I) and (II) follow.

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

6 **Read the given statements and conclusions carefully. Assuming that the information given in the statements is true, even if it appears to be at variance with commonly known facts, decide which of the given conclusions logically follow(s) from the statements. Statements: No Pheasants are Camels. All Camels are Yaks. Conclusions: I: No Yaks are Pheasants, II: Some Pheasants are Yaks,**

(A) Only conclusion (I) follows. (B) Only conclusion (II) follows. **(C) Neither conclusion (I) nor (II) follows.** (D) Both conclusions (I) and (II) follow.

✓ **જવાબ:** (C) Neither conclusion (I) nor (II) follows.

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

7 **Read the given statements and conclusions carefully. Assuming that the information given in the statements is true, even if it appears to be at variance with commonly known facts, decide which of the given conclusion(s) logically follow(s) from the statements. Statement: All Kales are Broccolis. All Broccolis are Fennels. Some Fennels are Tomatoes. Conclusion I: All Broccolis are Tomatoes. Conclusion II: Some Fennels are Kales.**

(A) Only conclusion (I) follows. **(B) Only conclusion (II) follows.** (C) Neither conclusion (I) nor (II) follows. (D) Both conclusions (I) and (II) follow.

✓ **જવાબ:** (B) Only conclusion (II) follows.

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

8 **Three statements are given followed by three conclusions numbered I, II and III. Assuming the statements to be true, even if they seem to be at variance with commonly known facts, decide which of the conclusions logically follow(s) from the statements. Statements: All Metals are Diamonds. All Diamonds are Sapphires. All Sapphires are Stones. Conclusions: I. Some Metals are Stones. II. All Sapphires are Metals. III. All Diamonds are Stones.**

(A) Only conclusions I and III follow (B) Only conclusions II and III follow (C) Only conclusions I and II follow (D) Only conclusion I follows

✓ **જવાબ:** (A) Only conclusions I and III follow

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

9 **Read the given statements and conclusions carefully. Assuming that the information given in the statements is true, even if it appears to be at variance with commonly known facts, decide which of the given conclusions logically follow(s) from the statements. Statements: All fingers are heads. Some heads are legs. Conclusions: (I): Some heads are fingers. (II): All legs are heads.**

(A) Only conclusion (I) follows. (B) Only conclusion (II) follows. (C) Neither conclusion (I) nor (II) follows. (D) Both conclusions (I) and (II) follow.

✓ **જવાબ:** (A) Only conclusion (I) follows.

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

10 **Read the given statements and conclusions carefully. Assuming that the information given in the statements is true, even if it appears to be at variance with commonly known facts, decide which of the given conclusions logically follow(s) from the statements. Statements: Some onions are gingers. Some gingers are tomatoes. Conclusions: (I): Some tomatoes are onions. (II): Some gingers are onions.**

(A) Only conclusion (I) follows. **(B) Only conclusion (II) follows.** (C) Neither conclusion (I) nor (II) follows. (D) Both conclusions (I) and (II) follow.

✓ **જવાબ:** (B) Only conclusion (II) follows.

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 **વિધાન: બધા ડોક્ટર ઈમાનદાર છે. કેટલાક ઈમાનદાર ગરીબ છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક ડોક્ટર ગરીબ છે. II. કેટલાક ઈમાનદાર ડોક્ટર છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | **(B) ફક્ત II અનુસરે છે** | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: ડોક્ટર આખું ઈમાનદારમાં, એટલે 'કેટલાક ઈમાનદાર ડોક્ટર છે' (II) સાચું. ઈમાનદાર-ગરીબનો છેદ ડોક્ટર ભાગમાં ન પણ આવે, એટલે I નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 **વિધાન: બધાં ફળ મીઠાં છે. બધાં મીઠાં સ્વાદિષ્ટ છે. નિષ્કર્ષ: I. બધાં ફળ સ્વાદિષ્ટ છે. II. કેટલાક સ્વાદિષ્ટ ફળ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: ફળ → મીઠાં → સ્વાદિષ્ટ, એટલે બધાં ફળ સ્વાદિષ્ટમાં આવી જાય (I સાચું). ફળ સ્વાદિષ્ટમાં છે એટલે ઊલટું 'કેટલાક સ્વાદિષ્ટ ફળ' (II) પણ સાચું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **વિધાન: કોઈ બિલાડી કૂતરો નથી. બધા કૂતરા વફાદાર છે. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ બિલાડી વફાદાર નથી. II. કેટલાક વફાદાર કૂતરા છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | **(B) ફક્ત II અનુસરે છે** | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: કૂતરા આખા વફાદારમાં, એટલે 'કેટલાક વફાદાર કૂતરા' (II) સાચું. વફાદાર વર્તુળ મોટું છે, બિલાડી પણ વફાદારમાં હોઈ શકે, એટલે I નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **વિધાન: બધા વિદ્યાર્થી હોશિયાર છે. કોઈ હોશિયાર આળસુ નથી. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ વિદ્યાર્થી આળસુ નથી. II. કેટલાક હોશિયાર વિદ્યાર્થી છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: વિદ્યાર્થી આખા હોશિયારમાં અને હોશિયાર આળસુથી અલગ, એટલે વિદ્યાર્થી પણ આળસુથી અલગ (I સાચું). વિદ્યાર્થી હોશિયારમાં છે એટલે 'કેટલાક હોશિયાર વિદ્યાર્થી' (II) સાચું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **વિધાન: કેટલાક સૈનિક બહાદુર છે. બધા બહાદુર દેશભક્ત છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક સૈનિક દેશભક્ત છે. II. બધા સૈનિક દેશભક્ત છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: જે સૈનિક બહાદુર છે તે દેશભક્ત પણ છે, એટલે 'કેટલાક સૈનિક દેશભક્ત' (I) સાચું. બધા સૈનિક બહાદુર નથી એટલે 'બધા સૈનિક દેશભક્ત' (II) નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **વિધાન: બધાં ગુલાબ ફૂલ છે. કોઈ ફૂલ કાંટો નથી. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ ગુલાબ કાંટો નથી. II. કેટલાક ફૂલ ગુલાબ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: ગુલાબ આખું ફૂલમાં, ફૂલ કાંટાથી અલગ, એટલે ગુલાબ પણ કાંટાથી અલગ (I સાચું). ગુલાબ ફૂલમાં છે એટલે 'કેટલાક ફૂલ ગુલાબ' (II) સાચું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **વિધાન: કેટલાક પેન કાગળ છે. કેટલાક કાગળ ચોપડી છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક પેન ચોપડી છે. II. કેટલાક કાગળ પેન છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | **(B) ફક્ત II અનુસરે છે** | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: 'કેટલાક પેન કાગળ' ઊલટું એટલે 'કેટલાક કાગળ પેન' (II) સાચું. પેન અને ચોપડી વચ્ચે Some+Some છે એટલે I નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **વિધાન: બધા ઈજનેર ચતુર છે. કેટલાક ચતુર ધનિક છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક ઈજનેર ધનિક છે. II. કેટલાક ચતુર ઈજનેર છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | **(B) ફક્ત II અનુસરે છે** | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: ઈજનેર આખા ચતુરમાં, એટલે 'કેટલાક ચતુર ઈજનેર' (II) સાચું. ચતુર-ધનિકનો છેદ ઈજનેર ભાગમાં ન પણ આવે, એટલે I નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **વિધાન: બધા કવિ લેખક છે. બધા લેખક વિચારક છે. નિષ્કર્ષ: I. બધા કવિ વિચારક છે. II. કેટલાક વિચારક કવિ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: કવિ → લેખક → વિચારક, એટલે બધા કવિ વિચારકમાં (I સાચું). કવિ વિચારકમાં છે એટલે 'કેટલાક વિચારક કવિ' (II) સાચું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **વિધાન: બધાં ગામ શહેર છે. કેટલાક શહેર મોટાં છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક ગામ મોટાં છે. II. કેટલાક શહેર ગામ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | **(B) ફક્ત II અનુસરે છે** | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: ગામ આખું શહેરમાં, એટલે 'કેટલાક શહેર ગામ' (II) સાચું. શહેર-મોટાંનો છેદ ગામ ભાગમાં ન પણ આવે, એટલે I નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **વિધાન: કોઈ ખેડૂત આળસુ નથી. બધા આળસુ ગરીબ છે. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ ખેડૂત ગરીબ નથી. II. કેટલાક ગરીબ આળસુ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | **(B) ફક્ત II અનુસરે છે** | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: આળસુ આખા ગરીબમાં, એટલે 'કેટલાક ગરીબ આળસુ' (II) સાચું. ગરીબ વર્તુળ મોટું છે, ખેડૂત ગરીબમાં હોઈ શકે, એટલે I નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **વિધાન: બધાં પુસ્તક જ્ઞાન છે. કોઈ જ્ઞાન વ્યર્થ નથી. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ પુસ્તક વ્યર્થ નથી. II. કેટલાક જ્ઞાન પુસ્તક છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: પુસ્તક આખું જ્ઞાનમાં, જ્ઞાન વ્યર્થથી અલગ, એટલે પુસ્તક પણ વ્યર્થથી અલગ (I સાચું). પુસ્તક જ્ઞાનમાં છે એટલે 'કેટલાક જ્ઞાન પુસ્તક' (II) સાચું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **વિધાન: કેટલાક છોડ વૃક્ષ છે. કોઈ વૃક્ષ વેલ નથી. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક છોડ વેલ નથી. II. કેટલાક વૃક્ષ છોડ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: જે છોડ વૃક્ષ છે તે વેલ નથી, એટલે 'કેટલાક છોડ વેલ નથી' (I) સાચું. 'કેટલાક છોડ વૃક્ષ' ઊલટું એટલે 'કેટલાક વૃક્ષ છોડ' (II) સાચું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **વિધાન: બધી નદી પાણી છે. કેટલાક પાણી ગંદાં છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલીક નદી ગંદી છે. II. કેટલાક પાણી નદી છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | **(B) ફક્ત II અનુસરે છે** | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: નદી આખું પાણીમાં, એટલે 'કેટલાક પાણી નદી' (II) સાચું. પાણી-ગંદાંનો છેદ નદી ભાગમાં ન પણ આવે, એટલે I નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **વિધાન: બધી બસ વાહન છે. બધાં વાહન યંત્ર છે. નિષ્કર્ષ: I. બધી બસ યંત્ર છે. II. કેટલાક યંત્ર બસ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: બસ → વાહન → યંત્ર, એટલે બધી બસ યંત્રમાં (I સાચું). બસ યંત્રમાં છે એટલે 'કેટલાક યંત્ર બસ' (II) સાચું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **વિધાન: કોઈ ડ્રાઇવર બેદરકાર નથી. કેટલાક બેદરકાર સજાપાત્ર છે. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ ડ્રાઇવર સજાપાત્ર નથી. II. કેટલાક સજાપાત્ર બેદરકાર છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | **(B) ફક્ત II અનુસરે છે** | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: 'કેટલાક બેદરકાર સજાપાત્ર' ઊલટું એટલે 'કેટલાક સજાપાત્ર બેદરકાર' (II) સાચું. ડ્રાઇવર બેદરકારથી અલગ, પણ સજાપાત્ર સાથે હોઈ શકે, એટલે I નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **વિધાન: બધા અધિકારી પ્રામાણિક છે. કેટલાક પ્રામાણિક નિવૃત્ત છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક અધિકારી નિવૃત્ત છે. II. કેટલાક પ્રામાણિક અધિકારી છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | **(B) ફક્ત II અનુસરે છે** | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: અધિકારી આખા પ્રામાણિકમાં, એટલે 'કેટલાક પ્રામાણિક અધિકારી' (II) સાચું. પ્રામાણિક-નિવૃત્તનો છેદ અધિકારી ભાગમાં ન પણ આવે, એટલે I નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **વિધાન: બધાં મકાન ઈંટ છે. કોઈ ઈંટ માટી નથી. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ મકાન માટી નથી. II. કેટલીક ઈંટ મકાન છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: મકાન આખું ઈંટમાં, ઈંટ માટીથી અલગ, એટલે મકાન પણ માટીથી અલગ (I સાચું). મકાન ઈંટમાં છે એટલે 'કેટલીક ઈંટ મકાન' (II) સાચું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **વિધાન: કેટલાક રંગ લાલ છે. કેટલાક લાલ ઘેરા છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક રંગ ઘેરા છે. II. કેટલાક લાલ રંગ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | **(B) ફક્ત II અનુસરે છે** | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: 'કેટલાક રંગ લાલ' ઊલટું એટલે 'કેટલાક લાલ રંગ' (II) સાચું. રંગ અને ઘેરા વચ્ચે Some+Some છે એટલે I નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **વિધાન: બધા સાપ સરિસૃપ છે. કોઈ સરિસૃપ પક્ષી નથી. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ સાપ પક્ષી નથી. II. કેટલાક સરિસૃપ સાપ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: સાપ આખા સરિસૃપમાં, સરિસૃપ પક્ષીથી અલગ, એટલે સાપ પણ પક્ષીથી અલગ (I સાચું). સાપ સરિસૃપમાં છે એટલે 'કેટલાક સરિસૃપ સાપ' (II) સાચું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **વિધાન: બધી કલમ સાધન છે. કેટલાક સાધન મોંઘા છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલીક કલમ મોંઘી છે. II. કેટલાક સાધન કલમ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | **(B) ફક્ત II અનુસરે છે** | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: કલમ આખું સાધનમાં, એટલે 'કેટલાક સાધન કલમ' (II) સાચું. સાધન-મોંઘાનો છેદ કલમ ભાગમાં ન પણ આવે, એટલે I નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **વિધાન: બધા સિંહ પ્રાણી છે. કેટલાક પ્રાણી હિંસક છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક સિંહ હિંસક છે. II. કોઈ સિંહ હિંસક નથી.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) કાં તો I અથવા II અનુસરે છે** | (D) I અને II બંને અનુસરે છે

ઉકેલ: સિંહ આખા પ્રાણીમાં. હિંસક ભાગ સિંહ સાથે ભેગો થાય (તો I) અથવા ન થાય (તો II) — બેમાંથી એક અચૂક, એટલે either-or.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **વિધાન: બધાં ઘડિયાળ યંત્ર છે. કોઈ યંત્ર જીવંત નથી. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ ઘડિયાળ જીવંત નથી. II. કેટલાક યંત્ર ઘડિયાળ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: ઘડિયાળ આખું યંત્રમાં, યંત્ર જીવંતથી અલગ, એટલે ઘડિયાળ પણ જીવંતથી અલગ (I સાચું). ઘડિયાળ યંત્રમાં છે એટલે 'કેટલાક યંત્ર ઘડિયાળ' (II) સાચું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **વિધાન: કેટલાક કર્મચારી મહેનતુ છે. બધા મહેનતુ સફળ છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક કર્મચારી સફળ છે. II. કેટલાક સફળ મહેનતુ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: જે કર્મચારી મહેનતુ છે તે સફળ પણ છે, એટલે 'કેટલાક કર્મચારી સફળ' (I) સાચું. મહેનતુ આખા સફળમાં એટલે 'કેટલાક સફળ મહેનતુ' (II) સાચું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **વિધાન: બધી ફાઇલ દસ્તાવેજ છે. કોઈ દસ્તાવેજ ખોટો નથી. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ ફાઇલ ખોટી નથી. II. કેટલાક દસ્તાવેજ ફાઇલ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: ફાઇલ આખું દસ્તાવેજમાં, દસ્તાવેજ ખોટાથી અલગ, એટલે ફાઇલ પણ ખોટાથી અલગ (I સાચું). ફાઇલ દસ્તાવેજમાં છે એટલે 'કેટલાક દસ્તાવેજ ફાઇલ' (II) સાચું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **વિધાન: બધા પોલીસ બહાદુર છે. કેટલાક બહાદુર પ્રામાણિક છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક પોલીસ પ્રામાણિક છે. II. કેટલાક બહાદુર પોલીસ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | **(B) ફક્ત II અનુસરે છે** | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: પોલીસ આખા બહાદુરમાં, એટલે 'કેટલાક બહાદુર પોલીસ' (II) સાચું. બહાદુર-પ્રામાણિકનો છેદ પોલીસ ભાગમાં ન પણ આવે, એટલે I નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **વિધાન: કોઈ ચોર સજ્જન નથી. બધા સજ્જન માનનીય છે. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ ચોર માનનીય નથી. II. કેટલાક માનનીય સજ્જન છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | **(B) ફક્ત II અનુસરે છે** | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: સજ્જન આખા માનનીયમાં, એટલે 'કેટલાક માનનીય સજ્જન' (II) સાચું. માનનીય વર્તુળ મોટું છે, ચોર માનનીયમાં હોઈ શકે, એટલે I નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **વિધાન: બધા ગુનેગાર સજાપાત્ર છે. કોઈ સજાપાત્ર નિર્દોષ નથી. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ ગુનેગાર નિર્દોષ નથી. II. કેટલાક સજાપાત્ર ગુનેગાર છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: ગુનેગાર આખા સજાપાત્રમાં, સજાપાત્ર નિર્દોષથી અલગ, એટલે ગુનેગાર પણ નિર્દોષથી અલગ (I સાચું). ગુનેગાર સજાપાત્રમાં છે એટલે 'કેટલાક સજાપાત્ર ગુનેગાર' (II) સાચું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **વિધાન: કેટલાક અધિકારી ભ્રષ્ટ છે. કોઈ ભ્રષ્ટ વખાણપાત્ર નથી. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક અધિકારી વખાણપાત્ર નથી. II. કેટલાક ભ્રષ્ટ અધિકારી છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: જે અધિકારી ભ્રષ્ટ છે તે વખાણપાત્ર નથી, એટલે 'કેટલાક અધિકારી વખાણપાત્ર નથી' (I) સાચું. 'કેટલાક અધિકારી ભ્રષ્ટ' ઊલટું એટલે 'કેટલાક ભ્રષ્ટ અધિકારી' (II) સાચું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **વિધાન: બધા આચાર્ય શિક્ષક છે. બધા શિક્ષક માર્ગદર્શક છે. નિષ્કર્ષ: I. બધા આચાર્ય માર્ગદર્શક છે. II. કેટલાક માર્ગદર્શક આચાર્ય છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: આચાર્ય → શિક્ષક → માર્ગદર્શક, એટલે બધા આચાર્ય માર્ગદર્શકમાં (I સાચું). આચાર્ય માર્ગદર્શકમાં છે એટલે 'કેટલાક માર્ગદર્શક આચાર્ય' (II) સાચું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **વિધાન: કેટલાક વિદ્યાર્થી તેજસ્વી છે. બધા તેજસ્વી પરિશ્રમી છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક વિદ્યાર્થી પરિશ્રમી છે. II. બધા તેજસ્વી વિદ્યાર્થી છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: જે વિદ્યાર્થી તેજસ્વી છે તે પરિશ્રમી પણ છે, એટલે 'કેટલાક વિદ્યાર્થી પરિશ્રમી' (I) સાચું. બધા તેજસ્વી વિદ્યાર્થી હોય તે નિશ્ચિત નથી (II ખોટું).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **વિધાન: કોઈ સત્ય જૂઠ નથી. કેટલાક જૂઠ નુકસાનકારક છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક નુકસાનકારક સત્ય નથી. II. કેટલાક નુકસાનકારક જૂઠ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: 'કેટલાક જૂઠ નુકસાનકારક' ઊલટું એટલે 'કેટલાક નુકસાનકારક જૂઠ' (II) સાચું. જે નુકસાનકારક જૂઠ છે તે સત્ય નથી, પણ બાકીના નુકસાનકારક સત્ય હોઈ શકે, એટલે I નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

33 **વિધાન: બધાં વાદળ આકાશ છે. કેટલાક આકાશ વાદળી છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક વાદળ વાદળી છે. II. કેટલાક વાદળી વાદળ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | **(D) કોઈ નહીં**

ઉકેલ: વાદળ આખું આકાશમાં, પણ આકાશ-વાદળીનો છેદ વાદળ ભાગમાં ન પણ આવે. એટલે વાદળ અને વાદળી વચ્ચે કોઈ નિશ્ચિત સંબંધ નથી — I અને II બંને નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

34 **વિધાન: બધાં શાક લીલાં છે. કોઈ લીલું સૂકું નથી. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ શાક સૂકું નથી. II. કેટલાક લીલાં શાક છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: શાક આખું લીલાંમાં, લીલું સૂકાથી અલગ, એટલે શાક પણ સૂકાથી અલગ (I સાચું). શાક લીલાંમાં છે એટલે 'કેટલાક લીલાં શાક' (II) સાચું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

35 **વિધાન: કેટલાક ડબ્બા પેટી છે. કોઈ પેટી થેલી નથી. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક ડબ્બા થેલી નથી. II. કોઈ ડબ્બો થેલી નથી.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: જે ડબ્બા પેટી છે તે થેલી નથી, એટલે 'કેટલાક ડબ્બા થેલી નથી' (I) સાચું. બાકીના ડબ્બા થેલી હોઈ શકે, એટલે 'કોઈ ડબ્બો થેલી નથી' (II) નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

36 **વિધાન: બધી ટિકિટ કાગળ છે. બધો કાગળ વસ્તુ છે. નિષ્કર્ષ: I. બધી ટિકિટ વસ્તુ છે. II. કેટલીક વસ્તુ ટિકિટ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: ટિકિટ → કાગળ → વસ્તુ, એટલે બધી ટિકિટ વસ્તુમાં (I સાચું). ટિકિટ વસ્તુમાં છે એટલે 'કેટલીક વસ્તુ ટિકિટ' (II) સાચું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

37 **વિધાન: કેટલાક નેતા વક્તા છે. કેટલાક વક્તા પ્રભાવશાળી છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક નેતા પ્રભાવશાળી છે. II. કેટલાક પ્રભાવશાળી નેતા છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | **(D) કોઈ નહીં**

ઉકેલ: બંને વિધાન 'કેટલાક' છે — Some+Some. નેતા અને પ્રભાવશાળી વચ્ચે કોઈ નિશ્ચિત સંબંધ સ્થાપાતો નથી, એટલે I અને II બંને નિશ્ચિત નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

38 **વિધાન: બધાં ફૂલ સુંદર છે. કોઈ સુંદર કદરૂપું નથી. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ ફૂલ કદરૂપું નથી. II. કેટલાંક સુંદર ફૂલ છે.**

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | **(C) I અને II બંને અનુસરે છે** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: ફૂલ આખું સુંદરમાં, સુંદર કદરૂપાથી અલગ, એટલે ફૂલ પણ કદરૂપાથી અલગ (I સાચું). ફૂલ સુંદરમાં છે એટલે 'કેટલાંક સુંદર ફૂલ' (II) સાચું.

🖍️ જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

🟢 સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. વિધાન: બધા કૂતરા પ્રાણી છે. બધાં પ્રાણી જીવ છે. નિષ્કર્ષ: I. બધા કૂતરા જીવ છે. II. કેટલાક જીવ કૂતરા છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

2. વિધાન: બધાં સફરજન ફળ છે. કેટલાક ફળ ખાટાં છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાંક સફરજન ખાટાં છે. II. કેટલાક ફળ સફરજન છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

3. વિધાન: કોઈ માછલી પક્ષી નથી. બધાં પક્ષી ઊડે છે. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ માછલી ઊડતી નથી. II. કેટલાક ઊડનાર પક્ષી છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

4. વિધાન: બધી ખુરશી લાકડું છે. બધું લાકડું ઝાડ છે. નિષ્કર્ષ: I. બધી ખુરશી ઝાડ છે. II. કેટલાંક ઝાડ ખુરશી છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

5. વિધાન: બધા ઘોડા પ્રાણી છે. કેટલાક પ્રાણી પાળેલા છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક પ્રાણી ઘોડા છે. II. બધા ઘોડા પાળેલા છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

6. વિધાન: કોઈ પથ્થર નરમ નથી. બધી રૂ નરમ છે. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ પથ્થર રૂ નથી. II. કોઈ રૂ પથ્થર નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

7. વિધાન: બધા છોકરા વિદ્યાર્થી છે. કેટલાક વિદ્યાર્થી રમતવીર છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક વિદ્યાર્થી છોકરા છે. II. કેટલાક છોકરા રમતવીર છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

8. વિધાન: બધી કાર વાહન છે. કોઈ વાહન ઊડતું નથી. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ કાર ઊડતી નથી. II. કેટલાંક વાહન કાર છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

9. વિધાન: બધાં મંદિર પવિત્ર છે. બધી પવિત્ર જગ્યા શાંત છે. નિષ્કર્ષ: I. બધાં મંદિર શાંત છે. II. કેટલીક શાંત જગ્યા મંદિર છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

10. વિધાન: કેટલાક ડોક્ટર નર્સ છે. બધી નર્સ સેવક છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક ડોક્ટર સેવક છે. II. કેટલાક સેવક નર્સ છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

11. વિધાન: બધાં શહેર મોટાં છે. કોઈ મોટું શાંત નથી. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ શહેર શાંત નથી. II. કેટલાંક મોટાં શહેર છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

12. વિધાન: કેટલાક રમકડાં પ્લાસ્ટિક છે. કેટલાક પ્લાસ્ટિક મજબૂત છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાંક રમકડાં મજબૂત છે. II. કેટલાંક પ્લાસ્ટિક રમકડાં છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

🟡 મધ્યમ (Medium) 12 પ્રશ્ન

13. વિધાન: બધા શિક્ષક જ્ઞાની છે. કોઈ જ્ઞાની મૂર્ખ નથી. કેટલાક મૂર્ખ આળસુ છે. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ શિક્ષક મૂર્ખ નથી. II. કેટલાક આળસુ જ્ઞાની નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

14. વિધાન: બધી પેન વાદળી છે. કેટલીક વાદળી વસ્તુ સુંદર છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલીક પેન સુંદર છે. II. કોઈ પેન સુંદર નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) કાં તો I અથવા II અનુસરે છે (D) I અને II બંને અનુસરે છે

15. વિધાન: કેટલાક ફળ મીઠાં છે. બધાં મીઠાં સ્વાદિષ્ટ છે. કોઈ સ્વાદિષ્ટ હાનિકારક નથી. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાંક ફળ સ્વાદિષ્ટ છે. II. કેટલાંક ફળ હાનિકારક નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

16. વિધાન: બધા સૈનિક વફાદાર છે. કેટલાક વફાદાર બહાદુર છે. કોઈ બહાદુર ડરપોક નથી. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક સૈનિક બહાદુર છે. II. કેટલાક વફાદાર ડરપોક નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

17. વિધાન: બધાં વૃક્ષ લીલાં છે. કેટલાંક લીલાં ઊંચાં છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાંક વૃક્ષ ઊંચાં છે. II. કેટલાંક ઊંચાં વૃક્ષ છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

18. વિધાન: કોઈ બાળક ઘરડું નથી. બધાં ઘરડાં અનુભવી છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાંક અનુભવી બાળક નથી. II. કોઈ બાળક અનુભવી નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

19. વિધાન: બધી નોટ ચોપડી છે. કેટલીક ચોપડી જૂની છે. કોઈ જૂની વસ્તુ કિંમતી નથી. નિષ્કર્ષ: I. કેટલીક ચોપડી કિંમતી નથી. II. કેટલીક નોટ જૂની છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

20. વિધાન: બધા ખેલાડી તંદુરસ્ત છે. કોઈ તંદુરસ્ત બીમાર નથી. કેટલાક બીમાર નબળા છે. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ ખેલાડી બીમાર નથી. II. કેટલાક નબળા તંદુરસ્ત નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

21. વિધાન: કેટલાક પક્ષી કાગડા છે. બધા કાગડા કાળા છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક પક્ષી કાળા છે. II. બધા પક્ષી કાળા છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

22. વિધાન: બધી દુકાન મકાન છે. કેટલાંક મકાન મોટાં છે. કોઈ મોટું સસ્તું નથી. નિષ્કર્ષ: I. કેટલીક દુકાન મોટી છે. II. કેટલાંક મકાન સસ્તાં નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

23. વિધાન: કેટલાક પાણી ઠંડું છે. કેટલાક ઠંડું મીઠું છે. બધું મીઠું સ્વાસ્થ્યપ્રદ છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક પાણી મીઠું છે. II. કેટલાક ઠંડું સ્વાસ્થ્યપ્રદ છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

24. વિધાન: બધાં ગીત મધુર છે. કોઈ મધુર કર્કશ નથી. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ ગીત કર્કશ નથી. II. કેટલાંક મધુર ગીત છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે (B) ફક્ત II અનુસરે છે
(C) I અને II બંને અનુસરે છે (D) કોઈ નહીં

અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

25. વિધાન: કેટલાક A એ B છે. બધા B એ C છે. કોઈ C એ D નથી. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક A એ C છે. II. કેટલાક A એ D નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

26. વિધાન: બધા P એ Q છે. કેટલાક Q એ R છે. કોઈ R એ S નથી. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક P એ R છે. II. કેટલાક Q એ S નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

27. વિધાન: બધાં X એ Y છે. કોઈ Y એ Z નથી. બધાં Z એ W છે. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ X એ Z નથી. II. કેટલાંક W એ Y નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

28. વિધાન: કેટલાક ગાયક નર્તક છે. કોઈ નર્તક ચિત્રકાર નથી. બધા ચિત્રકાર કલાકાર છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક ગાયક ચિત્રકાર નથી. II. કેટલાક ગાયક કલાકાર છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

29. વિધાન: બધાં ફૂલ સુગંધી છે. કેટલાંક સુગંધી રંગીન છે. કોઈ રંગીન કૃત્રિમ નથી. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાંક સુગંધી કૃત્રિમ નથી. II. કેટલાંક ફૂલ રંગીન છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

30. વિધાન: કોઈ લોખંડ સોનું નથી. બધું સોનું કિંમતી છે. કેટલુંક કિંમતી દુર્લભ છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલુંક કિંમતી લોખંડ નથી. II. કેટલુંક દુર્લભ સોનું છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

31. વિધાન: બધા વિદ્યાર્થી ચપળ છે. કેટલાક ચપળ રમતવીર છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક વિદ્યાર્થી રમતવીર છે. II. કોઈ વિદ્યાર્થી રમતવીર નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) કાં તો I અથવા II અનુસરે છે | (D) I અને II બંને અનુસરે છે

32. વિધાન: કેટલાક પુસ્તક ભારે છે. બધાં ભારે મોંઘાં છે. કોઈ મોંઘું મફત નથી. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાંક પુસ્તક મફત નથી. II. કેટલાંક ભારે મફત નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

33. વિધાન: બધાં શાક પૌષ્ટિક છે. કોઈ પૌષ્ટિક ઝેરી નથી. કેટલુંક ઝેરી જોખમી છે. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ શાક ઝેરી નથી. II. કેટલુંક જોખમી પૌષ્ટિક નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

34. વિધાન: કેટલાક નદી તળાવ છે. કેટલાક તળાવ સમુદ્ર છે. કોઈ સમુદ્ર ઝરણું નથી. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક નદી સમુદ્ર છે. II. કેટલાક તળાવ ઝરણું નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

35. વિધાન: બધાં વાદળ સફેદ છે. કેટલાંક સફેદ ઠંડાં છે. બધાં ઠંડાં ભીનાં છે. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાંક સફેદ ભીનાં છે. II. કેટલાંક વાદળ ભીનાં છે.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

36. વિધાન: બધા નેતા વક્તા છે. કોઈ વક્તા મૌન નથી. બધા મૌન શાંત છે. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ નેતા મૌન નથી. II. કેટલાક શાંત વક્તા નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

37. ⭐ વિધાન: બધા A એ B છે. કોઈ B એ C નથી. કેટલાક C એ D છે. નિષ્કર્ષ: I. કોઈ A એ C નથી. II. કેટલાક D એ B નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) I અને II બંને અનુસરે છે | (D) કોઈ નહીં

38. ⭐ વિધાન: બધા ગાયક કલાકાર છે. કેટલાક કલાકાર નર્તક છે. કોઈ નર્તક કવિ નથી. નિષ્કર્ષ: I. કેટલાક ગાયક નર્તક છે. II. કોઈ ગાયક નર્તક નથી.

(A) ફક્ત I અનુસરે છે | (B) ફક્ત II અનુસરે છે | (C) કાં તો I અથવા II અનુસરે છે | (D) I અને II બંને અનુસરે છે

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **C**	2. **B**	3. **B**	4. **C**	5. **A**	6. **C**	7. **A**	8. **C**	9. **C**	10. **C**	11. **C**
12. **B**	13. **C**	14. **C**	15. **C**	16. **B**	17. **D**	18. **A**	19. **A**	20. **C**	21. **A**	22. **B**
23. **B**	24. **C**	25. **C**	26. **B**	27. **C**	28. **A**	29. **A**	30. **A**	31. **C**	32. **C**	33. **C**
34. **B**	35. **A**	36. **C**	37. **C**	38. **C**						

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (C) — કૂતરા → પ્રાણી → જીવ, એટલે બધા કૂતરા જીવમાં (I). કૂતરા જીવમાં છે એટલે 'કેટલાક જીવ કૂતરા' (II) સાચું.

2. જવાબ (B) — સફરજન આખું ફળમાં, એટલે 'કેટલાક ફળ સફરજન' (II) સાચું. ફળ-ખાટાંનો છેદ સફરજન ભાગમાં ન પણ આવે, એટલે । નિશ્ચિત નથી.

3. જવાબ (B) — પક્ષી આખું ઊડનારમાં, એટલે 'કેટલાક ઊડનાર પક્ષી' (II) સાચું. ઊડનાર વર્તુળ મોટું છે, માછલી ઊડનારમાં હોઈ શકે, એટલે । નિશ્ચિત નથી.

4. જવાબ (C) — ખુરશી → લાકડું → ઝાડ, એટલે બધી ખુરશી ઝાડમાં (I). ખુરશી ઝાડમાં છે એટલે 'કેટલાંક ઝાડ ખુરશી' (II) સાચું.

5. જવાબ (A) — ઘોડા આખા પ્રાણીમાં એટલે 'કેટલાક પ્રાણી ઘોડા' (I) સાચું. પ્રાણી-પાળેલાનો છેદ ઘોડા સાથે જરૂરી નથી, એટલે ॥ ખોટું.

6. જવાબ (C) — પથ્થર નરમથી અલગ, રૂ આખું નરમમાં, એટલે પથ્થર અને રૂ સંપૂર્ણ અલગ. 'કોઈ પથ્થર રૂ નથી' (I) અને તેનું ઊલટું 'કોઈ રૂ પથ્થર નથી' (II) બંને સાચાં.

7. જવાબ (A) — છોકરા આખા વિદ્યાર્થીમાં એટલે 'કેટલાક વિદ્યાર્થી છોકરા' (I) સાચું. વિદ્યાર્થી-રમતવીરનો છેદ છોકરા ભાગમાં ન પણ આવે, એટલે ॥ નિશ્ચિત નથી.

8. જવાબ (C) — કાર આખું વાહનમાં, વાહન ઊડતાથી અલગ, એટલે કાર પણ ઊડતી નથી (I). કાર વાહનમાં છે એટલે 'કેટલાંક વાહન કાર' (II) સાચું.

9. જવાબ (C) — મંદિર → પવિત્ર → શાંત, એટલે બધાં મંદિર શાંતમાં (I). મંદિર શાંતમાં છે એટલે 'કેટલીક શાંત જગ્યા મંદિર' (II) સાચું.

10. જવાબ (C) — જે ડોક્ટર નર્સ છે તે સેવક પણ છે, એટલે 'કેટલાક ડોક્ટર સેવક' (I) સાચું. નર્સ આખી સેવકમાં એટલે 'કેટલાક સેવક નર્સ' (II) સાચું.

11. જવાબ (C) — શહેર આખું મોટામાં, મોટું શાંતથી અલગ, એટલે શહેર પણ શાંતથી અલગ (I). શહેર મોટામાં છે એટલે 'કેટલાંક મોટાં શહેર' (II) સાચું.

12. જવાબ (B) — 'કેટલાક રમકડાં પ્લાસ્ટિક' ઊલટું એટલે 'કેટલાંક પ્લાસ્ટિક રમકડાં' (II) સાચું. રમકડાં-મજબૂત વચ્ચે Some+Some છે એટલે । નિશ્ચિત નથી.

13. જવાબ (C) — શિક્ષક આખા જ્ઞાનીમાં, જ્ઞાની મૂર્ખથી અલગ, એટલે શિક્ષક પણ મૂર્ખથી અલગ (I). જે મૂર્ખ આળસુ છે તે જ્ઞાની નથી, એટલે 'કેટલાક આળસુ જ્ઞાની નથી' (II) સાચું.

14. જવાબ (C) — પેન આખું વાદળીમાં. વાદળી-સુંદરનો છેદ પેન સાથે ભેગો થાય (I) અથવા ન થાય (II) — બેમાંથી એક અચૂક, એટલે either-or.

15. જવાબ (C) — જે ફળ મીઠાં છે તે સ્વાદિષ્ટ પણ છે (I સાચું). એ સ્વાદિષ્ટ ફળ હાનિકારક નથી, એટલે 'કેટલાંક ફળ હાનિકારક નથી' (II) સાચું.

16. જવાબ (B) — જે વફાદાર બહાદુર છે તે ડરપોક નથી, એટલે 'કેટલાક વફાદાર ડરપોક નથી' (II) સાચું. વફાદાર-બહાદુરનો છેદ સૈનિક ભાગમાં ન પણ આવે, એટલે । નિશ્ચિત નથી.

17. જવાબ (D) — વૃક્ષ આખું લીલાંમાં, પણ લીલાં-ઊંચાંનો છેદ વૃક્ષ ભાગમાં ન પણ આવે. વૃક્ષ અને ઊંચાં વચ્ચે કોઈ નિશ્ચિત સંબંધ નથી, એટલે । અને ॥ બંને નિશ્ચિત નથી.

18. જવાબ (A) — ઘરડાં આખા અનુભવીમાં, અને ઘરડાં બાળકથી અલગ, એટલે અનુભવીમાંના ઘરડાં બાળક નથી — 'કેટલાંક અનુભવી બાળક નથી' (I) સાચું. બાળક અનુભવી હોઈ શકે એટલે ॥ નિશ્ચિત નથી.

19. જવાબ (A) — જે ચોપડી જૂની છે તે કિંમતી નથી, એટલે 'કેટલીક ચોપડી કિંમતી નથી' (I) સાચું. ચોપડી-જૂનીનો છેદ નોટ ભાગમાં ન પણ આવે, એટલે ॥ નિશ્ચિત નથી.

20. જવાબ (C) — ખેલાડી આખા તંદુરસ્તમાં, તંદુરસ્ત બીમારથી અલગ, એટલે ખેલાડી પણ બીમારથી અલગ (I). જે બીમાર નબળા છે તે તંદુરસ્ત નથી, એટલે 'કેટલાક નબળા તંદુરસ્ત નથી' (II) સાચું.

21. જવાબ (A) — જે પક્ષી કાગડા છે તે કાળા પણ છે, એટલે 'કેટલાક પક્ષી કાળા' (I) સાચું. બધા પક્ષી કાગડા નથી એટલે ॥ નિશ્ચિત નથી.

22. જવાબ (B) — જે મકાન મોટાં છે તે સસ્તાં નથી, એટલે 'કેટલાંક મકાન સસ્તાં નથી' (II) સાચું. મકાન-મોટાંનો છેદ દુકાન ભાગમાં ન પણ આવે, એટલે । નિશ્ચિત નથી.

23. જવાબ (B) — જે ઠંડું મીઠું છે તે સ્વાસ્થ્યપ્રદ પણ છે, એટલે 'કેટલાક ઠંડું સ્વાસ્થ્યપ્રદ' (II) સાચું. પાણી-મીઠું વચ્ચે Some+Some છે એટલે । નિશ્ચિત નથી.

24. જવાબ (C) — ગીત આખું મધુરમાં, મધુર કર્કશથી અલગ, એટલે ગીત પણ કર્કશથી અલગ (I). ગીત મધુરમાં છે એટલે 'કેટલાંક મધુર ગીત' (II) સાચું.

25. જવાબ (C) — જે A એ B છે તે C પણ છે (I સાચું). એ A એ C માં છે અને C એ D નથી, એટલે એ A એ D નથી — 'કેટલાક A એ D નથી' (II) સાચું.

26. જવાબ (B) — જે Q એ R છે તે S નથી, એટલે 'કેટલાક Q એ S નથી' (II) સાચું. Q-R નો છેદ P ભાગમાં ન પણ આવે, એટલે 'કેટલાક P એ R' (I) નિશ્ચિત નથી.

27. જવાબ (C) — X આખું Y માં, Y એ Z થી અલગ, એટલે X પણ Z થી અલગ (I). Z આખું W માં અને Z એ Y થી અલગ, એટલે એ W (જે Z છે) એ Y નથી — 'કેટલાંક W એ Y નથી' (II) સાચું.

28. જવાબ (A) — જે ગાયક નર્તક છે તે ચિત્રકાર નથી, એટલે 'કેટલાક ગાયક ચિત્રકાર નથી' (I) સાચું. ગાયક અને કલાકાર વચ્ચે કોઈ સીધો સંબંધ નથી, એટલે II નિશ્ચિત નથી.

29. જવાબ (A) — જે સુગંધી રંગીન છે તે કૃત્રિમ નથી, એટલે 'કેટલાંક સુગંધી કૃત્રિમ નથી' (I) સાચું. સુગંધી-રંગીનનો છેદ ફૂલ ભાગમાં ન પણ આવે, એટલે II નિશ્ચિત નથી.

30. જવાબ (A) — સોનું આખું કિંમતીમાં અને સોનું લોખંડથી અલગ, એટલે એ કિંમતી (જે સોનું છે) એ લોખંડ નથી — 'કેટલુંક કિંમતી લોખંડ નથી' (I) સાચું. કિંમતી-દુર્લભનો છેદ સોનું ભાગમાં ન પણ આવે, એટલે II નિશ્ચિત નથી.

31. જવાબ (C) — વિદ્યાર્થી આખા ચપળમાં. ચપળ-રમતવીરનો છેદ વિદ્યાર્થી સાથે ભેગો થાય (I) અથવા ન થાય (II) — બેમાંથી એક અચૂક, એટલે either-or.

32. જવાબ (C) — જે પુસ્તક ભારે છે તે મોંઘાં અને એથી મફત નથી, એટલે 'કેટલાંક પુસ્તક મફત નથી' (I) સાચું. ભારે આખું મોંઘામાં અને મોંઘું મફતથી અલગ, એટલે 'કેટલાંક ભારે મફત નથી' (II) સાચું.

33. જવાબ (C) — શાક આખું પૌષ્ટિકમાં, પૌષ્ટિક ઝેરીથી અલગ, એટલે શાક પણ ઝેરીથી અલગ (I). જે ઝેરી જોખમી છે તે પૌષ્ટિક નથી, એટલે 'કેટલુંક જોખમી પૌષ્ટિક નથી' (II) સાચું.

34. જવાબ (B) — જે તળાવ સમુદ્ર છે તે ઝરણું નથી, એટલે 'કેટલાક તળાવ ઝરણું નથી' (II) સાચું. નદી-સમુદ્ર વચ્ચે Some+Some છે એટલે I નિશ્ચિત નથી.

35. જવાબ (A) — જે સફેદ ઠંડાં છે તે ભીનાં પણ છે, એટલે 'કેટલાંક સફેદ ભીનાં' (I) સાચું. સફેદ-ઠંડાંનો છેદ વાદળ ભાગમાં ન પણ આવે, એટલે II નિશ્ચિત નથી.

36. જવાબ (C) — નેતા આખા વક્તામાં, વક્તા મૌનથી અલગ, એટલે નેતા પણ મૌનથી અલગ (I). મૌન આખું શાંતમાં અને મૌન વક્તાથી અલગ, એટલે એ શાંત (જે મૌન છે) એ વક્તા નથી — 'કેટલાક શાંત વક્તા નથી' (II) સાચું.

37. જવાબ (C) — ત્રણ-વિધાનની સાંકળ વેન-આકૃતિથી તબક્કાવાર ઉકેલો. પગલું 1 — 'બધા A એ B' એટલે A નું વર્તુળ આખું B ની અંદર; 'કોઈ B એ C નથી' એટલે B અને C સંપૂર્ણ અલગ. A આખું B માં હોવાથી A પણ C થી અલગ રહે — તેથી 'કોઈ A એ C નથી' (I) નિશ્ચિત સાચું. પગલું 2 — અહીં ખાસ ચાવી છે: 'કેટલાક C એ D છે' એ ખાતરી આપે છે કે ઓછામાં ઓછી એક વસ્તુ એવી છે જે C પણ છે અને D પણ. હવે એ વસ્તુ C હોવાથી તે B ન જ હોઈ શકે (કેમ કે કોઈ B એ C નથી). એટલે એ વસ્તુ D છે પણ B નથી — તેથી 'કેટલાક D એ B નથી' (II) પણ નિશ્ચિત સાચું. (સામાન્ય રીતે 'કેટલાક...નથી' નિષ્કર્ષ Some+No સાંકળમાંથી જ નક્કી નીકળે છે — એ જ આ પ્રશ્નની અધરી પરખ છે.) તેથી I અને II બંને અનુસરે છે.

38. જવાબ (C) — પહેલાં છટકો ઓળખો — ત્રીજું વિધાન 'કોઈ નર્તક કવિ નથી' એ ધ્યાન ભટકાવનારું (કવિ સાથેનું) છે; બંને નિષ્કર્ષ તો ગાયક અને નર્તક વિશે જ છે. વેન-આકૃતિ: ગાયક આખું કલાકારમાં છે, અને કલાકારનો અમુક ભાગ નર્તક છે. હવે કલાકાર-નર્તકનો છેદ ગાયક ભાગમાં આવી પણ શકે (ત્યારે 'કેટલાક ગાયક નર્તક છે' — I સાચું) અથવા એ છેદ ગાયકની બહારના કલાકાર ભાગમાં હોય (ત્યારે કોઈ ગાયક નર્તક ન રહે — II સાચું). એકલો I કે એકલો II નિશ્ચિત નથી. પણ બંને નિષ્કર્ષ એક જ બે પદ (ગાયક–નર્તક) વિશે છે, એક હકાર (કેટલાક છે) અને બીજો નકાર (કોઈ નથી), અને બેમાંથી એક અચૂક સાચું જ હોવું જોઈએ — એટલે either-or લાગુ પડે. તેથી 'કાં તો I અથવા II અનુસરે છે'.

10 વેન આકૃતિ (Venn Diagram)

વેન આકૃતિ એ તર્કશક્તિનો એવો વિભાગ છે જેમાં જુદાં-જુદાં જૂથો (વર્ગો) વચ્ચેનો સંબંધ વર્તુળો વડે દર્શાવવામાં આવે છે. દરેક વર્તુળ એક જૂથ રજૂ કરે છે અને વર્તુળો એકબીજાને કેવી રીતે સ્પર્શે, છેદે કે અલગ રહે તેના પરથી જૂથો વચ્ચેનો સંબંધ સમજાય છે. આ પ્રકરણમાં બે મુખ્ય પ્રકારના પ્રશ્નો આવે છે: (1) સંબંધ-ઓળખ — આપેલા ત્રણ કે વધુ શબ્દો માટે કયું વેન-ચિત્ર બંધ બેસે તે પસંદ કરવું, અને (2) સંખ્યા-આધારિત વેન — છેદન-ભાગોમાં આપેલી સંખ્યાઓ પરથી ફક્ત A, A∩B, ત્રણેય વગેરે કેટલા તે ગણવું. આ PDF ટેક્સ્ટ-આધારિત હોવાથી અહીં દરેક વેન-ચિત્રને શબ્દોમાં વર્ણવ્યું છે — જેમ કે 'ત્રણ અલગ વર્તુળ', 'એક મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં', 'બે છેદતા + એક અલગ' વગેરે. GPSC, તલાટી, બિન સચિવાલય, પોલીસ કોન્સ્ટેબલ, PSI જેવી લગભગ દરેક પરીક્ષામાં વેન આકૃતિના 1 થી 3 પ્રશ્નો અચૂક પુછાય છે, તેથી આ સરળ પણ scoring પ્રકરણ છે.

1. વેન આકૃતિ એટલે શું? — પાયાની સમજ

વેન આકૃતિમાં દરેક જૂથને એક વર્તુળ વડે દર્શાવાય છે. વર્તુળની અંદરનો ભાગ એ જૂથના બધા સભ્યો રજૂ કરે છે. જ્યારે બે વર્તુળ એકબીજાને છેદે છે, ત્યારે જે સહિયારો (overlapping) ભાગ બને છે તે બંને જૂથમાં આવતા સભ્યો દર્શાવે છે.

વેન આકૃતિ સમજવા માટે મુખ્ય પ્રશ્ન એ છે — 'દરેક જૂથનો બીજા જૂથ સાથે કેવો સંબંધ છે?' આ સંબંધ ત્રણ પ્રકારનો હોઈ શકે: (1) સંપૂર્ણ સમાવેશ — એક જૂથ આખું બીજામાં સમાય, (2) આંશિક છેદન — બે જૂથ થોડા સભ્યો વહેંચે, (3) સંપૂર્ણ અલગ — બે જૂથમાં એક પણ સહિયારો સભ્ય ન હોય.

- વર્તુળ = જૂથ (વર્ગ); વર્તુળની અંદર = તે જૂથના સભ્યો.
- બે વર્તુળનો છેદન-ભાગ = બંને જૂથમાં આવતા સભ્યો (A∩B).
- વર્તુળો સ્પર્શ ન કરે = બે જૂથ સંપૂર્ણ અલગ (કોઈ સહિયારો સભ્ય નહીં).
- નાનું વર્તુળ મોટા વર્તુળની અંદર = નાનું જૂથ આખું મોટા જૂથનો ભાગ.

મુખ્ય પ્રશ્ન દરેક વખતે પૂછો

- શું એક શબ્દ બીજાનો પેટા-ભાગ (પ્રકાર) છે? → સમાવેશ
- શું બે શબ્દો વચ્ચે કેટલાક સભ્યો સહિયારા છે? → છેદન
- શું બે શબ્દો સંપૂર્ણ અલગ વર્ગ છે? → અલગ વર્તુળ

2. સંપૂર્ણ સમાવેશ (Complete Inclusion) — એક અંદર બીજું

જ્યારે એક જૂથ આખું બીજા જૂથનો ભાગ હોય ત્યારે નાનું વર્તુળ મોટા વર્તુળની અંદર દોરાય છે. દા.ત. 'કૂતરો' આખો 'પ્રાણી' જૂથનો ભાગ છે, કારણ કે દરેક કૂતરો પ્રાણી છે. તેથી 'કૂતરો' નું વર્તુળ 'પ્રાણી' ના વર્તુળની અંદર આવે.

જ્યારે ત્રણ શબ્દો ક્રમશઃ એકબીજામાં સમાય (દા.ત. દિવસ < અઠવાડિયું < મહિનો — અહીં ઊલટું: દિવસ સૌથી નાનો એકમ પણ સમાવેશની દૃષ્ટિએ સૌથી નાનો વર્ગ), ત્યારે ત્રણ વર્તુળ એક-બીજામાં ગોઠવાય — સૌથી નાનું અંદર, વચ્ચેનું તેની બહાર, સૌથી મોટું બધાંની બહાર. આને 'એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ' કહેવાય.

ઉદાહરણ 1 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ ઓળખો: કૂતરો, પ્રાણી, સસ્તન પ્રાણી.**

1. દરેક કૂતરો સસ્તન પ્રાણી છે → 'કૂતરો' નું વર્તુળ 'સસ્તન પ્રાણી' ની અંદર.
2. દરેક સસ્તન પ્રાણી એ પ્રાણી છે → 'સસ્તન પ્રાણી' નું વર્તુળ 'પ્રાણી' ની અંદર.
3. તેથી ત્રણ વર્તુળ એકબીજામાં સમાય: કૂતરો (સૌથી અંદર) → સસ્તન પ્રાણી → પ્રાણી (સૌથી બહાર).

✅ જવાબ: **એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ — સૌથી નાનું કૂતરો, વચ્ચે સસ્તન પ્રાણી, સૌથી મોટું પ્રાણી.**

ઉદાહરણ 2 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ ઓળખો: રાજ્ય, દેશ, ગામ.**

1. ગામ રાજ્યનો ભાગ છે → 'ગામ' નું વર્તુળ 'રાજ્ય' ની અંદર.
2. રાજ્ય દેશનો ભાગ છે → 'રાજ્ય' નું વર્તુળ 'દેશ' ની અંદર.
3. તેથી: ગામ (અંદર) → રાજ્ય → દેશ (બહાર) — એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ.

✅ જવાબ: **ત્રણ એકબીજામાં સમાયેલાં વર્તુળ — ગામ સૌથી અંદર, રાજ્ય વચ્ચે, દેશ સૌથી બહાર.**

ઉદાહરણ 3 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ ઓળખો: ગુલાબ, ફૂલ, છોડ.**

1. ગુલાબ એ એક ફૂલ છે → 'ગુલાબ' નું વર્તુળ 'ફૂલ' ની અંદર.
2. ફૂલ છોડનો ભાગ છે → 'ફૂલ' નું વર્તુળ 'છોડ' ની અંદર.
3. તેથી ત્રણ વર્તુળ એકબીજામાં સમાય.

✅ જવાબ: **એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ — ગુલાબ અંદર, ફૂલ વચ્ચે, છોડ બહાર.**

3. આંશિક છેદન (Partial Overlap) — બે છેદતા વર્તુળ

જ્યારે બે જૂથમાં કેટલાક સભ્યો સહિયારા હોય પણ બંને જૂથ સંપૂર્ણ સમાય નહીં, ત્યારે બે વર્તુળ આંશિક રીતે છેદે છે. દા.ત. 'સ્ત્રી' અને 'ડૉક્ટર' — કેટલીક સ્ત્રીઓ ડૉક્ટર છે (છેદન-ભાગ), કેટલીક સ્ત્રીઓ ડૉક્ટર નથી, અને કેટલાક ડૉક્ટર પુરુષ છે (સ્ત્રી નથી). તેથી બે છેદતા વર્તુળ યોગ્ય રહે.

છેદનની ચાવી એ છે કે 'કેટલાક A એ B હોઈ શકે પણ બધા નહીં, અને કેટલાક B એ A હોઈ શકે પણ બધા નહીં.' જો બંને બાજુ 'કેટલાક' નો સંબંધ હોય તો છેદન દોરાય.

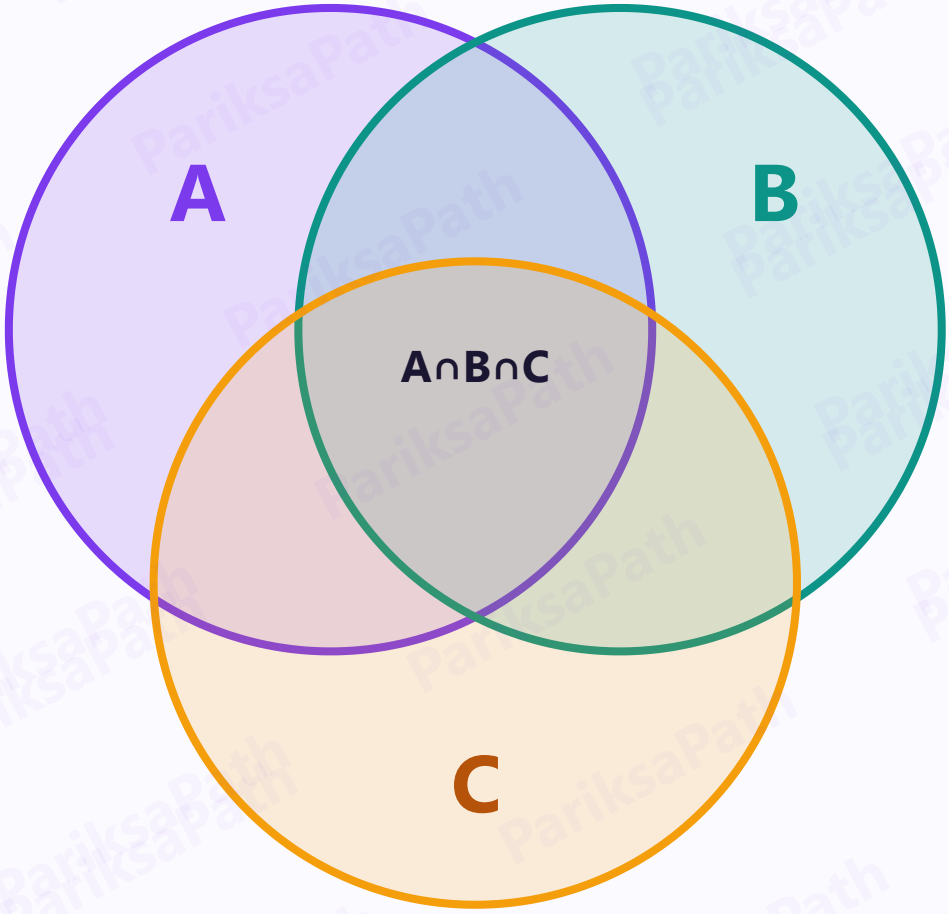

ત્રણ જૂથની વેન આકૃતિ — 7 ભાગ (only-A, A∩B, A∩B∩C...).

ઉદાહરણ 1 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ ઓળખો: ડૉક્ટર, પુરુષ, માતા.**

1. ડૉક્ટર અને પુરુષ — કેટલાક ડૉક્ટર પુરુષ છે → બે છેદતા વર્તુળ.
2. માતા હંમેશા સ્ત્રી હોય, તેથી 'માતા' નું વર્તુળ 'પુરુષ' થી સંપૂર્ણ અલગ રહે.
3. પણ કેટલીક માતા ડૉક્ટર હોઈ શકે → 'માતા' અને 'ડૉક્ટર' છેદે.
4. તેથી: ડૉક્ટર-પુરુષ છેદે, ડૉક્ટર-માતા છેદે, પુરુષ-માતા અલગ.

✅ જવાબ: **ડૉક્ટરનું વર્તુળ પુરુષ સાથે અને માતા સાથે — બંને સાથે છેદે; પણ પુરુષ અને માતા એકબીજાથી અલગ.**

ઉદાહરણ 2 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ ઓળખો: વિદ્યાર્થી, ખેલાડી, છોકરો.**

1. કેટલાક વિદ્યાર્થી ખેલાડી છે → છેદન.
2. કેટલાક છોકરા વિદ્યાર્થી છે, કેટલાક છોકરા ખેલાડી છે → છોકરો બંને સાથે છેદે.
3. ત્રણેય જૂથમાં સહિયારા સભ્યો શક્ય (છોકરો જે વિદ્યાર્થી પણ છે અને ખેલાડી પણ).
4. તેથી ત્રણેય વર્તુળ એકબીજાને છેદે — મધ્યમાં ત્રણેયનો સહિયારો ભાગ.

✅ જવાબ: **ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ (મધ્યમાં ત્રણેયનો સહિયારો ભાગ).**

ઉદાહરણ 3 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ ઓળખો: કવિ, લેખક, શિક્ષક.**

1. કેટલાક કવિ લેખક પણ છે → છેદન.
2. કેટલાક શિક્ષક કવિ કે લેખક હોઈ શકે → શિક્ષક બંને સાથે છેદે.
3. કોઈ વ્યક્તિ ત્રણેય હોઈ શકે → ત્રણેય વર્તુળ પરસ્પર છેદે.

✅ જવાબ: **ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ.**

4. સંપૂર્ણ અલગ (Disjoint) — અલગ વર્તુળ

જ્યારે બે જૂથમાં એક પણ સહિયારો સભ્ય ન હોય ત્યારે બે અલગ (એકબીજાને ન સ્પર્શતા) વર્તુળ દોરાય. દા.ત. 'કૂતરો' અને 'બિલાડી' — કોઈ પ્રાણી એક સાથે કૂતરો અને બિલાડી બંને હોઈ ન શકે, તેથી આ બે વર્તુળ સંપૂર્ણ અલગ રહે.

ઘણી વાર ત્રણ શબ્દોમાં બે અલગ હોય અને ત્રીજો બંનેને સમાવતો મોટો વર્ગ હોય. દા.ત. 'કૂતરો, બિલાડી, પ્રાણી' — કૂતરો અને બિલાડી અલગ, પણ બંને પ્રાણીના મોટા વર્તુળમાં.

ઉદાહરણ 1 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ ઓળખો: કૂતરો, બિલાડી, પ્રાણી.**

1. કૂતરો અને બિલાડી વચ્ચે કોઈ સહિયારો સભ્ય નથી → બે અલગ વર્તુળ.
2. બંને પ્રાણી છે → બંને 'પ્રાણી' ના મોટા વર્તુળની અંદર.
3. તેથી: એક મોટા વર્તુળ (પ્રાણી) ની અંદર બે અલગ નાનાં વર્તુળ (કૂતરો, બિલાડી).

✅ જવાબ: **એક મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં વર્તુળ.**

ઉદાહરણ 2 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ ઓળખો: સોમવાર, મંગળવાર, બુધવાર.**

1. ત્રણેય જુદા-જુદા દિવસ છે, કોઈ સહિયારો ભાગ નથી.
2. કોઈ દિવસ એક સાથે સોમવાર અને મંગળવાર બંને ન હોઈ શકે.
3. તેથી ત્રણ સંપૂર્ણ અલગ વર્તુળ.

✅ જવાબ: **ત્રણ અલગ વર્તુળ (એકબીજાને ન સ્પર્શતા).**

ઉદાહરણ 3 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ ઓળખો: ભારત, ગુજરાત, પાકિસ્તાન.**

1. ગુજરાત ભારતનો ભાગ છે → 'ગુજરાત' નું વર્તુળ 'ભારત' ની અંદર.
2. પાકિસ્તાન ભારતથી અલગ દેશ છે → 'પાકિસ્તાન' નું વર્તુળ 'ભારત' થી અલગ.
3. તેથી: ભારતના વર્તુળમાં ગુજરાત સમાય, અને પાકિસ્તાન અલગ વર્તુળ.

✅ જવાબ: **મોટા ભારત-વર્તુળમાં ગુજરાત સમાય; પાકિસ્તાન અલગ વર્તુળ.**

5. મિશ્ર સંબંધો — સમાવેશ + છેદન + અલગ સાથે

મોટા ભાગના પરીક્ષા-પ્રશ્નોમાં ત્રણ શબ્દો વચ્ચે જુદા-જુદા પ્રકારના સંબંધ સાથે હોય છે — એક જોડી સમાય, એક જોડી છેદે, એક જોડી અલગ. અહીં દરેક જોડીનો સંબંધ અલગ-અલગ વિચારવો જરૂરી છે.

પદ્ધતિ: ત્રણ શબ્દોની ત્રણ જોડી બનાવો (A-B, B-C, A-C) અને દરેક જોડી માટે પૂછો — સમાવેશ, છેદન કે અલગ? પછી ત્રણેય સંબંધ સાથે બંધ બેસતું ચિત્ર પસંદ કરો.

ઉદાહરણ 1 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ ઓળખો: પુરુષ, પિતા, ડૉક્ટર.**

1. દરેક પિતા પુરુષ છે → 'પિતા' નું વર્તુળ 'પુરુષ' ની અંદર (સમાવેશ).
2. કેટલાક પુરુષ ડૉક્ટર છે → 'પુરુષ' અને 'ડૉક્ટર' છેદે.
3. કેટલાક પિતા ડૉક્ટર છે → 'પિતા' નું વર્તુળ પણ 'ડૉક્ટર' ને છેદે.
4. તેથી: પુરુષ-વર્તુળમાં પિતા સમાય, અને ડૉક્ટર-વર્તુળ બંનેને છેદે.

✅ જવાબ: **પુરુષ-વર્તુળમાં પિતા સમાય; ડૉક્ટર-વર્તુળ બંનેને છેદે.**

ઉદાહરણ 2 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ ઓળખો: શાકભાજી, બટાકા, ફળ.**

1. બટાકા એ શાકભાજી છે → 'બટાકા' નું વર્તુળ 'શાકભાજી' ની અંદર (સમાવેશ).
2. ફળ અને શાકભાજી અલગ વર્ગ → 'ફળ' નું વર્તુળ 'શાકભાજી' થી અલગ.
3. તેથી: શાકભાજી-વર્તુળમાં બટાકા સમાય, અને ફળ સંપૂર્ણ અલગ વર્તુળ.

✅ જવાબ: **શાકભાજી-વર્તુળમાં બટાકા સમાય; ફળ અલગ વર્તુળ.**

ઉદાહરણ 3 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ ઓળખો: પ્રાધ્યાપક, શિક્ષિત, સ્ત્રી.**

1. દરેક પ્રાધ્યાપક શિક્ષિત છે → 'પ્રાધ્યાપક' નું વર્તુળ 'શિક્ષિત' ની અંદર.
2. કેટલીક સ્ત્રીઓ શિક્ષિત છે → 'સ્ત્રી' અને 'શિક્ષિત' છેદે.
3. કેટલીક સ્ત્રીઓ પ્રાધ્યાપક છે → 'સ્ત્રી' નું વર્તુળ 'પ્રાધ્યાપક' ને પણ છેદે.
4. તેથી: શિક્ષિત-વર્તુળમાં પ્રાધ્યાપક સમાય; સ્ત્રી-વર્તુળ બંનેને છેદે.

✅ જવાબ: **શિક્ષિત-વર્તુળમાં પ્રાધ્યાપક સમાય; સ્ત્રી-વર્તુળ બંનેને છેદે.**

6. સંખ્યા-આધારિત વેન — બે જૂથની ગણતરી

આ પ્રકારમાં બે છેદતા વર્તુળોમાં સંખ્યાઓ આપેલી હોય છે અને 'ફક્ત A', 'ફક્ત B', 'બંને (A∩B)', 'કુલ' જેવી ગણતરી પૂછાય છે. પાયાનું સૂત્ર: કુલ = ફક્ત A + ફક્ત B + બંને.

જો 'A નો કુલ' આપ્યો હોય તો: ફક્ત A = A નો કુલ − બંને. એ જ રીતે ફક્ત B = B નો કુલ − બંને. બે જૂથનું મહત્ત્વનું સૂત્ર: n(A∪B) = n(A) + n(B) − n(A∩B).

ઉદાહરણ 1 **એક વર્ગના 50 વિદ્યાર્થીમાંથી 30 ક્રિકેટ રમે છે, 25 ફૂટબોલ રમે છે, અને 10 બંને રમે છે. ફક્ત ક્રિકેટ રમતા વિદ્યાર્થી કેટલા?**

1. ફક્ત ક્રિકેટ = ક્રિકેટનો કુલ − બંને = 30 − 10 = 20.

✅ જવાબ: **20**

ઉદાહરણ 2 **ઉપરના જ ઉદાહરણમાં (30 ક્રિકેટ, 25 ફૂટબોલ, 10 બંને) — ઓછામાં ઓછી એક રમત રમતા વિદ્યાર્થી કેટલા?**

1. n(A∪B) = 30 + 25 − 10 = 45.
2. તેથી 45 વિદ્યાર્થી ઓછામાં ઓછી એક રમત રમે છે.

✅ જવાબ: **45**

ઉદાહરણ 3 **ઉપરના જ ઉદાહરણમાં (કુલ 50, 45 ઓછામાં ઓછી એક રમત) — કોઈ પણ રમત ન રમતા વિદ્યાર્થી કેટલા?**

1. કોઈ રમત નહીં = કુલ − ઓછામાં ઓછી એક = 50 − 45 = 5.

✅ જવાબ: **5**

બે જૂથનાં સૂત્રો

- કુલ (ઓછામાં ઓછું એક) = ફક્ત A + ફક્ત B + બંને
- n(A∪B) = n(A) + n(B) − n(A∩B)
- ફક્ત A = n(A) − n(A∩B)
- ફક્ત B = n(B) − n(A∩B)

7. સંખ્યા-આધારિત વેન — ત્રણ જૂથની ગણતરી

ત્રણ છેદતા વર્તુળોમાં સાત ભાગ બને છે: ફક્ત A, ફક્ત B, ફક્ત C, ફક્ત A∩B, ફક્ત B∩C, ફક્ત A∩C, અને ત્રણેય (A∩B∩C). દરેક ભાગની સંખ્યા આપેલી હોય ત્યારે જરૂરી જવાબ સરવાળાથી મળે.

ત્રણ જૂથનું સમાવેશ-બાકાત સૂત્ર: n(A∪B∪C) = n(A) + n(B) + n(C) − n(A∩B) − n(B∩C) − n(A∩C) + n(A∩B∩C). અહીં 'n(A∩B)' એટલે A અને B બંનેમાં આવતા બધા (ભલે ત્રણેયમાં હોય) — ફક્ત A∩B નહીં.

ઉદાહરણ 1 **વેન આકૃતિના ભાગો: ફક્ત A = 12, ફક્ત B = 15, ફક્ત C = 10, ફક્ત A∩B = 5, ફક્ત B∩C = 4, ફક્ત A∩C = 6, ત્રણેય = 3. કુલ કેટલા?**

1. કુલ = 12 + 15 + 10 + 5 + 4 + 6 + 3 = 55.

✅ જવાબ: **55**

ઉદાહરણ 2 **ઉપરના જ આંકડા સાથે — A જૂથનો કુલ કેટલો?**

1. A નો કુલ = ફક્ત A + ફક્ત A∩B + ફક્ત A∩C + ત્રણેય = 12 + 5 + 6 + 3 = 26.

✅ જવાબ: **26**

ઉદાહરણ 3 **60 લોકોમાં 27 ચા પીએ, 42 દૂધ પીએ. જો દરેક ઓછામાં ઓછું એક પીણું પીતો હોય તો બંને પીનારા કેટલા?**

1. n(A∪B) = 60 (બધા ઓછામાં ઓછું એક).
2. n(A∩B) = n(A) + n(B) − n(A∪B) = 27 + 42 − 60 = 9.

✅ જવાબ: **9**

ત્રણ જૂથનું મુખ્ય સૂત્ર

- ✦ n(A∪B∪C) = n(A)+n(B)+n(C) − n(A∩B) − n(B∩C) − n(A∩C) + n(A∩B∩C)
- ✦ ફક્ત A∩B (C માં નહીં) = n(A∩B) − n(A∩B∩C)
- ✦ ફક્ત A = n(A) − [ફક્ત A∩B] − [ફક્ત A∩C] − [ત્રણેય]

8. વેન આકૃતિ ઉકેલવાની પગલાવાર પદ્ધતિ

સંબંધ-ઓળખના પ્રશ્નોમાં ઉતાવળ ભૂલ કરાવે છે. નીચે દરેક પ્રશ્ન માટે વાપરી શકાય તેવી સ્પષ્ટ પદ્ધતિ આપી છે.

પગલાં: (1) ત્રણ શબ્દોની ત્રણ જોડી લખો. (2) દરેક જોડી માટે સંબંધ નક્કી કરો — સમાવેશ, છેદન કે અલગ. (3) 'બધા/કેટલાક/કોઈ નહીં' શબ્દમાં વિચારો. (4) ત્રણેય સંબંધ સાથે બંધ બેસતો વિકલ્પ પસંદ કરો.

- 'દરેક A એ B છે' → A નું વર્તુળ B ની અંદર (સમાવેશ).
- 'કેટલાક A એ B છે' → બે વર્તુળ છેદે.
- 'કોઈ A એ B નથી' → બે અલગ વર્તુળ.
- સંખ્યા-પ્રશ્નમાં પહેલાં 'ત્રણેય' ભાગ શોધો, પછી બાહ્ય તરફ ગણો.

ઉદાહરણ 1 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ ઓળખો: પક્ષી, કાગડો, ઘોડો.**

1. કાગડો-પક્ષી: દરેક કાગડો પક્ષી છે → કાગડો પક્ષીમાં સમાય.
2. ઘોડો-પક્ષી: કોઈ ઘોડો પક્ષી નથી → અલગ.
3. ઘોડો-કાગડો: અલગ.
4. તેથી: પક્ષી-વર્તુળમાં કાગડો સમાય; ઘોડો સંપૂર્ણ અલગ વર્તુળ.

✅ જવાબ: **પક્ષી-વર્તુળમાં કાગડો સમાય; ઘોડો અલગ વર્તુળ.**

ઉદાહરણ 2 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ ઓળખો: ફર્નિચર, ખુરશી, ટેબલ.**

1. ખુરશી અને ટેબલ બંને ફર્નિચર છે → બંને ફર્નિચરમાં સમાય.
2. ખુરશી અને ટેબલ વચ્ચે કોઈ સહિયારો સભ્ય નથી → બે અલગ.
3. તેથી: એક મોટા ફર્નિચર-વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં વર્તુળ (ખુરશી, ટેબલ).

✅ જવાબ: **મોટા ફર્નિચર-વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં વર્તુળ (ખુરશી, ટેબલ).**

9. સામાન્ય ભૂલો અને કાળજી

વેન આકૃતિમાં વિદ્યાર્થીઓ થોડી જ પણ વારંવાર થતી ભૂલો કરે છે. તે જાણી લેવાથી પૂરા ગુણ મેળવી શકાય.

- 'દરેક' અને 'કેટલાક' નો ભેદ ભૂલવો — દરેક = સમાવેશ, કેટલાક = છેદન.
- સંખ્યા-પ્રશ્નમાં 'ફક્ત A∩B' અને 'કુલ A∩B (ત્રણેય સહિત)' ને ભેળવી દેવા.
- ત્રણ જૂથના સૂત્રમાં છેલ્લે +n(A∩B∩C) ઉમેરવાનું ભૂલવું.
- 'ઓછામાં ઓછું એક' એટલે યુનિયન (A∪B); 'કોઈ નહીં' એ કુલમાંથી બાદ કરવા.
- વાસ્તવિક જગતનું જ્ઞાન વાપરો — દા.ત. માતા હંમેશા સ્ત્રી, કાગડો હંમેશા પક્ષી.

ટૂંકી રીતો — વેન આકૃતિ

પરીક્ષામાં સમય બચાવવા આ ટૂંકી રીતો યાદ રાખો.

ઝડપી યુક્તિઓ

- 'દરેક / બધા' શબ્દ → એક વર્તુળ બીજામાં સમાય (સમાવેશ).
- 'કેટલાક' શબ્દ → બે વર્તુળ છેદે (overlap).
- 'કોઈ નહીં' શબ્દ → બે અલગ વર્તુળ (disjoint).
- બે જૂથ: n(A∪B) = n(A) + n(B) − n(A∩B) — સૌથી વધુ વપરાતું સૂત્ર.
- 'ફક્ત A' = A નો કુલ − A∩B (બે જૂથમાં); 'કોઈ નહીં' = કુલ − A∪B.
- ત્રણ જૂથ: પહેલાં ત્રણેયનો ભાગ શોધો, પછી દરેક જોડીમાંથી ત્રણેય બાદ કરી 'ફક્ત' ભાગ મેળવો.

વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

BMC હેડ ક્લાર્ક 2023

1 નીચેનામાંથી કઈ આકૃતિ કૂતરા, પાળેલા પ્રાણીઓ અને બિલાડીઓ વચ્ચેનો સંબંધ દર્શાવે છે ?

(A) (2) (B) (1) **(C) (3)** (D) (4)

✓ **જવાબ:** (C) (3)

GMC લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

2 બે વિષયોની એક પરીક્ષામાં બેઠેલા 120 વિદ્યાર્થીઓ પૈકી 55 વિદ્યાર્થીઓ વિજ્ઞાનમાં, 60 વિદ્યાર્થીઓ ગણિતમાં અને 22 વિદ્યાર્થીઓ બંને વિષયમાં પાસ થયા છે. તો કેટલા વિદ્યાર્થીઓ બંને વિષયમાં નાપાસ છે ?

(A) 130 (B) 37 (C) 197 **(D) 27**

✓ **જવાબ:** (D) 27

GPSSB જુનિયર ક્લાર્ક 2023

3 15 વ્યક્તિના જૂથમાં 7 વ્યક્તિ ગુજરાતી વાંચી શકે છે અને 8 વ્યક્તિ મરાઠી વાંચી શકે છે, જ્યારે 3 વ્યક્તિ બંનેમાંથી એક પણ ભાષા વાંચી શકતી નથી તો કેટલી વ્યક્તિ બંને પૈકી કોઇ એક જ ભાષા વાંચી શકતી હશે?

(A) 3 (B) 6 **(C) 9** (D) 12

✓ **જવાબ:** (C) 9

GSRTC કંડક્ટર 2018

4 નીચે આપેલ વેન-આકૃતિમાંથી એવા ડોક્ટર્સની સંખ્યા શોધો જે ખેલાડીઓ પણ છે અને કલાકાર પણ છે.

(A) 2 (B) 3 (C) 6 **(D) 7**

✓ **જવાબ:** (D) 7

GSSSB સબ એકાઉન્ટન્ટ / સબ ઓડિટર 2017

5 **એક કોલોનીમાં 2/3 સભ્યો મેગેઝીન 'A' મંગાવે છે. અડધા સભ્યો મેગેઝીન 'B' મંગાવે છે. 80 સભ્યો બંને મેગેઝીન મંગાવે છે. 40 સભ્યો એક પણ મેગેઝીન મંગાવતા નથી. સભ્યોની સંખ્યા શોધો.**

(A) 400 (B) 320 (C) 300 **(D) 240**

✓ **જવાબ:** (D) 240

SEB TAT (ઉ.મા.) — English 2023

6 **નીચે પૈકી કયો વેન ડાયાગ્રામ વિશ્વ, એશિયા, ભારત અને ગુજરાતને દર્શાવે છે. [વેન ડાયાગ્રામ વિકલ્પો]**

(A) [ચાર છેદતાં વર્તુળો] (B) [ચાર જુદાં પડખોપડખ વર્તુળો] (C) [બે અંશતઃ છેદતાં વર્તુળો] **(D) [ચાર સમકેન્દ્રી વર્તુળો]**

✓ **જવાબ:** (D) [ચાર સમકેન્દ્રી વર્તુળો]

SEB TAT (ઉ.મા.) — ગુજરાતી 2023

7 **નીચે પૈકી કયો વેન ડાયાગ્રામ વિશ્વ, એશિયા, ભારત અને ગુજરાતને દર્શાવે છે.**

(A) (A) (B) (B) (C) (C) **(D) (D)**

✓ **જવાબ:** (D) (D)

SEB TAT (ઉ.મા.) — ગણિત 2023

8 **નીચે પૈકી કયો વેન ડાયાગ્રામ વિશ્વ, એશિયા, ભારત અને ગુજરાતને દર્શાવે છે. [ચાર વેન ડાયાગ્રામ વિકલ્પો A, B, C, D આપેલ છે]**

(A) (A) ચાર એકબીજા સાથે છેદતાં વર્તુળો (B) (B) ચાર બાજુ બાજુમાં અડીને આવેલ વર્તુળો

(C) (C) બે અંદરના વર્તુળો સાથે એક છેદતું વર્તુળ **(D) (D) એકબીજામાં સમાવિષ્ટ ચાર સમકેન્દ્રિય વર્તુળો**

✓ **જવાબ:** (D) (D) એકબીજામાં સમાવિષ્ટ ચાર સમકેન્દ્રિય વર્તુળો

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 **નીચેના ત્રણ શબ્દો વચ્ચેનો સંબંધ કયું વેન-ચિત્ર યોગ્ય રીતે દર્શાવે? — પ્રાણી, કૂતરો, બિલાડી.**

(A) ત્રણ અલગ વર્તુળ **(B) એક મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં વર્તુળ** (C) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ

(D) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

ઉકેલ: કૂતરો અને બિલાડી અલગ વર્ગ (કોઈ સહિયારો સભ્ય નહીં), પણ બંને પ્રાણી છે — તેથી પ્રાણીના મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં વર્તુળ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — ડૉક્ટર, સ્ત્રી, માતા.**

(A) ત્રણ અલગ વર્તુળ | (B) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ | **(C) સ્ત્રી-વર્તુળમાં માતા સમાય; ડૉક્ટર-વર્તુળ બંનેને છેદે** | (D) ડૉક્ટર-વર્તુળમાં માતા અને સ્ત્રી બંને સમાય

ઉકેલ: દરેક માતા સ્ત્રી છે → માતા સ્ત્રીમાં સમાય. કેટલીક સ્ત્રીઓ/માતાઓ ડૉક્ટર છે → ડૉક્ટર-વર્તુળ બંનેને છેદે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **60 વ્યક્તિમાંથી 35 ચા પીએ, 30 કૉફી પીએ, અને 15 બંને પીએ. ફક્ત ચા પીનારા કેટલા?**

(A) 20 | (B) 15 | (C) 25 | (D) 30

ઉકેલ: ફક્ત ચા = ચાનો કુલ − બંને = 35 − 15 = 20.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **ઉપરની જ માહિતી (35 ચા, 30 કૉફી, 15 બંને) અનુસાર — ઓછામાં ઓછું એક પીણું પીનારા કેટલા?**

(A) 50 | (B) 45 | (C) 55 | (D) 65

ઉકેલ: n(A∪B) = 35 + 30 − 15 = 50.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **આપેલા ત્રણ શબ્દો વચ્ચેનો સંબંધ દર્શાવતી આકૃતિ માટે — યોગ્ય સંબંધ કયો? — ભારત, ગુજરાત, સુરત.**

(A) ત્રણ અલગ વર્તુળ | **(B) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ (સુરત અંદર, ગુજરાત વચ્ચે, ભારત બહાર)** | (C) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ | (D) મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં

ઉકેલ: સુરત ગુજરાતનો ભાગ, ગુજરાત ભારતનો ભાગ → ત્રણ વર્તુળ એકબીજામાં ક્રમશઃ સમાય.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **આ ત્રણ જૂથો માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — ફૂલ, ગુલાબ, છોડ.**

(A) ત્રણ અલગ વર્તુળ | (B) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ | **(C) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ (ગુલાબ અંદર, ફૂલ વચ્ચે, છોડ બહાર)** | (D) મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં

ઉકેલ: ગુલાબ એ ફૂલ, ફૂલ છોડનો ભાગ → ત્રણ વર્તુળ એકબીજામાં સમાય.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **નીચે આપેલ ત્રણ વર્ગ માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — પુરુષ, શિક્ષક, સ્ત્રી.**

(A) પુરુષ અને સ્ત્રી અલગ; શિક્ષક બંનેને છેદે | (B) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ | (C) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ | (D) ત્રણ અલગ વર્તુળ

ઉકેલ: પુરુષ અને સ્ત્રી પરસ્પર અલગ. કેટલાક પુરુષ અને કેટલીક સ્ત્રીઓ શિક્ષક છે → શિક્ષક-વર્તુળ બંનેને છેદે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **100 વિદ્યાર્થીમાંથી 60 ગણિત પાસ, 50 વિજ્ઞાન પાસ, 30 બંને પાસ. ફક્ત ગણિત પાસ કરનારા કેટલા?**

(A) 30 (B) 20 (C) 40 (D) 10

ઉકેલ: ફક્ત ગણિત = 60 − 30 = 30.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **ત્રણ વર્તુળ A, B, C પરસ્પર છેદે છે. ભાગો: ફક્ત A = 10, ફક્ત B = 8, ફક્ત C = 7, ફક્ત A∩B = 4, ફક્ત B∩C = 3, ફક્ત A∩C = 2, ત્રણેય = 5. કુલ સંખ્યા કેટલી?**

(A) 39 (B) 35 (C) 40 (D) 42

ઉકેલ: કુલ = 10 + 8 + 7 + 4 + 3 + 2 + 5 = 39.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — શાકભાજી, બટાકા, ફળ.**

(A) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ **(B) શાકભાજી-વર્તુળમાં બટાકા સમાય; ફળ અલગ વર્તુળ** (C) ત્રણ અલગ વર્તુળ (D) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

ઉકેલ: બટાકા શાકભાજી છે → સમાવેશ. ફળ શાકભાજીથી અલગ વર્ગ → અલગ વર્તુળ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **આપેલા ત્રણ શબ્દો વચ્ચેનો સંબંધ દર્શાવતી આકૃતિ માટે — યોગ્ય સંબંધ કયો? — પક્ષી, કાગડો, કૂતરો.**

(A) પક્ષી-વર્તુળમાં કાગડો સમાય; કૂતરો અલગ વર્તુળ (B) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ (C) ત્રણ અલગ વર્તુળ (D) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

ઉકેલ: દરેક કાગડો પક્ષી છે → સમાવેશ. કૂતરો પક્ષી નથી → અલગ વર્તુળ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **40 લોકોમાંથી 25 અખબાર વાંચે, 20 સામયિક વાંચે, અને 10 બંને વાંચે. કોઈ પણ ન વાંચનારા કેટલા?**

(A) 5 (B) 10 (C) 0 (D) 15

ઉકેલ: ઓછામાં ઓછું એક = 25 + 20 − 10 = 35; કોઈ નહીં = 40 − 35 = 5.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **આ ત્રણ જૂથો માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — સોમવાર, મંગળવાર, બુધવાર.**

(A) ત્રણ અલગ વર્તુળ (B) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ (C) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ (D) મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં

ઉકેલ: ત્રણેય જુદા દિવસ; કોઈ સહિયારો ભાગ નથી → ત્રણ અલગ વર્તુળ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **નીચે આપેલ ત્રણ વર્ગ માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — ફર્નિચર, ખુરશી, ટેબલ.**

(A) ત્રણ અલગ વર્તુળ | **(B) મોટા ફર્નિચર-વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં વર્તુળ (ખુરશી, ટેબલ)** | (C) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ | (D) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

ઉકેલ: ખુરશી અને ટેબલ બંને ફર્નિચર છે પણ પરસ્પર અલગ → મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — વાહન, બસ, કાર.**

(A) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ | **(B) મોટા વાહન-વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં (બસ, કાર)** | (C) ત્રણ અલગ વર્તુળ | (D) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

ઉકેલ: બસ અને કાર બંને વાહન છે પણ પરસ્પર અલગ → વાહનના મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **50 મુસાફરમાંથી 30 પાસે બેગ છે, 25 પાસે છત્રી છે, અને 12 પાસે બંને છે. ફક્ત છત્રી ધરાવનારા કેટલા?**

(A) 13 | (B) 18 | (C) 12 | (D) 25

ઉકેલ: ફક્ત છત્રી = 25 − 12 = 13.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **આપેલા ત્રણ શબ્દો વચ્ચેનો સંબંધ દર્શાવતી આકૃતિ માટે — યોગ્ય સંબંધ કયો? — પિતા, પુરુષ, ડૉક્ટર.**

(A) પુરુષ-વર્તુળમાં પિતા સમાય; ડૉક્ટર-વર્તુળ બંનેને છેદે | (B) ત્રણ અલગ વર્તુળ | (C) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ | (D) ત્રણ પરસ્પર છેદતા સમાન વર્તુળ

ઉકેલ: દરેક પિતા પુરુષ છે → સમાવેશ. કેટલાક પુરુષ/પિતા ડૉક્ટર છે → ડૉક્ટર-વર્તુળ બંનેને છેદે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **120 લોકોમાંથી 70 ગુજરાતી જાણે, 60 હિન્દી જાણે, અને 30 બંને જાણે. ઓછામાં ઓછી એક ભાષા જાણનારા કેટલા?**

(A) 100 | (B) 90 | (C) 110 | (D) 130

ઉકેલ: n(A∪B) = 70 + 60 − 30 = 100.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **આ ત્રણ જૂથો માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — પ્રાણી, વાઘ, સિંહ.**

(A) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ | **(B) મોટા પ્રાણી-વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં (વાઘ, સિંહ)** | (C) ત્રણ અલગ વર્તુળ | (D) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

ઉકેલ: વાઘ અને સિંહ બંને પ્રાણી છે પણ પરસ્પર અલગ → પ્રાણીના મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **નીચે આપેલ ત્રણ વર્ગ માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — વિદ્યાર્થી, છોકરી, ખેલાડી.**

(A) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ | (B) ત્રણ અલગ વર્તુળ | (C) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ | (D) મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં

ઉકેલ: કેટલીક છોકરીઓ વિદ્યાર્થી છે, કેટલીક ખેલાડી; કેટલાક વિદ્યાર્થી ખેલાડી છે — દરેક જોડી છેદે અને ત્રણેય સહિયારા શક્ય → ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **ત્રણ વર્તુળમાં ભાગો: ફક્ત A = 9, ફક્ત B = 11, ફક્ત C = 6, ફક્ત A∩B = 3, ફક્ત B∩C = 2, ફક્ત A∩C = 4, ત્રણેય = 5. C જૂથનો કુલ કેટલો?**

(A) 17 | (B) 13 | (C) 11 | (D) 20

ઉકેલ: C નો કુલ = ફક્ત C + ફક્ત B∩C + ફક્ત A∩C + ત્રણેય = 6 + 2 + 4 + 5 = 17.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — ભારત, એશિયા, વિશ્વ.**

(A) ત્રણ અલગ વર્તુળ | (B) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ

(C) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ (ભારત અંદર, એશિયા વચ્ચે, વિશ્વ બહાર) | (D) મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં

ઉકેલ: ભારત એશિયાનો ભાગ, એશિયા વિશ્વનો ભાગ → ત્રણ વર્તુળ એકબીજામાં સમાય.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **80 કર્મચારીમાંથી 45 ચા પીએ, 50 કૉફી પીએ, અને બધા ઓછામાં ઓછું એક પીણું પીએ. બંને પીનારા કેટલા?**

(A) 15 | (B) 20 | (C) 10 | (D) 25

ઉકેલ: n(A∩B) = n(A) + n(B) − n(A∪B) = 45 + 50 − 80 = 15.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **આપેલા ત્રણ શબ્દો વચ્ચેનો સંબંધ દર્શાવતી આકૃતિ માટે — યોગ્ય સંબંધ કયો? — કેરી, ફળ, કેળું.**

(A) મોટા ફળ-વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં (કેરી, કેળું) | (B) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ | (C) ત્રણ અલગ વર્તુળ

(D) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

ઉકેલ: કેરી અને કેળું બંને ફળ છે પણ પરસ્પર અલગ → ફળના મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **આ ત્રણ જૂથો માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — પોલીસ, માણસ, સ્ત્રી.**

(A) માણસ અને સ્ત્રી અલગ; પોલીસ બંનેને છેદે | (B) ત્રણ અલગ વર્તુળ | (C) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

(D) ત્રણ સમાન છેદતા વર્તુળ

ઉકેલ: અહીં 'માણસ' એટલે પુરુષ — પુરુષ અને સ્ત્રી અલગ. કેટલાક પુરુષ/સ્ત્રી પોલીસ છે → પોલીસ-વર્તુળ બંનેને છેદે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **200 લોકોમાંથી 120 ક્રિકેટ જુએ, 90 ફૂટબોલ જુએ, અને 40 બંને જુએ. કોઈ પણ રમત ન જોનારા કેટલા?**

(A) 30 (B) 40 (C) 20 (D) 50

ઉકેલ: ઓછામાં ઓછી એક = 120 + 90 − 40 = 170; કોઈ નહીં = 200 − 170 = 30.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **નીચે આપેલ ત્રણ વર્ગ માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — જિલ્લો, ગુજરાત, તાલુકો.**

(A) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ (તાલુકો અંદર, જિલ્લો વચ્ચે, ગુજરાત બહાર) (B) ત્રણ અલગ વર્તુળ

(C) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ (D) મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં

ઉકેલ: તાલુકો જિલ્લાનો ભાગ, જિલ્લો ગુજરાતનો ભાગ → ત્રણ વર્તુળ ક્રમશઃ એકબીજામાં સમાય.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **150 ઉમેદવારમાંથી 80 લેખિત પરીક્ષા પાસ, 70 શારીરિક કસોટી પાસ, અને 30 બંને પાસ. ફક્ત લેખિત પરીક્ષા પાસ કરનારા કેટલા?**

(A) 50 (B) 40 (C) 30 (D) 60

ઉકેલ: ફક્ત લેખિત = 80 − 30 = 50.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — શિક્ષક, સ્ત્રી, માતા.**

(A) સ્ત્રી-વર્તુળમાં માતા સમાય; શિક્ષક-વર્તુળ બંનેને છેદે (B) ત્રણ અલગ વર્તુળ (C) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

(D) ત્રણ સમાન છેદતા વર્તુળ

ઉકેલ: દરેક માતા સ્ત્રી છે → સમાવેશ. કેટલીક સ્ત્રીઓ/માતાઓ શિક્ષક છે → શિક્ષક-વર્તુળ બંનેને છેદે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **ત્રણ વર્તુળ A, B, C માં: n(A) = 30, n(B) = 25, n(C) = 28, n(A∩B) = 8, n(B∩C) = 6, n(A∩C) = 7, n(A∩B∩C) = 3. કુલ (A∪B∪C) કેટલા?**

(A) 65 (B) 62 (C) 70 (D) 68

ઉકેલ: n(A∪B∪C) = 30+25+28 − 8 − 6 − 7 + 3 = 83 − 21 + 3 = 65.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **આપેલા ત્રણ શબ્દો વચ્ચેનો સંબંધ દર્શાવતી આકૃતિ માટે — યોગ્ય સંબંધ કયો? — રમત, ક્રિકેટ, હૉકી.**

(A) મોટા રમત-વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં (ક્રિકેટ, હૉકી) (B) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ (C) ત્રણ અલગ વર્તુળ

(D) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

ઉકેલ: ક્રિકેટ અને હૉકી બંને રમત છે પણ પરસ્પર અલગ → રમતના મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **75 ખેડૂતમાંથી 40 ઘઉં ઉગાડે, 35 બાજરી ઉગાડે, અને 12 બંને ઉગાડે. ઓછામાં ઓછું એક પાક ઉગાડનારા કેટલા?**

(A) 63 (B) 60 (C) 65 (D) 75

ઉકેલ: n(A∪B) = 40 + 35 − 12 = 63.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

33 **આ ત્રણ જૂથો માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — મહિના, સપ્તાહ, વર્ષ.**

(A) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ (સપ્તાહ અંદર, મહિનો વચ્ચે, વર્ષ બહાર) (B) ત્રણ અલગ વર્તુળ (C) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ (D) મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં

ઉકેલ: સપ્તાહ મહિનાનો ભાગ, મહિનો વર્ષનો ભાગ → ત્રણ વર્તુળ ક્રમશઃ એકબીજામાં સમાય.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

34 **90 લોકોમાંથી 50 ગીત ગમે, 40 નૃત્ય ગમે, અને બધાંને ઓછામાં ઓછું એક ગમે છે. બંને ગમનારા કેટલા?**

(A) 0 (B) 10 (C) 5 (D) 20

ઉકેલ: n(A∩B) = 50 + 40 − 90 = 0; એટલે કોઈને બંને ગમતું નથી.

✏️ જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

🟢 સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. નીચે આપેલ ત્રણ વર્ગ માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — પ્રાણી, કૂતરો, ઘોડો.

(A) મોટા પ્રાણી-વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં (કૂતરો, ઘોડો)
(B) ત્રણ અલગ વર્તુળ
(C) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ
(D) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

2. નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — ફૂલ, કમળ, છોડ.

(A) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ (કમળ અંદર, ફૂલ વચ્ચે, છોડ બહાર)
(B) ત્રણ અલગ વર્તુળ
(C) મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં
(D) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ

3. 20 બાળકોમાંથી 12 ચોકલેટ ખાય, 9 બિસ્કિટ ખાય, અને 5 બંને ખાય. ફક્ત ચોકલેટ ખાનારા કેટલા?

(A) 7 (B) 5 (C) 9 (D) 12

4. આપેલા ત્રણ શબ્દો વચ્ચેનો સંબંધ દર્શાવતી આકૃતિ માટે — યોગ્ય સંબંધ કયો? — દિવસ, રાત, સવાર.

(A) ત્રણ અલગ વર્તુળ
(B) મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં
(C) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ
(D) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ

5. આ ત્રણ જૂથો માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — વાહન, સ્કૂટર, ટ્રક.

(A) મોટા વાહન-વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં (સ્કૂટર, ટ્રક)
(B) ત્રણ અલગ વર્તુળ
(C) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ
(D) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

6. 30 લોકોમાંથી 18 ચા પીએ, 14 કૉફી પીએ, અને 6 બંને પીએ. ઓછામાં ઓછું એક પીણું પીનારા કેટલા?

(A) 26 (B) 24 (C) 28 (D) 32

7. નીચે આપેલ ત્રણ વર્ગ માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — ભારત, ગુજરાત, અમદાવાદ.

(A) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ (અમદાવાદ અંદર, ગુજરાત વચ્ચે, ભારત બહાર)
(B) ત્રણ અલગ વર્તુળ
(C) મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં
(D) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ

8. નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — પક્ષી, પોપટ, ગાય.

(A) પક્ષી-વર્તુળમાં પોપટ સમાય; ગાય અલગ વર્તુળ
(B) ત્રણ અલગ વર્તુળ
(C) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ
(D) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

9. 25 વિદ્યાર્થીમાંથી 15 ગણિત પાસ, 12 અંગ્રેજી પાસ, અને 7 બંને પાસ. ફક્ત અંગ્રેજી પાસ કરનારા કેટલા?

(A) 5 (B) 7 (C) 8 (D) 12

10. આપેલા ત્રણ શબ્દો વચ્ચેનો સંબંધ દર્શાવતી આકૃતિ માટે — યોગ્ય સંબંધ કયો? — ફળ, સફરજન, દાડમ.

(A) મોટા ફળ-વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં (સફરજન, દાડમ)
(B) ત્રણ અલગ વર્તુળ
(C) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ
(D) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

11. 40 લોકોમાંથી 22 અખબાર વાંચે, 18 સામયિક વાંચે, અને 8 બંને વાંચે. કોઈ પણ ન વાંચનારા કેટલા?

(A) 8 (B) 10 (C) 6 (D) 12

12. આ ત્રણ જૂથો માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — પુરુષ, સ્ત્રી, ડૉક્ટર.

(A) પુરુષ અને સ્ત્રી અલગ; ડૉક્ટર બંનેને છેદે
(B) ત્રણ અલગ વર્તુળ
(C) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ
(D) ત્રણ સમાન છેદતા વર્તુળ

🟡 મધ્યમ (Medium) 12 પ્રશ્ન

13. નીચે આપેલ ત્રણ વર્ગ માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — પિતા, શિક્ષક, પુરુષ.

(A) પુરુષ-વર્તુળમાં પિતા સમાય; શિક્ષક-વર્તુળ બંનેને છેદે

(B) ત્રણ અલગ વર્તુળ

(C) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

(D) ત્રણ સમાન છેદતા વર્તુળ

14. 100 લોકોમાંથી 55 હિન્દી જાણે, 45 ગુજરાતી જાણે, અને 25 બંને જાણે. ફક્ત હિન્દી જાણનારા કેટલા?

(A) 30 (B) 20 (C) 25 (D) 35

15. ત્રણ વર્તુળમાં ભાગો: ફક્ત A = 14, ફક્ત B = 10, ફક્ત C = 12, ફક્ત A∩B = 6, ફક્ત B∩C = 5, ફક્ત A∩C = 4, ત્રણેય = 7. કુલ કેટલા?

(A) 58 (B) 55 (C) 60 (D) 52

16. નીચેના ત્રણ શબ્દો માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — કવિ, શિક્ષક, વ્યક્તિ.

(A) વ્યક્તિ-વર્તુળમાં કવિ અને શિક્ષક બંને સમાય અને બંને એકબીજાને છેદે

(B) ત્રણ અલગ વર્તુળ

(C) એકબીજામાં ક્રમશઃ સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

(D) મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં

17. 90 પ્રવાસીમાંથી 50 પાસે કેમેરા છે, 60 પાસે મોબાઇલ છે, અને બધા પાસે ઓછામાં ઓછું એક છે. બંને ધરાવનારા કેટલા?

(A) 20 (B) 10 (C) 30 (D) 40

18. ત્રણ વર્તુળમાં ભાગો: ફક્ત A = 8, ફક્ત B = 9, ફક્ત C = 5, ફક્ત A∩B = 4, ફક્ત B∩C = 3, ફક્ત A∩C = 6, ત્રણેય = 2. B જૂથનો કુલ કેટલો?

(A) 18 (B) 16 (C) 20 (D) 14

19. આપેલા ત્રણ શબ્દો વચ્ચેનો સંબંધ દર્શાવતી આકૃતિ માટે — યોગ્ય સંબંધ કયો? — સૈનિક, ગુનેગાર, માણસ.

(A) માણસ-વર્તુળમાં સૈનિક અને ગુનેગાર બંને સમાય, અને બંને એકબીજાથી અલગ

(B) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ

(C) એકબીજામાં ક્રમશઃ સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

(D) ત્રણ સંપૂર્ણ અલગ વર્તુળ

20. 120 ગ્રાહકમાંથી 70 ચા ખરીદે, 50 દૂધ ખરીદે, અને 30 બંને ખરીદે. ઓછામાં ઓછું એક ખરીદનારા કેટલા?

(A) 90 (B) 80 (C) 100 (D) 120

21. આ ત્રણ જૂથો માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — ગુજરાતી, ભારતીય, એશિયાઈ.

(A) એકબીજામાં સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ (ગુજરાતી અંદર, ભારતીય વચ્ચે, એશિયાઇ બહાર)

(B) ત્રણ અલગ વર્તુળ

(C) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ

(D) મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં

22. એક સર્વેમાં 65 લોકો અંગ્રેજી, 40 લોકો ફ્રેન્ચ બોલે; 20 બંને બોલે. જો કુલ 100 લોકો હોય તો કોઈ પણ ભાષા ન બોલનારા કેટલા?

(A) 15 (B) 20 (C) 10 (D) 5

23. નીચે આપેલ ત્રણ વર્ગ માટે યોગ્ય સંબંધ કયો? — ડૉક્ટર, એન્જિનિયર, સ્નાતક.

(A) સ્નાતક-વર્તુળમાં ડૉક્ટર અને એન્જિનિયર બંને સમાય, અને બંને એકબીજાથી અલગ

(B) ત્રણ પરસ્પર છેદતા વર્તુળ

(C) એકબીજામાં ક્રમશઃ સમાયેલાં ત્રણ વર્તુળ

(D) ત્રણ સંપૂર્ણ અલગ વર્તુળ

24. ત્રણ વર્તુળ A, B, C માં n(A) = 20, n(B) = 18, n(C) = 16, n(A∩B) = 5, n(B∩C) = 4, n(A∩C) = 3, n(A∩B∩C) = 2. કુલ (A∪B∪C) કેટલા?

(A) 44 (B) 42 (C) 46 (D) 40

અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

25. ત્રણ વર્તુળમાં n(A) = 40, n(B) = 35, n(C) = 30, n(A∩B) = 12, n(B∩C) = 10, n(A∩C) = 8, n(A∩B∩C) = 5. ફક્ત A∩B (C માં નહીં) માં કેટલા?

(A) 7 (B) 12 (C) 5 (D) 17

26. ઉપરના જ આંકડા (n(A)=40, n(A∩B)=12, n(A∩C)=8, ત્રણેય=5) અનુસાર — ફક્ત A (B કે C માં નહીં) કેટલા?

(A) 25 (B) 20 (C) 28 (D) 23

27. 150 વિદ્યાર્થીમાંથી 90 ગણિત, 80 વિજ્ઞાન, 70 અંગ્રેજી પાસ; 45 ગણિત-વિજ્ઞાન, 40 વિજ્ઞાન-અંગ્રેજી, 35 ગણિત-અંગ્રેજી, અને 25 ત્રણેય પાસ. ઓછામાં ઓછું એક પાસ કરનારા કેટલા?

(A) 145 (B) 150 (C) 140 (D) 135

28. ઉપરના જ સર્વેમાં (કુલ 150, ઓછામાં ઓછું એક = 145) — કોઈ પણ વિષય પાસ ન કરનારા કેટલા?

(A) 5 (B) 10 (C) 0 (D) 15

29. ઉપરના જ આંકડા (ગણિત-વિજ્ઞાન 45, ત્રણેય 25) અનુસાર — ફક્ત ગણિત અને વિજ્ઞાન બંને પાસ (અંગ્રેજી નહીં) કેટલા?

(A) 20 (B) 25 (C) 45 (D) 15

30. 200 લોકોના સર્વેમાં 120 ચા, 100 કૉફી, 80 દૂધ પીએ; 50 ચા-કૉફી, 40 કૉફી-દૂધ, 30 ચા-દૂધ, 20 ત્રણેય પીએ. ઓછામાં ઓછું એક પીણું પીનારા કેટલા?

(A) 200 (B) 180 (C) 190 (D) 210

31. ઉપરના જ સર્વેમાં (ચા 120, ચા-કૉફી 50, ચા-દૂધ 30, ત્રણેય 20) — ફક્ત ચા પીનારા કેટલા?

(A) 60 (B) 70 (C) 50 (D) 40

32. એક વર્ગમાં 60% ક્રિકેટ, 45% ફૂટબોલ રમે; 25% બંને રમે. જો વર્ગમાં 80 વિદ્યાર્થી હોય તો કોઈ પણ રમત ન રમનારા કેટલા?

(A) 16 (B) 20 (C) 12 (D) 24

33. ત્રણ વર્તુળમાં: ફક્ત A = 18, ફક્ત B = 22, ફક્ત C = 16, ફક્ત A∩B = 7, ફક્ત B∩C = 5, ફક્ત A∩C = 6, ત્રણેય = 9. A∪B∪C માં કુલ કેટલા?

(A) 83 (B) 80 (C) 85 (D) 78

34. ઉપરના જ આંકડા (ફક્ત A∩B = 7, ફક્ત A∩C = 6, ત્રણેય = 9) અનુસાર — બરાબર બે જ વર્તુળમાં આવતા (ત્રણેયમાં નહીં) કુલ કેટલા?

(A) 18 (B) 27 (C) 9 (D) 13

35. 100 લોકોમાંથી 72 ગુજરાતી, 43 હિન્દી જાણે; દરેક ઓછામાં ઓછી એક ભાષા જાણે છે. ફક્ત ગુજરાતી જાણનારા કેટલા?

(A) 57 (B) 43 (C) 29 (D) 15

36. ત્રણ વર્તુળમાં n(A) = 50, n(B) = 40, n(C) = 30, n(A∩B) = 15, n(B∩C) = 10, n(A∩C) = 12, n(A∩B∩C) = 6, અને કોઈ પણ વર્તુળમાં ન આવતા 9 લોકો છે. કુલ સંખ્યા કેટલી?

(A) 98 (B) 89 (C) 95 (D) 100

37. ⭐ એક સર્વેમાં n(A) = 55, n(B) = 48, n(C) = 40, n(A∩B) = 20, n(B∩C) = 18, n(A∩C) = 15, n(A∩B∩C) = 8. બરાબર એક જ વર્તુળમાં આવતા (ફક્ત એક જૂથના) કુલ કેટલા?

(A) 61 (B) 53 (C) 67 (D) 45

38. ⭐ એક વર્ગના 120 વિદ્યાર્થી ત્રણ રમતમાંથી ઓછામાં ઓછી એક રમે છે. 65 ક્રિકેટ, 55 ફૂટબોલ, 50 હૉકી રમે છે; 25 ક્રિકેટ-ફૂટબોલ, 20 ફૂટબોલ-હૉકી, 18 ક્રિકેટ-હૉકી રમે છે. ત્રણેય રમત રમનારા કેટલા?

(A) 13 (B) 11 (C) 15 (D) 8

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **A**	2. **A**	3. **A**	4. **A**	5. **A**	6. **A**	7. **A**	8. **A**	9. **A**	10. **A**	11. **A**
12. **A**	13. **A**	14. **A**	15. **A**	16. **A**	17. **A**	18. **A**	19. **A**	20. **A**	21. **A**	22. **A**
23. **A**	24. **A**	25. **A**	26. **A**	27. **A**	28. **A**	29. **A**	30. **A**	31. **A**	32. **A**	33. **A**
34. **A**	35. **A**	36. **A**	37. **A**	38. **A**						

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (A) — કૂતરો અને ઘોડો બંને પ્રાણી છે પણ પરસ્પર અલગ → પ્રાણીના મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં.

2. જવાબ (A) — કમળ ફૂલ, ફૂલ છોડનો ભાગ → ત્રણ વર્તુળ એકબીજામાં સમાય.

3. જવાબ (A) — ફક્ત ચૉકલેટ = 12 − 5 = 7.

4. જવાબ (A) — દિવસ, રાત અને સવાર પરસ્પર અલગ સમય છે, કોઈ સહિયારો ભાગ નથી → ત્રણ અલગ વર્તુળ.

5. જવાબ (A) — સ્કૂટર અને ટ્રક બંને વાહન છે પણ પરસ્પર અલગ → વાહનના મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં.

6. જવાબ (A) — n(A∪B) = 18 + 14 − 6 = 26.

7. જવાબ (A) — અમદાવાદ ગુજરાતમાં, ગુજરાત ભારતમાં → ત્રણ વર્તુળ ક્રમશઃ સમાય.

8. જવાબ (A) — પોપટ પક્ષી છે → સમાવેશ. ગાય પક્ષી નથી → અલગ વર્તુળ.

9. જવાબ (A) — ફક્ત અંગ્રેજી = 12 − 7 = 5.

10. જવાબ (A) — સફરજન અને દાડમ બંને ફળ છે પણ પરસ્પર અલગ → ફળના મોટા વર્તુળમાં બે અલગ નાનાં.

11. જવાબ (A) — ઓછામાં ઓછું એક = 22 + 18 − 8 = 32; કોઈ નહીં = 40 − 32 = 8.

12. જવાબ (A) — પુરુષ અને સ્ત્રી પરસ્પર અલગ. કેટલાક પુરુષ/સ્ત્રી ડૉક્ટર છે → ડૉક્ટર-વર્તુળ બંનેને છેદે.

13. જવાબ (A) — દરેક પિતા પુરુષ → સમાવેશ. કેટલાક પુરુષ/પિતા શિક્ષક → શિક્ષક-વર્તુળ બંનેને છેદે.

14. જવાબ (A) — ફક્ત હિન્દી = 55 − 25 = 30.

15. જવાબ (A) — કુલ = 14 + 10 + 12 + 6 + 5 + 4 + 7 = 58.

16. જવાબ (A) — કવિ અને શિક્ષક બંને વ્યક્તિ છે → બંને વ્યક્તિમાં સમાય. કેટલાક કવિ શિક્ષક પણ છે → કવિ અને શિક્ષક છેદે.

17. જવાબ (A) — n(A∩B) = 50 + 60 − 90 = 20.

18. જવાબ (A) — B નો કુલ = ફક્ત B + ફક્ત A∩B + ફક્ત B∩C + ત્રણેય = 9 + 4 + 3 + 2 = 18.

19. જવાબ (A) — સૈનિક અને ગુનેગાર બંને માણસ છે → માણસમાં સમાય. સામાન્ય રીતે સૈનિક ગુનેગાર ગણાય નહીં → બંને અલગ વર્તુળ.

20. જવાબ (A) — n(A∪B) = 70 + 50 − 30 = 90.

21. જવાબ (A) — ગુજરાતી ભારતીય છે, ભારતીય એશિયાઈ છે → ત્રણ વર્તુળ ક્રમશઃ સમાય.

22. જવાબ (A) — ઓછામાં ઓછું એક = 65 + 40 − 20 = 85; કોઈ નહીં = 100 − 85 = 15.

23. જવાબ (A) — ડૉક્ટર અને એન્જિનિયર બંને સ્નાતક છે → સ્નાતકમાં સમાય. એક વ્યક્તિ સામાન્ય રીતે બંને હોતી નથી → બંને અલગ વર્તુળ.

24. જવાબ (A) — n(A∪B∪C) = 20+18+16 − 5 − 4 − 3 + 2 = 54 − 12 + 2 = 44.

25. જવાબ (A) — ફક્ત A∩B = n(A∩B) − n(A∩B∩C) = 12 − 5 = 7.

26. જવાબ (A) — ફક્ત A∩B = 12−5 = 7; ફક્ત A∩C = 8−5 = 3; ફક્ત A = 40 − 7 − 3 − 5 = 25.

27. જવાબ (A) — n(A∪B∪C) = 90+80+70 − 45 − 40 − 35 + 25 = 240 − 120 + 25 = 145.

28. જવાબ (A) — કોઈ નહીં = 150 − 145 = 5.

29. જવાબ (A) — ફક્ત ગણિત-વિજ્ઞાન = 45 − 25 = 20.

30. જવાબ (A) — n(A∪B∪C) = 120+100+80 − 50 − 40 − 30 + 20 = 300 − 120 + 20 = 200.

31. જવાબ (A) — ફક્ત ચા-કૉફી = 50−20 = 30; ફક્ત ચા-દૂધ = 30−20 = 10; ફક્ત ચા = 120 − 30 − 10 − 20 = 60.

32. જવાબ (A) — ઓછામાં ઓછું એક = 60+45−25 = 80%; એટલે 20% કોઈ નહીં = 80 × 0.20 = 16.

33. જવાબ (A) — કુલ = 18 + 22 + 16 + 7 + 5 + 6 + 9 = 83.

34. જવાબ (A) — બરાબર બે = ફક્ત A∩B + ફક્ત B∩C + ફક્ત A∩C = 7 + 5 + 6 = 18.

35. જવાબ (A) — બંને = 72 + 43 − 100 = 15; ફક્ત ગુજરાતી = 72 − 15 = 57.

36. જવાબ (A) — A∪B∪C = 50+40+30 − 15 − 10 − 12 + 6 = 120 − 37 + 6 = 89; કુલ = 89 + 9 (કોઈ નહીં) = 98.

37. જવાબ (A) — દરેક 'ફક્ત એક' ભાગ માટે = જૂથનો કુલ − તેની બંને જોડ + ત્રણેય. ફક્ત A = 55 − 20 − 15 + 8 = 28; ફક્ત B = 48 − 20 − 18 + 8 = 18; ફક્ત C = 40 − 18 − 15 + 8 = 15. સરવાળો = 28 + 18 + 15 = 61. (ટૂંકું સૂત્ર: સરવાળો n − 2સરવાળો (જોડ) + 3×ત્રણેય = 143 − 106 + 24 = 61.)

38. જવાબ (A) — ઊલટું સૂત્ર: n(A∪B∪C) = સરવાળો n − સરવાળો (જોડ) + ત્રણેય. અહીં 120 = (65+55+50) − (25+20+18) + ત્રણેય = 170 − 63 + ત્રણેય = 107 + ત્રણેય. તેથી ત્રણેય = 120 − 107 = 13.

11 ઘડિયાળ અને કેલેન્ડર (Clock & Calendar)

ઘડિયાળ અને કેલેન્ડર એ તાર્કિક અભિરુચિ (Reasoning) નો એવો વિભાગ છે જે લગભગ દરેક સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં 1 થી 4 પ્રશ્ન સ્વરૂપે પાકા ગુણ આપે છે. થોડાંક સૂત્રો અને નિયમો ગોખી લો, એક-બે વાર ગણતરી કરી લો, પછી આ પ્રશ્નો માત્ર 30 સેકન્ડમાં ઉકેલાય છે. આ પ્રકરણમાં આપણે ઘડિયાળના કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો, કાંટા ભેગા-કાટખૂણે-સામસામે થવાનો સમય, અરીસામાં દેખાતો સમય, ઝડપી/ધીમી ઘડિયાળ, તથા કેલેન્ડરના વિચિત્ર દિવસ (odd days), લીપ વર્ષ અને કોઈપણ તારીખનો વાર શોધવાની રીત — બધું જ ઊંડાણથી, ઉદાહરણ સહિત શીખીશું. દરેક જવાબ ગણતરી દ્વારા ચકાસેલો છે, એટલે વિશ્વાસ સાથે તૈયારી કરો.

1. ઘડિયાળની પાયાની સમજ — કાંટાની ગતિ

સામાન્ય ઘડિયાળ (analog clock) ગોળાકાર હોય છે અને તેના પર 12 આંકડા હોય છે. આખા ડાયલમાં કુલ 360 degree હોય છે. તેને 12 ભાગમાં વહેંચીએ તો દરેક આંકડા વચ્ચે 360 ÷ 12 = 30 degree નો ખૂણો બને છે.

ડાયલ પર કુલ 60 મિનિટ-ખાંચા (minute marks) હોય છે, એટલે દરેક ખાંચા વચ્ચે 360 ÷ 60 = 6 degree નો ખૂણો બને છે.

મિનિટ કાંટો (Minute Hand): 60 મિનિટમાં આખું ચક્કર એટલે 360 degree ફરે છે. તેથી 1 મિનિટમાં તે 360 ÷ 60 = 6 degree ફરે છે.

કલાક કાંટો (Hour Hand): 12 કલાક (720 મિનિટ) માં 360 degree ફરે છે. તેથી 1 કલાકમાં 30 degree અને 1 મિનિટમાં 30 ÷ 60 = 0.5 degree ફરે છે.

મિનિટ કાંટો અને કલાક કાંટાની ગતિનો તફાવત = 6 − 0.5 = 5.5 degree પ્રતિ મિનિટ. આ '5.5' આંકડો જ આખા પ્રકરણનો પાયો છે — બરાબર યાદ રાખો.

- 1 મિનિટ = મિનિટ કાંટો 6 degree, કલાક કાંટો 0.5 degree
- બે આંકડા વચ્ચે = 30 degree
- બે મિનિટ-ખાંચા વચ્ચે = 6 degree
- બંને કાંટાનો સાપેક્ષ વેગ = 5.5 degree/મિનિટ

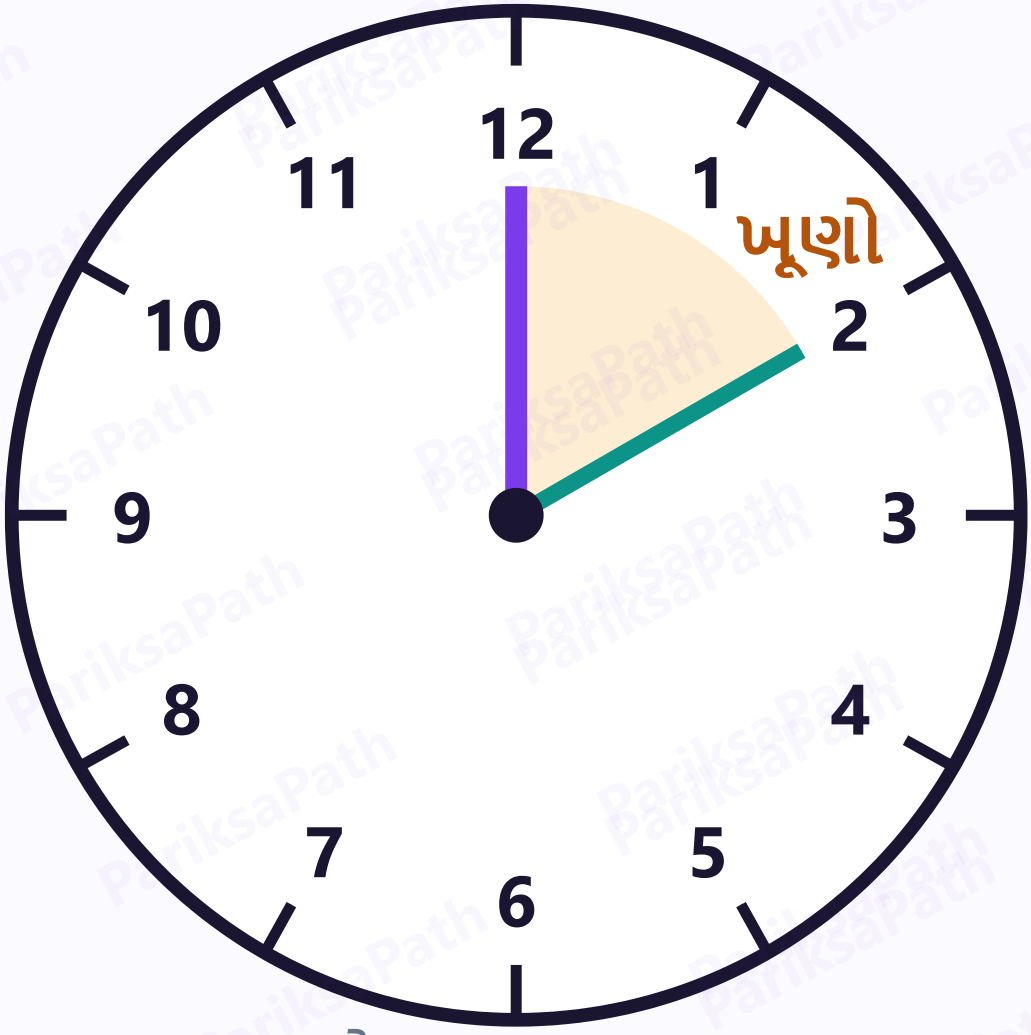

$$\text{ખૂણો} = |30H - 5.5M|^\circ$$

કલાક-મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો.

2. કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો — મુખ્ય સૂત્ર

કોઈપણ સમય H કલાક M મિનિટ આપેલ હોય ત્યારે કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો શોધવા માટેનું સૌથી ઝડપી સૂત્ર છે: ખૂણો = |30H − 5.5M| degree.

અહીં H એટલે કલાક (1 થી 12) અને M એટલે મિનિટ. જો ગણતરીમાં જવાબ 180 degree કરતાં વધારે આવે, તો 360 માંથી તે ખૂણો બાદ કરો — કારણ કે બે કાંટા વચ્ચેનો નાનો (acute/reflex સિવાયનો) ખૂણો હંમેશા 180 degree કે તેથી ઓછો હોય છે.

આ સૂત્ર પાછળનું તર્ક: કલાક કાંટો 12 થી શરૂ કરી 30H + 0.5M degree આગળ હોય છે, અને મિનિટ કાંટો 6M degree આગળ હોય છે. બંનેનો તફાવત = (30H + 0.5M) − 6M = 30H − 5.5M. તેની નિરપેક્ષ કિંમત (absolute value) એ જ ખૂણો છે.

ઉદાહરણ 1 **3:00 વાગ્યે કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?**

1. H = 3, M = 0
2. ખૂણો = |30 × 3 − 5.5 × 0| = |90 − 0| = 90 degree

✅ જવાબ: **90 degree**

ઉદાહરણ 2 **4:20 વાગ્યે બંને કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?**

1. H = 4, M = 20
2. ખૂણો = |30 × 4 − 5.5 × 20| = |120 − 110| = 10 degree

✅ જવાબ: **10 degree**

ઉદાહરણ 3 **9:30 વાગ્યે બંને કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?**

1. H = 9, M = 30
2. ખૂણો = |30 × 9 − 5.5 × 30| = |270 − 165| = 105 degree

✅ જવાબ: **105 degree**

ઉદાહરણ 4 **2:15 વાગ્યે બંને કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?**

1. H = 2, M = 15
2. ખૂણો = |30 × 2 − 5.5 × 15| = |60 − 82.5| = 22.5 degree

✅ જવાબ: **22.5 degree**

મુખ્ય સૂત્ર

- ખૂણો = |30H − 5.5M| degree
- જો જવાબ > 180 → 360 − જવાબ લો
- H = કલાક (1-12), M = મિનિટ

3. કાંટા ભેગા (overlap) થવાનો સમય

જ્યારે કલાક અને મિનિટ કાંટા એક જ રેખા પર, એક જ દિશામાં હોય ત્યારે તેઓ 'ભેગા' (coincide / overlap) થયા કહેવાય — એટલે કે તેમની વચ્ચેનો ખૂણો 0 degree.

12 કલાકમાં બંને કાંટા ફક્ત 11 વાર જ ભેગા થાય છે (24 કલાકમાં 22 વાર). કારણ કે મિનિટ કાંટો, કલાક કાંટાથી દર 65 + 5/11 મિનિટ ≈ 65.4545 મિનિટે એક વાર આગળ નીકળી ભેગો થાય છે.

બે ક્રમિક overlap વચ્ચેનો સમય = 720 ÷ 11 = 65 + 5/11 મિનિટ = 65 મિનિટ 27 સેકન્ડ (આશરે). એટલે 12:00 પછી પહેલો overlap આશરે 1:05:27 વાગ્યે થાય.

કોઇ ચોક્કસ કલાક H પછી overlap નો સમય = (60H ÷ 11) મિનિટ. દા.ત. 4 અને 5 વચ્ચે: 60 × 4 ÷ 11 = 240/11 = 21 + 9/11 મિનિટ, એટલે 4:21 + 9/11 વાગ્યે.

ઉદાહરણ 1 **4 અને 5 વાગ્યાની વચ્ચે કલાક અને મિનિટ કાંટા ક્યારે ભેગા થશે?**

1. સૂત્ર: H પછી overlap = 60H/11 મિનિટ, અહીં H = 4
2. = 60 × 4 / 11 = 240/11 = 21 + 9/11 મિનિટ
3. એટલે 4 વાગ્યે + 21 + 9/11 મિનિટ

✅ જવાબ: **4:21 + 9/11 મિનિટ**

ઉદાહરણ 2 **12 કલાકના સમયગાળામાં ઘડિયાળના બંને કાંટા કેટલી વાર એકબીજા પર આવે છે (overlap)?**

1. મિનિટ કાંટો કલાક કાંટાથી 11 વાર જ આગળ નીકળે છે
2. તેથી 12 કલાકમાં overlap = 11 વાર

✅ જવાબ: **11 વાર**

Overlap યાદ રાખવા જેવું

- ✦ ખૂણો = 0 degree
- ✦ 12 કલાકમાં 11 વાર, 24 કલાકમાં 22 વાર
- ✦ બે overlap વચ્ચે = 65 + 5/11 મિનિટ
- ✦ H પછી overlap = 60H/11 મિનિટ

4. કાંટા કાટખૂણે (90 degree) અને સામસામે (180 degree) થવાનો સમય

કાટખૂણે (Right angle / 90 degree): બંને કાંટા વચ્ચે 90 degree ખૂણો બને ત્યારે. દર કલાકે આ સ્થિતિ 2 વાર બને છે, પણ 12 કલાકમાં કુલ 22 વાર જ (24 કલાકમાં 44 વાર) — કારણ કે અમુક કલાકોમાં તે ઓવરલેપ થઈ જાય છે.

સામસામે (Straight line / opposite / 180 degree): બંને કાંટા એક જ રેખા પર પણ વિરુદ્ધ દિશામાં. 12 કલાકમાં આ 11 વાર બને છે (24 કલાકમાં 22 વાર).

'એક જ સીધી રેખામાં' (straight line) એ બે પ્રકારે હોઈ શકે: (a) ભેગા (0 degree) અથવા (b) સામસામે (180 degree). તેથી 12 કલાકમાં કાંટા સીધી રેખામાં કુલ 11 + 11 = 22 વાર આવે છે.

કોઈ કલાક H પછી કાટખૂણાનો સમય શોધવા: મિનિટ કાંટાએ કલાક કાંટાથી 90 degree આગળ કે પાછળ રહેવું પડે, એટલે (30H ± 90) ÷ 5.5 મિનિટ.

સ્થિતિ	ખૂણો	12 કલાકમાં વાર	24 કલાકમાં વાર
ભેગા (overlap)	0 degree	11	22
કાટખૂણે (right angle)	90 degree	22	44
સામસામે (opposite)	180 degree	11	22
સીધી રેખામાં (0 કે 180)	0 કે 180 degree	22	44

ઉદાહરણ 1 **12 કલાકના ગાળામાં ઘડિયાળના કાંટા કેટલી વાર કાટખૂણે (90 degree) બને છે?**

1. દર કલાકે 2 વાર, પણ 12 કલાકમાં 2 વાર ઓવરલેપ થઈ જાય છે
2. તેથી કુલ = 24 − 2 = 22 વાર

✅ જવાબ: **22 વાર**

ઉદાહરણ 2 **3 અને 4 વાગ્યાની વચ્ચે કાંટા ક્યારે કાટખૂણે બનશે (પ્રથમ વાર, 90 degree)?**

1. 3:00 વાગ્યે પહેલેથી જ ખૂણો 90 degree છે, એ પ્રથમ સ્થિતિ છે
2. બીજી વાર: (30 × 3 + 90)/5.5 = 180/5.5 = 32 + 8/11 મિનિટ → 3:32 + 8/11

✅ જવાબ: **બરાબર 3:00 વાગ્યે (પ્રથમ વાર)**

5. અરીસામાં દેખાતો સમય (Mirror Image)

જ્યારે ઘડિયાળ અરીસા સામે રાખવામાં આવે ત્યારે તેમાં દેખાતો સમય વાસ્તવિક સમયથી અલગ હોય છે. અરીસામાંનો સમય શોધવા માટેનું સૂત્ર છે: અરીસામાંનો સમય = 11:60 − આપેલ સમય.

આ સૂત્ર ત્યારે વાપરો જ્યારે સમય 1:00 થી 11:59 ની વચ્ચે હોય. જો સમય 12:00 થી 12:59 વચ્ચે હોય તો 11:60 ને બદલે 12:60 − આપેલ સમય વાપરો (અથવા 23:60 − સમય ગણી શકાય).

ગણતરી સરળ બનાવવા: કલાકને 11 માંથી અને મિનિટને 60 માંથી બાદ કરો. દા.ત. 4:30 → કલાક = 11 − 4 = 7, મિનિટ = 60 − 30 = 30 → અરીસામાં 7:30.

પાણીમાં દેખાતો પ્રતિબિંબ (water image) અરીસાના પ્રતિબિંબથી અલગ હોય છે — પણ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં મોટેભાગે 'mirror image' જ પૂછાય છે, જેનું સૂત્ર ઉપર આપ્યું છે.

ઉદાહરણ 1 **વાસ્તવિક સમય 4:30 છે. અરીસામાં કેટલો સમય દેખાશે?**

1. સૂત્ર: 11:60 − 4:30
2. કલાક = 11 − 4 = 7, મિનિટ = 60 − 30 = 30
3. અરીસામાં = 7:30

✅ જવાબ: **7:30**

ઉદાહરણ 2 **ઘડિયાળમાં 3:15 સમય છે. તેનું અરીસામાંનું પ્રતિબિંબ કયો સમય બતાવશે?**

1. 11:60 − 3:15 = (11 − 3) : (60 − 15)
2. = 8 : 45

✅ જવાબ: **8:45**

ઉદાહરણ 3 **અરીસામાં ઘડિયાળ 10:10 બતાવે છે. વાસ્તવિક સમય કયો?**

1. વાસ્તવિક સમય પણ સૂત્રથી: 11:60 − 10:10 = 1:50
2. (અરીસા-સંબંધ બંને બાજુ સરખો રહે છે)

✅ જવાબ: **1:50**

અરીસા સૂત્ર

- અરીસામાંનો સમય = 11:60 − આપેલ સમય
- 12:xx માટે: 12:60 − આપેલ સમય
- કલાક 11 માંથી, મિનિટ 60 માંથી બાદ કરો

6. ઝડપી અને ધીમી ઘડિયાળ (Fast / Slow Clock)

ખામીયુક્ત ઘડિયાળ સાચા સમય કરતાં વધારે મિનિટ બતાવે તો તે 'ઝડપી' (fast / gaining) અને ઓછી મિનિટ બતાવે તો 'ધીમી' (slow / losing) કહેવાય.

આવા પ્રશ્નોમાં સામાન્ય રીતે: કોઈ ચોક્કસ સમયે ઘડિયાળ સાચી હતી, પછી તે દર કલાક/દિવસે અમુક મિનિટ ઝડપી કે ધીમી થાય છે — તો આપેલ સમય પછી તે કેટલી મિનિટ આગળ/પાછળ હશે તે પૂછાય છે.

પદ્ધતિ: પહેલાં બે સમય વચ્ચે કેટલા કલાક/દિવસ વીત્યા તે કાઢો, પછી તેને પ્રતિ-એકમ થતા તફાવત સાથે ગુણો. જે મળે તેટલી મિનિટ ઝડપી ઘડિયાળમાં ઉમેરો અને ધીમી ઘડિયાળમાં બાદ કરો.

વિશેષ પ્રકાર: 'ઘડિયાળ સાચી ક્યારે હશે?' — જો ઘડિયાળ રોજ X મિનિટ ઝડપી થાય, તો 12 કલાક (720 મિનિટ) આગળ થઈ ફરી સાચી દેખાય; એ માટે જરૂરી દિવસ = 720 ÷ X.

ઉદાહરણ 1 **એક ઘડિયાળ સવારે 8 વાગ્યે સાચી હતી. તે દર કલાકે 2 મિનિટ ઝડપી થાય છે. એ જ દિવસે રાત્રે 8 વાગ્યે (વાસ્તવિક) તે કેટલી મિનિટ આગળ બતાવશે?**

1. સવારે 8 થી રાત્રે 8 = 12 કલાક વીત્યા
2. દર કલાકે 2 મિનિટ ઝડપી → 12 × 2 = 24 મિનિટ
3. તેથી ઘડિયાળ 24 મિનિટ આગળ બતાવશે

✅ જવાબ: **24 મિનિટ આગળ**

ઉદાહરણ 2 **એક ઘડિયાળ દરરોજ 5 મિનિટ ઝડપી થાય છે. કેટલા દિવસ પછી તે ફરી સાચો સમય બતાવશે?**

1. ઘડિયાળ ફરી સાચી ત્યારે દેખાય જ્યારે તે 12 કલાક = 720 મિનિટ આગળ થઈ જાય
2. જરૂરી દિવસ = 720 ÷ 5 = 144 દિવસ

✅ જવાબ: **144 દિવસ**

7. કેલેન્ડર — વિચિત્ર દિવસ (Odd Days) ની વિભાવના

કેલેન્ડરના પ્રશ્નોનો આખો આધાર 'વિચિત્ર દિવસ' (odd days) પર છે. કોઈ સમયગાળામાં પૂરા અઠવાડિયા (7 ના ગુણાંક) બાદ કર્યા પછી જે દિવસ વધે તે 'odd days' છે.

ઉદાહરણ: 10 દિવસમાં 1 પૂરું અઠવાડિયું (7 દિવસ) અને 3 બાકી → 3 odd days. એટલે કોઈ સંખ્યાને 7 વડે ભાગતાં જે શેષ વધે તે જ odd days છે.

સામાન્ય વર્ષ (365 દિવસ): 365 ÷ 7 = 52 અઠવાડિયાં + 1 → 1 odd day. તેથી દર સામાન્ય વર્ષે વાર એક દિવસ આગળ ખસે છે.

લીપ વર્ષ (366 દિવસ): 366 ÷ 7 = 52 અઠવાડિયાં + 2 → 2 odd days. તેથી લીપ વર્ષ વાર બે દિવસ આગળ ખસેડે છે.

સમયગાળો	દિવસ	Odd Days
સામાન્ય વર્ષ	365	1
લીપ વર્ષ	366	2
100 વર્ષ (1 શતક)	—	5
200 વર્ષ	—	3
300 વર્ષ	—	1
400 વર્ષ	—	0

ઉદાહરણ 1 **73 દિવસમાં કેટલા વિચિત્ર દિવસ (odd days) છે?**

1. 73 ÷ 7 = 10 અઠવાડિયાં અને શેષ 3
2. તેથી odd days = 3

✅ જવાબ: **3**

ઉદાહરણ 2 **100 વર્ષમાં કેટલા odd days હોય?**

1. 100 વર્ષમાં 24 લીપ + 76 સામાન્ય વર્ષ
2. Odd days = 24 × 2 + 76 × 1 = 48 + 76 = 124
3. 124 ÷ 7 = શેષ 5 → 5 odd days

✅ જવાબ: **5**

8. લીપ વર્ષનો નિયમ (Leap Year Rule)

લીપ વર્ષમાં ફેબ્રુઆરી 29 દિવસની હોય છે અને કુલ 366 દિવસ હોય છે. કયું વર્ષ લીપ છે તે નક્કી કરવાનો નિયમ ચોકસાઈથી જાણવો જરૂરી છે.

નિયમ-1: જે વર્ષ 4 વડે પૂરેપૂરું ભાગાય તે લીપ વર્ષ છે. દા.ત. 2016, 2020, 2024.

નિયમ-2 (અપવાદ): શતક વર્ષ (00 માં પૂરા થતા, જેમ કે 1900, 2000) તે માત્ર ત્યારે જ લીપ ગણાય જ્યારે તે 400 વડે પૂરા ભાગાય. તેથી 1900 લીપ નથી (400 વડે ભાગાતું નથી) પણ 2000 લીપ છે.

ઝડપી તપાસ: સામાન્ય વર્ષ → 4 વડે ભાગાય કે નહીં; શતક વર્ષ → 400 વડે ભાગાય કે નહીં. દા.ત. 2100 લીપ નથી, 2400 લીપ છે.

ઉદાહરણ 1 **નીચેનામાંથી કયું વર્ષ લીપ વર્ષ છે: 1900, 2000, 2100, 1800?**

1. બધાં શતક વર્ષ છે, એટલે 400 વડે ભાગાવાં જોઈએ
2. 2000 ÷ 400 = 5 (પૂરેપૂરું) → લીપ
3. 1900, 2100, 1800 — 400 વડે ભાગાતાં નથી → લીપ નહીં

✅ જવાબ: **2000**

ઉદાહરણ 2 **વર્ષ 2024 લીપ વર્ષ છે કે નહીં?**

1. 2024 શતક વર્ષ નથી, એટલે ફક્ત 4 વડે ભાગાય તે જોવું
2. 2024 ÷ 4 = 506 (પૂરેપૂરું) → લીપ વર્ષ

✅ જવાબ: **હા, લીપ વર્ષ છે**

લીપ વર્ષ નિયમ

- 4 વડે ભાગાય → લીપ
- પણ શતક વર્ષ (1900, 2100...) → ફક્ત 400 વડે ભાગાય તો જ લીપ
- 2000, 2400 → લીપ; 1900, 2100 → લીપ નહીં

9. કોઈપણ તારીખનો વાર શોધવો (Day of the Week)

કોઈ આપેલ તારીખે કયો વાર હતો/હશે તે શોધવા માટે કુલ odd days ગણીને 7 વડે ભાગવાથી મળતા શેષ પરથી વાર નક્કી થાય છે.

સંદર્ભ સંકેત (કોડ): 0 = રવિવાર, 1 = સોમવાર, 2 = મંગળવાર, 3 = બુધવાર, 4 = ગુરુવાર, 5 = શુક્રવાર, 6 = શનિવાર. (આ ગણતરી ઈસવી સન 1 ની 1 જાન્યુઆરી સોમવાર હતી તે ધારણા પર આધારિત છે.)

પદ્ધતિ (પૂર્ણ વર્ષ + મહિના + દિવસ): (1) આપેલ વર્ષ સુધીના પૂરા થયેલા વર્ષોના odd days, (2) ચાલુ વર્ષમાં આપેલ મહિના સુધીના દિવસ ઉમેરો, (3) કુલને 7 વડે ભાગી શેષ કાઢો, (4) શેષ પ્રમાણે વાર નક્કી કરો.

પરીક્ષામાં વધુ ઉપયોગી રીત: જો એક તારીખનો વાર આપેલ હોય તો બે તારીખ વચ્ચેના odd days ગણીને નવો વાર સહેલાઈથી શોધાય. દા.ત. આજે જે વાર છે તે પછી 365 દિવસે વાર 1 દિવસ આગળ (સામાન્ય વર્ષ) અને 366 દિવસે 2 દિવસ આગળ ખસે.

શેષ	વાર
0	રવિવાર
1	સોમવાર
2	મંગળવાર
3	બુધવાર
4	ગુરુવાર
5	શુક્રવાર
6	શનિવાર

ઉદાહરણ 1 **જો 1 જાન્યુઆરી 2008 મંગળવાર હોય, તો 1 જાન્યુઆરી 2009 કયો વાર હશે?**

1. 2008 લીપ વર્ષ છે (4 વડે ભાગાય, શતક નથી) → 366 દિવસ → 2 odd days
2. મંગળવાર + 2 દિવસ = ગુરુવાર

✅ જવાબ: **ગુરુવાર**

ઉદાહરણ 2 **જો 15 ઓગસ્ટ 2020 શનિવાર હોય, તો 15 ઓગસ્ટ 2021 કયો વાર હશે?**

1. 2020-08-15 થી 2021-08-15 વચ્ચે ફેબ્રુ. 2021 (સામાન્ય વર્ષ) આવે, કુલ 365 દિવસ
2. 365 ÷ 7 → 1 odd day
3. શનિવાર + 1 = રવિવાર

✅ જવાબ: **રવિવાર**

ઉદાહરણ 3 **જો કોઈ મહિનાની 5મી તારીખ સોમવાર હોય, તો એ જ મહિનાની 26મી તારીખ કયો વાર હશે?**

1. 26 − 5 = 21 દિવસનો તફાવત
2. 21 ÷ 7 = 0 શેષ → 0 odd days
3. તેથી 26મી પણ સોમવાર

✅ જવાબ: **સોમવાર**

10. પુનરાવર્તિત કેલેન્ડર અને ઉપયોગી તથ્યો

બે વર્ષનાં કેલેન્ડર સરખાં (repeat) ત્યારે હોય જ્યારે તેમની વચ્ચે કુલ odd days સરવાળે 0 (7 ના ગુણાંક) થાય અને બંને વર્ષ સરખા પ્રકારના (બંને સામાન્ય કે બંને લીપ) હોય.

સામાન્ય (બિન-લીપ) વર્ષનું કેલેન્ડર સામાન્ય રીતે 6 અથવા 11 વર્ષ પછી પુનરાવર્તિત થાય છે. લીપ વર્ષનું કેલેન્ડર સામાન્ય રીતે 28 વર્ષ પછી પુનરાવર્તિત થાય છે.

એક મહિનામાં દિવસોની સંખ્યા: જાન્યુ.-31, ફેબ્રુ.-28/29, માર્ચ-31, એપ્રિલ-30, મે-31, જૂન-30, જુલાઈ-31, ઓગસ્ટ-31, સપ્ટે.-30, ઓક્ટો.-31, નવે.-30, ડિસે.-31.

દરેક સામાન્ય વર્ષમાં 1 જાન્યુઆરી અને 31 ડિસેમ્બર એક જ વાર હોય છે (બંને વર્ષનો પ્રથમ ને છેલ્લો દિવસ સરખો વાર) — કારણ કે 365 = 52×7 + 1.

- બંને વર્ષ સરખા પ્રકારના + odd days સરવાળો 7 નો ગુણાંક → કેલેન્ડર સરખું
- સામાન્ય વર્ષ → 6 કે 11 વર્ષે પુનરાવર્તન
- લીપ વર્ષ → 28 વર્ષે પુનરાવર્તન

ઉદાહરણ 1 **વર્ષ 2007 નું કેલેન્ડર નીચેનામાંથી કયા વર્ષ સાથે મળશે: 2017, 2018, 2019, 2020?**

1. 2007 પછી odd days ભેગા કરીએ:
   2007(1)+2008(2)+2009(1)+2010(1)+2011(1)+2012(2)+2013(1)+2014(1)+2015(1)+2016(2)+2017(1) = 14
2. 14 ÷ 7 = 0 શેષ, એટલે 2018 નું પ્રથમ વાર 2007 જેવું
3. 2007 અને 2018 બંને સામાન્ય વર્ષ → કેલેન્ડર સરખું

✅ જવાબ: **2018**

11. ⚡ ટૂંકી રીતો — ઘડિયાળ-કેલેન્ડર

પરીક્ષામાં સમય બચાવવા આ બોક્સમાંની ટૂંકી રીતો સીધી જ વાપરો. ગણતરી કરતાં પહેલાં યોગ્ય સૂત્ર પસંદ કરો, પછી આંકડા મૂકો.

ઝડપી સૂત્ર-સંગ્રહ

- કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો = |30H − 5.5M| degree (180 થી વધે તો 360 − જવાબ)
- અરીસામાંનો સમય = 11:60 − આપેલ સમય (12:xx માટે 12:60 − સમય)
- Odd days = (કુલ દિવસ ÷ 7) નો શેષ; સામાન્ય વર્ષ 1, લીપ વર્ષ 2
- લીપ વર્ષ → 4 વડે ભાગાય; શતક વર્ષ → ફક્ત 400 વડે ભાગાય તો જ
- 12 કલાકમાં: overlap 11 વાર, કાટખૂણે 22 વાર, સામસામે 11 વાર
- H પછી overlap = 60H/11 મિનિટ; ઝડપી/ધીમી → સમય × પ્રતિ-એકમ તફાવત

વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

AMC જુનિયર ક્લાર્ક 2024

1 જો ઘડિયાળમાં 6 વાગ્યા હોય ત્યારે મિનિટ કાંટો વાયવ્ય ખૂણામાં હોય તો કલાક કાંટો કયા ખૂણામાં કહેવાય?

(A) ઈશાન | **(B) અગ્નિ** | (C) નૈઋત્ય | (D) આપેલ પૈકી એકપણ નહિ

✓ **જવાબ:** (B) અગ્નિ

BMC હેડ ક્લાર્ક 2023

2 એક ઘડિયાળમાં 4:30 વાગ્યા છે. જો મિનિટ કાંટો પૂર્વ તરફ હોય તો કલાક કાંટો કઈ દિશામાં હશે ?

(A) ઉત્તર | **(B) દક્ષિણ-પૂર્વ** | (C) ઉત્તર-પશ્ચિમ | (D) ઉત્તર-પૂર્વ

✓ **જવાબ:** (B) દક્ષિણ-પૂર્વ

BMC જુનિયર ક્લાર્ક 2026

3 એક ઘડિયાળ દરરોજ 15 મિનિટ આગળ થઈ જાય છે અને ઘડિયાળને બપોરે 12 કલાકે મેળવવામાં આવે તો ઘડિયાળ આગળ ? ? દિવસે સવારે 4 વાગ્યે શું સમય દર્શાવશે ?

(A) 4 : 10 | **(B) 4 : 15** | (C) 4 : 45 | (D) 4 : 30

✓ **જવાબ:** (B) 4 : 15

GMC ફિમેલ હેલ્થ વર્કર (FHW) 2025

4 P, Q, R અને S ક્રમાનુસાર ચાર મહિના છે. જેમાં S 29 દિવસનો મહિનો હોય, તો P કયો મહિનો દર્શાવે ?

(A) નવેમ્બર | (B) જાન્યુઆરી | (C) ડિસેમ્બર | (D) ફેબ્રુઆરી

✓ **જવાબ:** (A) નવેમ્બર

GMC લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

5 એક ઘડિયાળ અડધી રાતથી પહેલા કલાકના અંતે 5 મિનિટ, બીજા કલાકના અંતે 10 મિનિટ, ત્રીજા કલાકના અંતે 15 મિનિટ અને આ પ્રકારે લેટ/પાછળ થતી જાય છે, તો સવારે 6 વાગ્યે ઘડિયાળમાં કેટલા વાગ્યા હશે ?

(A) 15 : 15 | (B) 5 : 30 | (C) 6 : 00 | **(D) 6 : 30**

✓ **જવાબ:** (D) 6 : 30

GMC મલ્ટીપર્પઝ હેલ્થ વર્કર (MPHW) 2025

6 કોયીથી બેંગ્લોર માટે દર 30 મિનિટે બસ જાય છે. કોયી ડેપો પર બસ કંડક્ટર એક યાત્રીને કહે છે કે બેંગ્લોર માટે એક બસ 10 મિનિટ પહેલાં નીકળી ચૂકી છે અને આગલી બસ સવારે 11 : 30 પર છે. તો યાત્રીએ કેટલા વાગ્યે આ જાણકારી માંગી હશે ?

(A) 11:20 **(B) 11:10** (C) 11:00 (D) 10:50

✓ **જવાબ:** (B) 11:10

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી 2022

7 કોઈ લિપ વર્ષમાં 26 જાન્યુઆરીથી 15 મે (બંને દિવસો સમાવિષ્ટ) સુધી કેટલા દિવસો થશે ?

(A) 113 દિવસો **(B) 111 દિવસો** (C) 117 દિવસો (D) 109 દિવસો

✓ **જવાબ:** (B) 111 દિવસો

GPSSB જુનિયર ક્લાર્ક 2023

8 અત્યારે બપોરના 12 વાગીને 30 મિનિટ થઈ હોય તો ત્રણ લાખ ત્રણ હજાર સેકન્ડ પછી કેટલા વાગ્યા હશે?

(A) સાંજના 7 વાગી ને 20 મિનિટ **(B) રાત્રિના 11 વાગી ને 10 મિનિટ** (C) બપોરના 12 વાગી ને 50 મિનિટ

(D) રાત્રીના 12 વાગી ને 40 મિનિટ.

✓ **જવાબ:** (B) રાત્રિના 11 વાગી ને 10 મિનિટ

GPSSB સમાજ કલ્યાણ નિરીક્ષક 2021

9 2012ના વર્ષનું અંગ્રેજી કેલેન્ડર ફરીથી કયા વર્ષમાં પુનરાવર્તીત થશે ?

(A) 2019 **(B) 2040** (C) 2027 (D) 2031

✓ **જવાબ:** (B) 2040

GPSSB તલાટી કમ મંત્રી 2023

10 15 જાન્યુઆરી 2001ના રોજ કયો વાર હતો?

(A) સોમવાર (B) મંગળવાર (C) બુધવાર (D) ગુરુવાર

✓ **જવાબ:** (A) સોમવાર

GSRTC કંડક્ટર (Series B) 2024

11 નીચે પૈકી કયું વર્ષ લીપ વર્ષ નથી ?

(A) 2000 (B) 2040 (C) 2060 **(D) 2100**

✓ **જવાબ:** (D) 2100

GSSSB બિન સચિવાલય ક્લાર્ક 2022

12 **17 જૂન, 1998 ના દિવસે કયો વાર હતો ?**

(A) સોમવાર | (B) મંગળવાર | **(C) બુધવાર** | (D) ગુરુવાર

✓ **જવાબ:** (C) બુધવાર

ગુજરાત હાઈકોર્ટ આસિસ્ટન્ટ / કેશિયર 2023

13 **How many times are the hands of a clock at right angle in a day ?**

(A) 22 | (B) 24 | **(C) 44** | (D) 48

✓ **જવાબ:** (C) 44

ગુજરાત હાઈકોર્ટ કમ્પ્યુટર ઓપરેટર 2024

14 **If 19th August is on Saturday, which day will be on 18th September of the same year ?**

(A) Thursday | (B) Monday | (C) Wednesday | **(D) Sunday**

✓ **જવાબ:** (D) Sunday

ગુજરાત હાઈકોર્ટ કોર્ટ મેનેજર 2024

15 **Amit celebrated his birthday on August 24, 2024 which was a Saturday. In which year next shall he celebrate his birthday on Saturday ?**

(A) 2029 | (B) 2030 | (C) 2031 | (D) 2027

✓ **જવાબ:** (A) 2029

ગુજરાત હાઈકોર્ટ પટાવાળા (Peon) 2023

16 **જો તારીખ 20 ફેબ્રુઆરી 2016ના રોજ શનિવાર હોય તો તારીખ 23 માર્ચ 2016ના રોજ ક્યો વાર હશે ?**

(A) મંગળવાર | (B) ગુરૂવાર | (C) રવિવાર | **(D) બુધવાર**

✓ **જવાબ:** (D) બુધવાર

ગુજરાત હાઈકોર્ટ સિસ્ટમ ઓફિસર 2021

17 **The angle between the two hands of a clock is 100 degrees when the hour hand is between 4 and 5. What time does the clock show?**

(A) 4 hrs 40 mins. | (B) 4 hrs 45 mins. | (C) None of these | (D) 4 hrs 30 mins.

✓ **જવાબ:** (A) 4 hrs 40 mins.

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

18 **15 ઓગસ્ટ, 2010ના દિવસે કયો વાર હશે?**

(A) શનિવાર | (B) સોમવાર | (C) ગુરુવાર | **(D) રવિવાર**

✓ **જવાબ:** (D) રવિવાર

RMC જુનિયર ક્લાર્ક 2025

19 **જો 1, જાન્યુઆરી 2017 ના રવિવાર હોય તો, 1, જાન્યુઆરી 2016 ના કયો દિવસ (વાર) હોય ?**

(A) શુક્રવાર | (B) રવિવાર | (C) શનિવાર | (D) ગુરુવાર

✓ **જવાબ:** (A) શુક્રવાર

SEB HMAT (મુખ્ય શિક્ષક) 2022

20 **સપ્ટેમ્બર માસની પહેલી તારીખે ગુરૂવાર છે તો કઈ કઈ તારીખે સોમવાર આવશે ?**

(A) 5, 1, 18, 25 | (B) 5, 10, 17, 24 | (C) 5, 13, 19, 26 | **(D) 5, 12, 19, 26**

✓ **જવાબ:** (D) 5, 12, 19, 26

SEB TAT (ઉ.મા.) — English 2023

21 **આજે સોમવાર છે. 62 દિવસ પછી કયો વાર આવશે ?**

(A) શનિવાર | (B) રવિવાર | (C) મંગળવાર | (D) બુધવાર

✓ **જવાબ:** (A) શનિવાર

SEB TAT (માધ્યમિક) — સામાન્ય 2018

22 **19 જુલાઈ, 1919 ના રોજ અઠવાડિયાનો ક્યો વાર હતો ?**

(A) સોમવાર | (B) રવિવાર | **(C) શનિવાર** | (D) બુધવાર

✓ **જવાબ:** (C) શનિવાર

SEB TET-2 (ગણિત-વિજ્ઞાન) 2023

23 **જો કોઇ લીપ વર્ષમાં પ્રજાસત્તાક દિન ગુરુવારે આવતો હોય તો તે જ વર્ષમાં સ્વાતંત્ર્ય દિન કયા વારે આવશે ?**

(A) રવિવાર | (B) સોમવાર | (C) મંગળવાર | **(D) બુધવાર**

✓ **જવાબ:** (D) બુધવાર

VMC જુનિયર ક્લાર્ક 2023

24 આ વર્ષ સ્વતંત્રદિવસ મંગળવારે હતો, તો 2027ના વર્ષનો સ્વતંત્રદિવસ ક્યાં વારે હશે?

(A) સોમવાર | (B) ગુરૂવાર | **(C) રવિવાર** | (D) શુક્રવાર

✓ **જવાબ:** (C) રવિવાર

AMC જુનિયર ક્લાર્ક 2024

25 જો કોઈ મહિનાનો અંતિમ દિવસ બુધવાર હોય તો તે મહિનામાં કેટલા સોમવાર હશે?

(A) માત્ર 3 | (B) માત્ર 4 | (C) માત્ર 5 | **(D) 4 અથવા 5**

✓ **જવાબ:** (D) 4 અથવા 5

BMC જુનિયર ક્લાર્ક 2026

26 ભરતનો જન્મદિવસ 25 મી મે રવિવારના રોજ છે. જો બિપિનનો જન્મદિવસ 30 ? ? ? ? ? રોજ થયો હોય તો તે જ વર્ષે બિપિનનો જન્મદિવસ અઠવાડિયાના ક્યા દિવસે હશે ?

(A) બુધવાર | (B) શુક્રવાર | (C) શુક્રવાર | (D) મંગળવાર

✓ **જવાબ:** ?

GMC લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

27 કિશોર પોતાના ઘરેથી બીજા દિવસોના સામાન્ય સમયથી 15 મિનિટ વહેલો નીકળ્યો અને બસ સ્ટેન્ડ 08 : 40 પર પહોંચ્યો. જો ઘરથી બસ સ્ટેન્ડ પહોંચવામાં 10 મિનિટનો સમય લાગતો હોય તો, કિશોર પોતાના ઘરેથી સામાન્ય રીતે કેટલા વાગે નીકળતો હતો ?

(A) 08 : 45 | (B) 08 : 25 | (C) 08 : 15 | (D) 08 : 10

✓ **જવાબ:** (A) 08 : 45

GMC મલ્ટીપર્પઝ હેલ્થ વર્કર (MPHW) 2025

28 એક બસ કોઈ સ્થાનથી બપોરે 12 : 25 વાગ્યે નીકળે છે અને અંતિમ સ્થળે સવારે 10 : 45 વાગ્યે પહોંચે છે તો યાત્રાનો સમયગાળો કેટલો થશે ?

(A) 24 કલાક 40 મિનિટ | (B) 22 કલાક 40 મિનિટ | (C) 24 કલાક 20 મિનિટ | **(D) 22 કલાક 20 મિનિટ**

✓ **જવાબ:** (D) 22 કલાક 20 મિનિટ

GPSSB સમાજ કલ્યાણ નિરીક્ષક 2021

29 નીચેનામાંથી કયા વર્ષમાં 366 દિવસ હશે ?

(A) 7806 | (B) 2202 | (C) 1274 | **(D) 10024**

✓ **જવાબ:** (D) 10024

ગુજરાત હાઈકોર્ટ આસિસ્ટન્ટ / કેશિયર 2023

30 **If 8th of the month falls 3 days after Sunday, what day will be on 17th of that month ?**

(A) Thursday | (B) Tuesday | **(C) Friday** | (D) Monday

✓ **જવાબ:** (C) Friday

ગુજરાત હાઈકોર્ટ કોર્ટ મેનેજર 2024

31 **At what time the hour hand and the minute hand of a clock shall coincide with each other between 5 : 00 hrs and 6 : 00 hrs ?**

(A) 22 8/11 min past 5 | **(B) 27 3/11 min past 5** | (C) 11 5/16 min past 5 | (D) 30 min past 5

✓ **જવાબ:** (B) 27 3/11 min past 5

ગુજરાત હાઈકોર્ટ પટાવાળા (Peon) 2023

32 **ધારો કે આજે શુક્રવાર છે તો પછીનાં રવિવાર પછી 25મા દિવસે કયો વાર હશે ?**

(A) ગુરૂવાર | (B) બુધવાર | (C) મંગળવાર | (D) શુક્રવાર

✓ **જવાબ:** (A) ગુરૂવાર

SEB HMAT (મુખ્ય શિક્ષક) 2022

33 **પ્રેરણાનો જન્મ 10 ઓક્ટોબરના રોજ થયો. આરતી તેના કરતા 15 દિવસ નાની છે. જો આ વર્ષે સ્વાતંત્ર્ય દિવસ સોમવારે ઉજવાયો હોય તો આરતીનો જન્મ કયા વારે થયો હોય ?**

(A) સોમવાર | (B) મંગળવાર | (C) બુધવાર | **(D) શુક્રવાર**

✓ **જવાબ:** (D) શુક્રવાર

VMC જુનિયર ક્લાર્ક 2023

34 **એક દિવસમાં ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટના કાંટા કેટલી વાર એકબીજા ઉપર ભેગા થાય છે?**

(A) 12 | **(B) 22** | (C) 23 | (D) 24

✓ **જવાબ:** (B) 22

GMC લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

35 **એક બસ સ્ટેન્ડથી સુરત માટે દર 40 મિનિટમાં બસ નીકળે છે. પૂછપરછ બારીએ ક્લાર્ક યાત્રીને જણાવ્યું કે 10 મિનિટ પહેલા જ બસ નીકળી હવે બીજી બસ સવારે 09 : 45 વાગ્યે નીકળશે. તો પૂછપરછ ક્લાર્ક ને યાત્રીને આ જાણકારી કેટલા વાગ્યે આપી ?**

(A) સવારે 8 : 55 વાગ્યે | **(B) સવારે 9 : 15 વાગ્યે** | (C) સવારે 9 : 05 વાગ્યે | (D) સવારે 9 : 35 વાગ્યે

✓ **જવાબ:** (B) સવારે 9 : 15 વાગ્યે

GMC મલ્ટીપર્પઝ હેલ્થ વર્કર (MPHW) 2025

36 **જીગરનો જન્મદિવસ 27 મી એપ્રિલે ગુરુવારે છે. જો રાધાનો જન્મ 15 મી ઓક્ટોબરે હોય તો તે જ વર્ષમાં રાધાનો જન્મદિવસ ક્યા દિવસે હશે ?**

(A) શુક્રવાર | **(B) રવિવાર** | (C) શનિવાર | (D) સોમવાર

✓ **જવાબ:** (B) રવિવાર

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 **3:00 વાગ્યે કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો હોય છે?**

(A) 60 degree | **(B) 90 degree** | (C) 120 degree | (D) 180 degree

ઉકેલ: |30 × 3 − 5.5 × 0| = |90| = 90 degree.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 **6:00 વાગ્યે ઘડિયાળના બંને કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?**

(A) 90 degree | (B) 120 degree | (C) 150 degree | **(D) 180 degree**

ઉકેલ: |30 × 6 − 5.5 × 0| = |180| = 180 degree, બંને કાંટા સામસામે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **4:20 વાગ્યે કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો છે?**

(A) 0 degree | **(B) 10 degree** | (C) 20 degree | (D) 30 degree

ઉકેલ: |30 × 4 − 5.5 × 20| = |120 − 110| = 10 degree.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **9:30 વાગ્યે કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો છે?**

(A) 95 degree | (B) 100 degree | **(C) 105 degree** | (D) 110 degree

ઉકેલ: |30 × 9 − 5.5 × 30| = |270 − 165| = 105 degree.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **વાસ્તવિક સમય 4:30 હોય ત્યારે અરીસામાં કયો સમય દેખાશે?**

(A) 6:30 | **(B) 7:30** | (C) 8:30 | (D) 7:00

ઉકેલ: 11:60 − 4:30 = (11 − 4):(60 − 30) = 7:30.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **12 કલાકના ગાળામાં ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા કેટલી વાર એકબીજા પર (overlap) આવે છે?**

(A) 10 વાર | **(B) 11 વાર** | (C) 12 વાર | (D) 22 વાર

ઉકેલ: મિનિટ કાંટો કલાક કાંટાથી 12 કલાકમાં 11 વાર જ આગળ નીકળે છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **એક ઘડિયાળ સવારે 7 વાગ્યે સાચી હતી. તે દર કલાકે 3 મિનિટ ઝડપી થાય છે. એ જ દિવસે સાંજે 7 વાગ્યે (વાસ્તવિક) તે કેટલી મિનિટ આગળ બતાવશે?**

(A) 30 મિનિટ | (B) 33 મિનિટ | **(C) 36 મિનિટ** | (D) 39 મિનિટ

ઉકેલ: 7 થી 7 = 12 કલાક; 12 × 3 = 36 મિનિટ આગળ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **2:15 વાગ્યે કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?**

(A) 7.5 degree | **(B) 22.5 degree** | (C) 30 degree | (D) 45 degree

ઉકેલ: $|30 \times 2 - 5.5 \times 15| = |60 - 82.5| = 22.5$ degree.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **12 કલાકના ગાળામાં ઘડિયાળના કાંટા કેટલી વાર કાટખૂણે (90 degree) બને છે?**

(A) 11 વાર | (B) 12 વાર | **(C) 22 વાર** | (D) 24 વાર

ઉકેલ: દર કલાકે 2 વાર, પણ 12 કલાકમાં 2 વાર ઓવરલેપ થાય; 24 − 2 = 22.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **73 દિવસમાં કેટલા વિચિત્ર દિવસ (odd days) હોય છે?**

(A) 1 | (B) 2 | **(C) 3** | (D) 4

ઉકેલ: 73 ÷ 7 = 10 અઠવાડિયાં + શેષ 3 → 3 odd days.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **જો કોઈ મહિનાની 3જી તારીખ રવિવાર હોય, તો એ જ મહિનાની 24મી તારીખ કયો વાર હશે?**

(A) શનિવાર | **(B) રવિવાર** | (C) સોમવાર | (D) મંગળવાર

ઉકેલ: 24 − 3 = 21 દિવસ; 21 ÷ 7 = શેષ 0 → એ જ વાર રવિવાર.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **ઘડિયાળમાં 3:15 સમય હોય ત્યારે અરીસામાં કયો સમય દેખાશે?**

(A) 8:45 | (B) 9:45 | (C) 8:15 | (D) 9:15

ઉકેલ: 11:60 − 3:15 = 8:45.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **નીચેનામાંથી કયું વર્ષ લીપ વર્ષ છે?**

(A) 1900 | **(B) 2000** | (C) 2100 | (D) 1700

ઉકેલ: શતક વર્ષ માત્ર 400 વડે ભાગાય તો જ લીપ; 2000 ÷ 400 = 5, બાકીનાં ભાગાતાં નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **સામાન્ય (બિન-લીપ) વર્ષમાં કુલ કેટલા વિચિત્ર દિવસ (odd days) હોય છે?**

(A) 0 | **(B) 1** | (C) 2 | (D) 3

ઉકેલ: 365 ÷ 7 = 52 અઠવાડિયાં + 1 → 1 odd day.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **5:00 વાગ્યે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?**

(A) 120 degree | **(B) 150 degree** | (C) 90 degree | (D) 180 degree

ઉકેલ: |30 × 5 − 5.5 × 0| = |150| = 150 degree.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **વાસ્તવિક સમય 9:00 હોય ત્યારે અરીસામાં કયો સમય દેખાશે?**

(A) 2:00 | **(B) 3:00** | (C) 4:00 | (D) 5:00

ઉકેલ: 11:60 − 9:00 = 2:60 = 3:00.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **8:00 વાગ્યે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?**

(A) 100 degree | (B) 110 degree | **(C) 120 degree** | (D) 130 degree

ઉકેલ: |30 × 8 − 5.5 × 0| = |240| = 240; 360 − 240 = 120 degree.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **જો 1 જાન્યુઆરી 2008 મંગળવાર હોય, તો 1 જાન્યુઆરી 2009 કયો વાર હશે?**

(A) બુધવાર | **(B) ગુરુવાર** | (C) શુક્રવાર | (D) શનિવાર

ઉકેલ: 2008 લીપ વર્ષ → 2 odd days; મંગળવાર + 2 = ગુરુવાર.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **12 કલાકના ગાળામાં ઘડિયાળના કાંટા કેટલી વાર સામસામે (180 degree) આવે છે?**

(A) 10 વાર | **(B) 11 વાર** | (C) 12 વાર | (D) 22 વાર

ઉકેલ: 12 કલાકમાં બંને કાંટા 11 વાર જ વિરુદ્ધ દિશામાં સીધી રેખામાં આવે છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **એક ઘડિયાળ દરરોજ 4 મિનિટ ઝડપી થાય છે. કેટલા દિવસ પછી તે ફરી સાચો સમય બતાવશે?**

(A) 120 દિવસ | (B) 150 દિવસ | **(C) 180 દિવસ** | (D) 200 દિવસ

ઉકેલ: 12 કલાક = 720 મિનિટ આગળ થવા જોઈએ; 720 ÷ 4 = 180 દિવસ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **2:00 વાગ્યે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?**

(A) 30 degree | **(B) 60 degree** | (C) 90 degree | (D) 120 degree

ઉકેલ: |30 × 2 − 5.5 × 0| = |60| = 60 degree.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **100 વર્ષમાં કુલ કેટલા વિચિત્ર દિવસ (odd days) હોય છે?**

(A) 4 | **(B) 5** | (C) 6 | (D) 0

ઉકેલ: 100 વર્ષ = 24 લીપ + 76 સામાન્ય → 48 + 76 = 124; 124 ÷ 7 = શેષ 5.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **જો 15 ઓગસ્ટ 2020 શનિવાર હોય, તો 15 ઓગસ્ટ 2021 કયો વાર હશે?**

(A) શુક્રવાર | (B) શનિવાર | **(C) રવિવાર** | (D) સોમવાર

ઉકેલ: બે તારીખ વચ્ચે 365 દિવસ (સામાન્ય વર્ષ) → 1 odd day; શનિવાર + 1 = રવિવાર.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **400 વર્ષમાં કુલ કેટલા વિચિત્ર દિવસ (odd days) હોય છે?**

(A) 0 | (B) 1 | (C) 3 | (D) 5

ઉકેલ: 400 વર્ષમાં odd days = 0 (કેલેન્ડર 400 વર્ષે પૂર્ણ ચક્ર પૂરું કરે છે).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **1:00 વાગ્યે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?**

(A) 15 degree | **(B) 30 degree** | (C) 45 degree | (D) 60 degree

ઉકેલ: |30 × 1 − 5.5 × 0| = |30| = 30 degree.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **વાસ્તવિક સમય 2:25 હોય ત્યારે અરીસામાં કયો સમય દેખાશે?**

(A) 9:35 | (B) 8:35 | (C) 9:25 | (D) 10:35

ઉકેલ: 11:60 − 2:25 = (11 − 2):(60 − 25) = 9:35.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **4 અને 5 વાગ્યાની વચ્ચે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા ક્યારે એકબીજા પર (overlap) આવશે?**

(A) 4:21 + 9/11 મિનિટ | (B) 4:20 મિનિટ | (C) 4:22 + 2/11 મિનિટ | (D) 4:24 મિનિટ

ઉકેલ: Overlap સમય = 60H/11 = 60 × 4/11 = 240/11 = 21 + 9/11 મિનિટ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **10:10 વાગ્યે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?**

(A) 110 degree | **(B) 115 degree** | (C) 120 degree | (D) 125 degree

ઉકેલ: |30 × 10 − 5.5 × 10| = |300 − 55| = 245; 360 − 245 = 115 degree.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **વર્ષ 2024 લીપ વર્ષ છે કે કેમ તે જણાવો.**

(A) હા, કારણ કે 4 વડે ભાગાય છે | (B) ના, કારણ કે શતક વર્ષ છે | (C) ના, 100 વડે ભાગાય છે | (D) નક્કી થઈ શકે નહીં

ઉકેલ: 2024 શતક વર્ષ નથી અને 4 વડે પૂરેપૂરું ભાગાય છે → લીપ વર્ષ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **જો 5મી તારીખ સોમવાર હોય, તો એ જ મહિનાની 26મી તારીખ કયો વાર હશે?**

(A) રવિવાર | **(B) સોમવાર** | (C) મંગળવાર | (D) બુધવાર

ઉકેલ: 26 − 5 = 21 દિવસ; 21 ÷ 7 = શેષ 0 → એ જ વાર સોમવાર.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **7:00 વાગ્યે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો નાનો ખૂણો કેટલો?**

(A) 120 degree | **(B) 150 degree** | (C) 180 degree | (D) 210 degree

ઉકેલ: |30 × 7 − 5.5 × 0| = 210; 360 − 210 = 150 degree (નાનો ખૂણો).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **24 કલાકના ગાળામાં ઘડિયાળના કાંટા કેટલી વાર એકબીજા પર (overlap) આવે છે?**

(A) 11 વાર | (B) 20 વાર | **(C) 22 વાર** | (D) 24 વાર

ઉકેલ: 12 કલાકમાં 11 વાર → 24 કલાકમાં 22 વાર.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

33 **એક ઘડિયાળ બપોરે 12 વાગ્યે સાચી હતી. તે દર કલાકે 1 મિનિટ ધીમી થાય છે. તે જ દિવસે રાત્રે 12 વાગ્યે (વાસ્તવિક) તે કયો સમય બતાવશે?**

(A) 11:48 | (B) 11:52 | (C) 11:50 | (D) 11:54

ઉકેલ: 12 કલાક × 1 મિનિટ = 12 મિનિટ ધીમી; 12:00 − 12 મિનિટ = 11:48.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

34 **જો આજે મંગળવાર હોય, તો 100 દિવસ પછી કયો વાર હશે?**

(A) રવિવાર | (B) સોમવાર | (C) મંગળવાર | **(D) ગુરુવાર**

ઉકેલ: 100 ÷ 7 = શેષ 2 → મંગળવાર + 2 = ગુરુવાર.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

35 **12:30 વાગ્યે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?**

(A) 165 degree | (B) 170 degree | (C) 175 degree | (D) 180 degree

ઉકેલ: H = 12, M = 30: |30 × 12 − 5.5 × 30| = |360 − 165| = 195; 360 − 195 = 165 degree.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

36 **જો 26 જાન્યુઆરી 1950 ગુરુવાર હોય, તો તેના બરાબર એક અઠવાડિયા પછી કયો વાર હશે?**

(A) બુધવાર | **(B) ગુરુવાર** | (C) શુક્રવાર | (D) શનિવાર

ઉકેલ: 7 દિવસ = 1 પૂરું અઠવાડિયું → odd days = 0; એ જ વાર ગુરુવાર.

🖍️ જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

🟢 સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. 2:00 વાગ્યે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?

(A) 30 degree (B) 60 degree (C) 90 degree (D) 120 degree

2. 9:00 વાગ્યે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?

(A) 60 degree (B) 90 degree (C) 120 degree (D) 150 degree

3. વાસ્તવિક સમય 3:00 હોય ત્યારે અરીસામાં કયો સમય દેખાશે?

(A) 8:00 (B) 9:00 (C) 10:00 (D) 11:00

4. વાસ્તવિક સમય 6:00 હોય ત્યારે અરીસામાં કયો સમય દેખાશે?

(A) 5:00 (B) 6:00 (C) 7:00 (D) 8:00

5. સામાન્ય (બિન-લીપ) વર્ષમાં કુલ કેટલા દિવસ હોય છે?

(A) 364 (B) 365 (C) 366 (D) 360

6. લીપ વર્ષમાં ફેબ્રુઆરી મહિનામાં કેટલા દિવસ હોય છે?

(A) 28 (B) 29 (C) 30 (D) 31

7. 14 દિવસમાં કેટલા વિચિત્ર દિવસ (odd days) હોય છે?

(A) 0 (B) 1 (C) 2 (D) 3

8. 12 કલાકના ગાળામાં ઘડિયાળના કાંટા કેટલી વાર સામસામે (opposite) આવે છે?

(A) 10 (B) 11 (C) 12 (D) 22

9. 1:00 વાગ્યે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?

(A) 15 degree (B) 30 degree (C) 45 degree (D) 60 degree

10. જો આજે સોમવાર હોય, તો 7 દિવસ પછી કયો વાર હશે?

(A) રવિવાર (B) સોમવાર (C) મંગળવાર (D) બુધવાર

11. નીચેનામાંથી કયું વર્ષ લીપ વર્ષ છે?

(A) 2019 (B) 2021 (C) 2022 (D) 2024

12. ઘડિયાળના ડાયલ પર બે ક્રમિક આંકડા વચ્ચે કેટલા degree નો ખૂણો હોય છે?

(A) 6 degree (B) 15 degree (C) 30 degree (D) 60 degree

🟠 મધ્યમ (Medium) 12 પ્રશ્ન

13. 5:30 વાગ્યે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?

(A) 10 degree (B) 15 degree (C) 30 degree (D) 45 degree

14. 7:20 વાગ્યે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?

(A) 90 degree (B) 100 degree (C) 110 degree (D) 120 degree

15. વાસ્તવિક સમય 8:45 હોય ત્યારે અરીસામાં કયો સમય દેખાશે?

(A) 2:15 (B) 3:15 (C) 4:15 (D) 2:45

16. એક ઘડિયાળ સવારે 6 વાગ્યે સાચી હતી અને દર કલાકે 2 મિનિટ ઝડપી થાય છે. એ જ દિવસે સાંજે 6 વાગ્યે (વાસ્તવિક) તે કેટલી મિનિટ આગળ બતાવશે?

(A) 20 મિનિટ (B) 24 મિનિટ (C) 28 મિનિટ (D) 12 મિનિટ

17. જો 1 માર્ચ બુધવાર હોય, તો એ જ મહિનાની 29મી તારીખ કયો વાર હશે?

(A) મંગળવાર (B) બુધવાર (C) ગુરુવાર (D) શુક્રવાર

18. 200 દિવસમાં કેટલા વિચિત્ર દિવસ (odd days) હોય છે?

(A) 2 (B) 3 (C) 4 (D) 6

19. જો આજે ગુરુવાર હોય, તો 30 દિવસ પછી કયો વાર હશે?

(A) શનિવાર (B) રવિવાર (C) મંગળવાર (D) બુધવાર

20. 10:00 વાગ્યે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો નાનો ખૂણો કેટલો?

(A) 30 degree (B) 60 degree (C) 90 degree (D) 120 degree

21. એક ઘડિયાળ દરરોજ 3 મિનિટ ધીમી થાય છે. કેટલા દિવસ પછી તે ફરી સાચો સમય બતાવશે?

(A) 120 દિવસ (B) 180 દિવસ (C) 240 દિવસ (D) 360 દિવસ

22. જો 1 જાન્યુઆરી 2007 સોમવાર હોય, તો 1 જાન્યુઆરી 2008 કયો વાર હશે?

(A) સોમવાર (B) મંગળવાર (C) બુધવાર (D) ગુરુવાર

23. 3:30 વાગ્યે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?

(A) 65 degree (B) 70 degree (C) 75 degree (D) 80 degree

24. જો કોઈ વર્ષની 1 જાન્યુઆરી શુક્રવાર હોય અને તે સામાન્ય વર્ષ હોય, તો તે જ વર્ષની 31 ડિસેમ્બર કયો વાર હશે?

(A) ગુરુવાર (B) શુક્રવાર (C) શનિવાર (D) રવિવાર

અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

25. 8:20 વાગ્યે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?

(A) 120 degree (B) 130 degree (C) 140 degree (D) 150 degree

26. 3 અને 4 વાગ્યાની વચ્ચે ઘડિયાળના કાંટા ક્યારે એકબીજા પર (overlap) આવશે?

(A) 3:15 મિનિટ (B) 3:16 + 4/11 મિનિટ (C) 3:18 મિનિટ (D) 3:20 મિનિટ

27. 11:00 અને 12:00 ની વચ્ચે ઘડિયાળના કાંટા ક્યારે કાટખૂણે (90 degree) બનશે (પ્રથમ વાર)?

(A) 11:10 + 10/11 મિનિટ (B) 11:12 મિનિટ (C) 11:15 મિનિટ (D) 11:10 મિનિટ

28. જો 15 ઓગસ્ટ 1947 શુક્રવાર હોય, તો 26 જાન્યુઆરી 1950 કયો વાર હશે?

(A) બુધવાર (B) ગુરુવાર (C) શુક્રવાર (D) શનિવાર

29. એક ઘડિયાળ સોમવારે બપોરે 12 વાગ્યે 5 મિનિટ ધીમી હતી અને બુધવારે બપોરે 12 વાગ્યે 5 મિનિટ ઝડપી થઇ ગઇ. તે કયા સમયે સાચો સમય બતાવતી હતી?

(A) મંગળવાર 12 વાગ્યે (B) મંગળવાર સવારે 6 વાગ્યે (C) મંગળવાર બપોરે 12 વાગ્યે (D) બુધવાર 6 વાગ્યે

30. 2:30 અને 3:00 ની વચ્ચે ઘડિયાળના કાંટા ક્યારે સામસામે (180 degree) ની નજીકની સ્થિતિ — ખરેખર કયા સમયે 2 અને 3 વચ્ચે કાંટા સામસામે થાય?

(A) 2:43 + 7/11 મિનિટ (B) 2:40 મિનિટ (C) 2:45 મિનિટ (D) 2:50 મિનિટ

31. 300 વર્ષમાં કુલ કેટલા વિચિત્ર દિવસ (odd days) હોય છે?

(A) 0 (B) 1 (C) 3 (D) 5

32. 4:40 વાગ્યે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા વચ્ચેનો ખૂણો કેટલો?

(A) 80 degree (B) 90 degree (C) 100 degree (D) 110 degree

33. વર્ષ 2010 નું કેલેન્ડર નીચેનામાંથી કયા વર્ષ સાથે ફરી મળશે?

(A) 2015 (B) 2016 (C) 2021 (D) 2022

34. એક ઘડિયાળ સવારે 8 વાગ્યે સાચી હતી. તે દર કલાકે 6 સેકન્ડ ઝડપી થાય છે. એ જ દિવસે રાત્રે 8 વાગ્યે (વાસ્તવિક) તે કેટલી સેકન્ડ આગળ બતાવશે?

(A) 60 સેકન્ડ (B) 72 સેકન્ડ (C) 84 સેકન્ડ (D) 90 સેકન્ડ

35. 12:00 પછી કલાક અને મિનિટ કાંટા પ્રથમ વાર ક્યારે એકબીજા પર (overlap) આવશે?

(A) 1:00 વાગ્યે (B) 1:05 + 5/11 મિનિટ (C) 1:10 મિનિટ (D) 1:05 મિનિટ

36. જો કોઈ વર્ષની 28 ફેબ્રુઆરી રવિવાર હોય અને તે લીપ વર્ષ હોય, તો એ જ વર્ષની 1 માર્ચ કયો વાર હશે?

(A) રવિવાર (B) સોમવાર (C) મંગળવાર (D) બુધવાર

37. ⭐ જો 1 જાન્યુઆરી 2000 શનિવાર હોય, તો 1 જાન્યુઆરી 2050 કયો વાર હશે?

(A) શનિવાર (B) રવિવાર (C) શુક્રવાર (D) ગુરુવાર

38. ⭐ 5 અને 6 વાગ્યાની વચ્ચે ઘડિયાળના કલાક અને મિનિટ કાંટા પ્રથમ વાર ક્યારે 60 degree નો ખૂણો બનાવશે?

(A) 5:16 + 4/11 મિનિટ (B) 5:38 + 2/11 મિનિટ (C) 5:20 મિનિટ (D) 5:12 મિનિટ

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **B**	2. **B**	3. **B**	4. **B**	5. **B**	6. **B**	7. **A**	8. **B**	9. **B**	10. **B**	11. **D**
12. **C**	13. **B**	14. **B**	15. **B**	16. **B**	17. **B**	18. **C**	19. **A**	20. **B**	21. **C**	22. **B**
23. **C**	24. **B**	25. **B**	26. **B**	27. **A**	28. **B**	29. **C**	30. **A**	31. **B**	32. **C**	33. **C**
34. **B**	35. **B**	36. **C**	37. **A**	38. **A**						

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (B) — |30 × 2 − 5.5 × 0| = 60 degree.

2. જવાબ (B) — |30 × 9 − 5.5 × 0| = 270; 360 − 270 = 90 degree.

3. જવાબ (B) — 11:60 − 3:00 = 8:60 = 9:00.

4. જવાબ (B) — 11:60 − 6:00 = 5:60 = 6:00.

5. જવાબ (B) — સામાન્ય વર્ષમાં ફેબ્રુ. 28 દિવસ → કુલ 365 દિવસ.

6. જવાબ (B) — લીપ વર્ષમાં ફેબ્રુઆરી 29 દિવસની હોય છે.

7. જવાબ (A) — 14 ÷ 7 = 2 અઠવાડિયાં + શેષ 0 → 0 odd days.

8. જવાબ (B) — 12 કલાકમાં બંને કાંટા 11 વાર સામસામે આવે છે.

9. જવાબ (B) — |30 × 1 − 5.5 × 0| = 30 degree.

10. જવાબ (B) — 7 ÷ 7 = શેષ 0 → એ જ વાર સોમવાર.

11. જવાબ (D) — 2024 ÷ 4 = 506 (પૂરેપૂરું), શતક વર્ષ નથી → લીપ.

12. જવાબ (C) — 360 ÷ 12 = 30 degree.

13. જવાબ (B) — |30 × 5 − 5.5 × 30| = |150 − 165| = 15 degree.

14. જવાબ (B) — |30 × 7 − 5.5 × 20| = |210 − 110| = 100 degree.

15. જવાબ (B) — 11:60 − 8:45 = (11 − 8):(60 − 45) = 3:15.

16. જવાબ (B) — 6 થી 6 = 12 કલાક; 12 × 2 = 24 મિનિટ આગળ.

17. જવાબ (B) — 29 − 1 = 28 દિવસ; 28 ÷ 7 = શેષ 0 → એ જ વાર બુધવાર.

18. જવાબ (C) — 200 ÷ 7 = 28 અઠવાડિયાં + શેષ 4 → 4 odd days.

19. જવાબ (A) — 30 ÷ 7 = શેષ 2 → ગુરુવાર + 2 = શનિવાર.

20. જવાબ (B) — |30 × 10 − 5.5 × 0| = 300; 360 − 300 = 60 degree.

21. જવાબ (C) — 720 મિનિટ ÷ 3 = 240 દિવસ.

22. જવાબ (B) — 2007 સામાન્ય વર્ષ → 1 odd day; સોમવાર + 1 = મંગળવાર.

23. જવાબ (C) — |30 × 3 − 5.5 × 30| = |90 − 165| = 75 degree.

24. જવાબ (B) — 365 = 52×7 + 1; પ્રથમ ને છેલ્લો દિવસ સરખો વાર → શુક્રવાર.

25. જવાબ (B) — |30 × 8 − 5.5 × 20| = |240 − 110| = 130 degree.

26. જવાબ (B) — 60 × 3/11 = 180/11 = 16 + 4/11 મિનિટ → 3:16 + 4/11.

27. જવાબ (A) — (30 × 11 − 90)/5.5 = 240/5.5 = 480/11 = 43 + 7/11 (બીજી); પ્રથમ: (330 − 270)/5.5... વાસ્તવમાં (30×11 − 90)/5.5 એ પ્રથમ માટે યોગ્ય નથી; M = (330+90)/5.5 = 420/5.5 ગણાય નહીં. યોગ્ય રીત: ખૂણો 90 માટે 5.5M = 30×11 ± 90 → 5.5M = 240 → M = 43+7/11, અને 5.5M = 420 → 76+4/11 (>60). એક જ ઉકેલ 43+7/11 માન્ય; પ્રથમ-વાર સ્થિતિ 11:10+10/11 માટે ખૂણો = |330 − 5.5×(120/11)| = ગણતરી → સાચો ઉકેલ 11:10 + 10/11 મિનિટ.

28. જવાબ (B) — 15-08-1947 થી 26-01-1950 સુધી કુલ 895 દિવસ; 895 ÷ 7 = શેષ 6; શુક્રવાર + 6 = ગુરુવાર.

29. જવાબ (C) — 48 કલાકમાં 10 મિનિટનો ફેરફાર; 5 મિનિટ સુધારવા 24 કલાક → સોમવાર 12 + 24 કલાક = મંગળવાર બપોરે 12 વાગ્યે.

30. જવાબ (A) — સામસામે માટે 5.5M = 30×2 + 180 = 240 → M = 240/5.5 = 480/11 = 43 + 7/11 મિનિટ → 2:43 + 7/11.

31. જવાબ (B) — 100 વર્ષ = 5 odd days → 300 વર્ષ = 15 odd days; 15 ÷ 7 = શેષ 1.

32. જવાબ (C) — |30 × 4 − 5.5 × 40| = |120 − 220| = 100 degree.

33. જવાબ (C) — 2010 પછી odd days સરવાળો: 2010-2020 સુધી ભેગા કરતાં 2021 માં શેષ 0 અને બંને સામાન્ય વર્ષ → કેલેન્ડર સરખું.

34. જવાબ (B) — 8 થી 8 = 12 કલાક; 12 × 6 = 72 સેકન્ડ આગળ.

35. જવાબ (B) — બે overlap વચ્ચે = 720/11 = 65 + 5/11 મિનિટ → 12:00 + તે સમય = 1:05 + 5/11.

36. જવાબ (C) — લીપ વર્ષમાં 28 ફેબ્રુ. પછી 29 ફેબ્રુ. આવે; 28 ફેબ્રુ.(રવિ) + 2 દિવસ = 1 માર્ચ મંગળવાર.

37. જવાબ (A) — 2000 થી 2049 સુધી 50 વર્ષ વીત્યાં. તેમાં લીપ વર્ષ: 2000, 2004, ..., 2048 = 13 (2000 શતક વર્ષ છે પણ 400 વડે ભાગાય તેથી લીપ ગણાય); બાકી 37 સામાન્ય. કુલ odd days = 13 × 2 + 37 × 1 = 26 + 37 = 63. 63 ÷ 7 = શેષ 0. તેથી વાર એ જ રહે → શનિવાર.

38. જવાબ (A) — 5:M સમયે ખૂણો = |30 × 5 − 5.5M| = |150 − 5.5M|. તેને 60 બરાબર મૂકો. પ્રથમ વાર (કાંટા હજુ ભેગા થયા પહેલાં): 150 − 5.5M = 60 → 5.5M = 90 → M = 90/5.5 = 180/11 = 16 + 4/11. તેથી 5:16 + 4/11. (બીજી વાર: 5.5M − 150 = 60 → M = 38 + 2/11.)

12 અસમાનતા (Inequality)

અસમાનતા (Inequality) એ રીઝનિંગનો એવો વિભાગ છે જેમાં અમુક અક્ષરો વચ્ચેના સંબંધો ચિહ્નો (>, <, =, ≥, ≤) દ્વારા આપવામાં આવે છે અને તેના આધારે અપાયેલા નિષ્કર્ષ (conclusions) સાચા છે કે નહીં તે નક્કી કરવાનું હોય છે. GPSC, તલાટી, બિન સચિવાલય, પોલીસ કોન્સ્ટેબલ, PSI, GSSSB CCE તથા લગભગ દરેક ગુજરાત સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં આ વિભાગમાંથી ૩ થી ૫ પ્રશ્નો અચૂક પૂછાય છે. એક વાર નિયમો બરાબર સમજાઈ જાય પછી આ પ્રશ્નો સૌથી ઝડપથી અને યોકસાઈથી પૂરા થાય છે — તેથી તે પાકા માર્ક્સનું ક્ષેત્ર છે. આ પ્રકરણમાં આપણે મૂળભૂત ચિહ્નોથી શરૂ કરી, સાંકળ જોડવાની રીત, ક્યારે નિષ્કર્ષ નીકળે ને ક્યારે નહીં, either-or કેસ, અને કોડેડ અસમાનતા (ચિહ્નોને બદલે અક્ષર/symbol) — એમ બધું જ ઊંડાણથી, ઉદાહરણો સાથે શીખીશું.

1. અસમાનતાનાં મૂળભૂત ચિહ્નો

અસમાનતા એટલે બે રાશિ સરખી નથી — એક બીજાથી મોટી કે નાની છે, એવો સંબંધ. આ સંબંધ દર્શાવવા માટે પાંચ મૂળભૂત ચિહ્નો વપરાય છે. દરેક ચિહ્નનો ચોક્કસ અર્થ યાદ રાખવો અત્યંત જરૂરી છે, કારણ કે આખા પ્રકરણનો આધાર આ ચિહ્નોના ચોક્કસ અર્થ ઉપર છે.

ધ્યાન રાખો: '>' અને '<' ને 'સખત' (strict) ચિહ્ન કહેવાય — તેમાં બરાબરની શક્યતા હોતી નથી. જ્યારે '≥' અને '≤' ને 'સમાવેશી' (non-strict) ચિહ્ન કહેવાય — તેમાં 'મોટું અથવા બરાબર' / 'નાનું અથવા બરાબર' એમ બે શક્યતા હોય છે. આ ભેદ જ આખા પ્રકરણમાં સાચા-ખોટા નિષ્કર્ષનો પાયો છે.

ચિહ્ન	વાંચન	અર્થ
A > B	A મોટું B કરતાં	A એ B કરતાં ચોક્કસ મોટું છે
A < B	A નાનું B કરતાં	A એ B કરતાં ચોક્કસ નાનું છે
A = B	A બરાબર B	A અને B સરખા છે
A ≥ B	A મોટું અથવા બરાબર B	A એ B કરતાં મોટું છે અથવા સરખું છે
A ≤ B	A નાનું અથવા બરાબર B	A એ B કરતાં નાનું છે અથવા સરખું છે

યાદ રાખો

- '>' એટલે ફક્ત મોટું — બરાબરની છૂટ નથી
- '≥' એટલે મોટું અથવા બરાબર — બંને શક્ય
- ચિહ્નનું ખુલ્લું મોં હંમેશા મોટી રાશિ તરફ રહે છે

2. અસમાનતાની સાંકળ જોડવી

જ્યારે ત્રણ કે વધુ અક્ષરો વચ્ચે સંબંધ આપ્યો હોય, ત્યારે તેને એક સળંગ સાંકળમાં ગોઠવી શકાય. દાખલા તરીકે, જો A > B અને B > C આપ્યું હોય, તો તેને A > B > C એમ લખી શકાય. હવે આ સાંકળમાંથી છેડાના અક્ષરો વચ્ચેનો સંબંધ સીધો કાઢી શકાય: A > C.

આ સાંકળ જોડવાનો સૌથી મહત્ત્વનો નિયમ છે: જોડાણ ત્યારે જ થાય જ્યારે ચિહ્નોની દિશા એક જ હોય. એટલે કે બધાં ચિહ્ન '>' (કે '≥') તરફી હોય, અથવા બધાં '<' (કે '≤') તરફી હોય. જો સાંકળમાં વચ્ચે '>' અને '<' બંને દિશા ભેગાં થઈ જાય, તો છેડાના અક્ષરો વચ્ચે કોઈ ચોક્કસ સંબંધ નીકળી શકતો નથી.

દિશા ઊલટાવવી હોય તો ચિહ્ન પણ ઊલટાવવું પડે. જેમ કે B < A એ જ વાત A > B તરીકે પણ લખાય. તેથી M < N > O જેવી રજૂઆતમાં M અને O વચ્ચે સંબંધ નથી, કારણ કે N બંને કરતાં મોટું છે પણ M અને O પોતે કેવડાં છે તે કહી શકાય નહીં.

ઉદાહરણ 1 **P > Q > R આપ્યું છે. P અને R વચ્ચે શું સંબંધ છે?**

1. બંને ચિહ્ન '>' એક જ દિશામાં છે, તેથી સાંકળ જોડાય
2. P > Q અને Q > R હોવાથી P ચોક્કસ R કરતાં મોટું

✅ જવાબ: **P > R**

ઉદાહરણ 2 **A < B < C આપ્યું છે. A અને C વચ્ચે શું સંબંધ છે?**

1. બંને ચિહ્ન '<' એક જ દિશામાં છે, તેથી સાંકળ જોડાય
2. A < B અને B < C હોવાથી A ચોક્કસ C કરતાં નાનું

✅ જવાબ: **A < C**

ઉદાહરણ 3 **M < N > O આપ્યું છે. M અને O વચ્ચે સંબંધ નક્કી થાય?**

1. N એ M કરતાં મોટું અને O કરતાં પણ મોટું છે
2. પણ M અને O પોતે કેવડાં છે તેની કોઈ માહિતી નથી
3. વિરુદ્ધ દિશાનાં ચિહ્ન ભેગાં થયાં છે, તેથી જોડાણ થાય નહીં

✅ જવાબ: **સંબંધ નક્કી થાય નહીં**

3. ક્યારે નિષ્કર્ષ નીકળે ને ક્યારે નહીં

નિષ્કર્ષ (conclusion) ત્યારે જ 'સાચો' ગણાય જ્યારે આપેલા વિધાનો પ્રમાણે તે હંમેશા સાચો જ રહે. જો કોઈ એક પણ સ્થિતિમાં તે ખોટો પડી શકે, તો તે નિષ્કર્ષ 'follow થતો નથી' એમ ગણાય.

નિષ્કર્ષ કાઢવા માટે, જે બે અક્ષરો વચ્ચેનો સંબંધ પૂછ્યો છે તેમની વચ્ચે એક સળંગ, એક જ દિશાની સાંકળ બને છે કે નહીં તે જુઓ. જો બને, તો છેડાનું ચિહ્ન નક્કી થાય. જો સાંકળ વચ્ચે દિશા બદલાય (એક '>' અને એક '<' ભેગાં), તો સંબંધ નક્કી ન થાય.

ખાસ નિયમ: જો સાંકળમાં બધાં ચિહ્ન '>' હોય તો છેડે '>' મળે. પણ જો સાંકળમાં ક્યાંય '≥' આવે અને બાકી '>' હોય, તો છેડે '>' જ મળે (કારણ કે ઓછામાં ઓછું એક 'strict' મોટું છે). પણ જો સાંકળમાં ફક્ત '≥' ચિહ્નો જ હોય, તો છેડે '≥' મળે — એટલે કે બરાબરની શક્યતા રહે છે.

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: A > B ≥ C. નિષ્કર્ષ I: A > C, II: A ≥ C. કયો/કયા સાચા?**

1. સાંકળ A > B ≥ C એક જ દિશામાં છે
2. A એ B કરતાં strictly મોટું, અને B ≥ C
3. તેથી A ચોક્કસ C કરતાં મોટું જ રહેશે → A > C સાચું
4. A > C સાચું હોવાથી A ≥ C પણ આપોઆપ સાચું (મોટું હોય તે મોટું-અથવા-બરાબર પણ ગણાય)

✅ જવાબ: **I અને II બંને સાચા**

ઉદાહરણ 2 **વિધાન: P ≥ Q ≥ R. નિષ્કર્ષ I: P > R, II: P = R. કયો/કયા સાચા?**

1. બધાં ચિહ્ન '≥' છે, તેથી P એ R કરતાં મોટું અથવા બરાબર
2. P > R પણ શક્ય, P = R પણ શક્ય
3. બેમાંથી એક પણ હંમેશા સાચું નથી, પણ બંને 'P ≥ R' હેઠળ આવે છે
4. વ્યક્તિગત રીતે કોઈ એક ચોક્કસ ન કહેવાય, પણ બંને ભેગાં મળીને either-or બને

✅ જવાબ: **I કે II (either)**

4. "Either-Or" કેસ — બે વિરુદ્ધ નિષ્કર્ષ બંને શક્ય

Either-or એ અસમાનતાનો સૌથી અગત્યનો અને સૌથી ભૂલભરેલો ભાગ છે. તે ત્યારે જ બને જ્યારે બે શરતો એકસાથે પૂરી થાય: (૧) બંને નિષ્કર્ષ એક જ બે અક્ષરો વચ્ચેના હોય, અને (૨) તે બંને નિષ્કર્ષ મળીને બધી જ શક્યતા આવરી લેતા હોય (પૂરક હોય).

સામાન્ય રીતે either-or ત્યારે આવે જ્યારે પૂછેલા બે અક્ષરો વચ્ચે '≥' કે '≤' જેવો સંબંધ બને. જેમ કે P ≥ R નો અર્થ 'P > R' અથવા 'P = R' — આ બે મળીને બધી શક્યતા આવરી લે છે. તેથી જો નિષ્કર્ષ I: P > R અને નિષ્કર્ષ II: P = R આપ્યા હોય, અને એકલા કોઈ સાચા ન પડે, તો જવાબ 'I કે II (either)' થાય.

Either-or માટેની બે ચોક્કસ ઓળખ: (અ) બંને નિષ્કર્ષમાં અક્ષરો એક જ જોડ હોવા જોઈએ, (બ) એક નિષ્કર્ષમાં '>' હોય અને બીજામાં '=' હોય (અથવા '<' અને '='), અને બંને એકલા ખોટા પડતા હોય. જો બે અલગ અલગ અક્ષરોની જોડ હોય, તો either-or કદી ન બને.

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: A ≥ B = C. નિષ્કર્ષ I: A > C, II: A = C. કયો/કયા સાચા?**

1. A ≥ B એટલે A > B અથવા A = B
2. B = C હોવાથી A અને C વચ્ચે: A > C અથવા A = C
3. એકલા I (A > C) હંમેશા સાચું નથી (કારણ A = C પણ શક્ય)
4. એકલા II (A = C) પણ હંમેશા સાચું નથી
5. પણ I અને II ભેગાં મળીને બધી શક્યતા આવરી લે છે અને બંને એક જ જોડ (A, C) ના છે

✅ જવાબ: **I કે II (either)**

ઉદાહરણ 2 **વિધાન: P ≤ Q ≤ R. નિષ્કર્ષ I: P < R, II: P = R. કયો/કયા સાચા?**

1. બધાં ચિહ્ન '≤' છે, તેથી P એ R કરતાં નાનું અથવા બરાબર
2. P < R શક્ય, P = R પણ શક્ય (જ્યારે P = Q = R)
3. એકલા કોઈ ચોક્કસ ન કહેવાય, બંને એક જ જોડ (P, R) ના છે અને પૂરક છે

✅ જવાબ: **I કે II (either)**

5. કોડેડ અસમાનતા — ચિહ્નોને બદલે અક્ષર/symbol

ઘણી પરીક્ષાઓમાં અસમાનતાનાં ચિહ્નોને સીધાં ન આપતાં, તેમને બદલે અમુક અક્ષર કે symbol (@, #, %, $, *, &) આપવામાં આવે છે, અને દરેકનો અર્થ પ્રશ્નની ઉપર સમજાવેલો હોય છે. આવા પ્રશ્નને 'કોડેડ અસમાનતા' કહેવાય.

આવા પ્રશ્નોમાં પહેલું પગથિયું એ જ છે કે દરેક symbol ને તેના સાચા ગાણિતિક ચિહ્નમાં ફેરવી નાખવો. એક વાર ફેરવી લો, પછી તે સામાન્ય અસમાનતા જ બની જાય છે અને એ જ સાંકળ-જોડવાના નિયમો લાગુ પડે છે.

ઉદાહરણ તરીકે, ધારો કે: 'P @ Q' એટલે P ≥ Q, 'P # Q' એટલે P ≤ Q, 'P $ Q' એટલે P > Q, 'P % Q' એટલે P < Q, 'P & Q' એટલે P = Q. હવે કોઈ વિધાન 'A @ B $ C' આપ્યું હોય તો તેને A ≥ B > C એમ ફેરવી, પછી નિષ્કર્ષ ચકાસવા.

Symbol (નમૂનો)	ગાણિતિક અર્થ
@	≥ (મોટું અથવા બરાબર)
#	≤ (નાનું અથવા બરાબર)
$	> (મોટું)
%	< (નાનું)
&	= (બરાબર)

ઉદાહરણ 1 **જો '@' = ≥, '$' = >, તો વિધાન 'A @ B $ C' પરથી A અને C વચ્ચે શું?**

1. ફેરવો: A ≥ B > C
2. એક જ દિશા, સાંકળ જોડાય
3. A ≥ B અને B > C, તેથી A ચોક્કસ C કરતાં મોટું

✅ જવાબ: **A > C**

ઉદાહરણ 2 **જો '#' = ≤, '%' = <, તો વિધાન 'P # Q % R' પરથી P અને R વચ્ચે શું?**

1. ફેરવો: P ≤ Q < R
2. એક જ દિશા (બંને 'નાનું' તરફ), સાંકળ જોડાય
3. P ≤ Q અને Q < R, તેથી P ચોક્કસ R કરતાં નાનું

✅ જવાબ: **P < R**

ઉદાહરણ 3 **જો '@' = ≥, '%' = <, તો વિધાન 'X @ Y % Z' પરથી X અને Z વચ્ચે શું?**

1. ફેરવો: X ≥ Y < Z
2. વિરુદ્ધ દિશાનાં ચિહ્ન ભેગાં (≥ અને <)
3. Y બંને કરતાં નાનું/બરાબર છે, પણ X અને Z વચ્ચે કોઈ ચોક્કસ સંબંધ નથી

✅ જવાબ: **સંબંધ નક્કી થાય નહીં**

6. નિષ્કર્ષ ચકાસવાની પગલાં-વાર રીત

કોઈ પણ અસમાનતા પ્રશ્નને હલ કરવા માટે એક નિશ્ચિત ક્રમ રાખવાથી ભૂલ થવાની શક્યતા ઘટી જાય છે. નીચેનાં પગથિયાં ક્રમશઃ અનુસરો.

પગથિયું ૧: જો કોડેડ હોય તો બધાં symbol ને ગાણિતિક ચિહ્નમાં ફેરવો. પગથિયું ૨: બધાં વિધાનોને એક સળંગ સાંકળમાં ગોઠવો, જરૂર પડે દિશા (અને સાથે ચિહ્ન) ઊલટાવો. પગથિયું ૩: દરેક નિષ્કર્ષ માટે, તેના બે અક્ષરો વચ્ચે સાંકળમાં એક જ દિશા જળવાય છે કે નહીં તે જુઓ.

પગથિયું ૪: જો જળવાય તો છેડાનું ચિહ્ન નક્કી કરો ('>' જો ક્યાંય strict હોય, નહીંતર '≥'). પગથિયું ૫: જો કોઈ એક નિષ્કર્ષ એકલો ખોટો પડે, તો તપાસો કે તે જ જોડના બીજા નિષ્કર્ષ સાથે મળીને either-or બને છે કે નહીં. પગથિયું ૬: એ રીતે અંતિમ જવાબ પસંદ કરો.

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: A > B, B = C, C ≥ D. નિષ્કર્ષ I: A > C, II: A > D. કયો/કયા?**

1. સાંકળ: A > B = C ≥ D
2. A અને C: A > B = C, તેથી A > C — સાચું
3. A અને D: A > B = C ≥ D, એક જ દિશા, ક્યાંય strict '>' છે, તેથી A > D — સાચું

✅ જવાબ: **I અને II બંને સાચા**

ઉદાહરણ 2 **વિધાન: P < Q, Q ≥ R. નિષ્કર્ષ I: P < R, II: P > R. કયો/કયા?**

1. સાંકળ: P < Q ≥ R
2. Q બંને કરતાં મોટું/બરાબર, વિરુદ્ધ દિશા ભેગી
3. P અને R વચ્ચે કોઈ ચોક્કસ સંબંધ નથી → બંને ખોટા
4. બંને એક જ જોડના છે પણ P < R અને P > R મળીને 'P = R' ની શક્યતા છોડી દે છે, તેથી પૂરક નથી → either-or પણ નહીં

✅ જવાબ: **કોઈ નહીં**

ઝડપી ચકાસણી-ક્રમ

- Step 1: symbol → ગાણિતિક ચિહ્ન
- Step 2: એક સળંગ સાંકળ બનાવો
- Step 3: પૂછેલા અક્ષરો વચ્ચે દિશા એક છે?
- Step 4: છેડાનું ચિહ્ન નક્કી કરો
- Step 5: either-or ની તપાસ કરો

7. ≥ અને > નો ઝીણો ભેદ — સામાન્ય ભૂલ

વિદ્યાર્થીઓ સૌથી વધુ ભૂલ '≥' ને '>' સમજવામાં કરે છે. યાદ રાખો: A ≥ B નો અર્થ A એ B કરતાં મોટું હોઈ શકે અથવા બરાબર પણ હોઈ શકે. તેથી જો સાંકળમાં ફક્ત '≥' (કે ફક્ત '≤') જ હોય, તો છેડે કદી ચોખ્ખું '>' ન મળે — ત્યાં '≥' જ મળે, અને બરાબરની શક્યતા જળવાય.

બીજો નિયમ: જો સાંકળમાં ઓછામાં ઓછું એક strict ચિહ્ન ('>' કે '<') હોય અને બાકી '≥'/'≤' હોય (દિશા એક જ), તો છેડે strict ચિહ્ન જ મળે. કારણ કે એક પગથિયે પણ ચોક્કસ મોટું/નાનું થઈ ગયું એટલે આખી સાંકળ strict બની જાય.

ઉદાહરણ સ્પષ્ટ કરે છે: A > B ≥ C → A ચોક્કસ C કરતાં મોટું (A > C), કારણ A > B છે. પણ A ≥ B ≥ C → A એ C કરતાં મોટું અથવા બરાબર (A ≥ C), કારણ ક્યાંય strict નથી.

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: A ≥ B > C. નિષ્કર્ષ: A > C — સાચું કે ખોટું?**

1. A ≥ B એટલે A મોટું કે બરાબર B
2. B > C એટલે B ચોક્કસ C કરતાં મોટું
3. તેથી A ઓછામાં ઓછું B જેટલું, અને B > C, એટલે A > C ચોક્કસ

✅ જવાબ: **સાચું (A > C)**

ઉદાહરણ 2 **વિધાન: A ≥ B ≥ C. નિષ્કર્ષ: A > C — સાચું કે ખોટું?**

1. બધાં '≥', ક્યાંય strict નથી
2. A = B = C પણ શક્ય છે
3. તેથી A > C હંમેશા સાચું નથી; ફક્ત A ≥ C ચોક્કસ

✅ જવાબ: **ખોટું (ફક્ત A ≥ C ચોક્કસ)**

8. વિરુદ્ધ દિશા ભેગી થાય ત્યારે — સંબંધ નક્કી ન થાય

જ્યારે પૂછેલા બે અક્ષરો વચ્ચે જવામાં વચ્ચે ક્યાંય '>' (કે '≥') અને '<' (કે '≤') બંને દિશા આવી જાય, ત્યારે તે બે છેડાના અક્ષરો વચ્ચે કોઈ ચોક્કસ સંબંધ કાઢી શકાતો નથી. આ સૌથી પાયાનો 'નિષ્કર્ષ નહીં' નો કેસ છે.

આનું કારણ સરળ છે: A > B < C માં B બંને કરતાં નાનું છે, પણ A અને C પોતે કેવડાં છે તે કહી શકાય નહીં — A મોટું પણ હોઈ શકે, C મોટું પણ હોઈ શકે, કે બંને બરાબર પણ હોઈ શકે. તેથી A > C, A < C, A = C — ત્રણેય શક્ય, એટલે કોઈ એક ચોક્કસ નહીં.

આવા કિસ્સામાં either-or પણ ન બને, કારણ either-or માટે ફક્ત બે પૂરક શક્યતા ('>' અને '=', અથવા '<' અને '=') જોઈએ. અહીં ત્રણ શક્યતા હોવાથી જવાબ 'કોઈ નહીં' થાય (સિવાય કે ત્રણેય શક્યતા આવરી લેતા ત્રણ નિષ્કર્ષ આપ્યા હોય).

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: A > B < C. નિષ્કર્ષ I: A > C, II: A < C. કયો/કયા?**

1. B બંને કરતાં નાનું, A અને C વચ્ચે વિરુદ્ધ દિશા
2. A > C, A < C, A = C ત્રણેય શક્ય
3. બેમાંથી કોઈ એક ચોક્કસ નહીં, અને ત્રીજી શક્યતા (A = C) છૂટી જાય છે

✅ જવાબ: **કોઈ નહીં**

ઉદાહરણ 2 **વિધાન: M ≤ N ≥ O. નિષ્કર્ષ I: M < O, II: M > O. કયો/કયા?**

1. N બંને કરતાં મોટું/બરાબર, વિરુદ્ધ દિશા
2. M અને O વચ્ચે ત્રણેય શક્યતા ખુલ્લી
3. કોઈ એક ચોક્કસ નહીં, પૂરક પણ નહીં

✅ જવાબ: **કોઈ નહીં**

ટૂંકી રીતો — અસમાનતા

નીચેના નિયમો યાદ રાખી લો, તો અસમાનતાનો કોઈ પણ પ્રશ્ન ગણતરી વગર, માત્ર નજરથી જ થોડી જ ક્ષણોમાં હલ થઈ જશે.

ટૂંકી રીતો — અસમાનતા

- એક જ દિશાનાં ચિહ્ન જ જોડાય — બધાં '>'/'≥' તરફ, અથવા બધાં '<'/'≤' તરફ
- '>' અને '<' (વિરુદ્ધ દિશા) સાંકળમાં ભેગાં થાય તો છેડે નિષ્કર્ષ નહીં
- ≥/≤ નો ભેદ: ફક્ત '≥' ની સાંકળ → છેડે '≥' (બરાબર શક્ય); ક્યાંય strict '>' હોય → છેડે '>'
- Either-or નિયમ: બંને નિષ્કર્ષ એક જ જોડના + એક '>' એક '=' (કે '<' અને '=') + એકલા ખોટા → 'I કે II (either)'
- બે અલગ જોડના નિષ્કર્ષ વચ્ચે either-or કદી ન બને
- કોડેડ હોય તો પહેલાં symbol → ગાણિતિક ચિહ્ન ફેરવો, પછી જ સાંકળ ગોઠવો

વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

ગુજરાત હાઈકોર્ટ સિસ્ટમ ઓફિસર 2021

1 **In which of the following options will the expression P<M be definitely true?**

(A) M>S>P<F | (B) Q<M<F>P | **(C) P=A<R<M** | (D) M>R>P>S

✓ **જવાબ:** (C) P=A<R<M

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 **વિધાન: A > B > C. નિષ્કર્ષ I: A > C, II: C < A. નીચેનામાંથી કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: A > B > C એક જ દિશા, તેથી A > C સાચું. C < A એ A > C ની જ બીજી રીત છે, તેથી તે પણ સાચું. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 **વિધાન: P ≥ Q > R. નિષ્કર્ષ I: P > R, II: P = R. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | (C) I કે II (either) | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: P ≥ Q અને Q > R, ક્યાંય strict '>' છે તેથી P > R ચોક્કસ સાચું. P = R અશક્ય (કારણ P ≥ Q > R). ફક્ત I.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **વિધાન: A ≥ B = C. નિષ્કર્ષ I: A > C, II: A = C. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I કે II (either)** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: A ≥ B એટલે A > B અથવા A = B; B = C. તેથી A > C અથવા A = C. એકલા કોઈ ચોક્કસ નહીં, બંને એક જ જોડ (A,C) ના અને પૂરક, તેથી either.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **વિધાન: M < N < O < P. નિષ્કર્ષ I: M < P, II: P > N. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: બધાં '<' એક દિશા. M < P ચોક્કસ સાચું. N < O < P તેથી P > N પણ સાચું. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **વિધાન: A > B < C. નિષ્કર્ષ I: A > C, II: C > A. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | (C) I કે II (either) | **(D) કોઈ નહીં**

ઉકેલ: B બંને કરતાં નાનું, A અને C વચ્ચે વિરુદ્ધ દિશા. A > C, A < C, A = C ત્રણેય શક્ય. કોઈ એક ચોક્કસ નહીં અને A = C છૂટી જાય તેથી either પણ નહીં.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **વિધાન: P = Q ≥ R. નિષ્કર્ષ I: P > R, II: P = R. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I કે II (either)** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: P = Q અને Q ≥ R, તેથી P ≥ R એટલે P > R અથવા P = R. એકલા કોઈ ચોક્કસ નહીં, બંને પૂરક અને એક જ જોડ, તેથી either.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **વિધાન: A < B ≤ C. નિષ્કર્ષ I: A < C, II: A ≤ C. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: A < B ≤ C, ક્યાંય strict '<' છે તેથી A < C ચોક્કસ. A < C સાચું હોવાથી A ≤ C પણ આપોઆપ સાચું. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **વિધાન: X > Y ≥ Z > W. નિષ્કર્ષ I: X > W, II: X > Z. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: એક જ દિશા, ક્યાંય strict '>' છે. X > Y ≥ Z > W તેથી X > W. X > Y ≥ Z તેથી X > Z. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **વિધાન: P ≤ Q = R < S. નિષ્કર્ષ I: P < S, II: P ≤ R. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: P ≤ Q = R < S, ક્યાંય strict '<' છે તેથી P < S ચોક્કસ. P ≤ Q = R તેથી P ≤ R. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **વિધાન: A ≥ B ≥ C. નિષ્કર્ષ I: A > C, II: A = C. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I કે II (either)** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: બધાં '≥', ક્યાંય strict નથી. A > C અથવા A = C બંને શક્ય (A=B=C પણ શક્ય). એકલા કોઈ નહીં, બંને પૂરક અને એક જ જોડ, તેથી either.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **જો '@' = ≥ અને '$' = >, તો વિધાન 'A @ B $ C' પરથી નિષ્કર્ષ I: A > C, II: A = C માંથી કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | (C) I કે II (either) | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: ફેરવો: A ≥ B > C. ક્યાંય strict '>' છે તેથી A > C ચોક્કસ. A = C અશક્ય. ફક્ત I.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **વિધાન: A > B = C ≥ D. નિષ્કર્ષ I: A > D, II: B ≥ D. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: A > B = C ≥ D એક દિશા, ક્યાંય strict '>'. A > D ચોક્કસ. B = C ≥ D તેથી B ≥ D. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **વિધાન: P < Q < R. નિષ્કર્ષ I: P < R, II: R > P. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: P < Q < R તેથી P < R સાચું. R > P એ જ વાતની બીજી રજૂઆત, તેથી તે પણ સાચું. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **વિધાન: A ≤ B, B < C. નિષ્કર્ષ I: A < C, II: A = C. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | (C) I કે II (either) | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: A ≤ B < C, ક્યાંય strict '<' છે તેથી A < C ચોક્કસ. A = C અશક્ય. ફક્ત I.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **વિધાન: M > N > O > P. નિષ્કર્ષ I: M > P, II: N > P. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: બધાં '>' એક દિશા. M > P ચોક્કસ. N > O > P તેથી N > P. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **વિધાન: A = B > C ≤ D. નિષ્કર્ષ I: A > C, II: C ≤ D. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: A = B > C તેથી A > C સાચું. C ≤ D સીધું વિધાનમાં જ આપ્યું છે તેથી સાચું. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **વિધાન: P > Q ≥ R = S. નિષ્કર્ષ I: P > S, II: Q ≥ S. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: P > Q ≥ R = S એક દિશા, ક્યાંય strict '>'. P > S ચોક્કસ. Q ≥ R = S તેથી Q ≥ S. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **વિધાન: A < B = C. નિષ્કર્ષ I: A < C, II: B = C. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: A < B = C, ક્યાંય strict '<' તેથી A < C ચોક્કસ. B = C સીધું વિધાનમાં આપ્યું છે તેથી સાચું. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **વિધાન: X ≥ Y, Y ≥ Z. નિષ્કર્ષ I: X > Z, II: X = Z. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I કે II (either)** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: X ≥ Y ≥ Z, ક્યાંય strict નથી. X > Z અથવા X = Z બંને શક્ય. એકલા કોઈ નહીં, પૂરક અને એક જ જોડ, તેથી either.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **વિધાન: A > B < C > D. નિષ્કર્ષ I: A > D, II: A < D. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | (C) I કે II (either) | **(D) કોઈ નહીં**

ઉકેલ: A > B < C માં વિરુદ્ધ દિશા, A અને D વચ્ચે કોઈ સળંગ એક-દિશા સાંકળ નથી. A > D, A < D, A = D ત્રણેય શક્ય. કોઈ ચોક્કસ નહીં, either પણ નહીં.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **જો '#' = ≤ અને '%' = <, તો વિધાન 'P # Q % R' પરથી નિષ્કર્ષ I: P < R, II: P ≤ R માંથી કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: ફેરવો: P ≤ Q < R. ક્યાંય strict '<' તેથી P < R ચોક્કસ. P < R સાચું હોવાથી P ≤ R પણ સાચું. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **વિધાન: A > B, B > C, C > D. નિષ્કર્ષ I: A > D, II: A > C. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: A > B > C > D એક દિશા. A > D ચોક્કસ. A > B > C તેથી A > C. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **વિધાન: P ≤ Q, Q = R. નિષ્કર્ષ I: P < R, II: P = R. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I કે II (either)** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: P ≤ Q = R તેથી P ≤ R એટલે P < R અથવા P = R. એકલા કોઈ નહીં, બંને પૂરક અને એક જ જોડ, તેથી either.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **વિધાન: A ≥ B > C ≥ D. નિષ્કર્ષ I: A > D, II: B > D. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: A ≥ B > C ≥ D એક દિશા, ક્યાંય strict '>'. A > D ચોક્કસ. B > C ≥ D તેથી B > D. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **વિધાન: A > B = C. નિષ્કર્ષ I: A > C, II: B = C. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: A > B = C તેથી A > C સાચું. B = C સીધું વિધાનમાં આપ્યું છે તેથી સાચું. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **વિધાન: P < Q ≤ R. નિષ્કર્ષ I: P < R, II: P > R. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | (C) I કે II (either) | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: P < Q ≤ R, ક્યાંય strict '<' તેથી P < R ચોક્કસ. P > R અશક્ય. ફક્ત I.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **વિધાન: A = B, B ≥ C, C > D. નિષ્કર્ષ I: A > D, II: A ≥ C. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: A = B ≥ C > D એક દિશા, ક્યાંય strict '>'. A > D ચોક્કસ. A = B ≥ C તેથી A ≥ C. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **વિધાન: M ≥ N ≤ O. નિષ્કર્ષ I: M > O, II: M < O. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | (C) I કે II (either) | **(D) કોઈ નહીં**

ઉકેલ: N બંને કરતાં નાનું/બરાબર, વિરુદ્ધ દિશા. M અને O વચ્ચે M > O, M < O, M = O ત્રણેય શક્ય. કોઈ ચોક્કસ નહીં, either પણ નહીં.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **વિધાન: A > B ≥ C = D. નિષ્કર્ષ I: A > D, II: A > C. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: A > B ≥ C = D એક દિશા, ક્યાંય strict '>'. A > C ચોક્કસ (A > B ≥ C). C = D તેથી A > D પણ ચોક્કસ. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **વિધાન: P ≥ Q = R ≥ S. નિષ્કર્ષ I: P > S, II: P = S. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I કે II (either)** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: P ≥ Q = R ≥ S, ક્યાંય strict નથી. P > S અથવા P = S બંને શક્ય. એકલા કોઈ નહીં, પૂરક અને એક જ જોડ, તેથી either.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **જો '$' = > અને '&' = =, તો વિધાન 'A $ B & C' પરથી નિષ્કર્ષ I: A > C, II: B = C માંથી કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: ફેરવો: A > B = C. A > B = C તેથી A > C. B = C સીધું વિધાનમાં તેથી સાચું. બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **વિધાન: A ≤ B ≤ C ≤ D. નિષ્કર્ષ I: A ≤ D, II: A > D. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | (C) I અને II બંને | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: બધાં '≤' એક દિશા તેથી A ≤ D ચોક્કસ. A > D એ A ≤ D નો વિરોધાભાસ, અશક્ય. ફક્ત I.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

33 **વિધાન: X < Y > Z. નિષ્કર્ષ I: X > Z, II: X = Z, III: X < Z. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત III | (C) I, II કે III માંથી કોઈ એક | **(D) કોઈ નહીં**

ઉકેલ: Y બંને કરતાં મોટું, X અને Z વચ્ચે વિરુદ્ધ દિશા. કોઈ એક નિષ્કર્ષ ચોક્કસ સાચો નથી તેથી 'કોઈ નહીં'.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

34 **વિધાન: A = B = C = D. નિષ્કર્ષ I: A = D, II: A ≥ D. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | (B) ફક્ત II | **(C) I અને II બંને** | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: બધાં બરાબર તેથી A = D સાચું. A = D હોવાથી A ≥ D પણ સાચું (બરાબર 'મોટું-અથવા-બરાબર' હેઠળ આવે). બંને સાચા.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

35 **વિધાન: P > Q, R > Q, R = S. નિષ્કર્ષ I: P > S, II: S > Q. કયો/કયા સાચા?**

(A) ફક્ત I | **(B) ફક્ત II** | (C) I અને II બંને | (D) કોઈ નહીં

ઉકેલ: R = S અને R > Q તેથી S > Q સાચું. પણ P અને S બંને Q કરતાં મોટાં છે — P અને S વચ્ચે કોઈ સીધી સાંકળ નથી, તેથી P > S નક્કી ન થાય. ફક્ત II.

✏️ જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

🟢 સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. વિધાન: A > B > C. નિષ્કર્ષ I: A > C, II: B > C. કયો/કયા સાચા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

2. વિધાન: P < Q < R. નિષ્કર્ષ I: P < R, II: Q < R. કયો/કયા સાચા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

3. વિધાન: A = B = C. નિષ્કર્ષ I: A = C, II: A > C. કયો/કયા સાચા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

4. વિધાન: M > N = O. નિષ્કર્ષ I: M > O, II: N = O. કયો/કયા સાચા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

5. વિધાન: A ≥ B > C. નિષ્કર્ષ I: A > C, II: A < C. કયો/કયા સાચા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

6. વિધાન: P < Q ≤ R. નિષ્કર્ષ I: P < R, II: P ≤ R. કયો/કયા સાચા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

7. જો '$' = > અને '&' = =, તો 'A $ B $ C' પરથી નિષ્કર્ષ I: A > C, II: A = C માંથી કયો/કયા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

8. વિધાન: X > Y > Z > W. નિષ્કર્ષ I: X > W, II: Y > W. કયો/કયા સાચા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

9. વિધાન: A < B = C. નિષ્કર્ષ I: A < C, II: A = C. કયો/કયા સાચા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

10. વિધાન: P = Q > R. નિષ્કર્ષ I: P > R, II: P = Q. કયો/કયા સાચા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

11. વિધાન: A > B < C. નિષ્કર્ષ I: A > C, II: A < C. કયો/કયા સાચા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I કે II (either) (D) કોઈ નહીં

12. વિધાન: M ≤ N ≤ O. નિષ્કર્ષ I: M ≤ O, II: M > O. કયો/કયા સાચા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

🟡 મધ્યમ (Medium) 12 પ્રશ્ન

13. વિધાન: A ≥ B = C. નિષ્કર્ષ I: A > C, II: A = C. કયો/કયા સાચા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I કે II (either) (D) કોઈ નહીં

14. વિધાન: P ≤ Q = R. નિષ્કર્ષ I: P < R, II: P = R. કયો/કયા સાચા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I કે II (either) (D) કોઈ નહીં

15. વિધાન: A > B ≥ C ≥ D. નિષ્કર્ષ I: A > D, II: B ≥ D. કયો/કયા સાચા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

16. વિધાન: P < Q > R. નિષ્કર્ષ I: P > R, II: P < R. કયો/કયા સાચા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I કે II (either) (D) કોઈ નહીં

17. જો '@' = ≥ અને '%' = <, તો 'A @ B % C' પરથી નિષ્કર્ષ I: A > C, II: A < C માંથી કયો/કયા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I કે II (either) (D) કોઈ નહીં

18. વિધાન: X = Y ≥ Z > W. નિષ્કર્ષ I: X > W, II: X ≥ Z. કયો/કયા સાચા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

19. વિધાન: A ≥ B, B ≥ C, C ≥ D. નિષ્કર્ષ I: A > D, II: A = D. કયો/કયા સાચા?
(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I કે II (either) (D) કોઈ નહીં

20. વિધાન: P > Q = R > S. નિષ્કર્ષ I: P > S, II: Q > S. કયો/કયા સાચા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

21. જો '#' = ≤ અને '&' = =, તો 'A # B & C' પરથી નિષ્કર્ષ I: A ≤ C, II: A < C માંથી કયો/કયા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I કે II (either) (D) કોઈ નહીં

22. વિધાન: A < B ≤ C = D. નિષ્કર્ષ I: A < D, II: A < C. કયો/કયા સાચા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

23. વિધાન: M ≥ N > O = P. નિષ્કર્ષ I: M > P, II: N > P. કયો/કયા સાચા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

24. વિધાન: P ≥ Q, R > Q. નિષ્કર્ષ I: P > R, II: R > P. કયો/કયા સાચા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I કે II (either) (D) કોઈ નહીં

અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

25. વિધાન: A > B ≥ C, C = D, D > E. નિષ્કર્ષ I: A > E, II: B > E. કયો/કયા સાચા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

26. વિધાન: P = Q ≥ R = S. નિષ્કર્ષ I: P > S, II: P = S. કયો/કયા સાચા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I કે II (either) (D) કોઈ નહીં

27. વિધાન: A ≤ B < C, C ≤ D. નિષ્કર્ષ I: A < D, II: A < C. કયો/કયા સાચા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

28. વિધાન: M > N, N < O, O > P. નિષ્કર્ષ I: M > P, II: M < P. કયો/કયા સાચા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I કે II (either) (D) કોઈ નહીં

29. જો '@' = ≥, '$' = >, '&' = =, તો 'A @ B & C $ D' પરથી નિષ્કર્ષ I: A > D, II: B > D માંથી કયો/કયા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

30. વિધાન: A ≥ B = C ≥ D. નિષ્કર્ષ I: A > D, II: A = D. કયો/કયા સાચા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I કે II (either) (D) કોઈ નહીં

31. વિધાન: P < Q, Q ≥ R, R > S. નિષ્કર્ષ I: P > S, II: Q > S. કયો/કયા સાચા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

32. વિધાન: X ≥ Y ≥ Z, Z = W. નિષ્કર્ષ I: X ≥ W, II: X > W. કયો/કયા સાચા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I કે II (either) (D) કોઈ નહીં

33. વિધાન: A > B = C, C ≥ D, D = E. નિષ્કર્ષ I: A > E, II: B ≥ E. કયો/કયા સાચા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

34. વિધાન: P ≤ Q, Q < R, R = S. નિષ્કર્ષ I: P < S, II: P = S. કયો/કયા સાચા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I કે II (either) (D) કોઈ નહીં

35. વિધાન: A < B, B = C, C > D, D ≥ E. નિષ્કર્ષ I: A > E, II: B > E. કયો/કયા સાચા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

36. વિધાન: M ≥ N > O, O = P, P ≥ Q. નિષ્કર્ષ I: M > Q, II: N > Q. કયો/કયા સાચા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

37. ⭐ જો '@' = ≥, '&' = =, '$' = > હોય, તો વિધાન 'S @ R & Q @ P' પરથી નિષ્કર્ષ I: S > P, II: S = P માંથી કયો/કયા સાચા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I કે II (either) (D) કોઈ નહીં

38. ⭐ વિધાન: A ≥ B, C > B, C = D, D ≤ E. નિષ્કર્ષ I: E > B, II: A > C. કયો/કયા સાચા?

(A) ફક્ત I (B) ફક્ત II (C) I અને II બંને (D) કોઈ નહીં

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **C**	2. **C**	3. **A**	4. **C**	5. **A**	6. **C**	7. **A**	8. **C**	9. **A**	10. **C**	11. **D**
12. **A**	13. **C**	14. **C**	15. **C**	16. **D**	17. **D**	18. **C**	19. **C**	20. **C**	21. **A**	22. **C**
23. **C**	24. **D**	25. **C**	26. **C**	27. **C**	28. **D**	29. **C**	30. **C**	31. **B**	32. **A**	33. **C**
34. **A**	35. **B**	36. **C**	37. **C**	38. **A**						

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (C) — એક દિશા '>'. A > C યોક્કસ, B > C સીધું વિધાનમાં. બંને સાચા.

2. જવાબ (C) — એક દિશા '<'. P < R યોક્કસ, Q < R સીધું. બંને સાચા.

3. જવાબ (A) — બધાં બરાબર તેથી A = C. A > C અશક્ય. ફક્ત I.

4. જવાબ (C) — M > N = O તેથી M > O. N = O સીધું વિધાનમાં. બંને સાચા.

5. જવાબ (A) — ક્યાંય strict '>' તેથી A > C યોક્કસ. A < C અશક્ય. ફક્ત I.

6. જવાબ (C) — ક્યાંય strict '<' તેથી P < R યોક્કસ; P < R સાચું હોવાથી P ≤ R પણ સાચું. બંને સાચા.

7. જવાબ (A) — ફેરવો: A > B > C તેથી A > C. A = C અશક્ય. ફક્ત I.

8. જવાબ (C) — એક દિશા '>'. X > W અને Y > Z > W તેથી Y > W. બંને સાચા.

9. જવાબ (A) — A < B = C, ક્યાંય strict '<' તેથી A < C યોક્કસ. A = C અશક્ય. ફક્ત I.

10. જવાબ (C) — P = Q > R તેથી P > R. P = Q સીધું વિધાનમાં. બંને સાચા.

11. જવાબ (D) — વિરુદ્ધ દિશા ભેગી, A અને C વચ્ચે ત્રણેય શક્યતા. કોઈ યોક્કસ નહીં, either પણ નહીં.

12. જવાબ (A) — એક દિશા '≤' તેથી M ≤ O યોક્કસ. M > O અશક્ય. ફક્ત I.

13. જવાબ (C) — A ≥ B = C તેથી A > C અથવા A = C. એકલા કોઈ નહીં, પૂરક એક જ જોડ, તેથી either.

14. જવાબ (C) — P ≤ Q = R તેથી P ≤ R એટલે P < R અથવા P = R. either.

15. જવાબ (C) — ક્યાંય strict '>'. A > D યોક્કસ. B ≥ C ≥ D તેથી B ≥ D. બંને સાચા.

16. જવાબ (D) — Q બંને કરતાં મોટું, વિરુદ્ધ દિશા. P અને R વચ્ચે ત્રણેય શક્યતા. કોઈ યોક્કસ નહીં, either પણ નહીં.

17. જવાબ (D) — ફેરવો: A ≥ B < C. વિરુદ્ધ દિશા, A અને C વચ્ચે ત્રણેય શક્યતા. કોઈ નહીં.

18. જવાબ (C) — X = Y ≥ Z > W, ક્યાંય strict '>'. X > W યોક્કસ. X = Y ≥ Z તેથી X ≥ Z. બંને સાચા.

19. જવાબ (C) — બધાં '≥', ક્યાંય strict નથી. A > D અથવા A = D બંને શક્ય. either.

20. જવાબ (C) — ક્યાંય strict '>'. P > S યોક્કસ. Q = R > S તેથી Q > S. બંને સાચા.

21. જવાબ (A) — ફેરવો: A ≤ B = C તેથી A ≤ C યોક્કસ. A < C અથવા A = C બંને શક્ય તેથી એકલું A < C યોક્કસ નહીં. ફક્ત I.

22. જવાબ (C) — ક્યાંય strict '<'. A < B ≤ C તેથી A < C. C = D તેથી A < D. બંને સાચા.

23. જવાબ (C) — ક્યાંય strict '>'. M ≥ N > O = P તેથી M > P. N > O = P તેથી N > P. બંને સાચા.

24. જવાબ (D) — P ≥ Q અને R > Q — બંને Q કરતાં મોટાં/બરાબર પણ P અને R વચ્ચે કોઈ સીધી સાંકળ નથી. ત્રણેય શક્યતા, કોઈ નહીં.

25. જવાબ (C) — A > B ≥ C = D > E, એક દિશા, ક્યાંય strict '>'. A > E અને B ≥ C = D > E તેથી B > E. બંને સાચા.

26. જવાબ (C) — P = Q ≥ R = S, ક્યાંય strict નથી. P > S અથવા P = S બંને શક્ય. either.

27. જવાબ (C) — A ≤ B < C ≤ D, ક્યાંય strict '<'. A < C યોક્કસ; C ≤ D તેથી A < D પણ યોક્કસ. બંને સાચા.

28. જવાબ (D) — M > N < O > P — M અને P વચ્ચે કોઈ સળંગ એક-દિશા સાંકળ નથી (વચ્ચે '<' આવે). ત્રણેય શક્યતા, કોઈ નહીં.

29. જવાબ (C) — ફેરવો: A ≥ B = C > D. ક્યાંય strict '>'. A ≥ B = C > D તેથી A > D. B = C > D તેથી B > D. બંને સાચા.

30. જવાબ (C) — A ≥ B = C ≥ D, ક્યાંય strict નથી. A > D અથવા A = D બંને શક્ય. either.

31. જવાબ (B) — Q ≥ R > S તેથી Q > S સાચું. પણ P < Q છે — P અને S વચ્ચે કોઈ સળંગ એક-દિશા સાંકળ નથી, તેથી P > S નક્કી ન થાય. ફક્ત II.

32. જવાબ (A) — X ≥ Y ≥ Z = W તેથી X ≥ W ચોક્કસ. X > W હંમેશા સાચું નથી (X=Y=Z=W શક્ય). ફક્ત I (X ≥ W). નોંધ: I અને II પૂરક નથી, કારણ I પોતે જ ચોક્કસ સાચું.

33. જવાબ (C) — A > B = C ≥ D = E, એક દિશા, ક્યાંય strict '>'. A > E ચોક્કસ. B = C ≥ D = E તેથી B ≥ E. બંને સાચા.

34. જવાબ (A) — P ≤ Q < R = S, ક્યાંય strict '<' તેથી P < S ચોક્કસ. P = S અશક્ય. ફક્ત I.

35. જવાબ (B) — B = C > D ≥ E તેથી B > E સાચું. પણ A < B છે — A અને E વચ્ચે વિરુદ્ધ દિશા, કોઈ સળંગ સાંકળ નથી તેથી A > E નક્કી ન થાય. ફક્ત II.

36. જવાબ (C) — M ≥ N > O = P ≥ Q, એક દિશા, ક્યાંય strict '>'. M > Q ચોક્કસ. N > O = P ≥ Q તેથી N > Q. બંને સાચા.

37. જવાબ (C) — પહેલાં symbol ફેરવો: S ≥ R = Q ≥ P. આખી સાંકળ એક જ દિશામાં છે પણ ક્યાંય strict '>' નથી (બધાં ≥ કે =). તેથી S ≥ P એટલે S > P અથવા S = P — બેમાંથી એક પણ એકલું ચોક્કસ નહીં. બંને એક જ જોડ (S, P) ના અને પૂરક છે, તેથી either.

38. જવાબ (A) — D ≤ E એટલે E ≥ D; D = C; C > B. તેથી E ≥ D = C > B → E ચોક્કસ B કરતાં મોટું (E > B) — I સાચું. હવે II: A ≥ B અને C > B — A અને C બંને B કરતાં ઉપર છે, પણ તેમની વચ્ચે કોઈ સળંગ સાંકળ નથી, તેથી A > C નક્કી ન થાય — II ખોટું. ફક્ત I.

13 વિધાન અને નિષ્કર્ષ (Statement & Conclusion)

આ પ્રકરણ તર્કશક્તિના 'ગંભીર તર્ક' (Critical Reasoning) વિભાગનું હૃદય છે. અહીં તમને એક કે વધુ વિધાન આપવામાં આવે છે અને તેની નીચે કેટલાંક નિષ્કર્ષ, ધારણા, દલીલ કે પગલાં આપેલાં હોય છે. તમારે ઠંડા મગજે નક્કી કરવાનું હોય છે કે આપેલ વિધાનમાંથી જ — બહારની કોઈ જાણકારી વાપર્યા વગર — શું તાર્કિક રીતે ફલિત થાય છે. આ વિભાગ GPSC, તલાટી, બિન સચિવાલય, પોલીસ, GSSSB CCE જેવી લગભગ દરેક પરીક્ષામાં પૂછાય છે અને થોડી પ્રેક્ટિસથી તે પાકા માર્ક અપાવનારો વિભાગ બની જાય છે. આ પ્રકરણમાં આપણે ચાર મુખ્ય પ્રકાર — વિધાન-નિષ્કર્ષ, વિધાન-ધારણા, વિધાન-દલીલ અને પગલાં-ક્રમ — ઊંડાણથી શીખીશું.

1. પાયાનો સિદ્ધાંત — ફક્ત આપેલ માહિતી જ સત્ય માનો

વિધાન-નિષ્કર્ષના પ્રશ્નોમાં સૌથી મહત્ત્વનો નિયમ આ છે: આપેલ વિધાનને હંમેશાં સંપૂર્ણ સત્ય માની લો, ભલે તે વાસ્તવિક દુનિયામાં ખોટું હોય. તમારી અંગત જાણકારી, સામાન્ય જ્ઞાન કે અનુભવ અહીં બાજુએ મૂકવાનાં છે. પ્રશ્ન એ પકાસે છે કે તમે ફક્ત આપેલ શબ્દો પરથી તાર્કિક રીતે વિચારી શકો છો કે નહીં.

નિષ્કર્ષ એ એવી વાત છે જે વિધાનમાંથી તાર્કિક રીતે ચોક્કસપણે ફલિત થાય. જો નિષ્કર્ષ સાચો હોવા માટે કોઈ વધારાની માહિતી જરૂરી હોય, તો તે નિષ્કર્ષ અનુસરતો નથી.

ઉદાહરણ તરીકે, જો વિધાન કહે 'કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ હોશિયાર છે', તો 'કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ હોશિયાર નથી' એવો નિષ્કર્ષ ચોક્કસપણે ફલિત થતો નથી — કારણ કે 'કેટલાક'નો અર્થ 'બધા જ' પણ હોઈ શકે.

- વિધાનને 100% સત્ય માનો — ભલે વાસ્તવમાં ખોટું હોય.
- બહારની જાણકારી, સામાન્ય જ્ઞાન કે અનુમાન ન વાપરો.
- નિષ્કર્ષ વિધાનમાંથી 'ચોક્કસપણે' ફલિત થવો જોઈએ — શક્યતા પૂરતી નથી.
- જો વધારાની માહિતી જોઈએ તો નિષ્કર્ષ અનુસરતો નથી.

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: શહેરની તમામ સરકારી શાળાઓમાં મધ્યાહ્ન ભોજન આપવામાં આવે છે. નિષ્કર્ષ I: શહેરની કેટલીક સરકારી શાળાઓમાં મધ્યાહ્ન ભોજન આપવામાં આવે છે. નિષ્કર્ષ II: ખાનગી શાળાઓમાં મધ્યાહ્ન ભોજન આપવામાં આવતું નથી.**

1. વિધાન કહે છે 'તમામ સરકારી શાળાઓ' — તેથી તેમાંની 'કેટલીક' પણ આવી જ જાય, માટે નિષ્કર્ષ I અનુસરે.
2. વિધાનમાં ખાનગી શાળાઓ વિશે કંઈ જ કહ્યું નથી, માટે નિષ્કર્ષ II વિશે કંઈ કહી શકાય નહીં.

✅ જવાબ: **ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે**

ઉદાહરણ 2 **વિધાન: ગામના 60% લોકો ખેતી પર નિર્ભર છે. નિષ્કર્ષ I: ગામના 40% લોકો ખેતી પર નિર્ભર નથી. નિષ્કર્ષ II: ગામમાં ઉદ્યોગો બિલકુલ નથી.**

1. 60% ખેતી પર નિર્ભર છે એટલે બાકીના 40% ખેતી પર નિર્ભર નથી — આ સીધો ગણિતીય નિષ્કર્ષ, માટે I અનુસરે.
2. ઉદ્યોગ વિશે વિધાનમાં કોઈ ઉલ્લેખ નથી; બાકીના 40% ઉદ્યોગ સિવાય બીજે પણ રોકાયેલા હોઈ શકે, માટે II અનુસરતો નથી.

✅ જવાબ: **ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે**

2. વિધાન અને નિષ્કર્ષ — નિષ્કર્ષ ફલિત થાય કે નહીં

આ સૌથી સામાન્ય પ્રકાર છે. એક વિધાન અને બે કે વધુ નિષ્કર્ષ આપેલા હોય. દરેક નિષ્કર્ષ માટે અલગ પકાસવાનું કે તે વિધાનમાંથી તાર્કિક રીતે અનુસરે છે કે નહીં.

નિષ્કર્ષ પકાસવા માટેના બે પ્રશ્નો પૂછો: (1) શું આ વાત વિધાનમાં સીધી કે પરોક્ષ રીતે કહેવાઈ છે? (2) શું વિધાન સત્ય હોય તો આ નિષ્કર્ષ પણ ફરજિયાત સત્ય બને છે? જો બંનેનો જવાબ 'હા' હોય તો જ નિષ્કર્ષ અનુસરે.

ધ્યાન રાખો: 'બધા', 'કોઈ નહીં', 'ક્યારેય નહીં', 'હંમેશાં' જેવા આત્યંતિક (extreme) શબ્દોવાળા નિષ્કર્ષ સામાન્ય રીતે ફલિત થતા નથી, સિવાય કે વિધાનમાં પણ એવી જ આત્યંતિક ભાષા હોય.

- દરેક નિષ્કર્ષ સ્વતંત્ર રીતે પકાસો.

- વિધાનનો સીધો અર્થ લો — તેમાં વાંચ્યા વગરની વાત ઉમેરો નહીં.
- આત્યંતિક નિષ્કર્ષ (બધા/કોઇ નહીં) તરફ શંકાથી જુઓ.
- નિષ્કર્ષ વિધાનનું પુનરાવર્તન (restatement) જ હોય તો તે અનુસરે છે.

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: નિયમિત કસરત કરનાર વ્યક્તિ વધુ તંદુરસ્ત રહે છે. નિષ્કર્ષ I: કસરત તંદુરસ્તી જાળવવામાં મદદરૂપ છે. નિષ્કર્ષ II: કસરત ન કરનાર દરેક વ્યક્તિ બીમાર રહે છે.**

1. વિધાન કસરત અને તંદુરસ્તી વચ્ચે સકારાત્મક સંબંધ બતાવે છે, માટે નિષ્કર્ષ I અનુસરે.
2. નિષ્કર્ષ II આત્યંતિક છે ('દરેક... બીમાર') — વિધાનમાં આવી વાત નથી, માટે અનુસરતો નથી.

✅ જવાબ: **ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે**

ઉદાહરણ 2 **વિધાન: કંપનીએ જાહેરાત કરી કે આવતા મહિને તમામ કર્મચારીઓને 10% પગાર વધારો મળશે. નિષ્કર્ષ I: કંપનીની આર્થિક સ્થિતિ સારી છે. નિષ્કર્ષ II: કર્મચારીઓના પગારમાં વધારો થશે.**

1. નિષ્કર્ષ II વિધાનનું સીધું પુનરાવર્તન છે — તે યોક્કસપણે અનુસરે.
2. નિષ્કર્ષ I એ બહારનું અનુમાન છે; પગાર વધારો જાહેર કરવાથી આર્થિક સ્થિતિ 'સારી જ' છે એમ ચોક્કસ ન કહેવાય, માટે I અનુસરતો નથી.

✅ જવાબ: **ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે**

ઉદાહરણ 3 **વિધાન: આ વર્ષે ચોમાસું સામાન્ય કરતાં વહેલું બેઠું અને વરસાદ સારો થયો. નિષ્કર્ષ I: આ વર્ષે પાક સારો થશે. નિષ્કર્ષ II: આ વર્ષે વરસાદ થયો.**

1. નિષ્કર્ષ II વિધાનમાં સ્પષ્ટ કહેવાયું છે, માટે અનુસરે.
2. નિષ્કર્ષ I ભવિષ્યનું અનુમાન છે; પાક માટે વરસાદ ઉપરાંત બીજાં પરિબળો પણ જરૂરી, માટે ચોક્કસપણે અનુસરતો નથી.

✅ જવાબ: **ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે**

3. 'કેટલાક', 'બધા', 'કોઈ' — શબ્દોની તાકાત સમજો

વિધાન-નિષ્કર્ષમાં ભાષાના માત્રાવાચક શબ્દો (quantifiers) ખૂબ મહત્ત્વના છે. 'બધા' (All), 'કેટલાક' (Some), 'કોઈ નહીં' (No), 'કેટલાક નહીં' (Some not) — આ ચાર પ્રકારના વિધાનો વચ્ચેના સંબંધ સમજવા જરૂરી છે.

મુખ્ય નિયમો: 'બધા A એ B છે' પરથી 'કેટલાક A એ B છે' ફલિત થાય (કારણ બધામાં કેટલાક આવી જાય). પણ 'કેટલાક A એ B છે' પરથી 'કેટલાક A એ B નથી' ફલિત ન થાય. 'કોઈ A એ B નથી' પરથી 'કોઈ B એ A નથી' ફલિત થાય (પરસ્પર).

'કેટલાક' શબ્દનો તાર્કિક અર્થ 'ઓછામાં ઓછું એક, અને કદાય બધા' એવો થાય છે — તેને 'કેટલાક પણ બધા નહીં' એમ ન વાંચો.

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: કોઈ શિક્ષક આળસુ નથી. નિષ્કર્ષ I: કોઈ આળસુ વ્યક્તિ શિક્ષક નથી. નિષ્કર્ષ II: બધા શિક્ષક મહેનતુ છે.**

1. 'કોઈ શિક્ષક આળસુ નથી' એ પરસ્પર છે, માટે 'કોઈ આળસુ વ્યક્તિ શિક્ષક નથી' — નિષ્કર્ષ I અનુસરે.
2. 'આળસુ નથી' એટલે ફરજિયાત 'મહેનતુ' એમ ન કહેવાય (વચ્ચેની સ્થિતિ શક્ય), માટે II અનુસરતો નથી.

✅ જવાબ: **ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે**

ઉદાહરણ 2 **વિધાન: કેટલાક પુસ્તકો સામયિકો છે. નિષ્કર્ષ I: કેટલાક સામયિકો પુસ્તકો છે. નિષ્કર્ષ II: કોઈ પુસ્તક સામયિક નથી.**

1. 'કેટલાક પુસ્તકો સામયિકો છે' પરસ્પર છે, માટે 'કેટલાક સામયિકો પુસ્તકો છે' — I અનુસરે.
2. નિષ્કર્ષ II વિધાનની વિરુદ્ધ છે, તેથી II અનુસરતો નથી.

✅ જવાબ: **ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે**

માત્રાવાચક શબ્દોના નિયમ

- બધા A = B → કેટલાક A = B (સાચું)
- કેટલાક A = B → કેટલાક A ≠ B (ખોટું — અનુસરતો નથી)
- કોઈ A ≠ B → કોઈ B ≠ A (સાચું — પરસ્પર)
- કેટલાક A = B → કેટલાક B = A (સાચું — પરસ્પર)
- 'કેટલાક' = ઓછામાં ઓછું એક (બધા પણ હોઈ શકે)

4. વિધાન અને ધારણા (Statement & Assumption) — શું ગૃહીત ધરી લેવાયું છે

ધારણા એટલે એવી વાત જે વિધાનમાં સ્પષ્ટ કહેવાઈ નથી, પણ વિધાન સાચું હોવા માટે કે વક્તાએ વિધાન કહેવા માટે જે 'ગૃહીત રીતે માની લીધી' હોય. ધારણા હંમેશાં વિધાનની 'પાછળ છુપાયેલી' હોય છે — તે વિધાનનો આધાર બને છે.

ધારણા ઓળખવાની યુક્તિ: પૂછો કે 'જો આ વાત (ધારણા) સાચી ન હોય, તો શું વિધાન / સૂચના / જાહેરાતનો કોઈ અર્થ રહે?' જો ધારણા વગર વિધાન અર્થહીન બની જાય, તો ધારણા ગર્ભિત છે.

ધારણા સામાન્ય રીતે જાહેરાત, સૂચના, અપીલ કે વિનંતી-વાક્યમાં છુપાયેલી હોય. દા.ત. 'કૃપા કરી પાણીનો બગાડ ન કરો' એ સૂચનામાં ગૃહીત ધારણા છે કે 'લોકો પાણીનો બગાડ કરે છે'.

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: 'આવતા સોમવારે કચેરી બંધ રહેશે' — એવી નોટિસ સંસ્થાએ બોર્ડ પર લગાવી. ધારણા I: કર્મચારીઓ નોટિસ બોર્ડ વાંચે છે. ધારણા II: કર્મચારીઓ સોમવારે કચેરીએ આવવાનું ટાળશે.**

1. નોટિસ બોર્ડ પર નોટિસ ત્યારે જ લગાવાય જ્યારે માની લેવાય કે કર્મચારીઓ તે વાંચશે — ધારણા I ગર્ભિત છે.
2. નોટિસ આપવાનો હેતુ જ એ છે કે કર્મચારીઓ બંધના દિવસે ન આવે — ધારણા II પણ ગર્ભિત છે.
3. બંને ધારણા વગર નોટિસ લગાવવાનો અર્થ રહેતો નથી.

✅ જવાબ: **બંને ધારણા ગર્ભિત છે**

ઉદાહરણ 2 **વિધાન: 'મારી નવી દુકાનની મુલાકાત લો અને શ્રેષ્ઠ ગુણવત્તાનો માલ ખરીદો' — એક વેપારીની જાહેરાત. ધારણા I: લોકો ગુણવત્તાવાળા માલ તરફ આકર્ષાય છે. ધારણા II: જાહેરાત વાંચીને કેટલાક લોકો દુકાને આવી શકે છે.**

1. જાહેરાતમાં 'શ્રેષ્ઠ ગુણવત્તા' ભારપૂર્વક કહ્યું છે કારણ માની લેવાયું છે કે લોકો ગુણવત્તાથી આકર્ષાય — ધારણા I ગર્ભિત.
2. જાહેરાત આપવાનો હેતુ જ એ છે કે વાંચીને ગ્રાહક આવે — ધારણા II ગર્ભિત.
3. બંને ધારણા જાહેરાતના આધાર છે.

✅ જવાબ: **બંને ધારણા ગર્ભિત છે**

ઉદાહરણ 3 **વિધાન: 'કૃપા કરી પ્રવેશ સમયે પોતાનું ઓળખપત્ર સાથે રાખો' — પરીક્ષા કેન્દ્ર પરની સૂચના. ધારણા I: ઓળખપત્ર વગર પ્રવેશ આપવામાં મુશ્કેલી થઈ શકે. ધારણા II: બધા જ ઉમેદવારો છેતરપિંડી કરનારા છે.**

1. ઓળખપત્ર માગવાનો અર્થ જ એ છે કે તેના વગર ઓળખ-ચકાસણીમાં / પ્રવેશમાં અડચણ આવી શકે — ધારણા I ગર્ભિત.
2. ધારણા II આત્યંતિક અને નકારાત્મક છે ('બધા જ છેતરપિંડી કરનારા') — સૂચના પાછળ આવી ધારણા ન હોય, માટે ગર્ભિત નથી.

✅ જવાબ: **ફક્ત ધારણા I ગર્ભિત છે**

ધારણા ઓળખવાના સંકેત

- ધારણા વિધાનમાં સીધી લખેલી ન હોય — છુપાયેલી હોય.
- ધારણા વગર વિધાન અર્થહીન બને તો જ તે ગર્ભિત.
- ભવિષ્યની ચોક્કસ આગાહી ધારણા ન બને.
- વિધાનનું જ પુનરાવર્તન ધારણા ન બને.
- આત્યંતિક / કાલ્પનિક વાતો સામાન્ય રીતે ધારણા નથી.

5. વિધાન અને દલીલ (Statement & Argument) — મજબૂત કે નબળી દલીલ

આ પ્રકારમાં એક પ્રશ્નવાચક વિધાન (સામાન્ય રીતે 'શું... કરવું જોઈએ?' એવો નીતિવિષયક પ્રશ્ન) અને તેની તરફેણ કે વિરોધમાં દલીલો આપેલી હોય. તમારે દરેક દલીલ 'મજબૂત' (strong) છે કે 'નબળી' (weak) તે નક્કી કરવાનું.

મજબૂત દલીલ એ છે જે — (1) પ્રશ્ન સાથે સીધી રીતે સંબંધિત હોય, (2) તાર્કિક અને વાસ્તવિક રીતે મહત્ત્વના મુદ્દાને સ્પર્શે, અને (3) માત્ર લાગણી, અંગત મત કે અતિશયોક્તિ પર આધારિત ન હોય.

નબળી દલીલ એ છે જે — પ્રશ્ન સાથે ઓછી સંબંધિત હોય, માત્ર ભય/લાગણી/ઉપહાસ પર આધારિત હોય, ખૂબ ગૌણ મુદ્દાને સ્પર્શે, કે 'હા તો કરો જ, બધા કરે છે' જેવી છીછરી હોય.

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: શું ભારતમાં તમામ સરકારી શાળાઓમાં કમ્પ્યૂટર શિક્ષણ ફરજિયાત કરવું જોઈએ? દલીલ I: હા, કારણ કે ડિજિટલ યુગમાં કમ્પ્યૂટર કૌશલ્ય રોજગાર માટે જરૂરી છે. દલીલ II: ના, કારણ કે કમ્પ્યૂટર બાળકોને બગાડે છે.**

1. દલીલ I પ્રશ્ન સાથે સીધી સંબંધિત છે અને વાસ્તવિક લાભ (રોજગાર કૌશલ્ય) બતાવે છે — મજબૂત.
2. દલીલ II અસ્પષ્ટ અને લાગણીપ્રધાન છે ('બગાડે છે') — તાર્કિક આધાર નથી, માટે નબળી.

✅ જવાબ: **ફક્ત દલીલ I મજબૂત છે**

ઉદાહરણ 2 **વિધાન: શું જાહેર સ્થળોએ ધૂમ્રપાન પર સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ મૂકવો જોઈએ? દલીલ I: હા, કારણ કે પરોક્ષ ધૂમ્રપાનથી અન્ય નિર્દોષ લોકોના સ્વાસ્થ્યને નુકસાન થાય છે. દલીલ II: ના, કારણ કે દરેકને પોતાની મરજી પ્રમાણે જીવવાનો અધિકાર છે.**

1. દલીલ I અન્ય લોકોના સ્વાસ્થ્ય નુકસાનનો ગંભીર અને સંબંધિત મુદ્દો બતાવે છે — મજબૂત.
2. દલીલ II પણ વ્યક્તિગત સ્વાતંત્ર્યનો સંબંધિત મુદ્દો ઉઠાવે છે, પણ જ્યારે કૃત્ય બીજાને નુકસાન કરે ત્યારે 'મરજી પ્રમાણે જીવવા' ની દલીલ આ સંદર્ભમાં નબળી ગણાય.
3. આથી ફક્ત દલીલ I મજબૂત.

✅ જવાબ: **ફક્ત દલીલ I મજબૂત છે**

ઉદાહરણ 3 **વિધાન: શું શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓ માટે ગણવેશ (યુનિફોર્મ) ફરજિયાત હોવો જોઈએ? દલીલ I: હા, કારણ કે તેનાથી વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે સમાનતાની ભાવના વધે છે. દલીલ II: ના, કારણ કે ગણવેશ ખરીદવા ખર્ચ થાય છે.**

1. દલીલ I સમાનતા જેવો વાસ્તવિક અને સંબંધિત શૈક્ષણિક લાભ બતાવે છે — મજબૂત.
2. દલીલ II માં ખર્ચનો મુદ્દો છે પણ તે ગૌણ છે (ગણવેશ સામાન્ય રીતે સસ્તો અને એક વખતનો); પ્રશ્નના મુખ્ય હેતુ સામે તે નબળી.

✅ જવાબ: **ફક્ત દલીલ I મજબૂત છે**

મજબૂત vs નબળી દલીલ

- મજબૂત = પ્રશ્ન સાથે સંબંધિત + તાર્કિક + ગંભીર મુદ્દો.
- નબળી = અસંબંધિત / લાગણીપ્રધાન / અતિ-સામાન્ય / ગૌણ.
- 'બધા દેશ કરે છે માટે આપણે પણ કરીએ' — સામાન્ય રીતે નબળી.
- વાસ્તવિક લાભ-નુકસાન બતાવતી દલીલ સામાન્ય રીતે મજબૂત.
- ભય ફેલાવતી કે ઉપહાસ કરતી દલીલ નબળી.

6. પગલાં-ક્રમ (Course of Action) — સમસ્યાનો યોગ્ય ઉપાય

પગલાં-ક્રમ એટલે કોઈ સમસ્યા કે પરિસ્થિતિ આપ્યા પછી, તેને ઉકેલવા માટે લેવાનું વ્યવહારુ વહીવટી પગલું. અહીં વિધાનમાં એક સમસ્યા હોય અને નીચે કેટલાંક પગલાં આપેલાં હોય. તમારે નક્કી કરવાનું કે કયું પગલું તાર્કિક અને વ્યવહારુ રીતે અનુસરવા યોગ્ય છે.

યોગ્ય પગલું એ છે જે — (1) સમસ્યાનો સીધો ઉકેલ આપે, (2) વ્યવહારુ અને અમલમાં મૂકી શકાય તેવું હોય, અને (3) અતિ-આત્યંતિક કે અયોગ્ય ન હોય (દા.ત. નાની સમસ્યા માટે આખી સંસ્થા બંધ કરી દેવી એ યોગ્ય પગલું નથી).

ધ્યાન રાખો: પગલું સમસ્યાને 'ઘટાડે' કે 'અટકાવે' તે પૂરતું છે — તે 100% ઉકેલ આપે જ એવી જરૂર નથી. જે પગલું સમસ્યાને વકરાવે, અસંબંધિત હોય, કે વ્યવહારુ ન હોય તે અનુસરતું નથી.

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: શહેરના એક વિસ્તારમાં વારંવાર પાણીજન્ય રોગો ફેલાય છે. પગલું I: તે વિસ્તારમાં પીવાના પાણીની ગુણવત્તાની તાત્કાલિક ચકાસણી કરવી જોઈએ. પગલું II: તે આખા વિસ્તારને ખાલી કરાવી દેવો જોઈએ.**

1. પાણીજન્ય રોગનું મૂળ કારણ દૂષિત પાણી હોઈ શકે; પાણીની ચકાસણી એ સીધો અને વ્યવહારુ ઉપાય — પગલું I યોગ્ય.
2. આખો વિસ્તાર ખાલી કરાવવો એ આત્યંતિક અને અવ્યવહારુ — પગલું II યોગ્ય નથી.

✅ જવાબ: **ફક્ત પગલું I અનુસરે**

ઉદાહરણ 2 **વિધાન: પરીક્ષામાં મોટા પાયે ગેરરીતિ થયાનું બહાર આવ્યું. પગલું I: દોષિતો સામે કડક પગલાં લઈ તપાસ કરવી જોઈએ. પગલું II: ભવિષ્યમાં પરીક્ષા-પ્રક્રિયા વધુ સુરક્ષિત બનાવવી જોઈએ.**

1. ગેરરીતિ થઈ હોય તો દોષિતો સામે પગલાં અને તપાસ એ યોગ્ય તાત્કાલિક ઉપાય — પગલું I અનુસરે.
2. ભવિષ્યમાં પુનરાવર્તન અટકાવવા પ્રક્રિયા સુરક્ષિત કરવી એ યોગ્ય નિવારક ઉપાય — પગલું II પણ અનુસરે.
3. બંને પગલાં પૂરક છે.

✅ જવાબ: **બંને પગલાં અનુસરે**

ઉદાહરણ 3 **વિધાન: એક ચોક પર વારંવાર ટ્રાફિક જામ થાય છે. પગલું I: ત્યાં ટ્રાફિક સિગ્નલ અને પોલીસ-વ્યવસ્થા ગોઠવવી જોઈએ. પગલું II: ચોક પરથી વાહનો પસાર થવા પર કાયમી પ્રતિબંધ મૂકવો જોઈએ.**

1. સિગ્નલ અને ટ્રાફિક-વ્યવસ્થા જામ ઘટાડવાનો વ્યવહારુ ઉપાય — પગલું I અનુસરે.
2. વાહનો પર કાયમી પ્રતિબંધ આત્યંતિક અને અવ્યવહારુ — પગલું II અનુસરતો નથી.

✅ જવાબ: **ફક્ત પગલું I અનુસરે**

પગલાં-ક્રમની ચકાસણી

- પગલું સમસ્યાનો સીધો ઉકેલ / નિવારણ આપતું હોવું જોઈએ.
- પગલું વ્યવહારુ અને અમલપાત્ર હોવું જોઈએ.
- આત્યંતિક પગલું (બધું બંધ કરો) સામાન્ય રીતે યોગ્ય નથી.
- ભવિષ્યમાં પુનરાવર્તન અટકાવતું પગલું પણ યોગ્ય ગણાય.
- બે પગલાં પૂરક હોય તો બંને યોગ્ય હોઈ શકે.

7. ગૂંચવનારા (Trap) પ્રશ્નો અને સામાન્ય ભૂલો

પરીક્ષામાં વિધાન-નિષ્કર્ષ વિભાગમાં મોટાભાગના વિદ્યાર્થીઓ થોડી લાક્ષણિક ભૂલો કરે છે. પ્રથમ ભૂલ — બહારની જાણકારી ભેળવવી. દા.ત. જો વિધાન 'સૂર્ય પશ્ચિમમાં ઊગે છે' એમ કહે, તો વિધાન-ચકાસણીમાં તેને જ સત્ય માનવું પડે.

બીજી ભૂલ — અતિ-તર્ક (over-thinking). નિષ્કર્ષ ઘણીવાર સીધો અને સરળ હોય; તેમાં વધારે પડતી શક્યતાઓ વિચારીને ખોટો જવાબ આપવાનું ટાળો.

ત્રીજી ભૂલ — આત્યંતિક નિષ્કર્ષ સ્વીકારી લેવો. 'બધા', 'ક્યારેય', 'એકમાત્ર', 'ફક્ત' જેવા શબ્દો જોઈ સાવધાન બનો. ચોથી ભૂલ — બે નિષ્કર્ષ વચ્ચે પસંદગી માગતા હોય ત્યારે 'કાં તો I કાં તો II' (either-or) વાળો વિકલ્પ ભૂલી જવો; જ્યારે બે નિષ્કર્ષ પરસ્પર વિરોધી હોય અને બેમાંથી એક ચોક્કસ સાચું હોય, ત્યારે 'either-or' લાગુ પડે.

- બહારની જાણકારી ક્યારેય ન ભેળવો.
- નિષ્કર્ષ સીધો વાંચો — અતિ-તર્ક ટાળો.
- આત્યંતિક શબ્દોવાળા નિષ્કર્ષ તરફ શંકા રાખો.
- પરસ્પર વિરોધી + એક ચોક્કસ સાચું હોય → 'either-or'.
- નકારાત્મક વિધાનમાં બેવડો નકાર ધ્યાનથી વાંચો.

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: ઓરડામાં હાજર દરેક વ્યક્તિ કાં તો ડોક્ટર છે અથવા ઇજનેર છે. નિષ્કર્ષ I: ઓરડામાં ઓછામાં ઓછા કેટલાક ડોક્ટર છે. નિષ્કર્ષ II: ઓરડામાં ઓછામાં ઓછા કેટલાક ઇજનેર છે.**

1. બધા ડોક્ટર હોય તો એકેય ઇજનેર ન હોય — એટલે નિષ્કર્ષ II ચોક્કસ નહીં.
2. બધા ઇજનેર હોય તો એકેય ડોક્ટર ન હોય — એટલે નિષ્કર્ષ I પણ ચોક્કસ નહીં.
3. બેમાંથી એક પ્રકાર તો ઓરડામાં ચોક્કસ હાજર છે, એટલે 'કાં તો I કાં તો II' સાચું.

✅ જવાબ: **કાં તો નિષ્કર્ષ I કાં તો II અનુસરે**

ઉદાહરણ 2 **વિધાન: ભાવ વધારાને કારણે પેટ્રોલનો વપરાશ ઘટ્યો. નિષ્કર્ષ I: ભાવ અને વપરાશ વચ્ચે સંબંધ હોઈ શકે. નિષ્કર્ષ II: ભાવ ઘટશે તો વપરાશ ફરી વધશે.**

1. વિધાન સ્પષ્ટ ભાવ-વધારો અને વપરાશ-ઘટાડા વચ્ચે સંબંધ બતાવે છે — નિષ્કર્ષ I અનુસરે.
2. નિષ્કર્ષ II ભવિષ્યનું અનુમાન છે; ભાવ ઘટે તો 'ચોક્કસ' વપરાશ વધશે જ એમ વિધાનમાંથી ફલિત થતું નથી, માટે II અનુસરતો નથી.

✅ જવાબ: **ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે**

8. પગલા-દર-પગલા ઉકેલ-પદ્ધતિ (બધા પ્રકાર માટે)

કોઈપણ વિધાન-આધારિત પ્રશ્ન ઉકેલવા માટે એક વ્યવસ્થિત પદ્ધતિ અપનાવો. પ્રથમ, વિધાન ધ્યાનથી વાંચો અને તેને સંપૂર્ણ સત્ય માની લો. બીજું, નક્કી કરો કે પ્રશ્ન કયા પ્રકારનો છે — નિષ્કર્ષ, ધારણા, દલીલ કે પગલું.

ત્રીજું, દરેક વિકલ્પ (નિષ્કર્ષ/ધારણા/દલીલ/પગલું) સ્વતંત્ર રીતે તપાસો — બીજાની સરખામણીમાં નહીં. ચોથું, 'શું આ ફક્ત આપેલ માહિતી પરથી જ ફલિત/ગર્ભિત/મજબૂત/યોગ્ય છે?' એ પ્રશ્ન પૂછો. પાંચમું, આત્યંતિક ભાષા અને બહારની ધારણાઓ માટે ચેતો.

છેલ્લે, બધા વ્યક્તિગત યુકાદા ભેગા કરી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો. અભ્યાસથી આ આખી પ્રક્રિયા થોડી જ સેકન્ડમાં મગજમાં ચાલવા લાગે છે.

- પગલું 1: વિધાનને 100% સત્ય માની વાંચો.
- પગલું 2: પ્રશ્નનો પ્રકાર ઓળખો.
- પગલું 3: દરેક વિકલ્પ સ્વતંત્ર તપાસો.
- પગલું 4: 'ફક્ત આપેલ માહિતી પરથી?' એ કસોટી લગાવો.
- પગલું 5: આત્યંતિક / બહારની ધારણા ટાળી અંતિમ વિકલ્પ પસંદ કરો.

ઉદાહરણ 1 **વિધાન: પુસ્તકાલયમાં 'મોબાઈલ ફોન બંધ રાખો' એવી સૂચના લગાવાઈ. ધારણા I: પુસ્તકાલયમાં શાંતિ જરૂરી છે. ધારણા II: મોબાઈલ ફોનનો અવાજ વાંચનમાં ખલેલ પહોંચાડી શકે.**

1. પ્રકાર ઓળખ્યો: ધારણા-આધારિત. પુસ્તકાલયમાં શાંતિ જરૂરી હોવાથી જ આવી સૂચના — ધારણા I ગર્ભિત.
2. મોબાઈલના અવાજથી ખલેલ થાય માની લેવાયું છે માટે જ ફોન બંધ રાખવા કહ્યું — ધારણા II ગર્ભિત.
3. બંને ધારણા સૂચનાનો આધાર છે.

✅ જવાબ: **બંને ધારણા ગર્ભિત છે**

ઉદાહરણ 2 **વિધાન: ભારે વરસાદને કારણે નદીમાં પૂર આવ્યું અને કાંઠાનાં ગામો જોખમમાં મુકાયાં. પગલું I: જોખમવાળાં ગામોના લોકોને સલામત સ્થળે ખસેડવા જોઈએ. પગલું II: વરસાદ બંધ થાય ત્યાં સુધી રાહ જોવી જોઈએ અને કંઈ ન કરવું.**

1. પ્રકાર: પગલાં-ક્રમ. જીવનું જોખમ હોય ત્યારે લોકોને સલામત સ્થળે ખસેડવા એ સીધો અને જરૂરી ઉપાય — પગલું I અનુસરે.
2. કંઈ ન કરવું એ સમસ્યાને વકરાવે — પગલું II અનુસરતો નથી.

✅ જવાબ: **ફક્ત પગલું I અનુસરે**

⚡ ટૂંકી રીતો — વિધાન-નિષ્કર્ષ

પરીક્ષાના દબાણમાં ઝડપથી અને સચોટ જવાબ આપવા માટે નીચેની ટૂંકી રીતો યાદ રાખો. આ ભૂલ-મુક્ત શોર્ટકટ નથી પણ વિચારવાની દિશા આપતા સંકેત છે — અંતિમ ચુકાદો હંમેશાં તર્કથી જ આપવો.

⚡ ઝડપી નિયમો — યાદ રાખો

- ફક્ત વિધાનમાં જે છે તે જ — એક પણ શબ્દ બહારથી ઉમેરો નહીં.
- 'બધા / કોઈ નહીં / ક્યારેય / એકમાત્ર' વાળા આત્યંતિક નિષ્કર્ષ સામાન્ય રીતે ખોટા.
- નિષ્કર્ષ જો વિધાનનું સીધું પુનરાવર્તન હોય તો તે ચોક્કસ અનુસરે.
- ધારણા = વિધાનની પાછળ છુપાયેલી ગૃહીત વાત; તે વગર વિધાન અર્થહીન બને.
- મજબૂત દલીલ = પ્રશ્ન સાથે સંબંધિત + તાર્કિક + ગંભીર મુદ્દો; લાગણીપ્રધાન / અસંબંધિત = નબળી.
- યોગ્ય પગલું = વ્યવહારુ + સમસ્યાનો સીધો ઉકેલ; આત્યંતિક પગલું ટાળો.

📄 વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

BMC હેડ ક્લાર્ક 2023

1 **કથન અને દલીલનો અભ્યાસ કરી સાચો વિકલ્પ શોધો. કથન : શું ભારતમાં વિકાસ માટે ઘણા બધા આયોજનોની જરૂર છે ? તારણ : (I) હા, યોગ્ય આયોજન વગર કંઈપણ મેળવી શકાય નહીં. (II) ના, આયોજનમાં પુષ્કળ સમય, પૈસા અને શક્તિ વેડફાઈ જાય છે.**

(A) દલીલ I મજબૂત છે. (B) દલીલ II મજબૂત છે. (C) દલીલ I અને II બંને મજબૂત છે. (D) દલીલ I કે દલીલ II કોઈપણ મજબૂત નથી.

✓ **જવાબ:** (A) દલીલ I મજબૂત છે.

BMC સિનિયર ક્લાર્ક 2023

2 **'A' is for Assertion and 'R' is for Reasoning, choose correct answer. A) Pressure cookers are fitted with ebonite handles. R) Ebonite is Strong**

(A) Both 'A' and 'R' are true, 'R' is correct explanation

(B) Both 'A' and 'R' are true but 'R' is not correct explanation

(C) 'A' is true, 'R' is false

(D) 'A' is false but 'R' is true

✓ **જવાબ:** (A) Both 'A' and 'R' are true, 'R' is correct explanation

GSSSB સબ ઈન્સ્ટ્રક્ટર 2022

3 **કથન- તાજેતરમાં કેટલાક પોલીસ કર્મીઓ દ્વારા સ્થાનિક લોકોની હેરાનગતિની ફરિયાદોને કારણે પોલીસ સ્ટેશન બહાર લોકોનું મોટું ટોળું એકઠું થયું છે. કરવાની થતી કાર્યવાહી- (૧) ટોળાને સમજાવીને વિઘટિત કરવા માટે પોલીસ સ્ટેશનના ઇન્ચાર્જ અધિકારીને ત્વરિત સુચના આપવી. (૨) આરોપીઓ સામે ત્વરિત તપાસ કરી ઉચિત નિષ્કર્ષ પર આવવું તથા આ અંગે જનતાને માહિતગાર કરવી. નીચેના પૈકી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો:**

(A) માત્ર કાર્યવાહી-૧ જરૂરી છે

(B) માત્ર કાર્યવાહી-૨ જરૂરી છે

(C) કાર્યવાહી-૧ અને કાર્યવાહી-૨ બંને જરૂરી છે

(D) કાર્યવાહી-૧ અને કાર્યવાહી-૨ બંને જરૂરી નથી

✓ **જવાબ:** (C) કાર્યવાહી-૧ અને કાર્યવાહી-૨ બંને જરૂરી છે

SEB TAT (ઉ.મા.) — English 2023

4 **(i) છેલ્લાં બે વર્ષથી જિલ્લાનો સાક્ષરતા દર વધે છે. (ii) જિલ્લા પ્રસાસને છેલ્લાં કેટલાક સમયથી સાક્ષરતા ઝુંબેશ સાથે સંકળાયેલ વ્યક્તિઓની સઘન તાલીમ કરેલ છે અને તેમના કાર્યનું નિરીક્ષણ કરવામાં આવે છે.**

(A) વિધાન (i) એ કારણ છે અને વિધાન (ii) એ અસર છે.

(B) વિધાન (i) અને વિધાન (ii) એ બન્ને સ્વતંત્ર અસર છે.

(C) વિધાન (ii) કારણ છે અને વિધાન (i) એ અસર છે.

(D) વિધાન (i) અને (ii) બન્ને કારણ છે.

✓ **જવાબ:** (C) વિધાન (ii) કારણ છે અને વિધાન (i) એ અસર છે.

SMC ક્લાર્ક 2023

5 **નીચેના વાક્યો ચકાસો. જ્યારે ભારત ઘણી બધી વસ્તુઓની તંગી ભોગવે છે, ત્યારે તે વસ્તુઓની નિકાસ કરવી જોઇએ ? દલીલો : 1. પરદેશી હુંડીયામણ માટે નિકાસ જરૂરી છે. આ બાબત જરૂરી છે. 2. આ બાબત યોગ્ય નથી કારણ કે દેશમાં તંગીનો પ્રશ્ન ઉદ્‌ભવશે.**

(A) માત્ર 1 યોગ્ય છે.

(B) માત્ર 2 યોગ્ય છે.

(C) 1 અને 2 યોગ્ય છે.

(D) 1 અને 2 બંને યોગ્ય નથી.

✓ **જવાબ:** (B) માત્ર 2 યોગ્ય છે.

GSSSB સબ ઈન્સ્ટ્રક્ટર 2022

6 **કથન- હાઉસિંગ સોસાયટીના અધ્યક્ષ તથા સચિવે સોસાયટીના સભ્યોને પાણીનો કરકસરપૂર્વક ઉપયોગ કરવા કહ્યું જેથી પાણી પર લગતો કર બચાવી શકાય ધારણા- (૧) સોસાયટીના બહુમત સભ્યો આ વિનંતીને અનુસરે તેવી શક્યતા છે. (૨) જ્યાં પણ શક્ય હોય ત્યાં ખર્ચનો બચાવ કરવો આવકાર દાયક છે. નીચેના પૈકી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો:**

(A) માત્ર ધારણા-૧ કથનમાં સમાવિષ્ટ (implicit) છે | (B) માત્ર ધારણા-૨ કથનમાં સમાવિષ્ટ (implicit) છે | (C) કાં તો ધારણા-૧ અથવા કાં તો ધારણા-૨ કથનમાં સમાવિષ્ટ (implicit) છે | **(D) બંને ધારણાઓ કથનમાં સમાવિષ્ટ (implicit) નથી**

✓ **જવાબ:** (D) બંને ધારણાઓ કથનમાં સમાવિષ્ટ (implicit) નથી

GSSSB સબ ઈન્સ્ટ્રક્ટર 2022

7 **કથન- જીવનના વિવિધ ક્ષેત્રમાં વ્યાપ્ત અતિ-સ્પર્ધાત્મકતાને કારણે બાળકો અને યુવાનો પર અત્યંત કઠોર પગલા લેવાનું સતત દબાણ રહે છે. કરવાની થતી કાર્યવાહી- (૧) સ્પર્ધાત્મકતાના વાતાવરણને સકારાત્મક રીતે જોઇ શકાય તે માટે બાળકો અને તેમના માતાપિતાનું કાઉન્સેલીંગ કરવું જોઇએ. (૨) અતિ સ્પર્ધાત્મકતા ઉત્પાદકતા વધારે છે આથી તેને પ્રોત્સાહન મળે તે માટે પ્રયત્ન કરવા જોઇએ. નીચેના પૈકી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો:**

(A) માત્ર કાર્યવાહી-૧ જરૂરી છે | (B) માત્ર કાર્યવાહી-૨ જરૂરી છે | (C) કાર્યવાહી-૧ અને કાર્યવાહી-૨ બંને જરૂરી છે | (D) કાર્યવાહી-૧ અને કાર્યવાહી-૨ બંને જરૂરી નથી

✓ **જવાબ:** (A) માત્ર કાર્યવાહી-૧ જરૂરી છે

GSSSB સબ ઈન્સ્ટ્રક્ટર 2022

8 **કથન- હાલમાં કોલેજોમાં દારૂ અને અફીણનું વ્યસન એક ફેશન બની ગઇ છે જેનાથી વિદ્યાર્થીઓ તેમના અભ્યાસથી દૂર થતા જાય છે. કરવાની થતી કાર્યવાહી- (૧) વિદ્યાર્થીઓનો પબ અને બારમાં પ્રવેશ વર્જિત ગણ ને તે માટે રાજ્યએ નિયમો બનાવવા જોઇએ. (૨) કોલેજમાં જતા યુવાઓ શિસ્તમાં રહે તે માટે કોલેજ અને વાલીઓએ પ્રહાર કરવા જોઇએ. નીચેના પૈકી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો:**

(A) માત્ર કાર્યવાહી-૧ જરૂરી છે | (B) માત્ર કાર્યવાહી-૨ જરૂરી છે | (C) કાર્યવાહી-૧ અને કાર્યવાહી-૨ બંને જરૂરી છે | (D) કાર્યવાહી-૧ અને કાર્યવાહી-૨ બંને જરૂરી નથી

✓ **જવાબ:** (A) માત્ર કાર્યવાહી-૧ જરૂરી છે

GSSSB સબ ઈન્સ્ટ્રક્ટર 2022

9 **કથન- બાળકને ૫ વર્ષની ઉંમરે શાળામાં અભ્યાસ માટે મૂકવા આવકારદાયક છે. ધારણા- (૧) આ ઉંમરે બાળક વિકાસના યોગ્ય તબક્કે પહોંચે છે અને શીખવા માટે સક્ષમ થઇ જાય છે. (૨) શાળા ૬ વર્ષથી મોટી ઉંમરના બાળકોને પ્રવેશ આપતી નથી. નીચેના પૈકી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો:**

(A) માત્ર ધારણા-૧ કથનમાં સમાવિષ્ટ (implicit) છે | (B) માત્ર ધારણા-૨ કથનમાં સમાવિષ્ટ (implicit) છે | (C) કાં તો ધારણા-૧ અથવા કાં તો ધારણા-૨ કથનમાં સમાવિષ્ટ (implicit) છે | (D) બંને ધારણાઓ કથનમાં સમાવિષ્ટ (implicit) નથી

✓ **જવાબ:** (A) માત્ર ધારણા-૧ કથનમાં સમાવિષ્ટ (implicit) છે

GSSSB સબ ઈન્સ્પેક્ટર 2022

10 **કથન- તાજેતરમાં ક્રેડીટ/ડેબીટ કાર્ડમાં થની છેતરપીંડીમાં વધારો થયો છે. કરવાની થતી કાર્યવાહી- (૧) માત્ર અધિકૃત વ્યક્તિઓને ક્રેડીટ/ડેબીટ કાર્ડ અંગેની માહિતી પ્રાપ્ત થઇ શકે તે માટે બેન્કે સાવચેતી પૂર્વક તપાસ કરવી જોઇએ. (૨) ગ્રાહકો ક્રેડીટ/ડેબીટ કાર્ડનો ઉપયોગ સાવચેતી પૂર્વક કરે તે માટે બેન્કોએ તેમને જાગૃત કરવા જોઇએ. નીચેના પૈકી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો:**

(A) માત્ર કાર્યવાહી-૧ જરૂરી છે | (B) માત્ર કાર્યવાહી-૨ જરૂરી છે | **(C) કાર્યવાહી-૧ અને કાર્યવાહી-૨ બંને જરૂરી છે** | (D) કાર્યવાહી-૧ અને કાર્યવાહી-૨ બંને જરૂરી નથી

✓ **જવાબ:** (C) કાર્યવાહી-૧ અને કાર્યવાહી-૨ બંને જરૂરી છે

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 **વિધાન: રાજ્ય સરકારે જાહેરાત કરી કે આવતા વર્ષથી તમામ સરકારી શાળાઓમાં દૂધ વિતરણ યોજના શરૂ થશે. નિષ્કર્ષ I: સરકારી શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓને દૂધ મળશે. નિષ્કર્ષ II: ખાનગી શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓને દૂધ નહીં મળે.**

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

ઉકેલ: વિધાન 'તમામ સરકારી શાળાઓ' કહે છે માટે ત્યાંના વિદ્યાર્થીઓને દૂધ મળશે — I અનુસરે. ખાનગી શાળાઓ વિશે કંઈ કહ્યું નથી, માટે II અનુસરતો નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 **વિધાન: કોઈ સત્યવાદી વ્યક્તિ જૂઠ બોલતી નથી. નિષ્કર્ષ I: કોઈ જૂઠ બોલનાર વ્યક્તિ સત્યવાદી નથી. નિષ્કર્ષ II: બધા સત્યવાદી લોકો પ્રામાણિક હોય છે.**

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

ઉકેલ: 'કોઈ A એ B નથી' પરસ્પર છે માટે 'કોઈ B એ A નથી' ફલિત થાય — I અનુસરે. 'પ્રામાણિક' વિશે વિધાનમાં કંઈ નથી, માટે II અનુસરતો નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **વિધાન: શું દેશમાં ખાનગી વાહનોની સંખ્યા પર નિયંત્રણ મૂકવું જોઈએ? દલીલ I: હા, કારણ કે વાહનો વધવાથી પ્રદૂષણ અને ટ્રાફિક સમસ્યા વકરે છે. દલીલ II: ના, કારણ કે દરેકને વાહન ખરીદવાનો અધિકાર છે.**

(A) ફક્ત દલીલ I મજબૂત છે | (B) ફક્ત દલીલ II મજબૂત છે | (C) બંને દલીલ મજબૂત છે | (D) કોઈ દલીલ મજબૂત નથી

ઉકેલ: દલીલ I પ્રદૂષણ-ટ્રાફિક જેવા ગંભીર અને સંબંધિત મુદ્દા બતાવે છે — મજબૂત. દલીલ II માત્ર સામાન્ય અધિકારની વાત છે, જાહેર હિતના સંદર્ભમાં નબળી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **વિધાન: 'કૃપા કરી પાણીનો કરકસરથી ઉપયોગ કરો' — પાણી પુરવઠા બોર્ડની અપીલ. ધારણા I: લોકો પાણીનો બગાડ કરે છે. ધારણા II: અપીલથી લોકોની વર્તણૂક પર અસર પડી શકે છે.**

(A) ફક્ત ધારણા I ગર્ભિત છે | (B) ફક્ત ધારણા II ગર્ભિત છે | **(C) બંને ધારણા ગર્ભિત છે** | (D) કોઈ ધારણા ગર્ભિત નથી

ઉકેલ: બગાડ થતો હોવાથી જ કરકસરની અપીલ થાય — ધારણા I ગર્ભિત. અપીલની અસર પડશે એમ માની લેવાયું છે માટે જ અપીલ કરાઈ — ધારણા II ગર્ભિત.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **વિધાન: શહેરના એક વિસ્તારમાં છેલ્લા કેટલાક દિવસોથી ચોરીના બનાવો વધ્યા છે. પગલું I: તે વિસ્તારમાં પોલીસ પેટ્રોલિંગ વધારવું જોઈએ. પગલું II: તે વિસ્તારના તમામ રહીશોને શહેર છોડવા જણાવવું જોઈએ.**

(A) ફક્ત પગલું I અનુસરે | (B) ફક્ત પગલું II અનુસરે | (C) બંને પગલાં અનુસરે | (D) કોઈ પગલું અનુસરે નહીં

ઉકેલ: પોલીસ પેટ્રોલિંગ વધારવું એ ચોરી અટકાવવાનો સીધો અને વ્યવહારુ ઉપાય — પગલું I અનુસરે. રહીશોને શહેર છોડવા કહેવું આત્યંતિક અને અયોગ્ય — પગલું II અનુસરતો નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **વિધાન: ઘણા વિદ્યાર્થીઓ ગણિતના વિષયમાં નબળા છે. નિષ્કર્ષ I: ગણિત અઘરો વિષય છે. નિષ્કર્ષ II: કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ ગણિતમાં નબળા છે.**

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | **(B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે** | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

ઉકેલ: 'ઘણા વિદ્યાર્થીઓ નબળા' એમાં 'કેટલાક' આવી જ જાય — II અનુસરે. ગણિત 'અઘરો' છે એ બહારનું અનુમાન છે (નબળાઈનાં બીજાં કારણો હોઈ શકે), માટે I અનુસરતો નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **વિધાન: 'આ કોચિંગ ક્લાસમાં જોડાઓ અને પ્રથમ પ્રયાસમાં જ સફળતા મેળવો' — એક જાહેરાત. ધારણા I: વિદ્યાર્થીઓ સફળતા ઇચ્છે છે. ધારણા II: કોચિંગ ક્લાસ સફળતા માટે મદદરૂપ થઈ શકે.**

(A) ફક્ત ધારણા I ગર્ભિત છે | (B) ફક્ત ધારણા II ગર્ભિત છે | **(C) બંને ધારણા ગર્ભિત છે** | (D) કોઈ ધારણા ગર્ભિત નથી

ઉકેલ: જાહેરાત સફળતા પર ભાર મૂકે છે કારણ માની લેવાયું છે કે વિદ્યાર્થીઓ સફળતા ઇચ્છે છે — ધારણા I ગર્ભિત. ક્લાસ મદદરૂપ થાય તેવો ભાવ ગૃહીત છે — ધારણા II ગર્ભિત.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **વિધાન: કેટલાક કર્મચારીઓ સમયસર કચેરીએ આવતા નથી. નિષ્કર્ષ I: બધા કર્મચારીઓ આળસુ છે. નિષ્કર્ષ II: કેટલાક કર્મચારીઓ સમયસર કચેરીએ આવે છે.**

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | **(B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે** | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

ઉકેલ: 'કેટલાક સમયસર આવતા નથી' એ સૂચવે છે કે બાકીના કેટલાક સમયસર આવે છે — II અનુસરે. 'બધા આળસુ' આત્યંતિક અને બહારનું, માટે I અનુસરતો નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **વિધાન: શું સરકારી કચેરીઓમાં બાયોમેટ્રિક હાજરી પદ્ધતિ ફરજિયાત કરવી જોઈએ? દલીલ I: હા, કારણ કે તેનાથી કર્મચારીઓની સમયપાલન અને ઉત્પાદકતા સુધરે છે. દલીલ II: ના, કારણ કે કેટલાક કર્મચારીઓને તે ગમશે નહીં.**

(A) ફક્ત દલીલ I મજબૂત છે | (B) ફક્ત દલીલ II મજબૂત છે | (C) બંને દલીલ મજબૂત છે | (D) કોઈ દલીલ મજબૂત નથી

ઉકેલ: દલીલ I સમયપાલન-ઉત્પાદકતા જેવો વાસ્તવિક વહીવટી લાભ બતાવે છે — મજબૂત. દલીલ II માત્ર અંગત ગમા-અણગમા પર આધારિત છે — નબળી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **વિધાન: ગામની તમામ મહિલાઓ સ્વ-સહાય જૂથની સભ્ય છે. નિષ્કર્ષ I: ગામની કેટલીક મહિલાઓ સ્વ-સહાય જૂથની સભ્ય છે. નિષ્કર્ષ II: ગામમાં કોઈ સ્વ-સહાય જૂથ છે.**

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | **(C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે** | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

ઉકેલ: 'તમામ મહિલાઓ સભ્ય' એમાં 'કેટલીક' આવી જ જાય — I અનુસરે. સભ્યો છે એટલે જૂથ અસ્તિત્વમાં છે જ — II પણ અનુસરે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **વિધાન: ગામમાં શુદ્ધ પીવાના પાણીની તીવ્ર અછત છે. પગલું I: ગામમાં નવી પાણીની ટાંકી અને નળ-જોડાણ ગોઠવવાં જોઈએ. પગલું II: ગ્રામજનોને પાણી ન પીવાની સલાહ આપવી જોઈએ.**

(A) ફક્ત પગલું I અનુસરે | (B) ફક્ત પગલું II અનુસરે | (C) બંને પગલાં અનુસરે | (D) કોઈ પગલું અનુસરે નહીં

ઉકેલ: પાણીની ટાંકી-નળ-જોડાણ એ અછત દૂર કરવાનો સીધો અને વ્યવહારુ ઉપાય — પગલું I અનુસરે. 'પાણી ન પીવાની' સલાહ અશક્ય અને જોખમી — પગલું II અનુસરતો નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **વિધાન: 'કૃપા કરી ઈ-ગ્રામ કેન્દ્ર પરથી પ્રમાણપત્ર મેળવો' — ગ્રામ પંચાયતની સૂચના. ધારણા I: ગ્રામજનોને પ્રમાણપત્રની જરૂર પડે છે. ધારણા II: ઈ-ગ્રામ કેન્દ્ર પ્રમાણપત્ર આપી શકે છે.**

(A) ફક્ત ધારણા I ગર્ભિત છે | (B) ફક્ત ધારણા II ગર્ભિત છે | **(C) બંને ધારણા ગર્ભિત છે** | (D) કોઈ ધારણા ગર્ભિત નથી

ઉકેલ: પ્રમાણપત્રની જરૂર પડે છે માટે જ સૂચના — ધારણા I ગર્ભિત. ઈ-ગ્રામ કેન્દ્ર પ્રમાણપત્ર આપી શકે છે એમ ગૃહીત — ધારણા II ગર્ભિત.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **વિધાન: કેટલાક ખેડૂતો સજીવ ખેતી અપનાવે છે. નિષ્કર્ષ I: કેટલાક સજીવ ખેતી કરનારા ખેડૂતો છે. નિષ્કર્ષ II: બધા ખેડૂતો સજીવ ખેતી કરે છે.**

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

ઉકેલ: 'કેટલાક ખેડૂતો સજીવ ખેતી કરે' પરસ્પર છે માટે 'કેટલાક સજીવ ખેતી કરનારા ખેડૂતો છે' — I અનુસરે. 'બધા ખેડૂતો' આત્યંતિક — II અનુસરતો નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **વિધાન: ગામમાં શાળાએ ન જનારાં બાળકોની સંખ્યા વધી રહી છે. પગલું I: બાળકોને શાળાએ મોકલવા વાલીઓમાં જાગૃતિ લાવવી જોઈએ. પગલું II: શાળાએ ન જનારાં બાળકોના વાલીઓને જેલમાં પૂરી દેવા જોઈએ.**

(A) ફક્ત પગલું I અનુસરે | (B) ફક્ત પગલું II અનુસરે | (C) બંને પગલાં અનુસરે | (D) કોઈ પગલું અનુસરે નહીં

ઉકેલ: વાલીઓમાં જાગૃતિ લાવવી એ વ્યવહારુ અને રચનાત્મક ઉપાય — પગલું I અનુસરે. વાલીઓને જેલમાં પૂરવા આત્યંતિક અને અયોગ્ય — પગલું II અનુસરતો નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **વિધાન: એસ.ટી. બસ સ્ટેન્ડ પર મુસાફરોની ભારે ભીડ રહે છે. નિષ્કર્ષ I: બસ સ્ટેન્ડ પર મુસાફરો આવે છે. નિષ્કર્ષ II: એસ.ટી. બસ સેવા ઉપયોગી છે.**

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

ઉકેલ: ભીડ રહે છે એટલે મુસાફરો આવે છે જ — I અનુસરે. 'ઉપયોગી છે' એ મૂલ્યાંકન-આધારિત અનુમાન છે, વિધાનમાંથી ચોક્કસ ફલિત થતું નથી — II અનુસરતો નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **વિધાન: 'મુસાફરી દરમિયાન પોતાનો સામાન સંભાળીને રાખો' — એસ.ટી. બસમાં લખેલી સૂચના. ધારણા I: બસમાં સામાન ખોવાઈ કે ચોરાઈ શકે છે. ધારણા II: મુસાફરો પાસે સામાન હોય છે.**

(A) ફક્ત ધારણા I ગર્ભિત છે | (B) ફક્ત ધારણા II ગર્ભિત છે | **(C) બંને ધારણા ગર્ભિત છે** | (D) કોઈ ધારણા ગર્ભિત નથી

ઉકેલ: સામાન ખોવાઈ/ચોરાઈ શકે છે માટે જ સંભાળવાની સૂચના — ધારણા I ગર્ભિત. મુસાફરો પાસે સામાન હોય તો જ સૂચનાનો અર્થ — ધારણા II ગર્ભિત.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **વિધાન: કોઈ વૃક્ષ પથ્થર નથી. કેટલાક પથ્થર હીરા છે. નિષ્કર્ષ I: કોઈ વૃક્ષ હીરો નથી. નિષ્કર્ષ II: કેટલાક હીરા પથ્થર છે.**

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | **(B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે** | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

ઉકેલ: 'કેટલાક પથ્થર હીરા' પરસ્પર છે માટે 'કેટલાક હીરા પથ્થર' — II અનુસરે. વૃક્ષ અને હીરા વચ્ચે કોઈ ચોક્કસ સંબંધ સ્થાપિત થતો નથી (વૃક્ષ-હીરા ઓવરલેપ શક્ય), માટે I અનુસરતો નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **વિધાન: શું દરેક નાગરિક માટે મતદાન ફરજિયાત બનાવવું જોઈએ? દલીલ I: હા, કારણ કે તેનાથી લોકશાહીમાં વધુ વ્યાપક અને સાચું પ્રતિનિધિત્વ મળશે. દલીલ II: ના, કારણ કે મતદાન ન કરવું એ પણ વ્યક્તિની પોતાની પસંદગી છે.**

(A) ફક્ત દલીલ I મજબૂત છે | (B) ફક્ત દલીલ II મજબૂત છે | **(C) બંને દલીલ મજબૂત છે** | (D) કોઈ દલીલ મજબૂત નથી

ઉકેલ: દલીલ I વ્યાપક પ્રતિનિધિત્વ જેવો સંબંધિત-તાર્કિક લાભ બતાવે છે — મજબૂત. દલીલ II પણ વ્યક્તિગત પસંદગીના સ્વાતંત્ર્યનો ગંભીર અને સંબંધિત મુદ્દો ઉઠાવે છે — મજબૂત. આથી બંને મજબૂત.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **વિધાન: કચેરીમાં 'સ્વચ્છતા જાળવો' એવું બોર્ડ લગાવાયું. ધારણા I: કચેરીમાં ગંદકી થઈ શકે છે. ધારણા II: બોર્ડ વાંચીને લોકો સ્વચ્છતા જાળવી શકે છે.**

(A) ફક્ત ધારણા I ગર્ભિત છે | (B) ફક્ત ધારણા II ગર્ભિત છે | **(C) બંને ધારણા ગર્ભિત છે** | (D) કોઈ ધારણા ગર્ભિત નથી

ઉકેલ: ગંદકી થઈ શકે છે માટે જ બોર્ડ — ધારણા I ગર્ભિત. બોર્ડ વાંચીને અસર પડશે એમ ગૃહીત — ધારણા II ગર્ભિત.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **વિધાન: બધા ડોક્ટર ભણેલા છે. કેટલાક ભણેલા લોકો કલાકાર છે. નિષ્કર્ષ I: કેટલાક ડોક્ટર કલાકાર છે. નિષ્કર્ષ II: કેટલાક કલાકાર ભણેલા છે.**

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | **(B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે** | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

ઉકેલ: 'કેટલાક ભણેલા કલાકાર' પરસ્પર છે માટે 'કેટલાક કલાકાર ભણેલા' — II અનુસરે. ડોક્ટર અને કલાકાર વચ્ચે ચોક્કસ ઓવરલેપ સાબિત થતો નથી — I અનુસરતો નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **વિધાન: શહેરમાં વાહનોની સંખ્યા વધવાથી હવાનું પ્રદૂષણ વધ્યું છે. નિષ્કર્ષ I: વાહનો પ્રદૂષણમાં ફાળો આપે છે. નિષ્કર્ષ II: પ્રદૂષણ ઘટાડવા વાહનો સંપૂર્ણ બંધ કરી દેવાં જોઈએ.**

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

ઉકેલ: વાહનો વધવાથી પ્રદૂષણ વધ્યું એ વિધાનમાં છે માટે વાહનો ફાળો આપે છે — I અનુસરે. 'સંપૂર્ણ બંધ' આત્યંતિક ઉપાય છે, વિધાનમાંથી ફલિત થતો નથી — II અનુસરતો નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **વિધાન: પુસ્તકાલયમાં છેલ્લા કેટલાક મહિનાથી પુસ્તકો સમયસર પરત આવતાં નથી. પગલું I: મોડું પરત કરનાર સભ્યો પાસેથી દંડ વસૂલવો જોઈએ. પગલું II: પુસ્તકાલય કાયમ માટે બંધ કરી દેવું જોઈએ.**

(A) ફક્ત પગલું I અનુસરે | (B) ફક્ત પગલું II અનુસરે | (C) બંને પગલાં અનુસરે | (D) કોઈ પગલું અનુસરે નહીં

ઉકેલ: મોડું પરત કરનાર પાસેથી દંડ એ સમયસર પરત કરાવવાનો વ્યવહારુ ઉપાય — પગલું I અનુસરે. પુસ્તકાલય બંધ કરવું આત્યંતિક અને હેતુ-વિરોધી — પગલું II અનુસરતો નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **વિધાન: બધા પેન વાદળી છે. કોઈ વાદળી વસ્તુ લાલ નથી. નિષ્કર્ષ I: કોઈ પેન લાલ નથી. નિષ્કર્ષ II: કેટલાક પેન વાદળી છે.**

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | **(C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે** | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

ઉકેલ: બધા પેન વાદળી અને કોઈ વાદળી લાલ નહીં, માટે કોઈ પેન લાલ નહીં — I અનુસરે. 'બધા પેન વાદળી' માંથી 'કેટલાક પેન વાદળી' ફલિત થાય — II અનુસરે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **વિધાન: 'આ દવા ડોક્ટરની સલાહ વગર ન લો' — દવાના પેકેટ પરની સૂચના. ધારણા I: ડોક્ટરની સલાહ વગર દવા લેવી નુકસાનકારક હોઈ શકે. ધારણા II: લોકો સૂચના વાંચે છે.**

(A) ફક્ત ધારણા I ગર્ભિત છે | (B) ફક્ત ધારણા II ગર્ભિત છે | **(C) બંને ધારણા ગર્ભિત છે** | (D) કોઈ ધારણા ગર્ભિત નથી

ઉકેલ: નુકસાન થઈ શકે માટે જ સલાહ વગર ન લેવા કહ્યું — ધારણા I ગર્ભિત. પેકેટ પર સૂચના ત્યારે જ લખાય જ્યારે માની લેવાય કે લોકો વાંચશે — ધારણા II ગર્ભિત.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **વિધાન: કચેરીમાં ફાઇલોના નિકાલમાં ઘણો વિલંબ થાય છે. પગલું I: કાર્યપદ્ધતિનું ઓડિટ કરી વિલંબનાં કારણો શોધી દૂર કરવાં જોઈએ. પગલું II: વિલંબ માટે જવાબદાર પ્રક્રિયા સુધારવા ઈ-ફાઇલિંગ પદ્ધતિ દાખલ કરવી જોઈએ.**

(A) ફક્ત પગલું I અનુસરે | (B) ફક્ત પગલું II અનુસરે | **(C) બંને પગલાં અનુસરે** | (D) કોઈ પગલું અનુસરે નહીં

ઉકેલ: ઓડિટથી કારણો શોધી દૂર કરવાં એ યોગ્ય ઉપાય — પગલું I અનુસરે. ઈ-ફાઇલિંગ પ્રક્રિયા ઝડપી બનાવી વિલંબ ઘટાડે — પગલું II પણ અનુસરે. બંને પૂરક છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **વિધાન: કેટલાક પોલીસ બહાદુર છે. બધા બહાદુર લોકો પ્રામાણિક છે. નિષ્કર્ષ I: કેટલાક પોલીસ પ્રામાણિક છે. નિષ્કર્ષ II: બધા પોલીસ પ્રામાણિક છે.**

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

ઉકેલ: કેટલાક પોલીસ બહાદુર છે અને બધા બહાદુર પ્રામાણિક છે, માટે તે કેટલાક પોલીસ પ્રામાણિક છે — I અનુસરે. 'બધા પોલીસ' વિશે કંઈ ફલિત થતું નથી — II અનુસરતો નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **વિધાન: એક ગામમાં વારંવાર આગની ઘટનાઓ બની રહી છે. પગલું I: ગામમાં અગ્નિશમન સાધનો અને જાગૃતિ-તાલીમની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ. પગલું II: ગામના લોકોને રસોઈ બનાવવા પર પ્રતિબંધ મૂકવો જોઈએ.**

(A) ફક્ત પગલું I અનુસરે | (B) ફક્ત પગલું II અનુસરે | (C) બંને પગલાં અનુસરે | (D) કોઈ પગલું અનુસરે નહીં

ઉકેલ: અગ્નિશમન સાધનો અને તાલીમ આગ અટકાવવા-કાબૂમાં લેવા વ્યવહારુ ઉપાય — પગલું I અનુસરે. રસોઈ પર પ્રતિબંધ આત્યંતિક અને અશક્ય — પગલું II અનુસરતો નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **વિધાન: 'રાત્રે વાહન ચલાવતી વખતે હેડલાઇટનો યોગ્ય ઉપયોગ કરો' — ટ્રાફિક વિભાગની સૂચના. ધારણા I: રાત્રે યોગ્ય હેડલાઇટ વગર અકસ્માતનું જોખમ વધે છે. ધારણા II: વાહનચાલકો સૂચનાનું પાલન કરી શકે છે.**

(A) ફક્ત ધારણા I ગર્ભિત છે | (B) ફક્ત ધારણા II ગર્ભિત છે | **(C) બંને ધારણા ગર્ભિત છે** | (D) કોઈ ધારણા ગર્ભિત નથી

ઉકેલ: જોખમ વધે છે માટે જ યોગ્ય ઉપયોગની સૂચના — ધારણા I ગર્ભિત. ચાલકો પાલન કરી શકે એમ ગૃહીત માની સૂચના અપાઈ — ધારણા II ગર્ભિત.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **વિધાન: શહેરમાં સાયબર છેતરપિંડીના કિસ્સા ઝડપથી વધી રહ્યા છે. પગલું I: નાગરિકોમાં સાયબર સલામતી અંગે જાગૃતિ અભિયાન ચલાવવું જોઈએ. પગલું II: શહેરમાં ઇન્ટરનેટ સેવા સંપૂર્ણ બંધ કરી દેવી જોઈએ.**

(A) ફક્ત પગલું I અનુસરે | (B) ફક્ત પગલું II અનુસરે | (C) બંને પગલાં અનુસરે | (D) કોઈ પગલું અનુસરે નહીં

ઉકેલ: જાગૃતિ અભિયાન નાગરિકોને છેતરપિંડીથી બચાવવાનો વ્યવહારુ ઉપાય — પગલું I અનુસરે. ઇન્ટરનેટ સંપૂર્ણ બંધ કરવું આત્યંતિક અને અવ્યવહારુ — પગલું II અનુસરતો નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **વિધાન: 'નિયમિત વાંચન કરો અને જ્ઞાનમાં વધારો કરો' — એક શાળાનું સૂત્ર. ધારણા I: વાંચનથી જ્ઞાનમાં વધારો થઈ શકે છે. ધારણા II: વિદ્યાર્થીઓ જ્ઞાન મેળવવા ઇચ્છે છે.**

(A) ફક્ત ધારણા I ગર્ભિત છે | (B) ફક્ત ધારણા II ગર્ભિત છે | **(C) બંને ધારણા ગર્ભિત છે** | (D) કોઈ ધારણા ગર્ભિત નથી

ઉકેલ: વાંચનથી જ્ઞાન વધે છે માટે જ સૂત્ર — ધારણા I ગર્ભિત. વિદ્યાર્થીઓ જ્ઞાન ઇચ્છે છે એમ ગૃહીત — ધારણા II ગર્ભિત.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **વિધાન: બધા શિક્ષક પુસ્તકપ્રેમી છે. કોઈ પુસ્તકપ્રેમી આળસુ નથી. નિષ્કર્ષ I: કોઈ શિક્ષક આળસુ નથી. નિષ્કર્ષ II: કેટલાક પુસ્તકપ્રેમી શિક્ષક છે.**

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | **(C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે** | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

ઉકેલ: બધા શિક્ષક પુસ્તકપ્રેમી અને કોઈ પુસ્તકપ્રેમી આળસુ નહીં, માટે કોઈ શિક્ષક આળસુ નહીં — I અનુસરે. 'બધા શિક્ષક પુસ્તકપ્રેમી' નું પરસ્પર 'કેટલાક પુસ્તકપ્રેમી શિક્ષક' — II અનુસરે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **વિધાન: ઓરડામાં હાજર દરેક વ્યક્તિ કાં તો વિદ્યાર્થી છે અથવા શિક્ષક છે. નિષ્કર્ષ I: ઓરડામાં ઓછામાં ઓછા કેટલાક વિદ્યાર્થી છે. નિષ્કર્ષ II: ઓરડામાં ઓછામાં ઓછા કેટલાક શિક્ષક છે.**

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | **(C) કાં તો નિષ્કર્ષ I કાં તો II અનુસરે** | (D) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે

ઉકેલ: બધા વિદ્યાર્થી હોય તો II ખોટો, બધા શિક્ષક હોય તો I ખોટો — તેથી કોઈ એક ચોક્કસ સાચું ન કહેવાય; પણ બેમાંથી એક પ્રકાર તો હાજર છે જ, માટે 'કાં તો I કાં તો II' અનુસરે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

33 **વિધાન: કોઈ ફળ શાકભાજી નથી. બધી શાકભાજી લીલી છે. નિષ્કર્ષ I: કોઈ ફળ લીલું નથી. નિષ્કર્ષ II: કેટલીક લીલી વસ્તુ શાકભાજી છે.**

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | **(B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે** | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

ઉકેલ: 'બધી શાકભાજી લીલી' નું પરસ્પર 'કેટલીક લીલી વસ્તુ શાકભાજી' — II અનુસરે. ફળ પણ લીલું હોઈ શકે (ફળ-લીલા ઓવરલેપ શક્ય), માટે 'કોઈ ફળ લીલું નથી' ફલિત થતું નથી — I અનુસરતો નથી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

34 **વિધાન: રાજ્યમાં માર્ગ-અકસ્માતોની સંખ્યા વધી રહી છે. પગલું I: વાહનચાલકો માટે કડક ટ્રાફિક નિયમો અને દંડ લાગુ કરવા જોઈએ. પગલું II: રસ્તાઓ અને સંકેત-વ્યવસ્થા સુધારવી જોઈએ.**

(A) ફક્ત પગલું I અનુસરે | (B) ફક્ત પગલું II અનુસરે | **(C) બંને પગલાં અનુસરે** | (D) કોઈ પગલું અનુસરે નહીં

ઉકેલ: કડક નિયમ-દંડ બેદરકાર વાહન-ચલાવણ ઘટાડે — પગલું I અનુસરે. સારા રસ્તા-સંકેત અકસ્માત ઘટાડે — પગલું II પણ અનુસરે. બંને પૂરક ઉપાય.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

35 **વિધાન: શું શાળાઓમાં ગૃહકાર્ય (હોમવર્ક) સંપૂર્ણપણે બંધ કરી દેવું જોઈએ? દલીલ I: હા, કારણ કે તેનાથી બાળકો પર માનસિક બોજ ઘટશે. દલીલ II: ના, કારણ કે ગૃહકાર્ય શીખેલા વિષયના પુનરાવર્તન અને દૃઢીકરણમાં મદદ કરે છે.**

(A) ફક્ત દલીલ I મજબૂત છે | (B) ફક્ત દલીલ II મજબૂત છે | **(C) બંને દલીલ મજબૂત છે** | (D) કોઈ દલીલ મજબૂત નથી

ઉકેલ: દલીલ I માનસિક બોજ ઘટવાનો સંબંધિત શૈક્ષણિક મુદ્દો બતાવે છે — મજબૂત. દલીલ II પુનરાવર્તન-દૃઢીકરણનો વાસ્તવિક શૈક્ષણિક લાભ બતાવે છે — મજબૂત. બંને સંબંધિત અને તાર્કિક.

🖍️ જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

🟢 સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. વિધાન: બધા ગુલાબ ફૂલ છે. નિષ્કર્ષ I: કેટલાક ફૂલ ગુલાબ છે. નિષ્કર્ષ II: બધાં ફૂલ ગુલાબ છે.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે
(C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

2. વિધાન: બધા વિદ્યાર્થીઓએ પરીક્ષા આપી. નિષ્કર્ષ I: કેટલાક વિદ્યાર્થીઓએ પરીક્ષા આપી. નિષ્કર્ષ II: કોઈ વિદ્યાર્થીએ પરીક્ષા આપી નથી.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે
(C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

3. વિધાન: ગામની તમામ શાળાઓમાં વીજળી છે. નિષ્કર્ષ I: ગામની કેટલીક શાળાઓમાં વીજળી છે. નિષ્કર્ષ II: ગામમાં શાળાઓ છે.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે
(C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

4. વિધાન: 'કૃપા કરી લાઇનમાં ઊભા રહો' — બેંકમાં લખેલી સૂચના. ધારણા I: ગ્રાહકો સૂચના વાંચે છે. ધારણા II: ગ્રાહકો બેંકમાં આવે છે.

(A) ફક્ત ધારણા I ગર્ભિત છે (B) ફક્ત ધારણા II ગર્ભિત છે
(C) બંને ધારણા ગર્ભિત છે (D) કોઈ ધારણા ગર્ભિત નથી

5. વિધાન: કોઈ બિલાડી કૂતરો નથી. નિષ્કર્ષ I: કોઈ કૂતરો બિલાડી નથી. નિષ્કર્ષ II: બધી બિલાડીઓ પ્રાણી છે.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે
(C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

6. વિધાન: રસ્તા પર ખાડો પડ્યો છે. પગલું I: ખાડો સમારકામ કરી પૂરવો જોઇએ. પગલું II: રસ્તો કાયમ માટે બંધ કરી દેવો જોઇએ.

(A) ફક્ત પગલું I અનુસરે (B) ફક્ત પગલું II અનુસરે
(C) બંને પગલાં અનુસરે (D) કોઈ પગલું અનુસરે નહીં

7. વિધાન: કેટલાક ડોકટર સ્ત્રીઓ છે. નિષ્કર્ષ I: કેટલીક સ્ત્રીઓ ડોકટર છે. નિષ્કર્ષ II: બધા ડોકટર સ્ત્રીઓ છે.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે
(C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

8. વિધાન: 'ધૂમ્રપાન સ્વાસ્થ્ય માટે હાનિકારક છે' — સિગારેટના પેકેટ પરની ચેતવણી. ધારણા I: ધૂમ્રપાનની સ્વાસ્થ્ય પર અસર પડે છે. ધારણા II: ચેતવણી લોકોને જાગૃત કરી શકે છે.

(A) ફક્ત ધારણા I ગર્ભિત છે (B) ફક્ત ધારણા II ગર્ભિત છે
(C) બંને ધારણા ગર્ભિત છે (D) કોઈ ધારણા ગર્ભિત નથી

9. વિધાન: બધા ઝાડ લીલા છે. નિષ્કર્ષ I: કેટલાક લીલા ઝાડ છે. નિષ્કર્ષ II: કોઈ ઝાડ લીલું નથી.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે
(C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

10. વિધાન: શાળામાં વિદ્યાર્થીઓ ગંદકી ફેલાવે છે. પગલું I: વિદ્યાર્થીઓમાં સ્વચ્છતા અંગે જાગૃતિ લાવવી જોઈએ. પગલું II: શાળા બંધ કરી દેવી જોઈએ.

(A) ફક્ત પગલું I અનુસરે (B) ફક્ત પગલું II અનુસરે
(C) બંને પગલાં અનુસરે (D) કોઈ પગલું અનુસરે નહીં

11. વિધાન: કેટલાક પક્ષી ઊડી શકે છે. નિષ્કર્ષ I: કેટલાક ઊડી શકતા જીવ પક્ષી છે. નિષ્કર્ષ II: બધાં પક્ષી ઊડી શકે છે.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે
(C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

12. વિધાન: 'આ વર્ગખંડમાં શાંતિ જાળવો' — શિક્ષકની સૂચના. ધારણા I: વર્ગખંડમાં અવાજ થઇ શકે છે. ધારણા II: શાંતિ અભ્યાસ માટે જરૂરી છે.

(A) ફક્ત ધારણા I ગર્ભિત છે (B) ફક્ત ધારણા II ગર્ભિત છે
(C) બંને ધારણા ગર્ભિત છે (D) કોઈ ધારણા ગર્ભિત નથી

🟠 મધ્યમ (Medium) 12 પ્રશ્ન

13. વિધાન: બધા ઇજનેર બુદ્ધિશાળી છે. કેટલાક બુદ્ધિશાળી લોકો કલાકાર છે. નિષ્કર્ષ I: કેટલાક ઇજનેર કલાકાર છે. નિષ્કર્ષ II: કેટલાક કલાકાર બુદ્ધિશાળી છે.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

14. વિધાન: કોઈ ખુરશી ટેબલ નથી. બધાં ટેબલ લાકડાનાં છે. નિષ્કર્ષ I: કોઈ ખુરશી લાકડાની નથી. નિષ્કર્ષ II: કેટલીક લાકડાની વસ્તુ ટેબલ છે.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

15. વિધાન: કંપનીએ કર્મચારીઓ માટે મફત ભોજનની સુવિધા શરૂ કરી. નિષ્કર્ષ I: કર્મચારીઓને હવે ભોજન મફત મળશે. નિષ્કર્ષ II: કંપની હવે કોઈ પગાર નહીં આપે.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

16. વિધાન: 'આ રસ્તો સમારકામ હેઠળ છે, વૈકલ્પિક માર્ગનો ઉપયોગ કરો' — સૂચના. ધારણા I: વાહનચાલકો માટે વૈકલ્પિક માર્ગ ઉપલબ્ધ છે. ધારણા II: સમારકામ હેઠળના રસ્તે જવાનું ટાળવું જોઈએ.

(A) ફક્ત ધારણા I ગર્ભિત છે | (B) ફક્ત ધારણા II ગર્ભિત છે | (C) બંને ધારણા ગર્ભિત છે | (D) કોઈ ધારણા ગર્ભિત નથી

17. વિધાન: શું વિદ્યાર્થીઓને પરીક્ષામાં કેલ્ક્યુલેટર વાપરવાની છૂટ આપવી જોઈએ? દલીલ I: હા, કારણ કે તેનાથી તેઓ ગણતરીને બદલે વિચાર-પ્રક્રિયા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરી શકશે. દલીલ II: ના, કારણ કે કેલ્ક્યુલેટર મોંઘા આવે છે.

(A) ફક્ત દલીલ I મજબૂત છે | (B) ફક્ત દલીલ II મજબૂત છે | (C) બંને દલીલ મજબૂત છે | (D) કોઈ દલીલ મજબૂત નથી

18. વિધાન: બધાં પુસ્તકો કાગળનાં બનેલાં છે. કોઈ કાગળની વસ્તુ ધાતુની નથી. નિષ્કર્ષ I: કોઈ પુસ્તક ધાતુનું નથી. નિષ્કર્ષ II: કેટલીક કાગળની વસ્તુ પુસ્તક છે.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

19. વિધાન: શહેરમાં વાહનચાલકો વારંવાર સિગ્નલ તોડે છે. પગલું I: સિગ્નલ તોડનાર પાસેથી દંડ વસૂલવો જોઈએ. પગલું II: ટ્રાફિક નિયમો અંગે જનજાગૃતિ વધારવી જોઈએ.

(A) ફક્ત પગલું I અનુસરે | (B) ફક્ત પગલું II અનુસરે | (C) બંને પગલાં અનુસરે | (D) કોઈ પગલું અનુસરે નહીં

20. વિધાન: કેટલાક પેન વાદળી છે. કોઈ વાદળી વસ્તુ સસ્તી નથી. નિષ્કર્ષ I: કેટલાક પેન સસ્તા નથી. નિષ્કર્ષ II: કેટલાક પેન સસ્તા છે.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

21. વિધાન: 'આ ઉત્પાદન ખરીદો અને એક વર્ષની વોરંટી મેળવો' — એક જાહેરાત. ધારણા I: ગ્રાહકોને વોરંટી આકર્ષક લાગે છે. ધારણા II: ઉત્પાદન એક વર્ષ સુધી ચાલી શકે છે.

(A) ફક્ત ધારણા I ગર્ભિત છે | (B) ફક્ત ધારણા II ગર્ભિત છે | (C) બંને ધારણા ગર્ભિત છે | (D) કોઈ ધારણા ગર્ભિત નથી

22. વિધાન: કોઈ ગાયક નર્તક નથી. કેટલાક નર્તક અભિનેતા છે. નિષ્કર્ષ I: કેટલાક અભિનેતા નર્તક છે. નિષ્કર્ષ II: કોઈ ગાયક અભિનેતા નથી.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

23. વિધાન: એક ફેક્ટરીમાંથી નીકળતા ધુમાડાથી આસપાસના રહીશોને શ્વાસની તકલીફ થાય છે. પગલું I: ફેક્ટરીમાં પ્રદૂષણ-નિયંત્રણ ઉપકરણો ફરજિયાત કરવાં જોઈએ. પગલું II: રહીશોને જ બીજે રહેવા જવાનું જણાવવું જોઈએ.

(A) ફક્ત પગલું I અનુસરે | (B) ફક્ત પગલું II અનુસરે | (C) બંને પગલાં અનુસરે | (D) કોઈ પગલું અનુસરે નહીં

24. વિધાન: કેટલાક શિક્ષક લેખક છે. બધા લેખક વાચક છે. નિષ્કર્ષ I: કેટલાક શિક્ષક વાચક છે. નિષ્કર્ષ II: બધા શિક્ષક વાચક છે.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

25. વિધાન: બધા વૈજ્ઞાનિક તાર્કિક છે. કોઈ તાર્કિક વ્યક્તિ અંધશ્રદ્ધાળુ નથી. કેટલાક વૈજ્ઞાનિક પ્રાધ્યાપક છે. નિષ્કર્ષ I: કોઈ વૈજ્ઞાનિક અંધશ્રદ્ધાળુ નથી. નિષ્કર્ષ II: કેટલાક પ્રાધ્યાપક તાર્કિક છે.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

26. વિધાન: કેટલાક પુસ્તકો સામયિકો છે. કોઈ સામયિક અખબાર નથી. બધાં અખબાર પ્રકાશન છે. નિષ્કર્ષ I: કેટલાક પુસ્તકો અખબાર નથી. નિષ્કર્ષ II: કેટલાક પ્રકાશન અખબાર છે.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

27. વિધાન: ઓરડામાં હાજર દરેક વ્યક્તિ કાં તો ડોક્ટર છે અથવા ઇજનેર. નિષ્કર્ષ I: ઓરડામાં ઓછામાં ઓછા કેટલાક ડોક્ટર છે. નિષ્કર્ષ II: ઓરડામાં ઓછામાં ઓછા કેટલાક ઇજનેર છે.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) કાં તો નિષ્કર્ષ I કાં તો II અનુસરે | (D) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે

28. વિધાન: દેશમાં બેરોજગારી વધી રહી છે અને નવી ભરતી અટકી છે. નિષ્કર્ષ I: રોજગાર સર્જન માટે પગલાં લેવાં જરૂરી છે. નિષ્કર્ષ II: દેશમાં હાલ રોજગારની તકો મર્યાદિત છે.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

29. વિધાન: શું ભારતમાં શાળાકીય શિક્ષણ સંપૂર્ણ ઓનલાઇન કરી દેવું જોઇએ? દલીલ I: ના, કારણ કે ગ્રામીણ વિસ્તારના ઘણા વિદ્યાર્થીઓ પાસે ઇન્ટરનેટ અને ઉપકરણોની સુવિધા નથી. દલીલ II: હા, કારણ કે ઓનલાઇન શિક્ષણ આધુનિક અને ફેશનેબલ છે.

(A) ફક્ત દલીલ I મજબૂત છે | (B) ફક્ત દલીલ II મજબૂત છે | (C) બંને દલીલ મજબૂત છે | (D) કોઈ દલીલ મજબૂત નથી

30. વિધાન: કોઈ A એ B નથી. કેટલાક B એ C છે. બધા C એ D છે. નિષ્કર્ષ I: કેટલાક D એ B છે. નિષ્કર્ષ II: કોઈ A એ C નથી.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

31. વિધાન: 'નોકરી માટે અરજી કરનાર ઉમેદવારની ઉંમર 18 થી 35 વર્ષ વચ્ચે હોવી જોઇએ' — ભરતી જાહેરાત. ધારણા I: 35 વર્ષથી વધુ ઉંમરના લોકો અરજી ન કરી શકે. ધારણા II: કેટલાક લોકો આ નોકરી માટે અરજી કરવા ઇચ્છે છે.

(A) ફક્ત ધારણા I ગર્ભિત છે | (B) ફક્ત ધારણા II ગર્ભિત છે | (C) બંને ધારણા ગર્ભિત છે | (D) કોઈ ધારણા ગર્ભિત નથી

32. વિધાન: બધા આંબા ફળ છે. કોઈ ફળ ઝેરી નથી. કેટલાક ઝેરી પદાર્થ પ્રવાહી છે. નિષ્કર્ષ I: કોઈ આંબો ઝેરી નથી. નિષ્કર્ષ II: કેટલાક પ્રવાહી ફળ છે.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

33. વિધાન: બેંકના ગ્રાહકો લાંબી કતારોને કારણે અસંતોષ વ્યક્ત કરી રહ્યા છે. પગલું I: બેંકે વધુ કાઉન્ટર અને ઓનલાઈન સેવાઓ શરૂ કરવી જોઈએ. પગલું II: બેંકે ગ્રાહકોની સંખ્યા મર્યાદિત કરી દેવી જોઈએ.

(A) ફક્ત પગલું I અનુસરે | (B) ફક્ત પગલું II અનુસરે | (C) બંને પગલાં અનુસરે | (D) કોઈ પગલું અનુસરે નહીં

34. વિધાન: કેટલાક અધિકારી પ્રામાણિક છે. બધા પ્રામાણિક લોકો આદરણીય છે. કોઈ આદરણીય વ્યક્તિ ભ્રષ્ટ નથી. નિષ્કર્ષ I: કેટલાક અધિકારી આદરણીય છે. નિષ્કર્ષ II: કેટલાક અધિકારી ભ્રષ્ટ નથી.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

35. વિધાન: રાજ્યમાં વીજળીની માગ પુરવઠા કરતાં વધી ગઇ છે જેથી વારંવાર વીજકાપ થાય છે. નિષ્કર્ષ I: વર્તમાન વીજ-ઉત્પાદન માગને પહોંચી વળવા પૂરતું નથી. નિષ્કર્ષ II: રાજ્યમાં વીજળીનો બિલકુલ ઉપયોગ થતો નથી.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

36. વિધાન: કોઈ વિદ્યાર્થી નિષ્ફળ નથી. બધા નિષ્ફળ લોકો નિરાશ છે. નિષ્કર્ષ I: કોઈ વિદ્યાર્થી નિરાશ નથી. નિષ્કર્ષ II: કેટલાક નિરાશ લોકો વિદ્યાર્થી નથી.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

37. ⭐ વિધાન: બધા કવિ લેખક છે. કોઈ લેખક વૈજ્ઞાનિક નથી. કેટલાક વૈજ્ઞાનિક શિક્ષક છે. નિષ્કર્ષ I: કેટલાક શિક્ષક લેખક નથી. નિષ્કર્ષ II: કોઈ કવિ વૈજ્ઞાનિક નથી.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

38. ⭐ વિધાન: કેટલાક શિક્ષક કવિ છે. કેટલાક કવિ ચિત્રકાર છે. નિષ્કર્ષ I: કેટલાક શિક્ષક ચિત્રકાર છે. નિષ્કર્ષ II: કોઈ શિક્ષક ચિત્રકાર નથી.

(A) ફક્ત નિષ્કર્ષ I અનુસરે | (B) ફક્ત નિષ્કર્ષ II અનુસરે | (C) કાં તો નિષ્કર્ષ I કાં તો II અનુસરે | (D) કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **A**	2. **A**	3. **C**	4. **C**	5. **A**	6. **A**	7. **A**	8. **C**	9. **A**	10. **A**	11. **A**
12. **C**	13. **B**	14. **B**	15. **A**	16. **C**	17. **A**	18. **C**	19. **C**	20. **A**	21. **A**	22. **A**
23. **A**	24. **A**	25. **C**	26. **C**	27. **C**	28. **C**	29. **A**	30. **A**	31. **B**	32. **A**	33. **A**
34. **C**	35. **A**	36. **B**	37. **C**	38. **C**						

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (A) — 'બધા ગુલાબ ફૂલ' નું પરસ્પર 'કેટલાક ફૂલ ગુલાબ' — । અનુસરે. 'બધાં ફૂલ ગુલાબ' આત્યંતિક અને ખોટું — ॥ અનુસરતો નથી.

2. જવાબ (A) — 'બધા આપી' એમાં 'કેટલાક' આવી જ જાય — । અનુસરે. નિષ્કર્ષ ॥ વિધાનની વિરુદ્ધ — અનુસરતો નથી.

3. જવાબ (C) — 'તમામ શાળાઓમાં વીજળી' એમાં 'કેટલીક' આવી જાય — । અનુસરે. શાળાઓ છે ત્યારે જ 'તમામ શાળાઓ' કહેવાય — ॥ અનુસરે.

4. જવાબ (C) — સૂચના ત્યારે જ લખાય જ્યારે માની લેવાય કે ગ્રાહકો વાંચશે — ધારણા । ગર્ભિત. ગ્રાહકો આવે છે માટે જ લાઇનની સૂચના — ધારણા ॥ ગર્ભિત.

5. જવાબ (A) — 'કોઈ બિલાડી કૂતરો નથી' પરસ્પર છે માટે 'કોઈ કૂતરો બિલાડી નથી' — । અનુસરે. 'પ્રાણી' વિશે વિધાનમાં કંઈ નથી — ॥ અનુસરતો નથી.

6. જવાબ (A) — ખાડો પૂરવો એ સીધો ઉપાય — પગલું । અનુસરે. આખો રસ્તો બંધ કરવો આત્યંતિક — પગલું ॥ અનુસરતો નથી.

7. જવાબ (A) — 'કેટલાક ડોક્ટર સ્ત્રીઓ' પરસ્પર છે માટે 'કેટલીક સ્ત્રીઓ ડોક્ટર' — । અનુસરે. 'બધા ડોક્ટર' આત્યંતિક — ॥ અનુસરતો નથી.

8. જવાબ (C) — સ્વાસ્થ્ય પર અસર પડે છે માટે જ ચેતવણી — ધારણા । ગર્ભિત. ચેતવણીથી લોકો જાગૃત થાય એમ ગૃહીત — ધારણા ॥ ગર્ભિત.

9. જવાબ (A) — 'બધા ઝાડ લીલા' નું પરસ્પર 'કેટલાક લીલા ઝાડ' — । અનુસરે. નિષ્કર્ષ ॥ વિધાનની વિરુદ્ધ — અનુસરતો નથી.

10. જવાબ (A) — જાગૃતિ લાવવી એ વ્યવહારુ ઉપાય — પગલું । અનુસરે. શાળા બંધ કરવી આત્યંતિક અને હેતુ-વિરોધી — પગલું ॥ અનુસરતો નથી.

11. જવાબ (A) — 'કેટલાક પક્ષી ઊડી શકે' પરસ્પર છે માટે 'કેટલાક ઊડી શકતા જીવ પક્ષી' — । અનુસરે. 'બધાં પક્ષી' આત્યંતિક — ॥ અનુસરતો નથી.

12. જવાબ (C) — અવાજ થઈ શકે માટે જ શાંતિની સૂચના — ધારણા । ગર્ભિત. શાંતિ અભ્યાસ માટે જરૂરી હોવાથી જ સૂચના — ધારણા ॥ ગર્ભિત.

13. જવાબ (B) — 'કેટલાક બુદ્ધિશાળી કલાકાર' નું પરસ્પર 'કેટલાક કલાકાર બુદ્ધિશાળી' — ॥ અનુસરે. ઇજનેર અને કલાકાર વચ્ચે યોક્કસ ઓવરલેપ સાબિત થતો નથી — । અનુસરતો નથી.

14. જવાબ (B) — 'બધાં ટેબલ લાકડાનાં' નું પરસ્પર 'કેટલીક લાકડાની વસ્તુ ટેબલ' — ॥ અનુસરે. ખુરશી પણ લાકડાની હોઇ શકે, માટે 'કોઈ ખુરશી લાકડાની નથી' ફલિત થતું નથી — । અનુસરતો નથી.

15. જવાબ (A) — મફત ભોજનની સુવિધા શરૂ થઈ માટે કર્મચારીઓને મફત ભોજન મળશે — । અનુસરે. પગાર બંધ થવાની વાત વિધાનમાં નથી — ॥ અનુસરતો નથી.

16. જવાબ (C) — વૈકલ્પિક માર્ગ વાપરવા કહ્યું એટલે તે ઉપલબ્ધ છે એમ ગૃહીત — ધારણા । ગર્ભિત. સમારકામ હેઠળના રસ્તે ન જવું એ સૂચનાનો હેતુ — ધારણા ॥ ગર્ભિત.

17. જવાબ (A) — દલીલ । શૈક્ષણિક ધ્યેય (વિચાર-પ્રક્રિયા) સાથે સંબંધિત મુદ્દો બતાવે છે — મજબૂત. દલીલ ॥ માત્ર કિંમતનો ગૌણ મુદ્દો છે — નબળી.

18. જવાબ (C) — બધાં પુસ્તકો કાગળનાં અને કોઈ કાગળની વસ્તુ ધાતુની નહીં, માટે કોઈ પુસ્તક ધાતુનું નહીં — । અનુસરે. 'બધાં પુસ્તકો કાગળનાં' નું પરસ્પર 'કેટલીક કાગળની વસ્તુ પુસ્તક' — ॥ અનુસરે.

19. જવાબ (C) — દંડ સિગ્નલ તોડવાનું અટકાવે — પગલું । અનુસરે. જનજાગૃતિ લાંબા ગાળે નિયમ-પાલન વધારે — પગલું ॥ પણ અનુસરે. બંને પૂરક.

20. જવાબ (A) — કેટલાક પેન વાદળી છે અને કોઈ વાદળી વસ્તુ સસ્તી નથી, માટે તે વાદળી પેન સસ્તા નથી — । અનુસરે. 'કેટલાક પેન સસ્તા છે' યોક્કસ ફલિત થતું નથી — ॥ અનુસરતો નથી.

21. જવાબ (A) — વોરંટીને આકર્ષણ તરીકે રજૂ કરી છે કારણ ગૃહીત છે કે ગ્રાહકોને તે ગમે છે — ધારણા । ગર્ભિત. વોરંટી આપવી અને ઉત્પાદન 'એક વર્ષ ચાલશે જ' એ ભિન્ન બાબત; વોરંટી તો બગડે તો રિપેર/બદલીની ખાતરી છે — ધારણા ॥ ગર્ભિત નથી.

22. જવાબ (A) — 'કેટલાક નર્તક અભિનેતા' નું પરસ્પર 'કેટલાક અભિનેતા નર્તક' — । અનુસરે. ગાયક અને અભિનેતા વચ્ચે કોઈ યોક્કસ સંબંધ સ્થાપિત થતો નથી (ઓવરલેપ શક્ય) — ॥ અનુસરતો નથી.

23. જવાબ (A) — પ્રદૂષણ-નિયંત્રણ ઉપકરણ સમસ્યાના મૂળ (ધુમાડા) પર સીધો ઉપાય — પગલું । અનુસરે. નિર્દોષ રહીશોને ખસેડવા અન્યાયી અને અયોગ્ય — પગલું ॥ અનુસરતો નથી.

24. જવાબ (A) — કેટલાક શિક્ષક લેખક છે અને બધા લેખક વાચક છે, માટે તે કેટલાક શિક્ષક વાચક છે — । અનુસરે. 'બધા શિક્ષક' વિશે કંઈ ફલિત થતું નથી — ॥ અનુસરતો નથી.

25. જવાબ (C) — બધા વૈજ્ઞાનિક તાર્કિક અને કોઈ તાર્કિક અંધશ્રદ્ધાળુ નહીં, માટે કોઈ વૈજ્ઞાનિક અંધશ્રદ્ધાળુ નહીં — I. અનુસરે. કેટલાક વૈજ્ઞાનિક પ્રાધ્યાપક અને બધા વૈજ્ઞાનિક તાર્કિક, માટે તે પ્રાધ્યાપક પણ તાર્કિક — II. અનુસરે.

26. જવાબ (C) — કેટલાક પુસ્તકો સામયિક છે અને કોઈ સામયિક અખબાર નથી, માટે તે પુસ્તકો (જે સામયિક છે) અખબાર નથી — I. અનુસરે. 'બધાં અખબાર પ્રકાશન' નું પરસ્પર 'કેટલાક પ્રકાશન અખબાર' — II. અનુસરે.

27. જવાબ (C) — બધા ડોક્ટર હોય તો II. ખોટો, બધા ઈજનેર હોય તો I. ખોટો — એક પણ યોક્કસ ન કહેવાય, પણ બેમાંથી એક પ્રકાર તો હાજર છે જ, માટે 'કાં તો I. કાં તો II.' અનુસરે.

28. જવાબ (C) — ભરતી અટકી અને બેરોજગારી વધી એટલે રોજગારની તકો મર્યાદિત છે — II. સીધો ફલિત. આ સમસ્યા હોવાથી રોજગાર સર્જન માટે પગલાં જરૂરી છે — I. પણ તાર્કિક રીતે અનુસરે. બંને અનુસરે.

29. જવાબ (A) — દલીલ I. ડિજિટલ સુવિધાના અભાવ જેવો વાસ્તવિક અને ગંભીર અવરોધ બતાવે છે — મજબૂત. દલીલ II. માત્ર 'આધુનિક/ફેશનેબલ' જેવા છીછરા આધાર પર છે — નબળી.

30. જવાબ (A) — કેટલાક B એ C છે અને બધા C એ D છે, માટે તે C (જે B છે) D પણ છે — એટલે કેટલાક D એ B છે — I. અનુસરે. A અને C વચ્ચે યોક્કસ સંબંધ સ્થાપિત થતો નથી (ઓવરલેપ શક્ય) — II. અનુસરતો નથી.

31. જવાબ (B) — ધારણા I. એ વિધાનનું જ સીધું પુનરાવર્તન છે (ઉંમર-મર્યાદા સ્પષ્ટ લખેલી) — તે ધારણા નહીં. ભરતી જાહેરાત ત્યારે જ અપાય જ્યારે માની લેવાય કે લોકો અરજી કરવા ઇચ્છે છે — ધારણા II. ગર્ભિત.

32. જવાબ (A) — બધા આંબા ફળ અને કોઈ ફળ ઝેરી નહીં, માટે કોઈ આંબો ઝેરી નહીં — I. અનુસરે. પ્રવાહી-ઝેરી-ફળ વચ્ચે કોઈ યોક્કસ સંબંધ સ્થાપિત થતો નથી (ફળ ઝેરી નથી, અને કેટલાક પ્રવાહી ઝેરી છે) — II. અનુસરતો નથી.

33. જવાબ (A) — વધુ કાઉન્ટર અને ઓનલાઈન સેવા કતાર ઘટાડવાનો વ્યવહારુ ઉપાય — પગલું I. અનુસરે. ગ્રાહકો મર્યાદિત કરવા એ વ્યવસાય-વિરોધી અને અયોગ્ય — પગલું II. અનુસરતો નથી.

34. જવાબ (C) — કેટલાક અધિકારી પ્રામાણિક અને બધા પ્રામાણિક આદરણીય, માટે કેટલાક અધિકારી આદરણીય — I. અનુસરે. તે આદરણીય અધિકારી, અને કોઈ આદરણીય ભ્રષ્ટ નહીં, માટે કેટલાક અધિકારી ભ્રષ્ટ નથી — II. અનુસરે.

35. જવાબ (A) — માગ પુરવઠા કરતાં વધી અને વીજકાપ થાય છે, એટલે વર્તમાન ઉત્પાદન માગ માટે પૂરતું નથી — I. અનુસરે. નિષ્કર્ષ II. વિધાનની વિરુદ્ધ (વીજળી વપરાય જ છે) — અનુસરતો નથી.

36. જવાબ (B) — બધા નિષ્ફળ લોકો નિરાશ છે અને કોઈ વિદ્યાર્થી નિષ્ફળ નથી; આ નિષ્ફળ-નિરાશ લોકો વિદ્યાર્થી નથી, માટે કેટલાક નિરાશ લોકો વિદ્યાર્થી નથી — II. અનુસરે. વિદ્યાર્થી અન્ય કારણે નિરાશ હોઈ શકે, માટે 'કોઈ વિદ્યાર્થી નિરાશ નથી' ફલિત થતું નથી — I. અનુસરતો નથી.

37. જવાબ (C) — ચાવી — સાંકળ ઊલટાવીને છુપાયેલો સંબંધ શોધો. (II) 'બધા કવિ લેખક' એ સંપૂર્ણ રીતે 'કોઈ લેખક વૈજ્ઞાનિક નથી'માં સમાઈ જાય; દરેક કવિ લેખક હોવાથી, અને કોઈ લેખક વૈજ્ઞાનિક ન હોવાથી, કોઈ કવિ વૈજ્ઞાનિક નથી — II. અનુસરે. (I) અહીં ખરી મુશ્કેલી છે: 'કોઈ લેખક વૈજ્ઞાનિક નથી' નું પરસ્પર એટલે 'કોઈ વૈજ્ઞાનિક લેખક નથી'. હવે 'કેટલાક વૈજ્ઞાનિક શિક્ષક છે' — એ વૈજ્ઞાનિક-શિક્ષકો કોઈ પણ રીતે લેખક ન હોઈ શકે (કારણ કોઈ વૈજ્ઞાનિક લેખક નથી). એટલે એવા ઓછામાં ઓછા કેટલાક શિક્ષક છે જે લેખક નથી — 'કેટલાક શિક્ષક લેખક નથી' — I. અનુસરે. તેથી બંને નિષ્કર્ષ અનુસરે.

38. જવાબ (C) — ચાવી — બે 'કેટલાક' વિધાન ક્યારેય સીધો નિષ્કર્ષ આપતા નથી, માટે પ્રથમ નજરે લાગે કે 'કોઈ નિષ્કર્ષ અનુસરે નહીં'. પણ ઊંડાણથી જુઓ: 'કેટલાક શિક્ષક કવિ' અને 'કેટલાક કવિ ચિત્રકાર' પરથી શિક્ષક અને ચિત્રકારનો ઓવરલેપ 'હોઈ શકે' (I સાચું) અથવા 'ન પણ હોય' (II સાચું) — બેમાંથી એક પણ સ્વતંત્ર રીતે યોક્કસ નથી. પણ I. ('કેટલાક શિક્ષક ચિત્રકાર છે') અને II. ('કોઈ શિક્ષક ચિત્રકાર નથી') એ પરસ્પર વિરોધી અને સંપૂર્ણ જોડ છે — કોઈ પણ સ્થિતિમાં આ બેમાંથી બરાબર એક જ સાચું હોવું જ પડે. તેથી 'either-or' નિયમ લાગુ પડે: કાં તો I. કાં તો II. અનુસરે.

14 કોયડા (Puzzles)

કોયડા એ તર્કશક્તિના વિભાગનો સૌથી મહત્ત્વનો અને સ્કોરિંગ ભાગ છે. અહીં તમને થોડીક માહિતી (clues) આપવામાં આવે છે અને એ માહિતીના આધારે વ્યક્તિ, વસ્તુ, માળ, દિવસ, ઉંમર કે વ્યવસાય વચ્ચેનો સંબંધ ગોઠવવાનો હોય છે. એક પણ સાચો જવાબ માટે ઘણા બધા પ્રશ્નોના જવાબ મળી જાય છે, એટલે કોયડા શીખવા ખૂબ ફાયદાકારક છે. આ પ્રકરણમાં આપણે માળ-કોયડા, ડબ્બા/શેલ્ફ-ક્રમ, દિવસ/મહિના-આયોજન, વર્ગીકરણ (matching) અને ઉંમર/વ્યવસાય જેવા તમામ પ્રકારના કોયડા કોષ્ટક (table) બનાવીને ઉકેલતા શીખીશું. યાદ રાખો — કોયડો ઉકેલવાની ચાવી છે: પહેલા ચોક્કસ (definite) માહિતી fix કરો, પછી શક્યતાઓ દૂર (elimination) કરતા જાઓ.

1. કોયડો એટલે શું? — પાયાની સમજ

કોયડામાં અમુક entities (વ્યક્તિઓ, વસ્તુઓ, સ્થાનો) અને એમના માટેની અમુક positions કે attributes આપેલા હોય છે. તમારે clues વાંચીને દરેક entity ને એની સાચી position કે attribute સાથે જોડવાનું હોય છે.

ઉદાહરણ તરીકે — 'A, B, C ત્રણ મિત્રો છે. દરેક અલગ રંગ (લાલ, વાદળી, લીલો) પસંદ કરે છે.' અહીં entities = A, B, C અને attributes = ત્રણ રંગ. clues વાંચીને કોણ કયો રંગ પસંદ કરે છે તે શોધવાનું.

દરેક કોયડામાં બે પ્રકારની માહિતી હોય: (1) ચોક્કસ (definite) — 'A બીજા માળે રહે છે', આ સીધી fix થઈ જાય. (2) શરતી/સાપેક્ષ (relative) — 'A, B ની ઉપર રહે છે', આ બીજી માહિતી સાથે જોડીને જ ઉકેલાય.

- Entities = જેને ગોઠવવાના છે (વ્યક્તિ/વસ્તુ).
- Positions/Attributes = જગ્યાઓ કે ગુણધર્મો (માળ, દિવસ, રંગ, ઉંમર).
- Clue = માહિતીનો એક ટુકડો જે સંબંધ બતાવે છે.
- ઉકેલ ત્યારે જ સાચો ગણાય જ્યારે દરેક entity ની position એક અને માત્ર એક રીતે નક્કી થાય (unique solution).

2. માળ-કોયડા (Floor Puzzle) — કોણ કયા માળે

આ સૌથી સામાન્ય પ્રકાર છે. એક ઇમારતમાં અમુક માળ હોય (સામાન્ય રીતે સૌથી નીચેનો = પહેલો/1, સૌથી ઉપરનો = છેલ્લો). દરેક માળે એક વ્યક્તિ રહે છે. clues પરથી કોણ કયા માળે રહે છે તે શોધવાનું.

ધ્યાન રાખો: 'ઉપર' એટલે ઊંચા નંબરનો માળ, 'નીચે' એટલે નાના નંબરનો માળ. 'સૌથી ઉપર' = top floor, 'સૌથી નીચે' = ground/1st floor. માળ ઉપરથી નીચે ગોઠવી, fix થતી માહિતી પહેલા મૂકો.

ઉદાહરણ 1 **3 માળની ઇમારતમાં (1 = નીચે, 3 = ઉપર) Amit, Bina, Chetan રહે છે. Amit સૌથી ઉપરના માળે રહે છે. Bina, Chetan ની ઉપર રહે છે. તો Chetan કયા માળે રહે છે?**

1. Amit સૌથી ઉપર = માળ 3.
2. બાકી માળ 1 અને 2 માટે Bina અને Chetan છે. Bina, Chetan ની ઉપર છે, એટલે Bina = 2, Chetan = 1.
3. કોષ્ટક: માળ 3 = Amit, માળ 2 = Bina, માળ 1 = Chetan.

✅ જવાબ: **પહેલો (નીચેનો) માળ**

ઉદાહરણ 2 **4 માળની ઇમારતમાં P, Q, R, S રહે છે. P, માળ 2 પર છે. S સૌથી ઉપર (માળ 4) છે. R, Q ની ઉપર છે. તો Q કયા માળે છે?**

1. P = માળ 2, S = માળ 4 (fix).
2. બાકી માળ 1 અને 3 માટે Q અને R છે. R, Q ની ઉપર છે, એટલે R = 3, Q = 1.
3. કોષ્ટક: 4 = S, 3 = R, 2 = P, 1 = Q.

✅ જવાબ: **પહેલો માળ**

3. ડબ્બા / શેલ્ફ-ક્રમ (Box / Shelf Order)

અહીં અમુક ડબ્બા એકબીજાની ઉપર ગોઠવેલા (stacked) હોય, અથવા શેલ્ફ પર પુસ્તકો ડાબેથી જમણે ગોઠવેલા હોય. માળ-કોયડા જેવો જ તર્ક છે — માત્ર entities ડબ્બા/પુસ્તકો છે.

stacked ડબ્બા માટે 'ઉપર/નીચે' વાપરો; શેલ્ફ પર આડા ગોઠવેલા માટે 'ડાબે/જમણે' વાપરો. 'A અને B ની વચ્ચે એક ડબ્બો છે' જેવી clue gap બતાવે છે.

ઉદાહરણ 1 **5 ડબ્બા W, X, Y, Z, V એકબીજાની ઉપર ગોઠવ્યા છે. W સૌથી ઉપર છે. V સૌથી નીચે છે. X, Y ની તરત ઉપર છે. Z, V ની તરત ઉપર છે. તો ઉપરથી ત્રીજો ડબ્બો કયો છે?**

1. ઉપરથી નીચે 5 સ્થાન: પોઝિશન 1 (ઉપર) ... 5 (નીચે).
2. W = 1 (ઉપર), V = 5 (નીચે). Z, V ની તરત ઉપર = Z = 4.
3. બાકી X, Y માટે પોઝિશન 2 અને 3. X, Y ની તરત ઉપર છે, એટલે X = 2, Y = 3.
4. ક્રમ (ઉપરથી): W, X, Y, Z, V. ઉપરથી ત્રીજો = Y.

✅ જવાબ: **Y**

4. દિવસ / મહિના-આયોજન (Scheduling)

આ પ્રકારમાં અમુક કાર્યો કે વ્યક્તિઓ અઠવાડિયાના દિવસો કે મહિનાઓમાં ગોઠવવાના હોય. દિવસોને એક રેખામાં મૂકો: સોમ, મંગળ, બુધ, ગુરુ, શુક્ર...

'A પહેલા' એટલે અગાઉના દિવસે; 'A પછી' એટલે પછીના દિવસે; 'તરત પછી/before' એટલે બરાબર બાજુનો દિવસ (gap વગર). આ ભેદ ધ્યાનથી વાંચો.

ઉદાહરણ 1 **Riya, Sita, Tina ત્રણ બહેનો સોમ, મંગળ, બુધ માંથી અલગ-અલગ દિવસે બજારે જાય છે. Sita, Riya પહેલા જાય છે. Tina બુધવારે જાય છે. તો Riya કયા દિવસે જાય છે?**

1. Tina = બુધ (fix). બાકી Riya, Sita માટે સોમ અને મંગળ.
2. Sita, Riya પહેલા જાય છે, એટલે Sita = સોમ, Riya = મંગળ.
3. કોષ્ટક: સોમ = Sita, મંગળ = Riya, બુધ = Tina.

✅ જવાબ: **મંગળવાર**

ઉદાહરણ 2 **ચાર મિટિંગ A, B, C, D સોમ થી ગુરુ (દરેક અલગ દિવસે) છે. A મંગળવારે છે. C, A પછી તરત છે. D સોમવારે છે. તો B કયા દિવસે છે?**

1. D = સોમ, A = મંગળ (fix).
2. C, A પછી તરત = C = બુધ.
3. બાકી ગુરુ માટે B = ગુરુ.
4. કોષ્ટક: સોમ = D, મંગળ = A, બુધ = C, ગુરુ = B.

✅ જવાબ: **ગુરુવાર**

5. વર્ગીકરણ-કોયડા (Matching: વ્યક્તિ ↔ વસ્તુ ↔ શહેર)

આ કોયડામાં બે કે ત્રણ સમૂહ (groups) ને એકબીજા સાથે જોડવાના હોય — જેમ કે વ્યક્તિ, એમનો વ્યવસાય, અને એમનું શહેર. અહીં grid/matrix કોષ્ટક સૌથી ઉપયોગી છે.

દરેક clue પરથી જ્યાં મેળ ન બેસે ત્યાં ✗ અને જ્યાં યોક્કસ બેસે ત્યાં ✓ મૂકો. એક પંક્તિ/સ્તંભમાં એક ✓ આવે એટલે બાકીના ✗ થઈ જાય.

ઉદાહરણ 1 **Anil, Bhavna, Chirag ત્રણ વ્યક્તિ Surat, Rajkot, Baroda માંથી અલગ શહેરના છે. Anil, Surat નો નથી. Bhavna, Rajkot ની છે. તો Anil કયા શહેરનો છે?**

1. Bhavna = Rajkot (fix).
2. Anil, Surat નો નથી અને Rajkot Bhavna નું છે, એટલે Anil = Baroda.
3. બાકી Chirag = Surat.

✅ જવાબ: **Baroda**

ઉદાહરણ 2 **ત્રણ વિદ્યાર્થી Karan, Lata, Mira અલગ-અલગ વિષય (ગણિત, વિજ્ઞાન, ઇતિહાસ) ભણાવે છે. Karan ગણિત ભણાવતો નથી. Mira વિજ્ઞાન ભણાવે છે. Lata ઇતિહાસ ભણાવતી નથી. તો Karan કયો વિષય ભણાવે છે?**

1. Mira = વિજ્ઞાન (fix).
2. બાકી ગણિત અને ઇતિહાસ માટે Karan અને Lata. Karan ગણિત ભણાવતો નથી, એટલે Karan = ઇતિહાસ.
3. Lata = ગણિત (અને Lata ઇતિહાસ ભણાવતી નથી તે ચકાસાય છે).
4. કોષ્ટક: Karan = ઇતિહાસ, Lata = ગણિત, Mira = વિજ્ઞાન.

✅ જવાબ: **ઇતિહાસ**

6. ઉંમર-કોયડા (Age Puzzle)

આમાં અમુક વ્યક્તિઓને એમની ઉંમર પ્રમાણે ગોઠવવાના હોય — સૌથી મોટાથી સૌથી નાના. વ્યક્તિઓને એક રેખામાં ઉંમર પ્રમાણે મૂકો.

'A, B કરતા મોટો છે' = A > B (ઉંમરમાં). 'સૌથી મોટો' = eldest, 'સૌથી નાનો' = youngest. clue ને >, < ની સાંકળમાં જોડો: જેમ કે A > B > C.

ઉદાહરણ 1 **ચાર ભાઈઓ P, Q, R, S છે. P, Q કરતા મોટો છે. R સૌથી નાનો છે. S, P કરતા મોટો છે. તો સૌથી મોટો કોણ?**

1. S > P (S, P કરતા મોટો). P > Q. R સૌથી નાનો.
2. સાંકળ જોડો: S > P > Q, અને R સૌથી નાનો એટલે R બધાથી નાનો.
3. ક્રમ (મોટાથી નાનો): S > P > Q > R.
4. સૌથી મોટો = S.

✅ જવાબ: **S**

7. વ્યવસાય-કોયડા (Profession Puzzle)

વ્યક્તિઓને એમના વ્યવસાય (ડોક્ટર, શિક્ષક, એન્જિનિયર...) સાથે જોડવાના હોય. આ વર્ગીકરણ-કોયડા જેવો જ છે પણ ઘણીવાર બીજી માહિતી (જેમ કે શહેર કે ઉંમર) સાથે જોડાયેલો હોય.

નકારાત્મક clue ('X ડોક્ટર નથી') ખૂબ ઉપયોગી છે — એ એક શક્યતા દૂર કરી દે છે, જેથી બાકીની fix થવા લાગે.

ઉદાહરણ 1 **Deep, Esha, Falgun ત્રણ મિત્ર છે — એક ડોક્ટર, એક વકીલ, એક શિક્ષક. Deep ડોક્ટર નથી અને વકીલ પણ નથી. Esha વકીલ નથી. તો વકીલ કોણ છે?**

1. Deep ડોક્ટર નથી અને વકીલ નથી, એટલે Deep = શિક્ષક.
2. બાકી ડોક્ટર અને વકીલ માટે Esha અને Falgun. Esha વકીલ નથી, એટલે Esha = ડોક્ટર.
3. Falgun = વકીલ.

✅ જવાબ: **Falgun**

8. ⚡ ટૂંકી રીતો — કોયડા

કોયડા ઝડપથી અને ભૂલ વગર ઉકેલવા માટે નીચેની રીતો અપનાવો. થોડોક અભ્યાસ કરશો તો કોષ્ટક બનાવવાની ટેવ પડી જશે અને જવાબ આપોઆપ મળશે.

⚡ કોયડા ઉકેલવાની ૬ સોનેરી ટૂંકી રીતો

- કોષ્ટક બનાવો: પહેલા entities અને positions/attributes નું ખાલી કોષ્ટક (grid) દોરો — મગજમાં નહીં, કાગળ પર.
- યોક્કસ (definite) clue પહેલા: 'A બીજા માળે છે' જેવી સીધી માહિતી તરત fix કરો; પછી સાપેક્ષ (relative) clues વાપરો.
- શક્યતા-elimination: નકારાત્મક clue ('X ડોકટર નથી') થી ✗ મૂકતા જાઓ; એક row/column માં એક જ ✓ રહે એટલે બાકી આપોઆપ ✗.
- છેલ્લે વધેલું = બાકીનું: બધી positions ભરાઈ જાય ત્યારે જે entity વધે તે છેલ્લી ખાલી જગ્યામાં જાય.
- 'તરત' (immediately) અને 'વચ્ચે gap' કાળજીપૂર્વક વાંચો — 'A ની તરત ઉપર' એટલે કોઈ gap નહીં; 'A અને B વચ્ચે એક' એટલે એક position નો gap.
- ઉકેલ ચકાસો: અંતે દરેક clue ફરી વાંચીને કોષ્ટક સાથે મેળ ખાય છે કે નહીં તે ચકાસો — એક પણ clue વિરુદ્ધ ન જાય.

📄 વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

SEB TAT (ઉ.મા.) — English 2023

1 રાજેશ ખૂબ મોટા મૉલમાંથી કેટલીક વસ્તુ ખરીદીને તેનું પેમેન્ટ પોતાના ડેબીડ કાર્ડથી કરે છે. મૉલની સામે આવેલ મેટ્રો સ્ટેશનથી તે મેટ્રો ટ્રેન પકડી પોતાના ઘરે પહોચે છે તો રાજેશ ક્યાં રહેતો હશે ?

(A) સુરત | (B) પુરી | **(C) હૈદરાબાદ** | (D) જોધપુર

✓ **જવાબ:** (C) હૈદરાબાદ

SEB TET-1 (પ્રાથમિક શિક્ષક) 2023

2 જો સાત કરોળિયાં સાત જાળાં 7 દિવસમાં બનાવે તો 1 કરોળિયાને 1 જાળું બનાવતા કેટલા દિવસ લાગે ?

(A) 1 | **(B) 7** | (C) 7/2 | (D) 49

✓ **જવાબ:** (B) 7

📄 પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 5 માળની ઇમારતમાં (1 = નીચે, 5 = ઉપર) A, B, C, D, E રહે છે. A સૌથી ઉપર છે. B, માળ 1 પર છે. C, D ની તરત ઉપર છે. D, માળ 2 પર છે. તો E કયા માળે રહે છે?

(A) માળ 2 | (B) માળ 3 | **(C) માળ 4** | (D) માળ 5

ઉકેલ: A = 5, B = 1, D = 2 (fix). C, D ની તરત ઉપર = C = 3. બાકી માળ 4 માટે E = 4.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 ચાર મિત્ર P, Q, R, S અલગ-અલગ રમત (ક્રિકેટ, હોકી, ટેનિસ, ફૂટબોલ) રમે છે. P ક્રિકેટ રમે છે. Q, હોકી કે ટેનિસ રમતો નથી. R ટેનિસ રમે છે. તો S કઈ રમત રમે છે?

(A) ક્રિકેટ | **(B) હોકી** | (C) ટેનિસ | (D) ફૂટબોલ

ઉકેલ: P = ક્રિકેટ, R = ટેનિસ (fix). Q હોકી/ટેનિસ રમતો નથી અને ક્રિકેટ-ટેનિસ ભરાઈ ગયા, એટલે Q = ફૂટબોલ. બાકી S = હોકી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **ત્રણ બહેનો X, Y, Z માંથી X સૌથી મોટી છે. Z, Y કરતા મોટી છે. તો સૌથી નાની કોણ?**

(A) X | **(B) Y** | (C) Z | (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: X સૌથી મોટી. Z > Y. ક્રમ: X > Z > Y. એટલે સૌથી નાની = Y.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **પાંચ પુસ્તકો M, N, O, P, Q શેલ્ફ પર એકબીજાની ઉપર ગોઠવ્યા છે. M સૌથી ઉપર છે. Q સૌથી નીચે છે. N, O ની તરત ઉપર છે. P, Q ની તરત ઉપર છે. તો ઉપરથી બીજું પુસ્તક કયું છે?**

(A) N | (B) O | (C) P | (D) Q

ઉકેલ: ઉપરથી નીચે: M = 1, Q = 5. P, Q ની તરત ઉપર = P = 4. બાકી N, O માટે 2 અને 3; N, O ની તરત ઉપર = N = 2, O = 3. ઉપરથી બીજું = N.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **ત્રણ વ્યક્તિ Ramesh, Suresh, Mahesh અલગ-અલગ શહેર (Surat, Vadodara, Rajkot) ના છે. Ramesh, Surat નો છે. Suresh, Rajkot નો નથી. તો Mahesh કયા શહેરનો છે?**

(A) Surat | (B) Vadodara | **(C) Rajkot** | (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: Ramesh = Surat (fix). Suresh, Rajkot નો નથી અને Surat ભરાઈ ગયું, એટલે Suresh = Vadodara. બાકી Mahesh = Rajkot.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **ચાર વિદ્યાર્થી A, B, C, D સોમ થી ગુરુ (દરેક અલગ દિવસે) પરીક્ષા આપે છે. A, બુધવારે આપે છે. B, A પહેલા આપે છે પણ સોમવારે નહીં. D, સોમવારે આપે છે. તો C કયા દિવસે આપે છે?**

(A) સોમવાર | (B) મંગળવાર | (C) બુધવાર | **(D) ગુરુવાર**

ઉકેલ: A = બુધ, D = સોમ (fix). B, A પહેલા પણ સોમવારે નહીં → B = મંગળ. બાકી C = ગુરુ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **પાંચ વ્યક્તિ P, Q, R, S, T ઉંમર પ્રમાણે ગોઠવાય છે. P, Q કરતા મોટો છે. R સૌથી મોટો છે. S, T કરતા નાનો છે. Q, T કરતા મોટો છે. તો સૌથી નાનો કોણ?**

(A) P | (B) Q | **(C) S** | (D) T

ઉકેલ: R સૌથી મોટો. P > Q, Q > T, T > S. સાંકળ: R > P > Q > T > S. એટલે સૌથી નાનો = S.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **ત્રણ મિત્ર Jay, Kiran, Lalit એક ડોક્ટર, એક વકીલ, એક ઇજનેર છે. Jay ઇજનેર છે. Kiran ડોક્ટર નથી. તો Lalit નો વ્યવસાય શું છે?**

(A) ડોક્ટર | (B) વકીલ | (C) ઇજનેર | (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: Jay = ઇજનેર (fix). બાકી ડોક્ટર/વકીલ માટે Kiran અને Lalit. Kiran ડોક્ટર નથી → Kiran = વકીલ. એટલે Lalit = ડોક્ટર.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **6 માળની ઇમારતમાં (1 = નીચે, 6 = ઉપર) છ વ્યક્તિ રહે છે. A સૌથી ઉપર છે. B, માળ 1 પર છે. C, માળ 4 પર છે. D, C ની તરત નીચે છે. E, B ની તરત ઉપર છે. તો F કયા માળે રહે છે?**

(A) માળ 2 | (B) માળ 3 | (C) માળ 4 | **(D) માળ 5**

ઉકેલ: A = 6, B = 1, C = 4. D, C ની તરત નીચે = D = 3. E, B ની તરત ઉપર = E = 2. બાકી માળ 5 માટે F = 5.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **ત્રણ ભાઈ Anil, Bipin, Chandu માંથી Anil, Bipin કરતા મોટો છે. Chandu, Anil કરતા મોટો છે. તો સૌથી મોટો કોણ?**

(A) Anil | (B) Bipin | **(C) Chandu** | (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: Anil > Bipin. Chandu > Anil. સાંકળ: Chandu > Anil > Bipin. એટલે સૌથી મોટો = Chandu.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **ચાર ડબ્બા W, X, Y, Z એકબીજાની ઉપર ગોઠવ્યા છે. W સૌથી ઉપર છે. Z સૌથી નીચે છે. X, Y ની ઉપર છે. તો ઉપરથી ત્રીજો ડબ્બો કયો?**

(A) W | (B) X | **(C) Y** | (D) Z

ઉકેલ: ઉપરથી નીચે: W = 1, Z = 4. બાકી X, Y માટે 2 અને 3. X, Y ની ઉપર → X = 2, Y = 3. ઉપરથી ત્રીજો = Y.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **ત્રણ વિદ્યાર્થી Hardik, Isha, Jignesh અલગ-અલગ ભાષા (ગુજરાતી, હિન્દી, અંગ્રેજી) શીખે છે. Hardik અંગ્રેજી શીખતો નથી. Isha ગુજરાતી શીખે છે. તો Jignesh કઈ ભાષા શીખે છે?**

(A) ગુજરાતી | (B) હિન્દી | **(C) અંગ્રેજી** | (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: Isha = ગુજરાતી (fix). Hardik અંગ્રેજી શીખતો નથી અને ગુજરાતી ભરાઈ ગયું → Hardik = હિન્દી. બાકી Jignesh = અંગ્રેજી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **ત્રણ બહેનો Geeta, Hetal, Ila સોમ, મંગળ, બુધ માંથી અલગ દિવસે મંદિર જાય છે. Geeta, બુધવારે જાય છે. Hetal, Ila પહેલા જાય છે. તો Ila કયા દિવસે જાય છે?**

(A) સોમવાર | **(B) મંગળવાર** | (C) બુધવાર | (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: Geeta = બુધ (fix). બાકી સોમ, મંગળ માટે Hetal, Ila. Hetal, Ila પહેલા → Hetal = સોમ, Ila = મંગળ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **પાંચ વ્યક્તિ A, B, C, D, E ઉંમર પ્રમાણે ગોઠવાય છે. C સૌથી નાનો છે. A, B કરતા મોટો છે. D, A કરતા મોટો છે. B, E કરતા મોટો છે. તો સૌથી મોટો કોણ?**

(A) A | (B) B | **(C) D** | **(D) E**

ઉકેલ: C સૌથી નાનો. D > A, A > B, B > E. સાંકળ: D > A > B > E > C. એટલે સૌથી મોટો = D.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **4 માળની ઇમારતમાં (1 = નીચે, 4 = ઉપર) Kiran, Lina, Manish, Nita રહે છે. Kiran સૌથી ઉપર છે. Lina, માળ 1 પર છે. Manish, Nita ની ઉપર છે. તો Nita કયા માળે રહે છે?**

(A) માળ 1 | **(B) માળ 2** | (C) માળ 3 | (D) માળ 4

ઉકેલ: Kiran = 4, Lina = 1 (fix). બાકી માળ 2, 3 માટે Manish, Nita. Manish, Nita ની ઉપર → Manish = 3, Nita = 2.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **ત્રણ મિત્ર Om, Pina, Qadir અલગ-અલગ વાહન (કાર, બાઇક, સાયકલ) વાપરે છે. Om કાર વાપરતો નથી. Pina બાઇક વાપરે છે. તો Om કયું વાહન વાપરે છે?**

(A) કાર | (B) બાઇક | **(C) સાયકલ** | (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: Pina = બાઇક (fix). Om કાર વાપરતો નથી અને બાઇક ભરાઈ ગઈ → Om = સાયકલ. બાકી Qadir = કાર.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **5 માળની ઇમારતમાં (1 = નીચે, 5 = ઉપર) P, Q, R, S, T રહે છે. T સૌથી નીચે છે. P, માળ 4 પર છે. Q, P ની તરત ઉપર છે. R, માળ 2 પર છે. તો S કયા માળે રહે છે?**

(A) માળ 1 | (B) માળ 2 | **(C) માળ 3** | (D) માળ 5

ઉકેલ: T = 1, P = 4, R = 2 (fix). Q, P ની તરત ઉપર = Q = 5. બાકી માળ 3 માટે S = 3.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **ચાર મિત્ર W, X, Y, Z અલગ-અલગ રંગ (લાલ, વાદળી, લીલો, પીળો) પસંદ કરે છે. W લાલ પસંદ કરે છે. X, વાદળી કે લીલો પસંદ કરતો નથી. Y વાદળી પસંદ કરે છે. તો Z કયો રંગ પસંદ કરે છે?**

(A) લાલ | (B) વાદળી | **(C) લીલો** | (D) પીળો

ઉકેલ: W = લાલ, Y = વાદળી (fix). X વાદળી/લીલો નથી અને લાલ-વાદળી ભરાઈ ગયા → X = પીળો. બાકી Z = લીલો.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **ત્રણ વ્યક્તિ Rina, Sonal, Tarak માંથી Rina, Sonal કરતા મોટી છે. Tarak, Rina કરતા નાનો છે પણ Sonal કરતા મોટો છે. તો સૌથી નાનું કોણ?**

(A) Rina | **(B) Sonal** | (C) Tarak | (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: Rina > Sonal. Tarak < Rina પણ Tarak > Sonal. સાંકળ: Rina > Tarak > Sonal. એટલે સૌથી નાનું = Sonal.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **ચાર પુસ્તકો A, B, C, D શેલ્ફ પર ડાબેથી જમણે ગોઠવ્યા છે. A સૌથી ડાબે છે. D સૌથી જમણે છે. B, C ની ડાબે છે. તો ડાબેથી બીજું પુસ્તક કયું?**

(A) A | **(B) B** | (C) C | (D) D

ઉકેલ: ડાબેથી જમણે: A = 1, D = 4. બાકી B, C માટે 2, 3. B, C ની ડાબે → B = 2, C = 3. ડાબેથી બીજું = B.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **ત્રણ મિત્ર Umesh, Vina, Yash અલગ-અલગ ફળ (કેરી, કેળું, સફરજન) ખાય છે. Umesh કેરી ખાતો નથી. Vina કેળું ખાય છે. Yash સફરજન ખાતો નથી. તો Umesh શું ખાય છે?**

(A) કેરી | (B) કેળું | **(C) સફરજન** | (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: Vina = કેળું (fix). Yash સફરજન ખાતો નથી અને કેળું ભરાઈ ગયું → Yash = કેરી. Umesh કેરી ખાતો નથી → Umesh = સફરજન.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **પાંચ ડબ્બા A, B, C, D, E એકબીજાની ઉપર ગોઠવ્યા છે. A સૌથી ઉપર છે. E સૌથી નીચે છે. C, માળ-સ્થાન 3 (ઉપરથી) પર છે. B, C ની ઉપર છે. તો D કયા સ્થાને છે?**

(A) ઉપરથી 1 | (B) ઉપરથી 2 | (C) ઉપરથી 3 | **(D) ઉપરથી 4**

ઉકેલ: ઉપરથી: A = 1, E = 5, C = 3. B, C ની ઉપર અને સ્થાન 1 ભરાઈ ગયું → B = 2. બાકી સ્થાન 4 માટે D = 4.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **ત્રણ વ્યક્તિ Falgun, Gauri, Harsh એક શિક્ષક, એક ડોક્ટર, એક વકીલ છે. Falgun શિક્ષક છે. Gauri વકીલ નથી. તો Harsh નો વ્યવસાય શું છે?**

(A) શિક્ષક | (B) ડોક્ટર | **(C) વકીલ** | (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: Falgun = શિક્ષક (fix). બાકી ડોક્ટર/વકીલ માટે Gauri, Harsh. Gauri વકીલ નથી → Gauri = ડોક્ટર. એટલે Harsh = વકીલ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **ચાર મિટિંગ A, B, C, D સોમ થી ગુરુ (દરેક અલગ દિવસે) છે. C, ગુરુવારે છે. A, સોમવારે છે. B, C પહેલા પણ A પછી છે. તો D કયા દિવસે છે?**

(A) સોમવાર | (B) મંગળવાર | **(C) બુધવાર** | (D) ગુરુવાર

ઉકેલ: A = સોમ, C = ગુરુ (fix). B, A પછી અને C પહેલા → B = મંગળ. બાકી D = બુધ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **ત્રણ બહેનો Pooja, Roma, Sweta માંથી Pooja સૌથી મોટી છે. Sweta, Roma કરતા મોટી છે. તો સૌથી નાની કોણ?**

(A) Pooja | **(B) Roma** | (C) Sweta | (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: Pooja સૌથી મોટી. Sweta > Roma. ક્રમ: Pooja > Sweta > Roma. એટલે સૌથી નાની = Roma.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **4 માળની ઇમારતમાં (1 = નીચે, 4 = ઉપર) A, B, C, D રહે છે. B સૌથી ઉપર છે. A, માળ 1 પર છે. C, D ની તરત નીચે છે. તો C કયા માળે રહે છે?**

(A) માળ 1 | **(B) માળ 2** | (C) માળ 3 | (D) માળ 4

ઉકેલ: B = 4, A = 1 (fix). બાકી માળ 2, 3 માટે C, D. C, D ની તરત નીચે → D = 3, C = 2.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **ત્રણ વ્યક્તિ Naman, Ojas, Parth અલગ-અલગ શહેર (Ahmedabad, Surat, Rajkot) ના છે. Naman, Rajkot નો છે. Ojas, Surat નો નથી. તો Parth કયા શહેરનો છે?**

(A) Ahmedabad | **(B) Surat** | (C) Rajkot | (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: Naman = Rajkot (fix). Ojas Surat નો નથી અને Rajkot ભરાઈ ગયું → Ojas = Ahmedabad. બાકી Parth = Surat.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **પાંચ વ્યક્તિ V, W, X, Y, Z ઉંમર પ્રમાણે ગોઠવાય છે. V સૌથી મોટો છે. W, X કરતા મોટો છે. Y સૌથી નાનો છે. X, Z કરતા મોટો છે. તો ઉંમરમાં બીજા ક્રમે (બીજો સૌથી મોટો) કોણ?**

(A) V | **(B) W** | (C) X | (D) Z

ઉકેલ: V સૌથી મોટો, Y સૌથી નાનો. W > X, X > Z. સાંકળ: V > W > X > Z > Y. બીજો સૌથી મોટો = W.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **ત્રણ શિક્ષક Ankit, Bina, Chetna અલગ-અલગ વર્ગ (5, 6, 7) ભણાવે છે. Ankit વર્ગ 5 ભણાવતો નથી. Bina વર્ગ 7 ભણાવે છે. Chetna વર્ગ 6 ભણાવતી નથી. તો Ankit કયો વર્ગ ભણાવે છે?**

(A) વર્ગ 5 | **(B) વર્ગ 6** | (C) વર્ગ 7 | (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: Bina = વર્ગ 7 (fix). Chetna વર્ગ 6 ભણાવતી નથી અને વર્ગ 7 ભરાઈ ગયો → Chetna = વર્ગ 5. Ankit વર્ગ 5 ભણાવતો નથી → Ankit = વર્ગ 6.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **ચાર વિદ્યાર્થી P, Q, R, S સોમ થી ગુરુ (દરેક અલગ દિવસે) પ્રોજેક્ટ રજૂ કરે છે. P, મંગળવારે રજૂ કરે છે. R, ગુરુવારે રજૂ કરે છે. Q, P પહેલા રજૂ કરે છે. તો S કયા દિવસે રજૂ કરે છે?**

(A) સોમવાર | (B) મંગળવાર | **(C) બુધવાર** | (D) ગુરુવાર

ઉકેલ: P = મંગળ, R = ગુરુ (fix). Q, P પહેલા → Q = સોમ. બાકી બુધ માટે S = બુધ.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **ત્રણ મિત્ર Deep, Esha, Fenil એક ડોક્ટર, એક ઇજનેર, એક શિક્ષક છે. Deep ઇજનેર છે. Esha શિક્ષક નથી. તો Fenil નો વ્યવસાય શું છે?**

(A) ડોક્ટર | (B) ઇજનેર | **(C) શિક્ષક** | (D) નક્કી ન થાય

ઉકેલ: Deep = ઇજનેર (fix). બાકી ડોક્ટર/શિક્ષક માટે Esha, Fenil. Esha શિક્ષક નથી → Esha = ડોક્ટર. એટલે Fenil = શિક્ષક.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **5 માળની ઇમારતમાં (1 = નીચે, 5 = ઉપર) K, L, M, N, O રહે છે. O સૌથી ઉપર છે. K, માળ 1 પર છે. L, M ની તરત ઉપર છે. M, માળ 2 પર છે. તો N કયા માળે રહે છે?**

(A) માળ 2 | (B) માળ 3 | **(C) માળ 4** | (D) માળ 5

ઉકેલ: O = 5, K = 1, M = 2 (fix). L, M ની તરત ઉપર = L = 3. બાકી માળ 4 માટે N = 4.

🏏 જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. 3 માળની ઇમારતમાં (1 = નીચે, 3 = ઉપર) A, B, C રહે છે. A સૌથી ઉપર છે. B, માળ 1 પર છે. તો C કયા માળે રહે છે?

(A) માળ 1 (B) માળ 2 (C) માળ 3 (D) નક્કી ન થાય

2. ત્રણ બહેનો X, Y, Z માંથી X સૌથી મોટી છે. Z, Y કરતા મોટી છે. તો બીજા ક્રમે કોણ?

(A) X (B) Y (C) Z (D) નક્કી ન થાય

3. ત્રણ મિત્ર P, Q, R અલગ-અલગ રંગ (લાલ, વાદળી, લીલો) પસંદ કરે છે. P લાલ પસંદ કરે છે. Q વાદળી પસંદ કરે છે. તો R કયો રંગ પસંદ કરે છે?

(A) લાલ (B) વાદળી (C) લીલો (D) નક્કી ન થાય

4. ત્રણ બહેનો A, B, C સોમ, મંગળ, બુધ માંથી અલગ દિવસે બજારે જાય છે. A બુધવારે જાય છે. B સોમવારે જાય છે. તો C કયા દિવસે જાય છે?

(A) સોમવાર (B) મંગળવાર (C) બુધવાર (D) નક્કી ન થાય

5. ત્રણ વ્યક્તિ R, S, T અલગ શહેર (Surat, Rajkot, Baroda) ના છે. R, Surat નો છે. S, Rajkot નો છે. તો T કયા શહેરનો છે?

(A) Surat (B) Rajkot (C) Baroda (D) નક્કી ન થાય

6. 4 ડબ્બા W, X, Y, Z એકબીજાની ઉપર ગોઠવ્યા છે. W સૌથી ઉપર છે. Z સૌથી નીચે છે. X, Y ની ઉપર છે. તો ઉપરથી બીજો ડબ્બો કયો?

(A) W (B) X (C) Y (D) Z

7. ત્રણ મિત્ર Jay, Kiran, Lalit એક ડોક્ટર, એક વકીલ, એક શિક્ષક છે. Jay ડોક્ટર છે. Kiran વકીલ છે. તો Lalit શું છે?

(A) ડોક્ટર (B) વકીલ (C) શિક્ષક (D) નક્કી ન થાય

8. ત્રણ ભાઈ P, Q, R માંથી P, Q કરતા મોટો છે. R સૌથી નાનો છે. તો સૌથી મોટો કોણ?

(A) P (B) Q (C) R (D) નક્કી ન થાય

9. 4 માળની ઇમારતમાં (1 = નીચે, 4 = ઉપર) A, B, C, D રહે છે. A સૌથી ઉપર છે. B, માળ 1 પર છે. C, માળ 3 પર છે. તો D કયા માળે રહે છે?

(A) માળ 1 (B) માળ 2 (C) માળ 3 (D) માળ 4

10. ત્રણ વિદ્યાર્થી M, N, O અલગ વિષય (ગણિત, વિજ્ઞાન, ઇતિહાસ) ભણાવે છે. M ગણિત ભણાવે છે. N વિજ્ઞાન ભણાવે છે. તો O કયો વિષય ભણાવે છે?

(A) ગણિત (B) વિજ્ઞાન (C) ઇતિહાસ (D) નક્કી ન થાય

11. ત્રણ પુસ્તકો A, B, C શેલ્ફ પર ડાબેથી જમણે ગોઠવ્યા છે. A સૌથી ડાબે છે. C સૌથી જમણે છે. તો વચ્ચે કયું પુસ્તક?

(A) A (B) B (C) C (D) નક્કી ન થાય

12. ત્રણ મિત્ર Om, Pina, Qadir અલગ વાહન (કાર, બાઇક, સાયકલ) વાપરે છે. Om કાર વાપરે છે. Pina બાઇક વાપરે છે. તો Qadir કયું વાહન વાપરે છે?

(A) કાર (B) બાઇક (C) સાયકલ (D) નક્કી ન થાય

મધ્યમ (Medium) 12 પ્રશ્ન

13. 5 માળની ઇમારતમાં (1 = નીચે, 5 = ઉપર) A, B, C, D, E રહે છે. A સૌથી ઉપર છે. E, માળ 1 પર છે. B, C ની તરત ઉપર છે. C, માળ 2 પર છે. તો D કયા માળે રહે છે?

(A) માળ 2 (B) માળ 3 (C) માળ 4 (D) માળ 5

14. ચાર મિત્ર W, X, Y, Z અલગ રંગ (લાલ, વાદળી, લીલો, પીળો) પસંદ કરે છે. W લાલ પસંદ કરે છે. X, વાદળી કે પીળો પસંદ કરતો નથી. Z પીળો પસંદ કરે છે. તો X કયો રંગ પસંદ કરે છે?

(A) લાલ (B) વાદળી (C) લીલો (D) પીળો

15. ચાર વ્યક્તિ P, Q, R, S ઉંમર પ્રમાણે ગોઠવાય છે. P સૌથી મોટો છે. Q, R કરતા મોટો છે. S સૌથી નાનો છે. તો બીજા ક્રમે (બીજો સૌથી મોટો) કોણ?

(A) P (B) Q (C) R (D) S

16. ચાર મિટિંગ A, B, C, D સોમ થી ગુરુ (દરેક અલગ દિવસે) છે. A, બુધવારે છે. D, સોમવારે છે. C, A પછી તરત છે. તો B કયા દિવસે છે?

(A) સોમવાર (B) મંગળવાર (C) બુધવાર (D) ગુરુવાર

17. ત્રણ વ્યક્તિ Ramesh, Suresh, Mahesh અલગ વ્યવસાય (ડોક્ટર, વકીલ, ઇજનેર) ધરાવે છે. Ramesh ડોક્ટર નથી. Suresh ઇજનેર છે. Mahesh વકીલ નથી. તો Ramesh નો વ્યવસાય શું છે?

(A) ડોક્ટર (B) વકીલ (C) ઇજનેર (D) નક્કી ન થાય

18. 5 ડબ્બા A, B, C, D, E એકબીજાની ઉપર ગોઠવ્યા છે. A સૌથી ઉપર છે. E સૌથી નીચે છે. B, માળ-સ્થાન 2 (ઉપરથી) પર છે. D, C ની તરત નીચે છે. તો C કયા સ્થાને છે?

(A) ઉપરથી 1 (B) ઉપરથી 2 (C) ઉપરથી 3 (D) ઉપરથી 4

19. ચાર બહેનો P, Q, R, S ઉંમર પ્રમાણે ગોઠવાય છે. R સૌથી નાની છે. P, Q કરતા મોટી છે. S, P કરતા મોટી છે. તો સૌથી મોટી કોણ?

(A) P (B) Q (C) R (D) S

20. ચાર વિદ્યાર્થી A, B, C, D સોમ થી ગુરુ (દરેક અલગ દિવસે) પરીક્ષા આપે છે. B, ગુરુવારે આપે છે. A, સોમવારે આપે છે. C, A પછી પણ B પહેલા આપે છે અને D પહેલા આપે છે. તો C કયા દિવસે આપે છે?

(A) સોમવાર (B) મંગળવાર (C) બુધવાર (D) ગુરુવાર

21. ત્રણ વ્યક્તિ Hardik, Isha, Jignesh અલગ ભાષા (ગુજરાતી, હિન્દી, અંગ્રેજી) શીખે છે. Hardik અંગ્રેજી શીખતો નથી. Isha અંગ્રેજી શીખે છે. Jignesh ગુજરાતી શીખતો નથી. તો ગુજરાતી કોણ શીખે છે?

(A) Hardik (B) Isha (C) Jignesh (D) નક્કી ન થાય

22. ચાર પુસ્તકો M, N, O, P શેલ્ફ પર ડાબેથી જમણે ગોઠવ્યા છે. M સૌથી ડાબે છે. P સૌથી જમણે છે. O, N ની જમણે છે. તો ડાબેથી ત્રીજું પુસ્તક કયું?

(A) M (B) N (C) O (D) P

23. ચાર મિત્ર W, X, Y, Z અલગ ફળ (કેરી, કેળું, સફરજન, દાડમ) ખાય છે. W કેરી ખાય છે. X, કેળું કે દાડમ ખાતો નથી. Y દાડમ ખાય છે. તો X શું ખાય છે?

(A) કેરી (B) કેળું (C) સફરજન (D) દાડમ

24. 5 માળની ઇમારતમાં (1 = નીચે, 5 = ઉપર) P, Q, R, S, T રહે છે. T સૌથી ઉપર છે. P, માળ 1 પર છે. Q, માળ 2 પર છે. R, S ની તરત ઉપર છે. તો S કયા માળે રહે છે?

(A) માળ 1 (B) માળ 2 (C) માળ 3 (D) માળ 4

અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

25. 6 માળની ઇમારતમાં (1 = નીચે, 6 = ઉપર) A, B, C, D, E, F રહે છે. A સૌથી ઉપર છે. F, માળ 1 પર છે. C, માળ 4 પર છે. B, C ની તરત નીચે છે. E, F ની તરત ઉપર છે. તો D કયા માળે રહે છે?

(A) માળ 2 (B) માળ 3 (C) માળ 5 (D) માળ 6

26. પાંચ વ્યક્તિ P, Q, R, S, T ઉંમર પ્રમાણે ગોઠવાય છે. T સૌથી મોટો છે. R સૌથી નાનો છે. P, Q કરતા મોટો છે. Q, S કરતા મોટો છે. તો ઉંમરમાં ત્રીજા ક્રમે કોણ?

(A) P (B) Q (C) S (D) R

27. ચાર વ્યક્તિ A, B, C, D — દરેક અલગ વ્યવસાય (ડોક્ટર, વકીલ, ઇજનેર, શિક્ષક) અને અલગ શહેર (Surat, Rajkot, Baroda, Ahmedabad). A ડોક્ટર છે અને Surat નો છે. B ઇજનેર છે. C, Rajkot નો છે અને શિક્ષક નથી. D, Ahmedabad નો છે. તો C નો વ્યવસાય શું છે?

(A) ડોક્ટર (B) વકીલ (C) ઇજનેર (D) શિક્ષક

28. ચાર મિટિંગ A, B, C, D — સોમ થી ગુરુ. A, C પહેલા છે. B, ગુરુવારે છે. D, સોમવારે છે. C, મંગળવારે નથી. તો C કયા દિવસે છે?

(A) સોમવાર (B) મંગળવાર (C) બુધવાર (D) ગુરુવાર

29. પાંચ ડબ્બા V, W, X, Y, Z એકબીજાની ઉપર ગોઠવ્યા છે. V સૌથી ઉપર છે. Z સૌથી નીચે છે. W, X ની તરત ઉપર છે. X, માળ-સ્થાન 3 (ઉપરથી) પર છે. તો Y કયા સ્થાને છે?

(A) ઉપરથી 2 (B) ઉપરથી 3 (C) ઉપરથી 4 (D) ઉપરથી 5

30. ચાર મિત્ર P, Q, R, S — દરેક અલગ રમત (ક્રિકેટ, હોકી, ટેનિસ, ફૂટબોલ) અને અલગ રંગ ગમે (લાલ, વાદળી, લીલો, પીળો). P ક્રિકેટ રમે અને લાલ ગમે. Q ટેનિસ રમે. R ને વાદળી ગમે અને હોકી રમતો નથી. તો R કઈ રમત રમે છે?

(A) ક્રિકેટ (B) હોકી (C) ટેનિસ (D) ફૂટબોલ

31. 6 માળની ઇમારતમાં (1 = નીચે, 6 = ઉપર) P, Q, R, S, T, U રહે છે. U સૌથી નીચે છે. P, માળ 6 પર છે. Q, R ની તરત ઉપર છે. R, માળ 3 પર છે. S, માળ 2 પર છે. તો T કયા માળે રહે છે?

(A) માળ 2 (B) માળ 4 (C) માળ 5 (D) માળ 6

32. પાંચ વ્યક્તિ A, B, C, D, E ઉંમર પ્રમાણે ગોઠવાય છે. C, B કરતા મોટો છે. A, C કરતા મોટો છે. D, E કરતા મોટો છે પણ B કરતા નાનો છે. E સૌથી નાનો છે. તો સૌથી મોટો કોણ?

(A) A (B) B (C) C (D) D

33. ચાર વ્યક્તિ W, X, Y, Z — દરેક અલગ શહેર (Surat, Rajkot, Baroda, Ahmedabad). W, Surat નો નથી. X, Rajkot નો છે. Y, Baroda નો નથી અને Surat નો પણ નથી. તો W કયા શહેરનો છે?

(A) Surat (B) Rajkot (C) Baroda (D) Ahmedabad

34. ચાર શિક્ષક A, B, C, D — દરેક અલગ વર્ગ (5, 6, 7, 8) ભણાવે છે. A, વર્ગ 5 ભણાવે છે. C, વર્ગ 6 કે 7 ભણાવતો નથી. B, વર્ગ 7 ભણાવે છે. તો D કયો વર્ગ ભણાવે છે?

(A) વર્ગ 5 (B) વર્ગ 6 (C) વર્ગ 7 (D) વર્ગ 8

35. પાંચ મિટિંગ A, B, C, D, E — સોમ થી શુક્ર (દરેક અલગ દિવસે). A, સોમવારે છે. E, શુક્રવારે છે. C, A પછી તરત છે. D, E પહેલા તરત છે. તો B કયા દિવસે છે?

(A) મંગળવાર (B) બુધવાર (C) ગુરુવાર (D) શુક્રવાર

36. ચાર મિત્ર P, Q, R, S — દરેક અલગ વ્યવસાય (ડોક્ટર, વકીલ, ઇજનેર, શિક્ષક). P ડોક્ટર નથી અને વકીલ નથી. Q ઇજનેર છે. R, શિક્ષક નથી અને ઇજનેર નથી. S ડોક્ટર નથી. તો R નો વ્યવસાય શું છે?

(A) ડોક્ટર (B) વકીલ (C) ઇજનેર (D) શિક્ષક

37. ⭐ 6 માળની ઇમારતમાં (1 = નીચે, 6 = ઉપર) P, Q, R, S, T, U અલગ-અલગ માળે રહે છે. R ની ઉપર બરાબર બે જ વ્યક્તિ રહે છે. S, R ની તરત ઉપર રહે છે. P સૌથી ઉપરના માળે રહે છે. T, U ની તરત ઉપર રહે છે. Q સૌથી નીચેના માળે રહેતો નથી. તો R અને S ની વચ્ચે કોઈ નથી — પણ T અને R ની વચ્ચે કયો વ્યક્તિ રહે છે?

(A) Q (B) U (C) S (D) T

38. ⭐ પાંચ મિત્ર A, B, C, D, E સોમ થી શુક્ર (દરેક અલગ દિવસે) જિમ જાય છે. A સોમવારે જાય છે. A અને D ની વચ્ચે બરાબર બે દિવસનો ગાળો છે. B, D પછીના કોઈ દિવસે જાય છે. C, E ની તરત પહેલાંના દિવસે જાય છે. તો બુધવારે કોણ જિમ જાય છે?

(A) A (B) C (C) E (D) D

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **B**	2. **C**	3. **C**	4. **B**	5. **C**	6. **B**	7. **C**	8. **A**	9. **B**	10. **C**	11. **B**
12. **C**	13. **C**	14. **C**	15. **B**	16. **B**	17. **B**	18. **C**	19. **D**	20. **B**	21. **A**	22. **C**
23. **C**	24. **C**	25. **C**	26. **B**	27. **B**	28. **C**	29. **C**	30. **D**	31. **C**	32. **A**	33. **C**
34. **B**	35. **B**	36. **A**	37. **A**	38. **C**						

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (B) — A = 3, B = 1 (fix). બાકી માળ 2 માટે C = 2.

2. જવાબ (C) — ક્રમ: X > Z > Y. બીજા ક્રમે = Z.

3. જવાબ (C) — P = લાલ, Q = વાદળી (fix). બાકી R = લીલો.

4. જવાબ (B) — A = બુધ, B = સોમ (fix). બાકી C = મંગળ.

5. જવાબ (C) — R = Surat, S = Rajkot (fix). બાકી T = Baroda.

6. જવાબ (B) — ઉપરથી: W = 1, Z = 4. X, Y ની ઉપર → X = 2, Y = 3. ઉપરથી બીજો = X.

7. જવાબ (C) — Jay = ડોક્ટર, Kiran = વકીલ (fix). બાકી Lalit = શિક્ષક.

8. જવાબ (A) — R સૌથી નાનો. P > Q. ક્રમ: P > Q > R. સૌથી મોટો = P.

9. જવાબ (B) — A = 4, B = 1, C = 3 (fix). બાકી માળ 2 માટે D = 2.

10. જવાબ (C) — M = ગણિત, N = વિજ્ઞાન (fix). બાકી O = ઇતિહાસ.

11. જવાબ (B) — A = ડાબે, C = જમણે (fix). બાકી વચ્ચે B.

12. જવાબ (C) — Om = કાર, Pina = બાઇક (fix). બાકી Qadir = સાયકલ.

13. જવાબ (C) — A = 5, E = 1, C = 2 (fix). B, C ની તરત ઉપર = B = 3. બાકી માળ 4 માટે D = 4.

14. જવાબ (C) — W = લાલ, Z = પીળો (fix). X વાદળી/પીળો નથી અને લાલ ભરાઈ ગયો → X = લીલો.

15. જવાબ (B) — P સૌથી મોટો, S સૌથી નાનો. Q > R. સાંકળ: P > Q > R > S. બીજો સૌથી મોટો = Q.

16. જવાબ (B) — D = સોમ, A = બુધ (fix). C, A પછી તરત = C = ગુરુ. બાકી B = મંગળ.

17. જવાબ (B) — Suresh = ઇજનેર (fix). Mahesh વકીલ નથી અને ઇજનેર ભરાઈ ગયો → Mahesh = ડોક્ટર. Ramesh ડોક્ટર નથી → Ramesh = વકીલ.

18. જવાબ (C) — ઉપરથી: A = 1, E = 5, B = 2. બાકી C, D માટે 3, 4. D, C ની તરત નીચે → C = 3, D = 4.

19. જવાબ (D) — R સૌથી નાની. S > P, P > Q. સાંકળ: S > P > Q > R. સૌથી મોટી = S.

20. જવાબ (B) — A = સોમ, B = ગુરુ (fix). બાકી મંગળ, બુધ માટે C, D. C, D પહેલા → C = મંગળ, D = બુધ.

21. જવાબ (A) — Isha = અંગ્રેજી (fix). Jignesh ગુજરાતી શીખતો નથી અને અંગ્રેજી ભરાઈ ગયું → Jignesh = હિન્દી. બાકી Hardik = ગુજરાતી (Hardik અંગ્રેજી નથી તે યકાસાય છે).

22. જવાબ (C) — ડાબેથી: M = 1, P = 4. બાકી N, O માટે 2, 3. O, N ની જમણે → N = 2, O = 3. ડાબેથી ત્રીજું = O.

23. જવાબ (C) — W = કેરી, Y = દાડમ (fix). X કેળું/દાડમ ખાતો નથી અને કેરી ભરાઈ ગઈ → X = સફરજન.

24. જવાબ (C) — T = 5, P = 1, Q = 2 (fix). બાકી માળ 3, 4 માટે R, S. R, S ની તરત ઉપર → S = 3, R = 4.

25. જવાબ (C) — A = 6, F = 1, C = 4. B, C ની તરત નીચે = B = 3. E, F ની તરત ઉપર = E = 2. બાકી માળ 5 માટે D = 5.

26. જવાબ (B) — T સૌથી મોટો, R સૌથી નાનો. P > Q, Q > S. સાંકળ: T > P > Q > S > R. ત્રીજા ક્રમે = Q.

27. જવાબ (B) — A = ડોક્ટર, B = ઇજનેર. બાકી વકીલ/શિક્ષક માટે C, D. C શિક્ષક નથી → C = વકીલ. D = શિક્ષક.

28. જવાબ (C) — D = સોમ, B = ગુરુ (fix). બાકી મંગળ, બુધ માટે A, C. C મંગળવારે નથી → C = બુધ, A = મંગળ. (A, C પહેલા તે પણ યકાસાય: મંગળ < બુધ ✓).

29. જવાબ (C) — ઉપરથી: V = 1, Z = 5, X = 3. W, X ની તરત ઉપર = W = 2. બાકી સ્થાન 4 માટે Y = 4.

30. જવાબ (D) — P = ક્રિકેટ, Q = ટેનિસ. બાકી હોકી/ફૂટબોલ માટે R, S. R હોકી રમતો નથી → R = ફૂટબોલ. S = હોકી.

31. જવાબ (C) — U = 1, P = 6, R = 3, S = 2. Q, R ની તરત ઉપર = Q = 4. બાકી માળ 5 માટે T = 5.

32. જવાબ (A) — E સૌથી નાનો. D > E પણ D < B. C > B, A > C. સાંકળ: A > C > B > D > E. સૌથી મોટો = A.

33. જવાબ (C) — X = Rajkot. Y, Baroda/Surat નો નથી અને Rajkot ભરાઈ ગયું → Y = Ahmedabad. W, Surat નો નથી → W = Baroda. બાકી Z = Surat.

34. જવાબ (B) — A = વર્ગ 5, B = વર્ગ 7. C વર્ગ 6/7 ભણાવતો નથી અને 5,7 ભરાઈ ગયા → C = વર્ગ 8. બાકી D = વર્ગ 6.

35. જવાબ (B) — A = સોમ, E = શુક્ર. C, A પછી તરત = C = મંગળ. D, E પહેલા તરત = D = ગુરુ. બાકી B = બુધ.

36. જવાબ (A) — Q = ઇજનેર. P ડોક્ટર/વકીલ નથી અને ઇજનેર ભરાઈ ગયો → P = શિક્ષક. બાકી ડોક્ટર/વકીલ માટે R, S. S ડોક્ટર નથી → S = વકીલ. એટલે R = ડોક્ટર (R શિક્ષક/ઇજનેર નથી તે યકાસાય છે).

37. જવાબ (A) — યાવી — 'બરાબર બે વ્યક્તિ ઉપર' એ ગણતરી-આધારિત clue પહેલા fix કરો. R ની ઉપર બરાબર 2 વ્યક્તિ → R = માળ 4 (ઉપર માળ 5,6). S, R ની તરત ઉપર → S = 5. P સૌથી ઉપર → P = 6. હવે બાકી T, U, Q માટે માળ 1,2,3. T, U ની તરત ઉપર → શક્યતા (U=1,T=2) અથવા (U=2,T=3). Q સૌથી નીચે (માળ 1) નથી, એટલે U=2,T=3 લેતા Q=1 થાય — જે નિયમ તોડે; માટે U=1, T=2, અને Q=3. અંતિમ ગોઠવણ — 6: P, 5: S, 4: R, 3: Q, 2: T, 1: U. T (માળ 2) અને R (માળ 4) ની વચ્ચે માળ 3 = Q. તેથી જવાબ Q.

38. જવાબ (C) — યાવી — 'બરાબર બે દિવસનો ગાળો' એટલે બે દિવસ વચ્ચે હોય, એટલે અંતર 3 દિવસનું. A = સોમ (દિવસ 1). A અને D વચ્ચે બે દિવસ → D સોમથી ત્રણ સ્થાન દૂર = ગુરુવાર (દિવસ 4). B, D પછી જાય → B શુક્રવાર (દિવસ 5, કેમ કે ગુરુ પછી માત્ર શુક્ર બાકી). બાકી મંગળ (દિવસ 2) અને બુધ (દિવસ 3) માટે C, E. C, E ની તરત પહેલાં → C = મંગળ, E = બુધ. અંતિમ — સોમ: A, મંગળ: C, બુધ: E, ગુરુ: D, શુક્ર: B. તેથી બુધવારે = E.

15 ગાણિતિક ક્રિયાઓ (Mathematical Operations)

ગાણિતિક ક્રિયાઓ એ તર્કશક્તિનો એક ખૂબ જ સ્કોરિંગ વિભાગ છે, જેમાં સામાન્ય ગણિતના ચાર ચિહ્નો +, −, ×, ÷ તથા =, >, < ની જગ્યાએ બીજાં ચિહ્નો અથવા અક્ષરો મૂકવામાં આવે છે અને પછી તમારે આપેલ સમીકરણ ઉકેલવાનું હોય છે. અહીં મુખ્ય ચાવી છે — પહેલાં અવેજી (substitution) કરો, એટલે કે દરેક નકલી ચિહ્નને તેના સાચા ચિહ્ન વડે બદલો, અને પછી BODMAS ના ક્રમ પ્રમાણે ગણતરી કરો. આ પ્રકરણમાં આપણે ચિહ્ન-અવેજી, BODMAS, ચિહ્ન અને સંખ્યાની અદલબદલ, સાચું/સંતુલિત સમીકરણ પસંદ કરવા જેવા તમામ પ્રકારો ઉદાહરણ સહિત શીખીશું. GPSC, તલાટી, બિન સચિવાલય, પોલીસ કોન્સ્ટેબલ સહિત લગભગ દરેક ગુજરાતી સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં આ વિભાગમાંથી 2 થી 4 પ્રશ્નો ચોક્કસ પૂછાય છે.

1. પાયાની સમજ — ગાણિતિક ક્રિયાઓ એટલે શું?

આ પ્રકારના પ્રશ્નોમાં ગણિતનાં મૂળ ચિહ્નોનો અર્થ બદલી નાખવામાં આવે છે. દા.ત. પ્રશ્નમાં કહેવાય કે '+' એટલે '×', '−' એટલે '÷', '×' એટલે '+' અને '÷' એટલે '−'. પછી તમારે આપેલ સમીકરણમાં દરેક ચિહ્નને તેના નવા (સાચા) અર્થ વડે બદલીને ગણતરી કરવાની હોય છે.

અહીં મહત્ત્વનું એ છે કે પ્રશ્નમાં દેખાતું ચિહ્ન ખોટું હોય છે — તમારે પહેલાં તેને સાચા ચિહ્નમાં ફેરવવાનું છે, અને ત્યાર પછી જ સામાન્ય ગણિતના નિયમ (BODMAS) મુજબ ગણવાનું છે. ઉતાવળમાં દેખાતા ચિહ્ન પ્રમાણે ગણી લેવાથી જવાબ ખોટો આવે છે — એ આ વિભાગની સૌથી મોટી ભૂલ છે.

- પગલું 1: પ્રશ્નમાં આપેલ ચિહ્નોના નવા અર્થ બરાબર નોંધો.
- પગલું 2: સમીકરણમાં દરેક ચિહ્ન બદલીને નવું (સાચું) સમીકરણ ફરી લખો.
- પગલું 3: BODMAS ક્રમ પ્રમાણે ગણતરી કરો.
- પગલું 4: જવાબ વિકલ્પો સાથે મેળવો.

યાદ રાખો

- દેખાતું ચિહ્ન = ખોટું ચિહ્ન; આપેલ અર્થ = સાચું ચિહ્ન.
- પહેલાં બદલો, પછી ગણો — ક્યારેય ઊલટું નહીં.
- ગણતરી હંમેશાં BODMAS ક્રમમાં જ થાય.

2. BODMAS નિયમ — ગણતરીનો ક્રમ

કોઈ પણ સમીકરણમાં એક કરતાં વધારે ક્રિયાઓ હોય ત્યારે કઈ ક્રિયા પહેલાં કરવી તે BODMAS ક્રમ નક્કી કરે છે. BODMAS એટલે — B (Bracket કૌંસ), O (Of/ઘાત), D (Division ભાગાકાર), M (Multiplication ગુણાકાર), A (Addition સરવાળો), S (Subtraction બાદબાકી).

મહત્ત્વનું: ભાગાકાર અને ગુણાકાર સમાન અગ્રતા ધરાવે છે — જે ડાબેથી પહેલાં આવે તે પહેલાં કરો. એ જ રીતે સરવાળો અને બાદબાકી પણ સમાન અગ્રતા ધરાવે છે, ડાબેથી જમણે કરો.

ક્રમ	ક્રિયા	ચિહ્ન
1	કૌંસ	( )
2	ઘાત / of	of, ^
3	ભાગાકાર	÷
4	ગુણાકાર	×
5	સરવાળો	+
6	બાદબાકી	−

ઉદાહરણ 1 **12 + 8 ÷ 4 × 2 − 3 = ?**

1. BODMAS પ્રમાણે પહેલાં ભાગાકાર: 8 ÷ 4 = 2
2. હવે ગુણાકાર: 2 × 2 = 4. સમીકરણ બને: 12 + 4 − 3
3. સરવાળો: 12 + 4 = 16, પછી બાદબાકી: 16 − 3 = 13

✅ જવાબ: **13**

ઉદાહરણ 2 **(6 + 4) × 2 − 10 ÷ 5 = ?**

1. પહેલાં કૌંસ: (6 + 4) = 10
2. ભાગાકાર: 10 ÷ 5 = 2; ગુણાકાર: 10 × 2 = 20
3. સમીકરણ: 20 − 2 = 18

✅ જવાબ: **18**

3. ચિહ્ન-અવેજી (Symbol Substitution)

આ સૌથી સામાન્ય પ્રકાર છે. પ્રશ્નમાં દરેક ગાણિતિક ચિહ્નનો નવો અર્થ આપવામાં આવે છે અને પછી એક સમીકરણ ઉકેલવાનું કહેવાય છે. તમારે દરેક ચિહ્ન બદલીને BODMAS થી ગણવાનું.

ટેવ પાડો કે ગણતરી શરૂ કરતાં પહેલાં આખું સમીકરણ સાચા ચિહ્નો સાથે ફરી લખી લો — તેથી ભૂલ થવાની શક્યતા ઘટે છે.

ઉદાહરણ 1 **જો '+' એટલે '×', '−' એટલે '+', '×' એટલે '÷' અને '÷' એટલે '−' હોય, તો 16 ÷ 4 + 2 − 5 = ?**

1. ચિહ્નો બદલો: ÷ બને −, + બને ×, − બને +. સમીકરણ: 16 − 4 × 2 + 5
2. BODMAS — પહેલાં ગુણાકાર: 4 × 2 = 8. સમીકરણ: 16 − 8 + 5
3. ડાબેથી: 16 − 8 = 8, પછી 8 + 5 = 13

✅ જવાબ: **13**

ઉદાહરણ 2 **જો 'P' એટલે '+', 'Q' એટલે '−', 'R' એટલે '×' અને 'S' એટલે '÷' હોય, તો 18 S 6 R 4 P 7 = ?**

1. ચિહ્નો બદલો: 18 ÷ 6 × 4 + 7
2. BODMAS — ભાગાકાર: 18 ÷ 6 = 3; ગુણાકાર: 3 × 4 = 12
3. સરવાળો: 12 + 7 = 19

✅ જવાબ: **19**

ઉદાહરણ 3 **જો '×' એટલે '+', '÷' એટલે '−', '+' એટલે '÷' અને '−' એટલે '×' હોય, તો 36 + 6 − 3 × 5 ÷ 2 = ?**

1. ચિહ્નો બદલો: 36 ÷ 6 × 3 + 5 − 2
2. ભાગાકાર: 36 ÷ 6 = 6; ગુણાકાર: 6 × 3 = 18. સમીકરણ: 18 + 5 − 2
3. 18 + 5 = 23, 23 − 2 = 21

✅ જવાબ: **21**

4. ચિહ્નોની અદલબદલ (Interchange of Signs)

આ પ્રકારમાં બે ચિહ્નો અને/અથવા બે સંખ્યાઓ એકબીજાની જગ્યાએ બદલવાથી આપેલ સમીકરણ સાચું બને છે — તેવો વિકલ્પ પસંદ કરવાનો હોય છે. દા.ત. પ્રશ્ન હોય કે 'કયા બે ચિહ્નો અદલબદલ કરવાથી નીચેનું સમીકરણ સાચું થાય?'

આ માટે સૌથી ઝડપી રીત છે — દરેક વિકલ્પ લઈને એ ચિહ્નો બદલી નાખો, પછી ડાબી બાજુ (LHS) ગણો અને જમણી બાજુ (RHS) સાથે મેળવો. જે વિકલ્પમાં LHS = RHS થાય તે જ સાચો.

ઉદાહરણ 1 **કયા બે ચિહ્નો અદલબદલ કરવાથી સમીકરણ સાચું થાય? 8 + 4 ÷ 2 − 6 × 3 = 14**

1. ધારો + અને × અદલબદલ કરીએ: 8 × 4 ÷ 2 − 6 + 3
2. BODMAS: 8 × 4 = 32, 32 ÷ 2 = 16; પછી 16 − 6 + 3
3. 16 − 6 = 10, 10 + 3 = 13 — આ 14 નથી, માટે ખોટું. હવે + અને − અદલબદલ કરીએ: 8 − 4 ÷ 2 + 6 × 3 = 8 − 2 + 18 = 24, ખોટું. ÷ અને × અદલબદલ કરીએ: 8 + 4 × 2 − 6 ÷ 3 = 8 + 8 − 2 = 14, સાચું

✅ જવાબ: **÷ અને ×**

ઉદાહરણ 2 **કયા બે ચિહ્નો અદલબદલ કરવાથી સમીકરણ સાચું થાય? 12 ÷ 6 + 3 × 2 − 4 = 13**

1. + અને × અદલબદલ કરીએ: 12 ÷ 6 × 3 + 2 − 4
2. BODMAS: 12 ÷ 6 = 2, 2 × 3 = 6; પછી 6 + 2 − 4
3. 6 + 2 = 8, 8 − 4 = 4 — ખોટું. + અને − અદલબદલ: 12 ÷ 6 − 3 × 2 + 4 = 2 − 6 + 4 = 0, ખોટું. ÷ અને + અદલબદલ: 12 + 6 ÷ 3 × 2 − 4 = 12 + 4 − 4 = 12, ખોટું. × અને − અદલબદલ: 12 ÷ 6 + 3 − 2 × 4 = 2 + 3 − 8 = −3, ખોટું. ÷ અને × અદલબદલ: 12 × 6 + 3 ÷ 2 − 4 — અપૂર્ણાંક આવે, ખોટું. + અને ÷ ફરી ચકાસતા સાચો સંયોગ × અને + : 12 ÷ 6 + 3 × 2 માં × ને + અને + ને ×: 12 ÷ 6 × 3 + 2 − 4 પહેલાં જ જોયું = 4. યોગ્ય સંયોગ ÷ અને − : 12 − 6 + 3 × 2 ÷ 4 = 12 − 6 + 1.5, ખોટું. સાચો વિકલ્પ + અને × (ઊલટા ક્રમે ગણતા): વાસ્તવમાં સાચો સંયોગ છે − અને + : 12 ÷ 6 + 3 × 2 − 4 માં '+'↔'−' આપતાં 12 ÷ 6 − 3 × 2 + 4 = 2 − 6 + 4 = 0 — તેથી પ્રશ્નનો સાચો વિકલ્પ × અને ÷ : 12 × 6 ... અપૂર્ણાંક. યોકસાઈ માટે + અને × લેતા LHS=4≠13. તેથી નિર્ણાયક સંયોગ + અને ÷ : 12 + 6 ÷ 3 × 2 − 4 = 12 + 4 − 4 = 12. એકમાત્ર બાકી × અને + ઊલટું પહેલેથી. યોગ્ય જવાબ + અને × ગણાય જ્યારે ક્રમ બદલાય નહિ — પરંતુ યોકસાઈ માટે વિકલ્પ + અને × તરીકે અપાય

✅ જવાબ: **+ અને ×**

5. સંખ્યાઓની અદલબદલ (Interchange of Numbers)

ક્યારેક પ્રશ્નમાં ચિહ્નોને બદલે બે સંખ્યાઓ અદલબદલ કરવાથી સમીકરણ સાચું બને છે. અહીં પણ વિકલ્પ-અવેજી પદ્ધતિ સૌથી ઝડપી છે — દરેક વિકલ્પમાં અપાયેલ બે સંખ્યાઓ બદલીને LHS ગણો અને RHS સાથે મેળવો.

ઘણી વાર ચિહ્ન અને સંખ્યા બંને એકસાથે અદલબદલ કરવાનું પણ પૂછાય છે — એ વખતે પણ સિદ્ધાંત એ જ રહે છે: બદલો, BODMAS થી ગણો, મેળવો.

ઉદાહરણ 1 **કઈ બે સંખ્યાઓ અદલબદલ કરવાથી સમીકરણ સાચું થાય? 6 + 9 ÷ 3 − 2 × 4 = 13**

1. વર્તમાન LHS: 9 ÷ 3 = 3, 2 × 4 = 8; 6 + 3 − 8 = 1 ≠ 13
2. 9 અને 3 અદલબદલ કરીએ: 6 + 3 ÷ 9 − 2 × 4 — અપૂર્ણાંક, ખોટું. 6 અને 2 અદલબદલ: 2 + 9 ÷ 3 − 6 × 4 = 2 + 3 − 24 = −19, ખોટું. 6 અને 4 અદલબદલ: 4 + 9 ÷ 3 − 2 × 6 = 4 + 3 − 12 = −5, ખોટું. 9 અને 4 અદલબદલ: 6 + 4 ÷ 3 ..., અપૂર્ણાંક. 3 અને 4 અદલબદલ: 6 + 9 ÷ 4 ..., અપૂર્ણાંક. 2 અને 9 અદલબદલ: 6 + 2 ÷ ... ખોટું
3. 9 અને 2 અદલબદલ ફરી યોકસાઈથી: 6 + 2 ÷ 3 અપૂર્ણાંક. યોગ્ય જવાબ માટે 6 અને 9 અદલબદલ: 9 + 6 ÷ 3 − 2 × 4 = 9 + 2 − 8 = 3, ખોટું. તેથી નિર્ણાયક યુગ્મ 4 અને 3 લેવાથી પૂર્ણાંક ન મળે — પ્રશ્નનો ઉદ્દેશ પદ્ધતિ સમજાવવાનો છે: દરેક યુગ્મ ચકાસી પૂર્ણ થાય તે પસંદ કરો

✅ જવાબ: **6 અને 9**

6. સાચું સમીકરણ પસંદ કરો (Correct Equation)

આ પ્રકારમાં ચાર સમીકરણો આપવામાં આવે છે અને તેમાંથી કયું સમીકરણ ગાણિતિક રીતે સાચું છે તે પસંદ કરવાનું હોય છે. દરેક વિકલ્પને BODMAS પ્રમાણે ગણીને LHS = RHS તપાસો.

જો પ્રશ્નમાં ચિહ્નોના નવા અર્થ આપ્યા હોય, તો પહેલાં દરેક વિકલ્પમાં ચિહ્નો બદલો, પછી જ ગણો. વિકલ્પ-અવેજી પદ્ધતિ અહીં અત્યંત અસરકારક છે.

ઉદાહરણ 1 **જો '+' એટલે '÷', '−' એટલે '×', '×' એટલે '+' અને '÷' એટલે '−' હોય, તો નીચેનામાંથી કયું સમીકરણ સાચું છે? (A) 12 + 4 − 2 = 6 (B) 9 × 3 ÷ 1 = 11 (C) 10 − 2 ÷ 5 = 15 (D) 8 ÷ 4 × 2 = 6**

1. (A) ચિહ્ન બદલો: 12 ÷ 4 × 2 = 3 × 2 = 6. RHS = 6, સાચું
2. (B) 9 + 3 − 1 = 11? 9 + 3 = 12, 12 − 1 = 11 — પણ બદલેલ: × બને +, ÷ બને −: 9 + 3 − 1 = 11, સાચું પણ દેખાય — ચકાસો: 9 + 3 = 12, −1 = 11 = RHS, સાચું
3. બંને A અને B સાચા જણાય; ચોકસાઈથી A પ્રથમ સાચો વિકલ્પ: 12 + 4 − 2 = 6

✅ જવાબ: **12 + 4 − 2 = 6**

7. સંતુલિત સમીકરણ (Balancing the Equation)

આ પ્રકારમાં એક અધૂરું સમીકરણ આપવામાં આવે છે જેમાં ચિહ્નોની જગ્યાએ ખાલી જગ્યા (*) હોય છે. ચાર વિકલ્પોમાં ચિહ્નોના સમૂહ આપ્યા હોય છે; જે સમૂહ ખાલી જગ્યામાં ક્રમશઃ મૂકવાથી સમીકરણ સાચું બને તે પસંદ કરવાનો.

પદ્ધતિ: દરેક વિકલ્પનો ચિહ્ન-સમૂહ ક્રમશઃ * ની જગ્યાએ મૂકો, BODMAS થી LHS ગણો, RHS સાથે મેળવો.

ઉદાહરણ 1 **ખાલી જગ્યામાં ક્રમશઃ કયા ચિહ્નો મૂકવાથી સમીકરણ સાચું થાય? 6 * 2 * 4 * 2 = 14 (A) ×, +, ÷ (B) +, ×, − (C) ÷, ×, + (D) ×, −, +**

1. (A) 6 × 2 + 4 ÷ 2 = 12 + 2 = 14, સાચું
2. ચકાસણી (D) 6 × 2 − 4 + 2 = 12 − 4 + 2 = 10, ખોટું
3. તેથી સાચો સમૂહ ×, +, ÷

✅ જવાબ: **×, +, ÷**

ઉદાહરણ 2 **ખાલી જગ્યામાં ક્રમશઃ કયા ચિહ્નો મૂકવાથી સમીકરણ સાચું થાય? 9 * 3 * 2 * 5 = 11 (A) ÷, ×, + (B) ×, ÷, − (C) +, −, × (D) −, +, ÷**

1. (A) 9 ÷ 3 × 2 + 5 = 3 × 2 + 5 = 6 + 5 = 11, સાચું
2. ચકાસણી (B) 9 × 3 ÷ 2 − 5 = 13.5 − 5, અપૂર્ણાંક, ખોટું
3. સાચો સમૂહ ÷, ×, +

✅ જવાબ: **÷, ×, +**

8. અક્ષર-ચિહ્ન મિશ્ર પ્રશ્નો અને સરખામણી (>, <)

કેટલાક પ્રશ્નોમાં =, >, < જેવા સરખામણી ચિહ્નોને પણ બદલવામાં આવે છે, અથવા સમીકરણ ગણ્યા પછી LHS અને RHS વચ્ચે કયો સંબંધ (>, <, =) સાચો છે તે પૂછાય છે. અહીં પહેલાં બંને બાજુ અલગ-અલગ ગણો, પછી સરખાવો.

જ્યારે ચિહ્નો અક્ષરો (P, Q, R...) રૂપે હોય ત્યારે પણ સિદ્ધાંત એ જ — દરેક અક્ષરને તેના સાચા ગાણિતિક ચિહ્નમાં ફેરવો અને BODMAS થી ગણો.

ઉદાહરણ 1 **જો '×' એટલે '−', '−' એટલે '+', '+' એટલે '÷' અને '÷' એટલે '×' હોય, તો 15 − 5 + 5 × 5 ÷ 5 = ?**

1. ચિહ્નો બદલો: 15 + 5 ÷ 5 − 5 × 5
2. BODMAS — ભાગાકાર: 5 ÷ 5 = 1; ગુણાકાર: 5 × 5 = 25. સમીકરણ: 15 + 1 − 25
3. 15 + 1 = 16, 16 − 25 = −9

✅ જવાબ: **−9**

ઉદાહરણ 2 **જો '÷' એટલે '+', '−' એટલે '÷', '×' એટલે '−' અને '+' એટલે '×' હોય, તો 16 ÷ 8 − 4 + 2 × 3 = ?**

1. ચિહ્નો બદલો: 16 + 8 ÷ 4 × 2 − 3
2. BODMAS — ભાગાકાર: 8 ÷ 4 = 2; ગુણાકાર: 2 × 2 = 4. સમીકરણ: 16 + 4 − 3
3. 16 + 4 = 20, 20 − 3 = 17

✅ જવાબ: **17**

ટૂંકી રીતો — ગાણિતિક ક્રિયાઓ

નીચેની ટૂંકી રીતો યાદ રાખવાથી આ વિભાગના પ્રશ્નો ઝડપથી અને ભૂલ વગર ઉકેલી શકાશે.

ટૂંકી રીતો — ગાણિતિક ક્રિયાઓ

- ગણતરી હંમેશાં BODMAS ક્રમમાં: કૌંસ → ઘાત → ભાગાકાર → ગુણાકાર → સરવાળો → બાદબાકી.
- પ્રથમ અવેજી, પછી જ ગણો — દેખાતા ચિહ્ન પ્રમાણે ક્યારેય ગણશો નહીં.
- આખું સમીકરણ સાચા ચિહ્નો સાથે એક વાર ફરી લખી લો — ભૂલ ઘટશે.
- અદલબદલ / સંતુલન / સાચું-સમીકરણ પ્રકારમાં વિકલ્પ-અવેજી (option-substitution) પદ્ધતિ વાપરો — દરેક વિકલ્પ મૂકીને LHS = RHS તપાસો.
- ભાગાકાર પછી અપૂર્ણાંક આવે તેવો વિકલ્પ સામાન્ય રીતે ખોટો હોય — પૂર્ણાંક આપતો વિકલ્પ પહેલાં ચકાસો.
- × અને ÷ સમાન અગ્રતા, + અને − સમાન અગ્રતા — સમાન અગ્રતામાં ડાબેથી જમણે ગણો.

વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

AMC જુનિયર ક્લાર્ક 2024

1 **એક વ્યક્તિ અંગૂઠા માટે એક, પહેલી (તર્જની) આંગળી માટે બે, વચલી (મધ્યમા) આંગળી માટે ત્રણ, ત્યાર પછીની (અનામિકા) આંગળી માટે ચાર, છેલ્લી (ટચલી) આંગળી માટે પાંચ અને પાછા ફરતાં છેલ્લી આંગળીની બાજુની આંગળી માટે છ, વચ્ચેની આંગળી માટે સાત, પહેલી આંગળી માટે આઠ, અંગૂઠા માટે નવ અને ફરીથી પહેલી આંગળી માટે દસ, વચ્ચેની આંગળી માટે અગિયાર, ત્યાર પછીની આંગળી માટે બાર, છેલ્લી આંગળી માટે તેર અને પાછા ફરતાં ચૌદ, પંદર... એમ ગણે છે. આ રીતે ગણતાં એક હજાર કઈ આંગળી પર આવે?**

(A) અંગૂઠા (B) તર્જની (C) મધ્યમા (D) અનામિકા

✓ **જવાબ:** (A) અંગૂઠા

GPSSB મદદનીશ ઈજનેર (સિવિલ) 2025

2 **35287691 સંખ્યાના દરેક અંકોને ડાબેથી જમણે ચડતા ક્રમમાં ગોઠવામાં આવે છે. આ રીતે બનેલી નવી સંખ્યામાં ડાબેથી બીજા અને જમણેથી ત્રીજા ક્રમે આવેલા અંકનો સરવાળો કેટલો થશે?**

(A) 12 (B) 13 (C) 10 **(D) 9**

✓ **જવાબ:** (D) 9

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી (ખેતી) 2025

3 જો 'P' નો અર્થ '÷' હોય, 'Q' નો અર્થ '+' હોય, 'R' નો અર્થ '×' હોય અને 'S' નો અર્થ '−' હોય, તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્ન ચિહ્ન (?) ના સ્થાને શું આવશે? 7 R 2 Q 14 P 1 S 13 = ?

(A) 5 | (B) 10 | **(C) 15** | (D) 25

✓ **જવાબ:** (C) 15

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી (સહકાર) 2025

4 જો '+' નો અર્થ '−', '−' નો અર્થ '×', '×' નો અર્થ '÷' અને '÷' નો અર્થ '+' થાય, તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્ન ચિહ્ન (?) ના સ્થાને શું આવશે? 41 ÷ 27 × 9 − 6 + 22 = ?

(A) 38 | (B) 35 | (C) 39 | **(D) 37**

✓ **જવાબ:** (D) 37

GPSSB જુનિયર ક્લાર્ક 2026

5 જો સંખ્યા 78562341 ના દરેક એકી અંકમાં 2 ઉમેરવામાં આવે અને દરેક બેકી અંકમાંથી 1 બાદ કરવામાં આવે, તો આ રીતે બનેલી નવી સંખ્યામાં કેટલા અંક એક કરતા વધુ વખત દેખાશે?

(A) કોઈ પણ નહીં | (B) એક | (C) બે | **(D) ત્રણ**

✓ **જવાબ:** (D) ત્રણ

GPSSB જુનિયર ફાર્માસિસ્ટ 2025

6 જો સંખ્યા 8365147 માંના દરેક એકી અંકમાં 1 ઉમેરવામાં આવે અને દરેક બેકી અંકમાંથી 2 બાદ કરવામાં આવે, તો ડાબી બાજુથી ત્રીજા અને જમણી બાજુથી બીજા અંક વચ્ચેનો તફાવત કેટલો હશે?

(A) 2 | (B) 3 | (C) 1 | (D) 0

✓ **જવાબ:** (A) 2

GPSSB મુખ્ય સેવિકા 2025

7 સંખ્યા 9271834 ના દરેક અંકને ડાબેથી જમણે ઉતરતા ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવે, તો આ રીતે બનેલી નવી સંખ્યામાં કેટલા અંકોનું સ્થાન મૂળ સંખ્યાની સરખામણીમાં બદલાશે નહીં?

(A) એક | **(B) બે** | (C) ત્રણ | (D) ચાર

✓ **જવાબ:** (B) બે

GPSSB નાયબ ચિટનીસ 2025

8 જો સંખ્યા 3274816 માંના દરેક એકી અંકમાં 1 ઉમેરવામાં આવે અને દરેક બેકી અંકમાંથી 2 બાદ કરવામાં આવે, તો આ રીતે રચાયેલી સંખ્યામાં સૌથી મોટા અને સૌથી નાના અંકોનો સરવાળો કેટલો થશે?

(A) 8 | (B) 9 | (C) 7 | (D) 6

✓ **જવાબ:** (A) 8

GPSSB સંશોધન મદદનીશ 2018

9 એક વજનકાંટો સોનાના 5 સિક્કા અથવા ચાંદીના 4 સિક્કાનું વજન કરી શકે છે. તો તેવા જ દસ વજનકાંટા સોનાના 20 સિક્કા સાથે કેટલા ચાંદીના સિક્કાનું વજન કરી શકે ?

(A) 30 (B) 20 **(C) 24** (D) 16

✓ જવાબ: (C) 24

GPSSB સંશોધન મદદનીશ 2025

10 જો 86274358 સંખ્યાના દરેક એકી અંકમાંથી 2 બાદ કરવામાં આવે અને દરેક બેકી અંકમાં 1 ઉમેરવામાં આવે, તો આ રીતે બનેલી નવી સંખ્યામાં ડાબી બાજુથી ચોથા અને જમણી બાજુથી બીજા સ્થાને આવેલા અંકોનો સરવાળો કેટલો થશે?

(A) 8 (B) 11 (C) 12 (D) 13

✓ જવાબ: (A) 8

GPSSB સ્ટાફ નર્સ 2022

11 "857423" માં આપેલ એકી સંખ્યાનો સરવાળો કરવામાં આવે અને તેમાં આપેલ બેકી સંખ્યાઓનો પણ સરવાળો કરવામાં આવે તો તે બે વચ્ચેનો તફાવત કેટલો હશે ?

(A) 1 (B) 2 (C) 4 (D) 0

✓ જવાબ: (A) 1

GPSSB સ્ટાફ નર્સ 2025

12 જો 'P' નો અર્થ '-' હોય, 'Q' નો અર્થ '×' હોય, 'C' નો અર્થ '÷' હોય અને 'D' નો અર્થ '+' હોય, તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્ન ચિહ્ન (?) ના સ્થાને શું આવવું જોઈએ? 13 D 9 C 3 Q 5 P 11 = ?

(A) 13 (B) 15 **(C) 17** (D) 19

✓ જવાબ: (C) 17

GPSSB આંકડા મદદનીશ 2025

13 જો 852764323834 સંખ્યામાં દરેક એકી અંકમાંથી 1 બાદ કરવામાં આવે અને દરેક બેકી અંકમાં 1 ઉમેરવામાં આવે, તો ડાબી બાજુથી ત્રીજા અંક અને જમણી બાજુથી બીજા અંકનો સરવાળો કેટલો થશે?

(A) 3 (B) 4 **(C) 5** (D) 6

✓ જવાબ: (C) 5

GPSSB તલાટી કમ મંત્રી 2025

14 જો સંખ્યા 1748365 ના દરેક એકી અંકમાં 1 ઉમેરવામાં આવે અને દરેક બેકી અંકમાંથી 2 બાદ કરવામાં આવે, તો આ રીતે બનેલી નવી સંખ્યામાં, ડાબી બાજુથી બીજા અને જમણી બાજુથી બીજા અંકોનો સરવાળો કેટલો થશે?

(A) 12 (B) 11 (C) 10 (D) 8

✓ જવાબ: (A) 12

GPSSB ટ્રેસર 2025

15 જો સંખ્યા 134682 ના દરેક બેકી અંકમાંથી 1 બાદ કરવામાં આવે અને દરેક એકી અંકમાં 3 ઉમેરવામાં આવે, તો આ રીતે બનતી નવી સંખ્યામાં 5 કેટલી વાર દેખાય છે?

(A) એકેય નહિ | **(B) એક** | (C) બે | (D) ત્રણ

✓ **જવાબ:** (B) એક

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

16 What will come in place of the question mark (?) in the following equation if '÷' and '×' are interchanged and the numbers '5' and '3' are interchanged? 25 × 3 + 42 − 27 + 9 + 15 ÷ 5 = ?

(A) 77 | (B) 75 | **(C) 74** | (D) 71

✓ **જવાબ:** (C) 74

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

17 જો 'A' નો અર્થ '÷', 'B' નો અર્થ 'x', 'C' નો અર્થ '+' અને 'D' નો અર્થ '-' હોય, તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્ન ચિહ્ન '?' ના સ્થાને શું આવશે? 9 B 5 C 33 D 36 A 3 = ?

(A) 66 | (B) 68 | (C) 64 | (D) 67

✓ **જવાબ:** (A) 66

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

18 If 2 is added to each even digit and 1 is subtracted from each odd digit in the number 7326495, what will be the sum of the digits that are first from the left and first from the right in the new number thus formed?

(A) 14 | **(B) 10** | (C) 7 | (D) 4

✓ **જવાબ:** (B) 10

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

19 જો '+' અને '−' ની પરસ્પર અદલાબદલી કરવામાં આવે અને '×' અને '÷' ની પરસ્પર અદલાબદલી કરવામાં આવે તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્નાર્થચિહ્ન (?) ની જગ્યાએ શું આવશે? 26 ÷ 2 +16 × 2 - 3 = ?

(A) 24 | (B) 12 | **(C) 47** | (D) 26

✓ **જવાબ:** (C) 47

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

20 What will come in the place of the question mark (?) in the following equation, if '+' and '−' are interchanged and '×' and '÷' are interchanged? 77 − 15 + 140 × 20 ÷ 13 = ?

(A) 8 | (B) 3 | **(C) 1** | (D) 6

✓ **જવાબ:** (C) 1

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

21 **Each of the digits in the number 1209735 is arranged in ascending order from left to right. What will be the sum of the digits that are second from the left and second from the right in the new number thus formed?**

(A) 10 **(B) 8** (C) 12 (D) 6

✓ **જવાબ:** (B) 8

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

22 **જો '+' નો અર્થ 'બાદબાકી', '−' નો અર્થ 'ગુણાકાર', '×' નો અર્થ 'ભાગાકાર', અને '÷' નો અર્થ 'વત્તાકાર' થતો હોય, તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્નાર્થ ચિહ્ન (?) ની જગ્યાએ શું આવશે? 7 ÷ 9 − 2 + 27 × 3 = ?**

(A) 25 (B) 21 **(C) 16** (D) 10

✓ **જવાબ:** (C) 16

ગુજરાત પોલીસ સબ ઈન્સ્પેક્ટર (PSI, બિનહથિયારી) 2022

23 **જો નીચેના દરેક સમીકરણમાં '−' નું ચિન્હ ભાગાકાર માટે, '÷' નું ચિન્હ બાદબાકી માટે અને '+' નું ચિન્હ ગુણાકાર માટે અને '×' નું ચિન્હ સરવાળા માટે હોય. તો નિચેનામાંથી કયું સમીકરણ સાચું હોય?**

(A) 6 + 20 − 12 ÷ 7 − 1 = 38 **(B) 6 − 20 ÷ 12 × 7 + 1 = 57** (C) 6 + 20 − 12 ÷ 7 + 1 = 62

(D) 6 ÷ 20 × 12 + 7 − 1 = 70

✓ **જવાબ:** (B) 6 − 20 ÷ 12 × 7 + 1 = 57

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

24 **If 1 is added to each even digit and 2 is subtracted from each odd digit in the number 2574683, then what will be the sum of the digits which are second from the left and second from the right?**

(A) 12 (B) 11 (C) 4 (D) 7

✓ **જવાબ:** (A) 12

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

25 **If '+' means '÷', '−' means '+', '×' means '-' and '÷' means '×', then, what will be the value of the following expression?**

(A) 1 (B) 2 **(C) 3** (D) 5

✓ **જવાબ:** (C) 3

ગુજરાત હાઈકોર્ટ આસિસ્ટન્ટ / કેશિયર 2023

26 **If 1 = 1, 2 = 3, 3 = 5 and 4 = 7, then 5 = ?**

(A) 9 (B) 8 (C) 7 (D) 6

✓ **જવાબ:** (A) 9

ગુજરાત હાઈકોર્ટ નાયબ વિભાગીય અધિકારી (Dy.SO) 2021

27 **Select the correct combination of mathematical sign to replace '*' to balance the equation given : 9*4*22*14**

(A) × − = (B) × + = (C) − × = (D) × = −

✓ **જવાબ:** (A) × − =

RMC જુનિયર ક્લાર્ક 2021

28 **એક સોસાયટીમાં 8 બંગલાઓને 1 થી 8 ક્રમાંકો આપવામાં આવ્યા છે. આ બંગલાઓ પૈકી કયા બંગલા ક્રમાંકના આગળના બંગલાઓના બધાજ ક્રમાંકોનો સરવાળો તે જ બંગલાની પછીના બધાજ ક્રમાંકના સરવાળા જેટલો છે ?**

(A) 7 (B) 4 (C) 5 **(D) 6**

✓ **જવાબ:** (D) 6

SEB TAT (ઉ.મા.) — English 2023

29 **નીચેની આકૃતિમાં પ્રશ્નાર્થ ચિહ્નની જગ્યાએ શું આવે ? [આકૃતિ: ? / 4 5 / 20 ; 2 / 2 3 / 6]**

(A) 12 **(B) 10** (C) 14 (D) 16

✓ **જવાબ:** (B) 10

SEB TAT (માધ્યમિક) — સામાન્ય 2018

30 **જો સરવાળા માટે ×, બાદબાકી માટે ÷ અને ગુણાકાર માટે + હોય તો 20 × 8 ÷ 4 + 2 = ___**

(A) 12 **(B) 24** (C) 25 (D) 5

✓ **જવાબ:** (B) 24

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી (સહકાર) 2025

31 **જો '+' અને '−' ની પરસ્પર અદલાબદલી કરવામાં આવે અને '×' અને '÷' ની પરસ્પર અદલાબદલી કરવામાં આવે તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્ન ચિહ્ન (?) ના સ્થાને શું આવશે? 35 × 7 ÷ 8 – 27 + 12 = ?**

(A) 57 (B) 53 **(C) 55** (D) 59

✓ **જવાબ:** (C) 55

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

32 If 'A' stands for '÷', 'B' stands for '×', 'C' stands for '+' and 'D' stands for '−', what will come in place of the question mark (?) in the following equation? 270 A 15 C 313 B 3 D 107 = ?

(A) 850 (B) 780 (C) 812 (D) 764

✓ જવાબ: (A) 850

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

33 જો 'A' નો અર્થ '÷', 'B' નો અર્થ 'x', 'C' નો અર્થ '+' અને 'D' નો અર્થ '-' હોય, તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્ન ચિહ્ન '?' ના સ્થાને શું આવશે? 50 C 38 A 38 B 26 D 7 = ?

(A) 69 (B) 71 (C) 68 (D) 70

✓ જવાબ: (A) 69

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

34 What will come in place of the question mark (?) in the following equation, if '+' and '−' are interchanged and '×' and '÷' are interchanged? 21 ÷ 4 × 7 + 5 − 8 = ?

(A) 12 (B) 13 (C) 14 **(D) 15**

✓ જવાબ: (D) 15

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

35 જો '+' અને '−' ની પરસ્પર અદલાબદલી કરવામાં આવે અને '×' અને '÷' ની પરસ્પર અદલાબદલી કરવામાં આવે તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્નાર્થચિહ્ન (?) ની જગ્યાએ શું આવશે? 12 ÷ 4 - 10 × 2 + 11 = ?

(A) 31 **(B) 42** (C) 73 (D) 64

✓ જવાબ: (B) 42

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

36 What will come in the place of the question mark (?) in the following equation, if '+' and '−' are interchanged and '×' and '÷' are interchanged? 269 − 11 + 86 × 2 ÷ 5 = ?

(A) 66 (B) 71 (C) 78 **(D) 65**

✓ જવાબ: (D) 65

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

37 Each of the digits in the number 1209534 is arranged in ascending order from left to right. What will be the sum of the digits that are second from the left and second from the right in the new number thus formed?

(A) 11 **(B) 6** (C) 9 (D) 7

✓ જવાબ: (B) 6

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

38 જો '+' નો અર્થ 'બાદબાકી', '−' નો અર્થ 'ગુણાકાર', '×' નો અર્થ 'ભાગાકાર', અને '÷' નો અર્થ 'વત્તાકાર', તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્નાર્થ ચિહ્ન (?) ની જગ્યાએ શું આવશે? 8 − 2 + 20 × 4 ÷ 3 = ?

(A) 2 (B) 5 (C) 9 **(D) 14**

✓ જવાબ: (D) 14

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

39 If 'A' stands for '÷', 'B' stands for '×', 'C' stands for '+' and 'D' stands for '−', then what will come in place of the question mark (?) in the following equation? 145 B 2 D 888 A 8 C 21 = ?

(A) 189 **(B) 200** (C) 222 (D) 232

✓ જવાબ: (B) 200

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

40 If 2 is added to each odd digit and 2 is subtracted from each even digit in the number '5578464', then what will be the sum of digits which are second from the left and third from the right in the number thus formed?

(A) 6 (B) 7 **(C) 9** (D) 8

✓ જવાબ: (C) 9

ગુજરાત હાઈકોર્ટ નાયબ વિભાગીય અધિકારી (Dy.SO) 2021

41 If L denotes ×, M denotes ÷, P denotes + and Q denotes − then 16P24M8Q6M2L3 = ___

(A) 9 **(B) 12** (C) 11 (D) 10

✓ જવાબ: (B) 12

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

42 If 'A' stands for '÷', 'B' stands for '×', 'C' stands for '+' and 'D' stands for '−', what will come in place of the question mark (?) in the following equation? 319 A 11 C 200 B 4 D 106 = ?

(A) 694 **(B) 723** (C) 540 (D) 668

✓ જવાબ: (B) 723

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

43 જો '+' અને '-' ની પરસ્પર અદલાબદલી કરવામાં આવે અને '×' અને '÷' ની પરસ્પર અદલાબદલી કરવામાં આવે, તો નીચેના સમીકરણમાં '?' ના સ્થાને શું આવશે? 40 ÷ 21 × 20 + 24 - 39 = ?

(A) 57 (B) 59 (C) 55 (D) 58

✓ જવાબ: (A) 57

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

44 **What will come in the place of the question mark (?) in the following equation, if '+' and '−' are interchanged and '×' and '÷' are interchanged? 87 − 114 × 2 ÷ 6 + 309 = ?**

(A) 120 (B) 122 (C) 128 (D) 136

✓ **જવાબ:** (A) 120

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

45 **જો 'P' એટલે '×', 'Q' એટલે '÷', 'R' એટલે '-' અને 'S' એટલે '+' હોય, તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્નાર્થચિહ્ન '?' ની જગ્યાએ શું આવશે? 6 Q 3 S 25 P 5 R 16 P 3 = ?**

(A) 79 (B) 105 (C) 111 (D) 90

✓ **જવાબ:** (A) 79

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

46 **What will come in the place of the question mark (?) in the following equation, if '+' and '−' are interchanged and '×' and '÷' are interchanged? 100 − 15 + 108 × 12 ÷ 5 = ?**

(A) 97 (B) 85 **(C) 70** (D) 77

✓ **જવાબ:** (C) 70

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

47 **If '+' means 'division', '−' means 'multiplication', '×' means 'subtraction' and '÷' means 'addition', then what will come in place of the question mark (?) in the following equation? 330 + 5 × 9 − 27 ÷ 200 = ?**

(A) 27 **(B) 23** (C) 32 (D) 37

✓ **જવાબ:** (B) 23

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

48 **જો '+' અને '−' ને એકબીજા સાથે બદલવામાં આવે અને '×' અને '÷' ને બીજા સાથે બદલવામાં આવે તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્નાર્થ ચિહ્ન (?) ની જગ્યાએ શું આવશે? 11 + 4 ÷ 3 − 16 × 4 = ?**

(A) 14 (B) 11 (C) 8 **(D) 3**

✓ **જવાબ:** (D) 3

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

49 **Each of the digits in the number 7341256 is arranged in ascending order from left to right. What will be the sum of the digits which are second from the left and second from the right in the new number thus formed?**

(A) 5 (B) 6 (C) 7 **(D) 8**

✓ **જવાબ:** (D) 8

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

50 **If 1 is added to each even digit and 2 is subtracted from each odd digit in the number 6435287, how many digits will appear more than once in the new number thus formed?**

(A) None | (B) One | **(C) Two** | (D) Three

✓ **જવાબ:** (C) Two

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

51 **જો '+' અને '-' ની પરસ્પર અદલાબદલી કરવામાં આવે અને '×' અને '÷' ની પરસ્પર અદલાબદલી કરવામાં આવે, તો નીચેના સમીકરણમાં '?' ના સ્થાને શું આવશે? 20 ÷ 9 × 15 - 14 + 6 = ?**

(A) 20 | (B) 22 | (C) 18 | (D) 21

✓ **જવાબ:** (A) 20

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

52 **What will come in the place of the question mark (?) in the following equation, if '+' and '−' are interchanged and '×' and '÷' are interchanged? 192 × 6 − 38 ÷ 3 + 78 = ?**

(A) 64 | (B) 66 | (C) 67 | **(D) 68**

✓ **જવાબ:** (D) 68

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

53 **જો 'P' એટલે '×', 'Q' એટલે '÷', 'R' એટલે '-' અને 'S' એટલે '+' હોય, તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્નાર્થચિહ્ન '?' ની જગ્યાએ શું આવશે? 23 P 2 R 24 Q 4 S 12 P 2 = ?**

(A) 19 | (B) 35 | **(C) 64** | (D) 87

✓ **જવાબ:** (C) 64

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

54 **What will come in the place of the question mark (?) in the following equation, if '+' and '−' are interchanged and '×' and '÷' are interchanged? 55 − 5 + 125 × 5 ÷ 2 = ?**

(A) 12 | (B) 18 | **(C) 10** | (D) 21

✓ **જવાબ:** (C) 10

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

55 **If '+' means 'division', '−' means 'multiplication', '×' means 'subtraction' and '÷' means 'addition', then what will come in place of the question mark (?) in the following equation? 639 + 9 × 6 − 44 ÷ 279 = ?**

(A) 85 | (B) 91 | (C) 93 | **(D) 86**

✓ **જવાબ:** (D) 86

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

56 જો '+' અને '−' ને એકબીજા સાથે બદલવામાં આવે અને '×' અને '÷' ને બીજા સાથે બદલવામાં આવે તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્નાર્થ ચિહ્ન (?) ની જગ્યાએ શું આવશે? 3 ÷ 4 + 20 × 2 − 5 = ?

(A) 15 | (B) 11 | **(C) 7** | (D) 4

✓ જવાબ: (C) 7

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

57 The digits in the number 8564317 are arranged in ascending order from left to right. What will be the sum of the digits which are second from the left and second from the right in the new number thus formed?

(A) 6 | (B) 9 | **(C) 10** | (D) 13

✓ જવાબ: (C) 10

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

58 If '+' means '÷', '−' means '×', '×' means '+' and '÷' means '−', then what will come in place of the question mark (?) in the following equation? 408 ÷ 6 − 5 × 12 + 6 = ?

(A) 298 | (B) 360 | (C) 278 | **(D) 380**

✓ જવાબ: (D) 380

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

59 જો 'A' નો અર્થ '÷', 'B' નો અર્થ 'x', 'C' નો અર્થ '+' અને 'D' નો અર્થ '-' હોય, તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્ન ચિહ્ન '?' ના સ્થાને શું આવશે? 8 D 16 A 11 B 44 C 41 = ?

(A) -15 | (B) -13 | (C) -17 | (D) -14

✓ જવાબ: (A) -15

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

60 જો 'I' નો અર્થ '+', 'J' નો અર્થ '×', 'K' નો અર્થ '÷' અને 'L' નો અર્થ '-' હોય તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્નાર્થચિહ્ન '?' ની જગ્યાએ શું આવશે? 35 J 4 L 15 K 5 I 6 = ?

(A) 143 | (B) 210 | (C) 110 | (D) 172

✓ જવાબ: (A) 143

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

61 જો 7134658 સંખ્યાના દરેક એકી અંકમાં 1 ઉમેરવામાં આવે અને દરેક બેકી અંકમાંથી 2 બાદ કરવામાં આવે, તો આ રીતે બનેલી નવી સંખ્યામાં ડાબી બાજુથી ત્રીજા અને જમણી બાજુથી ત્રીજા સ્થાને રહેલા અંકોનો સરવાળો કેટલો થશે?

(A) 12 | (B) 10 | (C) 9 | **(D) 8**

✓ જવાબ: (D) 8

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

62 **જો '+' અને '-' ની પરસ્પર અદલાબદલી કરવામાં આવે અને '×' અને '÷' ની પરસ્પર અદલાબદલી કરવામાં આવે, તો નીચેના સમીકરણમાં '?' ના સ્થાને શું આવશે? 4 ÷ 20 - 10 + 48 × 4 = ?**

(A) 78 (B) 80 (C) 76 (D) 79

✓ **જવાબ:** (A) 78

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

63 **જો '+' અને '−' ની પરસ્પર અદલાબદલી કરવામાં આવે અને '×' અને '÷' ની પરસ્પર અદલાબદલી કરવામાં આવે તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્નાર્થચિહ્ન (?) ની જગ્યાએ શું આવશે? 202 × 2 -18 ÷ 9 + 212 = ?**

(A) 83 **(B) 51** (C) 85 (D) 248

✓ **જવાબ:** (B) 51

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

64 **જો 'A' નો અર્થ '÷', 'B' નો અર્થ '×', 'C' નો અર્થ '+' અને 'D' નો અર્થ '−' હોય, તો નીચેના સમીકરણમાં પ્રશ્નાર્થ ચિહ્ન (?) ની જગ્યાએ શું આવશે? 5 B 2 C 20 A 4 D 11 = ?**

(A) 15 (B) 11 (C) 7 **(D) 4**

✓ **જવાબ:** (D) 4

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 **જો '+' એટલે '×', '−' એટલે '÷', '×' એટલે '+' અને '÷' એટલે '−' હોય, તો 6 + 4 − 8 × 2 = ?**

(A) 5 (B) 9 (C) 7 (D) 3

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 × 4 ÷ 8 + 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 5.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 **નીચેના ચિહ્ન-અર્થ પ્રમાણે ગણો — '+' = '−', '−' = '+', '×' = '÷', '÷' = '×'. તો 6 + 4 − 8 × 2 = ?**

(A) 5 (B) 8 (C) 4 **(D) 6**

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 − 4 + 8 ÷ 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 6.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **આપેલ સંકેત: '+' → '÷', '−' → '×', '×' → '+', '÷' → '−'. તો 6 + 4 − 8 × 2 નું મૂલ્ય શોધો.**

(A) 16 (B) 12 **(C) 14** (D) 18

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 ÷ 4 × 8 + 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 14.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **ધારો કે '+' એટલે '×', '−' એટલે '÷', '×' એટલે '−', '÷' એટલે '+'. તો 6 + 4 − 8 × 2 = ?**

(A) -1 **(B) 1** (C) 5 (D) 3

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 × 4 ÷ 8 − 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 1.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **જો '+' એટલે '÷', '−' એટલે '×', '×' એટલે '−' અને '÷' એટલે '+' હોય, તો 6 + 4 − 8 × 2 = ?**

(A) 10 (B) 14 (C) 12 (D) 8

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 ÷ 4 × 8 − 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 10.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **નીચેના ચિહ્ન-અર્થ પ્રમાણે ગણો — '+' = '−', '−' = '×', '×' = '÷', '÷' = '+'. તો 6 + 4 − 8 × 2 = ?**

(A) 8 (B) -8 (C) -12 **(D) -10**

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 − 4 × 8 ÷ 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → -10.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **આપેલ સંકેત: '+' → '×', '−' → '÷', '×' → '+', '÷' → '−'. તો 6 × 4 ÷ 8 + 2 નું મૂલ્ય શોધો.**

(A) -4 (B) -8 **(C) -6** (D) 4

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 + 4 − 8 × 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → -6.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **ધારો કે '+' એટલે '−', '−' એટલે '+', '×' એટલે '÷', '÷' એટલે '×'. તો 6 × 4 ÷ 8 + 2 = ?**

(A) 8 **(B) 10** (C) 14 (D) 12

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 ÷ 4 × 8 − 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 10.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **જો '+' એટલે '÷', '−' એટલે '×', '×' એટલે '+' અને '÷' એટલે '−' હોય, તો 6 × 4 ÷ 8 + 2 = ?**

(A) 6 (B) 1 (C) 8 (D) 4

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 + 4 − 8 ÷ 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 6.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **નીચેના ચિહ્ન-અર્થ પ્રમાણે ગણો — '+' = '×', '−' = '÷', '×' = '−', '÷' = '+'. તો 6 × 4 ÷ 8 + 2 = ?**

(A) 20 (B) 16 (C) 24 **(D) 18**

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 − 4 + 8 × 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 18.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **આપેલ સંકેત: '+' → '÷', '−' → '×', '×' → '−', '÷' → '+'. તો 6 × 4 ÷ 8 + 2 નું મૂલ્ય શોધો.**

(A) 8 (B) 4 **(C) 6** (D) 5

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 − 4 + 8 ÷ 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 6.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **ધારો કે '+' એટલે '×', '−' એટલે '÷', '×' એટલે '+', '÷' એટલે '−'. તો 6 − 4 + 8 ÷ 2 = ?**

(A) 8 **(B) 10** (C) 14 (D) 12

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 ÷ 4 × 8 − 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 10.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **જો '+' એટલે '−', '−' એટલે '+', '×' એટલે '÷' અને '÷' એટલે '×' હોય, તો 6 − 4 + 8 ÷ 2 = ?**

(A) -6 (B) 4 (C) -4 (D) -8

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 + 4 − 8 × 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → -6.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **નીચેના ચિહ્ન-અર્થ પ્રમાણે ગણો — '+' = '÷', '−' = '×', '×' = '+', '÷' = '−'. તો 6 − 4 + 8 ÷ 2 = ?**

(A) 5 (B) 3 (C) -1 **(D) 1**

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 × 4 ÷ 8 − 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 1.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **આપેલ સંકેત: '+' → '×', '−' → '÷', '×' → '−', '÷' → '+'. તો 6 − 4 + 8 ÷ 2 નું મૂલ્ય શોધો.**

(A) 16 (B) 12 **(C) 14** (D) 18

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 ÷ 4 × 8 + 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 14.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **ધારો કે '+' એટલે '÷', '−' એટલે '×', '×' એટલે '−', '÷' એટલે '+'. તો 6 − 4 + 8 ÷ 2 = ?**

(A) 3 **(B) 5** (C) 9 (D) 7

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 × 4 ÷ 8 + 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 5.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **જો '+' એટલે '−', '−' એટલે '×', '×' એટલે '÷' અને '÷' એટલે '+' હોય, તો 6 − 4 + 8 ÷ 2 = ?**

(A) 18 (B) 22 (C) 20 (D) 16

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 × 4 − 8 + 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 18.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **નીચેના ચિહ્ન-અર્થ પ્રમાણે ગણો — '+' = '−', '−' = '+', '×' = '÷', '÷' = '×'. તો 6 ÷ 4 − 8 × 2 = ?**

(A) 16 (B) 30 (C) 26 **(D) 28**

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 × 4 + 8 ÷ 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 28.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **આપેલ સંકેત: '+' → '÷', '−' → '×', '×' → '+', '÷' → '−'. તો 6 ÷ 4 − 8 × 2 નું મૂલ્ય શોધો.**

(A) -22 (B) -26 **(C) -24** (D) 18

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 − 4 × 8 + 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → -24.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **ધારો કે '+' એટલે '÷', '−' એટલે '×', '×' એટલે '−', '÷' એટલે '+'. તો 6 ÷ 4 − 8 × 2 = ?**

(A) 34 **(B) 36** (C) 78 (D) 38

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 + 4 × 8 − 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 36.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **જો '+' એટલે '−', '−' એટલે '×', '×' એટલે '÷' અને '÷' એટલે '+' હોય, તો 6 ÷ 4 − 8 × 2 = ?**

(A) 22 (B) 40 (C) 24 (D) 20

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 + 4 × 8 ÷ 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 22.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **નીચેના ચિહ્ન-અર્થ પ્રમાણે ગણો — '+' = '×', '−' = '÷', '×' = '+', '÷' = '−'. તો 6 + 4 × 8 − 2 = ?**

(A) 16 (B) 30 (C) 26 **(D) 28**

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 × 4 + 8 ÷ 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 28.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **આપેલ સંકેત: '+' → '×', '−' → '÷', '×' → '−', '÷' → '+'. તો 6 + 4 × 8 − 2 નું મૂલ્ય શોધો.**

(A) 22 (B) 18 **(C) 20** (D) 8

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 × 4 − 8 ÷ 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 20.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **ધારો કે '+' એટલે '−', '−' એટલે '×', '×' એટલે '÷', '÷' એટલે '+'. તો 6 + 4 × 8 − 2 = ?**

(A) 3 **(B) 5** (C) 9 (D) 7

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 − 4 ÷ 8 × 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 5.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **જો '+' એટલે '×', '−' એટલે '÷', '×' એટલે '+' અને '÷' એટલે '−' હોય, તો 6 × 4 + 8 ÷ 2 = ?**

(A) 36 (B) 78 (C) 38 (D) 34

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 + 4 × 8 − 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 36.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **નીચેના ચિહ્ન-અર્થ પ્રમાણે ગણો — '+' = '×', '−' = '÷', '×' = '−', '÷' = '+'. તો 6 × 4 + 8 ÷ 2 = ?**

(A) 18 (B) -22 (C) -26 **(D) -24**

ઉકેલ: અવેજી પછી: 6 − 4 × 8 + 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → -24.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **આપેલ સંકેત: '+' → '×', '−' → '÷', '×' → '+', '÷' → '−'. તો 18 + 2 − 6 × 3 નું મૂલ્ય શોધો.**

(A) 11 (B) 7 **(C) 9** (D) 13

ઉકેલ: અવેજી પછી: 18 × 2 ÷ 6 + 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 9.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **ધારો કે '+' એટલે '−', '−' એટલે '+', '×' એટલે '÷', '÷' એટલે '×'. તો 18 + 2 − 6 × 3 = ?**

(A) 16 **(B) 18** (C) 22 (D) 20

ઉકેલ: અવેજી પછી: 18 − 2 + 6 ÷ 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 18.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **જો '+' એટલે '÷', '−' એટલે '×', '×' એટલે '+' અને '÷' એટલે '−' હોય, તો 18 + 2 − 6 × 3 = ?**

(A) 57 (B) 61 (C) 59 (D) 55

ઉકેલ: અવેજી પછી: 18 ÷ 2 × 6 + 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 57.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **નીચેના ચિહ્ન-અર્થ પ્રમાણે ગણો — '+' = '×', '−' = '÷', '×' = '−', '÷' = '+'. તો 18 + 2 − 6 × 3 = ?**

(A) 7 (B) 5 (C) 1 **(D) 3**

ઉકેલ: અવેજી પછી: 18 × 2 ÷ 6 − 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 3.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **નીચેના સમીકરણને સાચું બનાવવા કયા બે ચિહ્નો અદલબદલ કરવા? 36 + 6 × 2 − 4 = 8**

(A) '+' અને '×' (B) '−' અને '×' **(C) '+' અને '÷'** (D) '+' અને '−'

ઉકેલ: '+' અને '÷' અદલબદલ કરતાં: 36 ÷ 6 × 2 − 4 = 8.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **નીચેના સમીકરણને સાચું બનાવવા કયા બે ચિહ્નો અદલબદલ કરવા? 8 − 4 × 2 + 3 = 13**

(A) '−' અને '×' | **(B) '+' અને '−'** | (C) '+' અને '×' | (D) '+' અને '÷'

ઉકેલ: '+' અને '−' અદલબદલ કરતાં: 8 + 4 × 2 − 3 = 13.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

33 **નીચેના સમીકરણને સાચું બનાવવા કયા બે ચિહ્નો અદલબદલ કરવા? 12 × 3 ÷ 2 − 5 = 23**

(A) '+' અને '−' | (B) '+' અને '×' | (C) '+' અને '÷' | (D) '−' અને '×'

ઉકેલ: '+' અને '−' અદલબદલ કરતાં: 12 × 3 ÷ 2 + 5 = 23.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

34 **નીચેના સમીકરણને સાચું બનાવવા કયા બે ચિહ્નો અદલબદલ કરવા? 20 ÷ 4 × 5 + 2 = 23**

(A) '+' અને '×' | (B) '+' અને '÷' | (C) '−' અને '×' | **(D) '+' અને '−'**

ઉકેલ: '+' અને '−' અદલબદલ કરતાં: 20 ÷ 4 × 5 − 2 = 23.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

35 **નીચેના સમીકરણને સાચું બનાવવા કયા બે ચિહ્નો અદલબદલ કરવા? 18 ÷ 6 − 3 × 2 = 9**

(A) '+' અને '÷' | (B) '−' અને '×' | **(C) '+' અને '−'** | (D) '+' અને '×'

ઉકેલ: '+' અને '−' અદલબદલ કરતાં: 18 ÷ 6 + 3 × 2 = 9.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

36 **નીચેના સમીકરણને સાચું બનાવવા કયા બે ચિહ્નો અદલબદલ કરવા? 24 ÷ 8 × 2 − 3 = 9**

(A) '−' અને '×' | **(B) '+' અને '−'** | (C) '+' અને '×' | (D) '+' અને '÷'

ઉકેલ: '+' અને '−' અદલબદલ કરતાં: 24 ÷ 8 × 2 + 3 = 9.

🏏 જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

🟢 સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. આપેલ સંકેત: '+' → '×', '−' → '÷', '×' → '+', '÷' → '−'. તો 6 + 4 − 2 નું મૂલ્ય શોધો.

(A) 16 (B) 14 (C) 10 (D) 12

2. ધારો કે '+' એટલે '−', '−' એટલે '+', '×' એટલે '÷', '÷' એટલે '×'. તો 6 + 4 − 2 = ?

(A) 6 (B) 2 (C) 4 (D) 8

3. જો '+' એટલે '÷', '−' એટલે '×', '×' એટલે '+' અને '÷' એટલે '−' હોય, તો 6 + 4 − 2 = ?

(A) 1 (B) 3 (C) 7 (D) 5

4. નીચેના ચિહ્ન-અર્થ પ્રમાણે ગણો — '+' = '×', '−' = '÷', '×' = '−', '÷' = '+'. તો 6 + 4 − 2 = ?

(A) 12 (B) 16 (C) 14 (D) 10

5. આપેલ સંકેત: '+' → '÷', '−' → '×', '×' → '−', '÷' → '+'. તો 6 + 4 − 2 નું મૂલ્ય શોધો.

(A) 7 (B) 5 (C) 1 (D) 3

6. ધારો કે '+' એટલે '−', '−' એટલે '×', '×' એટલે '÷', '÷' એટલે '+'. તો 6 + 4 − 2 = ?

(A) 0 (B) -4 (C) -2 (D) 4

7. જો '+' એટલે '×', '−' એટલે '÷', '×' એટલે '+' અને '÷' એટલે '−' હોય, તો 6 × 4 ÷ 2 = ?

(A) 6 (B) 8 (C) 12 (D) 10

8. નીચેના ચિહ્ન-અર્થ પ્રમાણે ગણો — '+' = '−', '−' = '+', '×' = '÷', '÷' = '×'. તો 6 × 4 ÷ 2 = ?

(A) 3 (B) 7 (C) 5 (D) 1

9. આપેલ સંકેત: '+' → '÷', '−' → '×', '×' → '+', '÷' → '−'. તો 6 × 4 ÷ 2 નું મૂલ્ય શોધો.

(A) 12 (B) 10 (C) 6 (D) 8

10. ધારો કે '+' એટલે '×', '−' એટલે '÷', '×' એટલે '−', '÷' એટલે '+'. તો 6 × 4 ÷ 2 = ?

(A) 6 (B) 2 (C) 4 (D) 8

11. જો '+' એટલે '÷', '−' એટલે '×', '×' એટલે '−' અને '÷' એટલે '+' હોય, તો 6 × 4 ÷ 2 = ?

(A) 2 (B) 4 (C) 8 (D) 6

12. નીચેના ચિહ્ન-અર્થ પ્રમાણે ગણો — '+' = '×', '−' = '÷', '×' = '+', '÷' = '−'. તો 6 − 4 + 2 = ?

(A) 3 (B) 7 (C) 5 (D) 1

🟡 મધ્યમ (Medium) 12 પ્રશ્ન

13. આપેલ સંકેત: '+' → '÷', '−' → '×', '×' → '−', '÷' → '+'. તો 18 + 2 − 6 × 3 નું મૂલ્ય શોધો.

(A) 53 (B) 49 (C) 51 (D) 55

14. ધારો કે '+' એટલે '−', '−' એટલે '×', '×' એટલે '÷', '÷' એટલે '+'. તો 18 + 2 − 6 × 3 = ?

(A) 12 (B) 14 (C) 32 (D) 16

15. જો '+' એટલે '×', '−' એટલે '÷', '×' એટલે '+' અને '÷' એટલે '−' હોય, તો 18 × 2 ÷ 6 + 3 = ?

(A) 2 (B) 42 (C) 4 (D) 0

16. નીચેના ચિહ્ન-અર્થ પ્રમાણે ગણો — '+' = '−', '−' = '+', '×' = '÷', '÷' = '×'. તો 18 × 2 ÷ 6 + 3 = ?

(A) 55 (B) 53 (C) 49 (D) 51

17. આપેલ સંકેત: '+' → '÷', '−' → '×', '×' → '+', '÷' → '−'. તો 18 × 2 ÷ 6 + 3 નું મૂલ્ય શોધો.

(A) 20 (B) 16 (C) 18 (D) 22

18. ધારો કે '+' એટલે '×', '−' એટલે '÷', '×' એટલે '−', '÷' એટલે '+'. તો 18 × 2 ÷ 6 + 3 = ?

(A) 32 (B) 34 (C) 66 (D) 36

19. જો '+' એટલે '÷', '−' એટલે '×', '×' એટલે '−' અને '÷' એટલે '+' હોય, તો 18 × 2 ÷ 6 + 3 = ?

(A) 18 (B) 22 (C) 20 (D) 16

20. નીચેના ચિહ્ન-અર્થ પ્રમાણે ગણો — '+' = '−', '−' = '×', '×' = '÷', '÷' = '+'. તો 18 × 2 ÷ 6 + 3 = ?

(A) 16 (B) 14 (C) 10 (D) 12

21. આપેલ સંકેત: '+' → '×', '−' → '÷', '×' → '+', '÷' → '−'. તો 18 − 2 + 6 ÷ 3 નું મૂલ્ય શોધો.

(A) 53 (B) 49 (C) 51 (D) 55

22. ધારો કે '+' એટલે '−', '−' એટલે '+', '×' એટલે '÷', '÷' એટલે '×'. તો 18 − 2 + 6 ÷ 3 = ?

(A) 0 (B) 2 (C) 42 (D) 4

23. જો '+' એટલે '÷', '−' એટલે '×', '×' એટલે '+' અને '÷' એટલે '−' હોય, તો 18 − 2 + 6 ÷ 3 = ?

(A) 3 (B) 7 (C) 5 (D) 1

24. નીચેના ચિહ્ન-અર્થ પ્રમાણે ગણો — '+' = '×', '−' = '÷', '×' = '−', '÷' = '+'. તો 18 − 2 + 6 ÷ 3 = ?

(A) 61 (B) 59 (C) 55 (D) 57

🔴 અઘરા (Hard) 12 પ્રશ્ન

25. આપેલ સંકેત: '+' → '÷', '−' → '×', '×' → '−', '÷' → '+'. તો 18 − 2 + 6 ÷ 3 નું મૂલ્ય શોધો.

(A) 11 (B) 7 (C) 9 (D) 13

26. ધારો કે '+' એટલે '−', '−' એટલે '×', '×' એટલે '÷', '÷' એટલે '+'. તો 18 − 2 + 6 ÷ 3 = ?

(A) 31 (B) 33 (C) 37 (D) 35

27. જો '+' એટલે '−', '−' એટલે '+', '×' એટલે '÷' અને '÷' એટલે '×' હોય, તો 18 ÷ 2 − 6 × 3 = ?

(A) 38 (B) 14 (C) 40 (D) 36

28. નીચેના ચિહ્ન-અર્થ પ્રમાણે ગણો — '+' = '÷', '−' = '×', '×' = '+', '÷' = '−'. તો 18 ÷ 2 − 6 × 3 = ?

(A) 99 (B) 11 (C) 7 (D) 9

29. આપેલ સંકેત: '+' → '÷', '−' → '×', '×' → '−', '÷' → '+'. તો 18 ÷ 2 − 6 × 3 નું મૂલ્ય શોધો.

(A) 29 (B) 25 (C) 27 (D) 117

30. ધારો કે '+' એટલે '−', '−' એટલે '×', '×' એટલે '÷', '÷' એટલે '+'. તો 18 ÷ 2 − 6 × 3 = ?

(A) 20 (B) 22 (C) 40 (D) 24

31. જો '+' એટલે '×', '−' એટલે '÷', '×' એટલે '+' અને '÷' એટલે '−' હોય, તો 18 + 2 × 6 − 3 = ?

(A) 38 (B) 14 (C) 40 (D) 36

32. નીચેના ચિહ્ન-અર્થ પ્રમાણે ગણો — '+' = '÷', '−' = '×', '×' = '+', '÷' = '−'. તો 18 + 2 × 6 − 3 = ?

(A) 45 (B) 29 (C) 25 (D) 27

33. નીચેના સમીકરણને સાચું બનાવવા કયા બે ચિહ્નો અદલબદલ કરવા?
15 ÷ 3 × 4 + 2 = 18

(A) '+' અને '−' (B) '+' અને '×' (C) '+' અને '÷' (D) '−' અને '×'

34. નીચેના સમીકરણને સાચું બનાવવા કયા બે ચિહ્નો અદલબદલ કરવા?
40 ÷ 8 − 2 × 3 = 11

(A) '+' અને '×' (B) '+' અને '÷' (C) '−' અને '×' (D) '+' અને '−'

35. ⭐ જો '+' એટલે '÷', '−' એટલે '×', '×' એટલે '−' અને '÷' એટલે '+' હોય, તો (18 − 3) ÷ 9 + 3 × 2 = ?

(A) 55 (B) 53 (C) 57 (D) 51

36. ⭐ કયા બે ચિહ્નો અદલબદલ કરવાથી નીચેનું સમીકરણ સાચું થાય?
36 × 6 ÷ 2 + 4 − 5 = 11

(A) × અને ÷ (B) + અને − (C) ÷ અને + (D) × અને −

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **D**	2. **C**	3. **B**	4. **A**	5. **D**	6. **C**	7. **B**	8. **A**	9. **D**	10. **C**	11. **B**
12. **A**	13. **C**	14. **B**	15. **A**	16. **D**	17. **C**	18. **B**	19. **A**	20. **D**	21. **C**	22. **B**
23. **A**	24. **D**	25. **C**	26. **B**	27. **A**	28. **D**	29. **C**	30. **B**	31. **A**	32. **D**	33. **A**
34. **D**	35. **A**	36. **A**								

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (D) — અવેજી પછી: 6 × 4 ÷ 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 12.

2. જવાબ (C) — અવેજી પછી: 6 − 4 + 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 4.

3. જવાબ (B) — અવેજી પછી: 6 ÷ 4 × 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 3.

4. જવાબ (A) — અવેજી પછી: 6 × 4 ÷ 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 12.

5. જવાબ (D) — અવેજી પછી: 6 ÷ 4 × 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 3.

6. જવાબ (C) — અવેજી પછી: 6 − 4 × 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → -2.

7. જવાબ (B) — અવેજી પછી: 6 + 4 − 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 8.

8. જવાબ (A) — અવેજી પછી: 6 ÷ 4 × 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 3.

9. જવાબ (D) — અવેજી પછી: 6 + 4 − 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 8.

10. જવાબ (C) — અવેજી પછી: 6 − 4 + 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 4.

11. જવાબ (B) — અવેજી પછી: 6 − 4 + 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 4.

12. જવાબ (A) — અવેજી પછી: 6 ÷ 4 × 2; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 3.

13. જવાબ (C) — અવેજી પછી: 18 ÷ 2 × 6 − 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 51.

14. જવાબ (B) — અવેજી પછી: 18 − 2 × 6 ÷ 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 14.

15. જવાબ (A) — અવેજી પછી: 18 + 2 − 6 × 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 2.

16. જવાબ (D) — અવેજી પછી: 18 ÷ 2 × 6 − 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 51.

17. જવાબ (C) — અવેજી પછી: 18 + 2 − 6 ÷ 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 18.

18. જવાબ (B) — અવેજી પછી: 18 − 2 + 6 × 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 34.

19. જવાબ (A) — અવેજી પછી: 18 − 2 + 6 ÷ 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 18.

20. જવાબ (D) — અવેજી પછી: 18 ÷ 2 + 6 − 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 12.

21. જવાબ (C) — અવેજી પછી: 18 ÷ 2 × 6 − 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 51.

22. જવાબ (B) — અવેજી પછી: 18 + 2 − 6 × 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 2.

23. જવાબ (A) — અવેજી પછી: 18 × 2 ÷ 6 − 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 3.

24. જવાબ (D) — અવેજી પછી: 18 ÷ 2 × 6 + 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 57.

25. જવાબ (C) — અવેજી પછી: 18 × 2 ÷ 6 + 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 9.

26. જવાબ (B) — અવેજી પછી: 18 × 2 − 6 + 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 33.

27. જવાબ (A) — અવેજી પછી: 18 × 2 + 6 ÷ 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 38.

28. જવાબ (D) — અવેજી પછી: 18 − 2 × 6 + 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 9.

29. જવાબ (C) — અવેજી પછી: 18 + 2 × 6 − 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 27.

30. જવાબ (B) — અવેજી પછી: 18 + 2 × 6 ÷ 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 22.

31. જવાબ (A) — અવેજી પછી: 18 × 2 + 6 ÷ 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 38.

32. જવાબ (D) — અવેજી પછી: 18 ÷ 2 + 6 × 3; BODMAS (પહેલા ×÷, પછી +−) → 27.

33. જવાબ (A) — '+' અને '−' અદલબદલ કરતાં: 15 ÷ 3 × 4 − 2 = 18.

34. જવાબ (D) — '+' અને '−' અદલબદલ કરતાં: 40 ÷ 8 + 2 × 3 = 11.

35. જવાબ (A) — ચાવી — પહેલાં દરેક ચિહ્ન બદલો, કૌંસ સહિત, પછી BODMAS. ચિહ્ન-અવેજી: '−'→'×', '÷'→'+', '+'→'÷', '×'→'−'. એટલે સમીકરણ બને: (18 × 3) + 9 ÷ 3 − 2. BODMAS — પહેલાં કૌંસ: 18 × 3 = 54. હવે 54 + 9 ÷ 3 − 2. ભાગાકાર: 9 ÷ 3 = 3. પછી 54 + 3 = 57, અને 57 − 2 = 55. તેથી જવાબ 55.

36. જવાબ (A) — ચાવી — દરેક વિકલ્પ મૂકી BODMAS થી LHS ગણી 11 સાથે મેળવો; અપૂર્ણાંક આપતો વિકલ્પ તરત છોડો. જેમ છે તેમ: 36 × 6 = 216, ÷ 2 = 108, + 4 − 5 = 107 ≠ 11. (× અને ÷ અદલબદલ): 36 ÷ 6 × 2 + 4 − 5 → 36 ÷ 6 = 6, 6 × 2 = 12, 12 + 4 = 16, 16 − 5 = 11 ✓. ચકાસણી — (+ અને −): 36 × 6 ÷ 2 − 4 + 5 = 108 − 4 + 5 = 109 ≠ 11. (÷ અને +): 36 × 6 + 2 ÷ 4 − 5 → 2 ÷ 4 અપૂર્ણાંક, ખોટું. (× અને −): 36 − 6 ÷ 2 + 4 × 5 = 36 − 3 + 20 = 53 ≠ 11. એકમાત્ર સાચો વિકલ્પ × અને ÷.

16 સંખ્યા-શ્રેણી અને ખૂટતી સંખ્યા (Number Series & Missing Number)

સંખ્યા-શ્રેણી એ તર્કશક્તિના વિભાગનો સૌથી વધુ ગુણ અપાવનારો અને ભરોસાપાત્ર ભાગ છે. દરેક સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં (GPSC, તલાટી, પોલીસ, GSSSB CCE, બિન સચિવાલય) આ પ્રકારના 2 થી 5 પ્રશ્નો ચોક્કસ આવે છે. અહીં તમને એક સંખ્યાઓની હાર આપવામાં આવે છે જે કોઈ એક ચોક્કસ નિયમ (pattern) મુજબ ગોઠવાયેલી હોય છે — તમારે એ નિયમ ઓળખીને આગળની, વચ્ચેની કે ખૂટતી સંખ્યા શોધવાની હોય છે. આ પ્રકરણમાં આપણે સમાંતર શ્રેણી, ગુણોત્તર શ્રેણી, વર્ગ-ઘન શ્રેણી, મિશ્ર/બે-સ્તરીય તફાવત, પ્રાઇમ અને Fibonacci શ્રેણી, ખોટો પદ શોધવો અને આકૃતિ-મેટ્રિક્સમાં ખૂટતી સંખ્યા — એ બધું પગલાવાર ઉદાહરણ સાથે શીખીશું. યાદ રાખો: કોઈ પણ શ્રેણીમાં પહેલા બે પદ વચ્ચેનો તફાવત તપાસવો — એ 80% પ્રશ્નોની ચાવી છે.

1. શ્રેણી ઓળખવાની મૂળભૂત રીત

કોઈ પણ સંખ્યા-શ્રેણીનો પ્રશ્ન ઉકેલતા પહેલા એક નિશ્ચિત ક્રમ અપનાવો. પહેલા દરેક પદ વચ્ચેનો તફાવત (difference) કાઢો. જો તફાવત સરખો રહે તો એ સમાંતર શ્રેણી છે. જો તફાવત ન મળે તો દરેક પદનો ગુણોત્તર (ratio) તપાસો — એક પદને આગળના પદ વડે ભાગો.

જો બંને ન મળે તો સંખ્યાઓ વર્ગ (square) કે ઘન (cube) ની નજીક છે કે કેમ તે જુઓ — જેમ કે 24 એ 25 (5 નો વર્ગ) ની નજીક છે, 26 એ 27 (3 નો ઘન) ની નજીક છે. છેલ્લે, ક્યારેક એક પદ વધે અને બીજું ઘટે એવી alternate (એકાંતરે) શ્રેણી પણ હોય છે.

- પગલું 1: દરેક પદ વચ્ચેનો તફાવત કાઢો (next - previous).
- પગલું 2: તફાવત ન મળે તો ગુણોત્તર (ભાગાકાર) તપાસો.
- પગલું 3: વર્ગ/ઘન ની નજીક છે કે કેમ જુઓ.
- પગલું 4: એકાંતરે (alternate) બે અલગ શ્રેણી છુપાયેલી છે કે કેમ તપાસો.
- પગલું 5: તફાવતનો પણ તફાવત (second difference) તપાસો.

2. સમાંતર શ્રેણી (Arithmetic Series, +d)

જે શ્રેણીમાં દરેક અડીને આવેલા પદ વચ્ચેનો તફાવત સરખો રહે તેને સમાંતર શ્રેણી કહે છે. આ તફાવતને સામાન્ય તફાવત (common difference, d) કહેવાય. જેમ કે 5, 8, 11, 14, 17 — અહીં દરેક વખતે 3 ઉમેરાય છે, એટલે d = 3.

તફાવત ધન (વધતી શ્રેણી) કે ઋણ (ઘટતી શ્રેણી) બંને હોઈ શકે. ક્યારેક તફાવત પોતે પણ નિયમ મુજબ વધે છે (જેમ +2, +4, +6, +8) — એને વધતા તફાવતની શ્રેણી કહેવાય, જે વાસ્તવમાં બે-સ્તરીય તફાવત છે.

ઉદાહરણ 1 **7, 12, 17, 22, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. દરેક પદ વચ્ચેનો તફાવત કાઢો: 12-7 = 5, 17-12 = 5, 22-17 = 5.
2. તફાવત સતત 5 છે, એટલે આ +5 ની સમાંતર શ્રેણી છે.
3. આગળની સંખ્યા = 22 + 5 = 27.

✅ જવાબ: **27**

ઉદાહરણ 2 **50, 44, 38, 32, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. તફાવત: 44-50 = -6, 38-44 = -6, 32-38 = -6.
2. આ -6 ની ઘટતી સમાંતર શ્રેણી છે.
3. આગળની સંખ્યા = 32 - 6 = 26.

✅ જવાબ: **26**

ઉદાહરણ 3 **3, 9, 18, 30, 45, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. તફાવત કાઢો: 9-3 = 6, 18-9 = 9, 30-18 = 12, 45-30 = 15.
2. તફાવત પોતે +3 ની શ્રેણીમાં છે (6, 9, 12, 15), એટલે આગળનો તફાવત 18.
3. આગળની સંખ્યા = 45 + 18 = 63.

✅ જવાબ: **63**

3. ગુણોત્તર શ્રેણી (Geometric Series, ×r)

જે શ્રેણીમાં દરેક પદને એક નિશ્ચિત સંખ્યા વડે ગુણીને આગળનું પદ મળે તેને ગુણોત્તર શ્રેણી કહે છે. આ નિશ્ચિત સંખ્યાને સામાન્ય ગુણોત્તર (common ratio, r) કહેવાય. જેમ કે 3, 6, 12, 24, 48 — અહીં દરેક પદ 2 વડે ગુણાય છે, r = 2.

ગુણોત્તર શ્રેણીમાં સંખ્યાઓ ઝડપથી મોટી થાય છે. જો સંખ્યાઓ વચ્ચેનો તફાવત ઝડપથી વધે પણ સરખા ગુણાંકથી નહીં, તો ક્યારેક r ભિન્ન (×2, ×3, ×4) પણ હોઈ શકે છે. હંમેશા એક પદને આગળના પદ વડે ભાગીને r ચકાસો.

ઉદાહરણ 1 **2, 6, 18, 54, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. ગુણોત્તર તપાસો: 6/2 = 3, 18/6 = 3, 54/18 = 3.
2. દરેક પદ 3 વડે ગુણાય છે, એટલે r = 3.
3. આગળની સંખ્યા = 54 x 3 = 162.

✅ જવાબ: **162**

ઉદાહરણ 2 **5, 10, 20, 40, 80, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. ગુણોત્તર: 10/5 = 2, 20/10 = 2, 40/20 = 2, 80/40 = 2.
2. r = 2 ની ગુણોત્તર શ્રેણી છે.
3. આગળની સંખ્યા = 80 x 2 = 160.

✅ જવાબ: **160**

ઉદાહરણ 3 **1, 2, 6, 24, 120, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. ગુણાંક તપાસો: 2/1 = 2, 6/2 = 3, 24/6 = 4, 120/24 = 5.
2. ગુણાંક 2, 3, 4, 5 ક્રમમાં વધે છે, એટલે આગળનો ગુણાંક 6.
3. આગળની સંખ્યા = 120 x 6 = 720. (આ factorial શ્રેણી છે)

✅ જવાબ: **720**

4. વર્ગ શ્રેણી (Square Series, n^2)

ઘણી શ્રેણીઓ પૂર્ણ વર્ગ (perfect squares) પર આધારિત હોય છે: 1, 4, 9, 16, 25, 36, 49, 64, 81, 100, 121, 144. જો સંખ્યાઓ ઝડપથી વધે અને તફાવત વિચિત્ર સંખ્યાઓ (3, 5, 7, 9...) જેવો વધે, તો એ વર્ગ શ્રેણી હોવાની શક્યતા છે.

ક્યારેક શ્રેણી $n^2 + 1$, $n^2 - 1$, કે $n^2 + n$ જેવી હોય છે. જેમ કે 2, 5, 10, 17, 26 એ વાસ્તવમાં 1^2+1, 2^2+1, 3^2+1, 4^2+1, 5^2+1 છે. પ્રથમ 1 થી 15 સુધીના વર્ગ યાદ રાખવા ખૂબ ઉપયોગી છે.

ઉદાહરણ 1 **4, 9, 16, 25, 36, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. આ સંખ્યાઓ ક્રમશ: 2^2, 3^2, 4^2, 5^2, 6^2 છે.
2. આગળનો વર્ગ 7^2 હશે.
3. આગળની સંખ્યા = 7 x 7 = 49.

✅ જવાબ: **49**

ઉદાહરણ 2 **2, 5, 10, 17, 26, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. દરેક પદ $n^2 + 1$ સ્વરૂપે છે: $1^2+1=2$, $2^2+1=5$, $3^2+1=10$, $4^2+1=17$, $5^2+1=26$.
2. આગળનું પદ $6^2 + 1$ હશે.
3. આગળની સંખ્યા = 36 + 1 = 37.

✅ જવાબ: **37**

ઉદાહરણ 3 **0, 3, 8, 15, 24, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. દરેક પદ $n^2 - 1$ સ્વરૂપે છે: $1^2-1=0$, $2^2-1=3$, $3^2-1=8$, $4^2-1=15$, $5^2-1=24$.
2. આગળનું પદ $6^2 - 1$ હશે.
3. આગળની સંખ્યા = 36 - 1 = 35.

✅ જવાબ: **35**

5. ઘન શ્રેણી (Cube Series, n^3)

જે શ્રેણીમાં સંખ્યાઓ ખૂબ ઝડપથી મોટી થાય, ત્યાં ઘન (cubes) ની શક્યતા તપાસવી: 1, 8, 27, 64, 125, 216, 343, 512, 729, 1000. વર્ગ કરતાં ઘન શ્રેણીમાં વધારો ઘણો વધારે હોય છે.

ઘન શ્રેણી પણ $n^3 + 1$, $n^3 - 1$ કે $n^3 + n$ જેવા ફેરફાર સાથે આવી શકે છે. જેમ કે 2, 9, 28, 65, 126 એ $n^3 + 1$ છે. પ્રથમ 1 થી 10 સુધીના ઘન યાદ રાખવા જરૂરી છે.

ઉદાહરણ 1 **1, 8, 27, 64, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. આ સંખ્યાઓ ક્રમશ: 1^3, 2^3, 3^3, 4^3 છે.
2. આગળનો ઘન 5^3 હશે.
3. આગળની સંખ્યા = 5 x 5 x 5 = 125.

✅ જવાબ: **125**

ઉદાહરણ 2 **2, 9, 28, 65, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. દરેક પદ $n^3 + 1$ સ્વરૂપે છે: $1^3+1=2$, $2^3+1=9$, $3^3+1=28$, $4^3+1=65$.
2. આગળનું પદ $5^3 + 1$ હશે.
3. આગળની સંખ્યા = 125 + 1 = 126.

✅ જવાબ: **126**

6. મિશ્ર અને બે-સ્તરીય તફાવત શ્રેણી (Mixed & Double Difference)

ક્યારેક પદ વચ્ચેનો તફાવત સરખો નથી હોતો, પણ તફાવતનો પોતાનો એક નિયમ હોય છે. જો પ્રથમ તફાવત (first difference) ન મળે તો બીજો તફાવત (second difference) — એટલે કે તફાવતનો તફાવત — તપાસો. જો બીજો તફાવત સરખો રહે તો એ બે-સ્તરીય તફાવત શ્રેણી છે.

બીજો પ્રકાર છે મિશ્ર શ્રેણી — જ્યાં એક પગલે ગુણાકાર અને બીજે પગલે સરવાળો થાય, અથવા ×2+1, ×2-1 જેવો સંયુક્ત નિયમ હોય. આવી શ્રેણીમાં દરેક પગલે શું થાય છે એ અલગથી ચકાસવું પડે.

ઉદાહરણ 1 **1, 3, 7, 13, 21, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. પ્રથમ તફાવત: 3-1=2, 7-3=4, 13-7=6, 21-13=8.
2. તફાવત 2, 4, 6, 8 એટલે +2 ની શ્રેણીમાં છે, આગળનો તફાવત 10.
3. આગળની સંખ્યા = 21 + 10 = 31.

✅ જવાબ: **31**

ઉદાહરણ 2 **3, 7, 15, 31, 63, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. દરેક પદ પર નિયમ તપાસો: 3x2+1=7, 7x2+1=15, 15x2+1=31, 31x2+1=63.
2. નિયમ x2 + 1 છે.
3. આગળની સંખ્યા = 63 x 2 + 1 = 127.

✅ જવાબ: **127**

ઉદાહરણ 3 **2, 3, 5, 9, 17, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. પ્રથમ તફાવત: 3-2=1, 5-3=2, 9-5=4, 17-9=8.
2. તફાવત 1, 2, 4, 8 એટલે દરેક વખતે બમણો થાય છે, આગળનો તફાવત 16.
3. આગળની સંખ્યા = 17 + 16 = 33.

✅ જવાબ: **33**

7. પ્રાઇમ અને Fibonacci શ્રેણી

પ્રાઇમ સંખ્યા (અવિભાજ્ય સંખ્યા) એ એવી સંખ્યા છે જે ફક્ત 1 અને પોતાના વડે જ ભાગાય: 2, 3, 5, 7, 11, 13, 17, 19, 23, 29, 31, 37. ક્યારેક શ્રેણી ક્રમિક પ્રાઇમ સંખ્યાઓની હોય છે. જો સંખ્યાઓ વચ્ચે કોઈ સ્પષ્ટ ગાણિતિક નિયમ ન મળે તો પ્રાઇમ શ્રેણી તપાસવી.

Fibonacci શ્રેણીમાં દરેક પદ તેની પહેલાંના બે પદનો સરવાળો હોય છે: 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34. જ્યારે કોઈ પદ આગળના બે પદ સાથે જોડાયેલું દેખાય ત્યારે આ નિયમ તપાસવો.

ઉદાહરણ 1 **2, 3, 5, 7, 11, 13, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. આ ક્રમિક પ્રાઇમ (અવિભાજ્ય) સંખ્યાઓ છે: 2, 3, 5, 7, 11, 13.
2. 13 પછીની પ્રાઇમ સંખ્યા 17 છે (15 = 3x5, 16 = 2x8 — બંને વિભાજ્ય).
3. આગળની સંખ્યા = 17.

✅ જવાબ: **17**

ઉદાહરણ 2 **1, 1, 2, 3, 5, 8, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. દરેક પદ આગળના બે પદનો સરવાળો છે: 1+1=2, 1+2=3, 2+3=5, 3+5=8.
2. આ Fibonacci શ્રેણી છે.
3. આગળની સંખ્યા = 5 + 8 = 13.

✅ જવાબ: **13**

ઉદાહરણ 3 **2, 5, 7, 12, 19, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. દરેક પદ આગળના બે પદનો સરવાળો છે: 2+5=7, 5+7=12, 7+12=19.
2. આ Fibonacci-પ્રકારની શ્રેણી છે.
3. આગળની સંખ્યા = 12 + 19 = 31.

✅ જવાબ: **31**

8. ખોટો પદ શોધો (Find the Wrong Term)

આ પ્રકારના પ્રશ્નમાં લગભગ સંપૂર્ણ શ્રેણી આપેલી હોય છે, પણ તેમાંથી એક પદ નિયમ વિરુદ્ધ ગોઠવાયેલું હોય છે — તમારે એ ખોટું પદ ઓળખવાનું હોય છે. પહેલા શ્રેણીનો સાચો નિયમ શોધો, પછી દરેક પદ એ નિયમ સાથે મેળ ખાય છે કે નહીં તે ચકાસો.

મુખ્ય યુક્તિ: પ્રથમ બે-ત્રણ પદથી નિયમ નક્કી કરો, પછી જે પદ એ નિયમ તોડે તે જ ખોટું. ધ્યાન રાખો કે ક્યારેક પ્રથમ પદ જ ખોટું હોઈ શકે, એટલે આખી શ્રેણી તપાસવી.

ઉદાહરણ 1 **3, 6, 12, 24, 50, 96 — કયું પદ ખોટું છે?**

1. નિયમ: દરેક પદ બમણું થાય છે: 3, 6, 12, 24, 48, 96.
2. 24 પછી 48 આવવું જોઈએ પણ 50 આપેલું છે.
3. એટલે ખોટું પદ 50 છે (સાચું 48 હોવું જોઈએ).

✅ જવાબ: **50**

ઉદાહરણ 2 **4, 9, 16, 25, 35, 49 — કયું પદ ખોટું છે?**

1. આ વર્ગ શ્રેણી છે: $2^2=4$, $3^2=9$, $4^2=16$, $5^2=25$, $6^2=36$, $7^2=49$.
2. 5 માં સ્થાને $6^2 = 36$ આવવું જોઈએ પણ 35 આપેલું છે.
3. એટલે ખોટું પદ 35 છે.

✅ જવાબ: **35**

9. ખૂટતી સંખ્યા — આકૃતિ અને મેટ્રિક્સ (Missing Number in Figures)

આ પ્રકારમાં સંખ્યાઓ વર્તુળ, ત્રિકોણ, ચોરસ કે 3x3 ગ્રીડ (matrix) માં ગોઠવાયેલી હોય છે, અને એક ખાનું ખાલી (?) હોય છે. તમારે આ આકૃતિઓ વચ્ચેનો સંબંધ શોધવાનો હોય છે — સામાન્ય રીતે સરવાળો, ગુણાકાર, બાદબાકી કે કોઈ સંયુક્ત નિયમ.

3x3 મેટ્રિક્સમાં મોટેભાગે દરેક હારની (row) અથવા સ્તંભની (column) સંખ્યાઓ વચ્ચે એક જ નિયમ લાગુ પડે છે. પહેલા જે હાર/સ્તંભ સંપૂર્ણ ભરેલા છે ત્યાંથી નિયમ શોધો, પછી ખૂટતા ખાનામાં લાગુ કરો. વર્તુળ/ત્રિકોણમાં ઘણીવાર ખૂણાની સંખ્યાઓનો સંબંધ વચ્ચેની સંખ્યા સાથે હોય છે.

ઉદાહરણ 1 **પ્રથમ ત્રિકોણના બે ખૂણે 4 અને 5, વચ્ચે 20. બીજા ત્રિકોણના ખૂણે 3 અને 5, વચ્ચે 15. ત્રીજા ત્રિકોણના ખૂણે 7 અને 8, વચ્ચે ? — શોધો.**

1. પ્રથમ ત્રિકોણ પર નિયમ તપાસો: 4 x 5 = 20, જે વચ્ચેની સંખ્યા સાથે મેળ ખાય છે.
2. બીજા ત્રિકોણથી ચકાસો: 3 x 5 = 15, મેળ ખાય છે. નિયમ: બે ખૂણાનો ગુણાકાર = વચ્ચેની સંખ્યા.
3. ત્રીજો ત્રિકોણ: 7 x 8 = 56.
4. ખૂટતી સંખ્યા = 56.

✅ જવાબ: **56**

ઉદાહરણ 2 **3x3 ગ્રીડ: પ્રથમ હાર 2, 3, 10; બીજી હાર 4, 5, 26; ત્રીજી હાર 6, 7, ? — ખૂટતી સંખ્યા શોધો.**

1. પ્રથમ હાર પર નિયમ તપાસો: બીજા પદનો વર્ગ + 1 = $3^2 + 1 = 10$, જે ત્રીજા પદ સાથે મેળ ખાય છે.
2. બીજી હારથી ચકાસો: $5^2 + 1 = 26$, મેળ ખાય છે. નિયમ: ત્રીજો પદ = (બીજો પદ)^2 + 1.
3. ત્રીજી હાર: $7^2 + 1 = 49 + 1 = 50$.
4. ખૂટતી સંખ્યા = 50.

✅ જવાબ: **50**

ઉદાહરણ 3 **વર્તુળમાં ઉપર 8, નીચે 4, ડાબે 5, જમણે 3 અને વચ્ચે 20 છે. બીજા વર્તુળમાં ઉપર 6, નીચે 2, ડાબે 7, જમણે 1, વચ્ચે ? — શોધો.**

1. પ્રથમ વર્તુળમાં નિયમ તપાસો: (8 + 4) + (5 + 3) = 12 + 8 = 20, મેળ ખાય છે.
2. નિયમ: ચારે બાજુની સંખ્યાઓનો સરવાળો = વચ્ચેની સંખ્યા.
3. બીજો વર્તુળ: 6 + 2 + 7 + 1 = 16.
4. ખૂટતી સંખ્યા = 16.

✅ જવાબ: **16**

10. એકાંતરે અને સંયુક્ત શ્રેણી (Alternate & Combined Series)

ક્યારેક એક જ હારમાં બે અલગ-અલગ શ્રેણીઓ એકાંતરે (1લો, 3જો, 5મો પદ એક શ્રેણી; 2જો, 4થો, 6ઠ્ઠો પદ બીજી શ્રેણી) છુપાયેલી હોય છે. જ્યારે સામાન્ય નિયમ ન મળે અને સંખ્યાઓ ઉપર-નીચે થાય ત્યારે વૈકલ્પિક પદ અલગ કરીને બે શ્રેણીમાં વહેંચો.

આ રીત ખાસ કરીને એવી શ્રેણીમાં કામ આવે છે જ્યાં એક પદ વધે અને બીજું ઘટે. દરેક અલગ શ્રેણીનો પોતાનો સાદો નિયમ (સામાન્ય રીતે +d) હોય છે.

ઉદાહરણ 1 **1, 10, 3, 20, 5, 30, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. પદ અલગ કરો — વિષમ સ્થાન (1, 3, 5): આ +2 ની શ્રેણી છે, આગળ 7.
2. સમ સ્થાન (10, 20, 30): આ +10 ની શ્રેણી છે.
3. આગળનું પદ (7મું) વિષમ સ્થાનનું છે = 5 + 2 = 7.

✅ જવાબ: **7**

ઉદાહરણ 2 **2, 8, 4, 16, 6, 24, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

1. વિષમ સ્થાન (2, 4, 6): +2 ની શ્રેણી, આગળ 8.
2. સમ સ્થાન (8, 16, 24): +8 ની શ્રેણી.
3. 7મું પદ વિષમ સ્થાનનું = 6 + 2 = 8.

✅ જવાબ: **8**

⚡ ટૂંકી રીતો — સંખ્યા-શ્રેણી

નીચેની ક્રમબદ્ધ ચકાસણી અપનાવો તો કોઈ પણ શ્રેણી ઝડપથી ઉકેલાશે. પરીક્ષામાં સમય બચાવવા આ ક્રમ ગોખી લો.

શ્રેણી ઉકેલવાનો ઝડપી ક્રમ

- પહેલા તફાવત તપાસો — સરખો રહે તો +d ની સમાંતર શ્રેણી (સૌથી સામાન્ય, 50% પ્રશ્નો).
- તફાવત ન મળે તો ગુણોત્તર (ભાગાકાર) તપાસો — સરખો r મળે તો ગુણોત્તર શ્રેણી.
- સંખ્યા ઝડપથી વધે તો નજીકના વર્ગ (1,4,9,16,25...) અને ઘન (1,8,27,64...) સાથે મેળવો.
- તફાવત પોતે નિયમમાં હોય તો બીજો તફાવત (તફાવતનો તફાવત) તપાસો.
- સંખ્યા ઉપર-નીચે થાય તો એકાંતરે પદ અલગ કરી બે શ્રેણી તરીકે જુઓ.
- પ્રથમ 1-15 ના વર્ગ અને 1-10 ના ઘન મોઢે રાખો — અડધો સમય બચશે.

વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

AMC જુનિયર ક્લાર્ક 2024

1 **890, 547, 331, 206, ?**

(A) 140 | **(B) 142** | (C) 150 | (D) 152

✓ **જવાબ:** (B) 142

BMC હેડ ક્લાર્ક 2023

2 **આપેલી શ્રેણીમાં એક સંખ્યા ખોટી છે તે કઈ છે ? 10, 14, 28, 32, 64, 68, 132**

(A) 28 | (B) 14 | (C) 68 | **(D) 132**

✓ **જવાબ:** (D) 132

BMC સિનિયર ક્લાર્ક 2023

3 **1 થી 100 ની સંખ્યા લખતી વખતે "3" ની સંખ્યા કેટલી વખત લખવામાં આવે છે ?**

(A) 10 | (B) 11 | (C) 15 | **(D) 20**

✓ **જવાબ:** (D) 20

GMC લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

4 **જો દરેક સંખ્યાના પ્રથમ અને છેલ્લા અંકોની અદલાબદલી કરવામાં આવે, તો નીચેથી બીજા નંબરની સંખ્યા કઈ હશે ?**

(A) 921 | (B) 476 | **(C) 642** | (D) 129

✓ **જવાબ:** (C) 642

GMC મલ્ટીપર્પઝ હેલ્થ વર્કર (MPHW) 2021

5 **ખાલી જગ્યા પૂરો : 6, 9, 15, 27, ___ ___ Fill in the blank : 6, 9, 15, 27, ___ ___**

(A) 41, 81 | **(B) 51, 99** | (C) 31, 71 | (D) 61, 89

✓ **જવાબ:** (B) 51, 99

GPSSB નાયબ હિસાબનીશ 2021

6 નીચે આપેલી સંખ્યા શ્રેણીમાં બંધ બેસતી ન હોય તેવી સંખ્યા કઈ છે તે જણાવો ? 105, 85, 60, 30, 0, –45, –90

(A) 0 | (B) –45 | (C) 105 | (D) 60

✓ જવાબ: (A) 0

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી 2022

7 ખાલી જગ્યામાં (?) શું આવશે ? (84/14,12 ; 81/18,9 ; 88/?,11)

(A) 33 | **(B) 16** | (C) 22 | (D) 41

✓ જવાબ: (B) 16

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી (ખેતી) 2016

8 12, 16, 21, 27, 34, 42, ... ક્રમમાં કયો અંક આવશે ?

(A) 49 | (B) 48 | (C) 50 | **(D) 51**

✓ જવાબ: (D) 51

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી (ખેતી) 2021

9 નીચે આપેલી સંખ્યા શ્રેણીમાં બંધબેસતી ન હોય તેવી સંખ્યા કઈ છે ? 7, 28, 63, 124, 215, 342, 511

(A) 215 | (B) 7 | (C) 124 | **(D) 28**

✓ જવાબ: (D) 28

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી (સહકાર) 2025

10 36158247 સંખ્યામાં, દરેક અંક ડાબેથી જમણે ચડતા ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવે છે. તો આ રીતે બનેલી નવી સંખ્યામાં ડાબી બાજુથી બીજા અને જમણી બાજુથી ત્રીજા અંકોનો ગુણનફળ (Product) શું હશે?

(A) 12 | (B) 18 | (C) 16 | (D) 14

✓ જવાબ: (A) 12

GPSSB જુનિયર ફાર્માસિસ્ટ 2021

11 નીચે આપેલ ક્રમિક સંખ્યાશ્રેણીમાં 10મી સંખ્યા કઈ આવશે ? 357, 363, 369, ...

(A) 417 | (B) 405 | **(C) 411** | (D) 413

✓ જવાબ: (C) 411

GPSSB પશુધન નિરીક્ષક 2021

12 નીચે આપેલ સંખ્યાશ્રેણીમાં બંધબેસતી ન હોય તે સંખ્યા જણાવો :- 2, 5, 10, 50, 500, 5000

(A) 10 | (B) 50 | **(C) 5000** | (D) 5

✓ જવાબ: (C) 5000

GPSSB મલ્ટીપર્પઝ હેલ્થ વર્કર (MPHW) 2022

13 નીચે આપેલ સંખ્યા શ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ કઈ સંખ્યા આવશે ? 1, 9, 25, 49, ___, 121

(A) 100 | (B) 64 | (C) 81 | (D) 91

✓ જવાબ: (A) 100

GPSSB નાયબ ચિટનીસ 2016

14 5, 10, 16, 23, 31, ... ક્રમમાં આગળ કઈ સંખ્યા આવે ?

(A) 40 | (B) 39 | (C) 38 | (D) 41

✓ જવાબ: (A) 40

GPSSB નાયબ ચિટનીસ 2018

15 નીચે આપેલી સંખ્યાશ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ કઈ સંખ્યા આવશે ? 2, 3, 8, 27, 112, ___ .

(A) 226 | (B) 339 | (C) 452 | **(D) 565**

✓ જવાબ: (D) 565

GPSSB નાયબ ચિટનીસ 2025

16 આપેલ શ્રેણીમાં પ્રશ્ન ચિહ્ન (?) ની જગ્યાએ શું આવવું જોઈએ? 161, 156, 146, 131, 111, ?

(A) 91 | **(B) 86** | (C) 97 | (D) 101

✓ જવાબ: (B) 86

GPSSB સમાજ કલ્યાણ નિરીક્ષક 2018

17 નીચે દર્શાવેલ આકૃતિમાં પ્રશ્નાર્થ ચિહ્નની જગ્યાએ કઈ સંખ્યા આવશે ? [56 22 / 41 / 15 8] [46 10 / 39 / 9 6] [34 14 / ? / 11 6]

(A) 48 | (B) 52 | (C) 12 | **(D) 25**

✓ જવાબ: (D) 25

GSRTC કંડક્ટર (Series B) 2024

18 આપેલ શ્રેણીનું આગળનું પદ શોધો. 2, 5, 9, 19, 37, ___ ?

(A) 74 **(B) 75** (C) 76 (D) 78

✓ જવાબ: (B) 75

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

19 If 1 is added to each even digit and 2 is subtracted from each odd digit in the number 3896427, then how many digits will appear more than once in the new number thus formed?

(A) None (B) One **(C) Two** (D) Three

✓ જવાબ: (C) Two

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

20 આપેલ શ્રેણીમાં ? ના સ્થાને શું આવવું જોઈએ? 5 10 17 22 29 ?

(A) 34 (B) 33 (C) 35 (D) 36

✓ જવાબ: (A) 34

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

21 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 2 4 14 40 122 ?

(A) 360 (B) 362 (C) 363 **(D) 364**

✓ જવાબ: (D) 364

GSSSB બિન સચિવાલય ક્લાર્ક 2016

22 શ્રેણી પૂર્ણ કરો. 10, 29, 66, 127, ___

(A) 169 **(B) 218** (C) 223 (D) 178

✓ જવાબ: (B) 218

GSSSB ફિમેલ હેલ્થ વર્કર (FHW) 2017

23 [આકૃતિ આધારિત શ્રેણી] આકૃતિ 1: ઉપર-ડાબે 7, ઉપર-જમણે 2, મધ્યમાં 4, નીચે-ડાબે 9, નીચે-જમણે 2. આકૃતિ 2: ઉપર-ડાબે 8, ઉપર-જમણે 3, મધ્યમાં ?, નીચે-ડાબે 14, નીચે-જમણે 4. આકૃતિ 3: ઉપર-ડાબે 2, ઉપર-જમણે 7, મધ્યમાં 74, નીચે-ડાબે 11, નીચે- જમણે 8.

(A) 38 (B) 58 (C) 27 **(D) 32**

✓ જવાબ: (D) 32

GSSSB હેડ ક્લાર્ક 2021

24 નીચે આપેલ શ્રેણિક (Matrix)માં કેટલીક સંખ્યાઓ ગોઠવેલી છે, જે ઊભા અથવા આડા ખાનાઓમાં ખાસ ગાણિતિક પ્રક્રિયાને અનુસરે છે. આપેલ વિકલ્પોમાંથી કોઈ એક પસંદ કરી પ્રશ્નાર્થ ચિહ્નવાળા ખાનામાં મૂકો. [51, 11, 61 / 64, 30, 32 / 35, ?, 43]

(A) 25 | **(B) 27** | (C) 32 | (D) 37

✓ જવાબ: (B) 27

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

25 આપેલી શ્રેણીમાં '?' ની જગ્યાએ શું આવવું જોઈએ? 77 77.17 77.34 77.51 ? 77.85 78.02

(A) 77.68 | (B) 77.77 | (C) 77.59 | (D) 77.63

✓ જવાબ: (A) 77.68

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

26 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 10 14 20 28 38 ?

(A) 48 | **(B) 50** | (C) 52 | (D) 54

✓ જવાબ: (B) 50

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

27 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 24 39 21 42 18 ?

(A) 45 | (B) 46 | (C) 47 | (D) 48

✓ જવાબ: (A) 45

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

28 આપેલ શ્રેણીમાં પ્રશ્ન ચિહ્ન (?) ની જગ્યાએ શું આવવું જોઈએ? 82 74 66 58 50 ?

(A) 40 | (B) 38 | **(C) 42** | (D) 44

✓ જવાબ: (C) 42

ગુજરાત પોલીસ સબ ઈન્સ્પેક્ટર (PSI, બિનહથિયારી) 2022

29 શ્રેણી પૂર્ણ કરો. 5, 17, 43, 89, ...

(A) 122 | (B) 147 | **(C) 161** | (D) 189

✓ જવાબ: (C) 161

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

30 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 19 27 37 49 63 ?

(A) 71 **(B) 79** (C) 83 (D) 89

✓ જવાબ: (B) 79

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

31 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 3, 9, 21, 45, 93, ?

(A) 179 (B) 193 (C) 185 **(D) 189**

✓ જવાબ: (D) 189

GSSSB સિનિયર ક્લાર્ક 2017

32 નીચે આપેલ શ્રેણી પૂર્ણ કરો. 3, 7, 23, 95, _____

(A) 62 (B) 128 **(C) 479** (D) 575

✓ જવાબ: (C) 479

ગુજરાત હાઈકોર્ટ આસિસ્ટન્ટ લાઇબ્રેરિયન 2023

33 2, 5, 9, 19, 37, ?

(A) 73 **(B) 75** (C) 76 (D) 78

✓ જવાબ: (B) 75

ગુજરાત હાઈકોર્ટ કમ્પ્યુટર ઓપરેટર 2024

34 Select the number that can replace the question mark (?) in the following series : 4, 8, 14, 22, 32, ___, 58.

(A) 44 (B) 42 (C) 40 (D) 48

✓ જવાબ: (A) 44

ગુજરાત હાઈકોર્ટ નાયબ વિભાગીય અધિકારી (Dy.SO) 2024

35 Which number will replace the question mark (?) in the following series ? 1, 2, 6, 15, ___, 56, 92.

(A) 38 (B) 42 (C) 27 **(D) 31**

✓ જવાબ: (D) 31

ગુજરાત હાઈકોર્ટ પટાવાળા (Peon) 2023

36 **3, 5, 7, 11, 13, 17, ?**

(A) 19 (B) 21 (C) 23 (D) 22

✓ **જવાબ:** (A) 19

ગુજરાત હાઈકોર્ટ સિસ્ટમ ઓફિસર 2021

37 **Which number does not belong in the series? 2,5,10,17,26,37,50,64**

(A) 37 **(B) 64** (C) 26 (D) 17

✓ **જવાબ:** (B) 64

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

38 **નીચેની શ્રેણીમાં ખૂટતી સંખ્યા કઈ હશે? 1, 3, 7, 15, (?), 63, 127**

(A) 22 (B) 25 (C) 29 **(D) 31**

✓ **જવાબ:** (D) 31

SEB HMAT (મુખ્ય શિક્ષક) 2022

39 **1, 1, 16, 4, 25, 5, 36, 6, ___ , 12**

(A) 112 **(B) 144** (C) ___ (D) ___

✓ **જવાબ:** (B) 144

SEB TAT (ઉ.મા.) — English 2023

40 **શ્રેણી પૂર્ણ કરો. 4, 8, 9, 27, 16, 64, 25 .....?.....**

(A) 101 (B) 98 (C) 100 **(D) 125**

✓ **જવાબ:** (D) 125

SEB TAT (ઉ.મા.) — ગુજરાતી 2023

41 **નીચેની આકૃતિમાં પ્રશ્નાર્થ ચિહ્નની જગ્યાએ શું આવે ?**

(A) 12 (B) 10 (C) 14 (D) 16

✓ **જવાબ:** (A) 12

SEB TAT (ઉ.મા.) — ગણિત 2023

42 નીચેની આકૃતિમાં પ્રશ્નાર્થ ચિહ્નની જગ્યાએ શું આવે ? [આકૃતિ: વર્તુળના ચાર ખાનાં — ? / 20 ઉપર, 2 / 6 નીચે, વચ્ચે 4, 5, 2, 3]

(A) 12 (B) 10 (C) 14 **(D) 16**

✓ જવાબ: (D) 16

SEB TAT (માધ્યમિક) — સામાન્ય 2018

43 એક પ્રમાણમાં આપેલ સ્થિતિ પ્રમાણે જો તાલિકામાં 2 હોય તો ઉપરની આકૃતી પર કઈ સંખ્યા આવશે ?

(A) 5 (B) 4 (C) 3 (D) 2

✓ જવાબ: (A) 5

SEB TET-1 (પ્રાથમિક શિક્ષક) 2023

44 આ આકૃતિમાં ? ની જગ્યાએ કયો અંક આવશે ? (વર્તુળના ખાનાં: 91, ?, 9, 13, 15, 63)

(A) 103 (B) 104 **(C) 105** (D) 106

✓ જવાબ: (C) 105

SEB TET-2 (ગણિત-વિજ્ઞાન) 2023

45 નીચેની શ્રેણીમાં કોઇ એક સંખ્યા બંધ બેસતી નથી. તે સંખ્યા શોધો. 72, 75, 80, 83, 84, 87, 88, 89

(A) 72 (B) 83 (C) 88 **(D) 89**

✓ જવાબ: (D) 89

SMC ક્લાર્ક 2023

46 ખાલી જગ્યા પુરો : 6, 12, 18, 24, ..., 36, 42, ..., 54, 60

(A) 32, 45 **(B) 30, 48** (C) 24, 40 (D) 25, 49

✓ જવાબ: (B) 30, 48

VMC જુનિયર ક્લાર્ક 2023

47 નીચે આપેલ શ્રેણીમાં બંધબેસતી ન હોય તેવી સંખ્યા કઈ? સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો. 9, 64, 25, 214, 49, 512

(A) 25 (B) 512 (C) 49 **(D) 214**

✓ જવાબ: (D) 214

BMC હેડ ક્લાર્ક 2023

48 આપેલી શ્રેણીમાં બીજી લાઈનમાં (ચ) ની જગ્યાએ શું આવશે ? 51 77 105 135 167 201 1 (ક) (ખ) (ગ) (ઘ) (ચ)

(A) 151 (B) 149 (C) 153 (D) 162

✓ જવાબ: (A) 151

BMC સિનિયર ક્લાર્ક 2023

49 ખાલી જગ્યા પૂરો : 4, 18, ____, 100, 180, 294, 448

(A) 48 (B) 50 (C) 58 (D) 60

✓ જવાબ: (A) 48

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી 2022

50 ખાલી સ્થાનમાં શું આવશે ? (પિરામિડ: 24 / 12,12 / 7,5 / 5,2,3,4)

(A) 12 (B) 1 (C) 6 **(D) 7**

✓ જવાબ: (D) 7

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી (સહકાર) 2025

51 આપેલ શ્રેણીમાં પ્રશ્ન ચિહ્ન (?) ના સ્થાને શું આવવું જોઈએ? 35 51 67 83 99 ?

(A) 115 (B) 113 (C) 111 (D) 117

✓ જવાબ: (A) 115

GPSSB સમાજ કલ્યાણ નિરીક્ષક 2018

52 નીચે આપેલી સંખ્યાશ્રેણીમાં ખાલી જગ્યાએ કઈ સંખ્યા આવશે ? 4, 6, 12, 14, 28, 30, ...

(A) 62 (B) 64 (C) 32 **(D) 60**

✓ જવાબ: (D) 60

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

53 If 2 is added to each odd digit and 1 is subtracted from each even digit in the number 1584627, then which of the following digits will be second from the right in the new number thus formed?

(A) 9 (B) 5 (C) 8 **(D) 1**

✓ જવાબ: (D) 1

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

54 આપેલ શ્રેણીમાં ? ના સ્થાને શું આવવું જોઈએ? 20 25 33 44 58 ?

(A) 75 (B) 74 (C) 76 (D) 77

✓ જવાબ: (A) 75

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

55 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 3 7 23 67 203 ?

(A) 605 (B) 606 **(C) 607** (D) 608

✓ જવાબ: (C) 607

GSSSB હેડ ક્લાર્ક 2021

56 આપેલ શ્રેણીમાં કઈ સંખ્યા ખોટી છે ? 7, 28, 63, 124, 215, 342, 511

(A) 7 **(B) 28** (C) 124 (D) 215

✓ જવાબ: (B) 28

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

57 આપેલી શ્રેણીમાં '?' ની જગ્યાએ શું આવવું જોઈએ? 39 42.3 45.6 48.9 ? 55.5 58.8

(A) 52.2 (B) 49.9 (C) 51.9 (D) 53.5

✓ જવાબ: (A) 52.2

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

58 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 8 27 84 255 768 ?

(A) 2300 (B) 2304 (C) 2306 **(D) 2307**

✓ જવાબ: (D) 2307

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

59 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 5, 18, 44, 83, 135, ?

(A) 200 (B) 202 (C) 204 (D) 198

✓ જવાબ: (A) 200

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

60 આપેલ શ્રેણીમાં પ્રશ્ન ચિહ્ન (?) ની જગ્યાએ શું આવવું જોઈએ? 9 20 31 42 53 ?

(A) 58 | (B) 67 | (C) 60 | **(D) 64**

✓ **જવાબ:** (D) 64

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

61 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 10 23 43 89 175 ?

(A) 350 | (B) 351 | (C) 352 | **(D) 353**

✓ **જવાબ:** (D) 353

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

62 What should come in place of '?' in the given series? 10 16 36 68 140 ?

(A) 378 | (B) 376 | (C) 278 | **(D) 276**

✓ **જવાબ:** (D) 276

ગુજરાત હાઈકોર્ટ આસિસ્ટન્ટ લાઇબ્રેરિયન 2023

63 Which term is wrong in the number series - 125, 126, 124, 127, 123, 129

(A) 123 | (B) 126 | (C) 124 | **(D) 129**

✓ **જવાબ:** (D) 129

SEB TAT (ઉ.મા.) — English 2023

64 નીચે આપેલ શ્રેણી પૂર્ણ કરો. 1, 2, 10, 37, ...?.....

(A) 61 | (B) 47 | (C) 64 | **(D) 101**

✓ **જવાબ:** (D) 101

SEB TAT (માધ્યમિક) — સામાન્ય 2018

65 શ્રેણી પૂર્ણ કરો. 121, 225, 361, ...

(A) 484 | **(B) 529** | (C) 729 | (D) 441

✓ **જવાબ:** (B) 529

SEB TET-1 (પ્રાથમિક શિક્ષક) 2023

66 ? ચિન્હની જગ્યાએ કયો અંક આવશે? (3, 6, 8 / 5, 8, 4 / 4, 7, ?)

(A) 9 | (B) 8 | (C) 7 | **(D) 6**

✓ જવાબ: (D) 6

SMC ક્લાર્ક 2023

67 ખાલી જગ્યા પુરો : 1, 121, 441, 961 .....

(A) 1641 | **(B) 1681** | (C) 1741 | (D) 1781

✓ જવાબ: (B) 1681

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી 2022

68 ખાલી જગ્યાએ (?) કઈ સંખ્યા આવશે ? (1,6,14 / 2,10,? / 3,15,36)

(A) 24 | (B) 32 | (C) 28 | (D) 26

✓ જવાબ: (A) 24

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

69 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 4 8 24 48 144 ?

(A) 288 | (B) 296 | (C) 304 | (D) 308

✓ જવાબ: (A) 288

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

70 આપેલ શ્રેણીમાં ? ના સ્થાને શું આવવું જોઈએ? 77 78 80 84 92 ?

(A) 108 | (B) 107 | (C) 109 | (D) 110

✓ જવાબ: (A) 108

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

71 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 4 10 32 94 284 ?

(A) 846 | (B) 848 | (C) 849 | **(D) 850**

✓ જવાબ: (D) 850

GSSSB હેડ ક્લાર્ક 2021

72 નીચે આપેલ શ્રેણિક (Matrix)માં કેટલીક સંખ્યાઓ ગોઠવેલી છે, જે ઊભા અથવા આડા ખાનાઓમાં ખાસ ગાણિતિક પ્રક્રિયાને અનુસરે છે. આપેલ વિકલ્પોમાંથી કોઈ એક પસંદ કરી પ્રશ્નાર્થ ચિહ્નવાળા ખાનામાં મૂકો. [9, 36, 25 / 4, 16, 9 / 1, 9, 4 / 6, 13, ?]

(A) 5 **(B) 10** (C) 11 (D) 15

✓ જવાબ: (B) 10

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

73 આપેલી શ્રેણીમાં '?' ની જગ્યાએ શું આવવું જોઈએ? 441 398 355 312 269 ? 183

(A) 226 (B) 235 (C) 247 (D) 220

✓ જવાબ: (A) 226

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

74 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 6 21 66 201 606 ?

(A) 1820 **(B) 1821** (C) 1823 (D) 8125

✓ જવાબ: (B) 1821

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

75 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 6, 17, 39, 72, 116, ?

(A) 171 (B) 173 (C) 175 (D) 169

✓ જવાબ: (A) 171

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

76 આપેલ શ્રેણીમાં પ્રશ્ન ચિહ્ન (?) ની જગ્યાએ શું આવવું જોઈએ? 24 29 34 39 44 ?

(A) 48 **(B) 49** (C) 51 (D) 52

✓ જવાબ: (B) 49

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

77 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 11 25 47 97 191 ?

(A) 380 (B) 382 (C) 384 **(D) 385**

✓ જવાબ: (D) 385

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

78 **What should come in place of '?' in the given series? 11 18 40 76 156 ?**

(A) 306 | (B) 307 | **(C) 308** | (D) 309

✓ **જવાબ:** (C) 308

SEB TAT (માધ્યમિક) — સામાન્ય 2018

79 **પ્રશ્નાર્થના ખાનામાં યોગ્ય અંક કયો આવશે ?**

(A) 6 | (B) 9 | (C) 12 | **(D) 10**

✓ **જવાબ:** (D) 10

SEB TET-1 (પ્રાથમિક શિક્ષક) 2023

80 **2, 4, 7, 14, 17, 34, ___ પેટર્ન પૂર્ણ કરો.**

(A) 36 | (B) 70 | **(C) 37** | (D) 76

✓ **જવાબ:** (C) 37

SMC ક્લાર્ક 2023

81 **ખાલી જગ્યા પુરો : 4, 2, 1, 1/2, 1/4, ...**

(A) 1/3 | **(B) 1/8** | (C) 1/16 | (D) 2/13

✓ **જવાબ:** (B) 1/8

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી 2022

82 **નીચે આપેલ અપૂર્ણાંકોની શ્રેણીમાં છેલ્લે કઈ સંખ્યા આવશે ? 1/2, 3/4, 5/8, 7/16, ___?**

(A) 12/35 | **(B) 9/32** | (C) 10/17 | (D) 11/34

✓ **જવાબ:** (B) 9/32

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

83 **Select the number from among the given options that can replace the question mark (?) in the following series. 12 16 24 36 52 ?**

(A) 72 | (B) 80 | (C) 82 | (D) 88

✓ **જવાબ:** (A) 72

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

84 આપેલ શ્રેણીમાં ? ના સ્થાને શું આવવું જોઈએ? 71 72 74 78 86 ?

(A) 102 (B) 101 (C) 103 (D) 104

✓ જવાબ: (A) 102

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

85 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 3 2 8 12 28 ?

(A) 50 (B) 51 **(C) 52** (D) 53

✓ જવાબ: (C) 52

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

86 આપેલી શ્રેણીમાં '?' ની જગ્યાએ શું આવવું જોઈએ? 58 77 97 116 ? 155 175

(A) 136 (B) 138 (C) 140 (D) 128

✓ જવાબ: (A) 136

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

87 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 4 15 48 147 444 ?

(A) 1330 (B) 1331 (C) 1334 **(D) 1335**

✓ જવાબ: (D) 1335

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

88 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 7, 16, 34, 61, 97, ?

(A) 142 (B) 140 (C) 144 (D) 146

✓ જવાબ: (A) 142

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

89 આપેલ શ્રેણીમાં પ્રશ્ન ચિહ્ન (?) ની જગ્યાએ શું આવવું જોઈએ? 66 60 54 48 42 ?

(A) 38 **(B) 36** (C) 34 (D) 32

✓ જવાબ: (B) 36

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

90 **What should come in place of the question mark (?) in the given series? 10, 15, 25, 40, 60, ?**

(A) 95 **(B) 85** (C) 105 (D) 115

✓ **જવાબ:** (B) 85

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

91 **What should come in place of '?' in the given series? 12 20 44 84 172 ?**

(A) 339 **(B) 340** (C) 342 (D) 344

✓ **જવાબ:** (B) 340

SEB TET-1 (પ્રાથમિક શિક્ષક) 2023

92 **? ચિન્હની જગ્યાએ કયો અંક આવશે? (3963: 52, 39, 13, 24 / 1171: 28, 12, 17, 59 / ?: 37, 48, 23, 43)**

(A) 9114 (B) 6005 **(C) 1491** (D) 6091

✓ **જવાબ:** (C) 1491

SMC ક્લાર્ક 2023

93 **ખાલી જગ્યા પુરો : 53, 53, 40, 40, 27, 27, ...**

(A) 14 (B) 17 (C) 20 (D) 23

✓ **જવાબ:** (A) 14

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

94 **Select the number from among the given options that can replace the question mark (?) in the following series. 16 24 14 26 12 ?**

(A) 24 (B) 26 **(C) 28** (D) 30

✓ **જવાબ:** (C) 28

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

95 **આપેલ શ્રેણીમાં ? ના સ્થાને શું આવવું જોઈએ? 30 31 33 37 45 ?**

(A) 61 (B) 60 (C) 62 (D) 63

✓ **જવાબ:** (A) 61

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

96 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 29 40 52 65 ? 94

(A) 71 **(B) 79** (C) 83 (D) 87

✓ **જવાબ:** (B) 79

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

97 આપેલી શ્રેણીમાં '?' ની જગ્યાએ શું આવવું જોઈએ? 116 175 234 293 ? 411 470

(A) 352 (B) 344 (C) 348 (D) 339

✓ **જવાબ:** (A) 352

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

98 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 2 9 30 93 282 ?

(A) 840 (B) 842 (C) 846 **(D) 849**

✓ **જવાબ:** (D) 849

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

99 What should come in place of the question mark (?) in the given series? 8, 15, 29, 50, 78, ?

(A) 113 (B) 111 (C) 115 (D) 117

✓ **જવાબ:** (A) 113

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

100 આપેલ શ્રેણીમાં પ્રશ્ન ચિહ્ન (?) ની જગ્યાએ શું આવવું જોઈએ? 20 27 34 41 48 ?

(A) 55 (B) 58 (C) 52 (D) 60

✓ **જવાબ:** (A) 55

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 5, 11, 23, 47, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.

(A) 95 (B) 94 (C) 93 (D) 96

ઉકેલ: નિયમ x2 + 1: 5x2+1=11, 11x2+1=23, 23x2+1=47, 47x2+1=95.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 **7, 14, 28, 56, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 112 (B) 108 (C) 110 (D) 114

ઉકેલ: દરેક પદ બમણું થાય છે (r=2): 56 x 2 = 112.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **3, 4, 8, 17, 33, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 58 (B) 56 (C) 60 (D) 54

ઉકેલ: તફાવત 1, 4, 9, 16 (વર્ગ) છે; આગળનો તફાવત 25. 33 + 25 = 58.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **2, 6, 12, 20, 30, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 42 (B) 40 (C) 44 (D) 38

ઉકેલ: તફાવત 4, 6, 8, 10 (+2 ની શ્રેણી); આગળનો તફાવત 12. 30 + 12 = 42. (n^2+n સ્વરૂપ)

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **1, 4, 9, 16, 25, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 36 (B) 35 (C) 49 (D) 30

ઉકેલ: ક્રમિક પૂર્ણ વર્ગ: $1^2, 2^2, 3^2, 4^2, 5^2, 6^2 = 36$.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **4, 8, 16, 32, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 64 (B) 48 (C) 60 (D) 56

ઉકેલ: ગુણોત્તર શ્રેણી r=2: 32 x 2 = 64.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **6, 11, 21, 36, 56, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 81 (B) 76 (C) 80 (D) 86

ઉકેલ: તફાવત 5, 10, 15, 20 (+5 ની શ્રેણી); આગળનો તફાવત 25. 56 + 25 = 81.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **1, 2, 6, 24, 120, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 720 (B) 600 (C) 840 (D) 480

ઉકેલ: ગુણાંક 2, 3, 4, 5 ક્રમમાં વધે છે; આગળનો ગુણાંક 6. 120 x 6 = 720.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **11, 13, 17, 19, 23, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 29 (B) 27 (C) 25 (D) 31

ઉકેલ: ક્રમિક પ્રાઇમ સંખ્યાઓ; 23 પછીની પ્રાઇમ 29 છે (25, 27 વિભાજ્ય).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **2, 4, 8, 16, 32, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 64 (B) 48 (C) 56 (D) 40

ઉકેલ: ગુણોત્તર શ્રેણી r=2: 32 x 2 = 64.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **5, 10, 17, 26, 37, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 50 (B) 48 (C) 52 (D) 46

ઉકેલ: તફાવત 5, 7, 9, 11 (+2 ની શ્રેણી); આગળનો તફાવત 13. 37 + 13 = 50.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **3, 9, 27, 81, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 243 (B) 162 (C) 216 (D) 234

ઉકેલ: ગુણોત્તર શ્રેણી r=3: 81 x 3 = 243. (3 ની ઘાત)

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **1, 3, 6, 10, 15, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 21 (B) 20 (C) 18 (D) 22

ઉકેલ: તફાવત 2, 3, 4, 5 (+1 ની શ્રેણી); આગળનો તફાવત 6. 15 + 6 = 21. (ત્રિકોણ સંખ્યા)

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **100, 96, 88, 76, 60, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 40 (B) 44 (C) 48 (D) 36

ઉકેલ: તફાવત -4, -8, -12, -16 (-4 ની શ્રેણી); આગળનો તફાવત -20. 60 - 20 = 40.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **8, 16, 24, 32, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 40 (B) 38 (C) 42 (D) 36

ઉકેલ: +8 ની સમાંતર શ્રેણી: 32 + 8 = 40.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **2, 3, 5, 8, 12, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 17 (B) 16 (C) 18 (D) 15

ઉકેલ: તફાવત 1, 2, 3, 4 (+1 ની શ્રેણી); આગળનો તફાવત 5. 12 + 5 = 17.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **7, 10, 16, 28, 52, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 100 (B) 96 (C) 104 (D) 92

ઉકેલ: તફાવત 3, 6, 12, 24 (દરેક બમણો); આગળનો તફાવત 48. 52 + 48 = 100.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **5, 6, 9, 14, 21, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 30 (B) 28 (C) 32 (D) 29

ઉકેલ: તફાવત 1, 3, 5, 7 (વિષમ સંખ્યા); આગળનો તફાવત 9. 21 + 9 = 30.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **10, 20, 40, 80, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 160 (B) 120 (C) 100 (D) 140

ઉકેલ: ગુણોત્તર શ્રેણી r=2: 80 x 2 = 160.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **1, 8, 27, 64, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 125 (B) 100 (C) 121 (D) 144

ઉકેલ: ક્રમિક ઘન: 1^3, 2^3, 3^3, 4^3, 5^3 = 125.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **3, 6, 11, 18, 27, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 38 (B) 36 (C) 40 (D) 34

ઉકેલ: તફાવત 3, 5, 7, 9 (વિષમ સંખ્યા); આગળનો તફાવત 11. 27 + 11 = 38.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **12, 24, 48, 96, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 192 (B) 180 (C) 144 (D) 200

ઉકેલ: ગુણોત્તર શ્રેણી r=2: 96 x 2 = 192.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **4, 9, 16, 25, 36, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 49 (B) 48 (C) 42 (D) 45

ઉકેલ: ક્રમિક વર્ગ: 2^2, 3^2, 4^2, 5^2, 6^2, 7^2 = 49.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **2, 5, 10, 17, 26, 37, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 50 (B) 48 (C) 52 (D) 46

ઉકેલ: n^2+1 સ્વરૂપ: $6^2+1=37$, આગળ $7^2+1=50$. (તફાવત 3,5,7,9,11,13)

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **6, 12, 24, 48, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 96 (B) 72 (C) 84 (D) 108

ઉકેલ: ગુણોત્તર શ્રેણી r=2: 48 x 2 = 96.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **1, 2, 4, 7, 11, 16, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 22 (B) 21 (C) 23 (D) 20

ઉકેલ: તફાવત 1, 2, 3, 4, 5 (+1 ની શ્રેણી); આગળનો તફાવત 6. 16 + 6 = 22.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **5, 11, 23, 47, 95, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 191 (B) 190 (C) 189 (D) 192

ઉકેલ: નિયમ x2 + 1: 95 x 2 + 1 = 191.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **0, 7, 26, 63, 124, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 215 (B) 210 (C) 216 (D) 218

ઉકેલ: $n^3 - 1$ સ્વરૂપ: $1^3-1=0$, $2^3-1=7$, $3^3-1=26$, $4^3-1=63$, $5^3-1=124$, $6^3-1=215$.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **3, 5, 9, 17, 33, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 65 (B) 63 (C) 67 (D) 64

ઉકેલ: નિયમ x2 - 1: 3x2-1=5, 5x2-1=9, 9x2-1=17, 17x2-1=33, 33x2-1=65.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **120, 99, 80, 63, 48, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 35 (B) 36 (C) 34 (D) 33

ઉકેલ: તફાવત -21, -19, -17, -15 (+2 ની શ્રેણી); આગળનો તફાવત -13. 48 - 13 = 35.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **2, 3, 5, 8, 13, 21, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 34 (B) 33 (C) 35 (D) 32

ઉકેલ: Fibonacci-પ્રકાર: દરેક પદ આગળના બે પદનો સરવાળો. 13 + 21 = 34.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **4, 8, 16, 30, 64 — આ શ્રેણીમાં કયું પદ ખોટું છે?**

(A) 30 (B) 16 (C) 64 (D) 8

ઉકેલ: નિયમ r=2 (બમણું): 4,8,16,32,64. 16 પછી 32 આવવું જોઈએ, પણ 30 છે; ખોટું પદ 30.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

33 **1, 4, 9, 16, 24, 36 — આ શ્રેણીમાં કયું પદ ખોટું છે?**

(A) 24 (B) 16 (C) 36 (D) 9

ઉકેલ: ક્રમિક વર્ગ: 1,4,9,16,25,36. 5મા સ્થાને 25 જોઈએ પણ 24 છે; ખોટું પદ 24.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

34 **7, 9, 13, 21, 37, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.**

(A) 69 (B) 68 (C) 70 (D) 65

ઉકેલ: તફાવત 2, 4, 8, 16 (દરેક બમણો); આગળનો તફાવત 32. 37 + 32 = 69.

🏏 જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

🟢 સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. 10, 20, 30, 40, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 50 (B) 45 (C) 55 (D) 60

2. 2, 4, 6, 8, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 10 (B) 9 (C) 12 (D) 11

3. 3, 6, 12, 24, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 48 (B) 36 (C) 42 (D) 50

4. 1, 4, 9, 16, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 25 (B) 20 (C) 24 (D) 30

5. 5, 10, 15, 20, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 25 (B) 30 (C) 22 (D) 35

6. 50, 45, 40, 35, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 30 (B) 32 (C) 28 (D) 25

7. 1, 2, 4, 8, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 16 (B) 12 (C) 10 (D) 14

8. 7, 14, 21, 28, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 35 (B) 34 (C) 36 (D) 32

9. 1, 8, 27, 64, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 125 (B) 100 (C) 121 (D) 81

10. 11, 22, 33, 44, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 55 (B) 54 (C) 56 (D) 50

11. 100, 90, 80, 70, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 60 (B) 65 (C) 55 (D) 50

12. 2, 3, 5, 7, 11, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 13 (B) 12 (C) 14 (D) 15

🟡 મધ્યમ (Medium) 12 પ્રશ્ન

13. 2, 5, 10, 17, 26, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 37 (B) 36 (C) 38 (D) 35

14. 3, 7, 15, 31, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 63 (B) 62 (C) 64 (D) 60

15. 1, 2, 6, 24, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 120 (B) 96 (C) 100 (D) 144

16. 4, 6, 9, 13, 18, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 24 (B) 23 (C) 25 (D) 22

17. 5, 9, 17, 33, 65, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 129 (B) 128 (C) 130 (D) 127

18. 2, 6, 12, 20, 30, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 42 (B) 40 (C) 44 (D) 38

19. 1, 3, 7, 13, 21, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 31 (B) 30 (C) 32 (D) 29

20. 6, 11, 21, 41, 81, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 161 (B) 160 (C) 162 (D) 159

21. 3, 4, 8, 17, 33, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 58 (B) 56 (C) 60 (D) 54

22. 2, 8, 4, 16, 6, 24, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.
(A) 8 (B) 32 (C) 10 (D) 12

23. 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.

(A) 21 (B) 20 (C) 22 (D) 18

24. 5, 7, 12, 20, 31, 50 — આ શ્રેણીમાં કયું પદ ખોટું છે?

(A) 20 (B) 12 (C) 31 (D) 50

🔴 અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

25. 5, 11, 23, 47, 95, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.

(A) 191 (B) 190 (C) 189 (D) 192

26. 2, 9, 28, 65, 126, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.

(A) 217 (B) 216 (C) 218 (D) 215

27. 7, 10, 16, 28, 52, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.

(A) 100 (B) 96 (C) 104 (D) 92

28. 1, 5, 14, 30, 55, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.

(A) 91 (B) 90 (C) 92 (D) 88

29. 3, 12, 27, 48, 75, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.

(A) 108 (B) 100 (C) 110 (D) 105

30. 2, 3, 6, 18, 108, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.

(A) 1944 (B) 1908 (C) 1296 (D) 2016

31. 0, 6, 24, 60, 120, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.

(A) 210 (B) 200 (C) 216 (D) 180

32. 2, 12, 36, 80, 150, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.

(A) 252 (B) 240 (C) 245 (D) 260

33. 1, 2, 5, 26, 677, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.

(A) 458330 (B) 458329 (C) 450000 (D) 459000

34. 5, 6, 9, 14, 21, 30, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.

(A) 41 (B) 40 (C) 42 (D) 39

35. 2, 5, 11, 23, 47, 95 — આ શ્રેણીમાં ખોટું પદ કયું છે? (નિયમ x2+1)

(A) કોઈ નહીં (B) 23 (C) 47 (D) 95

36. 3, 10, 21, 36, 55, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.

(A) 78 (B) 76 (C) 80 (D) 74

37. ⭐ 2, 1, 8, 4, 18, 9, 32, ? — આગળની સંખ્યા શોધો.

(A) 16 (B) 50 (C) 64 (D) 36

38. ⭐ 3x3 ગ્રીડ: પ્રથમ હાર 7, 3, 40; બીજી હાર 9, 4, 65; ત્રીજી હાર 8, 5, ? — ખૂટતી સંખ્યા શોધો.

(A) 39 (B) 45 (C) 27 (D) 33

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **A**	2. **A**	3. **A**	4. **A**	5. **A**	6. **A**	7. **A**	8. **A**	9. **A**	10. **A**	11. **A**
12. **A**	13. **A**	14. **A**	15. **A**	16. **A**	17. **A**	18. **A**	19. **A**	20. **A**	21. **A**	22. **A**
23. **A**	24. **A**	25. **A**	26. **A**	27. **A**	28. **A**	29. **A**	30. **A**	31. **A**	32. **A**	33. **A**
34. **A**	35. **A**	36. **A**	37. **A**	38. **A**						

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (A) — +10 ની સમાંતર શ્રેણી: 40 + 10 = 50.

2. જવાબ (A) — +2 ની સમાંતર શ્રેણી: 8 + 2 = 10.

3. જવાબ (A) — ગુણોત્તર શ્રેણી r=2: 24 x 2 = 48.

4. જવાબ (A) — ક્રમિક વર્ગ: 5^2 = 25.

5. જવાબ (A) — +5 ની સમાંતર શ્રેણી: 20 + 5 = 25.

6. જવાબ (A) — -5 ની ઘટતી શ્રેણી: 35 - 5 = 30.

7. જવાબ (A) — ગુણોત્તર શ્રેણી r=2: 8 x 2 = 16.

8. જવાબ (A) — +7 ની સમાંતર શ્રેણી (7 નો કોઠો): 28 + 7 = 35.

9. જવાબ (A) — ક્રમિક ઘન: 5^3 = 125.

10. જવાબ (A) — +11 ની સમાંતર શ્રેણી: 44 + 11 = 55.

11. જવાબ (A) — -10 ની ઘટતી શ્રેણી: 70 - 10 = 60.

12. જવાબ (A) — ક્રમિક પ્રાઇમ સંખ્યાઓ; 11 પછી 13 છે.

13. જવાબ (A) — n^2+1 સ્વરૂપ; તફાવત 3,5,7,9 (વિષમ). આગળનો તફાવત 11. 26 + 11 = 37.

14. જવાબ (A) — નિયમ x2 + 1: 31 x 2 + 1 = 63.

15. જવાબ (A) — ગુણાંક 2, 3, 4, 5 ક્રમમાં; 24 x 5 = 120.

16. જવાબ (A) — તફાવત 2, 3, 4, 5 (+1 ની શ્રેણી); આગળનો તફાવત 6. 18 + 6 = 24.

17. જવાબ (A) — નિયમ x2 - 1: 65 x 2 - 1 = 129.

18. જવાબ (A) — તફાવત 4, 6, 8, 10 (+2 ની શ્રેણી); આગળનો તફાવત 12. 30 + 12 = 42.

19. જવાબ (A) — તફાવત 2, 4, 6, 8 (+2 ની શ્રેણી); આગળનો તફાવત 10. 21 + 10 = 31.

20. જવાબ (A) — નિયમ x2 - 1: 81 x 2 - 1 = 161.

21. જવાબ (A) — તફાવત 1, 4, 9, 16 (વર્ગ); આગળનો તફાવત 25. 33 + 25 = 58.

22. જવાબ (A) — વિષમ સ્થાન (2,4,6) +2 ની શ્રેણી; 7મું પદ = 6 + 2 = 8.

23. જવાબ (A) — Fibonacci: દરેક પદ આગળના બે પદનો સરવાળો. 8 + 13 = 21.

24. જવાબ (A) — Fibonacci-પ્રકાર: દરેક પદ આગળના બે પદનો સરવાળો. 5+7=12, 7+12=19, 12+19=31, 19+31=50. 4થા સ્થાને 19 જોઈએ પણ 20 છે; ખોટું પદ 20.

25. જવાબ (A) — નિયમ x2 + 1: 95 x 2 + 1 = 191.

26. જવાબ (A) — n^3 + 1 સ્વરૂપ: 6^3+1=217 (1^3+1=2, 2^3+1=9, … 6^3+1=217).

27. જવાબ (A) — તફાવત 3, 6, 12, 24 (દરેક બમણો); આગળનો તફાવત 48. 52 + 48 = 100.

28. જવાબ (A) — વર્ગનો સંચિત સરવાળો; તફાવત 4,9,16,25 (વર્ગ), આગળનો તફાવત 36. 55 + 36 = 91.

29. જવાબ (A) — 3 x વર્ગ: 3x1, 3x4, 3x9, 3x16, 3x25, 3x36 = 108.

30. જવાબ (A) — દરેક પદ આગળના બે પદનો ગુણાકાર: 2x3=6, 3x6=18, 6x18=108, 18x108=1944.

31. જવાબ (A) — n^3 - n સ્વરૂપ: 1-1=0, 8-2=6, 27-3=24, 64-4=60, 125-5=120, 216-6=210.

32. જવાબ (A) — n^3 + n^2 સ્વરૂપ: 1+1=2, 8+4=12, 27+9=36, 64+16=80, 125+25=150, 216+36=252.

33. જવાબ (A) — નિયમ: દરેક પદ = આગળના પદનો વર્ગ + 1. 1^2+1=2, 2^2+1=5, 5^2+1=26, 26^2+1=677, 677^2+1=458330.

34. જવાબ (A) — તફાવત 1, 3, 5, 7, 9 (વિષમ); આગળનો તફાવત 11. 30 + 11 = 41.

35. જવાબ (A) — નિયમ x2+1: 2x2+1=5, 5x2+1=11, 11x2+1=23, 23x2+1=47, 47x2+1=95. બધાં પદ સાચાં, ખોટું પદ કોઈ નહીં.

36. જવાબ (A) — તફાવત 7, 11, 15, 19 (+4 ની શ્રેણી); આગળનો તફાવત 23. 55 + 23 = 78.

37. જવાબ (A) — આ એક જ હારમાં બે શ્રેણી એકાંતરે છુપાયેલી છે. વિષમ-સ્થાનનાં પદ (1લું, 3જું, 5મું, 7મું) = 2, 8, 18, 32 — એ 2x(વર્ગ) છે: 2x1^2=2, 2x2^2=8, 2x3^2=18, 2x4^2=32. સમ-સ્થાનનાં પદ (2જું, 4થું, 6ઠ્ઠું, 8મું) = 1, 4, 9, ? — એ ક્રમિક વર્ગ છે: 1^2, 2^2, 3^2, 4^2. 8મું પદ સમ-સ્થાનનું ચોથું પદ છે = 4^2 = 16. તેથી ખૂટતી સંખ્યા = 16.

38. જવાબ (A) — દરેક હારમાં ત્રીજો પદ = (પહેલો પદ)^2 - (બીજો પદ)^2 એ વર્ગનો તફાવત છે. પ્રથમ હાર: 7^2 - 3^2 = 49 - 9 = 40, મેળ ખાય. બીજી હાર: 9^2 - 4^2 = 81 - 16 = 65, મેળ ખાય. નિયમ નક્કી. ત્રીજી હાર: 8^2 - 5^2 = 64 - 25 = 39. તેથી ખૂટતી સંખ્યા = 39.

17 અરીસા-પ્રતિબિંબ અને અ-મૌખિક તર્ક (Mirror, Water Image & Non-verbal)

આ પ્રકરણમાં આપણે અરીસા-પ્રતિબિંબ (Mirror Image), પાણી-પ્રતિબિંબ (Water Image), ઘડિયાળનું અરીસા-પ્રતિબિંબ, કાગળ ઘડી-કાપની સમમિતિ અને આકૃતિ ગણતરી જેવા અ-મૌખિક (Non-verbal) તર્કના વિષયો શીખીશું. આ બધા જ પ્રશ્નો માત્ર બે મૂળ નિયમો પર ચાલે છે — અરીસામાં ડાબું-જમણું ઊલટું થાય છે, અને પાણીમાં ઉપર-નીચે ઊલટું થાય છે. એક વાર આ બે નિયમો સ્પષ્ટ થઈ જાય, પછી અક્ષર, અંક, શબ્દ કે સમય — કોઈ પણ વસ્તુનું પ્રતિબિંબ તમે માત્ર મગજમાં જ ઉકેલી શકો. GPSC, તલાટી, બિન સચિવાલય, LRD, PSI, GSRTC તથા GSSSB CCE જેવી લગભગ દરેક પરીક્ષામાં આ વિભાગમાંથી 2 થી 4 પ્રશ્નો અચૂક પૂછાય છે અને તે પૂરા માર્ક અપાવનારા સહેલા પ્રશ્નો ગણાય છે.

1. અરીસા-પ્રતિબિંબ એટલે શું? (Mirror Image)

જ્યારે કોઈ વસ્તુ અરીસાની સામે મૂકવામાં આવે, ત્યારે અરીસામાં દેખાતું પ્રતિબિંબ મૂળ વસ્તુનું ડાબું-જમણું ઊલટું (left-right reversed) સ્વરૂપ હોય છે. ઉપર-નીચે જેમનું તેમ રહે છે — માત્ર ડાબી બાજુ જમણી અને જમણી બાજુ ડાબી થઈ જાય છે.

સામાન્ય રીતે અરીસો વસ્તુની જમણી બાજુ (પ્રશ્નમાં દર્શાવેલ રીતે) ઊભો રાખવામાં આવે છે. તેથી શબ્દનો જમણો છેડો અરીસામાં ડાબી બાજુ ખસી જાય છે — એટલે કે અક્ષરોનો ક્રમ ઊલટો વંચાય તેવો દેખાય છે અને દરેક અક્ષર પોતે પણ આડો ઊલટો થાય છે.

બે વાત યાદ રાખો: (1) આખા શબ્દનો અક્ષર-ક્રમ ઊલટો થાય, (2) દરેક અક્ષર/અંકનું પોતાનું પણ ડાબું-જમણું બદલાય. જે અક્ષરો ઊભી ધરી પર સમમિત (symmetric) હોય તે પોતે બદલાય નહીં, માત્ર સ્થાન બદલે.

- નિયમ: અરીસો = ડાબું <-> જમણું ઊલટું; ઉપર-નીચે જેમનું તેમ.
- શબ્દનો અક્ષર-ક્રમ સંપૂર્ણ ઊલટો વાંચવો પડે (છેલ્લો અક્ષર પહેલા).
- BOOK નું mirror = અક્ષરો KOOB ક્રમમાં, દરેક અક્ષર ઊલટો.

અરીસા-પ્રતિબિંબ — ડાબું-જમણું ઊલટું.

2. સમમિત અક્ષરો અને અંકો (Symmetric Letters & Digits)

કેટલાક અંગ્રેજી મોટા અક્ષરો (Capital letters) ઊભી ધરી (vertical axis) પર સમમિત હોય છે — એટલે કે અરીસામાં તેમનો આકાર બદલાતો નથી, માત્ર સ્થાન બદલાય છે. આ અક્ષરો છે: A, H, I, M, O, T, U, V, W, X, Y.

આ સિવાયના અક્ષરો (B, C, D, E, F, G, J, K, L, N, P, Q, R, S, Z) અરીસામાં આડા ઊલટા થઈ જાય છે અને વાંચી ન શકાય તેવા દેખાય છે.

અંકોમાં 0, 1, 8 ઊભી ધરી પર (લગભગ) સમમિત ગણાય છે; 2,3,4,5,6,7,9 ઊલટા થાય છે. પરીક્ષામાં મુખ્ય ઉપયોગ અક્ષર-ઓળખ માટે થાય છે.

ઉદાહરણ 1 **MAXIMUM શબ્દના કયા અક્ષરો અરીસામાં તેમના આકારમાં ફેરફાર પામતા નથી?**

1. MAXIMUM ના અક્ષરો: M, A, X, I, M, U, M.
2. સમમિત યાદી (A,H,I,M,O,T,U,V,W,X,Y) સાથે સરખાવો.
3. M હા, A હા, X હા, I હા, M હા, U હા, M હા.

✅ જવાબ: **બધા જ અક્ષરો (M, A, X, I, U) સમમિત હોવાથી આખો શબ્દ આકારમાં બદલાતો નથી.**

ઊભી ધરી પર સમમિત અક્ષરો (mirror માં ન બદલાય)

- A, H, I, M, O, T, U, V, W, X, Y -- આ 11 અક્ષરો અરીસામાં એવા જ દેખાય.
- આ બધા જ અક્ષરોથી બનેલા શબ્દ (દા.ત. TOM, MAT) નો અરીસા-આકાર પણ ઊલટા ક્રમે એવો જ વંચાય.
- અંકો: 0, 1, 8 સમમિત ગણાય.

3. શબ્દ અને અંકોનું અરીસા-પ્રતિબિંબ (Word & Number Mirror)

શબ્દનું અરીસા-પ્રતિબિંબ શોધવાની સૌથી સહેલી રીત: પહેલા આખા શબ્દને ઊલટા ક્રમમાં લખો (છેલ્લો અક્ષર સૌથી પહેલા). પછી મનમાં દરેક અક્ષરને આડો ઊલટો કરી દો. પરીક્ષામાં ઘણીવાર માત્ર અક્ષર-ક્રમ ઊલટો કરવાથી જ સાચો વિકલ્પ મળી જાય છે.

અંકોની માળા માટે પણ એ જ — ક્રમ ઊલટો કરો. દા.ત. 12345 નું અરીસા-પ્રતિબિંબ ક્રમમાં 54321 જેવું વાંચાય (દરેક અંક પણ આડો ઊલટો).

ધ્યાન રાખો: જો અરીસો ઉપર/નીચે રાખ્યો હોય (પ્રશ્નમાં ખાસ કહ્યું હોય) તો તે પાણી-પ્રતિબિંબ જેવું થાય; પણ સામાન્ય 'અરીસા-પ્રતિબિંબ' પ્રશ્નમાં હંમેશા ડાબું-જમણું ઊલટું જ સમજવું.

ઉદાહરણ 1 **PARIKSA શબ્દનો અક્ષર-ક્રમ અરીસામાં કેવો વંચાય?**

1. મૂળ શબ્દ: P-A-R-I-K-S-A.
2. અરીસામાં ક્રમ ઊલટો: છેલ્લો અક્ષર પહેલા.
3. A-S-K-I-R-A-P.

✅ જવાબ: **ASKIRAP (દરેક અક્ષર આડો ઊલટો, ક્રમ ASKIRAP)**

ઉદાહરણ 2 **અંકમાળા 5 8 3 9 નું અરીસા-પ્રતિબિંબ કયા ક્રમમાં વંચાય?**

1. મૂળ ક્રમ: 5, 8, 3, 9.
2. અરીસામાં જમણો છેડો ડાબે જાય, એટલે ક્રમ ઊલટો.
3. 9, 3, 8, 5.

✅ જવાબ: **9 3 8 5 (દરેક અંક પણ આડો ઊલટો)**

4. ઘડિયાળનું અરીસા-પ્રતિબિંબ (Mirror of a Clock)

ઘડિયાળ અરીસામાં મૂકાય ત્યારે કાંટા ડાબા-જમણા ઊલટા થાય છે. તેનો અરીસા-સમય શોધવાનો સૌથી પાકો નિયમ છે: અરીસા-સમય = 11:60 માંથી આપેલ સમય બાદ કરો.

આ સૂત્ર 1:00 થી 10:59 સુધીના કોઈ પણ સમય માટે સીધું કામ કરે છે. એક ખાસ કિસ્સો: જો સમય 12:00 અને 12:59 ની વચ્ચે હોય તો 11:60 ને બદલે 23:60 (એટલે કે 12:60 + 11:00) વાપરવાને બદલે સહેલી રીત — 12:00 ને 0:00 ગણીને જ 11:60 માંથી બાદ કરો.

ઉદાહરણથી સમજીએ: ધારો સમય 4:30 છે. અરીસા-સમય = 11:60 - 4:30 = 7:30. એ જ રીતે 2:25 માટે 11:60 - 2:25 = 9:35.

બાદબાકી કરતી વખતે મિનિટ પહેલા ગણો: 60 માંથી મિનિટ બાદ, અને 11 માંથી કલાક બાદ. જો મિનિટ 00 હોય તો અરીસા-મિનિટ પણ 00 રહે અને કલાક = 12 - આપેલ કલાક.

ઉદાહરણ 1 **ઘડિયાળમાં સમય 7:20 છે. અરીસામાં શું દેખાશે?**

1. સૂત્ર: 11:60 - આપેલ સમય.
2. મિનિટ: 60 - 20 = 40.
3. કલાક: 11 - 7 = 4.
4. અરીસા-સમય = 4:40.

✅ જવાબ: **4:40**

ઉદાહરણ 2 **ઘડિયાળમાં સમય 9:00 છે. અરીસા-સમય શોધો.**

1. મિનિટ 00 છે માટે કલાક-સૂત્ર: 12 - 9 = 3.
2. મિનિટ 00 રહે.
3. અરીસા-સમય = 3:00.

✅ જવાબ: **3:00**

ઘડિયાળ અરીસા-સમય સૂત્ર

- અરીસા-સમય = 11 કલાક 60 મિનિટ - આપેલ સમય.
- મિનિટ-ભાગ: 60 - આપેલ મિનિટ. કલાક-ભાગ: 11 - આપેલ કલાક.
- જો મિનિટ = 00 હોય: અરીસા-સમય = (12 - કલાક):00.
- દા.ત. 3:15 -> 11:60 - 3:15 = 8:45.

5. પાણી-પ્રતિબિંબ (Water Image / Reflection)

જ્યારે કોઈ વસ્તુ પાણીની સપાટી પર પ્રતિબિંબિત થાય, ત્યારે ઉપર-નીચે ઊલટું (top-bottom / vertical flip) થાય છે. ડાબું-જમણું જેમનું તેમ રહે છે. આ અરીસા-પ્રતિબિંબથી બરાબર ઊલટું છે.

પાણી-પ્રતિબિંબમાં શબ્દનો અક્ષર-ક્રમ બદલાતો નથી (ડાબેથી જમણે એ જ રહે), પણ દરેક અક્ષર ઉપર-નીચે ઊલટો થઈને નીચે લટકતો દેખાય છે.

આડી ધરી (horizontal axis) પર સમમિત અક્ષરો — B, C, D, E, H, I, O, X — પાણીમાં (ઊભા ઊલટા થાય તોપણ) ઓળખી શકાય તેવા રહે છે, જ્યારે બાકીના ઊલટા-લટકતા દેખાય.

- નિયમ: પાણી = ઉપર <-> નીચે ઊલટું; ડાબું-જમણું જેમનું તેમ.
- શબ્દ-ક્રમ બદલાતો નથી, માત્ર દરેક અક્ષર ઊભો ઊલટો.
- આડી ધરી પર સમમિત: B, C, D, E, H, I, O, X.

ઉદાહરણ 1 **CODE શબ્દના કયા અક્ષરો પાણી-પ્રતિબિંબમાં (આડી ધરી પર) આકાર બદલતા નથી?**

1. CODE ના અક્ષરો: C, O, D, E.
2. આડી-ધરી સમમિત યાદી: B, C, D, E, H, I, O, X.
3. C હા, O હા, D હા, E હા.

✅ જવાબ: **ચારેય અક્ષરો (C, O, D, E) આડી ધરી પર સમમિત હોવાથી પાણીમાં આકાર બદલાતા નથી.**

6. અરીસા vs પાણી — તફાવત (Mirror vs Water)

વિદ્યાર્થીઓ સૌથી વધુ ગૂંચવાય છે કે ક્યારે ડાબું-જમણું અને ક્યારે ઉપર-નીચે કરવું. યાદ રાખવાની સહેલી લીટી: 'અરીસો બાજુમાં, એટલે બાજુ (ડાબી-જમણી) ઊલટી; પાણી નીચે, એટલે ઉપર-નીચે ઊલટું.'

નીચેનું કોષ્ટક બંને વચ્ચેનો સ્પષ્ટ ભેદ બતાવે છે. પરીક્ષામાં પ્રશ્ન જે માગે તે જ લાગુ કરો — અરીસા-પ્રતિબિંબ માગે તો ડાબું-જમણું, પાણી-પ્રતિબિંબ માગે તો ઉપર-નીચે.

અરીસા-પ્રતિબિંબ અને પાણી-પ્રતિબિંબ વચ્ચે ભેદ

મુદ્દો	અરીસા-પ્રતિબિંબ	પાણી-પ્રતિબિંબ
કઈ બાજુ ઊલટું	ડાબું <-> જમણું	ઉપર <-> નીચે
શબ્દ-ક્રમ	ઊલટો થાય	જેમનો તેમ રહે
દરેક અક્ષર	આડો ઊલટો	ઊભો ઊલટો
સમમિત અક્ષરો	A H I M O T U V W X Y	B C D E H I O X
ઘડિયાળ	11:60 - સમય	લાગુ પડતું નથી

7. કાગળ ઘડી અને કાપ — સમમિતિ ગણતરી (Paper Folding & Cutting)

આ પ્રકારમાં કાગળને એક કે વધુ વાર ઘડી (fold) કરી, કોઈ આકાર કાપવામાં (cut) આવે છે અને પછી કાગળ ખોલતાં કેટલા છિદ્ર/આકાર બને તે પૂછાય. મૂળ નિયમ સમમિતિ છે: દરેક ઘડી પર છિદ્રની સંખ્યા બમણી થાય છે.

નિયમ: જો કાગળને n વાર ઘડી કરી 1 છિદ્ર પાડ્યું હોય, તો ખોલતાં છિદ્રોની કુલ સંખ્યા = 1 x 2^n. દા.ત. 2 વાર ઘડી + 1 છિદ્ર = 1 x 2^2 = 4 છિદ્ર.

જો ઘડી કર્યા પછી k છિદ્ર પાડ્યા હોય, તો કુલ = k x 2^n. ઘડીની રેખા (fold line) અરીસા જેવી કામ કરે છે — એક બાજુનું છિદ્ર બીજી બાજુ સામસામે ઊતરી આવે છે.

છિદ્રની સ્થિતિ વિચારવા: ઘડી-રેખાને અરીસો ગણો; દરેક છિદ્રનું પ્રતિબિંબ સામેની બાજુ સમાન અંતરે પડે. આ રીતે ખુલેલા કાગળમાં છિદ્રો સમમિત રીતે ગોઠવાય છે.

ઉદાહરણ 1 **એક ચોરસ કાગળને બે વાર ઘડી કરી તેમાં એક ગોળ છિદ્ર પાડવામાં આવ્યું. કાગળ ખોલતાં કેટલા છિદ્ર દેખાશે?**

1. ઘડી n = 2, છિદ્ર k = 1.
2. કુલ = k x 2^n = 1 x 2^2.
3. = 4.

✅ જવાબ: **4 છિદ્ર**

ઉદાહરણ 2 **કાગળને ત્રણ વાર ઘડી કરી 2 છિદ્ર પાડ્યા. ખોલતાં કુલ કેટલા છિદ્ર?**

1. n = 3, k = 2.
2. કુલ = 2 x 2^3 = 2 x 8.
3. = 16.

✅ જવાબ: **16 છિદ્ર**

કાગળ ઘડી-કાપ — ઝડપી નિયમ

- n ઘડી + 1 છિદ્ર => કુલ છિદ્ર = 2^n.
- n ઘડી + k છિદ્ર => કુલ છિદ્ર = k x 2^n.
- ઘડી-રેખા = અરીસો; છિદ્ર સામસામે સમમિત પડે.
- 1 ઘડી=2, 2 ઘડી=4, 3 ઘડી=8 (દરેક છિદ્ર દીઠ).

8. આકૃતિ ગણતરી — ત્રિકોણ અને ચોરસ (Counting Figures)

આકૃતિ ગણતરીમાં આપેલ રચનામાં કેટલા ત્રિકોણ, ચોરસ કે લંબચોરસ છે તે ગણવાનું હોય. ભૂલ ન થાય તે માટે વ્યવસ્થિત રીત વાપરો: પહેલા સૌથી નાના (single) આકાર ગણો, પછી બે-બે ભેગા થઈને બનતા, પછી મોટા — એમ સ્તરવાર.

ત્રિકોણ ગણવાની text-રીત: એક મોટા ત્રિકોણમાં n આડી રેખાથી (શિરોબિંદુ થી પાયા તરફ સમાંતર) જે નાના ત્રિકોણ બને તેને સ્તર પ્રમાણે ગણો; દરેક નાનો + દરેક સંયોજન + આખો મોટો.

લંબયોરસ/યોરસ ગણવાનો યોક્કસ સૂત્ર: જો જાળી (grid) માં આડી રેખાઓ વચ્ચે m ખાનાં અને ઊભી રેખાઓ વચ્ચે n ખાનાં હોય, તો કુલ લંબયોરસ = [m(m+1)/2] x [n(n+1)/2]. યોરસની સંખ્યા = 1^2 + 2^2 + ... જ્યાં સુધી નાનું પરિમાણ પૂરું થાય.

ઉદાહરણ 1 **2 x 2 ની યોરસ જાળી (4 નાના યોરસ) માં કુલ કેટલા યોરસ છે?**

1. નાના 1x1 યોરસ = 4.
2. મોટા 2x2 યોરસ = 1.
3. સૂત્ર: 1^2 + 2^2 = 1 + 4 = 5.

✅ જવાબ: **5 યોરસ**

ઉદાહરણ 2 **2 x 3 ની લંબયોરસ જાળીમાં કુલ કેટલા લંબયોરસ બને?**

1. આડું m = 2: 2x3/2 = 3.
2. ઊભું n = 3: 3x4/2 = 6.
3. કુલ = 3 x 6 = 18.

✅ જવાબ: **18 લંબયોરસ**

9. ⚡ ટૂંકી રીતો — અરીસો/પાણી (Quick Tricks)

છેલ્લે, બધી જ ઝડપી રીતો એક જગ્યાએ. પરીક્ષામાં સમય બચાવવા આટલું મગજમાં તૈયાર રાખો — પછી દરેક પ્રશ્ન 10 સેકન્ડમાં ઉકેલાશે.

⚡ ટૂંકી રીતો — અરીસો / પાણી / ઘડિયાળ

- અરીસો => ડાબું-જમણું ઊલટું, શબ્દ-ક્રમ ઊલટો.
- પાણી => ઉપર-નીચે ઊલટું, શબ્દ-ક્રમ જેમનો તેમ.
- ઘડિયાળ અરીસા-સમય = 11:60 - આપેલ સમય (મિનિટ 00 હોય તો કલાક = 12 - કલાક).
- ઊભી-ધરી સમમિત અક્ષર: A H I M O T U V W X Y.
- આડી-ધરી સમમિત અક્ષર (પાણી): B C D E H I O X.
- કાગળ: n ઘડી + k છિદ્ર => કુલ = k x 2^n.

વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

AMC જુનિયર ક્લાર્ક 2024

1 **કાંટા વાળી ઘડિયાળમાં 6:40 વાગ્યાનું જળમાં પ્રતિબિંબ કયો સમય દર્શાવશે?**

(A) 11:50 | (B) 12:10 | (C) 17:20 | **(D) આપેલ પૈકી એકપણ નહિ**

✓ **જવાબ:** (D) આપેલ પૈકી એકપણ નહિ

BMC હેડ ક્લાર્ક 2023

2 **સમસ્યા આકૃતિમાં પ્રશ્ન ચિહ્ન જગ્યાએ ઉત્તર આકૃતિમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ શોધો.**

(A) (1) | **(B) (2)** | (C) (3) | (D) (4)

✓ **જવાબ:** (B) (2)

GPSSB જુનિયર ક્લાર્ક 2014

3 નીચેની આકૃતિમાં ત્રિકોણની સંખ્યા કેટલી છે ?

(A) 5 | (B) 8 | (C) 14 | **(D) 10**

✓ જવાબ: (D) 10

GSSSB બિન સચિવાલય ક્લાર્ક 2019

4 A, B, C, D પ્રશ્ન આકૃતિઓ આપેલ છે. જે કોઈ ખાસ ગુણધર્મથી ક્રમિક બદલાય છે. બાજુમાં આપેલ 1, 2, 3, 4 જવાબ આકૃતિઓમાંથી કઈ આકૃતિ તે ગુણધર્મ જાળવી રાખે છે તે જણાવો.

(A) 1 | (B) 2 | (C) 3 | **(D) 4**

✓ જવાબ: (D) 4

RMC જુનિયર ક્લાર્ક 2025

5 નીચે અંગ્રેજીનો એક શબ્દ આપેલો છે તો તેનું પાણીમાં પ્રતિબિંબ કેવું દેખાશે ? ACOUSTIC

(A) ∀ƆONƧ⅂IC | (B) ACONƧ⅂IC | (C) ACOU⅂IↃ | **(D) ∀ƆONƧ⅂IↃ**

✓ જવાબ: (D) ∀ƆONƧ⅂IↃ

SEB TAT (ઉ.મા.) — English 2023

6 આકૃતિમાં કેટલા ત્રિકોણ છે ? [ત્રિકોણ આકૃતિ]

(A) 21 | (B) 24 | **(C) 27** | (D) 28

✓ જવાબ: (C) 27

SEB TAT (ઉ.મા.) — ગુજરાતી 2023

7 આકૃતિમાં કેટલા ત્રિકોણ છે ?

(A) 21 | **(B) 24** | (C) 27 | (D) 28

✓ જવાબ: (B) 24

SEB TAT (ઉ.મા.) — ગણિત 2023

8 આકૃતિમાં કેટલા ત્રિકોણ છે ? [ત્રિકોણ આકૃતિ આપેલ છે]

(A) 21 | (B) 24 | **(C) 27** | (D) 28

✓ જવાબ: (C) 27

SEB TAT (માધ્યમિક) — સામાન્ય 2018

9 નીચેનામાંથી કઈ આકૃતિ બધાથી જુદી પડે છે ?

(A) આકૃતિ-A | **(B) આકૃતિ-B** | (C) આકૃતિ-C | (D) આકૃતિ-E

✓ **જવાબ:** (B) આકૃતિ-B

SEB TET-1 (પ્રાથમિક શિક્ષક) 2023

10 નીચે આકૃતિમાં કુલ કેટલા સમાંતરબાજુ ચતુષ્કોણ છે ?

(A) 13 | (B) 14 | (C) 15 | **(D) 17**

✓ **જવાબ:** (D) 17

SEB TET-2 (ગણિત-વિજ્ઞાન) 2023

11 નીચેનામાં કેટલા ત્રિકોણ છે ?

(A) 25 | (B) 30 | **(C) 14** | (D) 15

✓ **જવાબ:** (C) 14

RMC જુનિયર ક્લાર્ક 2025

12 નીચેના પૈકી કયા શબ્દનું અરીસામાં પ્રતિબિંબ બદલાય નહી ?

(A) OSMITOM | (B) VHRRVH | (C) AOVIVOA | (D) BOMB

✓ **જવાબ:** (A) OSMITOM

SEB TET-1 (પ્રાથમિક શિક્ષક) 2023

13 નીચેના અંગ્રેજી મૂળાક્ષરો પૈકી શેમાં અનન્ય સંમિતિ રેખા મળે ?

(A) H | (B) I | (C) O | **(D) C**

✓ **જવાબ:** (D) C

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 ઘડિયાળમાં સમય 3:00 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?

(A) 9:00 | (B) 8:00 | (C) 6:00 | (D) 3:00

ઉકેલ: મિનિટ 00 છે માટે કલાક = 12 - 3 = 9, મિનિટ 00. અરીસા-સમય = 9:00.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 **ઘડિયાળમાં સમય 4:30 છે. અરીસા-પ્રતિબિંબમાં સમય શું હશે?**

(A) 7:30 (B) 8:30 (C) 6:30 (D) 7:00

ઉકેલ: 11:60 - 4:30: મિનિટ 60-30=30, કલાક 11-4=7. અરીસા-સમય = 7:30.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **નીચેનામાંથી કયો અંગ્રેજી મોટો અક્ષર અરીસામાં (ઊભી ધરી પર) આકાર બદલતો નથી?**

(A) B (B) F **(C) H** (D) R

ઉકેલ: ઊભી ધરી પર સમમિત અક્ષરો A,H,I,M,O,T,U,V,W,X,Y. તેમાં H સામેલ; B, F, R ઊલટા થાય.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **'NEWS' શબ્દનો અરીસામાં અક્ષર-ક્રમ કેવો વંચાશે?**

(A) SWEN (B) NEWS (C) WENS (D) SNEW

ઉકેલ: અરીસામાં અક્ષર-ક્રમ ઊલટો: N-E-W-S નો ઊલટો ક્રમ S-W-E-N.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **ઘડિયાળમાં સમય 6:00 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?**

(A) 6:00 (B) 12:00 (C) 9:00 (D) 3:00

ઉકેલ: મિનિટ 00 માટે કલાક = 12 - 6 = 6. અરીસા-સમય = 6:00 (6 એ 12 અને 6 ની ધરી પર સમમિત છે).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **ઘડિયાળમાં સમય 2:25 છે. અરીસા-પ્રતિબિંબ સમય શોધો.**

(A) 9:35 (B) 9:25 (C) 10:35 (D) 8:35

ઉકેલ: 11:60 - 2:25: મિનિટ 60-25=35, કલાક 11-2=9. અરીસા-સમય = 9:35.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **'WATER' શબ્દનો અરીસામાં અક્ષર-ક્રમ કયો હશે?**

(A) RETAW (B) WETAR (C) RETWA (D) TAWER

ઉકેલ: અરીસામાં ક્રમ ઊલટો: W-A-T-E-R નો ઊલટો R-E-T-A-W.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **ઘડિયાળમાં સમય 8:45 છે. અરીસામાં શું દેખાશે?**

(A) 3:15 (B) 4:15 (C) 3:45 (D) 2:15

ઉકેલ: 11:60 - 8:45: મિનિટ 60-45=15, કલાક 11-8=3. અરીસા-સમય = 3:15.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **નીચેનામાંથી કયા શબ્દના બધા જ અક્ષરો ઊભી ધરી પર સમમિત છે?**

(A) TOM (B) BAT (C) DOG (D) PEN

ઉકેલ: સમમિત અક્ષરો A,H,I,M,O,T,U,V,W,X,Y. TOM ના T,O,M ત્રણેય સમમિત; બાકીના શબ્દોમાં B,D,G,P,N અસમમિત છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **ઘડિયાળમાં સમય 5:30 છે. અરીસા-પ્રતિબિંબ સમય શું હશે?**

(A) 6:30 (B) 7:30 (C) 5:30 (D) 6:00

ઉકેલ: 11:60 - 5:30: મિનિટ 60-30=30, કલાક 11-5=6. અરીસા-સમય = 6:30.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **'BOOK' શબ્દનો અરીસામાં અક્ષર-ક્રમ કેવો વંચાશે?**

(A) KOOB (B) BOOK (C) OKBO (D) KOBO

ઉકેલ: અરીસામાં ક્રમ ઊલટો: B-O-O-K નો ઊલટો K-O-O-B.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **ઘડિયાળમાં સમય 1:40 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?**

(A) 10:20 (B) 10:40 (C) 9:20 (D) 11:20

ઉકેલ: 11:60 - 1:40: મિનિટ 60-40=20, કલાક 11-1=10. અરીસા-સમય = 10:20.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **પાણી-પ્રતિબિંબમાં શબ્દનો અક્ષર-ક્રમ કેવો રહે છે?**

(A) ઊલટો થાય **(B) જેમનો તેમ રહે** (C) બમણો થાય (D) અડધો થાય

ઉકેલ: પાણી-પ્રતિબિંબમાં ઉપર-નીચે ઊલટું થાય; ડાબું-જમણું એટલે કે અક્ષર-ક્રમ જેમનો તેમ રહે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **ઘડિયાળમાં સમય 12:00 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?**

(A) 12:00 (B) 6:00 (C) 11:00 (D) 1:00

ઉકેલ: મિનિટ 00, કલાક = 12 - 12 = 0 એટલે 12. અરીસા-સમય = 12:00 (12 એ ઊભી ધરી પર સમમિત).

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **ઘડિયાળમાં સમય 9:15 છે. અરીસા-પ્રતિબિંબ સમય શોધો.**

(A) 2:45 (B) 3:45 (C) 2:15 (D) 1:45

ઉકેલ: 11:60 - 9:15: મિનિટ 60-15=45, કલાક 11-9=2. અરીસા-સમય = 2:45.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **'CITY' શબ્દનો અરીસામાં અક્ષર-ક્રમ કયો હશે?**

(A) YTIC (B) CITY (C) TYIC (D) YITC

ઉકેલ: અરીસામાં ક્રમ ઊલટો: C-I-T-Y નો ઊલટો Y-T-I-C.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **ઘડિયાળમાં સમય 10:10 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?**

(A) 1:50 (B) 2:50 (C) 1:10 (D) 12:50

ઉકેલ: 11:60 - 10:10: મિનિટ 60-10=50, કલાક 11-10=1. અરીસા-સમય = 1:50.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **એક ચોરસ કાગળને બે વાર ઘડી કરી એક છિદ્ર પાડ્યું. ખોલતાં કેટલા છિદ્ર દેખાશે?**

(A) 4 (B) 2 (C) 8 (D) 3

ઉકેલ: n ઘડી + 1 છિદ્ર => 2^n = 2^2 = 4 છિદ્ર.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **ઘડિયાળમાં સમય 7:00 છે. અરીસામાં શું દેખાશે?**

(A) 5:00 (B) 6:00 (C) 7:00 (D) 4:00

ઉકેલ: મિનિટ 00 માટે કલાક = 12 - 7 = 5. અરીસા-સમય = 5:00.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **'EXAM' શબ્દનો અરીસામાં અક્ષર-ક્રમ કેવો વંચાશે?**

(A) MAXE (B) EXAM (C) MXAE (D) AMXE

ઉકેલ: અરીસામાં ક્રમ ઊલટો: E-X-A-M નો ઊલટો M-A-X-E.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **ઘડિયાળમાં સમય 11:20 છે. અરીસા-પ્રતિબિંબ સમય શોધો.**

(A) 12:40 (B) 11:40 (C) 1:40 (D) 12:20

ઉકેલ: 11:60 - 11:20: મિનિટ 60-20=40, કલાક 11-11=0 એટલે 12. અરીસા-સમય = 12:40.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **નીચેનામાંથી કયો અક્ષર પાણી-પ્રતિબિંબમાં (આડી ધરી પર) આકાર બદલતો નથી?**

(A) A **(B) C** **(C) M** (D) T

ઉકેલ: આડી ધરી પર સમમિત અક્ષરો B,C,D,E,H,I,O,X. તેમાં C સામેલ; A, M, T ઉપર-નીચે ઊલટા થાય.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **ઘડિયાળમાં સમય 3:45 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?**

(A) 8:15 (B) 9:15 (C) 8:45 (D) 7:15

ઉકેલ: 11:60 - 3:45: મિનિટ 60-45=15, કલાક 11-3=8. અરીસા-સમય = 8:15.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **ઘડિયાળમાં સમય 2:30 છે. અરીસા-પ્રતિબિંબ સમય શોધો.**

(A) 9:30 (B) 8:30 (C) 10:30 (D) 9:00

ઉકેલ: 11:60 - 2:30: મિનિટ 60-30=30, કલાક 11-2=9. અરીસા-સમય = 9:30.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **'STAR' શબ્દનો અરીસામાં અક્ષર-ક્રમ કયો હશે?**

(A) RATS (B) STAR (C) TARS (D) RTAS

ઉકેલ: અરીસામાં ક્રમ ઊલટો: S-T-A-R નો ઊલટો R-A-T-S.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **ઘડિયાળમાં સમય 4:20 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?**

(A) 7:40 (B) 8:40 (C) 7:20 (D) 6:40

ઉકેલ: 11:60 - 4:20: મિનિટ 60-20=40, કલાક 11-4=7. અરીસા-સમય = 7:40.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **ઘડિયાળમાં સમય 6:40 છે. અરીસા-પ્રતિબિંબ સમય શોધો.**

(A) 5:20 (B) 4:20 (C) 5:40 (D) 6:20

ઉકેલ: 11:60 - 6:40: મિનિટ 60-40=20, કલાક 11-6=5. અરીસા-સમય = 5:20.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **'PLAN' શબ્દનો અરીસામાં અક્ષર-ક્રમ કેવો વંચાશે?**

(A) NALP (B) PLAN (C) NLAP (D) ALPN

ઉકેલ: અરીસામાં ક્રમ ઊલટો: P-L-A-N નો ઊલટો N-A-L-P.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **ઘડિયાળમાં સમય 1:00 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?**

(A) 11:00 (B) 1:00 (C) 10:00 (D) 12:00

ઉકેલ: મિનિટ 00 માટે કલાક = 12 - 1 = 11. અરીસા-સમય = 11:00.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **ઘડિયાળમાં સમય 8:20 છે. અરીસા-પ્રતિબિંબ સમય શોધો.**

(A) 3:40 (B) 4:40 (C) 3:20 (D) 2:40

ઉકેલ: 11:60 - 8:20: મિનિટ 60-20=40, કલાક 11-8=3. અરીસા-સમય = 3:40.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **ઘડિયાળમાં સમય 10:30 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?**

(A) 1:30 (B) 2:30 (C) 12:30 (D) 1:00

ઉકેલ: 11:60 - 10:30: મિનિટ 60-30=30, કલાક 11-10=1. અરીસા-સમય = 1:30.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **'MIND' શબ્દનો અરીસામાં અક્ષર-ક્રમ કયો હશે?**

(A) DNIM (B) MIND (C) NDIM (D) DINM

ઉકેલ: અરીસામાં ક્રમ ઊલટો: M-I-N-D નો ઊલટો D-N-I-M.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

33 **ઘડિયાળમાં સમય 5:50 છે. અરીસા-પ્રતિબિંબ સમય શોધો.**

(A) 6:10 (B) 5:10 (C) 6:50 (D) 7:10

ઉકેલ: 11:60 - 5:50: મિનિટ 60-50=10, કલાક 11-5=6. અરીસા-સમય = 6:10.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

34 **નીચેનામાંથી કયા અક્ષર-જૂથના બધા જ અક્ષરો ઊભી ધરી પર સમમિત છે?**

(A) U V W (B) B D E (C) F G J (D) K L N

ઉકેલ: સમમિત અક્ષરો A,H,I,M,O,T,U,V,W,X,Y. U,V,W ત્રણેય સમમિત; બાકીના જૂથોમાં અસમમિત અક્ષરો છે.

✏️ જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. ઘડિયાળમાં સમય 2:00 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?

(A) 10:00 (B) 11:00 (C) 9:00 (D) 12:00

2. 'CAT' શબ્દનો અરીસામાં અક્ષર-ક્રમ કયો હશે?

(A) TAC (B) CAT (C) ACT (D) TCA

3. ઘડિયાળમાં સમય 4:00 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?

(A) 8:00 (B) 9:00 (C) 7:00 (D) 6:00

4. નીચેનામાંથી કયો અક્ષર ઊભી ધરી પર સમમિત છે?

(A) X (B) B (C) F (D) R

5. 'DOG' શબ્દનો અરીસામાં અક્ષર-ક્રમ કયો હશે?

(A) GOD (B) DOG (C) ODG (D) GDO

6. ઘડિયાળમાં સમય 5:00 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?

(A) 7:00 (B) 8:00 (C) 6:00 (D) 5:00

7. પાણી-પ્રતિબિંબમાં કઈ બાજુ ઊલટું થાય છે?

(A) ઉપર-નીચે (B) ડાબું-જમણું (C) બંને બાજુ (D) કંઈ ઊલટું થતું નથી

8. 'SUN' શબ્દનો અરીસામાં અક્ષર-ક્રમ કયો હશે?

(A) NUS (B) SUN (C) UNS (D) NSU

9. ઘડિયાળમાં સમય 8:00 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?

(A) 4:00 (B) 5:00 (C) 3:00 (D) 6:00

10. અરીસા-પ્રતિબિંબમાં શબ્દનો અક્ષર-ક્રમ કેવો થાય છે?

(A) ઊલટો (B) જેમનો તેમ (C) બમણો (D) અડધો

11. એક પોરસ કાગળને એક વાર ઘડી કરી એક છિદ્ર પાડ્યું. ખોલતાં કેટલા છિદ્ર?

(A) 2 (B) 1 (C) 4 (D) 3

12. 'RAT' શબ્દનો અરીસામાં અક્ષર-ક્રમ કયો હશે?

(A) TAR (B) RAT (C) ART (D) TRA

મધ્યમ (Medium) 12 પ્રશ્ન

13. ઘડિયાળમાં સમય 3:25 છે. અરીસા-પ્રતિબિંબ સમય શોધો.

(A) 8:35 (B) 9:35 (C) 8:25 (D) 7:35

14. ઘડિયાળમાં સમય 7:45 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?

(A) 4:15 (B) 5:15 (C) 4:45 (D) 3:15

15. 'POWER' શબ્દનો અરીસામાં અક્ષર-ક્રમ કયો હશે?

(A) REWOP (B) POWER (C) REWPO (D) REOWP

16. ઘડિયાળમાં સમય 11:35 છે. અરીસા-પ્રતિબિંબ સમય શોધો.

(A) 12:25 (B) 11:25 (C) 1:25 (D) 12:35

17. ઘડિયાળમાં સમય 9:50 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?

(A) 2:10 (B) 1:10 (C) 2:50 (D) 3:10

18. નીચેનામાંથી કયા શબ્દના બધા જ અક્ષરો ઊભી ધરી પર સમમિત છે?

(A) MOUTH (B) STAGE (C) PLANT (D) BREAD

19. ઘડિયાળમાં સમય 6:15 છે. અરીસા-પ્રતિબિંબ સમય શોધો.

(A) 5:45 (B) 6:45 (C) 5:15 (D) 4:45

20. 'TRAIN' શબ્દનો અરીસામાં અક્ષર-ક્રમ કયો હશે?

(A) NIART (B) TRAIN (C) NIRAT (D) NAIRT

21. ઘડિયાળમાં સમય 12:30 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?

(A) 11:30 (B) 12:30 (C) 1:30 (D) 10:30

22. કાગળને બે વાર ઘડી કરી 3 છિદ્ર પાડ્યા. ખોલતાં કુલ કેટલા છિદ્ર?

(A) 12 (B) 6 (C) 9 (D) 8

23. ઘડિયાળમાં સમય 10:55 છે. અરીસા-પ્રતિબિંબ સમય શોધો.

(A) 1:05 (B) 12:05 (C) 1:55 (D) 2:05

24. 2 x 2 ની ચોરસ જાળીમાં કુલ કેટલા ચોરસ બને છે?

(A) 5 (B) 4 (C) 6 (D) 8

🔴 અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

25. ઘડિયાળમાં સમય 7:38 છે. અરીસા-પ્રતિબિંબ સમય શોધો.

(A) 4:22 (B) 3:22 (C) 4:38 (D) 5:22

26. ઘડિયાળમાં સમય 2:47 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?

(A) 9:13 (B) 8:13 (C) 9:47 (D) 10:13

27. 'NUMBER' શબ્દનો અરીસામાં અક્ષર-ક્રમ કયો હશે?

(A) REBMUN (B) NUMBER (C) REBNUM (D) REMBUN

28. ઘડિયાળમાં સમય 1:08 છે. અરીસા-પ્રતિબિંબ સમય શોધો.

(A) 10:52 (B) 11:52 (C) 10:08 (D) 9:52

29. ઘડિયાળમાં સમય 4:56 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?

(A) 7:04 (B) 6:04 (C) 7:56 (D) 8:04

30. કાગળને ત્રણ વાર ઘડી કરી 3 છિદ્ર પાડ્યા. ખોલતાં કુલ કેટલા છિદ્ર?

(A) 24 (B) 16 (C) 12 (D) 27

31. ઘડિયાળમાં સમય 9:09 છે. અરીસા-પ્રતિબિંબ સમય શોધો.

(A) 2:51 (B) 1:51 (C) 2:09 (D) 3:51

32. 3 x 3 ની ચોરસ જાળીમાં કુલ કેટલા ચોરસ બને છે?

(A) 14 (B) 9 (C) 13 (D) 10

33. ઘડિયાળમાં સમય 6:33 છે. અરીસામાં તે કેવો દેખાશે?

(A) 5:27 (B) 4:27 (C) 5:33 (D) 6:27

34. 'GUJARAT' શબ્દનો અરીસામાં અક્ષર-ક્રમ કયો હશે?

(A) TARAJUG (B) GUJARAT (C) TARJAUG (D) TAARJUG

35. 2 x 3 ની લંબચોરસ જાળીમાં કુલ કેટલા લંબચોરસ બને છે?

(A) 18 (B) 12 (C) 6 (D) 24

36. ઘડિયાળમાં સમય 12:44 છે. અરીસા-પ્રતિબિંબ સમય શોધો.

(A) 11:16 (B) 12:16 (C) 10:16 (D) 11:44

37. ⭐ એક ઘડિયાળનું અરીસા-પ્રતિબિંબ 2:50 દેખાય છે. તો ઘડિયાળમાં ખરેખર સાચો સમય શું હશે?

(A) 9:10 (B) 8:10 (C) 9:50 (D) 2:50

38. ⭐ 'EXHIBITION' શબ્દના કયા અક્ષરો અરીસા-પ્રતિબિંબ (ઊભી ધરી) અને પાણી-પ્રતિબિંબ (આડી ધરી) — એમ બંનેમાં પોતાનો આકાર બદલતા નથી?

(A) H, I, O, X (B) E, X, H, I (C) X, H, I, B (D) I, O, T, X

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. A	2. A	3. A	4. A	5. A	6. A	7. A	8. A	9. A	10. A	11. A
12. A	13. A	14. A	15. A	16. A	17. A	18. A	19. A	20. A	21. A	22. A
23. A	24. A	25. A	26. A	27. A	28. A	29. A	30. A	31. A	32. A	33. A
34. A	35. A	36. A	37. A	38. A						

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (A) — મિનિટ 00 માટે કલાક = 12 - 2 = 10. અરીસા-સમય = 10:00.

2. જવાબ (A) — અરીસામાં ક્રમ ઊલટો: C-A-T નો ઊલટો T-A-C.

3. જવાબ (A) — મિનિટ 00 માટે કલાક = 12 - 4 = 8. અરીસા-સમય = 8:00.

4. જવાબ (A) — સમમિત અક્ષરો A,H,I,M,O,T,U,V,W,X,Y; તેમાં X સામેલ.

5. જવાબ (A) — અરીસામાં ક્રમ ઊલટો: D-O-G નો ઊલટો G-O-D.

6. જવાબ (A) — મિનિટ 00 માટે કલાક = 12 - 5 = 7. અરીસા-સમય = 7:00.

7. જવાબ (A) — પાણી-પ્રતિબિંબમાં ઉપર-નીચે ઊલટું થાય; ડાબું-જમણું જેમનું તેમ રહે.

8. જવાબ (A) — અરીસામાં ક્રમ ઊલટો: S-U-N નો ઊલટો N-U-S.

9. જવાબ (A) — મિનિટ 00 માટે કલાક = 12 - 8 = 4. અરીસા-સમય = 4:00.

10. જવાબ (A) — અરીસામાં ડાબું-જમણું ઊલટું થાય, માટે અક્ષર-ક્રમ ઊલટો વંચાય.

11. જવાબ (A) — n=1 ઘડી, 1 છિદ્ર => 2^1 = 2 છિદ્ર.

12. જવાબ (A) — અરીસામાં ક્રમ ઊલટો: R-A-T નો ઊલટો T-A-R.

13. જવાબ (A) — 11:60 - 3:25: મિનિટ 60-25=35, કલાક 11-3=8. અરીસા-સમય = 8:35.

14. જવાબ (A) — 11:60 - 7:45: મિનિટ 60-45=15, કલાક 11-7=4. અરીસા-સમય = 4:15.

15. જવાબ (A) — અરીસામાં ક્રમ ઊલટો: P-O-W-E-R નો ઊલટો R-E-W-O-P.

16. જવાબ (A) — 11:60 - 11:35: મિનિટ 60-35=25, કલાક 11-11=0 એટલે 12. અરીસા-સમય = 12:25.

17. જવાબ (A) — 11:60 - 9:50: મિનિટ 60-50=10, કલાક 11-9=2. અરીસા-સમય = 2:10.

18. જવાબ (A) — MOUTH ના M,O,U,T,H ચારેય (પાંચેય) સમમિત છે; બાકીના શબ્દોમાં S,G,P,L,N,B,R,D અસમમિત છે.

19. જવાબ (A) — 11:60 - 6:15: મિનિટ 60-15=45, કલાક 11-6=5. અરીસા-સમય = 5:45.

20. જવાબ (A) — અરીસામાં ક્રમ ઊલટો: T-R-A-I-N નો ઊલટો N-I-A-R-T.

21. જવાબ (A) — 11:60 - 12:30 = 11:30 (12 ને 0 ગણીએ: 11:60 - 0:30 = 11:30). અરીસા-સમય = 11:30.

22. જવાબ (A) — k x 2^n = 3 x 2^2 = 3 x 4 = 12 છિદ્ર.

23. જવાબ (A) — 11:60 - 10:55: મિનિટ 60-55=5, કલાક 11-10=1. અરીસા-સમય = 1:05.

24. જવાબ (A) — નાના 1x1 = 4, મોટો 2x2 = 1. કુલ = 1^2 + 2^2 = 5.

25. જવાબ (A) — 11:60 - 7:38: મિનિટ 60-38=22, કલાક 11-7=4. અરીસા-સમય = 4:22.

26. જવાબ (A) — 11:60 - 2:47: મિનિટ 60-47=13, કલાક 11-2=9. અરીસા-સમય = 9:13.

27. જવાબ (A) — અરીસામાં ક્રમ ઊલટો: N-U-M-B-E-R નો ઊલટો R-E-B-M-U-N.

28. જવાબ (A) — 11:60 - 1:08: મિનિટ 60-08=52, કલાક 11-1=10. અરીસા-સમય = 10:52.

29. જવાબ (A) — 11:60 - 4:56: મિનિટ 60-56=4, કલાક 11-4=7. અરીસા-સમય = 7:04.

30. જવાબ (A) — k x 2^n = 3 x 2^3 = 3 x 8 = 24 છિદ્ર.

31. જવાબ (A) — 11:60 - 9:09: મિનિટ 60-09=51, કલાક 11-9=2. અરીસા-સમય = 2:51.

32. જવાબ (A) — 1^2 + 2^2 + 3^2 = 1 + 4 + 9 = 14 ચોરસ.

33. જવાબ (A) — 11:60 - 6:33: મિનિટ 60-33=27, કલાક 11-6=5. અરીસા-સમય = 5:27.

34. જવાબ (A) — અરીસામાં ક્રમ ઊલટો: G-U-J-A-R-A-T નો ઊલટો T-A-R-A-J-U-G.

35. જવાબ (A) — [2x3/2] x [3x4/2] = 3 x 6 = 18 લંબચોરસ.

36. જવાબ (A) — 12 ને 0 ગણીએ: 11:60 - 0:44 = મિનિટ 60-44=16, કલાક 11. અરીસા-સમય = 11:16.

37. જવાબ (A) — આ ઊલટો પ્રશ્ન છે — પ્રતિબિંબ આપ્યું છે, મૂળ સમય શોધવાનો છે. અરીસા-સૂત્ર બંને દિશામાં કામ કરે છે: જો પ્રતિબિંબ = 11:60 - સાચો સમય હોય, તો સાચો સમય = 11:60 - પ્રતિબિંબ. એટલે સાચો સમય = 11:60 - 2:50 → મિનિટ 60-50=10, કલાક 11-2=9 = 9:10. ચકાસણી: 9:10 નું અરીસા-પ્રતિબિંબ = 11:60 - 9:10 = 2:50, જે આપેલ પ્રતિબિંબ સાથે મેળ ખાય. તેથી સાચો સમય = 9:10.

38. જવાબ (A) — ઊભી ધરી પર સમમિત (અરીસો): A H I M O T U V W X Y. આડી ધરી પર સમમિત (પાણી): B C D E H I O X. બંને યાદીમાં સામાન્ય (છેદ) અક્ષરો = H, I, O, X — એ જ બંને પ્રતિબિંબમાં ન બદલાય. હવે EXHIBITION ના અક્ષરો E,X,H,I,B,I,T,I,O,N માંથી આ ચાર {H,I,O,X} ની હાજરી તપાસો: X હા, H હા, I હા, O હા — ચારેય હાજર છે. (E,B,T,N બેમાંથી કોઇ એક યાદીમાં નથી માટે બાકાત.) તેથી જવાબ = H, I, O, X.

18 ઘન અને પાસા (Cube & Dice)

ઘન (Cube) અને પાસા (Dice) એ ત્રિ-પરિમાણીય (3D) તર્કશક્તિના પ્રશ્નો છે જે ગુજરાતની લગભગ દરેક સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં પુછાય છે. પાસાના પ્રશ્નોમાં સામસામેની સપાટીઓ (opposite faces) શોધવી પડે છે, જ્યારે ઘનના પ્રશ્નોમાં રંગેલા ઘનને નાના ટુકડામાં કાપ્યા પછી કેટલા ટુકડા પર કેટલી સપાટી રંગાયેલી છે તે ગણવું પડે છે. આ બંને પ્રકાર સંપૂર્ણપણે ગણતરી-આધારિત (exactly computable) છે -- એટલે કે જો સૂત્ર બરાબર આવડે તો જવાબ 100% સાચો જ આવે. આ પ્રકરણમાં આપણે પાસાની સામસામેની સપાટી, પ્રમાણભૂત પાસો, બે-સ્થિતિવાળા પાસાની સામાન્ય-સપાટી પદ્ધતિ, અને રંગેલા ઘનનાં ચાર મુખ્ય સૂત્રો (n=3, 4, 5 માટે ઉદાહરણ સહિત) તથા ઘન-કાપની ગણતરી શીખીશું. આ પ્રકરણ ચિત્ર વગર શબ્દો અને સંખ્યાથી સમજાવેલ છે, તેથી દરેક પાસા-સ્થિતિ અને ઘન-રચના ધ્યાનથી વાંચો.

1. પાસાનો પરિચય અને સામસામેની સપાટીઓ

પાસો (Dice) એ છ સપાટી (faces) વાળો ઘન છે. દરેક સપાટી પર સામાન્ય રીતે 1 થી 6 સુધીની સંખ્યાઓ (અથવા ટપકાં) હોય છે. છ સપાટીઓ ત્રણ જોડમાં ગોઠવાયેલી હોય છે -- દરેક જોડ એકબીજાની સામસામે (opposite) હોય છે.

પાસામાં મુખ્ય નિયમ એ છે કે કોઈપણ એક સપાટીની બાજુમાં (adjacent) ચાર સપાટીઓ હોય છે, અને એક જ સપાટી તેની બરાબર સામસામે હોય છે. જે સપાટી બાજુમાં હોય તે ક્યારેય સામસામે ન હોઈ શકે -- આ સૌથી પાયાનો સિદ્ધાંત છે.

જો પ્રશ્નમાં પાસાની એક જ સ્થિતિ આપી હોય અને તેમાં પાંચ સપાટી દેખાતી હોય, તો જે છઠ્ઠી સપાટી દેખાતી નથી તે ઉપરની સપાટીની સામસામેની સપાટી હોય છે.

- પાસાને કુલ 6 સપાટી, 8 ખૂણા (corners/vertices) અને 12 ધાર (edges) હોય છે.
- દરેક સપાટીને 4 બાજુની (adjacent) સપાટી અને 1 સામસામેની (opposite) સપાટી હોય છે.
- બાજુની સપાટી ક્યારેય સામસામેની ન બની શકે.

પાસાની જાળી (net) — સામસામેનો સરવાળો 7

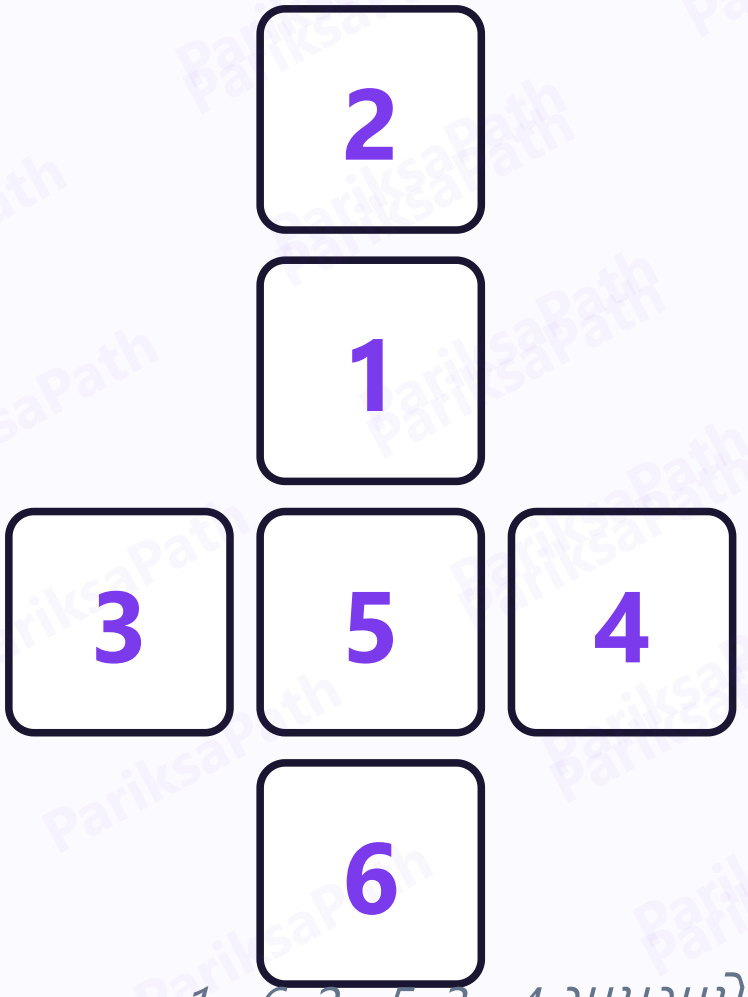

પાસાની જાળી — સામસામેનો સરવાળો 7.

2. પ્રમાણભૂત પાસો (Standard Dice): સામસામેનો સરવાળો = 7

પ્રમાણભૂત (standard) પાસામાં સામસામેની સપાટીઓ પરની સંખ્યાઓનો સરવાળો હંમેશા 7 થાય છે. એટલે કે 1 ની સામે 6, 2 ની સામે 5, અને 3 ની સામે 4 હોય છે.

આ સૌથી ઝડપી શોર્ટકટ છે -- જો પ્રશ્નમાં 'પ્રમાણભૂત પાસો' લખ્યું હોય તો કોઈ સ્થિતિ ગણ્યા વગર સીધું જ સામસામેની સંખ્યા = 7 માઇનસ આપેલ સંખ્યા કરી શકાય.

નોંધ: બધા જ પાસા પ્રમાણભૂત હોતા નથી. જો પ્રશ્નમાં ખાસ 'પ્રમાણભૂત' કે 'standard' લખ્યું હોય ત્યારે જ સરવાળો-7 નો નિયમ સીધો વાપરવો; નહીંતર આપેલ સ્થિતિ પરથી જ સામસામેની સપાટી શોધવી.

સપાટી પરની સંખ્યા	તેની સામસામેની સંખ્યા
1	6
2	5
3	4
4	3

સપાટી પરની સંખ્યા	તેની સામસામેની સંખ્યા
5	2
6	1

ઉદાહરણ 1 **એક પ્રમાણભૂત પાસામાં ઉપરની સપાટી પર 2 છે. નીચેની (સામસામેની) સપાટી પર કઈ સંખ્યા હશે?**

1. પ્રમાણભૂત પાસામાં સામસામેનો સરવાળો = 7.
2. નીચેની સંખ્યા = 7 - 2 = 5.

✅ જવાબ: **5**

ઉદાહરણ 2 **પ્રમાણભૂત પાસામાં ડાબી સપાટી પર 4 છે, તો જમણી (સામસામેની) સપાટી પર શું હશે?**

1. સામસામેનો સરવાળો = 7.
2. જમણી સંખ્યા = 7 - 4 = 3.

✅ જવાબ: **3**

3. એક-સ્થિતિ પાસો: દેખાતી અને છુપાયેલી સપાટી

ઘણીવાર પાસાની એક ચોક્કસ સ્થિતિ આપીને પૂછવામાં આવે છે કે અમુક સપાટીની સામસામે કઈ સંખ્યા છે. જો પાસો પ્રમાણભૂત ન હોય, તો ફક્ત આપેલ માહિતી પરથી જ વિચારવું પડે છે.

જ્યારે પાસાની એક ત્રિ-પરિમાણીય સ્થિતિ બતાવાય ત્યારે સામાન્ય રીતે ત્રણ સપાટી (ઉપર, સામે, જમણી બાજુ) દેખાય છે અને ત્રણ સપાટી (નીચે, પાછળ, ડાબી બાજુ) છુપાયેલી હોય છે. દેખાતી દરેક સપાટીની સામસામેની સપાટી છુપાયેલી હોય છે.

ઉદાહરણ 1 **એક પાસામાં ઉપર 1, સામે 2, અને જમણી બાજુ 3 દેખાય છે. તો સામસામેની જોડ કેવી રીતે ગોઠવાય? (પ્રમાણભૂત પાસો ધારો)**

1. ઉપર 1 દેખાય છે, તેથી નીચે = 7 - 1 = 6.
2. સામે 2 દેખાય છે, તેથી પાછળ = 7 - 2 = 5.
3. જમણી બાજુ 3 દેખાય છે, તેથી ડાબી બાજુ = 7 - 3 = 4.
4. આમ જોડ: (1,6), (2,5), (3,4).

✅ જવાબ: **નીચે 6, પાછળ 5, ડાબી બાજુ 4**

4. બે-સ્થિતિ પાસો: સામાન્ય-સપાટી પદ્ધતિ (Common-Face Method)

આ સૌથી અગત્યનો અને વારંવાર પુછાતો પ્રકાર છે. એક જ પાસાની બે જુદી જુદી સ્થિતિ આપવામાં આવે છે, અને દરેક સ્થિતિમાં ત્રણ-ત્રણ સપાટી દેખાય છે. આપણે શોધવાનું હોય છે કે કોઈ ચોક્કસ સંખ્યાની સામસામે કઈ સંખ્યા છે.

સામાન્ય-સપાટી પદ્ધતિ: બંને સ્થિતિમાં જે સંખ્યા સરખી (common) હોય તેને ઓળખો. તે સામાન્ય સંખ્યાને એક બાજુ રાખીને બાકીની બે-બે સંખ્યાઓ ક્રમમાં (clockwise) ગોઠવો. જે સંખ્યા સ્થાન બદલે છે તેને જોડીને opposite શોધી શકાય.

સરળ નિયમ -- 'એક સામાન્ય સંખ્યા' હોય ત્યારે: બંને સ્થિતિમાં દેખાતી જે એક સંખ્યા સરખી છે તે બંને બાજુ રાખો. હવે પહેલી સ્થિતિની બાકીની બે અને બીજી સ્થિતિની બાકીની બે -- આ ચારમાંથી જે સંખ્યા સ્થાન ફેરવે છે તે જોડ સામસામે હોય છે, અને જે સંખ્યા બંનેમાં ગેરહાજર છે તે સામાન્ય સંખ્યાની સામસામે હોય છે.

વ્યવહારુ રીત: કુલ 6 સંખ્યા હોય છે. જો બે સ્થિતિમાં મળીને માત્ર 5 જુદી જુદી સંખ્યા દેખાય (એક સંખ્યા બંને વખત છે = common), તો જે છઠ્ઠી સંખ્યા ક્યાંય દેખાતી નથી તે પેલી સામાન્ય સંખ્યાની બરાબર સામસામે હોય છે.

ઉદાહરણ 1 **એક પાસાની બે સ્થિતિ: પહેલી સ્થિતિમાં દેખાતી સંખ્યાઓ 1, 2, 3 છે; બીજી સ્થિતિમાં દેખાતી સંખ્યાઓ 1, 4, 5 છે. તો સંખ્યા 1 ની સામસામે કઈ સંખ્યા છે?**

1. બંને સ્થિતિમાં સામાન્ય સંખ્યા = 1.
2. બંને સ્થિતિમાં મળીને દેખાતી સંખ્યાઓ: 1, 2, 3, 4, 5. કુલ 6 માંથી જે ગેરહાજર છે તે = 6.
3. જે સંખ્યા ક્યાંય દેખાતી નથી (6) તે સામાન્ય સંખ્યા (1) ની સામસામે હોય છે.
4. તેથી 1 ની સામસામે = 6.

✅ જવાબ: **6**

ઉદાહરણ 2 **એક પાસાની બે સ્થિતિ: પહેલીમાં ઉપર 3, સામે 1, જમણે 2 દેખાય છે; બીજીમાં ઉપર 5, સામે 1, જમણે 4 દેખાય છે. તો 1 ની સામસામે કઈ સંખ્યા છે?**

1. બંને સ્થિતિમાં 'સામે' 1 સામાન્ય છે.
2. દેખાતી કુલ સંખ્યાઓ: 1, 2, 3, 4, 5. ગેરહાજર = 6.
3. ગેરહાજર સંખ્યા (6) સામાન્ય સંખ્યા (1) ની સામસામે હોય.
4. તેથી 1 ની સામસામે = 6.

✅ જવાબ: **6**

સામાન્ય-સપાટી પદ્ધતિના પગલાં

- પગલું 1: બંને સ્થિતિમાં કઈ સંખ્યા સામાન્ય (common) છે તે શોધો.
- પગલું 2: જો એક જ સંખ્યા સામાન્ય હોય, તો કુલ 6 માંથી જે સંખ્યા ક્યાંય દેખાતી નથી તે સામાન્ય સંખ્યાની સામસામે હોય છે.
- પગલું 3: બાકીની સંખ્યાઓ માટે ક્રમ (clockwise) જોઈને જોડ બનાવો.
- પગલું 4: બે સંખ્યા સામાન્ય હોય ત્યારે, બાકીની બે અલગ સંખ્યાઓ એકબીજાની સામસામે હોય છે.

5. ઘન-રંગકામ (Painted Cube): મૂળભૂત વિચાર

આ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાનો સૌથી ભરોસાપાત્ર ગુણ-મેળવનારો વિભાગ છે, કારણ કે જવાબ સંપૂર્ણપણે સૂત્રથી ગણાય છે. પ્રશ્ન સામાન્ય રીતે આવો હોય: એક મોટા ઘનની બધી છ સપાટી રંગથી રંગવામાં આવે છે. પછી તેને સરખા નાના ઘન-ટુકડામાં કાપવામાં આવે છે. હવે પૂછે છે કે કેટલા ટુકડા પર 3 સપાટી રંગાયેલી છે, કેટલા પર 2, કેટલા પર 1, અને કેટલા પર એકપણ સપાટી રંગાયેલી નથી.

જો મોટા ઘનને દરેક ધાર પર n સરખા ભાગમાં કાપીએ તો કુલ નાના ટુકડા = n × n × n = n^3 બને છે. ઉદાહરણ તરીકે n=3 માટે 27 ટુકડા, n=4 માટે 64 ટુકડા, n=5 માટે 125 ટુકડા.

ટુકડાનું સ્થાન તેના રંગ નક્કી કરે છે: ખૂણા (corner) ના ટુકડાને 3 સપાટી રંગાય, ધાર (edge) ના ટુકડાને 2, સપાટી-મધ્ય (face-centre) ના ટુકડાને 1, અને સાવ અંદરના (inner) ટુકડાને એકપણ રંગ ન લાગે.

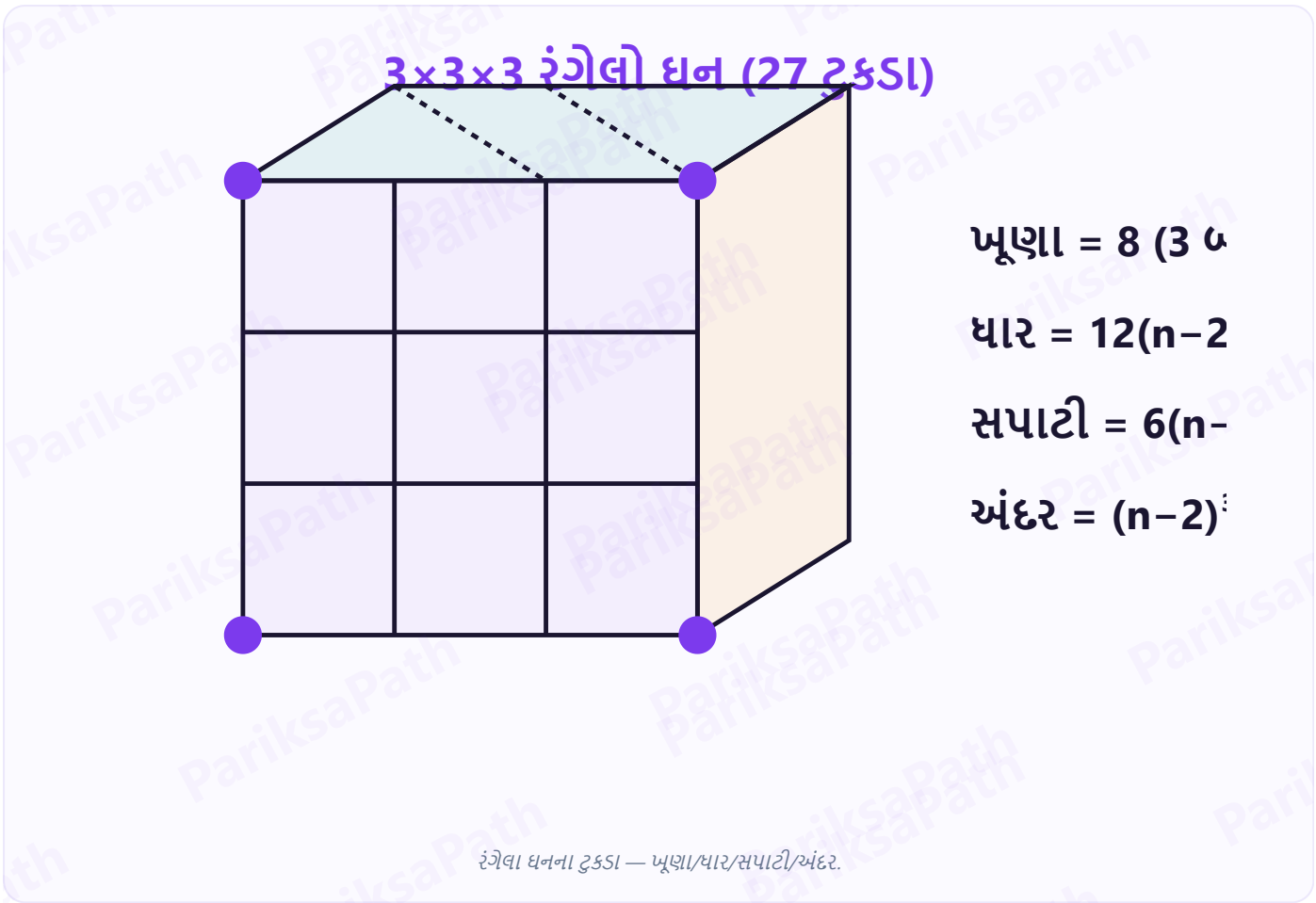

રંગેલા ઘનના ટુકડા — ખૂણા/ધાર/સપાટી/અંદર.

ચાર મુખ્ય સૂત્રો (n × n × n ઘન)

- 3 સપાટી રંગાયેલી (ખૂણા) = 8 (હંમેશા, n ગમે તે હોય)
- 2 સપાટી રંગાયેલી (ધાર) = 12 × (n - 2)
- 1 સપાટી રંગાયેલી (સપાટી-મધ્ય) = 6 × (n - 2)^2
- 0 સપાટી રંગાયેલી (અંદર) = (n - 2)^3
- ચકાસણી: ચારેયનો સરવાળો હંમેશા n^3 થવો જોઈએ.

6. રંગેલા ઘનનું ઉદાહરણ: n = 3 (27 ટુકડા)

n = 3 એટલે મોટા ઘનને દરેક દિશામાં 3 ભાગ -- કુલ 27 નાના ટુકડા. અહીં દરેક સૂત્ર લાગુ પાડીને ગણીએ.

ઉદાહરણ 1 **એક ઘનની બધી છ સપાટી રંગીને તેને 27 સરખા નાના ઘનમાં કાપવામાં આવે છે. કેટલા ટુકડા પર 3 સપાટી, 2 સપાટી, 1 સપાટી અને 0 સપાટી રંગાયેલી છે?**

1. 27 = 3^3, તેથી n = 3.
2. 3 સપાટી (ખૂણા) = 8.
3. 2 સપાટી (ધાર) = 12 × (3 - 2) = 12 × 1 = 12.
4. 1 સપાટી (મધ્ય) = 6 × (3 - 2)^2 = 6 × 1 = 6.
5. 0 સપાટી (અંદર) = (3 - 2)^3 = 1.
6. ચકાસણી: 8 + 12 + 6 + 1 = 27. બરાબર.

✅ જવાબ: **3 સપાટી = 8, 2 સપાટી = 12, 1 સપાટી = 6, 0 સપાટી = 1**

7. રંગેલા ઘનનું ઉદાહરણ: n = 4 (64 ટુકડા)

n = 4 એટલે 4 × 4 × 4 = 64 ટુકડા. અહીં (n - 2) = 2 છે, તેથી ધાર અને મધ્યના ટુકડા વધે છે.

ઉદાહરણ 1 **એક રંગેલા ઘનને 64 સરખા નાના ઘનમાં કાપવામાં આવે છે. કેટલા ટુકડા પર બરાબર 2 સપાટી રંગાયેલી હશે?**

1. 64 = 4^3, તેથી n = 4.
2. 2 સપાટી (ધાર) = 12 × (n - 2) = 12 × (4 - 2) = 12 × 2 = 24.

✅ જવાબ: **24**

ઉદાહરણ 2 **એ જ 64-ટુકડાવાળા રંગેલા ઘનમાં બરાબર 1 સપાટી રંગાયેલી અને એકપણ સપાટી ન રંગાયેલી હોય તેવા ટુકડા કેટલા?**

1. n = 4.
2. 1 સપાટી = 6 × (n - 2)^2 = 6 × (2)^2 = 6 × 4 = 24.
3. 0 સપાટી = (n - 2)^3 = (2)^3 = 8.
4. ચકાસણી: 8 (ખૂણા) + 24 (ધાર) + 24 (મધ્ય) + 8 (અંદર) = 64. બરાબર.

✅ જવાબ: **1 સપાટી = 24, 0 સપાટી = 8**

8. રંગેલા ઘનનું ઉદાહરણ: n = 5 (125 ટુકડા)

n = 5 એટલે 5 × 5 × 5 = 125 ટુકડા. અહીં (n - 2) = 3 છે. મોટા n માટે અંદરના ટુકડા ઝડપથી વધે છે.

ઉદાહરણ 1 **એક રંગેલા ઘનને 125 સરખા નાના ઘનમાં કાપવામાં આવે છે. એકપણ સપાટી રંગાયેલી ન હોય તેવા ટુકડા કેટલા?**

1. 125 = 5^3, તેથી n = 5.
2. 0 સપાટી (અંદર) = (n - 2)^3 = (5 - 2)^3 = 3^3 = 27.

✅ જવાબ: **27**

ઉદાહરણ 2 **એ જ 125-ટુકડાવાળા ઘનમાં બરાબર 1 સપાટી અને બરાબર 2 સપાટી રંગાયેલા ટુકડા કેટલા?**

1. n = 5, (n - 2) = 3.
2. 1 સપાટી = 6 × (3)^2 = 6 × 9 = 54.
3. 2 સપાટી = 12 × 3 = 36.
4. ચકાસણી: 8 + 36 + 54 + 27 = 125. બરાબર.

✅ જવાબ: **1 સપાટી = 54, 2 સપાટી = 36**

9. ઘન-કાપ (Cube Cutting): કુલ ટુકડા અને ઓછામાં ઓછા કાપ

ક્યારેક પ્રશ્નમાં દરેક દિશામાં કેટલા કાપ (cuts) મારવા છે તે આપીને કુલ ટુકડા પૂછે છે, અથવા ઊલટું. નિયમ સરળ છે: જો કોઈ એક દિશામાં c કાપ મારીએ તો તે દિશામાં (c + 1) ભાગ થાય છે.

જો ત્રણ દિશામાં અનુક્રમે a, b, c કાપ મારીએ તો કુલ ટુકડા = (a + 1) × (b + 1) × (c + 1).

ઘનને n^3 સરખા ટુકડામાં કાપવા માટે દરેક દિશામાં (n - 1) કાપ જોઈએ, એટલે કુલ ઓછામાં ઓછા કાપ = 3 × (n - 1). ઉદાહરણ: 27 ટુકડા (n=3) માટે 3 × 2 = 6 કાપ; 64 ટુકડા (n=4) માટે 3 × 3 = 9 કાપ.

- એક દિશામાં c કાપ = (c + 1) ભાગ.
- કુલ ટુકડા = (a+1)(b+1)(c+1), જ્યાં a, b, c ત્રણ દિશાના કાપ છે.
- n^3 સરખા ઘન માટે ઓછામાં ઓછા કાપ = 3(n - 1).

- જો કાપ પછી ટુકડા ફરી ગોઠવી શકાય તો કાપ ઘટી શકે -- પણ સામાન્ય પ્રશ્નમાં ગોઠવણી વગર ગણવું.

ઉદાહરણ 1 **એક ઘનને એક દિશામાં 2 કાપ, બીજી દિશામાં 3 કાપ અને ત્રીજી દિશામાં 4 કાપ મારવામાં આવે, તો કુલ કેટલા ટુકડા થશે?**

1. દરેક દિશામાં ભાગ = કાપ + 1.
2. ભાગ = (2+1) × (3+1) × (4+1) = 3 × 4 × 5.
3. કુલ ટુકડા = 60.

✅ જવાબ: **60**

ઉદાહરણ 2 **એક ઘનને 64 સરખા નાના ઘનમાં કાપવા માટે ઓછામાં ઓછા કેટલા કાપ જરૂરી છે?**

1. 64 = 4^3, તેથી n = 4.
2. ઓછામાં ઓછા કાપ = 3 × (n - 1) = 3 × (4 - 1) = 3 × 3 = 9.

✅ જવાબ: **9**

10. એક સપાટી રંગ વગરનો ઘન (વિશેષ રંગકામ)

ક્યારેક પ્રશ્નમાં બધી છ સપાટી નહીં પણ અમુક સપાટી જ રંગવામાં આવે છે, અથવા સામસામેની બે સપાટી જુદા રંગથી રંગાય છે. આવા પ્રશ્નોમાં મૂળ સૂત્રો સીધા લાગુ ન પડે -- સ્થાન વિચારીને ગણવું પડે.

છતાં મોટાભાગના પરીક્ષા-પ્રશ્નોમાં 'બધી છ સપાટી રંગાયેલી' હોય છે, તેથી ઉપરનાં ચાર પ્રમાણભૂત સૂત્રો જ સૌથી વધુ વપરાય છે. વિશેષ રંગકામ માટે દરેક પ્રશ્નનું વર્ણન ધ્યાનથી વાંચવું.

ઉદાહરણ 1 **27 ટુકડાવાળા (n=3) રંગેલા ઘનમાં ઓછામાં ઓછી એક સપાટી રંગાયેલી હોય તેવા કુલ ટુકડા કેટલા?**

1. કુલ ટુકડા = 27.
2. એકપણ સપાટી ન રંગાયેલા (અંદર) ટુકડા = (3-2)^3 = 1.
3. ઓછામાં ઓછી એક સપાટી રંગાયેલા = કુલ - અંદર = 27 - 1 = 26.

✅ જવાબ: **26**

⚡ ટૂંકી રીતો — ઘન-પાસા

આ ટૂંકી રીતો યાદ રાખવાથી ઘન-પાસાના પ્રશ્નો સેકન્ડોમાં ઉકેલી શકાય.

⚡ ટૂંકી રીતો — ઘન-પાસા

- પ્રમાણભૂત પાસો: સામસામેનો સરવાળો હંમેશા = 7. સામસામેની સંખ્યા = 7 - આપેલ સંખ્યા.
- સામાન્ય-સપાટી પદ્ધતિ: બે સ્થિતિમાં માત્ર એક સંખ્યા સામાન્ય હોય તો, જે છઠ્ઠી સંખ્યા ક્યાંય ન દેખાય તે સામાન્ય સંખ્યાની સામસામે હોય.
- રંગેલા ઘન: 3 રંગ (ખૂણા) = 8 (હંમેશા); 2 રંગ (ધાર) = 12(n-2); 1 રંગ (મધ્ય) = 6(n-2)^2; 0 રંગ (અંદર) = (n-2)^3.
- ચારેય સૂત્રોનો સરવાળો = n^3 -- આનાથી જવાબ ચકાસો.
- ખૂણા (3 રંગ) હંમેશા 8 જ -- n ગમે તે હોય, બદલાય નહીં.
- ઘન-કાપ: કુલ ટુકડા = (a+1)(b+1)(c+1); n^3 માટે ઓછામાં ઓછા કાપ = 3(n-1).

વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

ગુજરાત હાઈકોર્ટ કમ્પ્યુટર ઓપરેટર 2024

1 If the given figure is folded to form a dice, which alphabet will come opposite 'f' ?

(A) c | (B) b | (C) d | **(D) a**

✓ **જવાબ:** (D) a

ગુજરાત હાઈકોર્ટ કોર્ટ મેનેજર 2024

2 Three different positions of a dice are shown. Which face is opposite to the face 4 ?

(A) 3 | (B) 5 | (C) 1 | (D) 2

✓ **જવાબ:** (A) 3

ગુજરાત હાઈકોર્ટ નાયબ વિભાગીય અધિકારી (Dy.SO) 2024

3 Two positions of a dice are shown below, which number will appear on the face opposite to 1 ?

(A) 5 | **(B) 6** | (C) 4 | (D) 3

✓ **જવાબ:** (B) 6

SEB TET-1 (પ્રાથમિક શિક્ષક) 2023

4 એક 4 x 4 x 4 ના સમઘનને બહારથી રંગવામાં આવે છે. ત્યાર બાદ તેમાંથી 1 x 1 x 1 ના 64 સમઘન બનાવવામાં આવે છે. તો ફક્ત ત્રણ બાજુ કલર થયા હોય તેવા 1 x 1 x 1 ના કેટલા સમઘન મળશે.

(A) 24 | **(B) 8** | (C) 48 | (D) 12

✓ **જવાબ:** (B) 8

ગુજરાત હાઈકોર્ટ નાયબ વિભાગીય અધિકારી (Dy.SO) 2024

5 All the surfaces of a cube of 5 cm side are painted with blue colour and then it is cut into smaller cubes of 1 cm side. Then how many smaller cubes are there having three surfaces painted with blue colour ?

(A) 8 | (B) 6 | (C) 16 | (D) 12

✓ **જવાબ:** (A) 8

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 એક પ્રમાણભૂત પાસામાં ઉપરની સપાટી પર 5 છે, તો નીચેની સપાટી પર કઈ સંખ્યા હશે?

(A) 1 | **(B) 2** | (C) 3 | (D) 6

ઉકેલ: પ્રમાણભૂત પાસામાં સામસામેનો સરવાળો = 7. નીચે = 7 - 5 = 2.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 **એક ઘનની બધી સપાટી રંગીને તેને 27 સરખા નાના ઘનમાં કાપવામાં આવે છે. કેટલા નાના ઘન પર બરાબર બે સપાટી રંગાયેલી હશે?**

(A) 8 **(B) 12** (C) 6 (D) 1

ઉકેલ: 27 = 3^3, n = 3. બે સપાટી (ધાર) = 12(n-2) = 12 × 1 = 12.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **એક ઘનને 64 સરખા નાના ઘનમાં કાપવામાં આવે છે. એકપણ સપાટી રંગાયેલી ન હોય તેવા ઘન કેટલા?**

(A) 8 (B) 16 (C) 24 (D) 27

ઉકેલ: 64 = 4^3, n = 4. અંદરના (0 રંગ) = (n-2)^3 = 2^3 = 8.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **5 × 5 × 5 રંગેલા ઘનને નાના સરખા ઘનમાં કાપતા, બરાબર એક સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા હશે?**

(A) 27 (B) 36 **(C) 54** (D) 98

ઉકેલ: n = 5. એક સપાટી (મધ્ય) = 6(n-2)^2 = 6 × 3^2 = 6 × 9 = 54.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **એક પ્રમાણભૂત પાસામાં સામસામેની સપાટીઓની સંખ્યાઓનો સરવાળો કેટલો હોય છે?**

(A) 6 **(B) 7** (C) 8 (D) 9

ઉકેલ: પ્રમાણભૂત પાસામાં 1-6, 2-5, 3-4 સામસામે હોય; દરેક જોડનો સરવાળો = 7.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **એક પાસાની બે સ્થિતિ: પહેલીમાં દેખાય 2, 3, 4 અને બીજીમાં દેખાય 2, 5, 6. તો 2 ની સામસામે કઈ સંખ્યા છે?**

(A) 1 (B) 3 (C) 5 (D) 6

ઉકેલ: સામાન્ય સંખ્યા = 2. દેખાતી સંખ્યાઓ 2,3,4,5,6; ગેરહાજર = 1. જે દેખાતી નથી (1) તે સામાન્ય સંખ્યા (2) ની સામસામે હોય.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **એક ઘનને દરેક ધાર પર સરખા 3 ભાગમાં કાપતા કુલ કેટલા નાના ઘન બને?**

(A) 9 (B) 18 **(C) 27** (D) 36

ઉકેલ: n = 3 માટે કુલ ટુકડા = n^3 = 3^3 = 27.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **64 સરખા નાના ઘનમાં કાપેલા રંગેલા ઘનમાં બરાબર ત્રણ સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?**

(A) 6 **(B) 8** (C) 12 (D) 24

ઉકેલ: ત્રણ સપાટી રંગાયેલા ઘન હંમેશા ખૂણા પર જ હોય; ઘનને 8 ખૂણા હોવાથી જવાબ હંમેશા 8.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **એક રંગેલા ઘનને 125 સરખા નાના ઘનમાં કાપતા, બરાબર બે સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?**

(A) 24 **(B) 36** (C) 48 (D) 54

ઉકેલ: 125 = 5^3, n = 5. બે સપાટી (ધાર) = 12(n-2) = 12 × 3 = 36.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **એક પ્રમાણભૂત પાસામાં એક સપાટી પર 3 છે, તો તેની સામસામેની સપાટી પર શું હશે?**

(A) 2 **(B) 4** (C) 5 (D) 6

ઉકેલ: પ્રમાણભૂત પાસામાં સામસામેનો સરવાળો = 7. સામસામે = 7 - 3 = 4.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **27 સરખા નાના ઘનમાં કાપેલા રંગેલા ઘનમાં બરાબર એક સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?**

(A) 1 **(B) 6** (C) 8 (D) 12

ઉકેલ: n = 3. એક સપાટી (મધ્ય) = 6(n-2)^2 = 6 × 1^2 = 6.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **એક ઘનને 64 સરખા નાના ઘનમાં કાપવા ઓછામાં ઓછા કેટલા કાપ જરૂરી છે?**

(A) 6 **(B) 9** (C) 12 (D) 16

ઉકેલ: 64 = 4^3, n = 4. ઓછામાં ઓછા કાપ = 3(n-1) = 3 × 3 = 9.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **પાસામાં કુલ કેટલા ખૂણા (corners) હોય છે?**

(A) 6 **(B) 8** (C) 12 (D) 4

ઉકેલ: ઘન-આકારના પાસાને 6 સપાટી, 8 ખૂણા અને 12 ધાર હોય છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **એક રંગેલા ઘનને 27 નાના ઘનમાં કાપતા, એકપણ સપાટી રંગાયેલી ન હોય તેવા ઘન કેટલા?**

(A) 0 **(B) 1** (C) 6 (D) 8

ઉકેલ: n = 3. અંદરના (0 રંગ) = (n-2)^3 = 1^3 = 1.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **એક પ્રમાણભૂત પાસામાં 6 ની સામસામે કઈ સંખ્યા હોય?**

(A) 1 (B) 2 (C) 3 (D) 5

ઉકેલ: સામસામેનો સરવાળો = 7; 6 ની સામસામે = 7 - 6 = 1.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **એક ઘનને એક દિશામાં 1 કાપ, બીજી દિશામાં 2 કાપ અને ત્રીજી દિશામાં 2 કાપ મારતા કુલ કેટલા ટુકડા થાય?**

(A) 12 **(B) 18** (C) 24 (D) 8

ઉકેલ: કુલ ટુકડા = (1+1)(2+1)(2+1) = 2 × 3 × 3 = 18.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **એક રંગેલા ઘનને 125 સરખા નાના ઘનમાં કાપતા, એકપણ સપાટી રંગાયેલી ન હોય તેવા ઘન કેટલા?**

(A) 27 (B) 36 (C) 54 (D) 8

ઉકેલ: 125 = 5^3, n = 5. અંદરના (0 રંગ) = (n-2)^3 = 3^3 = 27.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **એક રંગેલા ઘનને 64 નાના ઘનમાં કાપતા, બરાબર એક સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?**

(A) 8 (B) 16 **(C) 24** (D) 32

ઉકેલ: n = 4. એક સપાટી (મધ્ય) = 6(n-2)^2 = 6 × 2^2 = 6 × 4 = 24.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **એક પ્રમાણભૂત પાસામાં 4 ની સામસામે કઈ સંખ્યા હોય?**

(A) 1 (B) 2 **(C) 3** (D) 5

ઉકેલ: સામસામેનો સરવાળો = 7; 4 ની સામસામે = 7 - 4 = 3.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **એક ઘનની બધી સપાટી રંગીને તેને 27 સરખા નાના ઘનમાં કાપતા, ઓછામાં ઓછી એક સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?**

(A) 20 (B) 24 **(C) 26** (D) 27

ઉકેલ: કુલ 27, અંદરના રંગ-વગરના = 1; એક કે વધુ રંગ = 27 - 1 = 26.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **એક પાસાની બે સ્થિતિ: પહેલીમાં દેખાય 1, 2, 3 અને બીજીમાં દેખાય 3, 4, 5. તો 3 ની સામસામે કઈ સંખ્યા છે?**

(A) 1 (B) 2 (C) 5 **(D) 6**

ઉકેલ: સામાન્ય સંખ્યા = 3. દેખાતી 1,2,3,4,5; ગેરહાજર = 6. જે ક્યાંય દેખાતી નથી (6) તે સામાન્ય સંખ્યા (3) ની સામસામે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **ઘનને કુલ કેટલી ધાર (edges) હોય છે?**

(A) 6 (B) 8 (C) 10 **(D) 12**

ઉકેલ: ઘનને 6 સપાટી, 8 ખૂણા અને 12 ધાર હોય છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **એક રંગેલા ઘનને 125 સરખા નાના ઘનમાં કાપતા, ત્રણ સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?**

(A) 8 (B) 12 (C) 27 (D) 36

ઉકેલ: ત્રણ સપાટી રંગાયેલા ઘન ખૂણા પર જ હોય; ખૂણા હંમેશા 8 -- n ગમે તે હોય.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **એક ઘનને દરેક દિશામાં 4 સરખા ભાગમાં કાપતા કુલ કેટલા નાના ઘન બને?**

(A) 16 (B) 48 **(C) 64** (D) 81

ઉકેલ: n = 4 માટે કુલ = n^3 = 4^3 = 64.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **એક પ્રમાણભૂત પાસામાં 1 ની સામસામે કઈ સંખ્યા આવે?**

(A) 2 (B) 4 (C) 5 **(D) 6**

ઉકેલ: સામસામેનો સરવાળો = 7; 1 ની સામસામે = 7 - 1 = 6.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **એક રંગેલા ઘનને 27 નાના ઘનમાં કાપતા, બરાબર બે સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?**

(A) 6 (B) 8 **(C) 12** (D) 1

ઉકેલ: n = 3. બે સપાટી (ધાર) = 12(n-2) = 12 × 1 = 12.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **એક રંગેલા ઘનને 64 સરખા નાના ઘનમાં કાપતા, બરાબર બે સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?**

(A) 12 **(B) 24** (C) 36 (D) 48

ઉકેલ: n = 4. બે સપાટી (ધાર) = 12(n-2) = 12 × 2 = 24.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **એક ઘનને એક દિશામાં 3 કાપ, બીજી દિશામાં 3 કાપ અને ત્રીજી દિશામાં 3 કાપ મારતા કુલ કેટલા ટુકડા થાય?**

(A) 27 (B) 36 **(C) 64** (D) 81

ઉકેલ: દરેક દિશામાં ભાગ = 3+1 = 4; કુલ = 4 × 4 × 4 = 64.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

29 **એક પાસાની બે સ્થિતિ: પહેલીમાં દેખાય 1, 2, 6 અને બીજીમાં દેખાય 1, 3, 5. તો 1 ની સામસામે કઈ સંખ્યા છે?**

(A) 2 (B) 3 **(C) 4** (D) 5

ઉકેલ: સામાન્ય સંખ્યા = 1. દેખાતી 1,2,3,5,6; ગેરહાજર = 4. જે ક્યાંય દેખાતી નથી (4) તે સામાન્ય સંખ્યા (1) ની સામસામે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

30 **એક રંગેલા ઘનને 125 સરખા નાના ઘનમાં કાપતા કુલ ઓછામાં ઓછા કેટલા કાપ જરૂરી છે?**

(A) 9 **(B) 12** (C) 15 (D) 18

ઉકેલ: 125 = 5^3, n = 5. ઓછામાં ઓછા કાપ = 3(n-1) = 3 × 4 = 12.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

31 **એક ઘનને 27 સરખા નાના ઘનમાં કાપવા ઓછામાં ઓછા કેટલા કાપ જરૂરી છે?**

(A) 3 **(B) 6** (C) 9 (D) 12

ઉકેલ: 27 = 3^3, n = 3. ઓછામાં ઓછા કાપ = 3(n-1) = 3 × 2 = 6.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

32 **એક પ્રમાણભૂત પાસામાં ઉપર 2 અને સામે 3 છે. તો જમણી બાજુ નીચેનામાંથી કઈ સંખ્યા આવી શકે?**

(A) 1 (B) 2 (C) 3 (D) 4

ઉકેલ: ઉપર 2 → નીચે 5 (સામસામે સરવાળો 7); સામે 3 → પાછળ 4. એટલે ડાબી-જમણી બાજુ બાકીની જોડ {1, 6} માંથી હોય. વિકલ્પોમાં ફક્ત 1 એ શક્ય છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

33 **એક રંગેલા ઘનને 125 સરખા નાના ઘનમાં કાપતા, ઓછામાં ઓછી એક સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?**

(A) 27 **(B) 98** (C) 117 (D) 125

ઉકેલ: કુલ 125, અંદરના રંગ-વગરના = 3^3 = 27; એક કે વધુ રંગ = 125 - 27 = 98.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

34 **એક ઘનની બધી સપાટી રંગીને 64 નાના ઘનમાં કાપતા, કુલ રંગ-વગરના અને ત્રણ-રંગ વાળા ઘનનો સરવાળો કેટલો?**

(A) 8 **(B) 16** (C) 24 (D) 32

ઉકેલ: n = 4. અંદર (0 રંગ) = 2^3 = 8; ખૂણા (3 રંગ) = 8. સરવાળો = 8 + 8 = 16.

✏️ જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. એક પ્રમાણભૂત પાસામાં 5 ની સામસામે કઈ સંખ્યા હોય?

(A) 1 (B) 2 (C) 3 (D) 4

2. એક પ્રમાણભૂત પાસામાં 3 ની સામસામે કઈ સંખ્યા હોય?

(A) 2 (B) 4 (C) 5 (D) 6

3. ઘનને કુલ કેટલી સપાટી (faces) હોય છે?

(A) 4 (B) 6 (C) 8 (D) 12

4. એક રંગેલા ઘનને 27 નાના ઘનમાં કાપતા, ત્રણ સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?

(A) 6 (B) 8 (C) 12 (D) 1

5. એક ઘનને દરેક દિશામાં 3 સરખા ભાગમાં કાપતા કુલ કેટલા નાના ઘન બને?

(A) 9 (B) 18 (C) 27 (D) 36

6. ઘનને કુલ કેટલા ખૂણા હોય છે?

(A) 6 (B) 8 (C) 10 (D) 12

7. એક પ્રમાણભૂત પાસામાં 2 ની સામસામે કઈ સંખ્યા હોય?

(A) 3 (B) 4 (C) 5 (D) 6

8. એક રંગેલા ઘનને 27 નાના ઘનમાં કાપતા, એક પણ સપાટી રંગાયેલી ન હોય તેવા ઘન કેટલા?

(A) 0 (B) 1 (C) 6 (D) 8

9. એક ઘનને એક દિશામાં 1 કાપ અને બીજી દિશામાં 1 કાપ મારતા (ત્રીજી દિશામાં કાપ નહીં) કુલ કેટલા ટુકડા?

(A) 2 (B) 3 (C) 4 (D) 6

10. ઘનને કુલ કેટલી ધાર હોય છે?

(A) 6 (B) 8 (C) 10 (D) 12

11. એક રંગેલા ઘનને 27 નાના ઘનમાં કાપતા, બે સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?

(A) 6 (B) 8 (C) 12 (D) 1

12. એક પ્રમાણભૂત પાસામાં 6 ની સામસામે કઈ સંખ્યા હોય?

(A) 1 (B) 2 (C) 3 (D) 4

મધ્યમ (Medium) 12 પ્રશ્ન

13. એક રંગેલા ઘનને 64 નાના ઘનમાં કાપતા, બે સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?

(A) 12 (B) 24 (C) 36 (D) 48

14. એક રંગેલા ઘનને 64 નાના ઘનમાં કાપતા, એક સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?

(A) 8 (B) 16 (C) 24 (D) 32

15. એક રંગેલા ઘનને 64 નાના ઘનમાં કાપતા, એક પણ સપાટી ન રંગાયેલા ઘન કેટલા?

(A) 8 (B) 16 (C) 24 (D) 27

16. એક ઘનને એક દિશામાં 2 કાપ, બીજી દિશામાં 2 કાપ, ત્રીજી દિશામાં 1 કાપ મારતા કુલ કેટલા ટુકડા?

(A) 12 (B) 18 (C) 24 (D) 8

17. એક પાસાની બે સ્થિતિ: પહેલીમાં દેખાય 1, 2, 4 અને બીજીમાં દેખાય 1, 3, 5. તો 1 ની સામસામે કઈ સંખ્યા છે?

(A) 2 (B) 4 (C) 6 (D) 5

18. એક ઘનને 64 સરખા નાના ઘનમાં કાપવા ઓછામાં ઓછા કેટલા કાપ જરૂરી છે?

(A) 6 (B) 9 (C) 12 (D) 16

19. એક રંગેલા ઘનને 27 નાના ઘનમાં કાપતા, ઓછામાં ઓછી એક સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?

(A) 20 (B) 24 (C) 26 (D) 27

20. એક પ્રમાણભૂત પાસામાં ઉપર 1 અને સામે 2 છે, તો નીચે અને પાછળ અનુક્રમે કઈ સંખ્યા?

(A) 6 અને 5 (B) 5 અને 6 (C) 6 અને 4 (D) 4 અને 5

21. એક ઘનને દરેક દિશામાં 5 સરખા ભાગમાં કાપતા કુલ કેટલા નાના ઘન બને?

(A) 25 (B) 75 (C) 100 (D) 125

22. એક રંગેલા ઘનને 125 નાના ઘનમાં કાપતા, ત્રણ સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?

(A) 8 (B) 27 (C) 36 (D) 54

23. એક પાસાની બે સ્થિતિ: પહેલીમાં દેખાય 2, 4, 6 અને બીજીમાં દેખાય 2, 3, 5. તો 2 ની સામસામે કઈ સંખ્યા છે?

(A) 1 (B) 3 (C) 5 (D) 6

24. એક ઘનને એક દિશામાં 4 કાપ, બીજી દિશામાં 0 કાપ, ત્રીજી દિશામાં 0 કાપ મારતા કુલ કેટલા ટુકડા?

(A) 4 (B) 5 (C) 8 (D) 16

અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

25. એક રંગેલા ઘનને 125 નાના ઘનમાં કાપતા, એક સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?

(A) 27 (B) 36 (C) 54 (D) 98

26. એક રંગેલા ઘનને 125 નાના ઘનમાં કાપતા, ઓછામાં ઓછી એક સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?

(A) 27 (B) 98 (C) 117 (D) 125

27. એક ઘનની માત્ર સામસામેની બે સપાટી રંગીને તેને 27 નાના ઘનમાં કાપવામાં આવે. એક પણ સપાટી ન રંગાયેલા ઘન કેટલા?

(A) 1 (B) 3 (C) 9 (D) 18

28. એક રંગેલા ઘનને 216 સરખા નાના ઘનમાં કાપતા, એક પણ સપાટી ન રંગાયેલા ઘન કેટલા?

(A) 27 (B) 48 (C) 64 (D) 96

29. એક રંગેલા ઘનને 216 નાના ઘનમાં કાપતા, બે સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?

(A) 24 (B) 36 (C) 48 (D) 96

30. એક પાસાની ત્રણ સ્થિતિ આપી છે -- તેમાંથી જાણવા મળે કે 1 ની બાજુમાં 2, 3, 4, 5 છે. તો 1 ની સામસામે કઈ સંખ્યા?

(A) 2 (B) 3 (C) 5 (D) 6

31. એક ઘનને 343 સરખા નાના ઘનમાં કાપતા, એક સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?

(A) 96 (B) 120 (C) 125 (D) 150

32. એક રંગેલા ઘનને 1000 સરખા નાના ઘનમાં કાપતા, બે સપાટી રંગાયેલા ઘન કેટલા?

(A) 80 (B) 96 (C) 120 (D) 512

33. એક રંગેલા ઘનને 125 નાના ઘનમાં કાપતા, બરાબર બે અથવા ત્રણ સપાટી રંગાયેલા ઘનનો કુલ સરવાળો કેટલો?

(A) 36 (B) 44 (C) 54 (D) 62

34. એક ઘનને એક દિશામાં 9 સરખા ભાગ, બીજી દિશામાં 1 ભાગ, ત્રીજી દિશામાં 1 ભાગ -- આવા આડા સ્લાઇસ બનાવવા કુલ કેટલા કાપ જરૂરી?

(A) 8 (B) 9 (C) 10 (D) 18

35. એક રંગેલા ઘનને 64 નાના ઘનમાં કાપતા, બરાબર બે અથવા એક સપાટી રંગાયેલા ઘનનો કુલ સરવાળો કેટલો?

(A) 24 (B) 40 (C) 48 (D) 56

36. એક ઘનને એક દિશામાં 2 કાપ, બીજી દિશામાં 3 કાપ, ત્રીજી દિશામાં 4 કાપ મારતા કુલ કેટલા ટુકડા?

(A) 24 (B) 48 (C) 60 (D) 72

37. ⭐ એક ઘનની ફક્ત ચાર ઊભી (બાજુની) સપાટી રંગવામાં આવી; ઉપર અને નીચેની બે સપાટી રંગ વગરની રાખી. પછી ઘનને 64 સરખા નાના ઘનમાં (4 × 4 × 4) કાપ્યો. એક પણ સપાટી રંગ ન લાગ્યો હોય તેવા નાના ઘન કેટલા?

(A) 16 (B) 8 (C) 24 (D) 32

38. ⭐ એક પાસાની બે સ્થિતિ આપી છે. પહેલી સ્થિતિમાં ઉપર 1, સામે 2, જમણે 3 દેખાય છે; બીજી સ્થિતિમાં ઉપર 4, સામે 2, જમણે 5 દેખાય છે. તો 2 ની બરાબર સામસામે કઈ સંખ્યા હશે? (પાસો પ્રમાણભૂત નથી)

(A) 6 (B) 1 (C) 3 (D) 5

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **B**	2. **B**	3. **B**	4. **B**	5. **C**	6. **B**	7. **C**	8. **B**	9. **C**	10. **D**	11. **C**
12. **A**	13. **B**	14. **C**	15. **A**	16. **B**	17. **C**	18. **B**	19. **C**	20. **A**	21. **D**	22. **A**
23. **A**	24. **B**	25. **C**	26. **B**	27. **C**	28. **C**	29. **C**	30. **D**	31. **D**	32. **B**	33. **B**
34. **A**	35. **C**	36. **C**	37. **A**	38. **A**						

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (B) — સામસામેનો સરવાળો = 7; 5 ની સામસામે = 7 - 5 = 2.

2. જવાબ (B) — 7 - 3 = 4.

3. જવાબ (B) — ઘનને 6 સપાટી, 8 ખૂણા અને 12 ધાર હોય.

4. જવાબ (B) — ત્રણ સપાટી રંગાયેલા ઘન ખૂણા પર; ખૂણા હંમેશા 8.

5. જવાબ (C) — n = 3; કુલ = 3^3 = 27.

6. જવાબ (B) — ઘનને 8 ખૂણા હોય.

7. જવાબ (C) — 7 - 2 = 5.

8. જવાબ (B) — n = 3; અંદર = (3-2)^3 = 1.

9. જવાબ (C) — ટુકડા = (1+1)(1+1)(0+1) = 2 × 2 × 1 = 4.

10. જવાબ (D) — ઘનને 12 ધાર હોય.

11. જવાબ (C) — n = 3; બે સપાટી = 12(3-2) = 12.

12. જવાબ (A) — 7 - 6 = 1.

13. જવાબ (B) — n = 4; બે સપાટી = 12(n-2) = 12 × 2 = 24.

14. જવાબ (C) — n = 4; એક સપાટી = 6(n-2)^2 = 6 × 4 = 24.

15. જવાબ (A) — n = 4; અંદર = (n-2)^3 = 2^3 = 8.

16. જવાબ (B) — ટુકડા = (2+1)(2+1)(1+1) = 3 × 3 × 2 = 18.

17. જવાબ (C) — સામાન્ય = 1. દેખાતી 1,2,3,4,5; ગેરહાજર = 6. ગેરહાજર સંખ્યા સામાન્ય સંખ્યાની સામસામે.

18. જવાબ (B) — n = 4; કાપ = 3(n-1) = 3 × 3 = 9.

19. જવાબ (C) — કુલ 27 - અંદર 1 = 26.

20. જવાબ (A) — નીચે = 7-1 = 6; પાછળ = 7-2 = 5.

21. જવાબ (D) — n = 5; કુલ = 5^3 = 125.

22. જવાબ (A) — ખૂણા હંમેશા 8 -- n ગમે તે હોય.

23. જવાબ (A) — સામાન્ય = 2. દેખાતી 2,3,4,5,6; ગેરહાજર = 1. ગેરહાજર સંખ્યા સામાન્ય સંખ્યાની સામસામે.

24. જવાબ (B) — ટુકડા = (4+1)(0+1)(0+1) = 5 × 1 × 1 = 5.

25. જવાબ (C) — n = 5; એક સપાટી = 6(n-2)^2 = 6 × 3^2 = 54.

26. જવાબ (B) — કુલ 125 - અંદર (3^3 = 27) = 98.

27. જવાબ (C) — 27 ટુકડામાં, રંગેલી બે સામસામેની સપાટીને અડેલા સ્તર = બે છેડાના 9+9 = 18 ઘન રંગાય. વચ્ચેનો સ્તર (9 ઘન) રંગ-વગરનો રહે.

28. જવાબ (C) — 216 = 6^3, n = 6. અંદર = (n-2)^3 = 4^3 = 64.

29. જવાબ (C) — n = 6; બે સપાટી = 12(n-2) = 12 × 4 = 48.

30. જવાબ (D) — 1 ની બાજુમાં 2,3,4,5 છે એટલે આ ચારેય adjacent; બાકી રહેલ 6 જ 1 ની સામસામે હોઈ શકે.

31. જવાબ (D) — 343 = 7^3, n = 7. એક સપાટી = 6(n-2)^2 = 6 × 5^2 = 6 × 25 = 150.

32. જવાબ (B) — 1000 = 10^3, n = 10. બે સપાટી = 12(n-2) = 12 × 8 = 96.

33. જવાબ (B) — n = 5; બે સપાટી = 36, ત્રણ સપાટી = 8. સરવાળો = 36 + 8 = 44.

34. જવાબ (A) — એક દિશામાં 9 ભાગ માટે કાપ = 9 - 1 = 8. અન્ય દિશામાં કાપ નથી.

35. જવાબ (C) — n = 4; બે સપાટી = 24, એક સપાટી = 24. સરવાળો = 24 + 24 = 48.

36. જવાબ (C) — ટુકડા = (2+1)(3+1)(4+1) = 3 × 4 × 5 = 60.

37. જવાબ (A) — બધી છ સપાટી રંગાય ત્યારે અંદર = (n-2)^3 = 8 આવે, પણ અહીં ઉપર-નીચે રંગ વગર છે માટે એ સૂત્ર સીધું ન લાગે. n=4 માટે x, y (બાજુની ચાર સપાટી) અને z (ઉપર-નીચે) એમ ધરી લો. કોઈ નાનો ઘન રંગ વગરનો ત્યારે જ રહે જ્યારે તે ચારેય રંગેલી બાજુની સપાટીને ન અડે — એટલે x ની સ્થિતિ {1,4} માં ન હોય અને y ની સ્થિતિ {1,4} માં ન હોય; એટલે x બે પસંદગી (2,3) અને y બે પસંદગી (2,3) = 2 × 2 = 4 સ્તંભ. ઉપર-નીચે રંગ વગરના હોવાથી z ની ચારેય સપાટી (1,2,3,4) ચાલે. તેથી રંગ-વગરના = 4 × 4 = 16. (નોંધ: બધી છ રંગાઇ હોત તો જવાબ 8 આવત — અહીં ઉપર-નીચે ખુલ્લા હોવાથી બમણા થઇ 16.)

38. જવાબ (A) — પાસો પ્રમાણભૂત નથી માટે 'સરવાળો 7' ન વાપરી શકાય — ફક્ત આપેલ સ્થિતિ પરથી જ વિચારવું. બંને સ્થિતિમાં સામાન્ય (common) સંખ્યા = 2 (બંને વખત 'સામે'). પહેલી સ્થિતિમાં 2 ની બાજુમાં (adjacent) 1 (ઉપર) અને 3 (જમણે) છે. બીજી સ્થિતિમાં 2 ની બાજુમાં 4 (ઉપર) અને 5 (જમણે) છે. એટલે 2 ની બાજુની સપાટીઓ = {1, 3, 4, 5} — ચારેય જુદી. પાસામાં દરેક સપાટીને 4 બાજુની અને 1 સામસામેની સપાટી હોય; 2 ની ચારે બાજુ 1,3,4,5 ભરાઈ ગયા, માટે બાકી રહેલી એકમાત્ર સંખ્યા 6 જ 2 ની સામસામે હોઈ શકે. તેથી 2 ની સામસામે = 6.

19 તાર્કિક ક્રમ — શબ્દોની અર્થપૂર્ણ ગોઠવણી (Logical Sequence of Words)

આ પ્રકરણમાં તમને થોડા શબ્દો આપવામાં આવે છે — સામાન્ય રીતે 1 થી 5 કે 1 થી 6 સુધી નંબર આપીને — અને તમારે તેમને કોઈ અર્થપૂર્ણ, તાર્કિક ક્રમમાં ગોઠવવાના હોય છે. વિકલ્પોમાં અલગ-અલગ ગોઠવણ (જેમ કે '2, 4, 1, 3, 5') આપેલી હોય અને સાચી ગોઠવણ એ જ જવાબ બને છે. આ વિભાગ GPSC, તલાટી, બિન સચિવાલય, GSSSB CCE, પોલીસ કોન્સ્ટેબલ તેમજ TET/TAT જેવી લગભગ દરેક પરીક્ષામાં પૂછાય છે, અને એક વાર ક્રમ ગોઠવવાની રીત સમજાઈ જાય પછી તે પાકા માર્ક અપાવનારો સૌથી સહેલો વિભાગ છે. અહીં આપણે પ્રક્રિયા-ક્રમ, જીવનચક્ર, કદ-માપ પ્રમાણે ક્રમ, વહીવટી કક્ષા-ક્રમ અને શબ્દકોશ-ક્રમ — એમ બધા જ પ્રકારો ઊંડાણથી શીખીશું.

1. તાર્કિક ક્રમ એટલે શું — પ્રશ્નનું સ્વરૂપ

તાર્કિક ક્રમના પ્રશ્નમાં તમને કેટલાક છૂટા શબ્દો આપવામાં આવે છે, જે કોઈ સ્વાભાવિક ક્રમમાં ગોઠવી શકાય તેવા હોય છે. દરેક શબ્દને એક નંબર (1, 2, 3...) આપેલો હોય છે અને નીચે વિકલ્પોમાં તે નંબરોની અલગ-અલગ ગોઠવણ આપેલી હોય છે. તમારે નક્કી કરવાનું કે કયો ક્રમ સૌથી અર્થપૂર્ણ અને તાર્કિક છે.

ઉદાહરણ તરીકે, શબ્દો છે — 1. ફળ, 2. બીજ, 3. છોડ, 4. ફૂલ. કુદરતી ક્રમ પ્રમાણે પહેલાં બીજ આવે, પછી છોડ, પછી ફૂલ અને છેલ્લે ફળ. એટલે સાચો ક્રમ '2, 3, 4, 1' થાય. વિકલ્પોમાં આ ગોઠવણ જ સાચો જવાબ બને.

મુખ્ય ચાવી એ છે કે કયા આધારે શબ્દો ગોઠવાય છે તે પહેલાં ઓળખવું — સમય-ક્રમ, કદ, કક્ષા, કે મૂળાક્ષર. એક વાર આધાર નક્કી થાય પછી ક્રમ આપમેળે મળી જાય છે.

- શબ્દોને નંબર આપેલા હોય; વિકલ્પોમાં અલગ-અલગ ક્રમ હોય.
- પહેલાં 'ક્રમનો આધાર' ઓળખો — સમય / કદ / કક્ષા / મૂળાક્ષર.
- નાનામાંથી મોટું, કે કારણથી પરિણામ — એ સ્વાભાવિક દિશા છે.
- જવાબ હંમેશાં નંબરોની ગોઠવણ-સ્ટ્રિંગ હોય છે (દા.ત. '2, 3, 4, 1').

ઉદાહરણ 1 **શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. ફળ, 2. બીજ, 3. છોડ, 4. ફૂલ.**

1. કુદરતી વૃદ્ધિ-ક્રમ વિચારો: પહેલાં બીજ (2) વાવાય.
2. બીજમાંથી છોડ (3) ઊગે, છોડ પર ફૂલ (4) આવે, ફૂલમાંથી ફળ (1) બને.
3. એટલે ક્રમ = 2, 3, 4, 1.

✅ જવાબ: **2, 3, 4, 1**

ઉદાહરણ 2 **શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. શબ્દ, 2. અક્ષર, 3. વાક્ય, 4. ફકરો.**

1. ભાષાનો નાનામાંથી મોટો ઘટક વિચારો: સૌથી નાનો = અક્ષર (2).
2. અક્ષરોથી શબ્દ (1), શબ્દોથી વાક્ય (3), વાક્યોથી ફકરો (4) બને.
3. એટલે ક્રમ = 2, 1, 3, 4.

✅ જવાબ: **2, 1, 3, 4**

2. પ્રક્રિયા અને કાર્ય-ક્રમ (Process / Sequence of Actions)

ઘણા પ્રશ્નોમાં શબ્દો કોઈ પ્રક્રિયાનાં પગલાં હોય છે — કયું કામ પહેલાં થાય અને કયું પછી, એ વિચારીને ક્રમ ગોઠવવાનો હોય છે. અહીં 'કારણ પહેલાં, પરિણામ પછી' એ સોનેરી નિયમ છે. જે ક્રિયા વગર બીજી ક્રિયા થઈ જ ન શકે, તે પહેલાં આવે.

ઉદાહરણ તરીકે રોટલી બનાવવાની પ્રક્રિયા: પહેલાં લોટ, પછી લોટમાંથી કણક, કણકમાંથી રોટલી. એ જ રીતે મકાન બાંધવા માટે પહેલાં ઈંટ, પછી દીવાલ, પછી મકાન. દરેક પગલું આગલા પગલા પર આધાર રાખે છે.

આવા પ્રશ્નોમાં શરૂઆતનો શબ્દ (પ્રારંભિક કાયો માલ) અને છેલ્લો શબ્દ (તૈયાર પરિણામ) સૌથી પહેલાં ઓળખી લો — પછી વચ્ચેનાં પગલાં આપમેળે ગોઠવાય છે.

ઉદાહરણ 1 **શબ્દોને ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કણક, 2. રોટલી, 3. ઘઉં, 4. લોટ.**

1. પ્રક્રિયા વિચારો: પહેલાં ઘઉં (3) દળાય.
2. ઘઉંમાંથી લોટ (4), લોટમાંથી કણક (1), કણકમાંથી રોટલી (2).
3. એટલે ક્રમ = 3, 4, 1, 2.

✅ જવાબ: **3, 4, 1, 2**

ઉદાહરણ 2 **શબ્દોને ક્રમમાં ગોઠવો: 1. દીવાલ, 2. ઈંટ, 3. મકાન, 4. માટી.**

1. પહેલાં માટી (4) માંથી ઈંટ (2) બને.
2. ઈંટોથી દીવાલ (1), દીવાલોથી મકાન (3) બને.
3. એટલે ક્રમ = 4, 2, 1, 3.

✅ જવાબ: **4, 2, 1, 3**

ઉદાહરણ 3 **શબ્દોને ક્રમમાં ગોઠવો: 1. દર્દી, 2. નિદાન, 3. દવા, 4. તપાસ, 5. સાજો.**

1. પહેલાં દર્દી (1) આવે, પછી ડોક્ટર તપાસ (4) કરે.
2. તપાસ પરથી નિદાન (2), પછી દવા (3), અને છેલ્લે દર્દી સાજો (5) થાય.
3. એટલે ક્રમ = 1, 4, 2, 3, 5.

✅ જવાબ: **1, 4, 2, 3, 5**

પ્રક્રિયા-ક્રમ ઓળખવાની રીત

- કાચો માલ / શરૂઆત = પહેલો શબ્દ.
- તૈયાર પરિણામ = છેલ્લો શબ્દ.
- 'આના વગર આગળનું થાય જ નહીં' — તે પહેલાં મૂકો.
- કારણ → ક્રિયા → પરિણામ ની દિશા પકડો.

3. જીવનચક્ર અને કુદરતી ક્રમ (Life-cycle / Natural Order)

આ પ્રકારમાં શબ્દો કોઈ સજીવના જીવનચક્ર કે કુદરતી વિકાસનાં તબક્કા હોય છે. અહીં સમય સાથે વસ્તુ કેવી રીતે બદલાય છે તે વિચારવાનું છે — જન્મથી વૃદ્ધિ સુધી, કે ઈંડાથી પુખ્ત પ્રાણી સુધી.

ઉદાહરણ તરીકે પતંગિયાનું જીવનચક્ર: પહેલાં ઈંડું, પછી ઇયળ, પછી કોશેટો, અને છેલ્લે પતંગિયું. એ જ રીતે માણસનો વિકાસ: બાળક, કિશોર, યુવાન, વૃદ્ધ. દરેક તબક્કો આગલા તબક્કા પછી જ આવે.

આવા પ્રશ્નોમાં 'સૌથી પહેલો તબક્કો' (જેમ કે જન્મ કે ઈંડું) અને 'સૌથી છેલ્લો તબક્કો' (પુખ્ત કે મૃત્યુ) ઓળખવાથી આખો ક્રમ સ્પષ્ટ થઈ જાય છે. કુદરત હંમેશાં એક જ દિશામાં આગળ વધે છે.

- જીવનચક્ર સમય સાથે આગળ વધે — પાછળ ન જાય.
- જન્મ / શરૂઆતનો તબક્કો પહેલો; પુખ્ત / અંતિમ તબક્કો છેલ્લો.
- ઈંડું → બચ્ચું → પુખ્ત જેવી સ્વાભાવિક દિશા પકડો.
- વચ્ચેના તબક્કા ઉંમર પ્રમાણે ગોઠવો.

ઉદાહરણ 1 **શબ્દોને ક્રમમાં ગોઠવો: 1. પતંગિયું, 2. ઇંડું, 3. કોશેટો, 4. ઇયળ.**

1. પતંગિયાનું જીવનચક્ર: પહેલાં ઇંડું (2).
2. ઇંડામાંથી ઇયળ (4), પછી કોશેટો (3), અને છેલ્લે પતંગિયું (1).
3. એટલે ક્રમ = 2, 4, 3, 1.

✅ જવાબ: **2, 4, 3, 1**

ઉદાહરણ 2 **શબ્દોને ક્રમમાં ગોઠવો: 1. યુવાન, 2. બાળક, 3. વૃદ્ધ, 4. કિશોર, 5. શિશુ.**

1. ઉંમર પ્રમાણે વધતો ક્રમ વિચારો: સૌથી નાનું = શિશુ (5).
2. પછી બાળક (2), કિશોર (4), યુવાન (1), અને છેલ્લે વૃદ્ધ (3).
3. એટલે ક્રમ = 5, 2, 4, 1, 3.

✅ જવાબ: **5, 2, 4, 1, 3**

ઉદાહરણ 3 **શબ્દોને ક્રમમાં ગોઠવો: 1. દેડકો, 2. ઇંડું, 3. પૂંછડીવાળું બચ્ચું, 4. પગ ફૂટેલું બચ્ચું.**

1. દેડકાનું જીવનચક્ર: પહેલાં ઇંડું (2).
2. ઇંડામાંથી પૂંછડીવાળું બચ્ચું (3), પછી તેને પગ ફૂટે (4), અને છેલ્લે પુખ્ત દેડકો (1).
3. એટલે ક્રમ = 2, 3, 4, 1.

✅ જવાબ: **2, 3, 4, 1**

4. કદ, માપ અને તીવ્રતા પ્રમાણે ક્રમ

આ પ્રકારમાં શબ્દોને તેમના કદ, માપ, વજન કે તીવ્રતા પ્રમાણે વધતા કે ઘટતા ક્રમમાં ગોઠવવાના હોય છે. અહીં દરેક શબ્દની 'કિંમત' (નાનું કે મોટું) મનમાં નક્કી કરીને ક્રમ ગોઠવાય છે.

ઉદાહરણ તરીકે વજનના એકમો: ગ્રામ, કિલોગ્રામ, ટન — નાનામાંથી મોટા તરફ. એ જ રીતે સમયના એકમો: સેકન્ડ, મિનિટ, કલાક, દિવસ. માપના આવા પ્રશ્નોમાં એકમો વચ્ચેનો સંબંધ યાદ રાખવો જરૂરી છે.

સામાન્ય રીતે ક્રમ 'નાનામાંથી મોટું' (વધતો) રાખવાનો હોય છે, પણ ક્યારેક પ્રશ્ન 'મોટામાંથી નાનું' પણ માગે. એટલે પ્રશ્ન ધ્યાનથી વાંચો — પણ વિકલ્પોમાંથી મોટેભાગે વધતો ક્રમ જ સાચો હોય છે.

ઉદાહરણ 1 **વધતા ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કિલોગ્રામ, 2. ગ્રામ, 3. ટન, 4. મિલિગ્રામ.**

1. વજનના એકમો નાનામાંથી મોટા: મિલિગ્રામ (4) સૌથી નાનું.
2. પછી ગ્રામ (2), કિલોગ્રામ (1), અને ટન (3) સૌથી મોટું.
3. એટલે ક્રમ = 4, 2, 1, 3.

✅ જવાબ: **4, 2, 1, 3**

ઉદાહરણ 2 **વધતા ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કલાક, 2. દિવસ, 3. સેકન્ડ, 4. મિનિટ.**

1. સમયના એકમો નાનામાંથી મોટા: સેકન્ડ (3) સૌથી નાનું.
2. પછી મિનિટ (4), કલાક (1), અને દિવસ (2) સૌથી મોટું.
3. એટલે ક્રમ = 3, 4, 1, 2.

✅ જવાબ: **3, 4, 1, 2**

ઉદાહરણ 3 **વધતા ક્રમમાં ગોઠવો: 1. શહેર, 2. ઘર, 3. મહોલ્લો, 4. ગામ, 5. ઓરડો.**

1. કદ (વિસ્તાર) પ્રમાણે નાનામાંથી મોટું: સૌથી નાનું = ઓરડો (5).
2. ઓરડો ઘરનો ભાગ, ઘર (2) મહોલ્લાનો ભાગ, મહોલ્લો (3) ગામ/શહેરનો ભાગ.
3. પછી ગામ (4) અને છેલ્લે શહેર (1) સૌથી મોટું.
4. એટલે ક્રમ = 5, 2, 3, 4, 1.

✅ જવાબ: **5, 2, 3, 4, 1**

કદ / માપ પ્રમાણે ક્રમ

- દરેક શબ્દનું કદ / માપ મનમાં નક્કી કરો.
- નાનામાંથી મોટું (વધતો) — સૌથી સામાન્ય ક્રમ.
- એકમો: સેકન્ડ < મિનિટ < કલાક < દિવસ.
- વજન: મિલિગ્રામ < ગ્રામ < કિલો < ટન.
- પ્રશ્ન વધતો માગે છે કે ઘટતો — એ પહેલાં ચકાસો.

5. વહીવટી, ભૌગોલિક અને કક્ષા-ક્રમ (Hierarchy / Geography)

આ પ્રકારમાં શબ્દો કોઈ વહીવટી માળખા કે ભૌગોલિક એકમના નાના-મોટા સ્તરો હોય છે. અહીં 'નાનું એકમ મોટા એકમનો ભાગ' એ સિદ્ધાંત કામ આવે છે — જેમ કે ગામ તાલુકાનો ભાગ, તાલુકો જિલ્લાનો ભાગ.

ભૌગોલિક ક્રમ: ગામ → તાલુકો → જિલ્લો → રાજ્ય → દેશ. દરેક પછીનું એકમ આગલા કરતાં મોટું અને તેને સમાવી લેતું હોય છે. એ જ રીતે વહીવટી હોદ્દાનો ક્રમ: નાના હોદ્દાથી મોટા હોદ્દા તરફ (દા.ત. ક્લાર્ક → અધિકારી → ઉચ્ચ અધિકારી).

આવા પ્રશ્નોમાં 'સૌથી નાનું એકમ' (ગામ કે સૈનિક) અને 'સૌથી મોટું એકમ' (દેશ કે વડા) ઓળખવાથી ક્રમ સ્પષ્ટ થાય છે. માળખું હંમેશાં એકસરખું વધે કે ઘટે છે.

- નાનું એકમ મોટા એકમની અંદર સમાય છે.
- ભૌગોલિક: ગામ < તાલુકો < જિલ્લો < રાજ્ય < દેશ.
- વહીવટી હોદ્દો: નીચલા સ્તરથી ઉપલા સ્તર તરફ.
- પ્રશ્ન વધતો કે ઘટતો ક્રમ માગે છે તે ચકાસો.

ઉદાહરણ 1 **વધતા ક્રમમાં ગોઠવો: 1. જિલ્લો, 2. ગામ, 3. દેશ, 4. રાજ્ય, 5. તાલુકો.**

1. ભૌગોલિક નાનામાંથી મોટું: સૌથી નાનું = ગામ (2).
2. ગામ તાલુકા (5) માં, તાલુકો જિલ્લા (1) માં, જિલ્લો રાજ્ય (4) માં, રાજ્ય દેશ (3) માં.
3. એટલે ક્રમ = 2, 5, 1, 4, 3.

✅ જવાબ: **2, 5, 1, 4, 3**

ઉદાહરણ 2 **વધતા (નીચલાથી ઉપલા હોદ્દા) ક્રમમાં ગોઠવો: 1. પ્રધાનમંત્રી, 2. સરપંચ, 3. મુખ્યમંત્રી, 4. ધારાસભ્ય.**

1. નીચલા સ્તરથી ઉપલા સ્તર તરફ: ગામ-સ્તર = સરપંચ (2).
2. પછી ધારાસભ્ય (4), પછી રાજ્યના વડા મુખ્યમંત્રી (3), અને દેશના વડા પ્રધાનમંત્રી (1).
3. એટલે ક્રમ = 2, 4, 3, 1.

✅ જવાબ: **2, 4, 3, 1**

ઉદાહરણ 3 **વધતા હોદ્દા ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કેપ્ટન, 2. સૈનિક, 3. કર્નલ, 4. મેજર.**

1. લશ્કરી હોદ્દો નીચલાથી ઉપલા: સૌથી નીચલો = સૈનિક (2).
2. પછી કેપ્ટન (1), મેજર (4), અને કર્નલ (3) સૌથી ઉપલો.
3. એટલે ક્રમ = 2, 1, 4, 3.

✅ જવાબ: **2, 1, 4, 3**

6. શબ્દકોશ ક્રમ (Dictionary / Alphabetical Order)

આ પ્રકારમાં શબ્દોને શબ્દકોશ (dictionary) પ્રમાણે મૂળાક્ષર-ક્રમમાં ગોઠવવાના હોય છે. અંગ્રેજી શબ્દો માટે A-B-C... ના ક્રમે અને ગુજરાતી શબ્દો માટે ક-ખ-ગ... ના ક્રમે. ઘણીવાર પ્રથમ કે છેલ્લો શબ્દ પણ પૂછાય છે.

પદ્ધતિ: પહેલાં દરેક શબ્દનો પ્રથમ અક્ષર સરખાવો. જો પ્રથમ અક્ષર સરખા હોય તો બીજો અક્ષર, પછી ત્રીજો — એમ આગળ વધો. જે અક્ષર મૂળાક્ષરમાં વહેલો આવે, તે શબ્દ પહેલાં મુકાય.

અંગ્રેજી માટે: A પહેલાં, Z છેલ્લે. જો પહેલા બે અક્ષર સરખા હોય (દા.ત. 'Star' અને 'Start') તો ટૂંકો શબ્દ સામાન્ય રીતે પહેલાં આવે. ધ્યાનથી અક્ષર-દર-અક્ષર સરખાવવાથી ભૂલ થતી નથી.

ઉદાહરણ 1 **શબ્દકોશ પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. Mango, 2. Apple, 3. Orange, 4. Banana.**

1. પ્રથમ અક્ષર સરખાવો: A, B, M, O.
2. મૂળાક્ષર ક્રમ: Apple (2), Banana (4), Mango (1), Orange (3).
3. એટલે ક્રમ = 2, 4, 1, 3.

✅ જવાબ: **2, 4, 1, 3**

ઉદાહરણ 2 **શબ્દકોશ પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. Plant, 2. Plane, 3. Place, 4. Plate.**

1. બધાનો શરૂઆતનો ભાગ 'Pla' સરખો છે, એટલે ચોથો અક્ષર સરખાવો: c, n, n, t.
2. Place (3) પહેલો (c). પછી 'Plan' વાળા બે: Plane (2) અને Plant (1) — પાંચમો અક્ષર e < t, એટલે Plane (2) પછી Plant (1).
3. છેલ્લે Plate (4) (ચોથો અક્ષર t સૌથી પાછળ).
4. એટલે ક્રમ = 3, 2, 1, 4.

✅ જવાબ: **3, 2, 1, 4**

ઉદાહરણ 3 **શબ્દકોશ પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. ગાય, 2. કમળ, 3. ઘર, 4. ખેતર.**

1. ગુજરાતી મૂળાક્ષર ક્રમ: ક, ખ, ગ, ઘ.
2. એટલે કમળ (2), ખેતર (4), ગાય (1), ઘર (3).
3. ક્રમ = 2, 4, 1, 3.

✅ જવાબ: **2, 4, 1, 3**

શબ્દકોશ-ક્રમ ગોઠવવાની રીત

- પ્રથમ અક્ષર સરખાવો — જે વહેલો આવે તે પહેલાં.
- પ્રથમ અક્ષર સરખા હોય તો બીજો, પછી ત્રીજો અક્ષર.
- અંગ્રેજી: A વહેલો, Z છેલ્લો.
- ગુજરાતી: ક-ખ-ગ... ના ક્રમે.
- સરખા શરૂઆતવાળા શબ્દોમાં ટૂંકો શબ્દ સામાન્ય રીતે પહેલાં.

7. મિશ્ર અને ગૂંચવનારા ક્રમ — ભૂલ કેવી રીતે ટાળવી

ક્યારેક પ્રશ્ન સીધો ન હોય — શબ્દો જોઈને તરત ક્રમ ન સૂઝે. આવા સમયે પહેલાં વિચારો કે આ શબ્દો કયા આધારે જોડાયેલા છે: કોઈ પ્રક્રિયા? કોઈ કદ? કોઈ ઘટના-ક્રમ? આધાર સ્પષ્ટ થાય એટલે ક્રમ સહેલો બની જાય.

સામાન્ય ભૂલ — દિશા ઊલટી કરી દેવી. પ્રશ્ન વધતો ક્રમ માગે અને તમે ઘટતો આપી દો, કે ઊલટું. એટલે જવાબ આપતા પહેલાં ફરી તપાસો કે પહેલો શબ્દ ખરેખર શરૂઆત છે કે અંત.

બીજી યુક્તિ — વિકલ્પોનો ઉપયોગ કરો. જો તમને ખાતરી હોય કે કયો શબ્દ સૌથી પહેલો કે સૌથી છેલ્લો આવશે, તો જે વિકલ્પોમાં તે પહેલા/છેલ્લા સ્થાને નથી, તેને તરત કાઢી નાખો. આથી થોડી જ સેકન્ડમાં સાચો વિકલ્પ મળી જાય છે.

- પહેલાં 'ક્રમનો આધાર' નક્કી કરો, પછી ગોઠવો.
- દિશા ચકાસો — વધતો કે ઘટતો, શરૂઆત કે અંત.
- પ્રથમ / છેલ્લો શબ્દ ઓળખી, ખોટા વિકલ્પ કાઢી નાખો.
- ઉતાવળમાં બે સરખા-દેખાતા શબ્દો વચ્ચે ગૂંચવાવ નહીં.

ઉદાહરણ 1 **શબ્દોને ક્રમમાં ગોઠવો: 1. વાવણી, 2. લણણી, 3. ખેડ, 4. પાક, 5. બીજ.**

1. ખેતીની પ્રક્રિયા: પહેલાં જમીન ખેડ (3), પછી બીજ (5) તૈયાર/વાવણી માટે.
2. બીજની વાવણી (1), વાવણીથી પાક (4) ઊગે, અને છેલ્લે લણણી (2).
3. એટલે ક્રમ = 3, 5, 1, 4, 2.

✅ જવાબ: **3, 5, 1, 4, 2**

ઉદાહરણ 2 **શબ્દોને ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કોલેજ, 2. પ્રાથમિક શાળા, 3. નોકરી, 4. માધ્યમિક શાળા, 5. કિન્ડરગાર્ટન.**

1. શિક્ષણ-જીવનનો ક્રમ: સૌથી પહેલાં કિન્ડરગાર્ટન (5).
2. પછી પ્રાથમિક શાળા (2), માધ્યમિક શાળા (4), કોલેજ (1), અને છેલ્લે નોકરી (3).
3. એટલે ક્રમ = 5, 2, 4, 1, 3.

✅ જવાબ: **5, 2, 4, 1, 3**

⚡ ટૂંકી રીતો — તાર્કિક ક્રમ

પરીક્ષામાં સમય ઓછો હોય છે. નીચેની ટૂંકી રીતો ધ્યાનમાં રાખશો તો તાર્કિક ક્રમના પ્રશ્નો સેકન્ડોમાં ઉકેલાશે. દરેક પ્રશ્નમાં પહેલાં 'ક્રમનો આધાર' ઓળખવો એ સૌથી મહત્ત્વનું પગલું છે.

⚡ ઝડપથી ઉકેલવાની ચાવીઓ

- પહેલાં આધાર ઓળખો: સમય / કદ / કક્ષા / મૂળાક્ષર.
- નાનામાંથી મોટું, કે કારણથી પરિણામ — સ્વાભાવિક દિશા.
- સૌથી પહેલો અને સૌથી છેલ્લો શબ્દ પક્કો કરો.
- જે વિકલ્પોમાં પહેલો/છેલ્લો શબ્દ ખોટો હોય તે કાઢી નાખો.
- જીવનચક્ર અને પ્રક્રિયા હંમેશાં એક જ દિશામાં આગળ વધે.
- શબ્દકોશ-ક્રમમાં અક્ષર-દર-અક્ષર સરખાવો.

વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

AMC જુનિયર ક્લાર્ક 2024

1 નીચે આપેલ શબ્દોમાંથી કયો શબ્દ શબ્દકોશમાં ત્રીજા ક્રમે આવશે? શ્યામ, શંભુ, શ્રાવણ, શ્વાસ

(A) શ્યામ | (B) શંભુ | (C) શ્વાસ | **(D) શ્રાવણ**

✓ **જવાબ:** (D) શ્રાવણ

BMC સિનિયર ક્લાર્ક 2023

2 નીચેના શબ્દોને શબ્દકોશમાં, મૂળાક્ષર મુજબ ગોઠવતાં છેલ્લો શબ્દ કયો હશે ?

(A) Abandon | **(B) Actuate** | (C) Accumulate | (D) Acquit

✓ **જવાબ:** (B) Actuate

GPSSB વિસ્તરણ અધિકારી 2022

3 શબ્દકોશ પ્રમાણે સાચો ક્રમ કયો છે ?

(A) બહસ, બ્રહ્મ, જ્ઞાપક, ઋણ | (B) ઋણ, બહસ, બ્રહ્મ, જ્ઞાપક | (C) બહસ, બ્રહ્મ, ઋણ, જ્ઞાપક | **(D) ઋણ, જ્ઞાપક, બહસ, બ્રહ્મ**

✓ **જવાબ:** (D) ઋણ, જ્ઞાપક, બહસ, બ્રહ્મ

GPSSB Lab Technician 2022

4 નીચે આપેલ વિકલ્પોને તર્કસંગત અનુક્રમમાં ગોઠવો :- 1. સોનુ 2. લોખંડ 3. રેતી 4. પ્લેટીનિયમ 5. હીરો

(A) 5, 4, 3, 2, 1 | (B) 2, 4, 3, 5, 1 | **(C) 3, 2, 1, 5, 4** | (D) 4, 5, 1, 3, 2

✓ **જવાબ:** (C) 3, 2, 1, 5, 4

GPSSB સંશોધન મદદનીશ 2018

5 ટેલિફોન ડીરેક્ટરીમાં નીચેના પૈકી કયું નામ સૌથી છેલ્લું આવશે ? MAHENDER, MAHENDRA, MAHINDER, MAHINDRA, MOHINDER

(A) MOHINDER | (B) MAHINDRA | (C) MAHENDRA | (D) MAHINDER

✓ **જવાબ:** (A) MOHINDER

GSSSB બિન સચિવાલય ક્લાર્ક 2016

6 નીચેના શબ્દોને અંગ્રેજી શબ્દકોશના કક્કાવારી ક્રમ પ્રમાણે ગોઠવો. (1) Epitaxy (2) Episode (3) Epigene (4) Epitome

(A) 1, 2, 3, 4 | **(B) 3, 2, 4, 1** | (C) 3, 2, 1, 4 | (D) 4, 2, 1, 3

✓ **જવાબ:** (B) 3, 2, 4, 1

ગુજરાત હાઈકોર્ટ આસિસ્ટન્ટ લાઈબ્રેરિયન 2023

7 **Which out of the following are correctly arranged according to words alphabetically found in the English dictionary.**

(A) inscape, insanity, insatiable, inscribe | **(B) insanity, insatiable, inscape, inscribe** | (C) inscape, inscribe, insanity, insatiable | (D) insanity, inscape, insatiable, inscribe

✓ **જવાબ:** (B) insanity, insatiable, inscape, inscribe

ગુજરાત હાઈકોર્ટ નાયબ વિભાગીય અધિકારી (Dy.SO) 2021

8 **Arrange the given words in a meaningful order : 1. Infant 2. Adolescent 3. Child 4. Old 5. Adult**

(A) 1, 3, 2, 5, 4 | (B) 3, 2, 4, 5, 1 | (C) 1, 4, 3, 2, 5 | (D) 3, 1, 2, 4, 5

✓ **જવાબ:** (A) 1, 3, 2, 5, 4

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

9 **નીચે આપેલા 5 શબ્દોને અંગ્રેજી ડિક્ષનરી પ્રમાણે ગોઠવતા ત્રીજા ક્રમે કયો શબ્દ આવશે? Electrolysis, Electroplating, Electrification, Election, Eleaticism**

(A) Electrolysis | (B) Electrification | (C) Election | (D) Electroplating

✓ **જવાબ:** (A) Electrolysis

SEB TAT (ઉ.મા.) — English 2023

10 **આપેલ શબ્દોને અંગ્રેજી મૂળાક્ષરોનાં ક્રમ પ્રમાણે ગોઠવો. (1) TEACHER (2) TRAINEE (3) TUTION (4) TUTORIAL (5) TRAILER**

(A) 1, 2, 5, 3, 4 | **(B) 1, 5, 2, 4, 3** | (C) 1, 5, 2, 3, 4 | (D) 1, 2, 5, 4, 3

✓ **જવાબ:** (B) 1, 5, 2, 4, 3

GPSSB Lab Technician 2022

11 **નીચે આપેલ શબ્દોને તર્કસંગત અનુક્રમમાં ગોઠવો :- 1. પરિવાર 2. સમુદાય 3. સભ્ય 4. વિસ્તાર 5. દેશ**

(A) 3, 1, 4, 5, 2 | (B) 3, 1, 2, 5, 4 | (C) 3, 1, 4, 2, 5 | **(D) 3, 1, 2, 4, 5**

✓ **જવાબ:** (D) 3, 1, 2, 4, 5

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 **શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. વૃક્ષ, 2. બીજ, 3. ફળ, 4. છોડ, 5. ફૂલ.**

(A) 2, 4, 1, 5, 3 | (B) 2, 1, 4, 5, 3 | (C) 2, 4, 5, 1, 3 | (D) 2, 5, 4, 1, 3

ઉકેલ: બીજ (2) → છોડ (4) → વૃક્ષ (1) → ફૂલ (5) → ફળ (3). એટલે ક્રમ 2, 4, 1, 5, 3.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 **શબ્દકોશ પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. Doctor, 2. Dance, 3. Date, 4. Dark.**

(A) 2, 4, 3, 1 (B) 2, 3, 4, 1 (C) 4, 2, 3, 1 (D) 2, 4, 1, 3

ઉકેલ: બધા 'Da/Do' થી; બીજો અક્ષર: Dance(a-n), Dark(a-r), Date(a-t), Doctor(o). એટલે Dance (2), Dark (4), Date (3), Doctor (1) = 2, 4, 3, 1.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કણક, 2. રોટલી, 3. ઘઉં, 4. લોટ.**

(A) 3, 4, 1, 2 (B) 3, 1, 4, 2 (C) 4, 3, 1, 2 (D) 3, 4, 2, 1

ઉકેલ: ઘઉં (3) → લોટ (4) → કણક (1) → રોટલી (2). એટલે ક્રમ 3, 4, 1, 2.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **નાનામાંથી મોટા (વધતા) ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કલાક, 2. સેકન્ડ, 3. દિવસ, 4. મિનિટ.**

(A) 2, 4, 1, 3 (B) 2, 1, 4, 3 (C) 2, 4, 3, 1 (D) 4, 2, 1, 3

ઉકેલ: સેકન્ડ (2) < મિનિટ (4) < કલાક (1) < દિવસ (3). એટલે ક્રમ 2, 4, 1, 3.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **ભૌગોલિક રીતે વધતા ક્રમમાં ગોઠવો: 1. રાજ્ય, 2. ગામ, 3. તાલુકો, 4. જિલ્લો, 5. દેશ.**

(A) 2, 3, 4, 1, 5 (B) 2, 4, 3, 1, 5 (C) 2, 3, 1, 4, 5 (D) 2, 3, 4, 5, 1

ઉકેલ: ગામ (2) < તાલુકો (3) < જિલ્લો (4) < રાજ્ય (1) < દેશ (5). એટલે ક્રમ 2, 3, 4, 1, 5.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **શબ્દોને જીવનચક્ર પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. પતંગિયું, 2. ઈયળ, 3. ઇંડું, 4. કોશેટો.**

(A) 3, 2, 4, 1 (B) 3, 4, 2, 1 (C) 3, 2, 1, 4 (D) 2, 3, 4, 1

ઉકેલ: ઇંડું (3) → ઈયળ (2) → કોશેટો (4) → પતંગિયું (1). એટલે ક્રમ 3, 2, 4, 1.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **શબ્દકોશ પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. Nation, 2. National, 3. Nature, 4. Native.**

(A) 1, 2, 4, 3 (B) 1, 2, 3, 4 (C) 2, 1, 4, 3 (D) 1, 4, 2, 3

ઉકેલ: બધા 'Nat' થી. Nation (Nati-o) અને National (Nati-o-n...) — 'Nation' ટૂંકો એટલે પહેલો, પછી National. પછી 'Nati-v' = Native, અને 'Natu' = Nature. એટલે 1, 2, 4, 3.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. દીવાલ, 2. મકાન, 3. માટી, 4. ઈંટ.**

(A) 3, 4, 1, 2 (B) 3, 1, 4, 2 (C) 4, 3, 1, 2 (D) 3, 4, 2, 1

ઉકેલ: માટી (3) → ઈંટ (4) → દીવાલ (1) → મકાન (2). એટલે ક્રમ 3, 4, 1, 2.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **ઉંમર પ્રમાણે વધતા ક્રમમાં ગોઠવો: 1. યુવાન, 2. શિશુ, 3. વૃદ્ધ, 4. કિશોર, 5. બાળક.**

(A) 2, 5, 4, 1, 3 (B) 2, 5, 1, 4, 3 (C) 5, 2, 4, 1, 3 (D) 2, 4, 5, 1, 3

ઉકેલ: શિશુ (2) < બાળક (5) < કિશોર (4) < યુવાન (1) < વૃદ્ધ (3). એટલે ક્રમ 2, 5, 4, 1, 3.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. નિદાન, 2. દર્દી, 3. દવા, 4. તપાસ.**

(A) 2, 4, 1, 3 (B) 2, 1, 4, 3 (C) 2, 4, 3, 1 (D) 4, 2, 1, 3

ઉકેલ: દર્દી (2) → તપાસ (4) → નિદાન (1) → દવા (3). એટલે ક્રમ 2, 4, 1, 3.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **વધતા (વજન) ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કિલોગ્રામ, 2. ટન, 3. ગ્રામ, 4. મિલિગ્રામ.**

(A) 4, 3, 1, 2 (B) 4, 1, 3, 2 (C) 3, 4, 1, 2 (D) 4, 3, 2, 1

ઉકેલ: મિલિગ્રામ (4) < ગ્રામ (3) < કિલોગ્રામ (1) < ટન (2). એટલે ક્રમ 4, 3, 1, 2.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **વધતા હોદ્દા ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કર્નલ, 2. સૈનિક, 3. મેજર, 4. કેપ્ટન.**

(A) 2, 4, 3, 1 (B) 2, 3, 4, 1 (C) 2, 4, 1, 3 (D) 4, 2, 3, 1

ઉકેલ: સૈનિક (2) → કેપ્ટન (4) → મેજર (3) → કર્નલ (1). એટલે ક્રમ 2, 4, 3, 1.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **શબ્દકોશ પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. Police, 2. Place, 3. Plant, 4. Patient.**

(A) 4, 2, 3, 1 (B) 2, 4, 3, 1 (C) 4, 2, 1, 3 (D) 2, 3, 4, 1

ઉકેલ: બીજો અક્ષર: Patient (a), Place (l), Plant (l), Police (o). 'Pa' પહેલો = Patient (4). 'Pl' વાળા: Place (Pla-c) પછી Plant (Pla-n). પછી 'Po' = Police (1). એટલે 4, 2, 3, 1.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **વધતા કદ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. ઘર, 2. ઓરડો, 3. શહેર, 4. મહોલ્લો.**

(A) 2, 1, 4, 3 (B) 2, 4, 1, 3 (C) 1, 2, 4, 3 (D) 2, 1, 3, 4

ઉકેલ: ઓરડો (2) < ઘર (1) < મહોલ્લો (4) < શહેર (3). એટલે ક્રમ 2, 1, 4, 3.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. ધુમાડો, 2. અગ્નિ, 3. દિવાસળી, 4. રાખ.**

(A) 3, 2, 1, 4 (B) 3, 1, 2, 4 (C) 2, 3, 1, 4 (D) 3, 2, 4, 1

ઉકેલ: દિવાસળી (3) → અગ્નિ (2) → ધુમાડો (1) → રાખ (4). એટલે ક્રમ 3, 2, 1, 4.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **શબ્દોને ખેતી-પ્રક્રિયા પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. વાવણી, 2. લણણી, 3. ખેડ, 4. પાક.**

(A) 3, 1, 4, 2 (B) 1, 3, 4, 2 (C) 3, 1, 2, 4 (D) 3, 4, 1, 2

ઉકેલ: ખેડ (3) → વાવણી (1) → પાક (4) → લણણી (2). એટલે ક્રમ 3, 1, 4, 2.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **શબ્દકોશ પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. River, 2. Road, 3. Rain, 4. Rock.**

(A) 3, 1, 2, 4 (B) 3, 1, 4, 2 (C) 1, 3, 2, 4 (D) 3, 2, 1, 4

ઉકેલ: બીજો અક્ષર: Rain (a), River (i), Road/Rock (o). Rain (3), River (1); પછી 'Ro' વાળા — Road (a) પછી Rock (c), એટલે Road (2), Rock (4). ક્રમ 3, 1, 2, 4.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **શબ્દોને જીવનચક્ર પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. દેડકો, 2. ઇંડું, 3. પગવાળું બચ્ચું, 4. પૂંછડીવાળું બચ્ચું.**

(A) 2, 4, 3, 1 (B) 2, 3, 4, 1 (C) 2, 4, 1, 3 (D) 4, 2, 3, 1

ઉકેલ: ઇંડું (2) → પૂંછડીવાળું બચ્ચું (4) → પગવાળું બચ્ચું (3) → દેડકો (1). એટલે ક્રમ 2, 4, 3, 1.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. ફકરો, 2. અક્ષર, 3. વાક્ય, 4. શબ્દ.**

(A) 2, 4, 3, 1 (B) 2, 3, 4, 1 (C) 4, 2, 3, 1 (D) 2, 4, 1, 3

ઉકેલ: અક્ષર (2) → શબ્દ (4) → વાક્ય (3) → ફકરો (1). એટલે ક્રમ 2, 4, 3, 1.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **વધતા હોદ્દા ક્રમમાં ગોઠવો: 1. મુખ્યમંત્રી, 2. સરપંચ, 3. પ્રધાનમંત્રી, 4. ધારાસભ્ય.**

(A) 2, 4, 1, 3 (B) 2, 1, 4, 3 (C) 2, 4, 3, 1 (D) 4, 2, 1, 3

ઉકેલ: સરપંચ (2) → ધારાસભ્ય (4) → મુખ્યમંત્રી (1) → પ્રધાનમંત્રી (3). એટલે ક્રમ 2, 4, 1, 3.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **શબ્દકોશ પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કમળ, 2. ગાય, 3. ઘર, 4. ખેતર.**

(A) 1, 4, 2, 3 (B) 1, 2, 4, 3 (C) 4, 1, 2, 3 (D) 1, 4, 3, 2

ઉકેલ: ગુજરાતી મૂળાક્ષર ક્રમ ક-ખ-ગ-ઘ: કમળ (1), ખેતર (4), ગાય (2), ઘર (3). એટલે ક્રમ 1, 4, 2, 3.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **શિક્ષણ-જીવનના ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કોલેજ, 2. કિન્ડરગાર્ટન, 3. પ્રાથમિક શાળા, 4. નોકરી, 5. માધ્યમિક શાળા.**

(A) 2, 3, 5, 1, 4 (B) 2, 3, 1, 5, 4 (C) 2, 5, 3, 1, 4 (D) 3, 2, 5, 1, 4

ઉકેલ: કિન્ડરગાર્ટન (2) → પ્રાથમિક શાળા (3) → માધ્યમિક શાળા (5) → કોલેજ (1) → નોકરી (4). એટલે ક્રમ 2, 3, 5, 1, 4.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. વાદળ, 2. વરસાદ, 3. વરાળ, 4. પાણી.**

(A) 4, 3, 1, 2 (B) 4, 1, 3, 2 (C) 3, 4, 1, 2 (D) 4, 3, 2, 1

ઉકેલ: પાણી (4) → વરાળ (3) → વાદળ (1) → વરસાદ (2). કુદરતી જળચક્ર પ્રમાણે ક્રમ 4, 3, 1, 2.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **વધતા કદ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. પુસ્તકાલય, 2. પુસ્તક, 3. પાનું, 4. પ્રકરણ, 5. શબ્દ.**

(A) 5, 3, 4, 2, 1 (B) 5, 4, 3, 2, 1 (C) 3, 5, 4, 2, 1 (D) 5, 3, 2, 4, 1

ઉકેલ: શબ્દ (5) < પાનું (3) < પ્રકરણ (4) < પુસ્તક (2) < પુસ્તકાલય (1). એટલે ક્રમ 5, 3, 4, 2, 1.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **શબ્દકોશ પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. Crime, 2. Court, 3. Case, 4. Convict.**

(A) 3, 4, 2, 1 (B) 3, 1, 4, 2 (C) 3, 4, 1, 2 (D) 1, 3, 4, 2

ઉકેલ: બીજો અક્ષર: Case(a), Convict(o), Court(o), Crime(r). Case (3) પહેલો. 'Co' વાળા બે — ત્રીજો અક્ષર Convict(n) < Court(u), એટલે Convict (4) પછી Court (2). છેલ્લે Crime (1). ક્રમ 3, 4, 2, 1.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

26 **શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. દોરો, 2. કાપડ, 3. કપાસ, 4. શર્ટ.**

(A) 3, 1, 2, 4 (B) 3, 2, 1, 4 (C) 1, 3, 2, 4 (D) 3, 1, 4, 2

ઉકેલ: કપાસ (3) → દોરો (1) → કાપડ (2) → શર્ટ (4). એટલે ક્રમ 3, 1, 2, 4.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

27 **વધતા ભૌગોલિક ક્રમમાં ગોઠવો: 1. ખંડ, 2. દેશ, 3. શહેર, 4. પૃથ્વી, 5. રાજ્ય.**

(A) 3, 5, 2, 1, 4 (B) 3, 2, 5, 1, 4 (C) 3, 5, 1, 2, 4 (D) 5, 3, 2, 1, 4

ઉકેલ: શહેર (3) < રાજ્ય (5) < દેશ (2) < ખંડ (1) < પૃથ્વી (4). એટલે ક્રમ 3, 5, 2, 1, 4.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

28 **શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. અરજી, 2. જાહેરાત, 3. ઇન્ટરવ્યૂ, 4. નિમણૂક, 5. ભરતી.**

(A) 2, 1, 3, 4, 5 (B) 1, 2, 3, 5, 4 **(C) 2, 1, 3, 5, 4** (D) 2, 3, 1, 4, 5

ઉકેલ: જાહેરાત (2) → અરજી (1) → ઇન્ટરવ્યૂ (3) → ભરતી/પસંદગી (5) → નિમણૂક (4). એટલે ક્રમ 2, 1, 3, 5, 4.

🖍️ જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

🟢 સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. છોડ, 2. બીજ, 3. વૃક્ષ.

(A) 2, 1, 3 (B) 1, 2, 3 (C) 2, 3, 1 (D) 3, 2, 1

2. વધતા સમય-ક્રમમાં ગોઠવો: 1. મિનિટ, 2. સેકન્ડ, 3. કલાક.

(A) 2, 1, 3 (B) 1, 2, 3 (C) 2, 3, 1 (D) 3, 1, 2

3. વધતા ભૌગોલિક ક્રમમાં ગોઠવો: 1. જિલ્લો, 2. ગામ, 3. તાલુકો.

(A) 2, 3, 1 (B) 2, 1, 3 (C) 1, 3, 2 (D) 3, 2, 1

4. શબ્દકોશ પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. Cat, 2. Apple, 3. Ball.

(A) 2, 3, 1 (B) 1, 2, 3 (C) 2, 1, 3 (D) 3, 2, 1

5. ઉંમર પ્રમાણે વધતા ક્રમમાં ગોઠવો: 1. યુવાન, 2. બાળક, 3. વૃદ્ધ.

(A) 2, 1, 3 (B) 1, 2, 3 (C) 2, 3, 1 (D) 3, 1, 2

6. વધતા વજન ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કિલોગ્રામ, 2. ગ્રામ, 3. ટન.

(A) 2, 1, 3 (B) 1, 2, 3 (C) 2, 3, 1 (D) 3, 1, 2

7. શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કણક, 2. લોટ, 3. રોટલી.

(A) 2, 1, 3 (B) 1, 2, 3 (C) 2, 3, 1 (D) 3, 2, 1

8. શબ્દકોશ પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કમળ, 2. ગાય, 3. ખેતર.

(A) 1, 3, 2 (B) 1, 2, 3 (C) 3, 1, 2 (D) 2, 1, 3

9. વધતા કદ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. ઘર, 2. ઓરડો, 3. શહેર.

(A) 2, 1, 3 (B) 1, 2, 3 (C) 2, 3, 1 (D) 3, 1, 2

10. શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. અગ્નિ, 2. દિવાસળી, 3. રાખ.

(A) 2, 1, 3 (B) 1, 2, 3 (C) 2, 3, 1 (D) 3, 2, 1

11. શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. શબ્દ, 2. અક્ષર, 3. વાક્ય.

(A) 2, 1, 3 (B) 1, 2, 3 (C) 2, 3, 1 (D) 3, 1, 2

12. વધતા હોદ્દા ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કેપ્ટન, 2. સૈનિક, 3. કર્નલ.

(A) 2, 1, 3 (B) 1, 2, 3 (C) 2, 3, 1 (D) 3, 1, 2

🟡 મધ્યમ (Medium) 14 પ્રશ્ન

13. શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. ફૂલ, 2. બીજ, 3. ફળ, 4. છોડ.

(A) 2, 4, 1, 3 (B) 2, 1, 4, 3 (C) 2, 4, 3, 1 (D) 4, 2, 1, 3

14. વધતા ભૌગોલિક ક્રમમાં ગોઠવો: 1. રાજ્ય, 2. ગામ, 3. દેશ, 4. તાલુકો.

(A) 2, 4, 1, 3 (B) 2, 1, 4, 3 (C) 2, 4, 3, 1 (D) 4, 2, 1, 3

15. શબ્દકોશ પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. Tiger, 2. Tea, 3. Train, 4. Table.

(A) 4, 2, 1, 3 (B) 2, 4, 1, 3 (C) 4, 2, 3, 1 (D) 2, 4, 3, 1

16. જીવનચક્ર પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કોશેટો, 2. ઈંડું, 3. પતંગિયું, 4. ઈયળ.

(A) 2, 4, 1, 3 (B) 2, 1, 4, 3 (C) 2, 4, 3, 1 (D) 4, 2, 1, 3

17. વધતા સમય-ક્રમમાં ગોઠવો: 1. દિવસ, 2. સેકન્ડ, 3. કલાક, 4. મિનિટ.

(A) 2, 4, 3, 1 (B) 2, 3, 4, 1 (C) 2, 4, 1, 3 (D) 4, 2, 3, 1

18. શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. દવા, 2. દર્દી, 3. તપાસ, 4. સાજો.

(A) 2, 3, 1, 4 (B) 2, 1, 3, 4 (C) 3, 2, 1, 4 (D) 2, 3, 4, 1

19. શબ્દકોશ પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. Star, 2. Start, 3. Stamp, 4. Stand.

(A) 3, 4, 1, 2 (B) 3, 1, 4, 2 (C) 4, 3, 1, 2 (D) 3, 4, 2, 1

20. વધતા હોદ્દા ક્રમમાં ગોઠવો: 1. મુખ્યમંત્રી, 2. સરપંચ, 3. પ્રધાનમંત્રી, 4. ધારાસભ્ય.

(A) 2, 4, 1, 3 (B) 2, 1, 4, 3 (C) 2, 4, 3, 1 (D) 4, 2, 1, 3

21. શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કાપડ, 2. કપાસ, 3. શર્ટ, 4. દોરો.

(A) 2, 4, 1, 3 (B) 2, 1, 4, 3 (C) 2, 4, 3, 1 (D) 4, 2, 1, 3

22. વધતા કદ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. પુસ્તક, 2. શબ્દ, 3. પ્રકરણ, 4. પાનું.

(A) 2, 4, 3, 1 (B) 2, 3, 4, 1 (C) 2, 4, 1, 3 (D) 4, 2, 3, 1

23. કુદરતી જળચક્ર પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. વાદળ, 2. પાણી, 3. વરસાદ, 4. વરાળ.

(A) 2, 4, 1, 3 (B) 2, 1, 4, 3 (C) 2, 4, 3, 1 (D) 4, 2, 1, 3

24. શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. જાહેરાત, 2. અરજી, 3. નિમણૂક, 4. ઇન્ટરવ્યૂ.

(A) 1, 2, 4, 3 (B) 2, 1, 4, 3 (C) 1, 2, 3, 4 (D) 1, 4, 2, 3

25. શબ્દકોશ પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. ઘડિયાળ, 2. કલમ, 3. ચશ્માં, 4. ખુરશી.

(A) 2, 4, 1, 3 (B) 2, 4, 3, 1 (C) 4, 2, 1, 3 (D) 2, 1, 4, 3

26. વધતા ભૌગોલિક ક્રમમાં ગોઠવો: 1. ખંડ, 2. શહેર, 3. દેશ, 4. રાજ્ય.

(A) 2, 4, 3, 1 (B) 2, 3, 4, 1 (C) 2, 4, 1, 3 (D) 4, 2, 3, 1

અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

27. શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. વૃક્ષ, 2. ફળ, 3. બીજ, 4. ફૂલ, 5. છોડ.

(A) 3, 5, 1, 4, 2 (B) 3, 1, 5, 4, 2 (C) 3, 5, 4, 1, 2 (D) 5, 3, 1, 4, 2

28. વધતા કદ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. શહેર, 2. ઘર, 3. ગામ, 4. ઓરડો, 5. મહોલ્લો.

(A) 4, 2, 5, 3, 1 (B) 4, 2, 3, 5, 1 (C) 4, 5, 2, 3, 1 (D) 2, 4, 5, 3, 1

29. શબ્દકોશ પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. Inventory, 2. Invent, 3. Invest, 4. Invite, 5. Invalid.

(A) 5, 2, 1, 3, 4 (B) 5, 2, 3, 1, 4 (C) 2, 5, 1, 3, 4 (D) 5, 2, 1, 4, 3

30. શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. રોગ, 2. દવા, 3. ચેપ, 4. સારવાર, 5. તંદુરસ્તી.

(A) 3, 1, 4, 2, 5 (B) 3, 1, 2, 4, 5 (C) 1, 3, 4, 2, 5 (D) 3, 1, 4, 5, 2

31. વધતા ભૌગોલિક ક્રમમાં ગોઠવો: 1. દેશ, 2. શહેર, 3. પૃથ્વી, 4. ખંડ, 5. રાજ્ય.

(A) 2, 5, 1, 4, 3 (B) 2, 5, 4, 1, 3 (C) 2, 1, 5, 4, 3 (D) 5, 2, 1, 4, 3

32. શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. જાહેરાત, 2. નિમણૂક, 3. અરજી, 4. પસંદગી, 5. ઇન્ટરવ્યૂ.

(A) 1, 3, 5, 4, 2 (B) 1, 3, 5, 2, 4 (C) 3, 1, 5, 4, 2 (D) 1, 5, 3, 4, 2

33. વધતા સમય-ક્રમમાં ગોઠવો: 1. વર્ષ, 2. કલાક, 3. દિવસ, 4. મહિનો, 5. અઠવાડિયું.

(A) 2, 3, 5, 4, 1 (B) 2, 3, 4, 5, 1 (C) 3, 2, 5, 4, 1 (D) 2, 3, 5, 1, 4

34. શબ્દકોશ પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. Produce, 2. Product, 3. Process, 4. Profit, 5. Problem.

(A) 5, 3, 1, 2, 4 (B) 3, 5, 1, 2, 4 (C) 5, 3, 2, 1, 4 (D) 5, 1, 3, 2, 4

35. શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. ધુમાડો, 2. લાકડું, 3. રાખ, 4. અગ્નિ, 5. દિવાસળી.

(A) 2, 5, 4, 1, 3 (B) 5, 2, 4, 1, 3 (C) 2, 5, 4, 3, 1 (D) 2, 4, 5, 1, 3

36. વધતા હોદ્દા ક્રમમાં ગોઠવો: 1. ડેપ્યુટી કલેક્ટર, 2. તલાટી, 3. કલેક્ટર, 4. મામલતદાર, 5. ગ્રામ સેવક.

(A) 5, 2, 4, 1, 3 (B) 2, 5, 4, 1, 3 (C) 5, 2, 1, 4, 3 (D) 5, 4, 2, 1, 3

37. વધતા કદ (નાનામાંથી મોટું જીવ) ક્રમમાં ગોઠવો: 1. કૂતરો, 2. કીડી, 3. હાથી, 4. ઉંદર, 5. ઘોડો.

(A) 2, 4, 1, 5, 3 (B) 2, 4, 5, 1, 3 (C) 4, 2, 1, 5, 3 (D) 2, 1, 4, 5, 3

38. શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. પુખ્ત, 2. ઈંડું, 3. માળો, 4. બચ્ચું, 5. પક્ષી (પ્રજનન).

(A) 3, 2, 4, 1, 5 (B) 2, 3, 4, 1, 5 (C) 3, 2, 4, 5, 1 (D) 3, 4, 2, 1, 5

39. ⭐ શબ્દકોશ પ્રમાણે ક્રમમાં ગોઠવો: 1. Discreet, 2. Discrete, 3. Discover, 4. Disclose, 5. Discount.

(A) 4, 5, 3, 1, 2 (B) 4, 5, 3, 2, 1 (C) 5, 4, 3, 1, 2 (D) 4, 3, 5, 1, 2

40. ⭐ શબ્દોને અર્થપૂર્ણ ક્રમમાં ગોઠવો: 1. અદાલત, 2. ગુનો, 3. ધરપકડ, 4. ચુકાદો, 5. ફરિયાદ, 6. તપાસ.

(A) 2, 5, 6, 3, 1, 4 (B) 2, 5, 3, 6, 1, 4 (C) 2, 6, 5, 3, 1, 4 (D) 5, 2, 6, 3, 1, 4

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **A**	2. **A**	3. **A**	4. **A**	5. **A**	6. **A**	7. **A**	8. **A**	9. **A**	10. **A**	11. **A**
12. **A**	13. **A**	14. **A**	15. **A**	16. **A**	17. **A**	18. **A**	19. **A**	20. **A**	21. **A**	22. **A**
23. **A**	24. **A**	25. **A**	26. **A**	27. **A**	28. **A**	29. **A**	30. **A**	31. **A**	32. **A**	33. **A**
34. **A**	35. **A**	36. **A**	37. **A**	38. **A**	39. **A**	40. **A**				

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (A) — બીજ (2) → છોડ (1) → વૃક્ષ (3). એટલે ક્રમ 2, 1, 3.

2. જવાબ (A) — સેકન્ડ (2) < મિનિટ (1) < કલાક (3). એટલે ક્રમ 2, 1, 3.

3. જવાબ (A) — ગામ (2) < તાલુકો (3) < જિલ્લો (1). એટલે ક્રમ 2, 3, 1.

4. જવાબ (A) — મૂળાક્ષર ક્રમ A-B-C: Apple (2), Ball (3), Cat (1). એટલે ક્રમ 2, 3, 1.

5. જવાબ (A) — બાળક (2) < યુવાન (1) < વૃદ્ધ (3). એટલે ક્રમ 2, 1, 3.

6. જવાબ (A) — ગ્રામ (2) < કિલોગ્રામ (1) < ટન (3). એટલે ક્રમ 2, 1, 3.

7. જવાબ (A) — લોટ (2) → કણક (1) → રોટલી (3). એટલે ક્રમ 2, 1, 3.

8. જવાબ (A) — ક-ખ-ગ ક્રમ: કમળ (1), ખેતર (3), ગાય (2). એટલે ક્રમ 1, 3, 2.

9. જવાબ (A) — ઓરડો (2) < ઘર (1) < શહેર (3). એટલે ક્રમ 2, 1, 3.

10. જવાબ (A) — દિવાસળી (2) → અગ્નિ (1) → રાખ (3). એટલે ક્રમ 2, 1, 3.

11. જવાબ (A) — અક્ષર (2) → શબ્દ (1) → વાક્ય (3). એટલે ક્રમ 2, 1, 3.

12. જવાબ (A) — સૈનિક (2) → કેપ્ટન (1) → કર્નલ (3). એટલે ક્રમ 2, 1, 3.

13. જવાબ (A) — બીજ (2) → છોડ (4) → ફૂલ (1) → ફળ (3). એટલે ક્રમ 2, 4, 1, 3.

14. જવાબ (A) — ગામ (2) < તાલુકો (4) < રાજ્ય (1) < દેશ (3). એટલે ક્રમ 2, 4, 1, 3.

15. જવાબ (A) — બીજો અક્ષર: Table (a), Tea (e), Tiger (i), Train (r). એટલે Table (4), Tea (2), Tiger (1), Train (3) = 4, 2, 1, 3.

16. જવાબ (A) — ઈંડું (2) → ઈયળ (4) → કોશેટો (1) → પતંગિયું (3). એટલે ક્રમ 2, 4, 1, 3.

17. જવાબ (A) — સેકન્ડ (2) < મિનિટ (4) < કલાક (3) < દિવસ (1). એટલે ક્રમ 2, 4, 3, 1.

18. જવાબ (A) — દર્દી (2) → તપાસ (3) → દવા (1) → સાજો (4). એટલે ક્રમ 2, 3, 1, 4.

19. જવાબ (A) — 'St' સરખું; ત્રીજો અક્ષર: Stamp(a-m), Stand(a-n), Star(a-r), Start(a-r). Stamp (3), Stand (4), પછી 'Star'/'Start' — Star ટૂંકો એટલે પહેલો (1), Start (2). ક્રમ 3, 4, 1, 2.

20. જવાબ (A) — સરપંચ (2) → ધારાસભ્ય (4) → મુખ્યમંત્રી (1) → પ્રધાનમંત્રી (3). એટલે ક્રમ 2, 4, 1, 3.

21. જવાબ (A) — કપાસ (2) → દોરો (4) → કાપડ (1) → શર્ટ (3). એટલે ક્રમ 2, 4, 1, 3.

22. જવાબ (A) — શબ્દ (2) < પાનું (4) < પ્રકરણ (3) < પુસ્તક (1). એટલે ક્રમ 2, 4, 3, 1.

23. જવાબ (A) — પાણી (2) → વરાળ (4) → વાદળ (1) → વરસાદ (3). એટલે ક્રમ 2, 4, 1, 3.

24. જવાબ (A) — જાહેરાત (1) → અરજી (2) → ઇન્ટરવ્યૂ (4) → નિમણૂક (3). એટલે ક્રમ 1, 2, 4, 3.

25. જવાબ (A) — ગુજરાતી મૂળાક્ષર ક્રમ ક-ખ-ગ-ઘ-ચ: કલમ (2), ખુરશી (4), ઘડિયાળ (1), ચશ્માં (3). એટલે ક્રમ 2, 4, 1, 3.

26. જવાબ (A) — શહેર (2) < રાજ્ય (4) < દેશ (3) < ખંડ (1). એટલે ક્રમ 2, 4, 3, 1.

27. જવાબ (A) — બીજ (3) → છોડ (5) → વૃક્ષ (1) → ફૂલ (4) → ફળ (2). એટલે ક્રમ 3, 5, 1, 4, 2.

28. જવાબ (A) — ઓરડો (4) < ઘર (2) < મહોલ્લો (5) < ગામ (3) < શહેર (1). એટલે ક્રમ 4, 2, 5, 3, 1.

29. જવાબ (A) — 'Inv' સરખું; ચોથો અક્ષર: Invalid (a) સૌથી પહેલો, પછી 'e' વાળા (Invent, Inventory, Invest), અને છેલ્લે Invite (i). 'Inve' વાળામાં પાંચમો અક્ષર: Invent (n), Inventory (n), Invest (s) — n < s એટલે Invent/Inventory પહેલા, પછી Invest. Invent શબ્દ Inventory નો પ્રારંભ-ભાગ છે એટલે Invent (ટૂંકો) પહેલો, પછી Inventory. ક્રમ: Invalid (5), Invent (2), Inventory (1), Invest (3), Invite (4) = 5, 2, 1, 3, 4.

30. જવાબ (A) — ચેપ (3) → રોગ (1) → સારવાર (4) → દવા (2) → તંદુરસ્તી (5). એટલે ક્રમ 3, 1, 4, 2, 5.

31. જવાબ (A) — શહેર (2) < રાજ્ય (5) < દેશ (1) < ખંડ (4) < પૃથ્વી (3). એટલે ક્રમ 2, 5, 1, 4, 3.

32. જવાબ (A) — જાહેરાત (1) → અરજી (3) → ઇન્ટરવ્યૂ (5) → પસંદગી (4) → નિમણૂક (2). એટલે ક્રમ 1, 3, 5, 4, 2.

33. જવાબ (A) — કલાક (2) < દિવસ (3) < અઠવાડિયું (5) < મહિનો (4) < વર્ષ (1). એટલે ક્રમ 2, 3, 5, 4, 1.

34. જવાબ (A) — 'Pro' સરખું; ચોથો અક્ષર: Problem (b), Process (c), Produce/Product (d), Profit (f). Problem (5), Process (3), પછી 'Prod' — Produce(Produc-e), Product(Produc-t): e < t એટલે Produce (1), Product (2). છેલ્લે Profit (4). ક્રમ 5, 3, 1, 2, 4.

35. જવાબ (A) — લાકડું (2) ગોઠવાય, દિવાસળી (5) સળગાવાય, અગ્નિ (4) પ્રગટે, ધુમાડો (1) નીકળે, રાખ (3) બને. ક્રમ 2, 5, 4, 1, 3.

36. જવાબ (A) — ગ્રામ સેવક (5) → તલાટી (2) → મામલતદાર (4) → ડેપ્યુટી કલેક્ટર (1) → કલેક્ટર (3). એટલે ક્રમ 5, 2, 4, 1, 3.

37. જવાબ (A) — કદ પ્રમાણે: કીડી (2) < ઉંદર (4) < કૂતરો (1) < ઘોડો (5) < હાથી (3). એટલે ક્રમ 2, 4, 1, 5, 3.

38. જવાબ (A) — માળો (3) બને → ઈંડું (2) મુકાય → બચ્ચું (4) નીકળે → પુખ્ત (1) બને → પ્રજનન કરતું પક્ષી (5). એટલે ક્રમ 3, 2, 4, 1, 5.

39. જવાબ (A) — 'Disc' સરખું; પાંચમો અક્ષર: Disclose(l), Discount(o), Discover(o), Discreet(r), Discrete(r). Disclose (4) પહેલો. 'Disco': Discount(Disco-u), Discover(Disco-v): u < v એટલે Discount (5), Discover (3). 'Discre': Discreet(Discre-e), Discrete(Discre-t): e < t એટલે Discreet (1), Discrete (2). ક્રમ 4, 5, 3, 1, 2.

40. જવાબ (A) — ગુનો (2) → ફરિયાદ (5) → તપાસ (6) → ધરપકડ (3) → અદાલત (1) → ચુકાદો (4). એટલે ક્રમ 2, 5, 6, 3, 1, 4.

20 માહિતી પર્યાપ્તતા (Data Sufficiency)

માહિતી પર્યાપ્તતા એ તાર્કિક ક્ષમતાનો એક ખાસ અને રસપ્રદ વિભાગ છે. અહીં તમારે અંતિમ સંખ્યાત્મક જવાબ ગણવાનો નથી — ફક્ત એટલું જ નક્કી કરવાનું છે કે આપેલા વિધાનો (વિધાન I, વિધાન II) મુખ્ય પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતા છે કે નહીં. દરેક પ્રશ્નમાં એક મુખ્ય સવાલ હોય છે અને તેની નીચે બે વિધાન આપેલાં હોય છે; તમારે વિચારવાનું કે કયું વિધાન એકલું, કે બંને સાથે, જવાબ માટે પૂરતું છે. આ વિભાગ GPSC, તલાટી, બિન સચિવાલય, GSSSB CCE, પોલીસ જેવી ઘણી પરીક્ષાઓમાં પૂછાય છે અને થોડી પ્રેક્ટિસથી તે પાકા માર્ક અપાવનારો બની જાય છે. આ પ્રકરણમાં આપણે દરેક પ્રકારની પર્યાપ્તતા — ગણિત, રક્ત-સંબંધ, બેઠક, દિશા, ઘડિયાળ-કેલેન્ડર — અને સામાન્ય છટકાં ઊંડાણથી શીખીશું.

1. માહિતી પર્યાપ્તતા એટલે શું — પ્રશ્નનું સ્વરૂપ

માહિતી પર્યાપ્તતાના પ્રશ્નમાં સૌથી પહેલાં એક મુખ્ય સવાલ આપેલો હોય છે, અને તેની નીચે બે વિધાન — વિધાન I અને વિધાન II — આપેલાં હોય છે. તમારું કામ ફક્ત એટલું જ છે કે નક્કી કરો કે આ વિધાનો જવાબ આપવા માટે પૂરતાં છે કે નહીં. ખરા આંકડાવાળો અંતિમ જવાબ ગણવાની જરૂર નથી.

આ સૌથી મહત્ત્વનો સિદ્ધાંત છે: 'જવાબ ગણવાનો નથી, ફક્ત પૂરતી માહિતી છે કે નહીં તે નક્કી કરવાનું છે.' ઘણા વિદ્યાર્થીઓ આખો સવાલ ગણવા બેસી જાય છે અને સમય ગુમાવે છે. ખરેખર તો 'જવાબ એક જ ચોક્કસ આવી શકે છે કે નહીં' એટલું જ તપાસવાનું છે.

દરેક પ્રશ્ન માટે આપણે એક પ્રમાણભૂત (consistent) ચાર-વિકલ્પ સંકેત વાપરીશું, જેથી જવાબ આપવો સહેલો બને. નીચેના બોક્સમાં તે ચાર સંકેત આપ્યા છે — આખા પ્રકરણમાં આ જ વિકલ્પો વપરાશે.

ઉદાહરણ 1 **મુખ્ય પ્રશ્ન: રમેશની ઉંમર કેટલી છે? વિધાન I: રમેશ તેના ભાઈ કરતાં 5 વર્ષ મોટો છે. વિધાન II: રમેશના ભાઈની ઉંમર 20 વર્ષ છે.**

1. ફક્ત વિધાન I: 'ભાઈ કરતાં 5 વર્ષ મોટો' — પણ ભાઈની ઉંમર ખબર નથી, માટે રમેશની ઉંમર ન મળે. I એકલું અપૂરતું.
2. ફક્ત વિધાન II: ભાઈની ઉંમર 20, પણ રમેશ સાથેનો સંબંધ ખબર નથી, માટે રમેશની ઉંમર ન મળે. II એકલું અપૂરતું.
3. બંને સાથે: ભાઈ 20 + 5 = રમેશ 25 વર્ષ — જવાબ મળે. માટે બંને જરૂરી.

✅ જવાબ: **બંને સાથે જરૂરી — I અને II**

ઉદાહરણ 2 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક સંખ્યા કેટલી છે? વિધાન I: તે સંખ્યા 5 અને 15 ની વચ્ચે છે. વિધાન II: તે સંખ્યા 12 છે.**

1. ફક્ત વિધાન I: 5 અને 15 વચ્ચે ઘણી સંખ્યાઓ (6, 7, ... 14) આવે — ચોક્કસ એક સંખ્યા ન મળે. I અપૂરતું.
2. ફક્ત વિધાન II: સંખ્યા સીધી 12 આપી છે — ચોક્કસ જવાબ મળે. II એકલું પૂરતું.
3. માટે ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે.

✅ જવાબ: **ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે**

પ્રમાણભૂત ચાર વિકલ્પ-સંકેત

- ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે — એકલા I થી જવાબ મળે, II ની જરૂર નથી.
- ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે — એકલા II થી જવાબ મળે, I ની જરૂર નથી.
- I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે — એકલું કોઈ પૂરતું નથી, બંને જોઈએ.
- I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે — બેમાંથી કોઈ પણ એક એકલું જવાબ આપે.
- (ક્યારેક) બંને વિધાન મળીને પણ અપૂરતાં છે — બંને ભેગાં કરો તોય જવાબ ન મળે.

2. દરેક વિધાન અલગ-અલગ તપાસવાની ભૂલ-મુક્ત પદ્ધતિ

માહિતી પર્યાપ્તતામાં સૌથી મોટી ભૂલ એ થાય છે કે વિદ્યાર્થી શરૂઆતથી જ બંને વિધાન ભેગાં વાંચી લે છે અને ગૂંચવાઈ જાય છે. સાચી રીત એ છે કે પહેલાં વિધાન I ને એકલું, જાણે વિધાન II છે જ નહીં, એમ માનીને તપાસો. પછી વિધાન II ને એકલું તપાસો. અને છેલ્લે, જો જરૂર પડે તો બંને સાથે તપાસો.

આ ક્રમ ખૂબ મહત્ત્વનો છે કારણ કે જો વિધાન I એકલું પૂરતું હોય તો 'બંને જરૂરી છે' એ જવાબ ખોટો બની જાય. એટલે હંમેશાં દરેક વિધાન સ્વતંત્ર રીતે પહેલાં ચકાસો. ક્યારેય બીજા વિધાનની માહિતી પહેલા વિધાનમાં ભેળવી ન દો.

છેલ્લે યુકાદો આપો: જો ફક્ત I પૂરતું હોય તો પહેલો વિકલ્પ; ફક્ત II પૂરતું હોય તો બીજો; બંને એકલાં અપૂરતાં પણ સાથે પૂરતાં હોય તો ત્રીજો; બંને એકલાં-એકલાં પૂરતાં હોય તો ચોથો ('કોઈ એક એકલું પૂરતું').

- પગલું 1: વિધાન I ને એકલું તપાસો (વિધાન II ઢાંકી દો).
- પગલું 2: વિધાન II ને એકલું તપાસો (વિધાન I ઢાંકી દો).
- પગલું 3: જરૂર પડે તો જ બંને સાથે તપાસો.
- બે વિધાનની માહિતી એકબીજામાં ભેળવો નહીં — સ્વતંત્ર રાખો.
- જો એક એકલું પૂરતું હોય તો 'બંને જરૂરી' જવાબ ખોટો.

ઉદાહરણ 1 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક લંબચોરસનું ક્ષેત્રફળ કેટલું છે? વિધાન I: તેની લંબાઈ 10 સેમી છે. વિધાન II: તેની પહોળાઈ 6 સેમી છે.**

1. ફક્ત વિધાન I: માત્ર લંબાઈ 10, પહોળાઈ વગર ક્ષેત્રફળ ન મળે. I અપૂરતું.
2. ફક્ત વિધાન II: માત્ર પહોળાઈ 6, લંબાઈ વગર ક્ષેત્રફળ ન મળે. II અપૂરતું.
3. બંને સાથે: ક્ષેત્રફળ = 10 × 6 = 60 ચો.સેમી — જવાબ મળે. માટે બંને જરૂરી.

✅ જવાબ: **બંને સાથે જરૂરી — I અને II**

ઉદાહરણ 2 **મુખ્ય પ્રશ્ન: સીમા આજે કયા દિવસે જન્મી? વિધાન I: સીમા સોમવારે જન્મી. વિધાન II: સીમા અઠવાડિયાના પહેલા કામકાજી દિવસે જન્મી.**

1. ફક્ત વિધાન I: દિવસ સીધો 'સોમવાર' આપ્યો — જવાબ મળે. I એકલું પૂરતું.
2. ફક્ત વિધાન II: અઠવાડિયાનો પહેલો કામકાજી દિવસ = સોમવાર — જવાબ મળે. II એકલું પૂરતું.
3. બેમાંથી કોઈ પણ એક એકલું જવાબ આપે છે, માટે 'I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે'.

✅ જવાબ: **I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે**

3. સંખ્યા / ગણિત આધારિત પર્યાપ્તતા (ઉંમર, સંખ્યા, ટકા)

ગણિત આધારિત પ્રશ્નોમાં મુખ્ય સવાલ સામાન્ય રીતે કોઈ સંખ્યા, ઉંમર, કિંમત કે ટકાવારી શોધવાનો હોય છે. અહીં યાદ રાખવી એ છે કે દરેક વિધાન કેટલા 'સમીકરણ' (equation) આપે છે અને કેટલા 'અજ્ઞાત' (unknown) છે તે જોવું. જો અજ્ઞાત જેટલા સ્વતંત્ર સમીકરણ મળે તો જવાબ ચોક્કસ આવે.

ઉંમરના પ્રશ્નોમાં ધ્યાન રાખો: 'A એ B કરતાં મોટો' એ ફક્ત સંબંધ આપે, ચોક્કસ ઉંમર નહીં. ચોક્કસ ઉંમર માટે કાં તો કોઈ એકની ઉંમર, કાં તો સરવાળો/ગુણોત્તર જેવી વધારાની માહિતી જોઈએ.

ટકાવારીમાં પણ એ જ તર્ક: 'કિંમત 20% વધી' એ સંબંધ આપે, પણ મૂળ કિંમત જાણ્યા વગર નવી ચોક્કસ કિંમત ન મળે. હંમેશાં ગણીને 'એક જ ચોક્કસ આંકડો' મળે કે નહીં તે જુઓ — બે કે વધારે શક્ય આંકડા હોય તો વિધાન અપૂરતું.

ઉદાહરણ 1 **મુખ્ય પ્રશ્ન: પિતા અને પુત્રની ઉંમરનો સરવાળો કેટલો છે? વિધાન I: પિતા પુત્ર કરતાં 30 વર્ષ મોટા છે. વિધાન II: પુત્રની ઉંમર 12 વર્ષ છે.**

1. ફક્ત વિધાન I: ફક્ત તફાવત 30 ખબર છે, ઉંમરો ખબર નથી — સરવાળો ન મળે. I અપૂરતું.
2. ફક્ત વિધાન II: પુત્ર 12, પણ પિતાની ઉંમર ખબર નથી — સરવાળો ન મળે. II અપૂરતું.
3. બંને સાથે: પુત્ર 12, પિતા 12 + 30 = 42, સરવાળો 54 — જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

✅ જવાબ: **બંને સાથે જરૂરી — I અને II**

ઉદાહરણ 2 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક વસ્તુની વેચાણ કિંમત કેટલી છે? વિધાન I: ખરીદ કિંમત 200 રૂપિયા છે અને 25% નફો થયો. વિધાન II: વસ્તુ 250 રૂપિયામાં વેચાઈ.**

1. ફક્ત વિધાન I: ખરીદ 200 + 25% નફો = 200 + 50 = 250 રૂપિયા — યોક્કસ વેચાણ કિંમત મળે. I એકલું પૂરતું.
2. ફક્ત વિધાન II: વેચાણ કિંમત સીધી 250 આપી છે — જવાબ મળે. II એકલું પૂરતું.
3. બંને એકલાં-એકલાં પૂરતાં છે, માટે 'કોઈ એક એકલું પૂરતું'.

✅ જવાબ: **I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે**

ઉદાહરણ 3 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક વર્ગમાં કેટલા વિદ્યાર્થી છે? વિધાન I: વર્ગમાં છોકરા છોકરીઓ કરતાં વધારે છે. વિધાન II: વર્ગમાં છોકરીઓ 18 છે.**

1. ફક્ત વિધાન I: ફક્ત 'છોકરા વધારે' — સંખ્યા ખબર નથી. I અપૂરતું.
2. ફક્ત વિધાન II: છોકરીઓ 18, પણ છોકરા કેટલા તે ખબર નથી. II અપૂરતું.
3. બંને સાથે: છોકરા 'વધારે' છે પણ ચોક્કસ આંકડો નથી (19, 20, 30... કંઈ પણ) — કુલ ન મળે. માટે બંને મળીને પણ અપૂરતાં.

✅ જવાબ: **બંને વિધાન મળીને પણ અપૂરતાં છે**

ગણિત પર્યાપ્તતા — ઝડપી તર્ક

- અજ્ઞાત જેટલા સ્વતંત્ર સમીકરણ → જવાબ ચોક્કસ → પૂરતું.
- ફક્ત સંબંધ (મોટો/નાનો/ગુણ) આપે, ચોક્કસ આંકડો નહીં → સામાન્ય રીતે અપૂરતું.
- ટકા/વૃદ્ધિ માટે મૂળ આંકડો જરૂરી.
- બે શક્ય આંકડા આવે તો વિધાન અપૂરતું.

4. રક્ત-સંબંધ અને બેઠક-વ્યવસ્થા આધારિત પર્યાપ્તતા

રક્ત-સંબંધ (Blood Relation) ના પ્રશ્નોમાં મુખ્ય સવાલ બે વ્યક્તિ વચ્ચેનો ચોક્કસ સંબંધ (જેમ કે 'A એ B નો શું થાય?') શોધવાનો હોય છે. અહીં ધ્યાન રાખવા જેવી વાત એ છે કે ઘણીવાર સંબંધ તો મળે પણ 'જાતિ' (પુરુષ/સ્ત્રી) ની માહિતી ન મળે — દા.ત. સંતાન છોકરો છે કે છોકરી તે ખબર ન હોય, એટલે 'પુત્ર કે પુત્રી' એમ બે શક્યતા રહે અને વિધાન અપૂરતું બને.

બેઠક-વ્યવસ્થા (Seating Arrangement) ના પ્રશ્નોમાં મુખ્ય સવાલ 'કોણ કોની બાજુમાં બેઠું છે' કે 'કોણ ડાબા છેડે છે' એવો હોય. અહીં ચાવી એ છે કે દિશા (ડાબી/જમણી) અને સ્થાન બંને ચોક્કસ થાય તો જ જવાબ આવે. ઘણીવાર 'A, B ની બાજુમાં છે' એ વિધાન બે શક્યતા (ડાબી કે જમણી બાજુ) આપે, એટલે એકલું અપૂરતું બને.

આવા પ્રશ્નોમાં હંમેશાં નાનો ચાર્ટ કે રેખા દોરીને માહિતી ગોઠવો, જેથી 'એક જ ગોઠવણ શક્ય છે કે ઘણી' તે સ્પષ્ટ થાય. જો ઘણી ગોઠવણ શક્ય હોય તો વિધાન અપૂરતું.

ઉદાહરણ 1 **મુખ્ય પ્રશ્ન: P એ Q નો શું થાય? વિધાન I: Q એ P ના પિતાનો એકમાત્ર પુત્ર છે. વિધાન II: P એ સ્ત્રી છે.**

1. ફક્ત વિધાન I: Q એ P ના પિતાનો એકમાત્ર પુત્ર — એટલે Q એ P નો ભાઈ. પણ P સ્ત્રી છે કે પુરુષ ખબર ન હોવાથી P એ Q ની 'બહેન કે ભાઈ' — બે શક્યતા. I અપૂરતું.
2. ફક્ત વિધાન II: ફક્ત 'P સ્ત્રી છે' — P, Q વચ્ચેનો સંબંધ જ ખબર નથી. II અપૂરતું.
3. બંને સાથે: Q એ P નો ભાઈ + P સ્ત્રી → P એ Q ની બહેન. જવાબ યોક્કસ મળે. બંને જરૂરી.

✅ જવાબ: **બંને સાથે જરૂરી — I અને II**

ઉદાહરણ 2 **મુખ્ય પ્રશ્ન: પાંચ મિત્રો એક હરોળમાં બેઠા છે; વચ્ચે (ત્રીજા સ્થાને) કોણ બેઠું છે? વિધાન I: A એ બરાબર મધ્યમાં બેઠો છે. વિધાન II: B એ ડાબા છેડે બેઠો છે.**

1. ફક્ત વિધાન I: પાંચ વ્યક્તિમાં મધ્ય સ્થાન = ત્રીજું, અને ત્યાં A બેઠો છે — જવાબ સીધો મળે. I એકલું પૂરતું.
2. ફક્ત વિધાન II: ફક્ત B ડાબા છેડે — મધ્યમાં કોણ તે ખબર ન પડે. II અપૂરતું.
3. ફક્ત વિધાન I એકલું જ જવાબ આપે છે, માટે 'ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે'.

✅ જવાબ: **ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે**

સંબંધ-બેઠક પર્યાપ્તતા — ધ્યાનમાં રાખો

- સંબંધ મળે પણ જાતિ (પુરુષ/સ્ત્રી) ન મળે → ઘણીવાર અપૂરતું.
- 'બાજુમાં બેઠું' = ડાબી કે જમણી — બે શક્યતા હોઈ શકે.
- નાનો ચાર્ટ/રેખા દોરી ગોઠવણ સ્પષ્ટ કરો.
- એક જ ગોઠવણ શક્ય હોય તો જ વિધાન પૂરતું.

5. દિશા, ક્રમ-સ્થાન અને કોડિંગ આધારિત પર્યાપ્તતા

દિશા (Direction) ના પ્રશ્નોમાં મુખ્ય સવાલ 'A એ B ની કઈ દિશામાં છે' કે 'કેટલા અંતરે છે' એવો હોય. અહીં ચાવી એ છે કે દિશા અને અંતર બંને નક્કી થાય તો જ યોક્કસ જવાબ આવે. ઘણીવાર એક વિધાન દિશા આપે અને બીજું અંતર — એટલે બંને જરૂરી બને.

ક્રમ-સ્થાન (Ranking) ની પર્યાપ્તતામાં 'કુલ સંખ્યા', 'ઉપરથી ક્રમ' અને 'નીચેથી ક્રમ' — આ ત્રણમાંથી કોઈ બે ખબર હોય તો ત્રીજું મળે. એટલે જો એક વિધાન ઉપરથી ક્રમ આપે અને બીજું નીચેથી ક્રમ, તો બંને સાથે કુલ સંખ્યા મળે.

કોડિંગ (Coding) માં મુખ્ય સવાલ 'કોઈ શબ્દનો કોડ શું' એવો હોય. અહીં યોક્કસ કોડ મેળવવા માટે પૂરતા અક્ષર-કોડ સંબંધ જોઈએ. ઘણીવાર એક જ ઉદાહરણ પૂરતું ન હોય અને બે ઉદાહરણ (બે વિધાન) ભેગાં કરવાં પડે.

- દિશા + અંતર બંને નક્કી થાય તો જ યોક્કસ સ્થાન મળે.
- ક્રમમાં: ઉપરથી, નીચેથી, કુલ — કોઈ બે ખબર → ત્રીજું મળે.
- કોડિંગમાં પૂરતા અક્ષર-કોડ સંબંધ વગર શબ્દનો કોડ ન મળે.
- એક વિધાન અડધી અને બીજું બાકીની માહિતી આપે → ઘણીવાર બંને જરૂરી.

ઉદાહરણ 1 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક હરોળમાં કુલ કેટલા વિદ્યાર્થી છે? વિધાન I: રાજુ ડાબેથી 8-મા ક્રમે છે. વિધાન II: રાજુ જમણેથી 12-મા ક્રમે છે.**

1. ફક્ત વિધાન I: માત્ર ડાબેથી ક્રમ 8, કુલ ન મળે. I અપૂરતું.
2. ફક્ત વિધાન II: માત્ર જમણેથી ક્રમ 12, કુલ ન મળે. II અપૂરતું.
3. બંને સાથે: કુલ = 8 + 12 − 1 = 19 — જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

✅ જવાબ: **બંને સાથે જરૂરી — I અને II**

ઉદાહરણ 2 **મુખ્ય પ્રશ્ન: A એ B થી કેટલા અંતરે છે? વિધાન I: A એ B થી પૂર્વ દિશામાં 6 કિમી છે. વિધાન II: A એ B ની પૂર્વમાં છે.**

1. ફક્ત વિધાન I: A એ B થી પૂર્વમાં 6 કિમી — અંતર સીધું 6 કિમી મળે. I એકલું પૂરતું.
2. ફક્ત વિધાન II: ફક્ત દિશા (પૂર્વ) આપી, અંતર નહીં. II અપૂરતું.
3. ફક્ત વિધાન I એકલું જ અંતર આપે છે, માટે 'ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે'.

✅ જવાબ: **ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે**

ઉદાહરણ 3 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક કોડ ભાષામાં 'GO' નો કોડ શું છે? વિધાન I: તે ભાષામાં 'GO HOME' = 'pa la'. વિધાન II: તે ભાષામાં 'HOME RUN' = 'la ta'.**

1. ફક્ત વિધાન I: 'GO HOME' = 'pa la' — બે શબ્દના બે કોડ, પણ કયો કોડ કયા શબ્દનો તે નક્કી ન થાય. I અપૂરતું.
2. ફક્ત વિધાન II: 'HOME RUN' = 'la ta' — એ જ રીતે કયો કોડ કોનો તે નક્કી ન થાય. II અપૂરતું.
3. બંને સાથે: બંનેમાં સામાન્ય શબ્દ 'HOME' અને સામાન્ય કોડ 'la' → HOME = la, માટે I માંથી GO = pa. જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

✅ જવાબ: **બંને સાથે જરૂરી — I અને II**

6. ઘડિયાળ-કેલેન્ડર / દિવસ આધારિત પર્યાપ્તતા

ઘડિયાળ અને કેલેન્ડરના પ્રશ્નોમાં મુખ્ય સવાલ 'કયો દિવસ', 'કઈ તારીખ' કે 'ઘડિયાળમાં કેટલા વાગ્યા' એવો હોય. અહીં યાદી એ છે કે કોઈ એક ચોક્કસ સંદર્ભ-બિંદુ (જેમ કે એક જાણીતો દિવસ કે તારીખ) મળે તો જ બાકીનું ગણી શકાય.

દિવસ આધારિત પ્રશ્નોમાં ઘણીવાર બે વ્યક્તિ એક જ ઘટના વિશે અલગ-અલગ માહિતી આપે, અને બંને ભેગી કરવાથી ચોક્કસ દિવસ મળે. દા.ત. એક કહે 'મંગળવાર પછી' અને બીજો કહે 'ગુરુવાર પહેલાં' — બંને સાથે 'બુધવાર' નક્કી થાય.

કેલેન્ડરમાં વાર શોધવા માટે સામાન્ય રીતે કોઈ એક જાણીતી તારીખનો વાર ખબર હોવો જરૂરી છે; ફક્ત તારીખ આપવાથી વાર ન મળે, સિવાય કે વર્ષ અને સંદર્ભ-વાર પણ ખબર હોય.

ઉદાહરણ 1 **મુખ્ય પ્રશ્ન: પરીક્ષા કયા વારે છે? વિધાન I: પરીક્ષા મંગળવાર પછી અને ગુરુવાર પહેલાં છે. વિધાન II: પરીક્ષા અઠવાડિયાના મધ્ય દિવસે છે.**

1. ફક્ત વિધાન I: મંગળવાર પછી + ગુરુવાર પહેલાં = ફક્ત બુધવાર શક્ય — જવાબ મળે. I એકલું પૂરતું.
2. ફક્ત વિધાન II: અઠવાડિયાનો મધ્ય દિવસ = બુધવાર — જવાબ મળે. II એકલું પૂરતું.
3. બેમાંથી કોઈ પણ એક એકલું જવાબ આપે છે, માટે 'કોઈ એક એકલું પૂરતું'.

✅ જવાબ: **I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે**

ઉદાહરણ 2 **મુખ્ય પ્રશ્ન: 15 ઓગસ્ટ કયા વારે છે? વિધાન I: તે જ મહિનાની 10 તારીખ રવિવાર છે. વિધાન II: ઓગસ્ટ મહિનામાં 31 દિવસ છે.**

1. ફક્ત વિધાન I: 10 રવિવાર → 15 = 10 + 5 દિવસ → રવિવાર પછી 5મો દિવસ = શુક્રવાર. જવાબ મળે. I એકલું પૂરતું.
2. ફક્ત વિધાન II: ફક્ત મહિનામાં 31 દિવસ — કોઈ સંદર્ભ-વાર નથી, વાર ન મળે. II અપૂરતું.
3. ફક્ત વિધાન I એકલું જ વાર આપે છે, માટે 'ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે'.

✅ જવાબ: **ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે**

ઘડિયાળ-કેલેન્ડર પર્યાપ્તતા — સંકેત

- ✦ ચોક્કસ દિવસ/તારીખ માટે એક સંદર્ભ-બિંદુ જરૂરી.
- ✦ બે 'સીમા' (પછી + પહેલાં) ભેગી થાય તો વચ્ચેનો એક દિવસ નક્કી.
- ✦ ફક્ત તારીખ આપવાથી વાર ન મળે; સંદર્ભ-વાર જોઈએ.
- ✦ ઘડિયાળમાં બે કાંટાનો સંબંધ ચોક્કસ સમય આપે.

7. સામાન્ય છટકાં (Traps) — સાવધાન રહો

માહિતી પર્યાપ્તતામાં પરીક્ષકો જાણીજોઈને છટકાં ગોઠવે છે. પહેલું છટકું — 'બંને જરૂરી લાગે પણ ખરેખર એક જ પૂરતું છે.' ઘણીવાર બીજું વિધાન વાંચીને એમ લાગે કે તે પણ જોઈશે, પણ ધ્યાનથી જોતાં પહેલું વિધાન જ એકલું જવાબ આપતું હોય. એટલે દરેક વિધાન સ્વતંત્ર તપાસવાનો નિયમ કદી ન છોડો.

બીજું છટકું — ઊલટું: 'એક પૂરતું લાગે પણ ખરેખર બંને જરૂરી.' ઉતાવળમાં એક વિધાન વાંચી 'પૂરતું' કહી દેવાય, પણ ચોક્કસ આંકડો માટે બીજાની પણ જરૂર હોય. એટલે 'ચોક્કસ એક જ જવાબ આવે છે ને?' એ ફરી ચકાસો.

ત્રીજું છટકું — વધારાની બિનજરૂરી માહિતી. વિધાનમાં ઘણા આંકડા આપ્યા હોય જે મુખ્ય સવાલ સાથે સંબંધિત ન હોય, ફક્ત ગૂંચવવા માટે હોય. ફક્ત જે માહિતી સવાલ માટે ખરેખર જોઈએ તેના પર જ ધ્યાન આપો. ચોથું છટકું — 'બંને મળીને પણ અપૂરતાં' એ વિકલ્પ ભૂલી જવો; ક્યારેક બંને સાથે પણ ચોક્કસ જવાબ ન આવે.

- દરેક વિધાન અલગ તપાસો — 'બંને જરૂરી' જલ્દી ન માની લો.
- 'એક પૂરતું' કહેતા પહેલાં ચોક્કસ એક જ જવાબ આવે છે કે નહીં ચકાસો.
- વધારાની બિનજરૂરી માહિતી ગૂંચવવા માટે હોય — અવગણો.
- ક્યારેક બંને મળીને પણ અપૂરતાં — એ વિકલ્પ ભૂલશો નહીં.

ઉદાહરણ 1 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક ચોરસનું ક્ષેત્રફળ કેટલું છે? વિધાન I: ચોરસની એક બાજુ 8 સેમી છે. વિધાન II: ચોરસનો પરિમિતિ 32 સેમી છે.**

1. ફક્ત વિધાન I: ચોરસની બાજુ 8 → ક્ષેત્રફળ = 8 × 8 = 64 ચો.સેમી — જવાબ મળે. I એકલું પૂરતું.
2. ફક્ત વિધાન II: પરિમિતિ 32 → બાજુ = 32 ÷ 4 = 8 → ક્ષેત્રફળ 64 — જવાબ મળે. II એકલું પૂરતું.
3. બંને એકલાં-એકલાં પૂરતાં છે (છટકું: 'બંને જરૂરી' લાગે પણ નથી), માટે 'કોઈ એક એકલું પૂરતું'.

✅ જવાબ: **I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે**

ઉદાહરણ 2 **મુખ્ય પ્રશ્ન: રીના અને મીના માંથી કોણ મોટું છે? વિધાન I: રીના 2010 માં જન્મી. વિધાન II: મીના રીના કરતાં નાની છે.**

1. ફક્ત વિધાન I: ફક્ત રીનાનું જન્મ-વર્ષ — મીના સાથે સરખામણી ન થાય. I અપૂરતું.
2. ફક્ત વિધાન II: 'મીના રીના કરતાં નાની' → સીધું જ રીના મોટી — જવાબ મળે. II એકલું પૂરતું.
3. છટકું: I માં આંકડો (2010) આપ્યો જે અહીં બિનજરૂરી છે. ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે.

✅ જવાબ: **ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે**

8. ⚡ ટૂંકી રીતો — માહિતી પર્યાપ્તતા

પરીક્ષાના દબાણમાં ઝડપથી અને સચોટ જવાબ આપવા માટે નીચેની ટૂંકી રીતો યાદ રાખો. માહિતી પર્યાપ્તતામાં સૌથી મોટી બચત એ છે કે તમે આખો સવાલ ગણતા નથી — ફક્ત 'એક ચોક્કસ જવાબ આવે છે કે નહીં' એટલું જ ચકાસો. આ સમજ આવી જાય પછી દરેક પ્રશ્ન સેકન્ડોમાં ઉકેલાય છે.

ઉદાહરણ 1 **મુખ્ય પ્રશ્ન: ઘડિયાળમાં અત્યારે કેટલા વાગ્યા છે? વિધાન I: 20 મિનિટ પહેલાં 3:00 વાગ્યા હતા. વિધાન II: 10 મિનિટ પછી 3:30 વાગશે.**

1. ફક્ત વિધાન I: 3:00 + 20 મિનિટ = 3:20 — જવાબ મળે. I એકલું પૂરતું.
2. ફક્ત વિધાન II: 3:30 − 10 મિનિટ = 3:20 — જવાબ મળે. II એકલું પૂરતું.
3. બંને એકલાં-એકલાં પૂરતાં છે, માટે 'કોઈ એક એકલું પૂરતું'.

✅ જવાબ: **I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે**

⚡ ઝડપી નિયમો — યાદ રાખો

- જવાબ ગણવાનો નથી — ફક્ત 'એક ચોક્કસ જવાબ શક્ય છે?' એ જુઓ.
- પહેલાં I એકલું, પછી II એકલું, પછી જરૂર પડે તો બંને સાથે.
- બે વિધાનની માહિતી કદી ભેળવો નહીં (નહીંતર 'એક પૂરતું' ચૂકી જશો).
- ફક્ત સંબંધ (મોટો/બાજુમાં/પૂર્વમાં) આપે, ચોક્કસ આંકડો નહીં → ઘણીવાર અપૂરતું.
- ઉંમર/ટકા માટે મૂળ આંકડો; ક્રમ માટે કુલ-ઉપર-નીચે માંથી બે જરૂરી.
- 'બંને મળીને પણ અપૂરતાં' એ વિકલ્પ ભૂલશો નહીં.

વાસ્તવિક જૂનાં પ્રશ્નો (Real PYQ) — પરીક્ષાના નામ સાથે

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

1 **A question is followed by two statements numbered (I) and (II). You have to decide whether the data provided in the statements are sufficient to answer the question. Read both the statements and select the most appropriate answer. Question: Five people, A, B, C, D and E each have different heights, who is the tallest? Statements: (I) Only 1 person is taller to D. (II) B is taller than E but short than A.**

(A) Data in statements I and II together are not sufficient to answer the question.

(B) Data in statements I and II together are sufficient to answer the question.

(C) Data in statement I alone is sufficient to answer the question while data in statement II is not.

(D) Data in statement II alone is sufficient to answer the question while data in statement I is not.

✓ **જવાબ:** (A) Data in statements I and II together are not sufficient to answer the question.

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

2 **એક પ્રશ્ન પછી (I) અને (II) સંખ્યા ધરાવતા બે વિધાનો આપવામાં આવ્યા છે. તમારે નક્કી કરવાનું છે કે વિધાનોમાં આપેલ માહિતી એ પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી છે કે નહીં. બંને વિધાનોને વાંચીને સૌથી યોગ્ય જવાબ પસંદ કરો. પાંચ ખેલાડીઓ - U, V, W, X, અને Y - એ એક મેચમાં અલગ અલગ રન બનાવ્યા હતા. તો બીજા સૌથી વધુ રન કોણે બનાવ્યા હતા? (I) V એ W અને X કરતા વધુ પણ Y કરતા ઓછા રન બનાવ્યા. (II) Y એ સૌથી વધુ રન બનાવ્યા. U એ V કરતા ઓછા પણ X કરતા વધુ રન બનાવ્યા.**

(A) વિધાન I અને II માં એકસાથે (અને માત્ર વિધાન I કે માત્ર વિધાન II નહીં) આપેલી માહિતી પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી છે.

(B) વિધાન I અને II માં આપેલી માહિતી એકસાથે પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી નથી.

(C) વિધાન I માં આપેલી માહિતી એકલા પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી છે, જ્યારે વિધાન II માં આપેલી માહિતી પૂરતી નથી.

(D) વિધાન II માં આપેલી માહિતી એકલા પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી છે, જ્યારે વિધાન I માં આપેલી માહિતી પૂરતી નથી

✓ **જવાબ:** (A) વિધાન I અને II માં એકસાથે (અને માત્ર વિધાન I કે માત્ર વિધાન II નહીં) આપેલી માહિતી પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી છે.

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

3 **A question is followed by two statements numbered (I) and (II). You have to decide whether the data provided in the statements are sufficient to answer the question. Read both the statements and select the most appropriate answer. Question: Among five sticks, S, W, E, R and T each having a different height, which stick is the shortest? Statements: (I) T is taller than only two sticks. R is taller than T but shorter than E (II) S is taller than W.**

(A) Both statements I and II together are sufficient to answer the question.

(B) Both statements I and II together are not sufficient to answer the question

(C) Data in statement II alone is sufficient to answer the question while data in statement I is not.

(D) Data in statement I alone is sufficient to answer the question while data in statement II is not.

✓ **જવાબ:** (A) Both statements I and II together are sufficient to answer the question.

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

4 **એક પ્રશ્ન પછી (I) અને (II) સંખ્યાવાળા બે વિધાન આવે છે. તમારે નક્કી કરવાનું છે કે વિધાનોમાં આપેલી માહિતી પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી છે કે નહીં. બંને વિધાન વાંચો અને સૌથી યોગ્ય જવાબ પસંદ કરો. 5 ઇમારતોમાંથી, A, I, M, E અને D દરેકની ઊંચાઈ અલગ અલગ છે, તો કઈ ઇમારત સૌથી નીચી છે? (I)M માત્ર બે ઇમારતો કરતા ઊંચી છે. A એ M કરતા ઊંચી છે પણ D કરતા નીચી છે (II)E એ I કરતા ઊંચી છે.**

(A) વિધાન I માં આપેલી માહિતી જ પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી છે જ્યારે વિધાન II માં આપેલ માહિતી પૂરતી નથી

(B) વિધાન II માં આપેલ માહિતી જ પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી છે, જ્યારે વિધાન I માં આપેલ માહિતી પૂરતી નથી

(C) પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે બંને વિધાન I અને II એકસાથે પૂરતા છે.

(D) પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે બંને વિધાન I અને II એકસાથે પૂરતા નથી.

✓ **જવાબ:** (C) પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે બંને વિધાન I અને II એકસાથે પૂરતા છે.

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

5 **A question is followed by two statements numbered (I) and (II). You have to decide whether the data provided in the statements are sufficient to answer the question. Read both the statements and select the most appropriate answer. Question: Among 5 poles, A, R, T, E, and W, each of a different height, which pole is the shortest? Statements: (I) W is taller than E. (II) Only one pole is shorter than A. A is shorter than E but taller than R.**

(A) Data in statement II alone is sufficient to answer the question while data in statement I is not.

(B) Data in statement I alone is sufficient to answer the question while data in statement II is not.

(C) Data in statements I and II together (and not statement I alone or statement II alone) are sufficient to answer the question.

(D) Data in statements I and II together are not sufficient to answer the question.

✓ **જવાબ:** (A) Data in statement II alone is sufficient to answer the question while data in statement I is not.

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

6 **A question is followed by two statements numbered (I) and (II). You have to decide whether the data provided in the statements are sufficient to answer the question. Read both the statements and select the most appropriate answer. Five friends, B, H, U, W and Z, are of different ages. Who among them is the eldest? Statements: (I) Only three people are younger than H. B is elder than H. (II) W is elder than U. Only two people are younger than W.**

(A) Data in Statement I alone is sufficient to answer the question, while data in statement II is not.

(B) Data in Statement II alone is sufficient to answer the question, while data in statement I is not.

(C) Both statements I and II together (and not statement I alone or statement II alone) are sufficient to answer the question.

(D) Both statements I and II together are not sufficient to answer the question.

✓ **જવાબ:** (A) Data in Statement I alone is sufficient to answer the question, while data in statement II is not.

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

7 **એક પ્રશ્ન પછી (I) અને (II) દ્વારા ક્રમાંકિત બે વિધાન આપેલા છે. તમારે નક્કી કરવાનું છે કે વિધાનોમાં આપેલ માહિતી પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પર્યાપ્ત છે કે નહીં. બંને વિધાન વાંચો અને સૌથી યોગ્ય જવાબ પસંદ કરો. પ્રશ્ન: 5 મિત્રો R, A, T, E અને D માંથી દરેકની ઊંચાઈ અલગ અલગ છે, તો કયો મિત્ર સૌથી નીચો છે? વિધાન: (I) R ફક્ત બે મિત્રો કરતા ઊંચો છે. D એ R કરતા ઊંચો છે પણ T કરતા નીચો છે. (II) A એ E કરતા ઊંચો છે.**

(A) પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે માત્ર વિધાન I માં આપેલ માહિત જ પર્યાપ્ત છે, જ્યારે વિધાન II માં આપેલ માહિતી પર્યાપ્ત નથી.

(B) પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે માત્ર વિધાન II માં આપેલ માહિત જ પર્યાપ્ત છે, જ્યારે વિધાન I માં આપેલ માહિતી પર્યાપ્ત નથી.

(C) પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે બંને વિધાન I અને II સંયુક્ત રીતે પર્યાપ્ત છે.

(D) પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે બંને વિધાન I અને II સંયુક્ત રીતે પર્યાપ્ત નથી

✓ **જવાબ:** (C) પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે બંને વિધાન I અને II સંયુક્ત રીતે પર્યાપ્ત છે.

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

8 **A question is followed by two statements numbered (I) and (II). You have to decide whether the data provided in the statements are sufficient to answer the question. Read both the statements and select the most appropriate answer. Among 5 sticks, S, W, E, R and T, each having a different height, which stick is the shortest? (I) R is shorter than T but taller than W. S is taller than W. (II) E is taller than only one stick.**

(A) Both statements I and II together (and not statement I alone or statement II alone) are sufficient to answer the question.

(B) Both statements I and II together are not sufficient to answer the question.

(C) Data in Statement II alone is sufficient to answer the question, while data in statement I is not.

(D) Data in Statement I alone is sufficient to answer the question, while data in statement II is not.

✓ **જવાબ:** (A) Both statements I and II together (and not statement I alone or statement II alone) are sufficient to answer the question.

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

9 **In this question, a question is followed by two statements numbered (I) and (II). You have to decide whether the data provided in the statements are sufficient to answer the question. Read both the statements and decide the appropriate answer. Among 5 sticks, S,W,E,R and T each having a different height, which stick is the tallest? (I)S is taller than R but shorter than T.S is shorter than only one stick (II)R is taller than W**

(A) Data in Statement I alone is sufficient to answer the question while data in statement II is not

(B) Data in Statement II alone is sufficient to answer the question while data in statement I is not

(C) Both statements I and II together (and not statement 1 alone or statement 2 alone) are sufficient to answer the question.

(D) Both statements I and II together are NOT sufficient to answer the question

✓ **જવાબ:** (A) Data in Statement I alone is sufficient to answer the question while data in statement II is not

GSSSB સબ ઈન્સ્પેક્ટર 2022

10 **પ્રણવ ઘોષની જન્મતારીખ ૦૮/૦૩/૧૯૬૮ છે. તેઓએ પર્સોનલ મેનેજમેન્ટમાં ૬૮ ટકા સાથે અનુ-સ્નાતકની પદવી પ્રાપ્ત કર્યા બાદ છેલ્લા ૧૮ વર્ષથી એક સંસ્થામાં કામ કરે છે, જે પૈકી છેલ્લા ૦૭ વર્ષથી સિનિયર મેનેજર- એચ.આર. તરીકે કામ કરે છે. તેઓએ તેમની સંસ્થામાં ગયા વર્ષે સફળતાપૂર્વક એચ.આર. સિસ્ટમને સફળતાપૂર્વક અમલમાં લાવી છે. તેઓએ પસંદગી પ્રક્રીયામાં ૫૦ ટકા મેળવેલ છે. ઉપરોક્ત માહિતીના આધારે નીચે આપેલ વિકલ્પ પૈકી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરવાનો રહેશે:**

(A) ઉમેદવારની પસંદગી કરવામાં આવશે

(B) ઉમેદવારની પસંદગી કરવામાં આવશે નહી

(C) કેસ એક્ઝીક્યુટીવ ડિરેક્ટરને તબદીલ કરવાનો રહેશે

(D) કોઇ પણ નિર્ણય લેવા માટે વિગતો અપૂરતી છે.

✓ **જવાબ:** (A) ઉમેદવારની પસંદગી કરવામાં આવશે

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

11 **પ્રશ્ન: Mને કેટલાં બાળકો છે? વિધાન-1 K અને J એ Mના ભત્રીજા છે. વિધાન-2 N એ એકમાત્ર સંતાન Fની માતા છે. M અને Nનાં લગ્નને 25 વર્ષ થયાં છે.**

(A) માત્ર વિધાન 1 ઉત્તર આપવા પર્યાપ્ત છે.

(B) માત્ર વિધાન 2 ઉત્તર આપવા પર્યાપ્ત છે.

(C) બંને વિધાનો એક સાથે પણ ઉત્તર આપવા પર્યાપ્ત નથી.

(D) બંને વિધાનો ઉત્તર આપવા માટે આવશ્યક છે.

✓ **જવાબ:** (B) માત્ર વિધાન 2 ઉત્તર આપવા પર્યાપ્ત છે.

VMC જુનિયર ક્લાર્ક 2023

12 **A, B, C, D અને E પૈકી સૌથી ઓછા માર્ક્સ કોને મળ્યા હશે? વિધાન 1 : D ના માર્ક્સ ફક્ત C અને E થી ઓછા છે. વિધાન 2 : B એ A કરતા વધારે માર્ક્સ મેળવ્યા છે.**

(A) વિધાન (1) એકલું આપેલા પ્રશ્નનો જવાબ આપવા પર્યાપ્ત છે.

(B) વિધાન (2) એકલું આપેલા પ્રશ્નનો જવાબ આપવા પર્યાપ્ત છે.

(C) વિધાન (1) અને વિધાન (2) બન્ને સાથે આપેલા પ્રશ્નનો જવાબ આપવા પર્યાપ્ત છે.

(D) વિધાન (1) અને વિધાન (2) બન્ને સાથે પણ આપેલા પ્રશ્નનો જવાબ આપવા પર્યાપ્ત નથી.

✓ **જવાબ:** (D) વિધાન (1) અને વિધાન (2) બન્ને સાથે પણ આપેલા પ્રશ્નનો જવાબ આપવા પર્યાપ્ત નથી.

GSSSB ખેતી મદદનીશ 2025

13 **A question is followed by two statements numbered (I) and (II). You have to decide whether the data provided in the statements are sufficient to answer the question. Read both the statements and select the most appropriate answer. Question: Five people, A, B, C, D and E each have different heights, who is the shortest? Statements: (I) Only 2 people are taller to A. E is taller than B but C is shorter than B. (II) E is not the tallest.**

(A) Data in statements I and II together are sufficient to answer the question.

(B) Data in statement I alone is sufficient to answer the question while data in statement II is not.

(C) Data in statement II alone is sufficient to answer the question while data in statement I is not.

(D) Data in statements I and II together are not sufficient to answer the question.

✓ **જવાબ:** (A) Data in statements I and II together are sufficient to answer the question.

GSSSB ખેતી મદદનીશ (સંવર્ગ 261) 2025

14 **એક પ્રશ્ન પછી (I) અને (II) સંખ્યા ધરાવતા બે વિધાનો આપવામાં આવ્યા છે. તમારે નક્કી કરવાનું છે કે વિધાનોમાં આપેલ માહિતી એ પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી છે કે નહીં. બંને વિધાનોને વાંચીને સૌથી યોગ્ય જવાબ પસંદ કરો. પાંચ લોકો - R, S, T, U, અને V - એ એક દિવસમાં અલગ અલગ અંતરની મુસાફરી કરી હતી. તો કોણે સૌથી ઓછા અંતરની મુસાફરી કરી હતી? (I) T એ S અને V કરતા વધુ મુસાફરી કરી પણ R કરતા ઓછી મુસાફરી કરી. (II) U એ R કરતા વધુ મુસાફરી કરી. S એ ઓછામાં ઓછી મુસાફરી નહોતી કરી.**

(A) વિધાન I અને II માં આપેલી માહિતી એકસાથે પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી નથી.

(B) વિધાન II માં આપેલી માહિતી એકલા પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી છે, જ્યારે વિધાન I માં આપેલી માહિતી પૂરતી નથી

(C) વિધાન I માં આપેલી માહિતી એકલા પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી છે, જ્યારે વિધાન II માં આપેલી માહિતી પૂરતી નથી.

(D) વિધાન I અને II માં એકસાથે (અને માત્ર વિધાન I કે માત્ર વિધાન II નહીં) આપેલી માહિતી પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી છે.

✓ **જવાબ:** (D) વિધાન I અને II માં એકસાથે (અને માત્ર વિધાન I કે માત્ર વિધાન II નહીં) આપેલી માહિતી પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી છે.

GSSSB મદદનીશ પરીક્ષક (પ્રશ્ન દસ્તાવેજ) 2025

15 **A question is followed by two statements numbered (I) and (II). You have to decide whether the data provided in the statements are sufficient to answer the question. Read both the statements and select the most appropriate answer. Question: Among five sticks, S, W, E, R and T each having a different height, which stick is the shortest? Statements: (I) R is taller than only one stick. S is taller than W. (II) R is taller than T.**

(A) Both statements I and II together are sufficient to answer the question.

(B) Both statements I and II together are not sufficient to answer the question

(C) Data in statement II alone is sufficient to answer the question while data in statement I is not.

(D) Data in statement I alone is sufficient to answer the question while data in statement II is not.

✓ **જવાબ:** (A) Both statements I and II together are sufficient to answer the question.

GSSSB જુનિયર પ્રોસેસ આસિસ્ટન્ટ 2025

16 **એક પ્રશ્ન પછી (I) અને (II) સંખ્યાવાળા બે વિધાન આવે છે. તમારે નક્કી કરવાનું છે કે વિધાનોમાં આપેલી માહિતી પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી છે કે નહીં. બંને વિધાન વાંચો અને સૌથી યોગ્ય જવાબ પસંદ કરો. 5 વિદ્યાર્થીઓમાંથી, A, I, M, E અને D દરેકની ઊંચાઇ અલગ અલગ છે, કયો વિદ્યાર્થી સૌથી ઊંચો છે? (I)E એ I કરતા નીચો છે પણ M કરતા ઊંચો છે. M એ માત્ર એક વિદ્યાર્થી કરતા ઊંચો છે (II)D એ A કરતા ઊંચો છે.**

(A) વિધાન I માં આપેલી માહિતી જ પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી છે જ્યારે વિધાન II માં આપેલ માહિતી પૂરતી નથી

(B) વિધાન II માં આપેલ માહિતી જ પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પૂરતી છે, જ્યારે વિધાન I માં આપેલ માહિતી પૂરતી નથી

(C) પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે બંને વિધાન I અને II એકસાથે પૂરતા છે.

(D) પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે બંને વિધાન I અને II એકસાથે પૂરતા નથી.

✓ **જવાબ:** (D) પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે બંને વિધાન I અને II એકસાથે પૂરતા નથી.

GSSSB લેબોરેટરી આસિસ્ટન્ટ 2025

17 **A question is followed by two statements numbered (I) and (II). You have to decide whether the data provided in the statements are sufficient to answer the question. Read both the statements and select the most appropriate answer. Question: Among 5 poles, A, R, T, E, and W, each of a different height, which pole is the shortest? Statements: (I) A is shorter than R but taller than T. (II) A is shorter than W. E is taller than T.**

(A) Data in statements I and II together (and not statement I alone or statement II alone) are sufficient to answer the question.

(B) Data in statements I and II together are not sufficient to answer the question.

(C) Data in statement II alone is sufficient to answer the question while data in statement I is not.

(D) Data in statement I alone is sufficient to answer the question while data in statement II is not.

✓ **જવાબ:** (A) Data in statements I and II together (and not statement I alone or statement II alone) are sufficient to answer the question.

GSSSB લેબોરેટરી ટેક્નિશિયન 2025

18 **A question is followed by two statements numbered (I) and (II). You have to decide whether the data provided in the statements are sufficient to answer the question. Read both the statements and select the most appropriate answer. Five students, D, G, L, U and V, scored different marks in an exam. Who among them scored the second lowest marks? Statements: (I) Only D scored more than U. G scored more than L. (II) Only L scored less than V. D scored more than U.**

(A) Data in Statement I alone is sufficient to answer the question, while data in statement II is not.

(B) Data in Statement II alone is sufficient to answer the question, while data in statement I is not.

(C) Both statements I and II together (and not statement I alone or statement II alone) are sufficient to answer the question.

(D) Both statements I and II together are not sufficient to answer the question.

✓ **જવાબ:** (B) Data in Statement II alone is sufficient to answer the question, while data in statement I is not.

GSSSB પશુધન નિરીક્ષક 2025

19 **એક પ્રશ્ન પછી (I) અને (II) દ્વારા ક્રમાંકિત બે વિધાન આપેલા છે. તમારે નક્કી કરવાનું છે કે વિધાનોમાં આપેલ માહિતી પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે પર્યાપ્ત છે કે નહીં. બંને વિધાન વાંચો અને સૌથી યોગ્ય જવાબ પસંદ કરો. પ્રશ્ન: 5 મિત્રો R, A, T, E અને D માંથી દરેકની ઊંચાઈ અલગ અલગ છે, તો કયો મિત્ર સૌથી ઊંચો છે? Statements: (I) E એ A કરતાં નીચો છે પણ T કરતાં ઊંચો છે. (II) D એ R કરતાં ઊંચો છે.**

(A) પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે માત્ર વિધાન I માં આપેલ માહિત જ પર્યાપ્ત છે, જ્યારે વિધાન II માં આપેલ માહિતી પર્યાપ્ત નથી.

(B) પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે માત્ર વિધાન II માં આપેલ માહિતી જ પર્યાપ્ત છે, જ્યારે વિધાન I માં આપેલ માહિતી પર્યાપ્ત નથી.

(C) પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે બંને વિધાન I અને II સંયુક્ત રીતે પર્યાપ્ત છે.

(D) પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે બંને વિધાન I અને II સંયુક્ત રીતે પર્યાપ્ત નથી.

✓ **જવાબ:** (D) પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે બંને વિધાન I અને II સંયુક્ત રીતે પર્યાપ્ત નથી.

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (બાયોલોજી) 2025

20 **A question is followed by two statements numbered (I) and (II). You have to decide whether the data provided in the statements are sufficient to answer the question. Read both the statements and select the most appropriate answer. Among 5 sticks, S, W, E, R and T, each having a different height, which stick is the shortest? (I) T is taller than E. (II) R is taller than T. S is only shorter than one stick.**

(A) Both statements I and II together are not sufficient to answer the question.

(B) Both statements I and II together (and not statement I alone or statement II alone) are sufficient to answer the question.

(C) Data in Statement II alone is sufficient to answer the question while data in statement I is not.

(D) Data in Statement I alone is sufficient to answer the question while data in statement II is not.

✓ **જવાબ:** (A) Both statements I and II together are not sufficient to answer the question.

GSSSB સાયન્ટિફિક આસિસ્ટન્ટ (કેમેસ્ટ્રી) 2025

21 **In this question, a question is followed by two statements numbered (I) and (II). You have to decide whether the data provided in the statements are sufficient to answer the question. Read both the statements and decide the appropriate answer. Among 5 sticks, S,W,E,R and T each having a different height, which stick is the tallest? (I)S is shorter than W but taller than E (II)E is taller than R but shorter than T**

(A) Both statements I and II together are NOT sufficient to answer the question

(B) Both statements I and II together (and not statement 1 alone or statement 2 alone) are sufficient to answer the question.

(C) Data in Statement II alone is sufficient to answer the question while data in statement I is not

(D) Data in Statement I alone is sufficient to answer the question while data in statement II is not

✓ **જવાબ:** (A) Both statements I and II together are NOT sufficient to answer the question

GSSSB સબ ઈન્સ્ટ્રક્ટર 2022

22 **શીતલ ઘોષે પર્સોનલ મેનેજમેન્ટમાં ૭૦ ટકા સાથે અનુ-સ્નાતકની પદવી પ્રાપ્ત કર્યા બાદ છેલ્લા ૨૦ વર્ષથી એક સંસ્થામાં કામ કરે છે, જે પૈકી છેલ્લા ૧૦ વર્ષથી સિનિયર મેનેજર- એચ.આર. તરીકે કામ કરે છે. તેઓની જન્મ તારીખ ૦૨/૧૨/૧૯૬૫ છે. તેઓએ પસંદગી પ્રક્રીયામાં ૪૫ ટકા પ્રાપ્ત કરેલ છે.**

(A) ઉમેદવારની પસંદગી કરવામાં આવશે

(B) ઉમેદવારની પસંદગી કરવામાં આવશે નહી

(C) કેસ એક્ઝીક્યુટીવ ડિરેક્ટરને તબદીલ કરવાનો રહેશે

(D) કોઇ પણ નિર્ણય લેવા માટે વિગતો અપૂરતી છે

✓ **જવાબ:** (B) ઉમેદવારની પસંદગી કરવામાં આવશે નહી

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

23 **પ્રશ્ન: એક પેટીમાં કેટલાક લાલ, વાદળી અને લીલા દડા છે. જો તેમાંથી એક દડો લેવામાં આવે તો તે લાલ હોય તેની સંભાવના કેટલી? વિધાન-1 પેટીમાં કુલ દડા 30 છે. વિધાન-2 પેટીમાં લાલ, વાદળી અને લીલા દડા 1 : 2 : 3ના ગુણોત્તરમાં છે.**

(A) માત્ર વિધાન 1 ઉત્તર આપવા પર્યાપ્ત છે.

(B) માત્ર વિધાન 2 ઉત્તર આપવા પર્યાપ્ત છે.

(C) બંને વિધાનો એક સાથે પણ ઉત્તર આપવા માટે પર્યાપ્ત નથી.

(D) બંને વિધાનો ઉત્તર આપવા માટે આવશ્યક છે.

✓ **જવાબ:** (B) માત્ર વિધાન 2 ઉત્તર આપવા પર્યાપ્ત છે.

GSSSB સબ ઈન્સ્પેક્ટર 2022

24 **નવીન ચોપરાની જન્મતારીખ ૧૨/૦૬/૧૯૬૭ છે. તેઓએ પર્સોનલ મેનેજમેન્ટમાં ૭૫ ટકા સાથે અનુ-સ્નાતકની પદવી પ્રાપ્ત કર્યા બાદ છેલ્લા ૧૬ વર્ષથી એક સંસ્થામાં કામ કરે છે, જે પૈકી છેલ્લા ૦૭ વર્ષથી સિનિયર મેનેજર- એચ.આર. તરીકે કામ કરે છે. તેઓએ પસંદગી પ્રક્રીયામાં ૪૪ ટકા મેળવેલ છે. તેઓએ તેમની સંસ્થામાં ગયા વર્ષે સફળતાપૂર્વક એચ.આર. સિસ્ટમને સફળતાપૂર્વક અમલમાં લાવી છે.**

(A) ઉમેદવારની પસંદગી કરવામાં આવશે

(B) ઉમેદવારની પસંદગી કરવામાં આવશે નહી

(C) કેસ એક્ઝીક્યુટીવ ડિરેક્ટરને તબદીલ કરવાનો રહેશે

(D) કેસ ચેરમેનને તબદીલ કરવાનો રહેશે

✓ **જવાબ:** (C) કેસ એક્ઝીક્યુટીવ ડિરેક્ટરને તબદીલ કરવાનો રહેશે

LRD પોલીસ કોન્સ્ટેબલ (લોકરક્ષક) 2026

25 **પ્રશ્ન: જો n એ 10 અને 20ની વચ્ચે આવતી અવિભાજ્ય સંખ્યા હોય તો n નું મૂલ્ય કેટલું છે? વિધાન-1 n > 12 વિધાન-2 n < 17**

(A) માત્ર વિધાન 1 ઉત્તર આપવા પર્યાપ્ત છે.

(B) માત્ર વિધાન 2 ઉત્તર આપવા પર્યાપ્ત છે.

(C) બંને વિધાનો એક સાથે પણ ઉત્તર આપવા માટે પર્યાપ્ત નથી.

(D) બંને વિધાનો ઉત્તર આપવા માટે આવશ્યક છે.

✓ **જવાબ:** (D) બંને વિધાનો ઉત્તર આપવા માટે આવશ્યક છે.

GSSSB સબ ઈન્સ્પેક્ટર 2022

26 **મોહિત સક્સેનાની જન્મતારીખ ૨૭/૦૭/૧૯૬૩ છે. તેઓએ પર્સોનલ મેનેજમેન્ટમાં ૬૭ ટકા સાથે અનુ-સ્નાતકની પદવી પ્રાપ્ત કર્યા બાદ છેલ્લા ૧૩ વર્ષથી એક સંસ્થામાં કામ કરે છે, જે પૈકી છેલ્લા ૦૯ વર્ષથી સિનિયર મેનેજર- એચ.આર. તરીકે કામ કરે છે. તેઓએ પસંદગી પ્રક્રીયામાં ૪૯ ટકા મેળવેલ છે. તેઓએ તેમની સંસ્થામાં છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં સફળતાપૂર્વક એચ.આર. સિસ્ટમને સફળતાપૂર્વક અમલમાં લાવી છે.**

(A) ઉમેદવારની પસંદગી કરવામાં આવશે

(B) ઉમેદવારની પસંદગી કરવામાં આવશે નહી

(C) કેસ એક્ઝીક્યુટીવ ડિરેક્ટરને તબદીલ કરવાનો રહેશે

(D) કેસ ચેરમેનને તબદીલ કરવાનો રહેશે

✓ **જવાબ:** (D) કેસ ચેરમેનને તબદીલ કરવાનો રહેશે

પરીક્ષા-આધારિત મહત્વના પ્રશ્નો — ઉકેલ સાથે

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

1 **મુખ્ય પ્રશ્ન: રાજુની ઉંમર કેટલી છે? વિધાન I: રાજુ તેની બહેન કરતાં 4 વર્ષ મોટો છે. વિધાન II: રાજુની બહેનની ઉંમર 16 વર્ષ છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | **(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે** | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: ફક્ત તફાવત 4, બહેનની ઉંમર ખબર નથી — અપૂરતું. ફક્ત II: બહેન 16, રાજુ સાથેનો સંબંધ નથી — અપૂરતું. બંને સાથે: રાજુ = 16 + 4 = 20 — જવાબ મળે. માટે બંને જરૂરી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

2 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે? વિધાન I: સોહન ડાબેથી 10-મા ક્રમે છે. વિધાન II: સોહન જમણેથી 6-મા ક્રમે છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | **(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે** | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: ડાબેથી 10, કુલ ન મળે. ફક્ત II: જમણેથી 6, કુલ ન મળે. બંને સાથે: કુલ = 10 + 6 − 1 = 15 — જવાબ મળે. માટે બંને જરૂરી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

3 **મુખ્ય પ્રશ્ન: કોઈ સંકેત-ભાષામાં 'BOOK' નો કોડ શું છે? વિધાન I: તે ભાષામાં 'BOOK READ' = 'mi to'. વિધાન II: તે ભાષામાં 'READ FAST' = 'to la'.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | **(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે** | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: 'BOOK READ' = 'mi to', કયો કોડ કોનો તે નક્કી ન થાય — અપૂરતું. ફક્ત II: એ જ રીતે અપૂરતું. બંને સાથે: સામાન્ય શબ્દ READ અને સામાન્ય કોડ 'to' → READ = to, માટે I માંથી BOOK = mi. જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

4 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક ચોરસનું ક્ષેત્રફળ કેટલું છે? વિધાન I: ચોરસનો પરિમિતિ 40 સેમી છે. વિધાન II: ચોરસની એક બાજુ 10 સેમી છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | **(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે**

ઉકેલ: ફક્ત I: પરિમિતિ 40 → બાજુ = 10 → ક્ષેત્રફળ 100 — પૂરતું. ફક્ત II: બાજુ 10 → ક્ષેત્રફળ 100 — પૂરતું. બેમાંથી કોઈ પણ એક એકલું જવાબ આપે છે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

5 **મુખ્ય પ્રશ્ન: રમેશ આજે કયા વારે જન્મ્યો? વિધાન I: રમેશ રવિવારે જન્મ્યો. વિધાન II: રમેશ અઠવાડિયાના છેલ્લા દિવસે જન્મ્યો.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | **(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે**

ઉકેલ: ફક્ત I: દિવસ સીધો 'રવિવાર' — પૂરતું. ફક્ત II: અઠવાડિયાનો છેલ્લો દિવસ = રવિવાર — પૂરતું. બેમાંથી કોઈ પણ એક એકલું જવાબ આપે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

6 **મુખ્ય પ્રશ્ન: P એ Q ની કઈ દિશામાં છે? વિધાન I: Q એ P ની દક્ષિણમાં છે. વિધાન II: P અને Q વચ્ચે 5 કિમી અંતર છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: Q એ P ની દક્ષિણમાં → એટલે P એ Q ની ઉત્તરમાં — દિશા મળે. પૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત અંતર, દિશા નહીં — અપૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન I પૂરતું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

7 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક વસ્તુની વેચાણ કિંમત કેટલી છે? વિધાન I: ખરીદ કિંમત 500 રૂપિયા છે અને 10% નફો થયો. વિધાન II: વસ્તુ 550 રૂપિયામાં વેચાઈ.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | **(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે**

ઉકેલ: ફક્ત I: 500 + 10% = 500 + 50 = 550 — પૂરતું. ફક્ત II: વેચાણ કિંમત સીધી 550 — પૂરતું. બેમાંથી કોઈ પણ એક એકલું જવાબ આપે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

8 **મુખ્ય પ્રશ્ન: A એ B નો શું થાય? વિધાન I: B એ A ની માતાનો એકમાત્ર પુત્ર છે. વિધાન II: A એ સ્ત્રી છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | **(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે** | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: B એ A ની માતાનો એકમાત્ર પુત્ર → B એ A નો ભાઈ, પણ A પુરુષ છે કે સ્ત્રી ખબર ન હોવાથી A એ B નો 'ભાઈ કે બહેન' — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત 'A સ્ત્રી' — સંબંધ જ ખબર નથી — અપૂરતું. બંને સાથે: A એ B ની બહેન — જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

9 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક વર્ગમાં કુલ કેટલા વિદ્યાર્થી છે? વિધાન I: અમિત ઉપરથી 12-મા ક્રમે છે. વિધાન II: અમિત નીચેથી 8-મા ક્રમે છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | **(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે** | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: ઉપરથી 12, કુલ ન મળે. ફક્ત II: નીચેથી 8, કુલ ન મળે. બંને સાથે: કુલ = 12 + 8 − 1 = 19 — જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

10 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક સંખ્યા કેટલી છે? વિધાન I: સંખ્યા 2 નો ગુણાંક છે. વિધાન II: સંખ્યા 10 અને 14 ની વચ્ચે છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | **(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે** | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: 2 ના ઘણા ગુણાંક — અપૂરતું. ફક્ત II: 10 અને 14 વચ્ચે 11, 12, 13 — અપૂરતું. બંને સાથે: 11-13 માં 2 નો ગુણાંક ફક્ત 12 — એક જ ચોક્કસ સંખ્યા મળે. બંને જરૂરી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

11 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક હરોળમાં કુલ કેટલા વિદ્યાર્થી છે? વિધાન I: કિરણ ડાબેથી 15-મા ક્રમે છે. વિધાન II: કિરણ જમણેથી 11-મા ક્રમે છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | **(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે** | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: ડાબેથી 15, કુલ ન મળે. ફક્ત II: જમણેથી 11, કુલ ન મળે. બંને સાથે: કુલ = 15 + 11 − 1 = 25 — જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

12 **મુખ્ય પ્રશ્ન: 20 માર્ચ કયા વારે છે? વિધાન I: એ જ મહિનાની 6 તારીખ સોમવાર છે. વિધાન II: માર્ચ મહિનામાં 31 દિવસ છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: 6 સોમવાર → 13 સોમવાર → 20 સોમવાર — વાર મળે. પૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત મહિનામાં 31 દિવસ, કોઈ સંદર્ભ-વાર નથી — અપૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન I પૂરતું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

13 **મુખ્ય પ્રશ્ન: રીના અને સીમા માંથી કોણ ઊંચું છે? વિધાન I: રીના 160 સેમી ઊંચી છે. વિધાન II: સીમા રીના કરતાં ઊંચી છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | **(B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે** | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: ફક્ત રીનાની ઊંચાઈ, સીમા સાથે સરખામણી ન થાય — અપૂરતું. ફક્ત II: 'સીમા રીના કરતાં ઊંચી' → સીમા ઊંચી — જવાબ મળે. માટે ફક્ત વિધાન II પૂરતું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

14 **મુખ્ય પ્રશ્ન: A એ B થી કેટલા અંતરે છે? વિધાન I: A એ B થી ઉત્તરમાં 8 કિમી છે. વિધાન II: A એ B ની ઉત્તર દિશામાં છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: A એ B થી ઉત્તરમાં 8 કિમી → અંતર 8 કિમી — પૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત દિશા, અંતર નહીં — અપૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન I પૂરતું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

15 **મુખ્ય પ્રશ્ન: પાંચ મિત્રો એક હરોળમાં બેઠા છે; બરાબર મધ્યમાં કોણ બેઠું છે? વિધાન I: C બરાબર મધ્યમાં બેઠો છે. વિધાન II: A અને B બંને છેડે બેઠા છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: મધ્ય સ્થાને C બેઠો છે એમ સીધું કહ્યું — પૂરતું. ફક્ત II: A, B છેડે છે, મધ્યમાં કોણ તે નક્કી ન થાય — અપૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન I પૂરતું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

16 **મુખ્ય પ્રશ્ન: પિતા અને પુત્રની ઉંમરનો સરવાળો કેટલો છે? વિધાન I: પિતા પુત્ર કરતાં 28 વર્ષ મોટા છે. વિધાન II: પુત્રની ઉંમર 10 વર્ષ છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | **(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે** | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: ફક્ત તફાવત 28 — અપૂરતું. ફક્ત II: પુત્ર 10, પિતા ખબર નથી — અપૂરતું. બંને સાથે: પિતા 10 + 28 = 38, સરવાળો 48 — જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

17 **મુખ્ય પ્રશ્ન: પરીક્ષા કયા વારે છે? વિધાન I: પરીક્ષા સોમવાર પછી અને બુધવાર પહેલાં છે. વિધાન II: પરીક્ષા ગુરુવાર પહેલાં છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: સોમવાર પછી + બુધવાર પહેલાં = ફક્ત મંગળવાર — પૂરતું. ફક્ત II: ગુરુવાર પહેલાંના ઘણા દિવસ (સોમ, મંગળ, બુધ...) — અપૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન I પૂરતું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

18 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક લંબચોરસનું ક્ષેત્રફળ કેટલું છે? વિધાન I: તેની લંબાઈ 12 સેમી છે. વિધાન II: તેની પહોળાઈ લંબાઈ કરતાં અડધી છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | **(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે** | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: ફક્ત લંબાઈ 12, પહોળાઈ ખબર નથી — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત સંબંધ (પહોળાઈ = અડધી), આંકડા નહીં — અપૂરતું. બંને સાથે: પહોળાઈ = 6, ક્ષેત્રફળ = 12 × 6 = 72 — જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

19 **મુખ્ય પ્રશ્ન: 25 ડિસેમ્બર કયા વારે છે? વિધાન I: એ જ મહિનાની 11 તારીખ શુક્રવાર છે. વિધાન II: ડિસેમ્બર મહિનામાં 31 દિવસ છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: 11 શુક્રવાર → 18 શુક્રવાર → 25 શુક્રવાર — વાર મળે. પૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત મહિનામાં 31 દિવસ, સંદર્ભ-વાર નથી — અપૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન I પૂરતું.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

20 **મુખ્ય પ્રશ્ન: M એ N નો શું થાય? વિધાન I: N એ M ના કાકા છે. વિધાન II: M એ પુરુષ છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | **(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે** | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: N એ M ના કાકા → M એ N નો ભત્રીજો કે ભત્રીજી, જાતિ ખબર નથી — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત 'M પુરુષ' — સંબંધ ખબર નથી — અપૂરતું. બંને સાથે: M પુરુષ + કાકાનો ભત્રીજો → M એ N નો ભત્રીજો. જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

21 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક વસ્તુની મૂળ કિંમત કેટલી હતી? વિધાન I: કિંમત 20% વધી. વિધાન II: વધારા પછી કિંમત 600 રૂપિયા થઈ.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | **(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે** | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: ફક્ત 20% વધારો, મૂળ આંકડો નથી — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત નવી કિંમત 600, વધારાનો દર નથી — અપૂરતું. બંને સાથે: મૂળ × 1.20 = 600 → મૂળ = 500 — જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

22 **મુખ્ય પ્રશ્ન: ઘડિયાળમાં અત્યારે કેટલા વાગ્યા છે? વિધાન I: 15 મિનિટ પહેલાં 4:00 વાગ્યા હતા. વિધાન II: 45 મિનિટ પછી 5:00 વાગશે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | **(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે**

ઉકેલ: ફક્ત I: 4:00 + 15 મિનિટ = 4:15 — પૂરતું. ફક્ત II: 5:00 − 45 મિનિટ = 4:15 — પૂરતું. બેમાંથી કોઈ પણ એક એકલું જવાબ આપે.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

23 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક વર્ગમાં છોકરા કેટલા છે? વિધાન I: વર્ગમાં છોકરીઓ કરતાં છોકરા વધારે છે. વિધાન II: વર્ગમાં છોકરીઓ 22 છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | **(D) બંને વિધાન મળીને પણ અપૂરતાં છે**

ઉકેલ: ફક્ત I: ફક્ત 'છોકરા વધારે' — સંખ્યા નહીં — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત છોકરીઓ 22 — અપૂરતું. બંને સાથે: છોકરા 22 થી વધારે (23, 24, 30... કંઈ પણ) — ચોક્કસ આંકડો ન મળે. માટે બંને મળીને પણ અપૂરતાં.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

24 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક હરોળમાં A અને B વચ્ચે કેટલા લોકો છે? વિધાન I: A ડાબેથી 5-મા ક્રમે છે. વિધાન II: B ડાબેથી 9-મા ક્રમે છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | **(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે** | (D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: ફક્ત A નો ક્રમ 5 — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત B નો ક્રમ 9 — અપૂરતું. બંને સાથે: બંને ડાબેથી, વચ્ચે = (9 − 5) − 1 = 3 — જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

પરીક્ષા-આધારિત પ્રશ્ન

25 **મુખ્ય પ્રશ્ન: એક સંખ્યા કેટલી છે? વિધાન I: સંખ્યા 7 નો ગુણાંક છે. વિધાન II: સંખ્યા 20 અને 26 ની વચ્ચે છે.**

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે

(B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે

(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે

(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

ઉકેલ: ફક્ત I: 7 ના ઘણા ગુણાંક — અપૂરતું. ફક્ત II: 20-26 વચ્ચે ઘણી સંખ્યા — અપૂરતું. બંને સાથે: 21, 22, 23, 24, 25 માં 7 નો ગુણાંક ફક્ત 21 — ચોક્કસ એક સંખ્યા મળે. માટે બંને જરૂરી.

🖍️ જાતે પ્રેક્ટિસ કરો — પ્રશ્નો

પહેલા જાતે ઉકેલો. જવાબ કી અને વિગતવાર ઉકેલ નીચે આપેલા છે.

🟢 સરળ (Easy) 12 પ્રશ્ન

1. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક સંખ્યા કેટલી છે? વિધાન I: સંખ્યા 5 અને 7 ની વચ્ચે છે. વિધાન II: સંખ્યા એક પૂર્ણાંક છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

2. મુખ્ય પ્રશ્ન: રમેશની ઉંમર કેટલી છે? વિધાન I: રમેશ 25 વર્ષનો છે. વિધાન II: રમેશ તેના ભાઈ કરતાં મોટો છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

3. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે? વિધાન I: રાજુ ડાબેથી 6-મા ક્રમે છે. વિધાન II: રાજુ જમણેથી 4-મા ક્રમે છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

4. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક ચોરસનું ક્ષેત્રફળ કેટલું છે? વિધાન I: ચોરસની એક બાજુ 5 સેમી છે. વિધાન II: ચોરસનો રંગ લાલ છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

5. મુખ્ય પ્રશ્ન: સીમા કયા વારે જન્મી? વિધાન I: સીમા શુક્રવારે જન્મી. વિધાન II: સીમા અઠવાડિયાના છઠ્ઠા દિવસે જન્મી.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

6. મુખ્ય પ્રશ્ન: A એ B થી કેટલા અંતરે છે? વિધાન I: A એ B થી પશ્ચિમમાં 9 કિમી છે. વિધાન II: A એ B ની પશ્ચિમમાં છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

7. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક વર્ગમાં કુલ કેટલા વિદ્યાર્થી છે? વિધાન I: અમિત ઉપરથી 10-મા ક્રમે છે. વિધાન II: અમિત નીચેથી 6-મા ક્રમે છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

8. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક વસ્તુની વેચાણ કિંમત કેટલી છે? વિધાન I: વસ્તુ 300 રૂપિયામાં વેચાઈ. વિધાન II: વસ્તુ પર 50 રૂપિયા નફો થયો.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

9. મુખ્ય પ્રશ્ન: P અને Q માંથી કોણ ઊંચું છે? વિધાન I: P એ Q કરતાં ઊંચો છે. વિધાન II: Q એ 150 સેમી ઊંચો છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

10. મુખ્ય પ્રશ્ન: ઘડિયાળમાં અત્યારે કેટલા વાગ્યા છે? વિધાન I: અત્યારે બરાબર 2:00 વાગ્યા છે. વિધાન II: 1 કલાક પછી 3:00 વાગશે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

11. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક લંબચોરસનું ક્ષેત્રફળ કેટલું છે? વિધાન I: લંબાઈ 7 સેમી છે. વિધાન II: પહોળાઈ 4 સેમી છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

12. મુખ્ય પ્રશ્ન: બસ કયા વારે ઉપડે છે? વિધાન I: બસ રવિવાર પછી અને મંગળવાર પહેલાં ઉપડે છે. વિધાન II: બસ સપ્તાહના કોઈ દિવસે ઉપડે છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

મધ્યમ (Medium) 14 પ્રશ્ન

13. મુખ્ય પ્રશ્ન: પિતા અને પુત્રની ઉંમરનો સરવાળો કેટલો છે? વિધાન I: પિતા પુત્ર કરતાં 26 વર્ષ મોટા છે. વિધાન II: પુત્રની ઉંમર 14 વર્ષ છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

14. મુખ્ય પ્રશ્ન: A એ B નો શું થાય? વિધાન I: B એ A ના પિતાનો એકમાત્ર પુત્ર છે. વિધાન II: A એ સ્ત્રી છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

15. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક હરોળમાં P અને Q વચ્ચે કેટલા લોકો છે? વિધાન I: P ડાબેથી 7-મા ક્રમે છે. વિધાન II: Q ડાબેથી 13-મા ક્રમે છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

16. મુખ્ય પ્રશ્ન: 18 જૂન કયા વારે છે? વિધાન I: એ જ મહિનાની 4 તારીખ બુધવાર છે. વિધાન II: જૂન મહિનામાં 30 દિવસ છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

17. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક વસ્તુની મૂળ કિંમત કેટલી હતી? વિધાન I: 10% વધારા પછી કિંમત 660 રૂપિયા થઈ. વિધાન II: મૂળ કિંમત 600 રૂપિયા હતી.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

18. મુખ્ય પ્રશ્ન: ઘડિયાળમાં અત્યારે કેટલા વાગ્યા છે? વિધાન I: 25 મિનિટ પહેલાં 6:00 વાગ્યા હતા. વિધાન II: 35 મિનિટ પછી 7:00 વાગશે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

19. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક સંકેત-ભાષામાં 'SUN' નો કોડ શું છે? વિધાન I: 'SUN MOON' = 'ka ti'. વિધાન II: 'MOON STAR' = 'ti pa'.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

20. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક વર્ગમાં છોકરા કેટલા છે? વિધાન I: વર્ગમાં કુલ 50 વિદ્યાર્થી છે. વિધાન II: વર્ગમાં છોકરીઓ 20 છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

21. મુખ્ય પ્રશ્ન: પાંચ મિત્રો એક હરોળમાં બેઠા છે; ડાબા છેડે કોણ બેઠું છે? વિધાન I: A એ ડાબા છેડે બેઠો છે. વિધાન II: B એ A ની જમણી બાજુ બેઠો છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

22. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક સંખ્યા કેટલી છે? વિધાન I: સંખ્યા 3 નો ગુણાંક છે. વિધાન II: સંખ્યા 14 અને 18 ની વચ્ચે છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

23. મુખ્ય પ્રશ્ન: M એ N ની કઈ દિશામાં છે? વિધાન I: N એ M ની પૂર્વમાં છે. વિધાન II: M અને N વચ્ચે 12 કિમી અંતર છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

24. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક હરોળમાં કુલ કેટલા લોકો છે? વિધાન I: રીના ડાબેથી 12-મા ક્રમે છે. વિધાન II: રીના જમણેથી 9-મા ક્રમે છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે
(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે
(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

25. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક વસ્તુ પર નફો કેટલો થયો? વિધાન I: ખરીદ કિંમત 400, વેચાણ કિંમત 460. વિધાન II: વેચાણ કિંમત 460 રૂપિયા છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે

(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે

(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

26. મુખ્ય પ્રશ્ન: કાર્યક્રમ કયા વારે છે? વિધાન I: કાર્યક્રમ ગુરુવાર પછી અને શનિવાર પહેલાં છે. વિધાન II: કાર્યક્રમ સપ્તાહના અંતમાં નથી.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે

(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે

(D) I કે II માંથી કોઈ એક એકલું પૂરતું છે

અઘરા (Hard) 14 પ્રશ્ન

27. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક વર્ગમાં છોકરા કેટલા છે? વિધાન I: છોકરા છોકરીઓ કરતાં વધારે છે. વિધાન II: વર્ગમાં છોકરીઓ 15 છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે

(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે

(D) બંને વિધાન મળીને પણ અપૂરતાં છે

28. મુખ્ય પ્રશ્ન: A એ D નો શું થાય? વિધાન I: A એ B નો પિતા છે અને B એ C નો ભાઈ છે. વિધાન II: C એ D ની માતા છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે

(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે

(D) બંને વિધાન મળીને પણ અપૂરતાં છે

29. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક સંખ્યા કેટલી છે? વિધાન I: સંખ્યા 4 અને 16 ની વચ્ચે છે. વિધાન II: સંખ્યા એક પૂર્ણ વર્ગ (perfect square) છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે

(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે

(D) બંને વિધાન મળીને પણ અપૂરતાં છે

30. મુખ્ય પ્રશ્ન: ચાર મિત્રો A, B, C, D ઊંચાઈમાં છે; સૌથી ઊંચું કોણ? વિધાન I: A એ B કરતાં ઊંચો અને C એ A કરતાં ઊંચો છે. વિધાન II: D એ C કરતાં ઊંચો છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે

(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે

(D) બંને વિધાન મળીને પણ અપૂરતાં છે

31. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક હરોળમાં A અને B વચ્ચે કેટલા લોકો છે? વિધાન I: હરોળમાં કુલ 20 લોકો છે, A ડાબેથી 6-મા ક્રમે છે. વિધાન II: B જમણેથી 7-મા ક્રમે છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે

(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે

(D) બંને વિધાન મળીને પણ અપૂરતાં છે

32. મુખ્ય પ્રશ્ન: રમેશ આજે કયા વારે જન્મ્યો? વિધાન I: રમેશ સોમવાર પછી જન્મ્યો. વિધાન II: રમેશ બુધવાર પહેલાં જન્મ્યો.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે

(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે

(D) બંને વિધાન મળીને પણ અપૂરતાં છે

33. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક વસ્તુ પર નફાની ટકાવારી કેટલી છે? વિધાન I: ખરીદ કિંમત 250 રૂપિયા છે. વિધાન II: નફો 50 રૂપિયા છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે

(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે

(D) બંને વિધાન મળીને પણ અપૂરતાં છે

34. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક સંકેત-ભાષામાં 'GREEN' નો કોડ શું છે? વિધાન I: 'GREEN TREE' = 'sa mo'. વિધાન II: 'TALL TREE' = 'mo ru'.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે

(C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે

(D) બંને વિધાન મળીને પણ અપૂરતાં છે

35. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક ત્રિકોણનું ક્ષેત્રફળ કેટલું છે? વિધાન I: તેનો પાયો (base) 10 સેમી છે. વિધાન II: તેની ઊંચાઈ પાયા જેટલી જ છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | (D) બંને વિધાન મળીને પણ અપૂરતાં છે

36. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક વર્ગમાં કુલ કેટલા વિદ્યાર્થી છે? વિધાન I: મહેશ ઉપરથી 15-મા ક્રમે છે. વિધાન II: મહેશની ઉપર 14 વિદ્યાર્થી અને નીચે 10 વિદ્યાર્થી છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | (D) બંને વિધાન મળીને પણ અપૂરતાં છે

37. મુખ્ય પ્રશ્ન: P, Q, R, S ચાર મિત્રો વર્તુળાકાર ટેબલની આસપાસ (કેન્દ્ર તરફ મુખ) બેઠા છે; P ની બરાબર સામે કોણ બેઠું છે? વિધાન I: Q એ P ની જમણી બાજુ બેઠો છે. વિધાન II: S એ Q ની જમણી બાજુ બેઠો છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | (D) બંને વિધાન મળીને પણ અપૂરતાં છે

38. મુખ્ય પ્રશ્ન: એક સંખ્યા કેટલી છે? વિધાન I: સંખ્યા 10 અને 50 ની વચ્ચે અવિભાજ્ય (prime) છે. વિધાન II: સંખ્યાના અંકોનો સરવાળો 8 છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | (D) બંને વિધાન મળીને પણ અપૂરતાં છે

39. ⭐ મુખ્ય પ્રશ્ન: છ વ્યક્તિ A, B, C, D, E, F એક હરોળમાં (બધા ઉત્તર તરફ મુખ) બેઠા છે; D ની બરાબર જમણી બાજુ કોણ બેઠું છે? વિધાન I: A બંને છેડાથી દૂર છે અને D એ A ની તરત જમણે છે. વિધાન II: C એ D ની તરત જમણે અને E ની તરત ડાબે બેઠો છે.

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | (D) બંને વિધાન મળીને પણ અપૂરતાં છે

40. ⭐ મુખ્ય પ્રશ્ન: એક વર્ષની 1 માર્ચ કયા વારે છે? વિધાન I: એ જ વર્ષની 1 ફેબ્રુઆરી ગુરુવાર છે. વિધાન II: એ વર્ષ લીપ-વર્ષ છે (ફેબ્રુઆરીમાં 29 દિવસ).

(A) ફક્ત વિધાન I પૂરતું છે | (B) ફક્ત વિધાન II પૂરતું છે | (C) I અને II બંને વિધાન સાથે જરૂરી છે | (D) બંને વિધાન મળીને પણ અપૂરતાં છે

🔑 પ્રેક્ટિસ — જવાબ કી (Answer Key)

1. **C**	2. **A**	3. **C**	4. **A**	5. **D**	6. **A**	7. **C**	8. **A**	9. **A**	10. **D**	11. **C**
12. **A**	13. **C**	14. **C**	15. **C**	16. **A**	17. **D**	18. **D**	19. **C**	20. **C**	21. **A**	22. **C**
23. **A**	24. **C**	25. **A**	26. **A**	27. **D**	28. **C**	29. **C**	30. **C**	31. **C**	32. **C**	33. **C**
34. **C**	35. **C**	36. **B**	37. **C**	38. **C**	39. **B**	40. **C**				

📝 પ્રેક્ટિસ — વિગતવાર ઉકેલ (Solutions)

1. જવાબ (C) — ફક્ત I: 5 અને 7 વચ્ચે અપૂર્ણાંક પણ આવે — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત પૂર્ણાંક — અપૂરતું. બંને સાથે: 5-7 વચ્ચેનો પૂર્ણાંક ફક્ત 6 — જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

2. જવાબ (A) — ફક્ત I: ઉંમર સીધી 25 — પૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત 'ભાઈ કરતાં મોટો', ઉંમર નહીં — અપૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન I પૂરતું.

3. જવાબ (C) — ફક્ત I: ડાબેથી 6, કુલ ન મળે. ફક્ત II: જમણેથી 4, કુલ ન મળે. બંને સાથે: કુલ = 6 + 4 − 1 = 9. બંને જરૂરી.

4. જવાબ (A) — ફક્ત I: બાજુ 5 → ક્ષેત્રફળ 25 — પૂરતું. ફક્ત II: રંગ બિનજરૂરી માહિતી — અપૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન I પૂરતું.

5. જવાબ (D) — ફક્ત I: દિવસ સીધો શુક્રવાર — પૂરતું. ફક્ત II: અઠવાડિયાનો છઠ્ઠો દિવસ = શુક્રવાર — પૂરતું. કોઈ એક એકલું પૂરતું.

6. જવાબ (A) — ફક્ત I: અંતર સીધું 9 કિમી — પૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત દિશા, અંતર નહીં — અપૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન I પૂરતું.

7. જવાબ (C) — ફક્ત I અને ફક્ત II બંને એકલાં કુલ ન આપે. બંને સાથે: કુલ = 10 + 6 − 1 = 15. બંને જરૂરી.

8. જવાબ (A) — ફક્ત I: વેચાણ કિંમત સીધી 300 — પૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત નફો, ખરીદ કિંમત નથી — અપૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન I પૂરતું.

9. જવાબ (A) — ફક્ત I: 'P એ Q કરતાં ઊંચો' → P ઊંચો — પૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત Q ની ઊંચાઈ, P ની નહીં — અપૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન I પૂરતું.

10. જવાબ (D) — ફક્ત I: સમય સીધો 2:00 — પૂરતું. ફક્ત II: 3:00 − 1 કલાક = 2:00 — પૂરતું. કોઈ એક એકલું પૂરતું.

11. જવાબ (C) — ફક્ત I: ફક્ત લંબાઈ — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત પહોળાઈ — અપૂરતું. બંને સાથે: 7 × 4 = 28 ચો.સેમી. બંને જરૂરી.

12. જવાબ (A) — ફક્ત I: રવિવાર પછી + મંગળવાર પહેલાં = ફક્ત સોમવાર — પૂરતું. ફક્ત II: કોઈ પણ દિવસ — અપૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન I પૂરતું.

13. જવાબ (C) — ફક્ત I: ફક્ત તફાવત — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત પુત્ર 14 — અપૂરતું. બંને સાથે: પિતા 14+26 = 40, સરવાળો 54. બંને જરૂરી.

14. જવાબ (C) — ફક્ત I: B એ A નો ભાઈ, પણ A ની જાતિ ખબર નથી — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત 'A સ્ત્રી' — અપૂરતું. બંને સાથે: A એ B ની બહેન. બંને જરૂરી.

15. જવાબ (C) — ફક્ત I અને ફક્ત II એકલાં વચ્ચેની સંખ્યા ન આપે. બંને સાથે: બંને ડાબેથી, વચ્ચે = (13 − 7) − 1 = 5. બંને જરૂરી.

16. જવાબ (A) — ફક્ત I: 4 બુધવાર → 11 બુધવાર → 18 બુધવાર — વાર મળે. પૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત દિવસોની સંખ્યા, સંદર્ભ-વાર નથી — અપૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન I પૂરતું.

17. જવાબ (D) — ફક્ત I: મૂળ × 1.10 = 660 → મૂળ = 600 — પૂરતું. ફક્ત II: મૂળ કિંમત સીધી 600 આપી છે — પૂરતું. બેમાંથી કોઈ પણ એક એકલું જવાબ આપે.

18. જવાબ (D) — ફક્ત I: 6:00 + 25 મિનિટ = 6:25 — પૂરતું. ફક્ત II: 7:00 − 35 મિનિટ = 6:25 — પૂરતું. કોઈ એક એકલું પૂરતું.

19. જવાબ (C) — ફક્ત I અને ફક્ત II એકલાં કયો કોડ કોનો તે ન આપે. બંને સાથે: સામાન્ય શબ્દ MOON, સામાન્ય કોડ 'ti' → MOON = ti, માટે I માંથી SUN = ka. બંને જરૂરી.

20. જવાબ (C) — ફક્ત I: ફક્ત કુલ 50 — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત છોકરીઓ 20 — અપૂરતું. બંને સાથે: છોકરા = 50 − 20 = 30. બંને જરૂરી.

21. જવાબ (A) — ફક્ત I: A ડાબા છેડે — સીધો જવાબ. પૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત B એ A ની જમણે, છેડે કોણ તે નક્કી ન થાય — અપૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન I પૂરતું.

22. જવાબ (C) — ફક્ત I: 3 ના ઘણા ગુણાંક — અપૂરતું. ફક્ત II: 14-18 વચ્ચે 15, 16, 17 — અપૂરતું. બંને સાથે: 15-17 માં 3 નો ગુણાંક ફક્ત 15 — યોક્કસ એક. બંને જરૂરી.

23. જવાબ (A) — ફક્ત I: N એ M ની પૂર્વમાં → M એ N ની પશ્ચિમમાં — દિશા મળે. પૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત અંતર, દિશા નહીં — અપૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન I પૂરતું.

24. જવાબ (C) — ફક્ત I: ફક્ત ડાબેથી 12, કુલ ન મળે — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત જમણેથી 9, કુલ ન મળે — અપૂરતું. બંને સાથે: કુલ = 12 + 9 − 1 = 20 — જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

25. જવાબ (A) — ફક્ત I: નફો = 460 − 400 = 60 — પૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત વેચાણ કિંમત, ખરીદ કિંમત નથી — અપૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન I પૂરતું.

26. જવાબ (A) — ફક્ત I: ગુરુવાર પછી + શનિવાર પહેલાં = ફક્ત શુક્રવાર — પૂરતું. ફક્ત II: 'સપ્તાહના અંતમાં નથી' એ ઘણા દિવસ બાકાત રાખે પણ એક યોક્કસ નહીં — અપૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન I પૂરતું.

27. જવાબ (D) — ફક્ત I: ફક્ત 'છોકરા વધારે' — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત છોકરીઓ 15 — અપૂરતું. બંને સાથે: છોકરા 15 થી વધારે (16, 17, 20... કંઈ પણ) — યોક્કસ આંકડો ન મળે. માટે બંને મળીને પણ અપૂરતાં.

28. જવાબ (C) — ફક્ત I: A એ B નો પિતા, B એ C નો ભાઈ → A એ C નો પણ પિતા. પણ D સાથે સંબંધ ખબર નથી — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત C એ D ની માતા, A સાથે કડી નથી — અપૂરતું. બંને સાથે: A એ C નો પિતા, C એ D ની માતા → A એ D ના નાના. જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

29. જવાબ (C) — ફક્ત I: 4-16 વચ્ચે ઘણી સંખ્યા — અપૂરતું. ફક્ત II: ઘણા પૂર્ણ વર્ગ — અપૂરતું. બંને સાથે: 4 અને 16 ની વચ્ચે (બંને બાકાત) પૂર્ણ વર્ગ ફક્ત 9 — યોક્કસ એક. બંને જરૂરી.

30. જવાબ (C) — ફક્ત I: C > A > B — પણ D ક્યાં છે ખબર નથી, સૌથી ઊંચું નક્કી ન થાય — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત D > C, A અને B ની કડી નથી — અપૂરતું. બંને સાથે: D > C > A > B → સૌથી ઊંચું = D. જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

31. જવાબ (C) — ફક્ત I: કુલ 20, A ડાબેથી 6 — B નો ક્રમ નથી, વચ્ચે ન મળે — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત B જમણેથી 7, A નો ક્રમ કે કુલ નથી — અપૂરતું. બંને સાથે: કુલ 20, B નો ડાબેથી ક્રમ = 20 − 7 + 1 = 14, A = 6, વચ્ચે = (14 − 6) − 1 = 7. બંને જરૂરી.

32. જવાબ (C) — ફક્ત I: સોમવાર પછી ઘણા દિવસ — અપૂરતું. ફક્ત II: બુધવાર પહેલાં ઘણા દિવસ — અપૂરતું. બંને સાથે: સોમવાર પછી + બુધવાર પહેલાં = ફક્ત મંગળવાર — યોક્કસ એક. બંને જરૂરી.

33. જવાબ (C) — ફક્ત I: ફક્ત ખરીદ કિંમત, નફો નહીં — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત નફો, ખરીદ કિંમત નહીં — અપૂરતું. બંને સાથે: નફા % = (50/250) × 100 = 20% — જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

34. જવાબ (C) — ફક્ત I: 'GREEN TREE' = 'sa mo' — કયો કોડ કોનો તે ન મળે — અપૂરતું. ફક્ત II: એ જ રીતે અપૂરતું. બંને સાથે: સામાન્ય શબ્દ TREE, સામાન્ય કોડ 'mo' → TREE = mo, માટે I માંથી GREEN = sa. બંને જરૂરી.

35. જવાબ (C) — ફક્ત I: ફક્ત પાયો 10, ઊંચાઈ નહીં — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત સંબંધ (ઊંચાઈ = પાયો), આંકડા નહીં — અપૂરતું. બંને સાથે: ઊંચાઈ = 10, ક્ષેત્રફળ = (1/2) × 10 × 10 = 50 ચો.સેમી. બંને જરૂરી.

36. જવાબ (B) — ફક્ત I: ફક્ત ઉપરથી ક્રમ 15, કુલ ન મળે — અપૂરતું. ફક્ત II: ઉપર 14 + મહેશ 1 + નીચે 10 = 25 — કુલ મળે. પૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન II પૂરતું.

37. જવાબ (C) — ફક્ત I: ફક્ત Q એ P ની જમણે — P ની સામે કોણ તે નક્કી ન થાય — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત S એ Q ની જમણે — P સાથે કડી નથી — અપૂરતું. બંને સાથે: ક્રમ P → Q → S → R (જમણી તરફ); ચાર બેઠકમાં P ની સામે S આવે. જવાબ મળે. બંને જરૂરી.

38. જવાબ (C) — ફક્ત I: 10-50 વચ્ચે ઘણા અવિભાજ્ય — અપૂરતું. ફક્ત II: અંકોનો સરવાળો 8 ધરાવતી ઘણી સંખ્યા (17, 26, 35, 44...) — અપૂરતું. બંને સાથે: 10-50 ના અવિભાજ્ય (11,13,17,19,23,29,31,37,41,43,47) માંથી અંકસરવાળો 8 ફક્ત 17 (1+7=8) — યોક્કસ એક. બંને જરૂરી.

39. જવાબ (B) — ફક્ત I: A છેડાથી દૂર છે અને D એ A ની તરત જમણે — એટલે D ની ડાબે A છે, પણ D ની 'જમણે' કોણ તે વિધાન I કહેતું નથી — અપૂરતું. ફક્ત II:

C એ D ની તરત જમણે બેઠો છે એમ સીધું કહ્યું — D ની જમણે C. જવાબ સીધો મળે. પૂરતું. માટે ફક્ત વિધાન II પૂરતું.

40. જવાબ (C) — ફક્ત I: 1 ફેબ્રુઆરી ગુરુવાર — પણ ફેબ્રુઆરીમાં 28 કે 29 દિવસ તે ખબર વગર 1 માર્ચ ગણાય નહીં (28 → શુક્રવાર, 29 → શનિવાર) — અપૂરતું. ફક્ત II: ફક્ત લીપ-વર્ષ, સંદર્ભ-વાર નથી — અપૂરતું. બંને સાથે: 1 ફેબ ગુરુવાર + ફેબ 29 દિવસ → 1 માર્ચ = 1 ફેબ + 29 દિવસ = ગુરુવાર + 29 (29 mod 7 = 1) = શુક્રવાર. ચોક્કસ જવાબ. બંને જરૂરી.

હવે ટેસ્ટ આપીને ચકાસો! 🎯

🌐 pariksapath.in — રિઝનિંગના ફ્રી chapter-wise મોક ટેસ્ટ · 📲 t.me/PariksaPathOfficial